Lietuvos Respublikos
Švietimo sistemos būklės studijos

„Lietuvos mokinės ir studentės tiksliuosiuose moksluose“

ATASKAITA

Studijos vadovė:
Novelskaitė Aurelija, dr., VU KHF

Vykdytojos:
Jurėnienė Virginija, doc. dr., VU KHF
Poškuvienė Rasa, VU KHF
Purvaneckienė Giedrė, doc. dr., VU FilF
Stonkuvienė Irena, dr., VU FilF
Šatkovskienė Dalia, doc. dr., VU FF
Urbonienė Aistė, dr., VU KHF
Valantinaitė Dovilė

2008 Kaunas

PADĖKA

Šios studijos vadovė ir autorės nuoširdžiai dėkoja ŠMM Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vyr. specialistei Indrei Burbulytei už profesionalius atsakymus į visus studijos vykdymo eigoje kilusius klausimus, už geranorišką, aktyvią ir profesionalią pagalbą ieškant optimaliausių sprendimų paiešką bei, apskritai, kompetetingą pagalbą visu šios studijos vykdymo laikotarpiu. Taip pat dėkojame studijos kuratorėms ŠPC vyr. specialistei dr. Sandrai Balevičienei bei ŠMM Tarptautinių mokslo programų skyriaus vyr. specialistei Aušrai Gribauskienei už palaikymą bei kompetetingus patarimus plėtojant šios studijos tyrimų metodologiją. Atskirą padėką šios studijos vadovė reiškia KTU ekonomikos fakulteto 3-ojo kurso studentei Sandrai Dailidytei, kuri prisidėjo kaupiant ir analizuojant šeštojo šios studijos tyrimo (6) duomenis. Tuo pačiu išreiškiame padėką Lietuvos mokslo tarybai, finansavusiai S. Dailidytės mokslinę praktiką VU KHF.

Turinys

Įvadas **7**
Potemė 1. Mokinės ir tikslieji mokslai **10**
Tyrimas 1: Bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų aukštesniųjų klasių moksleivių apklausa **11**
1.1. Tyrimo tikslas (-ai) 11
1.2. Tyrimo uždaviniai 11
1.3. Tyrimo uždavinių operacionalizacija ir tyrimo hipotezės 11
1.4. Tyrimo tikslinės grupės 21
1.5. Detalus tyrimo metodikos aprašymas 22
1.5.1. Duomenų rinkimo instrumentas 22
1.5.2. Respondentės(-ai) 26
1.5.3. Duomenų rinkimo procedūra 32
1.5.4. Duomenų analizė 33
1.6. Tyrimo rezultatai 34
1.6.1. Pasiekimai, sprendimai, motyvacija: fizinių (tiksliųjų) ir/arba technologijos (inžinerijos) mokslų dalykų mokymasis ir studijos 34
1.6.2. Moksleivių požiūris į fizinių (tiksliųjų) ir/arba technologijos (inžinerijos) mokslų dalykų mokymąsi ir studijas: jausmai, žinios, elgsena 52
1.6.3. Moksleivių požiūris į moterį fiziniuose ir technologijos moksluose 59
1.7. Tyrimo hipotezės 77
1.8. Išvados ir apibendrinimai 81
1.9. Rekomendacijos 84
Tyrimas 2: Bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų mokytojų apklausa **85**
2.1. Tyrimo tikslas 85
2.2. Tyrimo uždaviniai 85
2.3. Tyrimo tikslinės grupės 86
2.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas 86
2.4.1. Duomenų rinkimo instrumentas 87
2.4.2. Generalinė aibė ir tyrimo imtis 88
2.4.3. Duomenų analizės procedūra 90
2.5. Tyrimo rezultatai 90
2.5.1. Informacijos rinkimo procedūra ir respondentės(-tai) 90
2.5.2. Asmeninė mokytojų patirtis 92
2.5.3. Moksleivių domėjimasis, motyvacija, sprendimai 94
2.5.4. Moksleivių gabumai fiziniams (tiksliesiems) ir technologijos (inžinerijos) mokslams 100
2.5.5. Moksleivių žinios ir mokymosi rezultatai fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse 104
2.5.6. Moksleivių elgsena per fizinių (tiksliųjų) mokslų ir informacinių technologijų pamokas. 107
2.5.7. Fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių mokymo(-si) turinys ir metodai 109
2.5.8. Papildomos veiklos, palaikančios domėjimąsi fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos mokslais 116
2.5.9. Profesinis orientavimas 119
2.5.10. Mokytojų požiūris į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus lyčių vaidmenų stereotipų aspektu 121
2.6. Apibendrinimas 124
2.7. Rekomendacijos 128
Potemė 2. Merginos ir fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijos universitetuose **129**
Tyrimas 3: Merginų įsitraukimo į fizinių ir technologijos mokslų studijas statistinė analizė **130**
3.1. Tyrimo tikslas(-ai) 130
3.2. Tyrimo uždaviniai 130
3.3. Tikslinės grupės 130
3.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas 130
3.4.1. Statistinių duomenų šaltinis 130
3.4.2. Duomenų analizės struktūra 130
3.5. Tyrimo rezultatai 131

3.5.1. Analizuojamų duomenų masyvas ... 131
3.5.2. Pagrindinės tendencijos: merginos įstojusiųjų, studijuojančiųjų ir parengtų specialisčių(-tų) tarpe ... 132
3.5.3. Apibendrinimas: merginų įsitraukimas į fizinių ir technologijos mokslų srities studijas ... 146
Tyrimas 4: Fizinius ir technologijos mokslus studijuojančių merginų apklausa ... 149
4.1. Tyrimo tikslas(-ai) ... 149
4.2. Tyrimo uždaviniai ... 149
4.3. Tikslinės grupės ... 153
4.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas ... 153
4.4.1. Informacijos šaltinis: fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybių studentės ... 153
4.4.2. Informacijos rinkimo instrumentas: interviu gairės ... 154
4.4.3. Duomenų analizės procedūra ... 156
4.5. Tyrimo rezultatai ... 156
4.5.1. Informacijos rinkimo procedūra ir informatorės ... 156
4.5.2. Studenčių pasirinkimas studijuoti fizinius ar technologinius mokslus ... 158
4.5.3. Sprendimas tęsti veiklą (pasilikti) pasirinktoje mokslo srityje ... 165
4.5.4. Apibendrinimas, arba studenčių kelias į fizinius ir technologijos mokslus ... 180
4.5.6. Rekomendacijos ... 181
Tyrimas 5: Moterų, dirbančių fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų institucijose, realijos ... 182
5.1. Tyrimo tikslas ... 182
5.2. Tyrimo uždaviniai ... 182
5.3. Tyrimo tikslinės grupės ... 182
5.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas ... 182
5.4.1. Antrinių kokybinių duomenų kaupimo metodai, šaltiniai ir apdorojimas ... 183
5.4.2. Duomenų analizės strategija, metodas ir procedūra ... 185
5.5. Tyrimo rezultatai ... 185
5.5.1. Individualizacija: mokslininkių požiūris į savo asmenines karjeros perspektyvą fiziniuose ir technologijos moksluose ... 185
5.5.2. Generalizacija: mokslininkių požiūris į moterų karjeros perspektyvą fiziniuose ir technologijos moksluose ... 189
5.5.3. Institucionalizacija: administracijos požiūris į moterų karjeros perspektyvą fiziniuose ir technologijos moksluose ... 195
5.5.4. Apibendrinimas ir diskusija ... 196
5.5.5. Rekomendacijos ... 198
Tyrimas 6: Universitetinės žiniasklaidos formuojami (mokslinink(i)ų) lyčių stereotipai ... 200
6.1. Tyrimo tikslas(-ai) ... 200
6.2. Tyrimo uždaviniai ... 200
6.3. Studijos tikslinės grupės ... 200
6.4. Detalus studijos metodikos aprašymas ... 200
6.4.1. Generalinė aibė ir tyrimo imtis ... 200
6.4.2. Duomenų rinkimo instrumentas ir duomenų rinkimo procedūra ... 201
6.4.3. Duomenų analizė ... 204
6.5. Tyrimo rezultatai ... 204
6.5.1. Bendrosios charakteristikos: sukauptos informacijos kiekis, forma ir apimtys ... 204
6.5.2. Tekstinė informacija: apimtys ir turinys ... 206
6.5.3. Tekstinė informacija: publikacijų tematika ... 209
6.5.4. Tekstinė informacija: minimi ir cituojami asmenys ... 213
6.5.5. Vaizdinė informacija: apimtys ir turinys ... 216
6.5.6. Universitetų laikraščiuose minimos, cituojamos ir vaizduojamos moterys ... 220
6.5.7. Informacijos šaltiniai: straipsnių autorės, autoriai ir informaciją teikiančios institucijos ... 222
6.5.8. Išvados ir apibendrinimai ... 223
Išvados ... 225
Rekomendacijos ... 238
Literatūra ... 242

Schemų sąrašas

Schema 1. Loginė tyrimo 1 instrumento struktūra 12
Schema 2. Požiūrį ir požiūrio išdavas nusakančių kintamųjų struktūra ir kintamųjų tarpusavio priklausomybės 17
Schema 3. Loginė tiriamų kategorijų ir jų tarpusavio ryšių struktūra tyrime 2 86
Schema 4. Loginė tyrimo 4 duomenų rinkimo instrumento struktūra 150
Schema 5. Studijoje tirtos tikslinės grupės ir atliktų tyrimų objektai bei jų tarpusavio sąsajos procesų, sąlygojančių merginų ir moterų neįsitraukimą į fizinius ir technologijos mokslus, terminais..... 236

Lentelių sąrašas

Lentelė 1. Tyrimo 1 parametrai ir indikatoriai 22
Lentelė 2. Potencialių respondenčių(-tų) pasiskirstymas pagal mokymo organizacijos tipą ir lytį. Pagrindinės statistinės charakteristikos 30
Lentelė 3. Potencialių respondenčių(-tų) pasiskirstymas pagal lokalizaciją ir lytį. Pagrindinės statistinės charakteristikos..... 30
Lentelė 4. Patogioji tikslinė kvotinė imtis (teorinis variantas) 31
Lentelė 5. Apklausoje dalyvavusios vidurinės mokyklos ir gimnazijos 32
Lentelė 6. Respondenčių(-tų) (moksleivių) pasiskirstymas pagal mokyklos tipą, lokalizaciją ir lytį..... 33
Lentelė 7. Respondenčių(-tų) pasiskirstymas pagal mokymosi dalyką ir lytį skirtingo tipo mokymo įstaigose ... 35
Lentelė 8. Moksleivių pasiskirstymas pagal sprendimus studijuoti fizinius arba technologijos mokslus aukštojoje mokykloje pagal lytį 36
Lentelė 9. Pasirenkamųjų dalykų mokymosi sėkmės/nesėkmės priežastys. 43
Lentelė 10. Vidutiniai skirtingų mokymosi dalykų rodikliai pagal sprendimą studijuoti ir lytį 50
Lentelė 11. Vidutiniai teigiamos ir neigiamos motyvacijos studijuoti konkrečias mokslų sritis vertinimai pagal sprendimą studijuoti ir lytį..... 51
Lentelė 12. Kintamojo *požiūris* sudėtiniai elementai ir juos apibūdinantys teiginiai 52
Lentelė 13. Moksleivių požiūrio į atskirus mokymosi dalykus/mokslų sritis komponentų vidutinės reikšmės pagal lytį 55
Lentelė 14. Vidutiniai papildomų veiklų, domintis skirtingais mokymosi dalykais, rodikliai pagal sprendimą studijuoti ir lytį 56
Lentelė 15. Vidutiniai teigiamų ir neigiamų požiūrio aspektų vertinimai pagal mokslų sritį, sprendimą studijuoti ir lytį 58
Lentelė 16. Vidutinės netinkamo mokytojų elgesio vertinimo reikšmės merginų ir vaikinų grupėse pagal mokymosi dalyką ir sprendimą studijuoti atitinkamą mokslų sritį 69
Lentelė 17. Pasirenkamiems dalykams mokytis reikalingos su vyriškumu bei su moteriškumu siejamos asmeninės savybės lyčių aspektu. 72
Lentelė 18. Vidutiniai teiginio *„Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku“* vertinimai merginų ir vaikinų grupėse pagal mokymosi dalyką ir sprendimą 75
Lentelė 19. Tyrimo 2 parametrai ir indikatoriai 87
Lentelė 20. Iš viso pedagogų, dirbančių gimn. 1-4 kl. pasiskirstymas pagal dėstomus dalykus. 89
Lentelė 21. Apklausoje dalyvavusių mokytojų pasiskirstymas pagal mokomą dalyką, mokymo įstaigos tipą, lokalizaciją ir lytį. 91
Lentelė 22. Moksleivių gabumai fiziniams ar technologijos mokslams pagal lytį 100
Lentelė 23. Priimta studentų į pirmą studijų pakopą pagal specialybę ir mokslų sritį 2005-2007 m. m. 133
Lentelė 24. Priimta studenčių į pirmą studijų pakopą pagal specialybę ir universitetą 2005-2007 m. (tik merginos, proc.)..... 135
Lentelė 25. Studijuojančiųjų pirmoje studijų pakopoje pagal specialybę ir mokslų sritį 2003-2007 m. m. 138
Lentelė 26. Studijuojančiųjų pirmojoje studijų pakopoje pagal specialybę ir universitetą 2005-2007 m. (tik merginos, proc.)..... 140
Lentelė 27. Parengta specialisčių pirmoje studijų pakopoje pagal specialybę ir mokslų sritį 2003-2007 m. m. . 143
Lentelė 28. Parengta specialisčių pirmojoje studijų pakopoje pagal specialybę ir universitetą 2005-2007 m. (tik merginos, proc.)..... 144
Lentelė 29. Tyrimo 4 kategorijos ir indikatoriai..... 155
Lentelė 30. Tyrime 4 analizuojamos interviu medžiagos šaltiniai (informatorės)..... 156
Lentelė 31. Vidinių ir išorinių veiksnių, lemiančių studenčių pasirinkimą studijuoti fizinius ir technologinius mokslus, pasiskirstymas 164

Lentelė 32. Vidinių ir išorinių veiksnių, lemiančių studenčių pasirinkimą tęsti studijas fizinių ir technologinių mokslų srityje, pasiskirstymas 178
Lentelė 33. Vidinių ir išorinių veiksnių, lemiančių studenčių pasirinkimą ateityje pasitraukti iš fizinių ir technologinių mokslų srities, pasiskirstymas 179
Lentelė 34. Tyrime 5 analizuojamos medžiagos rinkimo instrumento parametrai ir indikatoriai 183
Lentelė 35. Tyrime 5 analizuojamos interviu medžiagos šaltiniai (informatorės)..... 184
Lentelė 36. Reikšminės kategorijos šeimos ir mokslinės karjeros diskurse. 187
Lentelė 37. Analizuojamų universitetinių laikraščių 2007 m. apimtis, psl. (generalinė aibė ir tyrimo imtis) 201
Lentelė 38. Užfiksuotų informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir formą 204
Lentelė 39. Užfiksuotų informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir formą 205
Lentelė 40. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir sąsają su universitetu 206
Lentelė 41. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir sąsają su universitetu 207
Lentelė 42. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir geografinę aprėptį 208
Lentelė 43. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir geografinę aprėptį..... 209
Lentelė 44. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir temą 209
Lentelė 45. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir temą 211
Lentelė 46. Mokslinė veikla (disertacijų gynimai): tekstuose minėtų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį 212
Lentelė 47. Mokslinė veikla (konferencijos): tekstuose minėtų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį 212
Lentelė 48. Tekstuose minėtų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį 214
Lentelė 49. Tekstuose cituotų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį 214
Lentelė 50. Užfiksuotų (vaizdinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir (at)vaizduojamų asmenų lytį 217
Lentelė 51. Laikraščiuose (nuotraukose) vaizduotų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį 218
Lentelė 52. Mokslinė veikla (konferencijos): informacinių vienetų (nuotraukų) pasiskirstymas pagal laikraštį, vaizduotų asmenų kategoriją ir lytį 218
Lentelė 53. Moterys universitetiniuose laikraščiuose. 221
Lentelė 54. Užfiksuotų informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir informacijos šaltinį..... 222
Lentelė 55. Užfiksuotų informacijos vienetų, kuriuose minimos, cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir informacijos šaltinį 222

Įvadas

Dėmesys į Lietuvos mokslą lyties aspektu buvo atkreiptas po 1990-ųjų kartu su tuo metu kilusia mokslinių tyrimų, socialinių iniciatyvų ir politinių veiksmų banga, nukreipta konkrečiai į moters padėties Lietuvos visuomenėje problematiką. Šiandien turimi statistiniai duomenys, atspindintys moterų (ir vyrų) mokslininkių situaciją Lietuvoje, ir Lietuvos padėtį kitų Europos Sąjungos šalių kontekste (pvz., *She Figures 2006* ir kt.) bei paskiri lyties ypatumų akademinėje ir mokslo bendruomenėje tyrimai jau leidžia apibūdinti kai kurias bendruomenės charakteristikas lyties aspektu bei išryškina esmines problemas.

Atkūrus Lietuvos valstybinę nepriklausomybę, perėjimas į laisvosios rinkos dėsnių reguliuojamą ekonomiką turėjo ženklios įtakos moterų mokslininkių ir vyrų mokslininkų padėčiai visose mokslo srityse. Pastebima, kad kintančių mokslinio darbo sąlygų ir jam keliamų reikalavimų, mokslo prestižo visuomenėje smukimo, sumažėjusių atlyginimų ir pan. procesų išdavoje reikšmingai pasikeitė Lietuvos mokslo bendruomenės sudėtis lyties aspektu: iš mokslinės veiklos palaipsniui traukėsi vyrai ir jų vietas pradėjo dažniau užimti moterys. Apskritai, po 1990 m. ėmė sparčiau augti moterų mokslininkių nei vyrų mokslininkų skaičius ir to pasėkoje Lietuva pasiekė antrąją vietą (po Latvijos) tarp ES valstybių pagal moterų įsitraukimą į mokslinę veiklą. Konkrečiau, 1990 m. moterys (tada mokslo kandidatės) tarp mokslo daktaro laipsnius turinčiųjų tesudarė apie 30%, o nuo 2001 m. moterų, įgijusių mokslo daktaro laipsnį, skaičius peraugo vyrų skaičių (plg.: atitinkamai, 196 ir 170), ir dar sparčiau didėjo vėliau (pvz., 2003 m. mokslo daktaro laipsnius įgijo 232 moterys ir 144 vyrai). Lietuvoje habilituotų daktarų skaičius po 1990 m. padidėjo beveik dvigubai. Vyrų, turinčių habilituoto daktaro laipsnį, skaičius šoktelėjo maždaug 25%, tuo tarpu moterų habilituotų daktarių skaičius išaugo daugiau nei 50%. Tačiau, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2005 m. Lietuvoje buvo 4707 (neįskaičiuojant verslo sektoriaus darbuotojų) mokslininkai, iš kurių beveik pusė – 2120 – buvo moterys; tuo tarpu habilituoto mokslo daktaro laipsnį tais pačiais metais teturėjo 115 moterų (t.y. tik 15% visų šį laipsnį turinčiųjų Lietuvoje). Tačiau jei 2000 – 2004 m. (kada sparčiausiai augo moterų skaičius tarp naujai apsigynusių mokslo laipsnius asmenų Lietuvoje) biologijos, medicinos, socialiniuose moksluose santykinė moterų dalis visų įgijusiųjų mokslo daktaro laipsnius tarpe pasiekė 62%, humanitarinių – 67%, o žemės ūkio mokslų srityje – net 72%, tai fizinių ir technologijos mokslų srityse moterys teapgynė, atitinkamai, 41% ir 34% disertacijų. Taigi 2005 m. socialiniuose, medicinos, gamtos ir humanitariniuose moksluose moterys sudarė daugiau nei pusę (atitinkamai 55%, 54%, 53% ir 51%), o agrariniuose moksluose – beveik pusę (46%) visų srities mokslininkų. Tuo tarpu fizinių ir technologijos mokslų srityse moterys mokslininkės tesudarė, atitinkamai, 29% ir 19% dirbančių mokslininkų. Be to, 1990 – 2004 m. habilituoto daktaro vardą įgijusiųjų humanitarinių mokslų srityje moterys sudarė 40%, gamtos ir medicinos mokslų srityse – apie 30%, tačiau fiziniuose moksluose moterys tesudarė 6%, o technologijos – dar mažiau – 4% visų naujai habilituotų mokslo daktarų. Kita vertus, akivaizdu, kad, kaip rodo ir statistiniai duomenys[1], santykinai mažas skaičius bendrojo lavinimo mokyklas ir gimnazijas baigusių merginų renkasi fizinių ar technologijos mokslų sričių studijas universitetuose. Pavyzdžiui, jei gamtos ar matematikos mokslus bakalauro pakopos lygmenyje 2003-2006 m. m. studijavusiųjų tarpe merginos sudarė, atitinkamai, apie 67% ir 60% studenčių(-tų), tai fiziniuose moksluose šis

[1] *Švietimas 2004* ir *Švietimas 2005*. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

procentas buvo tik apie 43%, o inžinerijos moksluose – dar mažesnis (15-18%)[2]. Be to, svarbu pažymėti, kad pastarieji skaičiai atspindi tik dalį problemos – atskirose fizinių ir technologijos mokslų (pvz., fizikoje, informatikoje) srityse merginos sudaro nykstamai menkas dalis.

Čia pateikti statistiniai faktai – akivaizdžiai aktyvesnis moterų įsitraukimas į tradiciškai vadinamąsias „moteriškas“ (biomedicinos, socialinių, humanitarinių) mokslų sritis ir beveik absoliutus vyrų dominavimas tradiciškai vadinamose „vyriškose“ (fizinių, technologijos) mokslų srityse suponuoja seriją klausimų apie pastariesiems mokslams gabių merginų/moterų neįsitraukimo į ar pasitraukimo iš tų sričių priežastis, apie skirtingose mokslo srityse dominuojančias kultūras (tame tarpe vertybines orientacijas ir nuostatas skirtingų lyčių atžvilgiu) ir t.t. Taigi vienas pagrindinių šios studijos tikslų – atsakyti į klausimą: ***dėl kokių priežasčių abiturientės nesirenka fizinių (tiksliųjų) ar technologijos mokslų studijų universitetuose*** ar, tiksliau, yra žymiai rečiau linkusios rinktis fizinių, informatikos ir inžinerijos, nei kitų mokslų studijas aukštosiose mokyklose*?* Kita šios studijos rėmuose spręstina problema – tai, kad ***santykinai mažiau merginų nei vaikinų, baigusių fizinių (tiksliųjų) ar technologijos mokslų studijas universitetuose, siekia tolimesnės mokslinės karjeros šių mokslo sričių tyrimus ir mokomąją veiklą vykdančiose institucijose***.

Atitinkamai, ši studija apima dvi, nors ir tematiškai bei dinamiškai tarpusavyje susijusias, tačiau empiriškai visiškai atskiras potemes – *„Moksleivės ir tikslieji mokslai“* bei *„Merginos ir tiksliųjų mokslų studijos universitetuose“* (su papildomais praplėtimais „iki“, t.y. merginų stojimo į fizinių ir technologijos mokslų sričių studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose tendencijų kaita, ir „po“, t.y. merginų ir moterų, dirbančių fizinių ir technologijos mokslų srityse Lietuvos universitetiniuose bei mokslo tyrimų organizacijų padaliniuose, praktinės veiklos realijos). Studijuojamų potemių ypatumai bei techninėje užduotyje suformuluotų klausimų ir užduočių gausa vienareikšmiškai nurodo būtinybę atlikti keletą nepriklausomų ir skirtingų tyrimų. Todėl pirmosios potemės ribose atliekami du metodologiškai skirtingi, tačiau tiesiogiai vienas kitą papildantys tyrimai. Tai (a) Lietuvos vidurinių mokyklų ir gimnazijų baigiamųjų klasių moksleivių anketinė apklausa bei (b) jų mokytojų, kančių fizinių (t.y. chemijos, fizikos, matematikos, integruoto gamtos mokslų kurso) ir technologijos (t.y. informacinių technologijų) mokslų sričių dalykų apklausa taikant interviu metodą (arba, kaip alternatyva, anketinė apklausa naudojant analogišką atvirų klausimų seriją). Antrosios iš ką tik minėtų potemių ribose atliekami keturi ne tik metodologiškai, bet ir kontekstuliai skirtingi tyrimai. Tai (a) merginų įsitraukimo į fizinių ir technologijos mokslų sričių studijas Lietuvos universitetuose statistinių tendencijų analizė bei (b) pačių merginų, studijuojančių fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybes apklausa taikant interviu metodą. Papildomai šioje potemėje atliekama (c) antrinių duomenų – interviu su moterimis mokslininkėmis, dirbančiomis fizinių ir technologijos mokslų srityse Lietuvos mokslo ir studijų institucijose, tematinė analizė jų karjeros galimybių aspektu. Galiausiai, studija baigiama (d) šeštuoju tyrimu, kurio eigoje atliekamas Lietuvos techniškiausių universitetų laikraščių, tiesiogiai transliuojančių lyties moksle įvaizdžius universitetinei bendruomenei, monitoringas.

Taigi ši dvi potemes ir šešis skirtingus tyrimus apimanti studija yra atlikta naudojant skirtingus socialiniuose moksluose taikomus duomenų rinkimo (pvz., anketinė apklausa, interviu) ir analizės (pvz., statistinė analizė naudojantis SPSS programine įranga, aprašomoji

[2] Be to, būtent informatikos ir inžinerijos moksluose 2003-2006 m. m. eigoje moterų studenčių santykinė dalis dar ir mažėjo. Viena vertus, kadangi trys metai yra santykinai trumpas laikotarpis, kol kas nėra pagrindo tvirtinti, jog tai stabili tendencija ir ateityje moterys apskritai pasitrauks iš informatikos ir inžinerijos mokslų. Kita vertus, atsižvelgiant į sparčiai kintančius socialinės aplinkos veiksnius, ši statistinė informacija turėtų būti traktuojama kaip „pavojaus signalas“, reikalaujanti socialinio fakto ištyrimo ir jo kaitos prognozių numatymo.

statistinė analizė naudojantis Excel programiniu paketu, kiekybinė ir kokybinė turinio analizė, tematinė diskurso analizė). Vykdant tyrimą dirbo skirtingų socialinių (sociologės, edukologės) ir humanitarinių (istorikės) bei fizinių (fizikė) mokslų sričių atstovės.

Potemė 1.
Mokinės ir tikslieji mokslai

Tyrimas 1: Bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų aukštesniųjų klasių moksleivių apklausa

1.1. Tyrimo tikslas (-ai)

Pagrindinis šio tyrimo tikslas – nustatyti *mergaičių – aukštesniųjų klasių moksleivių požiūrio į ir įsitikinimų apie tiksliuosius (fizinius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus ypatumus bei savo vietos veiklose, susijusiose su pastarosiomis mokslų sritimis, suvokimą*. Pastarieji, žinoma, pirmiausiai yra susiję su visuomenėje dominuojančiais vyriškumo/moteriškumo stereotipais bei esminiais socializacijos agentais (šeimos nariais, mokslo draugėmis ir draugais, žiniasklaida). Taigi detalizuojant, šioje studijoje siekiama atsakyti į toliau išvardintus klausimus:

1. Koks fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų įvaizdis vyrauja aukštesniųjų klasių mokinių (ir išskirtinai mergaičių) tarpe?
2. Koks mokinių (ir išskirtinai mergaičių) požiūris į moterų vaidmenį fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos moksluose?
3. Kokią įtaką turi vyriškumo/moteriškumo stereotipai mokinių (ir išskirtinai mergaičių) požiūriui į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos mokslus ir į moterų vaidmenį juose?
4. Kiek socialinė aplinka (šeima, mokykla, žiniasklaida) skatina mokines domėtis fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos mokslais?

1.2. Tyrimo uždaviniai

Pirmojo šios potemės studijos tyrimo – moksleivių apklausos rezultate bus siekiama atskleisti:

1. Vyresniųjų klasių moksleivių (ir išskirtinai – mergaičių) požiūrio į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos mokslus bei nusiteikimo pasirinkti juos savo tolimesnių studijų objektu ypatumus;
2. Vyresniųjų klasių moksleivių (ir išskirtinai – mergaičių) požiūrio į moterų vaidmenį fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos moksluose specifiką;
3. Fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų, kaip tradiciškai vyriškos veiklos srities, stereotipizacijos įtakos mergaičių nuostatoms šių mokslų atžvilgiu pobūdį;
4. Pagrindinių socializacijos agentų – šeimos (konkrečiai - tėvų/globėjų), draug(i)ų, mokyklos, žiniasklaidos formuojamo fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų įvaizdžio įtakos mokinių (iš ypač – mergaičių) požiūriui į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos mokslus ir moterų vaidmenį juose ypatumus.

1.3. Tyrimo uždavinių operacionalizacija ir tyrimo hipotezės

Sekant tyrimo tikslais bei uždaviniais, hipotetinis atsakymas į aukščiau keltą klausimą siūlo, jog abiturientės nesirenka fizinių (tiksliųjų) ar technologijos mokslų studijų universitetuose dėl priežasčių, glūdinčių trijuose glaudžiai persipynusiuose priežastinių veiksnių srityse. Tai:

a) *Fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų (tame tarpe ir moters šiuose moksluose) įvaizdis*, kuris susiformuoja dėka visuomenėje vyraujančių stereotipų bei individualaus domėjimosi, tiksliau – žinių apie konkrečią mokslo sritį;

b) *Domėjimasis fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos mokslais*, kuris, tikėtina, yra nulemtas tiek stereotipinių visuomenėje dominuojančių požiūrių į minimus mokslus (ir moterų padėtį juose), tiek pačių moksleivių turimo įvaizdžio šių (nuomonės apie) mokslo sričių atžvilgiu.

c) Visuomenėje dominuojantys *stereotipai fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų* atžvilgiu, kurie tiesiogiai įtakoja moksleivių domėjimąsi minimomis mokslo sritimis, tiek pateikia „tinkamus“ minimų mokslų įvaizdžius visuomenės nariams (tame tarpe ir moksleivės(-iams)).

Taigi loginė tyrimo instrumento struktūra pateikta Schemoje 1.

Schema 1. Loginė tyrimo 1 instrumento struktūra

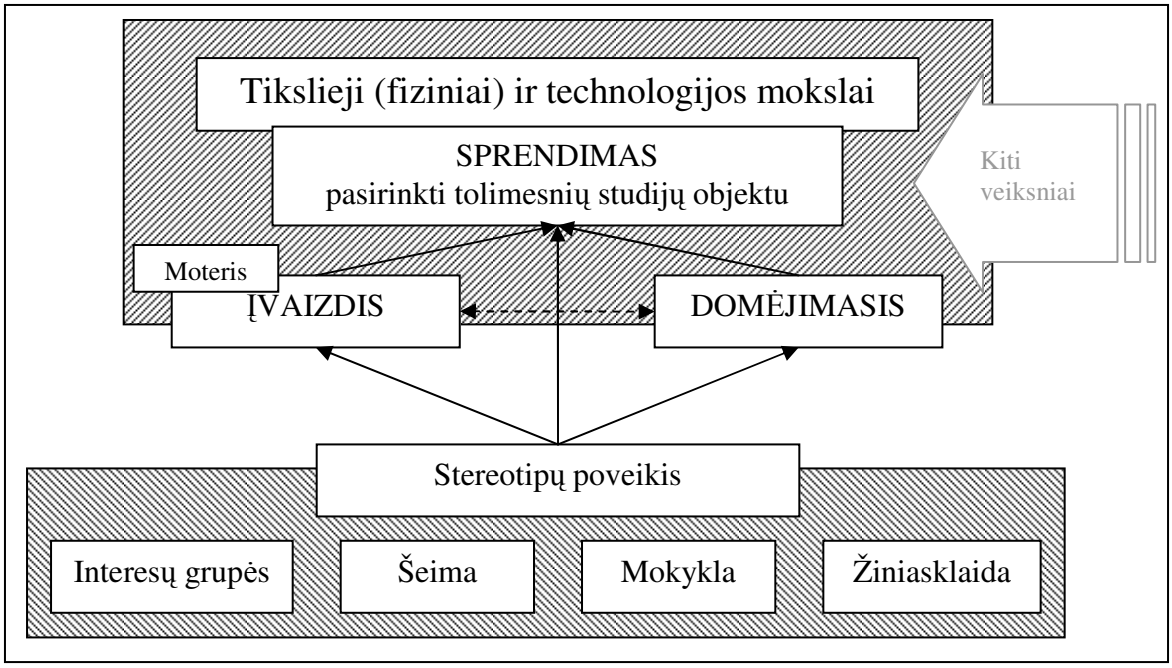

Detaliau apibūdinant loginę tyrimo 1 schemą ir ją konstruojant empirinio tyrimo terminais, toliau tikslinga išskirti esminius tyrimo kintamuosius bei, apibūdinant juos konceptualiniais ir operaciniais terminais, aprašyti hipotetinius ryšius tarp jų suformuluojant pagrindines darbines tyrimo hipotezes.

1. Sekant *Vidurinio ugdymo programos aprašu*[3], 2007-2008 m. m. 11 klasėje besimokančios(-tys) moksleivės(-iai) mokėsi 6 dalykų, kurie priklauso fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų sritims. Tai: *matematika*, *geografija*, *informacinės technologijos*, *fizika*, *chemija* ir *technologijos*. Tačiau formuojant tyrimo kintamąją „mokymosi dalykas“ šis sąrašas buvo kiek adaptuotas. Pirma, iš sąrašo buvo anuliuotas mokymosi dalykas – „Geografija“ todėl, kad nors šis dalykas priskiriamas fizinių mokslų sričiai aukštųjų mokyklų mokymo programose, vidurinėse mokyklose ir gimnazijose geografija yra traktuojama kaip socialinis mokslas (t.y. priskiriama „integruotam socialinių mokslų kursui“). Todėl, tikėtina, pastarųjų mokyklų mokytojų tarpe geografija yra suvokiama labiau kaip socialinis (taigi – „moteriškas“) mokslas. Antra, į kintamojo „mokymosi dalykas“ kategorijas įtrauktas mokymosi dalykas „Integruotas gamtos mokslų kursas“, kuris apima reikšmines mokslo sritis (fizika, chemija, biologija), tačiau neįtraukti tokie mokymosi dalykai kaip „Technologijos“ (kuris yra ankstesnių „darbų“ pamokų, tiesiogiai palaikančių tradicinius lyčių vaidmenis, analogija) bei „Integruotas menų ir technologijų kursas“ (kuris realiai labiau suponuoja ne tiksliuosius, bet

[3] LR Švietimo ir mokslo ministro 2006 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. ISAK-1387 Dėl vidurinio ugdymo programos aprašo patvirtinimo www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2006-06-30-ISAK-1387(1).doc

humanitarinius mokslus). Taigi apibendrinant kintamas „mokymosi dalykas“ šiame tyrime apima tokias kategorijas:

a) Chemija
b) Informacinės technologijos
c) Integruotas gamtos mokslų kursas
d) Fizika
e) Matematika

Čia svarbu, jog klausimyne moksleivėms(-iams) bus pateikiami vertinti visi mokymosi dalykai, prašant įvertinti tik tuos dalykus, kurių mokomasi. Taigi realiai visos(-i) apklausoje dalyvaujančios(-tys) moksleivės(-iai) vertins tik vieną privalomą dalyką – matematiką; kitus pasirenkamus dalykus (fiziką, chemiją, etc.) vertins tik juos pasirinkę moksleivės(-iai).

Šalia to, klausimyne moksleivės(-iai) prašomos(-i) vertinti ir atskiras, šiame tyrime reikšmines mokslo sritis, apimančias tuos dalykus, kurių jos/jie mokosi. Taigi šiame tyrime vertinimui pateikiamos tokios mokslo sritys:

a) Chemija
b) Informatika
c) Fizika
d) Matematika
e) Inžinerija

2. Antroji schemoje 1. matoma loginė tyrimo kategorija – tai ***sprendimas*** pasirinkti tolimesnių studijų objektu fizinius (tiksliuosius) arba technologijos (inžinerijos) mokslus. Kadangi tai nėra išvestinė sąvoka konceptualiniame lygmenyje, telieka tiesiogiai pereiti į operacinį sąvokos apibrėžimo lygmenį. Taigi empiriškai moksleivės(-io) sprendimas yra matuojamas dviejose atskirose dimensijose:

a) kaip praeityje priimtas sprendimas pasirinkti konkretų mokymosi dalyką, priklausantį fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai;
b) kaip ateities projektas pasirinkti tiksliųjų (fizinių) ar technologijos (inžinerijos) mokslų studijas aukštojoje mokykloje.

Remiantis esama statistine informacija, rodančia, jog merginos yra žymiai mažiau linkusios rinktis fizinius (tiksliuosius) bei technologijos (inžinerijos) mokslus (*Moterys ir vyrai Lietuvoje 2006* 2007, 42-43) bei tokiais pastebėjimais, kaip kad „lytis tikriausiai yra vienintelis svarbiausias kintamasis, susijęs su moksleivių požiūriu [atitinkamai – ir pasirinkimu – A.N.] į mokslą“[4], pirmoji šios studijos darbinė hipotezė yra visiškai paprasta:

Hipotezė 1. Sprendimas pasirinkti konkretų mokymosi dalyką, priklausantį fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai ir vidurinėje mokykloje (gimnazijoje), ir aukštojoje mokykloje tiesiogiai priklauso nuo moksleivės(-io) lyties. T.y. tokius sprendimus žymiai dažniau daro berniukai ir vaikinai nei mergaitės ir merginos.

Be to, kaip, pavyzdžiui, nustatė Murphy ir Whitelegg (2006), konkrečiai fizikos mokymosi atveju mergaites labiau nei berniukus domina socialinis fizikos žinių kontekstas bei galimybė turimų žinių dėka padėti kitiems, tuo tarpu berniukams aktualesnis yra jų pritaikomumas praktinėse situacijose. Taip pat fizikos dalyko pasirinkimo motyvai berniukų ir mergaičių

[4] Gardner, P.L. (1975). Attitudes to science: a review. *Studies in Science Education*, 2, 1–41, p. 22, cituojama iš Owen et al 2007, 2.

tarpe nėra vienodi: berniukams svarbiau būsima karjera bei praktinio pritaikomumo motyvai, kai mergaitėms svarbiau vidinės motyvacijos aspektai (pvz., tapti išmintingesne, tobulėti, ir pan.) (p. 7-9). Tikėtina, jog analogiškos išvados taikytinos ir kitų fizinių (tiksliųjų) bei technologijos (inžinerijos) mokslų, kuriuose dominuoja vyrai, atvejais. Todėl antroji tyrimo hipotezė yra tokia:

Hipotezė 2. Sprendimus pasirinkti konkretų mokymosi dalyką, priklausantį fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai sąlygoja skirtingi veiksniai, kurie tiesiogiai priklauso nuo moksleivės(-io) lyties.

3. Konceptualiniame lygmenyje, terminas ***įvaizdis*** pirmiausiai nurodo kažkieno (čia: objekto – mokslo sričių) savybę. Tačiau elgsenos moksluose pastarasis terminas vartojamas gana retai; žymiai dažniau jis pakeičiamas subjekto nuomonę apie vertinamą objektą nusakančiais terminais *požiūris* ir/arba *nuostata*. Analogiškai, akademinėje (konkrečiai – anglakalbėje) literatūroje, kurioje pristatomos studijos apie lyties dimensiją moksle, naudojamas išskirtinai tik terminai *požiūris, nuostata* (angl. – *attitude*). Tai yra, šio tyrimo kontekste aktualiose studijose naudojami tokie analitiniai išsireiškimai kaip „moksliniai įsitikinimai ir požiūriai“ (angl. – „science beliefs and attitudes“ (Beghetto 2007, 801)), „požiūris į mokslą ir pasiekimai moksle“ (angl. – „attitude toward and achievement in science“ (Beghetto 2007, 813; Sungur, Tekkaya 2003, 1)), „požiūriai į matematiką“ (angl. – „attitudes about math“ (Udo et al 2004, 443)), „požiūriai į moteris moksle“ (angl. – „attitudes ... toward women in science“ (Owen et al 2007, 4)) ir pan. Taigi nepaisant, kad terminai *įvaizdis* ir *požiūris* bei *nuostata*, kaip jau minėta, nurodo skirtingas objekto ir subjekto charakteristikas (t.y. pirmasis terminas nurodo į objekto savybę, antrasis – į subjekto nuomonę apie (vertinamą) objektą, o trečiasis – subjekto poziciją objekto atžvilgiu), šie terminai studijoje bus naudojami kaip sinonimai.

Fizinių (iksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų ***įvaizdis***, ***požiūris į*** *fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus* ar ***nuostata*** pastaruųjų mokslų atžvilgiu šioje studijoje, remiantis R.D. Simpson ir kolegų siūlymu[5], skaidomas į tris dimensijas: jausmas (angl. – *feeling*), pažinimas, žinojimas (anlg. – *cognition*) ir elgsena (angl. - *behavior*). Ir, šalia šio, kad moksleivių požiūris į mokslą nulemia jų mokymosi rezultatus bei pasirenkamus mokymosi dalykus, požiūriai taip pat nulemia ir jų ateities pasirinkimus karjeros srityje (Nieswandt 2007, 912). Tačiau čia svarbu atkreipti dėmesį, kad čia analizuojamo reiškinio kontekste terminas *jausmai* daugelyje studijų įgyja savęs suvokimo (angl. – *self-concept*) (Beghetto 2007; Greenfield 1996), savigarbos (angl. – *self-esteem*) (Owens, Newbegin 2000), su mokslu susijusio nerimo (angl. – *science anxiety)* (Beghetto 2007; Glynn et al 2006; Greenfield 1996; Owens, Newbegin 2000), motyvacijos (Beghetto 2007; Glynn et al 2006) reikšmes. Tuo tarpu *žinojimas* ir *elgsena* dažnai apibrėžiami ne tik konkrečiais laimėjimo (angl. – *accomplishment*) ar pasiekimo (angl. – *achievement*) (Gungor et al 2007), karjeros pasirinkimo terminais (Nieswandt 2007), bet ir savęs vertinimo jausminėje plotmėje sąvokomis: asmeninis efektyvumas (angl. – *self-efficacy*) (Glynn et al 2006; Ketelhut 2007), priskyrimas (angl. – *attribution*) (Bornholt, Moller 2003). Be to, kaip pabrėžia Nieswandt (2007), „tyrimai požiūrių srityje požiūrį operacionalizuoja įvairiausiais būdais“ (p. 912).

[5] Simpson, R.D., Koballa, T.R., Oliver, J.S., & Crawley, F.E. (1994). Research on the affective dimension of science learning. In D. Gabel (Ed.), *Handbook of research in science teaching and learning* (pp. 211–234). New York: Macmillan. (termino skaidymas į dimensijas cituojamas iš p. 212) cituojama iš Owen et al 2007, 3 ir iš Nieswandt 2007, 912.

Pavyzdžiui, Simpson and Oliver (1990)[6] išskiria tris sudedamuosius požiūrio konstruktus, susijusius su pasiekimais. Tai: požiūris į mokslą (mėgavimasis, interesas), pasiekimo motyvacija (pastangos) ir mokslinė savęs koncepcija. Marsh (1992)[7] savęs koncepciją naudojo kaip viena iš požiūrio sudedamųjų dalių ir empiriškai įrodė stiprų ryšį tarp savęs koncepcijos ir moksleivių pasiekimų. Mattern and Schau (2002)[8] tyrinėjo priežastinius ryšius laike tarp požiūrių į mokslą ir pasiekimų moksle, ir matavo požiūrį trimis sub-konstruktais: afektas (mokslo mėgimas), kognityvinės kompetencijos (suvokiama asmeninė kompetencija moksle) ir vertė (mokslo naudingumas). Jie įrodė, kad tarp požiūrių ir pasiekimų yra tiesioginis ryšys. Taigi žinių mokslo srityje lygis turi poveikį moksleivių požiūriui į mokslą.

Taigi nepaisant, jog čia pateikti tik keli iš galimų sudėtinių termino *požiūris* konceptualinių elementų *jausmas, žinojimas* ir *elgsena* sudėtinių sąvokų, jų gausa iliustruoja analizuojamo reiškinio kompleksiškumą ir, kadangi bet kuris tyrimas turi ribas, metodologinį poreikį pasirinkti vieną arba kitą tyrimo kryptį (t.y. susikoncentruoti į vieną ar kelias konkrečias sąvokas analizėje).

Mūsų atsparos šio studijoje taškas – S.V. Owen et al (2007, 3) kitų autorių atliktus tyrimus šioje srityje apibendrinantis pastebėjimas, jog būtent moksleivės(-io) požiūris (kaip jausmų, žinojimo ir atitinkamos elgsenos visuma) į mokslą tiesiogiai įtakoja jos/jo motyvaciją, pasiekimus ir, atitinkamai, karjeros sprendimus. Taigi aukščiau įvardintos požiūrio dimensijos (sudėtiniai elementai) – jausmai, žinojimas ir elgsena tiesiogiai atsikartoja kaip ir požiūrio rezultatas (atitinkamai, motyvacija, pasiekimai ir pasirinkimai. Sekant pastaruoju apibendrinimu darbinės hipotezės (ir preliminarūs atsakymai į tyrimo klausimą) skambėtų šitaip:

Hipotezė 3.1. Kuo pozityvesnis moksleivės(-io) požiūris į mokomąjį(-uosius) dalyką(-us), priklausantį(-čius) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo stipresnė jos/jo motyvaciją šiuos dalykus mokytis.

Hipotezė 3.2. Kuo pozityvesnis moksleivės(-io) požiūris į mokomąjį(-uosius) dalyką(-us), priklausantį(-čius) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo aukštesni jos/jo pasiekimai šių dalykų mokymesi.

Hipotezė 3.3. Kuo pozityvesnis moksleivės(-io) požiūris į mokomąjį(-uosius) dalyką(-us), priklausantį(-čius) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo labiau ji/jis yra linkusi(-ęs) pasirinkti šiuos mokslus savo studijų sritimi aukštojoje mokykloje.

Hipotezė 4. Požiūrio rezultatą išreiškiantys elementai – motyvacija, pasiekimai ir pasirinkimai tarpusavyje tiesiogiai teigiamai susiję. T.y. kuo stipresnė moksleivės(-io) motyvacija mokytis dalyko(-ų), priklausančio(-čių) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo jos/jo pasiekimai toje srityje yra aukštesni ir tuo labiau ji/jis yra linkusi(-ęs) pasirinkti papildomas veiklas, susijusias su tuo(tais) dalyku(-ais).

---

[6] Simpson, R.D., & Oliver, J.S. (1990). A summary of major influences on attitude toward achievement in science among adolescent students. *Science Education*, 74, 1–18 cituojama iš Nieswandt 2007, 912.

[7] Marsh, H.W. (1992). Content specificity of relations between academic achievement and academic self-concept. *Journal of Educational Psychology*, 84, 35–42 cituojama iš Nieswandt 2007, 912.

[8] Mattern, N., & Schau, C. (2002). Gender differences in science attitude–achievement relationships over time among white middle-school students. Journal of Research in Science Teaching, 39, 324–340 cituojama iš Nieswandt 2007, 912.

Hipotezė 5. Požiūrio sudedamosios dimensijos (jausmai, žinios, elgsena) bei požiūrio išdavų elementai (motyvacija, pasiekimai, pasirinkimai) yra priklausomi nuo lyties.

Tiriant požiūrio į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus ypatumus bus matuojamos trys grupės kintamųjų:

a) Moksleivės(-io) jausmai fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu ir kaip požiūrio į šiuos mokslus dimensija (pvz., „Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas“) tiek ir motyvacijos išraiška (pvz., „Šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais“). Ši grupė kintamųjų bus matuojama pasinaudojant Beghetto (2007), Glynn et al (2006) ir Gungor et al (2007) studijose naudotais ir statistiškai validžiais duomenų rinkimo instrumentais.

b) Moksleivės(-io) pasiekimai ir žinios fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse bus matuojamos tik netiesiogiai. T.y. apklausos metu moksleivės(-iai) bus prašomi nurodyti turimus minimų dalykų pažymius, tačiau nebus tikrinamos jų turimos dalykinės žinios. Papildomai, naudojantis Bornholt ir Moller (2003) bei Gungor et al (2007) empiriškai patikrintais duomenų rinkimo instrumentais, bus siekiama išsiaiškinti, kokiems veiksniams (pvz., savo pastangoms, sėkmei, savijautai, etc.) moksleivės(-iai) priskiria savo mokymosi pasiekimus ir kaip tai siejasi su potencialiais sprendimais tęsti mokslo srities studijas bei kaip moksleivės(-iai) vertina savo asmenines žinias ir kompetencijas konkrečių mokslų srityse.

c) Moksleivės(-io) elgsena fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu kaip požiūrio dimensija tyrimo eigoje bus matuojama taip pat ne tiesiogiai (pvz., stebint). T.y. moksleivės(-iai) bus klausiami, kaip jos/jie elgiasi tam tikrose su minėtomis mokslo sritimis susijusiose situacijose (pvz., „Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis“) (Bornholt ir Moller 2003, kiti instrumentarijai) ir ar jos/jie domisi papildomai čia analizuojamais mokslais (Gungor et al 2007 instrumentarijus). Tuo tarpu pasirinkimai, kurie čia apibrėžiami jau kaip požiūrio išdavos dedamoji, trumpai apibūdinti 2 šio aprašymo dalyje kaip atskiras tyrimo loginės schemos elementas – sprendimas.

Kitų autorių atliktos studijos sudaro puikias galimybes apjungti čia išvardintus kintamuosius ir jų grupes į empiriškai patikrintą, patikimą tyrimo klausimyną. Konkrečiai, šiame tyrime moksleivių požiūris į šiame projekte tikslines mokslo sritis bei to požiūrio išdavos bus matuojamos adaptuojant ir apjungiant kelių autorių naudotas skales (Glynn et al 2007; Beghetto 2007; Bornholt, Moller 2003; Gungor et al 2007; Nieswandt 2007). Pastarosios skalės techniškai detalizuojamos tolimesnėje šios studijos dalyje, skirtoje tyrimo instrumentarijaus aprašymui. Aiškumo dėlei, schematiškai, ką tik įvardintų kintamųjų struktūra ir tarpusavio priklausomybės pateiktos Schemoje 2.

Schema 2. Požiūrį ir požiūrio išdavas nusakančių kintamųjų struktūra ir kintamųjų tarpusavio priklausomybės

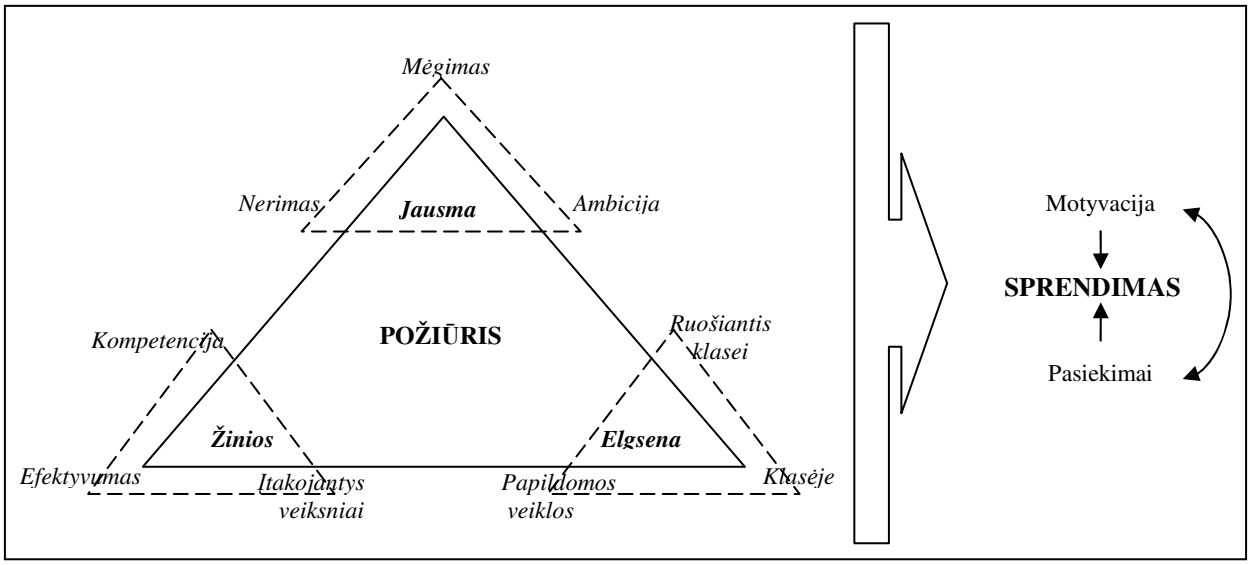

Papildomai, kalbant apie moksleivės(-io) motyvaciją tiksliųjų (fizinių) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu, jos/jo savęs suvokimą ir iš to sekančius sprendimus, čia svarbu atkreipti dėmesį į dar vieną potencialų studijos kintamąjį. Tai – moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė. Carlone ir Johnson (2007) siūlo, jog tai sudėtinė sąvoka, kurią sudaro atlikimas (angl. – *performance*), pripažinimas (angl. – *recognition*) ir kompetencija (angl. – *competence*). Gilmartin et al (2007) šias sąvokas praplečia siūlydama, kad „pavyzdžiui, studentės(-ai), turinčios(-tys) stiprią ir pozityvią mokslininkės(-o) tapatybę būtų tos/tie, kurios(-ie): mokslą traktuoja kaip susijusį su jų asmeninėmis vertybėmis ir asmenybėmis; mokslines veiklas ir mokslo sritis mato kaip joms/jiems prieinamas ir susijusias su jų gyvenimu; nori dalyvauti – ir jau yra dalyvavusios(-ę) – mokslinėse veiklose už mokyklos ribų; mėgaujasi „darydamos(-i)“ mokslą afekto lygmenyje; pasitiki savo moksliniais gebėjimais; siekia – arba išreiškia stiprų interesą – atlikti su mokslu susijusį darbą“ (p. 982). Kitaip sakant, tai moksleivės(-ai), kurios(-ie) traktuoja save kaip „mokslinio tipo“ asmenybės, priklausančios mokslo pasauliui; pasauliui, kurį jos/jie vertina ir gerbia. Kita vertus, daugelio edukacinių tyrimų rezultatai atskleidė tai, jog mergaitės ir berniukai įvaldo skirtingus mokymosi stilius, taip pat jų elgesį klasėje lemia skirtingi tikslai. Tuo tarpu mergaitės yra linkę daugelio dalykų, ypač gamtos ir tiksliųjų mokslų, mokymąsi vertinti kaip sudėtingą bei sunkų, išreikšdamos nepasitikėjimą savo jėgomis bei sugebėjimais (Elgqvist-Saltzman 1991, p. 70).

Taigi *moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė* – tai papildomas sudedamasis kintamasis, apjungiantis kelis (mėgimas, kompetencija, efektyvumas, elgsenos komponentai) sudėtinius požiūrio komponentus.

Hipotezė 6.1. Moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė yra tiesiogiai teigiamai susijusi su atskirais ir apjungtais požiūrio į tiksliuosius (fizinius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus sudėtiniais elementais: kuo aukštesni ir pozityvesni pastarieji, tuo stipresnė ir pozityvesnė moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė.

Hipotezė 6.2. Moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė yra priklausoma nuo jos/jo lyties. T.y. mažiau mergaičių nei berniukų turi mokslininkės(-o) tapatybes bei mergaičių mokslinės tapatybės yra silpnesnės nei berniukų.

3.1. Šios studijos atveju atskira ir ypatingai reikšminga analitinė kategorija – tai ***požiūris į moteris tiksliuosiuose (fiziniuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose***. Viena vertus, konceptualizuojant, šis kintamasis – požiūris apibrėžiamas tais pačiais jausmų, žinojimo, elgsenos terminais. Tačiau, kita vertus, išskirtinis akademinis dėmesys konkrečiai lyties moksle tematikai bei statistiniai ir empiriniai faktai, įrodantys moters padėties minimuose moksluose išskirtinumą (kaip ir šios studijos tema) verčia skirti atskirą dėmesį šiai tyrimo daliai. Šiame kontekste formuluojama tokia hipotezė:

Hipotezė 7. Moksleivių požiūris į moteris tiksliuosiuose (fiziniuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose nėra priklausomas nuo lyties. T.y. berniukai ir mergaitės į šį fenomeną žiūri santykinai vienodai.

Siekiant patikrinti ką tik įvardintas prielaidas šioje studijoje naudojama adaptuota „Moterys moksle“ skalė (angl. – Women in Science Scale, toliau – originalo kalboje WiSS), kuri buvo sukurta T.O. Erb ir W.S. Smith (1984) ir kurios validumas bei patikimumas buvo patikrintas ankstesnėse studijoje (pvz., Owen et al 2007; Li 2007). Kaip dar praeitame amžiuje pažymėjo WiSS autoriai, tai yra vertingas instrumentas „vertinant fundamentinius tyrimus arba mokymo programas, kai paauglių požiūris į moteris moksle yra tyrimo kintamasis“ (Smith, Erb 1986, 668). Be to šis instrumentas yra tinkamas naudoti tiriant skirtingo amžiaus grupes (ten pat.)“. Detaliau ši tyrimo instrumento dalis aprašyta toliau.

4. ***Domėjimasis*** tam tikra moksline sritimi išreiškia *profesinį interesą*, kurį galima apibrėžti kaip sudėtingą dinaminį kompleksą, apjungiantį tokias asmenybės savybes kaip poreikį konkrečiai profesinei veiklai, profesinius idealus, polinkius ir su profesine veikla susijusias vertybines orientacijas bei pasaulėžiūrą. Jo pasireiškimo intensyvumas yra atvirkščiai proporcingas emocinių išgyvenimų stiprumui, t.y., kuo stipresnis yra profesinis interesas, tuo silpniau individas suvokia įdedamas valios ir pažintines pastangas, jausdamas mažesnį nuovargį ar įtampą (Urbonienė, Leliūgienė 2004). Taigi turint būtent tokį terminų *požiūris* ar *nuostata* apibrėžimą, pastaroji reikšminė iš aukščiau įvardintų šios studijos kategorijų – ***domėjimasis*** (arba, kitaip – profesinis interesas) – „panyra“ po ką tik apibūdintomis termino *požiūris* kategorijomis, kadangi „domėtis“ reiškia tiek elgseną (konkrečius veiksmus, siekiant tam tikros mokslo srities pažinimo, žinių jos srityje įgijimo), tiek ir patį pažinimą. Taigi šie moksleivių požiūrio į tiksliuosius (fizinius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus aspektai kintamųjų terminais jau aptarti aukščiau ir čia nebedetalizuojami. Tačiau, kadangi *domėjimasis* tyrimo užduotyse išskirtas kaip atskiras elementas, čia formuluojama tokia tyrimo hipotezė:

Hipotezė 8. Domėjimasis atskirais tiksliųjų (fizinių) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritims priklausančiais mokymosi dalykais yra tiesiogiai priklausomas nuo moksleivės(-io) lyties: berniukai išreiškia intensyvesnį domėjimąsi (profesinį interesą) nei mergaitės.

5. Pats bendriausias ***stereotipo*** apibrėžimas teigia, kad tai yra „socialiai bendri įsitikinimai apie bruožus, būdingus tam tikrai socialinei kategorijai“ ir kad stereotipai „taip stipriai valdo individų sprendimus ir veiksmus, jog individas kito atžvilgiu gali elgtis taip, tarsi pastarasis turėtų stereotipiškai jam/jai priskiriamus bruožus“ (Greenwald, Banaji 1995, 14). Esminiai stereotipai, nagrinėjami šioje studijoje, jau paminėti 3.1. šio aprašo dalyje. Tai – požiūris į moteris tiksliuosiuose (fiziniuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose. Būtų naivu tikėtis,

kad šiandienės(-iai) moksleivės(-iai) į pastarąjį reiškinį nežiūri stereotipiškai ir moteris moksle joms/jiems atrodo visiškai natūralus, iššūkių ir socialinių klausimų nekeliantis reiškinys. Taigi šiame kontekste pagrindinė hipotezė yra tokia:

Hipotezė 9. Moksleivėms(-iams) būdingi stereotipiniai požiūriai į moters padėtį ir vaidmenį veiklose, susijusiose su tiksliųjų (fizinių) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritims.

Tikėtina, kad papildoma stereotipinio požiūrio į minimas mokslų sritis dimensija atsiskleis analizuojant moksleivių požiūrių sudedamuosius elementus. T.y., tikėtina, jog vaikinai jausis komfortabiliau mokantis tiksliųjų (fizinių) ir technologijos (inžinerijos) mokslų dalykus, jie lengviau taikys turimas žinias kasdieniame gyvenime ir apskritai išreikš didesnį interesą minimų mokslo sričių atžvilgiu. Taigi šitai tiesiogiai atspindės dominuojantį (čia: stereotipinį) požiūrį.

Trečioji šiame tyrime aktuali stereotipų dimensija – tai esminiai (kurie, tikėtina, bus nustatyti) jų šaltiniai. Tai yra, išliekant ankstesniame kintamojo *požiūris* apibrėžimo kontekste, verta atkreipti dėmesį į J. Wang ir J.R. Stavel (1996) studiją, kurioje moksleivių pasiekimai mokslo studijose tyrinėti kaip tiesiogiai priklausantys nuo lyties, požiūrio, asmeninių pastangų (t.y. tų kintamųjų, kurios jau aprašėme aukščiau) bei *namų fono* ir *patirčių klasėje*. Apibūdinant du pastaruosius veiksnius (ir sugrįžtant prie aukščiau pateiktos loginės tyrimo schemos), klasikinė sociologinė mintis čia siūlo pagrindinius pirminius socializacijos agentus: tėvus ir artimuosius, kaip esminius „namų fono“ kūrėjus, draugus (kaip tam tikras moksleivių interesų grupių formas) ir masines informacijos priemones, kaip siejančius tarpininkus tarp „namų fono“ ir „patirties klasėje“, bei mokytojas(-us) ir bendraklases(-ius) – išskirtines(-ius) pastarosios erdvės veikėjas(-us). Pavyzdžiui, Murphy ir Whitelegg (2006) pastebi, kad vieni svarbiausių veiksnių, lemiančių moksleivių sprendimą pasirinkti konkretų dalyką (cituojamo tyrimo atveju, konkrečiai, fiziką), yra šeima, turinti tam tikrą sąsają su fizika, vyraujanti nuostata apie fiziką kaip įdomų/nuobodų dalyką, su šio dalyko mokymusi susiję išgyvenimai, ir pagalba, kurią moksleivės(-iai) gauna iš tėvų, draugų ar mokytojų, mokydamosi(-iesi) dalyko (p. 9), ką patvirtina ir Darmody ir Smyth atliktas tyrimas (2005, p. 73). Lietuvos moksleivių atveju tėvų bei dalyko mokytojo vaidmuo (kaip žymiai reikšmingesni nei klasės auklėtojo ar psichologo), teikiant profesinės orientacijos konsultacijas, taip pat yra atskleistas tyrime *Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose* (2006, p. 43, 47). Taigi operacinis šių veikėjų apibrėžimas šio tyrimo atveju yra gana paprastas. Tai – palaikymas, skatinimas mokytis konkrečių dalykų, pagalba mokantis tų dalykų. Hipotetizuojant šiame kontekste:

Hipotezė 10.1. Dėl dominuojančių stereotipinių požiūrių, dalykų mokytojos(-ai) stipriau palaiko, labiau skatina ir daugiau padeda berniukams nei mergaitės mokytis tokių dalykų kaip chemija, fizika, informacinės technologijos, matematika.

Hipotezė 10.2. Dėl dominuojančių stereotipinių požiūrių, tėvai stipriau palaiko, labiau skatina ir daugiau padeda sūnums nei dukroms mokytis tokių dalykų kaip chemija, fizika, informacinės technologijos, matematika.

Čia verta atkreipti papildomą dėmesį į aukščiau minėtą empiriniais tyrimais atskleistą faktą, jog mokantis mergaitėms yra priimtinesni kiek kitokie mokymo(si) būdai nei berniukams (žr. pvz., Murphy, Whitelegg 2006). Taigi tikėtina, jog šie skirtumai išryškės ir mūsų studijos metu. Operacionalizuojant šį mokymosi aspektą čia pasinaudojame Šiaučiukėnienės ir

Stankevičienės (2003) pateikiamu apibrėžimu, sakančiu, jog ***mokymo(si) metodas/-ai*** – tai „mokytojo ir mokinio bendros veiklos būdų sistema“, kuri padeda įvaldyti žinių, gebėjimų bei įgūdžių visumą ir kuri yra paremta pažinimo bei mąstymo procesais (p. 85). Vadovaujantis tokiu apibrėžimu autorės mokymo metodus skirsto į tris grupes: informacinius, operacinius ir kūrybinius. Detalizuojant ir operacionalizuojant šiuos metodų tipus, kurių tinkamumą mokantis tiksliųjų (fizinių) ir technologijos (inžinerijos) mokslų mergaitėms ir berniukams toliau mėginsime įvertinti, tikslinga išskirti eilę konkrečių metodų.

a) *Informaciniai mokymo metodai* apima pasakojimą, mokyklinę paskaitą, pokalbį-demonstravimą, lektūrą, atpasakojimą, kartojimo pokalbį, rašinį ir iliustravimą. Svarbu, jog šie metodai, kaip teigia aukščiau minėtos autorės, „padeda pateikti ir įtvirtinti moksleiviams susistemintas mokslo, technikos, meno ir kitų sričių žinias, savarankiško mokymosi ir darbo pagrindus, taip pat patikrinti ir apibendrinti įgytas žinias“ (p. 87).
b) *Operaciniai mokymo metodai* – tai pratybos, praktiniai darbai ir laboratoriniai darbai, kurie reikšmingai prisideda formuojant moksleivių gebėjimus ir praktinius įgūdžius, lavinant jų savarankiškumą bei kūrybiškumą mąstant ir veikiant, praktiškai pritaikant teorines žinias. Pastebėtina, jog būtent šio tipo mokymo metodai yra įprasti gamtos ir tiksliųjų dalykų pamokose, taip pat technologijų bei kūno kultūros užsiėmimuose (p. 93).
c) *Kūrybiniai mokymo metodai* apima probleminį mokymą, euristinius mokymo metodus, stebėjimą, eksperimentavimą, tiriamuosius pokalbius, grupinius tyrinėjimus, projektus ir pan.). Šie metodai, anot Šiaučiukėnienės ir Stankevičienės, „padeda ugdyti socialinius, asmeninius, komunikacinius, kritinio mąstymo ir problemų sprendimo gebėjimus, stimuliuoja vertybinių ir estetinių nuostatų ugdymą“ (p. 96). Be to, autorės pabrėžia, jog šie mokymo metodai puikiai tinka tiek tokių dalykų, kaip gamtos, tikslieji mokslai, žinių perteikimui, tiek ir mokant humanitarinių dalykų.

Elgqvist-Saltzman (1991) pastebi, jog „daugelio edukacinių tyrimų rezultatai atskleidė tai, kad mergaitės ir berniukai įvaldo skirtingus mokymosi stilius“ (p. 70). Pavyzdžiui, berniukai yra linkę užimti daugiau erdvės ir mokytojų dėmesio, tuo tarpu mergaitės jaučiasi atsakingos už bendrą klasės darbą. Taip pat berniukai jaučiasi pranašesni už mergaites ir daugelį dalykų mokymąsi bei edukacines veiklas vertina kaip žaismingas bei įdomias, ką lemia mokymo programų turinio (curriculum) pritaikymas pirmiausia berniukams. Remiantis pastaraisiais empiriniais tyrimais paremtais apstebėjimais, šiame tyrime formuluojama tokios hipotezės:

Hipotezė 11. Mokymo(si) metodai, kurie moksleivėms(-iams) atrodo priimtiniausi mokantis konkrečių šiame tyrime analizuojamų mokymosi dalykų, yra skirtingi priklausomai nuo moksleivės(-io) lyties.

Papildomai, užbėgant į priekį, reiktų paminėti, jog šios (kaip ir daugumos aukščiau įvardintų) hipotezės tikrinimas bus papildomas informacija, sukaupta atliekant interviu su atskirų dalykų mokytojomis(-ais). Konkrečiau, šiuo atveju mokytojos(-ai) bus prašomos(-i) ne tik išsakyti savo nuomonę apie tai, kokie metodai joms/jiems atrodo efektyvesni skirtingų lyčių moksleivių mokyme, bet taip ir nurodyti, kokius mokymo metodus jos/jie dažniausiai taiko savo pamokų metu.

Galiausiai, ketvirta, masinių informacijos priemonių poveikis formuojantis tam tikriems moksleivių požiūriams į tiksliuosius (fizinius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus, moters padėtį šiuose moksluose bei savo pačios/paties galimybes šiose mokslo srityse šiame tyrime bus matuojamas netiesiogiai. Tai yra, čia bus įvertinama, ar moksleivės(-iai) naudojasi iš masinės informacijos priemonių gaunama informacija apie minimas mokslų sritis ir kaip

naudojama informacija siejasi su moksleivių išreiškiamais (stereotipiniais) požiūriais į analizuojamą reiškinį. Taigi:

Hipotezė 12. Šiandieninės(-iai) moksleivės(-iai) naudoja santykinai daug iš masinės informacijos priemonių (interneto, TV, spaudos) gaunamos informacijos apie tiksliuosius (fizinius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus. Ši informacija formuoja santykinai stereotipinį (neigiamą) požiūrį į lyčių padėti pastarosiose mokslo srityse ir tuo būdu apriboja mergaičių intencijas siekti savirealizacijos veiklos srityse, susijusiose su minimais mokslais.

Taigi šio tyrimo instrumentą – klausimyną, skirtą anketinei moksleivių apklausai, sudaro eilė teminių klausimų blokų, kurie detaliai apibūdinti tolimesnėje, konkrečiai tyrimo instrumento aprašymui skirtoje ataskaitos dalyje.

Verta atkreipti dėmesį, kad dalis šiame tyrime aktualių klausimų jau yra nagrinėti ankstesnėse švietimo sistemos būklės studijose. Pavyzdžiui, *Priemonių, skirtų vyresniųjų klasių mokinių mokymosi krūvio mažinimui, veiksmingumo* (2006) tyrime buvo nustatyta, kad čia akcentuojami mokymosi dalykai – matematika, chemija, fizika yra tarpe tų šešių iš devyniolikos dalykų, kurie labiausiai padidina 9-12 klasių moksleivių krūvius (p. 58). Tuo tarpu, kaip randama tyrime *Švietimo pagalba bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams* (2005) didelis krūvis – viena „vienas iš svarbiausių mokinių nurodomų mokymosi sunkumų“ (p. 15). Be to, pastarojo tyrimo eigoje buvo sukaupta ir informacija apie mokinių santykius su mokytojais (p. 26, 28). Tyrime *Informacinių ir komunikacinių technologijų (IKT) naudojimas gerinant mokymo ir mokymosi mokykloje kokybę* (2006) detaliai aptariami IKT naudojimo ypatumai mokinių tarpe (pvz., p. 26, 29, 37, 43-44). Suprantama, čia nėra pateiktas išsamus jau esamų studijų sąrašas.[9] Taigi kadangi tokie duomenys jau yra sukaupti, šiame tyrime analogiški klausimai nebekeliami arba nebedetalizuojami. Tačiau esminis dalykas – ką tik išvardintose studijose duomenys nėra analizuojami lyginant tyrinėtų reiškinių ypatumus atskirose – mergaičių ir berniukų grupėse ir/arba atskirai vertinant skirtingus mokymosi dalykus, arba apima tik atskiras iš šios studijos dėmesio centre esančių mokslo sričių (pvz., technologijos mokslai, tyrime *14 - 19 metų paauglių, linkusių į praktinę veiklą, mokymosi krypties pasirinkimo galimybės* (2004). Todėl rekomenduotina esant galimybėms papildomai atlikti antrinių duomenų, sukauptų ankstesnėse panašaus pobūdžio studijose, analizę.

1.4. Tyrimo tikslinės grupės

Pirmasis studijos tyrimas apima vieną tikslinę grupę. Tai – bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų aukštesniųjų klasių (3 lygmuo, LŠK) *moksleivės*. Tačiau siekiant surinkti maksimaliai objektyvią ir nešališką informaciją (t.y. nustatyti, ar merginų ir vaikinų moksleivių požiūriai, patirtys, etc. yra tapatūs ar skirtingi), tikslinės grupės samprata praplečiama įtraukiant kontrolinę grupę – *moksleivius.*

[9] Tačiau vis gi būtų tikslinga detaliai peržvelgti visas jau atliktų švietimo sistemos tyrimų ataskaitas ir, atlikus duomenų sisteminimą, suformuoti naujų tyrimų poreikį bei įvertinti sukauptų duomenų analizės skirtingais pjūviais galimybes.

1.5. Detalus tyrimo metodikos aprašymas

1.5.1. Duomenų rinkimo instrumentas

Siekiant šio aprašymo pradžioje iškeltų tikslų bei uždavinių realizavimo, vadovaujantis ką tik aprašytomis teorinėmis nuostatomis, buvo sukurtas originalus klausimynas, skirtas atlikti anketinę apklausą Lietuvos vidurinėse mokyklose bei gimnazijose (žr. Priedas 1). Klausimyną sudaro tokios dalys:

(a) *Lydraštis*, kuriame respondentei(-ui) pristatomas tyrimas ir kuriuo siekiama motyvuoti moksleivę(-į) užpildyti toliau esantį klausimyną. Taip pat čia pateiktas ir tyrimo grupės kontaktinis adresas;

(b) *Klausimyno pildymo instrukcija*, kurioje nurodoma, kokio tipo klausimai yra įtraukti į klausimyną ir kaip juos reikėtų atsakinėti;

(c) 16 klausimų, iš kurių:

- šešiuose atviruose klausimuose prašoma pateikti faktinę informaciją apie save (nr. 2, nr. 7, nr. 16) bei įrašyti savo asmeninę nuomonę (nr. 6, nr. 7, nr. 10, nr. 14);
- atsakinėjant tris uždaro tipo klausimus pasirinktį vieną iš kelių patiekiamų atsakymų atitinkamai pažymint jį (nr. 1, nr. 2, nr. 15);
- atsakinėjant septynis pusiau atviro tipo klausimus pateikti savo nuomonę 5 balų Likerto skalėje įvertinant pateiktus tiekinius bei, esant reikalui, įrašant ir analogiškai įvertinant savo asmeninį variantą(-us). Šiuose klausimuose atskirais atvejais respondentė(-as) prašoma įvertinti pateiktus teiginius tiek potencialiai galimų mokytis šios studijos objektu esančių dalykų (chemija, informacinės technologijos, integruotas gamtos mokslų kursas, fizika, matematika) atžvilgiu (nr. 4), tiek tų iš išvardintų dalykų, kuriuos mokosi respondentė(-as), atžvilgiu (nr. 5, nr. 8, nr. 9, nr. 11, nr. 12), tiek ir apskritai tyrimo objektu esančių mokslo sričių (chemija, informatika, fizika, matematika, inžinerija) atžvilgiu (nr. 13).

Planuojama, jog klausimynui užpildyti respondentei(-ui) turėtų pakakti vienos pamokos (akademinės valandos – 45 min.).[10]

Tyrimo *parametrai* – sprendimai, pasiekimai, domėjimasis, motyvacija, stereotipai (socialinė aplinka), elgsena (klasėje, papildomos veiklos), žinios (kompetencija, efektyvumas), jausmai (ambicija, nerimas, mėgimas), mokymo(si) metodų tinkamumas mergaitėms ir berniukams, etc. bei šių parametrų indikatoriai – konkretūs klausimai, atsakymais į kuriuos bus matuojami parametrai – detalizuoti Lentelėje 1.

Lentelė 1. Tyrimo 1 parametrai ir indikatoriai

Tyrimo parametrai	Kl. Nr.	Tyrimo indikatoriai	Šaltiniai
Sprendimai	1.	Žemiau išvardintų dalykų mokytoja(-s) tavo mokykloje/gimnazijoje yra (chemijos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos, matematikos)	
	3.	Ar galvoji apie tolimesnes žemiau išvardintų dalykų studijas aukštojoje mokykloje?	
Pasiekimai	2.	Žemiau išvardinti mokymosi dalykai. Prie tų dalykų, kuriuos iš jų mokeisi praeitą semestrą, parašyk, kokį įvertinimą už dalyką turėjai semestro pabaigoje.	

[10] Čia aprašomas tyrime naudotas sutrumpintas originalaus sukurto klausimyno variantas; pirmasis klausimyno variantas buvo 2 kartus ilgesnis.

Lentelė 1. *Tęsinys*

Domėjimasis, motyvacija, stereotipai, elgsena	4.	Kai kurie iš aukščiau įvardintų mokymosi dalykų yra privalomi, o kai kuriuos galėjai pasirinkti. Kas ir kaip stipriai nulėmė tai, jog kai kurių iš jų nepasirinkai? *Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...* 4.1. Šis dalykas man visiškai neįdomus 4.2. Jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks 4.3. Nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų 4.4. Šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime 4.5. Šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais 4.6. Galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos 4.7. Anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko, todėl nežinojau, apie ką jis 4.8. Neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės 4.9. Šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais) 4.10. Man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai 4.11. Šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai) 4.12. Mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko 4.13. Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	Glynn et al, 2007; Murphy, Whitelegg, 2006
Toliau vertinami tik tie dalykai iš išvardintų, kurių buvo mokomasi 11-oje klasėje			
Žinios: kompetencija; **Jausmai: ambicija**	5.	Kaip Tu vertini savo pasiekimus mokantis toliau išvardintų dalykų? 5.1. Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis 5.2. Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką 5.3. Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų 5.4. Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius 5.5. Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje 5.6. Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko 5.7. Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką 5.8. Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką 5.9. Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje 5.10. Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	Beghetto, 2007; Glynn et al, 2007; Gungor et al, 2007; Bornholt, Moller, 2003
Žinios: efektyvumas; Jausmai: ambicija	6.	Kaip manai, kokios priežastys nulemia tai, kad Tau sekasi arba nesiseka mokytis šių dalykų (chemijos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos, matematikos)?	Glynn et al, 2007; Nieswandt, 2007
Elgsena	7.	Prie tų dalykų, kuriuos mokeisi praeitą semestrą, parašyk, kiek laiko per savaitę vidutiniškai mokaisi šio dalyko ne mokykloje (pvz., ruošiesi šio/šių dalyko/-ų pamokoms) (chemijos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos, matematikos)	
Jausmai: nerimas, mėgimas; **Elgsena: klasėje** **Stereotipai**	8.	Kaip jautiesi per šio/šių dalyko/-ų pamokas, atsiskaitymus ir apskritai šio/šių dalyko/-ų atžvilgiu? 8.1. Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus 8.2. Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius 8.3. Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus 8.4. Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius 8.5. Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą 8.6. Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką 8.7. Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man 8.8. Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų 8.9. Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą 8.10. Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas 8.11. Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis 8.12. Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką 8.13. Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą 8.14. Per šio dalyko pamokas paprastai esu sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s) 8.15. Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai) 8.16. Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė 8.17. Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko 8.18. Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis 8.19. Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios 8.20. Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų 8.21. Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose 8.22. Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o) 8.23. Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas 8.24. Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų 8.25. Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius 8.26. Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u) 8.27. Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju 8.28. Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju 8.29. Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau 8.30. Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau 8.31. Man sunku gerai mokytis šį dalyką 8.32. Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas 8.33. Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką 8.34. Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis 8.35. Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	Glynn et al, 2007; Gungor et al, 2007; Nieswandt, 2007

Lentelė 1. ***Tęsinys***

Tyrimo parametrai	Kl. Nr.	Tyrimo indikatoriai	Šaltiniai
Domėjimasis; **Mokymo(si) metodų tinkamumas**	9.	Kur ir kaip Tau patinka arba patiktų mokytis toliau išvardintų dalykų? Man labai patinka (patiktų)... 9.1. Mokytis šio dalyko mokykloje 9.2. Mokytis šio dalyko namuose individualiai, be kitų pagalbos 9.3. Mokytis šio dalyko specialiame būrelyje, klube ir pan. 9.4. Mokytis šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi) 9.5. Mokytis šio dalyko su drauge/-ėmis(-u/-ais) 9.6. Mokytis šio dalyko su tėvais 9.7. Atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant visai klasei 9.8. Atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant tik dalyko mokytojai(-ui) 9.9. Rašyti šio dalyko kontrolinius darbus 9.10. Spręsti šio dalyko uždavinius 9.11. Spręsti šio dalyko uždavinius ant lentos stebint visai klasei 9.12. Klasėje spręsti gyvenimiškas problemas, susijusias su šiuo dalyku 9.13. Skaityti tekstą savarankiškai ir pagal jį atlikti šio dalyko užduotis 9.14. Ruošti individualų mokslinį šio dalyko projektą 9.15. Dirbti prie grupinių mokslinių šio dalyko projektų 9.16. Atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus individualiai 9.17. Atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais) 9.18. Atlikinėti šio dalyko demonstracinius laboratorinius darbus stebint visai klasei 9.19. Atlikti mokslinius stebėjimus šio dalyko srityje 9.20. Atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus klasėje 9.21. Atlikinėti šio dalyko demonstracinius mokslinius eksperimentus stebint visai klasei 9.22. Atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus namuose 9.23. Atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus specialiame būrelyje, klube ir pan. 9.24. Klausytis, kaip mokytoja(-s) dėsto šio dalyko pamokos medžiagą 9.25. Klasėje žiūrėti filmuotą šio dalyko medžiagą 9.26. Rašyti šio dalyko referatus 9.27. Diskutuoti per pamokas skirtingomis šio dalyko temomis 9.28. Diskutuoti po pamokų skirtingomis šio dalyko temomis su šio dalyko mokytoja(-u) 9.29. Diskutuoti namuose skirtingomis šio dalyko temomis su tėvais 9.30. Diskutuoti skirtingomis šio dalyko temomis su draugėmis(-ais) 9.31. Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	Murphy, Whitelegg, 2006; Šiaučiukėnienė, Stankevičienė; 2003; Elgqvist-Saltzman, 1991
Stereotipai	10.	Išvardink 5 svarbiausias savybes ir/arba gebėjimus, kurių reikia tam, kad sėkmingai mokytis šių dalykų (chemijos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos, matematikos)	Murphy, Whitelegg, 2006
Stereotipai: socialinė aplinka	11.	Kokį vaidmenį tavo mokymesi atlieka dalyko mokytoja(-s), Tavo tėvai, Tavo draugai ir kiti Tau artimi žmonės? *Šio dalyko mokytoja(-s) ...* 11.1. Nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų 11.2. Nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas 11.3. Visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas 11.4. Tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko 11.5. Visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko 11.6. Visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis 11.7. Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) *Mano tėvai (ar kiti suaugusieji, su kuriais gyveni – įrašyk, kas .....) ...* 11.8. Nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų 11.9. Nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas 11.10. Visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas 11.11. Tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko 11.12. Visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko 11.13. Visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis 11.14. Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	Beghetto, 2007; Murphy, Whitelegg, 2006; Darmody, Smyth, 2005

Lentelė 1. ***Tęsinys***

Tyrimo parametrai	Kl. Nr.	Tyrimo indikatoriai	Šaltiniai
Elgsena: papildomos veiklos	12.	Ar dažnai ir daug papildomai domiesi toliau išvardintais dalykais? 12.1. Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku 12.2. Dažnai ir daug kalbuosi su tėvais apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku 12.3. Lankau būrelį/ klubą, susijusį su šiuo dalyku 12.4. Mokausi šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi) 12.5. Bent kartą esu dalyvavus(-ęs) šio dalyko olimpiadoje ar konkurse 12.6. Skaitau dažnai ir daug specializuotų šios mokslo srities žurnalų ir/arba laikraščių 12.7. Skaitau dažnai ir daug knygų, kurios papildo mano šio dalyko žinias 12.8. Internete ieškau papildomos informacijos apie šį dalyką 12.9. Ieškau papildomų šio dalyko žinių enciklopedijose, žinynuose, informacinės literatūros šaltiniuose ir pan. 12.10. Žiūriu specialias televizijos laidas, kurios papildo mano šio dalyko žinias 12.11. Namuose atlikinėju eksperimentus, susijusius su šiuo dalyku 12.12. Skaitau apie šių dalykų studijas universitetų laikraščiuose 12.13. Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	Beghetto, 2007; Gungor et al, 2007
Domėjimasis, motyvacija, stereotipai	13.	Ką manai apie savo galimybes toliau išvardintose mokslo srityse? *(įvertink visose srityse)*? 13.1 Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros 13.2. Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje 13.3. Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje 13.4. Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui 13.5. Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo 13.6. Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja 13.7. Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes 13.8. Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai) 13.9. Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes 13.10. Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo 13.11. Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą 13.12. Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį 13.13. Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje 13.14. Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį 13.15. Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems) 13.16. Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	Murphy, Whitelegg, 2006; Li, 2007; Erb, Smith, 1984; Owen et al, 2007
Stereotipai	14.	Įsivaizduok, kad į klasės valandėlę papasakoti apie savo darbą turi atvykti moteris mokslininkė, dirbanti technologijos (inžinerijos) mokslų srityje. Apibūdink, kaip ją įsivaizduoji.	Elgqvist-Saltzman, 1991
Socio-demografinė informacija	15.	Tu esi (mergina/vaikinas)	
	16.	Koks Tavo mamos ir tėčio (arba kitų suaugusių artimųjų, su kuriais gyveni) išsimokslinimas, specialybės ir kuo jie dirba?	

1.5.2. Respondentės(-ai)

Akademinėje literatūroje pristatomose studijose, kurių pagrindu suformuotas šiame tyrime naudojamas klausimynas, buvo naudojami išskirtinai netikimybiniai atrankos metodai. Pvz., Bornholt ir Moller (2003), tyrinėdami berniukų ir mergaičių ne/sėkmę mokantis matematikos lemiančius veiksnius, apklausė 1360 11-16 metų moksleives(-ius), kurios(-ie) mokėsi trijose – vienoje mišrioje ir dviejose vienos-lyties (mergaičių ir berniukų) mokyklose (p. 220). Vienintelis tyrime dalyvavusių trijų mokyklų atrankos kriterijus – tai, kad jos priklausė vienam miesto rajonui ir dėl to reikšmingi socio-ekonominiai veiksniai visais trimis atvejais buvo vienodi (p. 221). Analogiškai, atsižvelgiant tik į tyrimo vienetų (mišrių ir vienos-lyties mokyklų) homogeniškumą socio-ekonominiais terminais, tyrimo imtis buvo formuojama ir Owens ir Newbegin (2000) studijoje, nors šie autoriai apklausė tik 380 12-16 metų moksleivių (p. 112). Kiek (bet nereikšmingai) kitaip Nieswandt (2007) rašo, jog jos studija buvo atlikta „9 ketvirtosiose klasėse 4 <...> gimnazijose – vidurinėse mokyklose, kuriose akcentuojamas pasiruošimas universitetinėms studijoms. <...> Dvi mokyklos buvo mažuose miesteliuose <...>, kitos dvi – rajono centre“ (p. 914). Tuo tarpu Beghetto (2007) tik pamini, kad jo atliktoje apklausoje dalyvavusių 1296 moksleivių amžius svyravo nuo 10 iki 18 metų, ir kad beveik pusė jų (49,7 proc.) buvo mergaitės (p. 804), Brownlow et al (2003) tik pamini, kad apklausoje iš viso dalyvavo 129 studentė(-as) (78 merginos, 51 vaikinai), kurie lankė „mažą laisvųjų menų koledžą JAV pietryčiuose“ (p. 373). Taip pat ir Glynn et al (2007) nurodo, kad jų tyrimo dalyvės(-iai) – tai iš visų 25204 JAV pietryčiuose esančiame valstybiniame universitete studijuojančiųjų tikslingai atrinktos(-i) 369 studijos interesus atitinkančią programą studijuojančios(-tys) studentės(-ai), tarp kurių, natūraliai, buvo 282 merginos ir 87 vaikinai (p. 6). Gungor et al (2007) tiesiogiai įvardina, kad jie naudojo netikimybinį patogiosios atrankos metodą atrinkdami lengviausiai prieinamas sostinėje (Ankaroje, Turkija) esančių universitetų pirmakursių, fizikos įvadinius kursus klausančias grupes, kurias mokančios(-ty) mokytojos(-ai) sutiko dalyvauti tyrime. Tuo būdu buvo suformuota 890 studentų imtis, iš kurių 438 buvo merginos ir 439 vaikinai (p. 7). Gilmartin (2007) imtis kiekybinių komponentų analizei sudarė 1138 10-os klasės moksleivių, besimokančių Pietų Kalifornijos mokyklose, kurios sutiko dalyvauti plačios apimties mokslininkės(-o) tapatybės raidos studijoje“ (p. 986).

Taigi tokių ir panašių pavyzdžių sąrašą būtų galima tęsti ir toliau. Tačiau čia pateiktųjų, turbūt, pakanka tam, kad susidaryti nuomonę apie dažniausiai taikomus atrankos metodus tyrinėjant moksleivių nuostatas tiksliųjų (fizinių) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu. Tai – netikimybinės atrankos, dažniausiai (ir nepaisant studijų apimties) formuojamos vadovaujantis informacijos šaltinių prieinamumo kriterijumi. Be to, kaip pateikta pavyzdžiuose, imties tūris minimose studijose taip pat labai skirtingas (pvz., 369 respondentės(-ai) Glynn et al (2007) studijoje ar 1360 Bornholt ir Moller (2003) tyrime; pvz., tik 10-ųjų klasių moksleiviai Gilmartin (2007) studijoje ar 10-18 metų moksleivės(-iai) Beghetto (2007) darbe).

Lietuviškoje akademinėje literatūroje, deja, nėra tradicijos detalizuoti tyrimo atlikimo metodiką ir dažniausiai tegalima numanyti, kad apklausos buvo atliekamos panaudojant netikimybinius imties formavimo metodus. Pavyzdžiui, kaip nurodo Girdzijauskas (2007, p.36), „tyrimui atlikti buvo taikoma kokybinė imtis (B. Bitinas, 2006), t. y. buvo parinktos mokyklos, atstovaujančios skirtingai muzikinei pakraipai. <...> Tyrimui buvo pasirinktos Vilniaus ir Klaipėdos miestų mokyklos <...>. Iš viso ištirta 390 vyresniųjų mokinių (15–18 metų amžiaus).“ Aramavičiūtė ir Martišauskienė (2007) apsiriboja konstatuojant: „tyrimo metodai: <...> buvo ištyrinėti 1257 paaugliai ir 467 vyresni studentai, studijuojantys

vidurinėse ir gimnazijos tipo mokyklose“ (p. 97). Stulpinas (2003), nurodydamas, kad naudotas „tyrimo metodas – anketinė nuomonių apklausa“ skaitytoją informuoja, kad „ketvirtų ir aštuntų–dešimtų klasių mokiniai atsakė į du atviros anketos klausimus“ ir kad „ketvirtų klasių 1378 mokiniai (31 rajonas, šeši miestai, 86 mokyklos, 94 klasės) užpildė anketas 2000 metais. Vyresnieji 636 respondentai (septyni rajonai, vienas miestas, devynios mokyklos, 39 klasės) į klausimus atsakė 2001 metais.“ (p. 1-2). Analogiškų pavyzdžių galima rasti gana daug (žr. pvz., Kanopienė, Tureikytė 2002; Legkauskas, Jakimavičiūtė 2007; Ruškus, Kazlauskaitė 2000.). Taigi ir vėl susiduriama su nors ir konkrečiai neįvardinta, tačiau, labai tikėtina, netikimybinės tikslinės ir/arba patogiosios atrankos metodika.

Lietuvoje atliktų įvairių švietimo sistemos tyrimų, kuriuose buvo analizuojami skirtingi moksleivių situacijos aspektai, ataskaitose pateikiama metodologinė informacija taip pat suteikia tik orientacines gaires. Tai yra, *Priemonių, skirtų vyresniųjų klasių mokinių mokymosi krūvio mažinimui, veiksmingumo* tyrime (2006) nurodoma tik, kad „tyrimui buvo atrinkta 100 ugdymo institucijų (bendrojo lavinimo mokyklų, pagrindinių, vidurinių mokyklų, gimnazijų, internatinių, jaunimo ir specialiųjų mokyklų). Tyrime dalyvavo 1353 5-12 klasių mokiniai, 411 mokinių tėvų, 393 mokytojai, 98 mokyklų vadovai bei jų pavaduotojai, (viso 2255 respondentai)“ (p. 21). Analogiškai ir studijoje *Informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas gerinant mokymo ir mokymosi mokykloje kokybę* (2006) nurodoma, kad „tyrimui buvo atrinkta 100 ugdymo institucijų“ ir kad „tyrimo metu planuota apklausti 1111 8-12 klasių mokinių, 400 mokinių tėvų“ ir t.t. (p. 21), tačiau jokie detalesni tyrimo atrankos formavimo kriterijai ir metodai nepatiekiami. Taip pat ir tyrimo *Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose* ataskaitoje (2006) tiriamųjų grupių atrankos metodai nėra detalizuojami pateikiant tik bendras apklausoje dalyvavusių moksleivių charakteristikas (p. 19). Tuo tarpu tyrime *Pasirinktų studijų ir mokykloje pasirinkto ugdymo turinio dermė* (2005) „buvo atrinkta 120 bendrojo lavinimo mokyklų“, o „tyrimo imtį sudarė 1000 11-12-tų klasių“ (mokinių?) (p. 15). Kita vertus, nors tyrimo *Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos veiksmingumas* (2006) ataskaitoje metodologija yra ypatingai detalizuota, šiuo atveju apklausoje dalyvavo tik 53 vaikai (moksleiviai) (p. 8). Kitaip, tyrime *11–12 klasių mokinių sveikata ir jos pokyčiai per 5 metus* (2006) nurodoma ne tik, kad „tyrime dalyvavo Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Utenos, Tauragės, Telšių apskričių miestų arba rajonų bendrojo lavinimo mokyklų 11–12 klasių mokiniai“, bet ir kad „tyrimo imtis reprezentuoja Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų 11–12 klasių situaciją“, kadangi „bendrojo lavinimo mokyklų atranka vykdyta iš ŠMM bendrojo lavinimo mokyklų sąrašo atsitiktinės atrankos būdu, užtikrinant patekimo galimybę visų Lietuvos apskričių, didmiesčių, mažų mietelių ir kaimo mokykloms“ (p. 5). Kaip nurodo studijos autoriai, „iš anksto mažiausių tiriamųjų reiškinių paplitimo metodika nustatyta, kad patikimiems rezultatams gauti reikėtų anketas pateikti apie 1500 mokinių ... jei anketų grąža siektų apie 70%“ (ten pat). Savaime suprantama, šią tyrimo imčių tūrio ir atrankos metodikų apžvalgą galima būtų tęsti ir toliau. Tačiau peržvelgus Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje publikuotų 2006-2005 m. atliktų švietimo sistemos tyrimų, kuriuose buvo tiriamos vienokios arba kitokios moksleivių grupės, ataskaitas peršasi nuomonė, kad dauguma atvejų apklausiamos(-i) moksleivės(-iai), besimokančios(-tys) Lietuvos mokyklose, kurios atrenkamos vadovaujantis atsitiktinumo principu. Tačiau kitos imties charakteristikos (pvz., klasė - amžius, mokyklos tipas) apibrėžiamos vadovaujantis apklausos tikslingumo logika, o pats imties turis paskaičiuojamas remiantis elementariausiomis formulėmis, kuriose nesiekiama įvertinti papildomų statistinių rodiklių[11]. Kitaip sakant, remiantis anksčiau

[11] Pavyzdžiui, formuojant imtį tyrime *Švietimo pagalba bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams* (2005) buvo pasinaudota viena tokių elementariausių imties skaičiavimo formulių (p. 5). Tačiau, kaip pabrėžiama

atliktose panašaus pobūdžio studijose taikytų metodologijų aprašymais nėra įmanoma priimti sprendimą, kuri iš jų būtų tinkamiausia šioje ataskaitoje pateikiamo tyrimo atveju. Taigi dėl kelių priežasčių - - (a) kadangi ankstesnėse panašaus pobūdžio studijose nepavyko aptikti patikimos imties suformavimo metodikos, o mes (b) neturime galimybių užtikrinti vienodų galimybių dalyvauti apklausoje visoms(-iems) Lietuvos moksleivėms(-iams) (tai būtų įmanoma realizuoti tik turint visų Lietuvos moksleivių sąrašus[12]) ir (c) nėra galimybių patikimai nustatyti imties dydžio paskaičiavimui reikiamus parametrus (pvz., Blalock 1979, 553-574), taip pat (d) turime tik labai ribotus finansinius ir žmogiškuosius išteklius - - šiame tyrime imtis formuojama keliais etapais pasinaudojant keliais netikimybiniais (tikslinės, kvotinės, patogiosios) atrankos metodais (Frankfort-Nachmias, Nachmias 1993, p. 175-176).

Pirmas, esminis dalykas, tyrimui atlikti buvo pasirinktos(-i) 11-ųjų vidurinių mokyklų ir 3-ųjų gimnazijų klasių moksleivės(-iai). Tokį sprendimą, šalia aukščiau išvardintų, sąlygojo ir kelios papildomos priežastys:

a) *Informacijos išsamumo ir kompaktiškumo priežastis:* Viena vertus, priešpaskutiniųjų klasių moksleivės(-iai), statistinėje teorijoje turėtų būti traktuojamos(-i) kaip atskira homogeniška moksleivių grupė ir dėl to, jog šios grupės nariai (kitaip nei jaunesnės(-i) moksleivės(-iai)) jau yra priėmusios(-ę) sprendimą dėl tų dalykų, kurių mokosi. Tačiau, kas svarbu šio tyrimo atveju, tikėtina, 11-okės(-ai) – tai ta grupė moksleivių, kurios/kurie jau žengė vieną pirmųjų (ir pagrindinių?) žingsnių realizuojant sprendimą studijuoti aukštojoje mokykloje konkrečioms mokslo sritims priklausančias specialybes. Be to, kita vertus, būtent prieš paskutiniųjų ir paskutiniųjų klasių moksleivės(-iai) gali suteikti visą šiame tyrime aktualią informaciją, kadangi, kitaip nei besimokančios(-tys) žemesniosiose klasėse, (teoriškai) mokosi visų tyrime analizuojamų dalykų jų individualaus pasirinkimo pagrindu. Taigi tikėtina, jau yra sąmoningai apmąstę tam tikras mokslo sritis.

b) *Respondenčių(-tų) prieinamumo priežastis:* Viena vertus, prieš paskutiniųjų klasių moksleivės(-iai) nėra tiek užimtos(-i) kaip paskutiniųjų klasių mokinės(-iai), kurios/kurie jau intensyviai ruošiasi stojamiesiems egzaminams į aukštąsias mokyklas; tačiau, kita vertus vienuoliktokės(-ai) (atitinkamai, trečiokės(-ai)) jau yra priversti galvoti apie savo pasirinkimus aukštojo mokslo studijų srityje.

c) *Reprezentatyvumo prielaida:* Nepaisant, kad, kaip jau minėta, priešpaskutiniųjų klasių moksleivės(-iai), statistinėje teorijoje turėtų būti traktuojamos(-i) kaip atskira homogeniška moksleivių grupė, nėra pagrindo tikėtis, jog šių moksleivių požiūris į tiksliuosius (fizinius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus reikšmingai skiriasi nuo baigiamosiose ar žemesnėse klasėse besimokančiųjų požiūrio. Taigi, nors ir su atsargumu, čia laikomasi prielaidos, kad 11-okių(-ų) nuomonė gali būti laikoma pakankamai gerai reprezentuojančia visų moksleivių požiūrius.

---

profesionalioje literatūroje (pvz., Blalock 1979, 567-571), atliekant klasterinę atranką būtina atlikti papildomus paskaičiavimus įvertinant variaciją tiek klasterių viduje, tiek tarp pačių klasterių.

[12] Pavyzdžiui, Statistikos departamento pateikiamais duomenimis Lietuvoje 2007/2008 m. m. pradinėse (1 lygmuo), pagrindinėse (2 lygmuo) ir vidurinėse (3 lygmuo) mokyklose mokėsi 524333 moksleivės(-iai). (Šaltinis: Besimokantieji . Požymiai: lytis, švietimo lygmuo ir mokslo metai. http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3110101&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSId=3453&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=)

Antra, šiame tyrime tikslingai buvo pasirinktos tik vidurinės mokyklos ir gimnazijos, tačiau neįtraukiamos kitos – pagrindinės, profesinės, jaunimo ir t.t. mokyklos. Būtent tokį sprendimą lėmė analogiškos aukščiau pateiktoms priežastys - teoriškai, šio tyrimo atveju mes turime puikią galimybę suformuoti atsitiktinę mokyklų imtį pasinaudojant prieinamų Lietuvos mokyklų sąrašu. Tačiau, kaip minėta aukščiau, nežinant reikiamų statistinių parametrų (t.y. atsakymų į klausimyne pateikiamus klausimus vidurkis, dispersija), šito padaryti neįmanoma. Todėl sekančiame imties atrinkimo etape apsiribota atsitiktine, bet netikimybine kvotine mokyklų atranka. T.y. 532 mokyklos buvo sugrupuotos į keturias grupes:

a. miesto gimnazijos
b. miesto vidurinės mokyklos
c. rajono gimnazijos
d. rajono vidurinės mokyklos

Būtent toks tiriamų institucijų grupavimas pasirinktas vėl gi dėl kelių priežasčių. Pirmoji tokio skirstymo priežastis – kiekybinės tiriamų institucijų charakteristikos. T.y., kaip pateikta Lentelėje 2 ir Lentelėje 3, akivaizdu, iš viso vidurinėse m-klose mokosi didesnis 11-ųjų klasių moksleivių skaičius negu gimnazijose, tačiau, vidutiniškai, kiekvienoje gimnazijoje moksleivių skaičius yra didesnis nei atskiroje mokykloje; taip pat, miesto mokyklose ir gimnazijose, vidutiniškai, mokosi didesnis skaičius moksleivių nei rajonų mokyklose. Atitinkamai, logiška tikėtis, kad didesnėse mokyklose yra suformuojamos didesnės klasės; sekant tuo – natūralu – moksleivės(-iai) tokiose klasėse susilaukia mažiau dėmesio iš mokytojos(-o) ir tai, hipotetiškai, gali tiesiogiai įtakoti šiame tyrime tiriamus reiškinius.

Kitas tokio mokyklų ir gimnazijų skirstymo pagrindas – tai sociologinė prielaida apie galimas konservatyvių požiūrių vyravimo lokalizacijas. T.y. logiška tikėtis, kad periferinėse mokyklose dominuoja konservatyviškesni požiūriai lyčių vaidmenų atžvilgiu nei industriniuose centruose. Be to, Lietuvoje egzistuoja tendencija būtent gimnazijas laikyti geresnio moksleivių parengimo institucijomis; atitinkamai, į jas siekia patekti aukštesniųjų socialinių sluoksnių atžalos. Šalia to, kaip rodo tyrimai, būtent aukštesniojo socialinio sluoksnio atstovai išreiškia santykinai konservatyvesnes pažiūras mokslinės veiklos, kaip tinkančios vienai kuriai (žinoma – vyriškai) lyčiai atžvilgiu (Novelskaitė 2005). Taigi tikėtina, jog moksleivių požiūriai ir sprendimai bus priklausomi nuo to, kokio tipo (vidurinėje m-kloje ar gimnazijoje) ir kokiame urbanistiniame vienete (mieste, rajone) jos/jie mokosi.

(Atskirai reikia pažymėti, kad formuojant realiąją tyrimo imtį iš bendro vidurinių m-klų ir gimnazijų sąrašo buvo išbrauktas vienintelis Lietuvoje esantis Vilniaus licėjus, į kurį mokytis moksleiviai suvažiuoja iš skirtingų Lietuvos miestų[13]; taigi ši mokymo įstaiga traktuojama kaip išskirtinė, todėl negali būti įtraukta siekiant suformuoti maksimaliai galimas homogeniškas tyrimo grupes).

Be to, galiausiai, gimnazijų skirtingumas vidurinių mokyklų atžvilgiu yra atskleistas tyrime *Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose* (2006). T.y., kaip teigia tyrimo autoriai, „gimnazijose daugiau organizuojama susitikimų su profesinio orientavimo specialistais, įvairių profesijų atstovais, profesijos atstovais“ (p. 53). Taigi logiška tikėtis, kad informuotumas (arba informacijos stoka) gali turėti tiesioginės įtakos moksleivių požiūriams į šiame tyrime akcentuojamas mokslo sritis.

[13] Ši tendencija buvo pažymėta komentuojant Veidas 2007.08.16 – Nr. 33 straipsnį „Ką rodo gimnazijų ir mokyklų reitingas“ 2008-05-02 pasiekta prieiga internete: http://www.veidas.lt/lt/leidinys.full/46c3f21edd496

Lentelė 2. Potencialių respondenčių(-tų) pasiskirstymas pagal mokymo organizacijos tipą ir lytį. Pagrindinės statistinės charakteristikos

		Vid. m-klos									Gimnazijos								
		Mieste			Rajone			Iš viso			Mieste			Rajone			Iš viso		
		Iš viso:	Mergaitės		Iš viso:	Mergaitės		Iš viso:	Mergaitės		Iš viso:	Mergaitės		Iš viso:	Mergaitės		Iš viso:	Mergaitės	
Statistiniai rodikliai		*N*	*n*	*proc.*	*N*	*n*	*proc.*	*N*	*n*	*proc.*	*N*	*n*	*proc.*	*N*	*n*	*proc.*	*N*	*n*	*proc.*
Iš viso besimokančiųjų		15409	8205	53,2	5389	2895	53,7	20798	11100	53,4	13583	7858	57,9	2910	1591	54,6	16640	9521	57,2
Vidurkis		79	42	53	31	16	54	56	30	54	149	86	58	54	30	55	114	65	57
95% vidurkio pasikliovimo intervalas	Žemesnioji riba	73	39	52	28	15	52	52	28	53	139	80	56	48	26	53	104	59	55
	Aukštesnioji riba	85	46	55	34	18	55	60	32	55	160	93	59	60	33	57	124	71	58
Standartinė vidurkio paklaida		2,987	1,716	0,719	1,487	0,811	0,774	2,128	1,186	0,526	5,378	3,325	0,645	3,188	1,837	1,072	5,213	3,149	0,577
Mediana		75	39	54	25	14	54	42	24	54	146	86	58	45	27	54	108	61	57
Moda		15	43	33	15	12	60	15	9	60	92	87	58	45	28	50	45	28	50
Standartinis nuokrypis		41,60	23,91	10,01	19,72	10,75	10,26	40,93	22,82	10,12	51,30	31,72	6,16	23,42	13,50	7,88	62,99	38,05	6,97
Mažiausia reikšmė		5	3	20	13	5	30	5	3	20	40	26	40	22	11	37	22	11	37
Didžiausia reikšmė		308	199	100	147	68	84	308	199	100	280	179	71	125	71	73	280	179	73
N/d.		11	12	12	5	5	5	16	17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iš viso mokyklų/gimnazijų		206			181			387			91			54			145		

Lentelė 3. Potencialių respondenčių(-tų) pasiskirstymas pagal lokalizaciją ir lytį. Pagrindinės statistinės charakteristikos

		Mieste			Rajone			Iš viso:		
Statistiniai rodikliai		Iš viso:	Mergaitės		Iš viso:	Mergaitės		Iš viso:	Mergaitės	
		N	*n*	*proc.*	*N*	*n*	*proc.*	*N*	*n*	*proc.*
Iš viso besimokančiųjų		29139	16135	55	8299	4486	54	37438	20621	55,1
Vidurkis		102	56	55	36	20	54	72	40	54
95% vidurkio pasikliovimo intervalas	Žemesnioji riba	95	53	54	33	18	53	68	37	54
	Aukštesnioji riba	108	60	56	39	21	55	77	43	55
Standartinė vidurkio paklaida		3,283	1,986	0,543	1,506	0,837	0,643	2,412	1,415	0,415
Mediana		90	51	55	30	15	54	57	29	55
Moda		15	43	33	15	12	60	15	9	60
Standartinis nuokrypis		55,53	33,58	9,18	22,85	12,69	9,75	54,78	32,14	9,43
Mažiausia reikšmė		5	3	20	13	5	30	5	3	20
Didžiausia reikšmė		308	199	100	147	71	84	308	199	100
N/d.		11	12	12	5	5	5	16	17	17
Iš viso mokyklų/gimnazijų		298			234			532		

Trečia, statistinėje teorijoje pabrėžiama, kad „nors ir nėra griežtų taisyklių, tačiau bendroji ‚nykščio taisyklė' yra ta, kad kai *N* yra lygus 50 ar didesnis, imties vidurkio pasiskirstymas bus apytiksliai normalus nepaisant pasiskirstymo formos" (Frankfort-Nachmias, Leon-Guerrero 2006, 364). Šio tyrimo atveju tai reiškia, jog parametriniai statistiniai metodai, tikėtina, bus galimi taikyti atliekant statistinę analizę tokiu atveju, jei tyrinėjama imtis (ar atskiros analizuojamos tiriamųjų grupės) bus didesnė nei 50 respondenčių(-tų). Kituose analogiškos informacijos šaltiniuose nurodoma, jog reikėtų mažiausiai 100 atvejų kiekvienoje analizuojamoje grupėje, o jei proporcijos yra 20 proc. ir 80 proc., tai tiriamų elementų turėtų būti 30-200 (Israel 2003, 4). Galiausiai, skirtingiems statistiniams metodams taikyti taip pat rekomenduojama turėti konkretų skaičių atvejų. Pavyzdžiui, mažiausiai 50 atvejų plius 8 atvejus kiekvienam nepriklausomam kintamajam (Vogt 2005, 284) ar 200-500 atvejų (Israel 2003, 4) daugiamatės regresijos korektiškam atlikimui. Taigi vadovaujantis šiomis miglotomis rekomendacijomis, šiame tyrime nuspręsta tirti 1200 tiriamųjų grupę, kurios apimamos respondenčių(-tų) grupės pateiktos Lentelėje 4.

Lentelė 4. Patogioji tikslinė kvotinė imtis (teorinis variantas)

	Vid. m-kla	**Gimnazija**	**Iš viso:**
Mieste	150 mergaičių 150 berniukų	150 mergaičių 150 berniukų	300 mergaičių 300 berniukų
Rajone	150 mergaičių 150 berniukų	150 mergaičių 150 berniukų	300 mergaičių 300 berniukų
Iš viso:	600	600	1200

PASTABA: realiai, siekiant sukaupti reikiamą kiekį berniukų pateikiamos informacijos, tikėtina, apklausoje dalyvavusių mergaičių skaičius bus kiek didesnis, kadangi, planuojama apklausti visas/visus atsitiktinai atrinktų 11-ųjų klasių mokines(-ius), o, kaip pateikta lentelėje 2, abiejų tipų mokymo įstaigose tiek mieste, tiek ir rajone mokosi, vidutiniškai, 3-5 proc. daugiau mergaičių.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu *Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 14 d. nutarimo nr. 746 „Dėl bendrojo lavinimo, specialiojo ugdymo, profesinio mokymo mokyklų, pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijų sąrašo patvirtinimo" pakeitimo* (2008 m. kovo 12 d. Nr. 257) galima prognozuoti, jog atrinktose mokyklose kiekvienoje 11-oje klasėje moksleivių skaičius svyruos nuo 15 iki 25. Taigi siekiant suformuoti numatyto tūrio imtį, tikėtina, į apklausą bus įtraukta daugiau esančių rajonuose negu miestuose bei daugiau vidurinės mokyklos nei gimnazijos tipo mokymo įstaigų dėl tos priežasties, jog pirmosios iš minimų yra santykinai mažesnės. T.y., pusėje mieste esančių mokymo įstaigų 11-ose klasėse besimokančių moksleivių skaičius svyruoja nuo 90 iki 308, tuo tarpe pusėje rajonuose esančių vidurinių mokyklų ir gimnazijų šie skaičiai tėra nuo 30 iki 147 (Lentelė 3). T.y., nors visumoje vidurinėse mokyklose yra daugiau 11-osios klasės mokinių nei 3-iosios klasės mokinių gimnazijose (plg.: atitinkamai, 20798 ir 16640), tačiau pusėje gimnazijų minimose klasėse mokosi nuo 108 iki 208 moksleivių, tuo tarpu šie skaičiai pusėje vidurinių mokyklų yra 42 ir 308 (Lentelė 2).

SPSS 13.0 programinės įrangos pagalba buvo sugeneruoti atskiri atsitiktiniai miestuose ir rajonuose esančių vidurinių mokyklų ir gimnazijų (atitinkamai, miesto vid. m-klos: apie 5 proc. – n=11, rajono vid. m-klos: apie 5 proc. – n=10, miesto gimnazijos: apie 10 proc. – n=10, rajono gimnazijos: apie 10 proc. n=7), kurioms bus siūloma dalyvauti apklausoje sąrašai. Procedūriškai, pirmasis siūlymas teikiamas pirmuoju numeriu (atsitiktinai) pažymėtai mokymo įstaigai ir jei siūlymas bus priimtas, sekantis siūlymas bus teikiamas antruoju numeriu (atsitiktinai) pažymėtai sąraše įstaigai, ir t.t. tol, kol bus apklaustas reikiamas – 300 (150 berniukų ir 150 mergaičių) respondenčių(-tų) skaičius. Kažkuriai mokymo įstaigai

atsisakius dalyvauti apklausoje, atitinkamai, siūlymas bus teikiamas sekančiai sąraše esančiai įstaigai. Šis principas bus taikomas naudojant visus keturis atsitiktinai sugeneruotus mokyklų sąrašus.

Verta atkreipti dėmesį, kad šio tyrimo imtis tiek kokybiškai, tiek ir kiekybiškai yra gana panaši į aprašomas ankstesnėse panašiose studijose ir atitinka formalius elementariosiose imties dydžio paskaičiavimo lentelėse pateikiamus reikalavimus. T.y., pavyzdžiui, vadovaujantis Israel (2003) pateikiamais imties dydžio apskaičiavimais priklausomais nuo generalinės aibės dydžio, šio tyrimo atveju esant patikimumo lygmeniui lygiu 95 proc., pasikliovimo intervalas būtų tik 3 proc. (p. 3).

1.5.3. Duomenų rinkimo procedūra

Duomenų rinkimas Lietuvos vidurinėse mokyklose ir gimnazijose vyko 2008 m. gegužės-birželio mėn. Naudojantis aukščiau aprašytų atsitiktinai sugeneruotu vidurinių mokyklų ir gimnazijų sąrašu pirmiausiai buvo sukontaktuojama su atrinktų mokymo įstaigų vadovėmis(-ais) telefonu ir, gavus jų sutikimą, vykstama į įstaigą atlikti apklausos (arba, priklausomai nuo susitarimo ir geografinės mokymo įstaigos padėties, anketos siunčiamos paštu). Iš viso vienuoliktųjų klasių vidurinių mokyklų ir trečiųjų gimnazijos klasių moksleivių apklausa buvo atlikta 33 mokymo įstaigose. Detalizuoti duomenys pateikti Lentelėje 5.

Lentelė 5. Apklausoje dalyvavusios vidurinės mokyklos ir gimnazijos

	Vid. m-klos	**Gimnazijos**	**Iš viso:**
Mieste	7	12	19
Rajone	8	6	14
Iš viso:	**15**	**18**	**33**

Pažymėtina, kad į 8 geografiškai tolimiausiuose nuo Kauno rajonuose esančias mokymo organizacijas anketos buvo išsiųstos paštu, likusiose 25 mokyklose anketinė apklausa buvo vykdoma tiesiogiai.

Kaip ir buvo planuota, anketinė vienuoliktųjų Lietuvos vidurinių mokyklų ir trečiųjų Lietuvos gimnazijų moksleivių apklausa buvo vykdoma dviem būdais:

- Atliekant *tiesioginę anketinę apklausą*: iš anksto susitarus telefonu su atsitiktinai atrinktų mokyklų administracijomis (arba, atskirais atvejais, tiesiogiai nuvykus į atrinktas mokyklas) apklausiant atsitiktinai pasirinktų klasių moksleives/-ius;
- Atliekant *anketinę apklausą paštu*: iš anksto susitarus telefonu su atsitiktinai atrinktų mokyklų administracijomis nusiunčiant anketas paštu.

Priklausomai nuo atrinktoje mokymo įstaigoje besimokančių 11-okių(-ų)/3čiokių(-ų) skaičiaus bei įstaigos administracijos požiūrio į atliekamą tyrimą, buvo apklausiamos(-i) arba visos/visi minimos klasės moksleivės(-iai), arba, mažiausiai 1-2 klasės. Kaip pateikta Lentelėje 6, iš viso buvo apklausta 1398 moksleivės(-iai), iš kurių daugiau nei pusė (58 proc.) buvo merginos. Apklausoje dalyvavusių miestų gimnazijose ir vidurinėse mokyklose buvo apklausta iš viso 848 moksleivių, kurių tarpe merginos sudarė 61 proc., o rajonuose, atitinkamai, 550 moksleivės(-iai) – 54 proc. merginos. Taigi šis santykinai didesnis apklausoje dalyvavusių merginų skaičius atspindi du esamos realios situacijos aspektus: pirma, kaip rodo aukščiau pateikti statistiniai duomenys (Lentelė 2), Lietuvos vidurinėse mokyklose ir, dar labiau, gimnazijose mokosi santykinai daugiau merginų nei vaikų; antra, tikėtina, merginų atsakingumas ir kruopštumas savo asmeninių į(si)pareigojimų vykdymo

prasme realizuojasi aktyvesniu pamokų lankymu. Pastarasis aspektas ypatingai išryškėjo apklausos vykdymo laiko kontekste: apklausa buvo vykdoma mokslo metų pabaigoje, kada jau vyko valstybiniai - mokykliniai brandos egzaminai ir, be to, kaip buvo sužinota vykdant apklausą, dalis vienuoliktųjų/trečiųjų klasių moksleivių/gimnazisčių(-tų) gegužės mėnesio antroje pusėje jau buvo išvykę dirbti į kitas valstybes.

Lentelė 6. Respondenčių(-tų) (moksleivių) pasiskirstymas pagal mokyklos tipą, lokalizaciją ir lytį

			Gimnazijos	Vidurinės m-klos	Iš viso:
Miestas	Iš viso:	N	543*	305**	848
	Merginos	n	333	182	515
		%	61,3	59,7	60,7
Rajonas	Iš viso:	N	347***	203****	550
	Merginos	n	192	104	296
		%	55,3	51,2	53,8
Iš viso:	Iš viso:	N	890	508	1398
	Merginos	n	525	286	811
		%	59,1	58,2	58,0

* 32 (6 proc.) nenurodyta lytis
** 15 (5 proc.) nenurodyta lytis
*** 12 (3,5 proc.) nenurodyta lytis
**** 5 (2,5 proc.) nenurodyta lytis

Papildomai verta pažymėti, jog respondenčių(-tų) skaičių pakoregavo dar ir tai, jog skirtingo tipo mokymo įstaigose vis gi egzistuoja sąlyginai skirtingos mokymo(si) kultūros. (Pvz., nepaisant, jog vidurinėse mokyklose vienuoliktosios klasės moksleivių skaičius realiai didesnis nei besimokančiųjų gimnazijų trečiosiose klasėse (žr. Lentelė 2), atliekant apklausą akivaizdžiai daugiau besimokančiųjų buvo rasta klasėse gimnazijose nei vidurinėse mokyklose). Būtent dėl šios priežasties, esant ribotam apklausos laikui, nebebuvo įmanoma papildomai atlikti apklausą didesniame skaičiuje (ypač – rajonuose esančių) vidurinių mokyklų tikslu sulyginti skirtingo tipo mokymo įstaigas atstovaujančių respodnečių(-tų) skaičių.

Kitas reikšmingas apklausos eigos aspektas, turėjęs tiesioginį poveikį sukauptų duomenų kokybei – tai pats klausimynas. Realiai, daugumai moksleivių prireikė daugiau laiko, nei 45 min. Tačiau, esminė sukauptos informacijos kokybę nulėmusi priežastis – tai mokytojų, pristačiusių tyrėjas ir patį tyrimą, bei to pasėkoje ūmiai susiformavęs pačių moksleivių požiūris į tyrimą: papildoma, beprasmė užduotis. Tiksliau, gana daugeliu atvejų nei mokytojos(-ai) skatino, nei moksleivės (o dažniau – moksleiviai) buvo nusiteikę atsakingai užpildyti pateiktus klausimynus. Mėginant kiek įmanoma anuliuoti „informacines spragas“, ruošiant duomenis analizei buvo koreguojamas jų kodavimas.

1.5.4. Duomenų analizė

Apklausos metu sukauptų moksleivių apklausos duomenų analizė atliekama, atitinkamai, SPSS 13.0 (uždari klausimai – kiekybiniai duomenys) ir Excel (atviri klausimai – kokybinė medžiaga) programinių įrangų paketais. T.y., atskirai atliekamos statistinė bei turinio analizės, kurios sekančiame analizės žingsnyje apjungiamos. Taigi šio tyrimo 1 eigoje sukauptų duomenų analizė atliekama keliais žingsniais:

1. Pirminis duomenų apdorojimas:
    a. Atliekamas pirminis atvirų klausimų kodavimas ir kategorizavimas tikslu papildyti klausimuose nr. 4, nr. 5, nr. 8, nr. 9, nr. 11, nr. 12 ir nr. 13 vertinimui pateiktas kategorijas;
    b. SPSS 13.0 apskaičiuojamos kintamųjų statistinės aprašomosios charakteristikos (dažniai, vidurkiai, standartiniai nuokrypiai, etc.) tikslu nustatyti pagrindines tiriamo reiškinio tendencijas ir pasireiškimą atskirose (merginų ir vaikinų) respondenčių(-tų) grupėse.

2. Duomenų analizė (vadovaujantis logine kintamųjų tarpusavio sąsajų Schema 2): kokybinės informacijos (vadovaujantis metodologinėmis Miles ir Huberman (1994) nuostatomis) ir kiekybinių duomenų analizė tikrinant aukščiau išdėstytas (12) hipotezes.

3. Duomenų analizės apibendrinimas vadovaujantis Schema 1 pateikiant išsamius tyrimo uždavinių sprendimų aprašymus ir hipotezių patvirtinimas/atmetimas.

Tolimesnėse šios ataskaitos dalyse tyrimo rezultatai pateikiami lentelių, schemų ir paveikslų formomis.

1.6. Tyrimo rezultatai

Toliau pristatomuose kiekybinio tyrimo –11-ųjų Lietuvos vidurinių mokyklų moksleivių ir 3-čiosios Lietuvos gimnazijų klasių gimnazisčių(-tų) apklausos rezultatuose pagrindinis dėmesys yra skiriamas merginų situacijai. Todėl vaikinų situacijos ypatumai aptariami tik fragmentiškai, traktuojant juos kaip kontrolinius atvejus vertinant merginų situaciją. Taip pat rezultatuose nėra skiriamas tradiciškai didelis dėmesys bendriems nustatytiems rodikliams.

1.6.1. Pasiekimai, sprendimai, motyvacija: fizinių (tiksliųjų) ir/arba technologijos (inžinerijos) mokslų dalykų mokymasis ir studijos

SPRENDIMAS

Sprendimas mokytis/studijuoti fizinius (tiksliuosius) ir/arba technologijos (inžinerijos) mokslus šios studijos atveju yra „dvigubas“ kintamasis ir tyrime analizuojami du atskiri jo aspektai. Pirma – tai respondenčių(-tų) sprendimas pasirinkti mokymosi dalyką vidurinės mokyklos/gimnazijos baigiamosiose klasėse ir antra – kaip tikėtina pirmojo pasirinkimo (sprendimo) išdava – respondenčių(tų) sprendimas pasirinkti konkrečią (fizinių ar technologijos) mokslų sritį savo studijų aukštojoje mokykloje objektu.

Moksleivių sprendimo pirmąjį aspektą charakterizuojantys duomenys – respondenčių(-tų) pasiskirstymas pagal pasirinktus dalykus skirtingose mokymosi įstaigose – pateiktas Lentelėje 7. Detalizuojant pastaruosius duomenis, akivaizdu, kad *chemijos*, vidutiniškai, mokėsi pusė (51 proc.) visų apklausoje dalyvavusių merginų ir šis rodiklis buvo beveik analogiškas vaikinų pasirinkimo rodikliui. Taigi būtų galima konstatuoti, jog merginos yra lygiai taip pat dažnai kaip ir vaikinai linkusios rinktis chemiją. Tačiau detalesnė duomenų analizė rodo, kad besimokančiosios(-tieji) rajonų mokymo įstaigose buvo dažniau linkę rinktis chemiją. Be to, pastarosiose mokymo įstaigose chemija buvo santykinai dažnesnis merginų nei vaikinų pasirinkimas (plg.: rajonų vidurinėse mokyklose, atitinkamai, 56 proc. ir 54 proc., rajonų gimnazijose, atitinkamai, 58 proc. ir 53 proc.). Tuo tarpu mietuose esančiose mokymo

įstaigose ne tik mažiau moksleivių buvo pasirinkę chemiją, bet ir jų tarpe merginos demonstravo kiek silpnesnį polinkį rinktis pastarąjį dalyką nei vaikinai (ypatingai tai pastebima miesto vidurinėse mokyklose) (plg.: miesto gimnazijose, atitinkamai, beveik 49 proc. ir kiek daugiau nei 49 proc., miesto vidurinėse mokyklose, atitinkamai, 43 proc. ir 48 proc.). Taigi klausimas reikalaujantis atsakymo – kokie veiksniai lemia merginų sprendimus chemijos dalyko atžvilgiu skirtingo tipo rajonuose ir miestuose esančiose mokyklose?

Lentelė 7. Respondenčių(-tų) pasiskirstymas pagal mokymosi dalyką ir lytį skirtingo tipo mokymo įstaigose

			Merginos		**Vaikinai**		**N.i.**
		Mokymosi dalykas	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*
Miestas	**Vid. m-kla**	**Iš viso**	**182**		**108**		**15**
		Chemija	78	42,9	52	48,1	9
		Informacinės technologijos	98	53,8	73	67,6	12
		Integruotas gamtos mokslų kursas	85	46,7	32	29,6	5
		Fizika	87	47,8	89	82,4	14
		Matematika	177	97,3	106	98,1	15
	Gimnazija	**Iš viso**	**333**		**178**		**32**
		Chemija	162	48,6	88	49,4	15
		Informacinės technologijos	263	79,0	151	84,8	28
		Integruotas gamtos mokslų kursas	148	44,4	51	28,7	13
		Fizika	185	55,6	145	81,5	16
		Matematika	325	97,6	176	98,9	29
Rajonas	**Vid. m-kla**	**Iš viso**	**104**		**94**		**5**
		Chemija	58	55,8	51	54,3	2
		Informacinės technologijos	77	74,0	76	80,9	4
		Integruotas gamtos mokslų kursas	53	51,0	44	46,8	3
		Fizika	57	54,8	80	85,1	5
		Matematika	103	99,0	91	96,8	5
	Gimnazija	**Iš viso**	**192**		**143**		**12**
		Chemija	112	58,3	76	53,1	9
		Informacinės technologijos	145	75,5	120	83,9	12
		Integruotas gamtos mokslų kursas	122	63,5	76	53,1	10
		Fizika	98	51,0	105	73,4	10
		Matematika	190	99,0	140	97,9	12
Iš viso		**Iš viso**	**811**		**523**		**64**
		Chemija	410	50,6	267	51,1	35
		Informacinės technologijos	583	71,9	420	80,3	56
		Integruotas gamtos mokslų kursas	408	50,3	203	38,8	31
		Fizika	427	52,7	419	80,1	45
		Matematika	795	98,0	513	98,1	61

Kita bendra tendencija – merginos yra rečiau linkusios pasirinkti *informacines technologijas* nei vaikinai (plg.: vidutiniškai, atitinkamai, 72 proc. ir 80 proc.). Tačiau, nors ši tendencija būdinga visoms – tiek mieste, tiek ir rajone esančioms ir vidurinėms mokykloms, ir gimnazijoms, akivaizdu, kad respondentės(-ai) iš miesto vidurinių mokyklų buvo apskritai mažiau linkusios(-ę) rinktis šį mokymosi dalyką (plg.: atitinkamai, 54 proc. ir 68 proc., kai kitur – 74-79 proc. ir 81-85 proc.). Taigi klausimas – kas nulėmė būtent tokio skirtumo atsiradimą?

Trečia pastebima tendencija – tai santykinai stipresnis merginų nei vaikinų polinkis rinktis *integruotą gamtos mokslų kursą* (plg.: vidutiniškai, atitinkamai, 50 proc. ir 39 proc.). Čia ir vėl akivaizdus skirtumas, jog mažiau miesto vidurinėse mokyklose ir gimnazijose besimokančiųjų buvo pasirinkę šį dalyką nei rajonų mokymo įstaigas atstovaujančios(-tys) respondentės(-ai) (plg.: atitinkamai, 44-47 proc. ir 29-30 proc. miestuose ir 51-64 proc. ir 47-53 proc. rajonuose).

Panašiai kaip ir informacinių technologijų dalyko atveju, *fiziką* buvo pasirinkę žymiai mažiau merginų nei vaikinų (plg.: atitinkamai, vidutiniškai, 53 proc. ir 80 proc.). Čia svarbu atkreipti dėmesį, jog jei pirmuoju – informacinių technologijų atveju santykinė dalyką pasirinkusių merginų dalis nuo pasirinkusiųjų vaikinų dalies skyrėsi tik 7-16 proc. skirtingo tipo ir lokalizacijos mokymosi įstaigose, tai fiziką pasirinkusiųjų (jos besimokančiųjų) santykinai rodikliai merginų ir vaikinų grupėse skiriasi 22-35 proc. Taigi akivaizdu, jog fizikos, kaip vieno iš pasirenkamųjų dalykų, dauguma apklausoje dalyvavusių merginų buvo linkusios ypatingai vengti. Todėl paskutinis čia keliamas (ir beveik analogiškas aukščiau iškeltiems) klausimas vėl apie merginų sprendimo rinktis konkretų (čia – fiziką) mokymosi dalyką ypatumus: kokie veiksniai verčia merginas atmesti fizikos mokymosi galimybę?

Galiausiai, *matematika* visose baigiamosiose vidurinių mokyklų/gimnazijų klasėse yra privaloma. Todėl gautas rezultatas - - ne visos/visi respondentės(-ai) pateikė savo paskutinio semestro įvertinimus už matematiką - - verčia galvoti, jog tos/tie 1-3 proc. respondenčių(-tų) tiesiog neatsakingai pildė pateiktus klausimynus. Atsakymai į ką tik įvardintus klausimus slypi sekančiame tyrime naudoto klausimyno klausime nr. 4, kuriame respondentės(-ai) buvo prašomos(-i) įvertinti pateiktas priežastis nurodant, kiek jos įstokojo sprendimą nesirinkti konkrečių šiame tyrime analizuojamų mokymosi dalykų. Pastarosios informacijos analizės rezultatai aprašyti tolimesnėje studijos dalyje.

Kitas aukščiau įvardintas kintamojo ‚sprendimas' aspektas – tai moksleivių ateities projekcija – nuostata tolimesnių fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų studijų aukštojoje mokykloje atžvilgiu (Lentelė 8).

Lentelė 8. Moksleivių pasiskirstymas pagal sprendimus studijuoti fizinius arba technologijos mokslus aukštojoje mokykloje pagal lytį

	Tikrai taip		**Tikrai ne**		**Dar nenusprendžiau**	
	Merginos	*Vaikinai*	*Merginos*	*Vaikinai*	*Merginos*	*Vaikinai*
Chemija	10,0	9,0	74,8	72,1	15,1	18,9
Informatika	6,9	18,8	57,3	32,5	35,8	48,8
Fizika	3,4	20,9	80,1	41,9	16,6	37,2
Matematika	31,0	42,7	35,7	26,3	33,3	31,0
Inžinerijos mokslai	6,1	25,8	62,8	27,2	31,0	47,1

Kaip matoma iš apibendrintoje Lentelėje 8 pateiktos informacijos, merginų, kurios demonstruotų tvirtą apsisprendimą studijuoti konkrečius fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų sritims priklausančius dalykus aukštojoje mokykloje, respondenčių(-tų) tarpe yra žymiai mažiau nei vaikinų (plg.: vidutiniškai atitinkamai, 3-31 proc. ir 9-43 proc.). Vienintelė čia pastebima išimtis – tai santykinai kiek didesnė merginų nei vaikinų, ateityje planuojančių studijuoti chemiją, dalis (atitinkamai, 10 proc. ir 9 proc.). Nepaisant, tarpe tvirtai apsisprendusių nestudijuoti įvardintų dalykų – priešingai – dominuoja merginos (plg.: vidutiniškai atitinkamai, 36-80 proc. ir 27-72 proc. priklausomai nuo mokslo srities). Be to ir svarstančiųjų apie fizinių arba technologijos mokslų dalykų studijas aukštojoje mokykloje pasirinkimo galimybes tarpe beveik visais atvejais (išskyrus matematika, kur merginų dalis kiek didesnė (33 proc.) nei vaikinų (31 proc.)) didesnę dalį sudaro vaikinai (plg.: vidutiniškai atitinkamai, 15-36 proc. ir 19-49 proc.). Taigi išryškėja jau ankstesniame (trečiajame) šios studijos tyrime nustatyta tendencija: iš visų čia analizuojamų mokymosi dalykų, merginos mažiausiai yra likusios rinktis *fiziką* savo tolimesnių studijų dalyku, o palankiausiai vertina *matematikos* mokymosi galimybes ateityje.

Analizuojant moksleivių sprendimus priklausomai nuo mokymosi įstaigos tipo lokalizacijos, stebėtina, nėra akivaizdžiai pasireiškiančios tendencijos, kad gimnazijose besimokančios(-tys) moksleivės(-iai) visais atvejais išreikštų stipresnį nusiteikimą studijuoti vertinimui pateiktų mokslų sričių specialybes nei besimokančios(-tys) vidurinėse mokyklose. Taip pat tokios akivaizdžios tendencijos nebuvo nustatyta ir lyginant mieste besimokančių respondenčių(-tų) nusiteikimus su besimokančiųjų rajonuose. Taigi vienareikšmiškai tvirtinti, kad būtent mokymosi įstaigos ar lokalizacija gali nulemti moksleivių sprendimus dėl chemijos, informatikos, fizikos, matematikos ar inžinerijos pasirinkimo savo studijų dalyku aukštojoje mokykloje, negalima. Tačiau analizuojant respondenčių(-tų) sprendimus atskiro kiekvieno dalyko atveju išryškėja keli reikšmingi aspektai.

Santykinai mažiausiai tvirtai apsisprendusių aukštojoje mokykloje studijuoti ***chemiją*** merginų tyrimo eigoje buvo aptikta rajonuose esančiuose vidurinėse mokyklose. Tai yra, jei pastarąsias mokyklas reprezentuojančių merginų tarpe tebuvo 4 merginos (4 proc. visų merginų iš minimų mokyklų) tvirtinusios, jog yra nusprendusios studijuoti chemiją, tai miesto vidurinėse mokyklose tokių merginų buvo 17 (10 proc.), o rajono ir miesto gimnazijose, atitinkamai, 23 (12 proc.) ir 34 (11 proc.). Tačiau merginų, puoselėjančių priešingą sprendimą – nestudijuoti chemijos, santykinai daugiau buvo aptikta vidurinėse mokyklose nei gimnazijose (plg.: atitinkamai, mieste 81 proc. ir rajone 76 proc., mieste 74 proc. ir rajone 70 proc. Taigi daugiausiai potencialių chemijos studenčių tyrimo eigoje mokėsi būtent gimnazijose. Tačiau įdomu pastebėti, kad tiek miesto, tiek rajono vidurinėse mokyklose nusprendusių studijuoti chemiją merginų ir vaikinų santykinės dalys buvo beveik vienodos (atitinkamai, po 10 proc. ir 4-5 proc.). Tuo tarpo mieste esančių gimnazijų atveju merginų, nusiteikusių studijuoti chemiją buvo santykinai mažiau nei vaikinų (plg.: atitinkamai, 11 proc. ir 13 proc.), o rajono gimnazijų atveju – priešingai – merginų santykinai daugiau nei vaikinų (plg.: atitinkamai, 12 proc. ir 7 proc.).

Kitaip nei chemijos atveju, visose tirtose mokymosi įstaigose merginos buvo žymiai rečiau nusiteikusios studijuoti ***informatiką*** nei vaikinai. Tai yra, miesto vidurinėse mokyklose ir gimnazijose tvirtą teigiamą sprendimą informatikos mokslų atžvilgiu teturėjo 5-6 proc. apklausoje dalyvavusių merginų (plg.: vaikinų buvo, atitinkamai, 14 proc. ir 20 proc.), o rajonų mokyklose ir gimnazijose – po 9 proc. apklausos dalyvių merginų (vaikinų, atitinkamai, buvo 29 proc. ir 14 proc.). Įdomu, jog nestudijuoti informatikos tvirtai apsisprendusių merginų buvo žymiai mažiau nei tvirtai apsisprendusių nesimokyti chemijos

visų tipų mokymo įstaigose. Įdomu čia dar ir tai, kad apklausos rezultatai rodo, jog informatika – tai ta specialybė, kuri atrodo patrauklesnė nei chemija išskirtinai rajono vidurinėse mokyklose besimokančioms merginoms.

Fizika – tai ta specialybė, kurią pasirinkti buvo nusprendę vos viena kita apklausos dalyvė, bet vos ne kas penktas apklausos dalyvis. Tiksliau, vidurinėse mokyklose, kuriose buvo vykdoma apklausa, tebuvo 1-3 merginos teigusios, kad „tikrai taip, [aš studijuosiu fiziką]“ (miesto mokyklose tai sudarė 2 proc. visų merginų, rajono – 1 proc.). Analogišką sprendimą išsakančių gimnazisčių buvo kiek daugiau – 8 (4 proc. visų merginų) rajono ir 14 (5 proc. visų) miesto gimnazijose. Tuo tarpu tokius sprendimus priėmusių vaikinų miesto mokymo įstaigose buvo 19 proc. vidurinėse mokyklose ir 22 proc. gimnazijose, rajono – atitinkamai – 24 proc. ir 20 proc. Apskritai fizika – tai ta mokslo sritis, kurią buvo nusprendę studijuoti santykinai mažiausiai merginų (lyginant su kitomis vertinimui apteiktomis mokslų sritimis).

Tuo tarpu ***matematika*** pasirodė esanti ne tik merginoms, bet ir vaikinams pačia patraukliausia studijų universitete sritimi (matematiką studijuoti buvo nusprendę santykinai daugiau moksleivių nei bet kurią kitą iš vertinimui pateiktų mokslo sričių). Tačiau čia ir vėl matoma panaši tendencija, kaip ir aukščiau aptartu chemijos atveju: gimnazijose besimokančios merginos santykinai dažniau linkę siekti matematikos studijų aukštojoje mokykloje nei besimokančios vidurinėse mokyklose (plg.: atitinkamai, 33 proc. ir 22-30 proc.); mieste besimokančios merginos santykinai dažniau linkusios siekti pastarojo mokslo studijų nei besimokančios rajone (plg.: atitinkamai, 30-33 proc. ir 22-33 proc.). Taip pat ir nusprendusių nestudijuoti matematikos santykinai kiek daugiau vidurinėse mokyklose nei gimnazijose (plg.: atitinkamai, 37-45 proc. ir 33-34 proc.), santykinai kiek daugiau rajone nei mieste (plg.: atitinkamai, 34-45 proc. ir 33-37 proc.).

Galiausiai, merginų, apklausos metu nusprendusių ***inžinerijos mokslus*** rinktis savo studijų objektu aukštojoje mokykloje, tebuvo vos kelios vidurinėse mokyklose (t.y. po 5; miesto vidurinėse mokyklose tai sudarė 3 proc. visų, rajono – 5 proc.) ir kiek daugiau gimnazijose (23 arba 7 proc. visų mieste ir 14 arba 8 proc. visų rajone). Tuo tarpu visuose mokymo įstaigų tipuose besimokančių vaikinų tarpe tokį nusiteikimą išreikė beveik kas ketvirtas vaikinas (24-30 proc. visų vaikinų).

Taigi panašu, kad gimnazijose merginos kiek geriau paruošiamos (ir nuteikiamos) aukštosiose mokyklose studijuoti klasikinius – chemijos, matematikos, fizikos mokslus nei vidurinėse mokyklose besimokančios merginos (apie vaikinus šito pasakyti negalima, nes kai kuriais– pvz., informatikos, matematikos, inžinerijos – atvejais daugiau vidurinėse mokyklose nei gimnazijose besimokančių vaikinų nurodė esą apsisprendę studijuoti konkrečius dalykus). Tačiau, šalia to egzistuoja aiški tendencija kad beveik visais atvejais (išskyrus rajonų gimnazijų, kur santykinai daugiau merginų nei vaikinų pademonstravo savo apsisprendimą ateityje studijuoti chemiją, atvejį) santykiškai mažiau merginų nei vaikinų demonstravo esą apsisprendę studijuoti kažkurį iš vertinimui pateiktų dalykų; beveik visais atvejais daugiau merginų nei vaikinų išreiškė aiškų nusistatymą ateityje nestudijuoti tokių mokslų. Taigi kas lemia tokius merginų (ir vaikinų) sprendimus? – tai klausimas, į kurį mėginsime atsakyti tolimesnėse šios studijos dalyse.

PASIEKIMAI

Siekiant nustatyti, kiek tyrime dalyvavusių moksleivių mokėsi dalykų, priklausančių fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritims bei, kartu sukaupti duomenis apie

moksleivių šių dalykų mokymosi rezultatus, respondentės(-ai) buvo prašomos(-i) (klausimas nr. 2) parašyti kokį/-ius įvertinimą/-us už analizuojamus mokymosi dalyką/-us turėjo semestro pabaigoje prie to/tų dalyko/-ų, kuriuos mokeisi praėjusį semestrą. Gauti respondenčių(-tų) mokymosi rezultatų rodikliai nėra netikėti (žr. Priedas 5): vidutiniškai, merginos mokosi kiek geriau nei vaikinai visų išvardintų dalykų (t.y. vidutiniai merginų mokymosi rezultatai yra aukštesni nei vaikinų); miesto mokymosi įstaigose besimokančios merginos (kaip ir vaikinai) mokosi, vidutiniškai, geriau nei besimokančios rajonuose esančiose įstaigose; gimnazistės (kaip ir gimnazistai) demonstruoja, vidutiniškai, aukštesnius mokymosi rezultatus nei vidurinių moksleivių moksleivės. Čia pastebėtinos tik kelios (tikėtina – atsitiktinės) išimtys. Viena jų susijusi su informacinių technologijų studijomis. Konkrečiau, šis mokymosi dalykas yra vienintelis, kurio vidutiniai įvertinimai yra vienodi (8,7) rajonų gimnazijose besimokančių merginų ir vaikinų grupėse ir šiek tiek žemesni miestų vidurinėse mokyklose besimokančių merginų negu vaikinų (plg.: atitinkamai, 8,4 ir 8,5). Kita išskirtis – tai integruotas gamtos kursas, kurio, vidutiniškai, geriau mokosi rajonų vidurinėse besimokančios ir merginos, ir vaikinai negu jų bendraamžės(-iai), besimokančios(-tys) rajonų gimnazijose.

Kitas šioje studijoje svarbus analizuojamų dalykų mokymosi rezultatų aspektas yra tai, jog tik su labai menkomis (ir vėl – tikėtina – atsitiktinėmis) išimtimis respondentės(-ai) geriausiai mokosi informacinių technologijų dalyko (vidutiniškai, 8-9 balai) ir integruoto gamtos mokslų kurso (vidutiniškai, 7-8 balai), o prasčiausiai – matematikos (6-7 balai vidutiniškai). Tai yra, pagal vidutinius mokymosi rezultatus analizuoti dalykai išsidėsto šitaip (rezultatų mažėjimo tvarka): informacinės technologijos, integruotas gamtos mokslų kursas, fizika, chemija, matematika. Ši tendencija būdinga tiek miesto, tiek ir rajono mokymo įstaigų moksleivėms(-iams), tiek besimokančioms(-tiems) vidurinėse mokyklose, tiek ir gimnazistėms(-ams). Kelios ką tik minėtos išimtys yra tai, jog miestų vidutinėse mokyklose besimokančios merginos demonstruoja kiek aukštesnius chemijos nei fizikos mokymosi rezultatus, o rajonų gimnazijose besimokančios merginos fiziką mokosi geriau, nei integruotą gamtos kursą. Nepaisant, tokie rezultatai verčia manyti, jog lengviausiai moksleivės(-iai) mokosi naujų, nesenų reformų įdiegtų dalykų. Tuo tarpu santykinai žemesniu tradicinių, nuo seno egzistuojančių dalykų (fizika, matematika, chemija) mokymosi rezultatus, tikėtina, sąlygoja mokymo programų ir vertinimo kriterijų specifika.[14]

Turbūt, natūralu, jog faktiškai kiek geresnius vertinimus turinčios merginos demonstruoja ir kiek didesnį pasitenkinimą savo pasiekimais nei vaikinai (žr. Priedas 6). Ši – kiek aukštesnio merginų pasitenkinimo turimais rezultatais bei didžiavimosi jais (bet ir kiek aukštesnių ambicijų – noro geriau išmanyti atskirus dalykus, noro turėti geresnius pažymius) tendencija būdinga visų analizuotų mokymosi dalykų atvejais. Tačiau atlikus statistinius merginų ir vaikinų pasitenkinimo palyginimus nustatyta tik labai nedaug statistiškai reikšmingų skirtumų (Priedas 7).

[14] *Techninė pastaba:* atlikus vienos imties Kolmogorov-Smirnov testą nustatyta, kad visų analizuojamų dalykų mokymosi rezultatai ir bendrai visoje analizuojamoje moksleivių populiacijoje, ir atskirose merginų ir vaikinų grupėse netenkina normaliojo skirstinio sąlygos. Dėl pastarosios priežasties ir dėl to, jog suskirsčius analizuojamą populiaciją į grupes pagal lytį, lokalizaciją ir mokymosi įstaigos tipą susiformuoja ne pakankamai didelės ($n<100$) grupės, tolimesnėje pastarojo kintamojo analizėje turėtų būti naudojami neparametriniai testai. Tačiau, kadangi mokymosi rezultatų skirtumai varijuoja labai menkai (1-2 proc. ribose priklausomai nuo mokymosi dalyko ir/arba lokalizacijos ir/arba mokymosi institucijos), o analizuojamos atitinkamus mokymosi dalykus besimokančiųjų grupės (išskyrus visoms/visiems privalomą matematiką) nėra didelės, nėra loginio pagrindo skaičiuoti statistinius skirtumų reikšmingumus.

Detalizuojant, verta pažymėti, kad merginos yra labiau patenkintos savo turimu įvertinimu už ***chemiją*** nei vaikinai (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,1; Z=2,02 p<0,01) ir, kartu, merginos labiau patenkintos savo įdedamomis pastangomis mokantis chemijos nei vaikinai (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,2 ir 2,7; Z=1,68 p<0,01). Turbūt, logiška, kad merginos ir labiau didžiuojasi tuo, kad jų chemijos pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 2,8 ir 2,4; Z=1,48 p<0,05). Tuo tarpu atskiri pasitenkinimo savo pasiekimais mokantis ***informacinių technologijų*** merginų ir vaikinų grupėse statistiškai reikšmingai nesiskiria. Taigi reikia pripažinti, kad merginų ir vaikinų požiūris į savo pasiekimus mokantis pastarojo dalyko yra gana homogeniškas.

Kitaip ***integruoto gamtos mokslų kurso*** atveju: čia merginos demonstruoja statistiškai reikšmingai didesnį pasitenkinimą turimomis dalyko žiniomis (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,9 ir 3,4; Z=1,85 p<0,01) ir didesnį pasitenkinimą turimais įvertinimais už dalyką (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,9 ir 3,3; Z=1,76 p<0,01) bei savo įdedamomis pastangomis mokantis dalyko (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,5 ir 2,9; Z=1,61 p<0,05).

Be to, merginos ne tik labiau nei vaikinai patenkintos turimu įvertinimu už ***fizikos*** mokymąsi (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,3; Z=1,96 p<0,01), bet ir labiau nei vaikinai didžiuojasi tuo, kad jų pažymiai už fiziką yra vieni iš geriausiųjų klasėje (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 2,9 ir 2,5; Z=1,72 p<0,01). Tačiau, šalia to, kad merginos dažniau nei vaikinai yra linkusios pripažinti, jog joms „tiesiog sekasi gauti gerus [fizikos] pažymius“ (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,1 ir 2,6; Z=1,83 p<0,01) jos rečiau nei vaikinai yra linkusios reikšti norą geriau išmanyti fiziką (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,9 ir 4,1; Z=1,40 p<0,05). Pastarieji du rodikliai – didesnis merginų nei vaikinų polinkis savo pasiekimus prisikirti sėkmei (bet ne įdedamoms pastangoms) ir mažesnis merginų noras geriau išmanyti fiziką – nurodo į labai tikėtiną stereotipinių nuostatų pastarosios mokslo srities atžvilgiu egzistavimo galimybę. Tai yra, kaip suponuoja gautas rezultatas, merginos „negali“ išmanyti joms „netinkamos“ mokslo srities (čia: fizikos); taigi joms tik „sekasi“ gauti gerus pažymius. Be to, merginoms kaip ir nereikia joms „netinkamos“ mokslo srities žinių.

Galiausiai, ***matematika*** – tai mokymosi dalykas, kurio pasiekimais merginos ir vaikinai yra beveik vienodai patenkinti. Vienintelis čia išryškėjęs skirtumas – tai ir ankstesnių dalykų atvejų pastebėtas kiek didesnis merginų pasitenkinimas įdedamomis pastangomis mokantis matematikos (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,1 ir 2,7; Z=1,53 p<0,05).

<u>*Miesto vidurinėse mokyklose*</u> besimokančios merginos dažniausiai demonstravo kiek aukštesnį nei vaikinai pasitenkinimą savo pasiekimais mokantis chemijos, fizikos, matematikos, informacinių technologijų dalykų bei integruoto gamtos kurso. Vienintelis šioje respondenčių(-tų) grupėje rastas statistiškai reikšmingas skirtumas – tai kiek dažniau merginų išreikštas sutikimas su teiginiu, jog jos didžiuojasi savo pažymiais iš ***chemijos*** (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 1,8; Z=1,47 p<0,05). Įdomu (nors ir statistiškai nereikšminga), kad būtent šio tipo mieste esančiose mokymosi įstaigose besimokantys vaikinai buvo labiau nei merginos linkę pripažinti, kad jie galbūt turėtų geresnius informacinių technologijų, fizikos, matematikos pažymius, jei įdėtų daugiau pastangų į tų dalykų mokymąsi.

Tuo tarpu <u>*miesto gimnazijose*</u> besimokančios merginos dažniau nei besimokančios vidurinėse mokyklose apklausos metu pademonstravo žemesnį nei vaikinų pasitenkinimą turimomis informacinių technologijų, matematikos, fizikos žiniomis. Be to gimnazistės išreiškė kiek žemesnį norą nei gimnazistai turėti geresnius pažymius už chemiją, matematiką, informacines technologijas, integruotą gamtos mokslų kursą ir, žinomą, fiziką bei žemesnį norą geriau

išmanyti informacines technologijas, integruoto gamtos kurso medžiagą, fiziką. Fizika ir informacinės technologijos miesto gimnazijų atveju išryškėjo kaip tie du mokymosi dalykai, kurių išmanymu kaip buvimu „viena geriausių dalyko žinovių(-ų) klasėje“ merginos didžiavosi silpniau nei vaikinai. Apskritai miesto gimnazijų atveju gimnazisčių ir gimnazistų pasitenkinimą ***fizikos*** mokymusi ir to mokymosi rezultatais reikėtų laikyti unikaliu atveju, nes čia, priešingai nei iki šiol aprašytais atvejais, merginos respondentės demonstravo ir silpnesnį nei vaikinų įsitikinimą, kad jos galėtų turėti geresnius pažymius, jei įdėtų daugiau pastangų, kad jos yra mažiau nei vaikinai patenkintos savo įdedamomis pastangomis mokantis fizikos, o jų gaunami geri įvertinimai – tai sėkmė (vaikinai mažiau buvo linkę sutikti su šiuo teiginiu). Keli rasti statistiškai reikšmingi skirtumai, rodantys, kad vis gi mieste besimokančios gimnazistės yra labiau nei jų kolegos patenkintos turimais įvertinimais už fiziką (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 4,0 ir 3,3; $Z=1,69$ $p<0,01$) ir kad jos mažiau nei vaikinai pageidauja geriau išmanyti fiziką (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 1,8; $Z=1,47$ $p<0,05$) tikėtina, atspindi merginų adaptavimosi mokantis „joms netinkančio“ dalyko – fizikos – formas. Perfrazuojant pastarąsias merginų pasakymais, turbūt, būtų galima sakyti, kad „esu patenkinta tuo, ką turiu (o ar galėčiau čia norėti daugiau?!) ir nieko nenoriu daugiau žinoti“.

Rajono vidurinėse mokyklose ir *gimnazijose* atsikartoja miesto mokymo įstaigose pastebėtos tendencijos. Tai yra, atkreipiant dėmesį tik į statistiškai reikšmingus skirtumus, rajono vidurinėse mokyklose besimokančios merginos apklausos metu buvo linkę demonstruoti aukštesnį nei vaikinai pasitenkinimą turimu įvertinimu už ***chemiją*** (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,7 ir 2,3; $Z=1,77$ $p<0,01$), ***informacines technologijas*** (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 4,2 ir 3,2; $Z=1,51$ $p<0,05$) ir ***fiziką*** (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 4,1 ir 3,4; $Z=1,69$ $p<0,01$). Be to, rajono vidurinėse mokyklose buvo nustatyti ir dar keli statistiškai reikšmingi skirtumai tarp merginų ir vaikinų pasitenkinimo informacinių technologijų mokymosi rezultatais: stebėtina, bet būtent merginos tvirtino, kad jos ne tik yra labiau nei vaikinai patenkintos turimomis informacinių technologijų žiniomis ((plg.: vidurkiai, atitinkamai, 4,2 ir 3,3; $Z=1,44$ $p<0,05$), bet ir jos išreiškė žymiai didesnį pasididžiavimą tuo, jog jų turimi pažymiai už informacines technologijas yra vieni išgerinusių klasėje (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,4 ir 2,6; $Z=1,37$ $p<0,05$). Kitaip, rajono gimnazijose išryškėjo tai, kad merginos mažiau nei vaikinai didžiuojasi tuo, jog yra vienos geriausių informacinių technologijų žinovių klasėje (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 3,4; $Z=1,38$ $p<0,05$), bet, kita vertus, rajonuose besimokančios gimnazistės buvo labiau patenkintos nei gimnazistai tuo, kiek jos/jie įdeda pastangų besimokant matematikos (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,4 ir 2,8; $Z=1,40$ $p<0,05$).

Vertinant savo pasiekimus mokantis čia analizuojamų dalykų respondentėms(-ams) taip pat buvo siūloma išsakyti ir savo nuomonę (žr. Priedas 8). Merginos pirmiausiai akcentavo puikius mokymosi rezultatus, kaip kad įdedamų pastangų rezultatą (pvz., mokantis informacinių technologijų: „lengva mokintis jeigu mokiniesi“), polinkį mokytis (pvz., matematiką, informacinių technologijų ir integruotą gamtos mokslų kursą, nes tiesiog „patinka šie mokslai“), gerą savo žinių vertinimą (pvz., mokantis matematikos: „esu visiškai patenkinta turimomis žiniomis, norėčiau turėti daugiau įgūdžių šiam dalykui“), teigiamą mokytojo įtaką (pvz., mokantis informacinių technologijų ir matematikos, kai „patinka matematikos ir informatikos mokytoja“) bei asmeninius gabumus (pvz., mokantis informacinių technologijų, integruotą gamtos mokslų kursą, matematikos, nes „man lengva mokytis šį dalyką“). Tačiau kartu respondenčių merginų atsakymai atskleidė ir problemiškesnius momentus, susijusius su prastais mokymosi rezultatais. Tai prastas savo žinių vertinimas (pvz., mokantis chemijos: „nelabai gerai [sekėsi], todėl antrajame semestre atsisakiau“), susidomėjimo šiais dalykais stoka (pvz., mokantis chemijos ir fizikos, kai „šis

dalykas man nelabai rūpi“), neigiama dalyko mokytojo įtaka (pvz., mokantis informacinių technologijų ir integruotą gamtos mokslų kursą, nes „jei nebūtų tiek laiko nebuvę mokytojo, pažymiai tikrai būtų buvę geresni“). Tuo tarpu respondentai vaikinai paminėjo tik puikius mokymosi rezultatus kaip savo gabumų („[esu] vienas iš geriausių visoje mokykloje“) ir teigiamos mokytojų įtakos („esu patenkintas mokytojo dėstymu“) išdavą.

Atskirai analizuojant respondenčių(-tų) nurodytas asmenines priežastis (žr. Priedas 9), nulemiančias sėkmingą ar nesėkminga analizuojamų dalykų mokymąsi išryškėjo eilė tiek persidengiančių, tiek tik atskirais atvejais reikšmingų priežasčių, kurios atskirais atvejais būdingos visoms/visiems respondentėms(-ams), o atskirais – išskirtinai merginoms (Lentelė 9).

Taigi *sėkmingai besimokančioms chemijos* merginoms ypač svarbi yra tokia asmeninės motyvacijos išraiška kaip profesinis interesas arba motyvacija (pvz., „tiesiog man šis dalykas patinka ir padės toliau ateity“). Be to, merginos vertino ir savo asmeninį efektyvumą turimų specialybinių gabumų (pvz., „gera atmintis ir matematiškas mąstymas“) bei paveldimų gebėjimų (pvz., „genai“) terminais ir akcentavo, kad geram chemijos mokymuisi padeda jų įdedamos pastangos (elgsena) pamokų (pvz., „labai stengiuosi įsisavinti žinias, lankau pamokas“), bet ne užklasinės (kaip tą pažymėjo vaikinai) metu. Papildomai merginos nurodė ir eilę išorinių veiksnių, lemiančių jų sėkmingą chemijos mokymąsi. Tai: žemesnis mokymosi lygis (pvz., „daugiau sekasi, nei nesiseka, nes lankau B lygį“), kuris lemia mažesnį mokymosi krūvį, o kartu ir merginų ambicijas; mokytojo(-s) poveikis, jos/jo kompetencijos (tiesiog „kompetetinga mokytoja“), nuolaidumo (pvz., „na mokytoja leidžia naudotis sąsiuviniais“), suinteresuotumo moksleivių mokymosi rezultatais (pvz., „gera mokytoja, kuri sudomina savo dalyku, elgiasi žmoniškai, todėl malonu lankyti pamokas“) terminais bei apskritai pedagogų ir mokinių bendradarbiavimas (pvz., „nuo mokytojos dėstymo ir mokinių pastangų gauti pažymį“). Galiausiai, kaip rodo išsakytos merginų nuomonės, geriems jų chemijos mokymosi rezultatams įtakos turi ir šeima (pvz., „mama chemijos mokytoja“) bei tiesiog sėkmę lemiančios aplinkybės (pvz., „atsitiktinumas“). Priešingai, *nesėkmingo chemijos* mokymosi priežastimis merginos įvardino nepakankamą profesinį (pvz., „nesistengiu, nes man nereikės šio dalyko“) bei asmeninį suinteresuotumą (pvz., „man šis mokslas neįdomus“) ir menkas asmenines pastangas (tiesiog „mažai skiriu tam laiko“). Tai liudija apie žemą asmeninę motyvaciją bei santykinai žemą savo efektyvumo mokantis chemijos vertinimą, kurį merginos demonstruoja pabrėždamos specialybinių gabumų trūkumą (pvz., „nesuprantu, nesu gabi [chemija]“, „neturiu loginio mąstymo, nesiseka“). Tarpe išorinių merginų nesėkmes mokantis chemijos lemiančių veiksnių atsiranda mokomojo dalyko specifika (pvz., „nemokėjimas formulių“), moksleivių ir pedagogų bendradarbiavimo sunkumai (pvz., „nesutarimai su mokytoja“) bei pedagogo nesuinteresuotumą sėkmingu moksleivių mokymusi (pvz., „mokytojos mokymo metodai nelabai tinkami šių dienų mokyklose“).

Kitaip nei mokantis chemijos, *sėkmingą informacinių technologijų* mokymąsi merginų tarpe nulemiančios priežastys – tai asmeninė motyvacija žinių pritaikomumo praktikoje (pvz., „praktinis žinių panaudojimas“) bei visuomenės poreikio (pvz., „šis dalykas labai svarbus šiuolaikinėje visuomenėje, todėl ir aš stengiuosi kuo daugiau išmokti“) terminais. Kitas reikšmingas veiksnys – tai merginų savęs efektyvumo vertinimą atspindintys specialybiniai gabumai, tokios asmeninės savybės, kaip kruopštumas, bei paveldimumas (pvz., „priklauso nuo to, kur buvo gabūs tavo tėvai, seneliai“).

Lentelė 9. Pasirenkamųjų dalykų mokymosi sėkmės/nesėkmės priežastys.

Kategorijos		Subkategorijos	Turinio elementai	Chemija		Informacinės technologijos		Integr. gamtos mokslų kursas		Fizika		Matematika	
				M	*V*	*M*	*V*	*M*	*V*	*M*	*V*	*M*	*V*
Priežastys, nulemiančios SĖKMINGĄ mokinimąsi	**Vidiniai veiksniai**	Asmeninė motyvacija	Profesinis interesas/motyvacija	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+
			Žinių pritaikomumas praktikoje	-	-	+	-	-	-	+	+	+	-
			Visuomenės poreikis	-	**-**	+	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	-
		Efektyvumas	Specialybiniai gabumai	+	+	+	-	+	-	+	+	-	-
			Savybės	-	+	+	-	+	+	-	-	+	+
			Paveldimumas	+	-	+	-	-	-	-	+	+	+
			Turimos žinios	-	-	+	+	+	+	+	+	-	-
			Asmeninė patirtis	**-**	**-**	**-**	+	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	-
		Elgsena	Papildoma veikla	-	+	-	+	+	+	-	+	+	+
			Įdedamos pastangos	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+
	Išoriniai veiksniai	Mokymosi dalykas	Mokymosi metodai	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+
			Mokomojo dalyko specifika	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-
			Mokymosi lygis	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
		Mokytojos(-o) poveikis	Nuolaidos mokiniams	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-
			Pedagogų ir mokinių bendradarbiavimas	+	+	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	-
			Pedagogo suinteresuotumas	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-
			Pedagogo kompetencija	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+
		Šeimos įtaka	Artimųjų įtaka	-	+	+	+	-	-	+	+	+	+
Priežastys, nulemiančios NESĖKMINGĄ mokinimąsi	Vidiniai veiksniai	Žema asmeninė motyvacija	Profesinis nesuinteresuotumas	+	-	+	-	+	+	+	-	+	+
			Asmeninis nesuinteresuotumas	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
			Apribojimai	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+
		Žemas efektyvumas	Specialybinių gabumų trūkumas	+	-	+	-	-	-	+	-	-	+
			Žinių stoka	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
		Požiūriai	Stereotipai	-	**-**	+	**-**	**-**	**-**	+	-	**-**	-
	Išoriniai veiksniai	Mokymosi dalykas	Mokomojo dalyko specifika	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
			Tvarkaraščio trūkumai	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-
			Dideli mokymosi krūviai	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+
			Mokymosi lygis	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		Mokytojos(-o) poveikis	Moksleivių ir pedagogų bendradarbiavimo sunkumai	+	+	+	+	+	+	**-**	-	+	+
			Pedagogo nekompetencijos	-	-	+	-	+	+	+	+	+	-
			Pedagogo nesuinteresuotumas	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+
			Pedagogų trūkumas	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-

Galiausiai, veiksnių ir veikėjų, lemiančių sėkmingą mokymąsi, sąraše atsiranda mokomojo dalyko specifika (t.y. „nesudėtingas mokslas“) bei žemesnis mokymosi lygis („lengvas B lygio kursas“), mokytojo kompetencija (pvz., „mokytoja, kuri tikrai turi didelį žinių bagažą, yra padedanti, moka aiškinti, netingi dirbti“) bei suinteresuotumas moksleivių mokymusi (t.y. „sekasi, nes mokytojas duoda lengvai suprantamas užduotis, padeda ir paaiškina“) ir artimųjų įtaka tiek kaip palaikymas, tiek ir kaip praktinė pagalba (pvz., „sekasi, nes padeda mama programuotoja“). Be to, reikia pažymėti, kad nei viena respondentė (kitaip nei vaikinai respondentai), nepaminėjo asmeninę motyvaciją atskleidžiančių vidinių veiksnių – profesinio intereso bei profesinės motyvacijos – įtakos sėkmingam informacinių technologijų dalyko mokymuisi, tuo tarpu asmeninis bei profesinis nesuinteresuotumas informacinėmis technologijomis yra viena iš įvardintų nesėkmingo šio dalyko mokymosi priežasčių. Vadinasi, merginų tarpe jaučiama silpna motyvacija informacinių technologijų dalyko įvaldymui, lyginant su vaikinais, lemianti nesėkmingą šio dalyko mokymąsi. Taip pat merginos (kitaip nei vaikinai) neminėjo ir elgsenos veiksnių – papildomos veiklos bei įdedamų pastangų, bet didelė dalis respondenčių merginų minėjo tokias *nesėkmingo informacinių technologijų* dalyko mokymosi priežastis, kaip profesinis (pvz., „nereikės man jo, todėl tingiu mokintis“), ir asmeninis nesuinteresuotumas (pvz., „tiesiog nemėgstu skaičiavimų“), specialybinių gabumų trūkumas (tiesiog „esu negabi“) ir vienareikšmiškai įvardinami stereotipai (pvz., „technika + mergina = katastrofa“), pedagogės(-o) nekompetentingumas (pvz., „prastas mokytojas, dirbame savarankiškai su vadovėliais, niekas nėra aiškinama“), pedagogų trūkumas (t.y. „beveik visus metus nebuvo mokytojo“) bei dalyko specifika (tiesiog „sudėtinga įsiminti komandas“).

Merginų respondenčių teiginiai atskleidė, jog joms, mokantis *integruotą gamtos mokslų kursą* teigiamą įtaką daro turima profesinė motyvacija (pvz., „man įdomus ir reikalingas ateityje šis dalykas“) bei profesinis interesas (t.y. tiesiog „patinka nuo mažens domėtis gamta“) bei apie teigiamą asmeninio efektyvumo mokantis dalyko vertinimą liudijantys įvardinti specialybiniai gebėjimai (t.y. talentas), asmeninės savybės (t.y. kruopštumas) bei turimos žinios (t.y. pradmenys). Taip pat apibūdindamos savo elgseną, kaip vieną iš sėkmingą dalyko mokymąsi lemiančių veiksnių, merginos išskyrė įdedamas pastangas (pvz., „domiuosi gamta ir biologija“) bei papildomas veiklas (pvz., „daug skaitau knygų apie gamtą“). Tuo tarpu iš išorinių veiksnių joms aktualiausi yra susijusieji su mokymosi dalyku: žemesnis mokymosi lygis (pvz., „pasirinkau B lygį, kur nereikia daug mokytis, reikia žinoti tik pagrindus todėl ir lengva gauti gerus pažymius“), mokomojo dalyko specifika (t.y. „gana lengvas dalykas“) bei taikomi mokymo(si) metodai (pvz., „geri vadovėliai, ne itin sunkūs kontroliniai“) ir pedagogės(-o) kompetencija (pvz., „sekasi, nes mokytoja gerai išaiškina temas“). Be to, merginų išsakyti teiginiai leido identifikuoti ir *integruoto gamtos mokslų kurso mokymosi nesėkmę* lemiančius vidinius bei išorinius veiksnius: žemą šio dalyko mokymosi motyvaciją liudija profesinis ir asmeninis nesuinteresuotumas bei atitinkama merginų elgsena (pvz., „per mažai pastangų“, „nepatinka skaityti knygų apie gyvūnus, gamtą“, „trūksta laiko pasimokinti papildomai bei nesimokau namie“); išorinių veiksnių aktyvumą iliustruoja merginų akcentuota mokomojo dalyko specifika (t.y. „labai sudėtingas“) bei tvarkaraščio trūkumai (t.y. „dažnai nebūna pamokų“), pedagogo nekompetentingumas (pvz., „dėl mokytojos blogo aiškinimo“) bei moksleivių ir pedagogų bendradarbiavimo sunkumai (pvz., „griežta, nesupratinga mokytoja“). Čia reiktų pastebėti, kad vaikinų nurodyti sėkmingo ir nesėkmingo šio dalyko mokymosi veiksniai buvo beveik identiški merginų nurodytiems.

Tarp *sėkmingą fizikos* mokymąsi sąlygojančių vidinių priežasčių merginų yra minimas tik žinių pritaikymas praktikoje (pvz., įdomūs uždaviniai, pritaikomi gyvenime“), o tai liudija

apie itin silpną asmeninę motyvaciją. Nepaisant, savo teigiamą efektyvumo vertinimą merginos grindžia turimomis žiniomis (pvz., „turėjau gerus pagrindus“) ir specialybiniais gabumais (pvz., „dėl asmeninių sugebėjimų“). Iš išorinių veiksnių merginų sėkmei mokantis fizikos svarbūs mokymo metodai (pvz., „patinka laboratoriniai darbai“), mokymosi lygis (pvz., „[mokausi] B lygiu, tad lengva“) bei pedagogės(-o) kompetencija (t.y. „mokytojo paaiškinimai padeda suprasti, ko trūksta“), artimųjų įtaka (pvz., „tėtis fizikas“) ir tokios kitos atsitiktinės aplinkybės, kaip sėkmė. Skirtingai nuo vaikinų respondentų, pozityviame kontekste merginos neįvardija nei profesinę motyvaciją, nei elgseną atspindinčių veiksnių; priešingai, pastarųjų veiksnių stoką merginos laiko *nesėkmingo fizikos* mokymosi prielaida. Be to, pagrindinėmis fizikos mokslo nesisekimo priežastimis merginos nurodo asmeninį (pvz., „manęs nedomina įvairiausi reiškiniai“) ir profesinį nesuinteresuotumą (pvz., „nesieju savo ateities su šiuo dalyku“), specialybinių gebėjimų trūkumą (tiesiog „nesu jam gabi“) ir netgi stereotipinį požiūrį (pvz., „moteriškas protas nedaneša, fizikos dažnai nesuprantu“). Papildomai, merginos čia akcentuoja mokomojo dalyko specifiką (pvz., „nemokėjimas formulių“, „nemoku spręsti uždavinių“) bei pedagogo nekompetentingumas (t.y. „fizikos mokytoja nemoka dėstyti savo pamokos, nieko nenusimano“).

Galiausiai, įvardindamos *sėkmingą matematikos* mokymąsi nulemiančias priežastis, respondentės merginos nurodė aukštą asmeninę motyvaciją atskleidžiančius profesinę motyvaciją (pvz., „žinau, kad gyvenime man tikrai reikės šio mokslo, todėl stengiuos kuo geriau išmokti“) ir profesinį interesą (pvz., „patinka matematika“), žinių pritaikomumo praktikoje (tiesiog „žinias galima pritaikyti gyvenime“). Papildomai, teigiamą savo efektyvumo vertinimą merginos įvardina tinkamomis savo charakterio savybėmiss (pvz., „kruopštumas“) bei paveldimumu (t.y. „mama matematikos mokytoja, matematiški genai“), o elgseną – įdedamomis pastangomis (pvz., „stengiuosi ir visada darau namų darbus“) bei papildoma veikla (pvz., „nes mokausi namuose ir klasėje“). Taip pat merginos nurodė ir eilę išorinių veiksnių: artimųjų įtaka (t.y. „mamos įtaka“), mokymo metodai (pvz., „darbas prie lentos, individuali pagalba“), tas pats mokymosi lygis (t.y. „sekasi, kadangi mokinuosi B lygiu“) ir anksčiau jau ne kartą minėta pedagogės(-o) kompetencija (t.y. „mokytoja labai gerai išaiškina“). Tuo tarpu *nesėkmė mokantis matematikos* priklauso nuo žemą asmeninę motyvaciją nusakančių veiksnių – profesinio („nes žinau, jog ateityje man jos nereikės“) ir asmeninio nesuinteresuotumo (nes „man yra visai neįdomu mokintis matematikos“) bei tam tikrų atsitiktinių apribojimų (pvz., „nesiseka, nes daug pamokų esu praleidusi dėl ligos“), dalyko specifikos (pvz., „sunkiai suprantu dėstomą teoriją“), didelių mokymosi krūvių ir - - vėl - - pedagogės(-o) nekompetentingumo (pvz., „mokytojas neaiškina, klasėje triukšmas“), pedagogės(-o) abejingumo moksleivių mokymosi rezultatams (t.y. „nesiseka, nes mokytojas ne tik neišaiškina temos, bet ir nenori ką nors aiškinti“) bei moksleivių ir pedagogų bendravimo problemų (pvz., „bijau mokytojos, manau ji manęs nekenčia“).

MOTYVACIJA

Motyvacija – tai dar vienas „dvigubas“ kintamasis šiame tyrime. Tai yra, šiuo atveju analizuojama *faktinė motyvacija*, kuri nulėmė tai, kad respondentės(-ai) (ne)pasirinko konkrečių mokymosi dalykų baigiamosiose vidurinės mokyklos/gimnazijos klasėse ir, kartu, *tikėtina motyvacija*, kuri skatina merginas (ir vaikinus) konkrečias mokslo sritis pasirinkti savo studijų objektu aukštojoje mokykloje. (Terminas ‚tikėtina‘ šiuo atveju naudojamas nes nėra įmanoma pasakyti ar tyrimo metu užfiksuoti moksleivių pasirinkimai tikrai bus realizuoti ateityje.)

Taigi moksleivių motyvaciją nepasirinkti šioje studijoje analizuojamus dalykus baigiamosiose vidurinės mokyklos ar gimnazijos klasėse, remiantis tyrimo metodologija, galėjo lemti trejopos prigimties veiksniai. Tai yra (a) asmeninės savybės (pvz., baimė, kad dalykas nesiseks, gebėjimų dalykui stokos pojūtis bei žinių stoka dėl ankstesnio nesidomėjimo dalyku), (b) tiesioginis interesas konkrečiu mokymosi dalyku (pvz., dalyko laikymas neįdomiu, dalyko žinių praktinis nepritaikomumas ir nereikalingumas, dalyko atsiejimas nuo asmeninių tikslų) ir (c) tokių asmenų, kaip tėvai, mokytojos(-ai), draugės ir draugai, profesinio rengimosi konsultantė(-as), poveikis.

Atskirai analizuojant moksleivių motyvaciją nepasirinkti ***chemijos*** reikia atkreipti dėmesį, kad svarbiausiais nepasirinkimo motyvas tiek merginų, tiek ir vaikinų tarpe yra tai, kad jos/jie neplanuoja įgyti su chemija susijusios specialybės (vidurkiai, atitinkamai, 4,1 ir 3,9) (žr. Priedas 10). Tačiau tokie veiksniai, kaip baimė, jog dalykas joms nesiseks, kad jos nesijaučia turinčios reikalingų gebėjimų chemijai, ar kad chemija joms tiesiog neįdomi, kad chemijos žinių jos negali pritaikyti gyvenime, ir panašūs, stipriau merginas nei vaikinus stūmė nuo chemijos pasirinkimo. Tuo tarpu tėvų, mokytojų, draugių ir draugų poveikis chemijos nepasirinkimo atveju merginoms buvo silpnesnis nei vaikinams. Pastarieji skirtumai merginų ir vaikinų grupėse yra net gi statistiškai reikšmingi (žr. Priedas 11).
Panašios chemijos nepasirinkimo motyvų pasireiškimo tendencijos ir miestų vidurinėse mokyklose bei gimnazijose. Tai yra, beveik visus asmeninio pobūdžio motyvus ir interesus merginos vertina kiek aukščiau nei vaikinai (kas reiškia, kad tie motyvai merginoms turėjo stipresnį poveikį nepasirenkant chemijos), bet atskirų individų – tėvų, mokytojų, draugių, draugų – žemiau (tai reiškia, kad jų poveikis merginų pasirinkimui turėjo būti silpnesnis nei vaikinų pasirinkimams). Miesto gimnazijų atveju išryškėjęs merginų ir vaikinų grupėse papildomas statistiškai reikšmingas skirtumas – tai, kad merginas nuo chemijos pasirinkimo labiau nei vaikinus atstumia jų nuostata, jog chemijos žinios joms visai nereikalingos (vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,3; $Z=-2,04$ $p<0,05$; $Z_{K-S}=1,52$ $p<0,05$). Priešingai, kaip rodo aprašomieji statistiniai duomenys, pastaroji nuostata renkantis chemiją (kaip ir ankstesnis nesidomėjimas dalyku) yra aktualesnė vaikinams nei merginoms, besimokančioms(-iems) rajonuose esančiose mokymosi įstaigose. Tačiau kitos tendencijos – asmeninių motyvų didesnė svarba nesirenkant chemijos ir kitų socialinių veikėjų mažesnė svarba merginoms nei vaikinams – išlieka tokios pačios ir rajono mokyklose. Įdomu, beveik visiškai identiškai kaip ir chemijos atveju išsidėlioja merginų ir vaikinų motyvai, dėl kurių jos/jie nesirinko ***informacinių technologijų*** ir ***fizikos*** (bet ne integruoto gamtos mokslų kurso ir matematikos). Čia ***fizika*** pasirodo kaip išskirtinis dalykas tik tuo, jog asmeninių motyvų (bet ne socialinių veikėjų, kaip tai buvo chemijos atveju) svarba yra statistiškai reikšmingai skirtinga lyginant skirtingų lyčių atsakymus. Tiksliau, merginas nuo fizikos žymiai labiau nei vaikinus atstumia merginų nusiteikimas, kad fizika joms nesiseks ir kad jos neturi dalykui reikalingų gebėjimų, bei kad fizika joms apskritai nėra reikalinga. Pastarosios tendencijos, būdingos visų analizuojamų tipų mokymo įstaigų moksleivėms(-iams), ne tik nurodo egzistuojant gana tvirtą (neigiamą!) merginų nuostatą fizikos atžvilgiu ar kad merginų nuostata akivaizdžiai skiriasi nuo vaikinų požiūrio į fiziką; toks rezultatas rodo egzistuojant specifinius mokymo proceso aspektus, būdingus tiek miesto, tiek ir rajono mokymo įstaigoms, tiek vidurinėms mokykloms, tiek ir gimnazijoms.

Integruotas gamtos mokslų kursas ir ***matematika*** – tai du mokymosi dalykai, kurie skiriasi nuo aukščiau aprašytųjų tuo, jog dauguma aukščiau įvardintų asmeninio pobūdžio motyvacinių veiksnių nepasirenkant šių dalykų buvo mažiau reikšmingi merginoms nei vaikinams. Matematikos atveju tokį rezultatą, matomai, galima aiškinti faktu, jog šis dalykas yra privalomas baigiamosiose vidurinių mokyklų ir gimnazijų klasėse. Taigi, tikėtina,

respondentės(-ai) tiesiog užpildė klausimyną nemąstant. Tuo tarpu santykinis integruoto gamtos mokslų kurso nepasirinkimo motyvų nereikšmingumas merginoms, tikėtina, yra susijęs su kurso platumu ir maža koncentracija į specifines mokslų sritis.

Galiausiai, vertinant moksleivių nurodytas individualias priežastis (žr. Priedas 12), lėmusias tai, kad jos/jie nepasirinko konkrečių dalykų, verta pažymėti, kad išsakydamos(-i) savo asmeninę nuomonę dažnai jos/jie atkartojo ir jau vertinimui pateiktas priežastis. Pavyzdžiui, *chemijos* ir *integruoto gamtos mokslų kurso* nepasirinkę vaikinai paminėjo tokius asmeninio pobūdžio apribojimus, kaip gabumų trūkumas („šį dalyką mokosi tam gabūs“), nesėkmingas dalyko mokymasis („tiesiog nesiseka“) ir pan. Tuo tarpu respondentės merginos kartu su bendresnio pobūdžio apribojimais, kurie buvo pastebėti ir vaikinų (pvz., : krūvis, kai „pritrūko valandų skaičiaus“ ar „neužteko pamokų [nes galima tik 32]“, mokytojų įtaka, nes ji „nežmoniška“ ar tiesiog „nepatinka“, draugių(-ų) poveikis, kai jos/jie „man patarė šio dalyko nesirinkti“ ar tiesiog nes „mūsų mokykloje tai nėra populiaru“) nurodė ir eilę specifiškesnių priežasčių. Konkrečiau, tai yra pamokų organizavimo trūkumai (pvz., „per 2m. neįgavau žinių, todėl nusprendžiau negaišti laiko“), silpnas profesinis interesas (pvz., „nes to dalyko ateityje nemanau, kad prireiks“) ir vidinės motyvacijos stoka („tiesiog nenorėjau“ ar „man nepatinka šie mokslai“). *Informacinių technologijų* nepasirinkimo atveju merginos nurodė beveik identiškas ką tik įvardintoms priežastis. Tai: pasitenkinimas turimomis žiniomis, tie patys mokymosi krūvio (pvz., „netilpo mano pasirenkamų dalykų sąraše“), pasirinkimo („tokio kurso nėra“), nesėkmingo mokymosi (t.y. „visiškai nesuprantu“) apribojimai, intereso stoka (pvz., „kiti dalykai domina labiau“) bei polinkio trūkumas (pvz., „man nepatinka mokytis šio dalyko“). Svarbu pastebėti, kad pastarąsias priežastis minėjo ir vaikinai. Stebėtina, tačiau jei tik mergina paminėjo neigiamą dalyko mokytojos įtaką (t.y. „mokytoja nesudomino“), lėmusią dalyko atsisakymą, tai vaikinai nurodė ir asmeninių gabumų stoką (pvz., „šį dalyką mokosi tam gabūs“), ir draugų įtaka (pvz., „man patarė šio dalyko nesirinkti draugai“) jų pasirinkimams.

Kaip nurodė respondentės(-ai), labai panašios priežastys lėmė ir tai, kad jos/jie nepasirinko *fizikos* ir/arba *matematikos*. Pavyzdžiui, pastarojo dalyko (matematikos) nepasirinkę abiejų lyčių respondentės(-ai) akcentavo naudos stoką (pvz., „šio dalyko egzamino nereiks stojant į universitetą“) ir nesėkmes mokantis (pvz., „tiesiog nesiseka“). Tuo tarpu pirmojo iš ką tik įvardintų dalykų (fizikos) nepasirinkusios merginos nurodė, jog tai lėmė ne tik susidomėjimo šiuo dalyku ir polinkio jam trūkumas (pvz., „man nepatinka šie mokslai“) bei tas pats nereikalingumas (t.y. „šio dalyko egzamino nereiks stojant į universitetą“), bet ir tie patys formalūs krūvio apribojimai, pamokų organizavimo trūkumai bei mokytojų įtaka.

Taigi esminis apklausoje dalyvavusių moksleivių motyvacijos nesirinkti chemijos, fizikos, matematikos dalykų, informacinių technologijų ar integruoto gamtos kurso motyvacijos bruožas – tai moksleivių nesuinteresuotumas, ko tiesioginė priežastis – tai, kad jos/jie neplanuoja pasirinkti su šiais dalykais susijusios specialybės. Taigi akivaizdu, kad būtent mokykloje užbrėžiamos tolimesnio profesinio gyvenimo perspektyvų ribos. Tačiau akivaizdu dar ir tai, kad tokių specifinių ir laisvai pasirenkamų mokymosi dalykų, kaip chemija, fizika, informacinės technologijos, atveju merginas atstumiantys asmeninio pobūdžio veiksniai pasireiškia stipriau, nei atstumiantys vaikinus; tuo tarpu plačios apimties, nekonkrečių ar privalomų dalykų (pvz., integruoto gamtos mokslų kurso, matematikos) atvejais merginos demonstruoja santykinai didesnę indiferenciją ir prisitaikymą nei vaikinai (t.y. merginų motyvacija mažiau akcentuota nei vaikinų).

Motyvacijos[15], kuri, tikėtina, nulems moksleivių pasirinkimus aukštojoje mokykloje studijuoti fizinių ar technologijos mokslų sričių dalykus, analizė rodo egzistuojant vieną aiškią tendenciją: beveik visais išskirtų mokslo sričių atvejais teigiamai motyvuojantys veiksniai merginų grupėje veikia silpniau nei vaikinų grupėje, o neigiami – priešingai – merginų grupėje silpniau nei vaikinų (žr. Priedas 13). Pavyzdžiui, jei merginų motyvaciją studijuoti fiziką aukštojoje mokykloje galima sąlyginai įvertinti 2 balais iš penkių galimų, tai vaikinų atveju šis rodiklis yra 3 balai ($Z_{K\text{-}S}$=2,97 p<0,001). Ir priešingai: jei atitinkamas merginų motyvacijos rodiklis nestudijuoti fizikos yra 3 balai, tai vaikinų – tik 2 ($Z_{K\text{-}S}$=2,41 p<0,001). Analogiškos tendencijos pastebimo visų analizuotų tipų mokymo įstaigose. Tik labai retais (ir niekada – statistiškai reikšmingais) atvejais pastaroji taisyklė sulaužoma (pvz., teigiama motyvacija studijuoti chemiją 0,1 balo mažesnė merginų nei vaikinų grupėje ar matematiškai lygi merginų ir vaikinų neigiama motyvacija studijuoti matematiką).

PASIEKIMAI, SPRENDIMAI IR MOTYVACIJA: tarpusavio sąveikos

Trys klausimai: ar moksleivių pasiekimai yra susiję su jų sprendimais studijuoti fizinių ar technologijos mokslo sričių specialybes? Ar šie sprendimai yra susiję su moksleivių motyvacija aukštojoje mokykloje studijuoti fizinių ar technologijos mokslo sričių specialybes? Ar moksleivių pasiekimai yra susiję su jų motyvacija studijuoti fizinių ar technologijos mokslo sričių specialybes?

Koreliacinė analizė rodo, kad visumoje egzistuoja nors ir nestipri, tačiau tiesioginė priklausomybė tarp moksleivių mokymosi rezultatų (čia: pasiekimų) ir motyvacijos studijuoti fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybes aukštojoje mokykloje (žr. Priedas 14). Tiksliau, kuo geriau merginos ir vaikinai mokosi chemijos, tuo didesnė jų teigiama motyvacija studijuoti aukštojoje mokykloje chemiją (atitinkamai, R_S=0,39 p<0,01 ir R_S=0,28 p<0,01); kuo geriau mokosi informacinių technologijų, tuo didesnė jų teigiama motyvacija studijuoti informatiką (atitinkamai, R_S=0,14 p<0,05 ir R_S=0,26 p<0,01), fiziką (atitinkamai, R_S=0,22 p<0,01 ir R_S=0,30 p<0,01) ar matematiką (atitinkamai, R_S=0,42 p<0,01 ir R_S=0,30 p<0,01). Tačiau kartu čia reikia pastebėti, kad labiau moteriškų specialybių – chemijos ir matematikos atveju šios tiesinės priklausomybės yra stipresnės merginų tarpe, tuo tarpu informatikos ir fizikos (kuriose moterys vis dar sudaro mažumą) atvejais – merginų tarpe priklausomybė tarp pasiekimų ir teigiamos motyvacijos yra kiek silpnesnė nei vaikinų. Be to, nustatytos teigiamos koreliacijos leidžia tvirtinti, kad merginų atveju (a) geresnis matematikos mokymasis sąlyginai lemia ir aukštesnę merginų teigiamą motyvaciją aukštojoje mokykloje mokytis visų kitų vertinimui pateiktų dalykų ir (b) kuo geriau merginos mokosi analizuojamų dalykų, tuo aukščiau jos vertina teigiamą motyvaciją studijuoti matematiką. Tuo tarpu geresnis matematikos mokymasis vaikinų tarpe kiek padidina jų teigiamą motyvaciją tik fizikos ir inžinerijos mokslų studijų atžvilgiu. Bet vaikinų grupėje chemijos mokymosi rezultatai įgyja panašią svarbą, kokią turėjo matematika merginų grupėje, teigiamos motyvacijos studijuoti visus analizuojamus dalykus atžvilgiu. Galiausiai čia verta atkreipti dėmesį, kad merginų neigiama motyvacija studijuoti matematiką ar inžinerija, kaip rodo koreliacijos rezultatai, sąlyginai mažėja didėjant merginų matematikos, fizikos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso mokymosi rezultatams.

[15] *Techninė pastaba:* techniškai, buvo sukurtas naujas kintamasis jungiantis tuos požiūrio į lyties ypatumus moksle aspektus, kurie gali veikti kaip motyvaciniai veiksniai teigiama (pvz., galimybė sėkmingai siekti karjeros, galimybė padaryti svarbius mokslinius atradimus ir t.t.) ar neigiama (jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo gyvenimo, ... nesusirasčiau gerai apmokamo darbo, ir t.t.) linkme (čia: *klausimyno moksleiviams*, klausimas nr. 13 pagrindu).

Įdomu pastebėti, kad priklausomybės tarp atskirų dalykų mokymosi rezultatų ir motyvacijos studijuoti atskiras mokslo sritis nėra vienodos skirtingo tipo mokymosi įstaigose, rajone ir mieste besimokančiųjų tarpe. Pirmas akivaizdus dalykas, minėtų koreliacinių priklausomybių yra žymiai daugiau miesto nei rajono mokymosi įstaigose, gimnazijose nei vidurinėse mokyklose. Tačiau šis išsidėstymas būdingas tik merginų populiacijai. Vaikinų atveju, tokių priklausomybių daugiausiai yra rajonų vidurinėse mokyklose. Tokie rezultatai, tikėtina, verčia atkreipti dėmesį į sąlyginai didžiausią gimnazijose besimokančių merginų kryptingumą aukštosios mokyklos atžvilgiu (jos gi ir mokosi, vidutiniškai, kiek geriau, nei besimokančios kitose mokymosi įstaigose). Vaikinų atveju, rastas didžiausias tiesinių priklausomybių skaičius vidutiniškai blogiausiai besimokančiųjų rajono vidurinių moksleivių tarpe, tikėtina, nurodo į jų sąmoningą (?) pripažinimą, kad jų (žemi) mokymosi rezultatai nulems jų (prastą) ateitį. Tačiau visumoje atrastos gana fragmentiškos ir dauguma atvejų labai silpnos koreliacijos pastarųjų prielaidų neleidžia nei patvirtinti, nei pagrįstai atmesti. Akivaizdu viena: konkrečių dalykų mokymosi rezultatai siejasi su motyvacija studijuoti tam tikras mokslų sritis.

Kitas klausimas apie moksleivių pasiekimų (t.y. atskirų dalykų mokymosi rezultatų) ir sprendimų (t.y. rengimosi studijuoti konkrečioms mokslo sritims priklausančias specialybes) tarpusavio priklausomybę čia atsakomas pasinaudojant kryžminių lentelių ir tokių ryšio koeficientų, kaip lambda, Goodman ir Kruskal tau, Cramer‘io V ir kt., pagalba (žr. Priedas 15). Taigi remiantis statistiniais testais privalu pripažinti, kad apklausoje dalyvavusių merginų pasiekimai mokantis chemijos, informacinių technologijų, fizikos nėra susiję su jų sprendimais ateityje studijuoti (ar nestudijuoti) atitinkamas mokslų sritis aukštojoje mokykloje. Vienintelė išimtis – tai akivaizdus ryšys tarp matematikos mokymosi rezultatų ir intencijos studijuoti matematiką aukštojoje mokykloje (λ=0,14 p=0). (Verta pastebėti, kad vaikinų grupėje nustatytas statistinis ryšys tarp chemijos, informatikos ir matematikos mokymosi rezultatų bei intencijų studijuoti pastarąsias mokslų sritis aukštojoje mokykloje.)

Dėl įmanomų čia taikyti testų specifikos pasakyti, kokios – teigiamos ar neigiamos – krypties šis ryšys yra (t.y. ar tikrai nustatyta priklausomybė reiškia, kad kuo geriau mokomasi, tuo didesnė tikimybė, kas bus studijuojama) pasakyti negalima. Tačiau, atlikus papildomą serijų analogiškų testų galima konstatuoti, kad *miesto vidurinėse mokyklose* besimokančių apklausos dalyvių mokymosi rezultatai apskritai nėra statistiškai susiję su jų sprendimais dėl tolimesnių studijų tiek merginų, tiek ir vaikinų grupėse. Tuo tarpu *miesto gimnazijose* besimokančių gimnazisčių (bet ne gimnazistų) pasiekimai mokantis (išskirtinai) matematikos, tikėtina, yra tiesiogiai susiję su jų nuostata studijuoti būtent šią mokslų sritį (λ=0,19 p<0,01). Iš principo beveik visiškai analogiškas rezultatas nustatytas ir *rajono vidurinių mokyklų* bei *rajonų gimnazijų* atveju: čia ir vėl ryšio tarp (būtent – matematikos) mokymosi rezultatų ir intencijų studijuoti (matematiką) tikimybė atrasta tik gimnazisčių grupėje (λ=0,20 p<0,05).

Viena vertus būtent tokie statistiniai rezultatai gali rodyti kiek didesnį gimnazijose studijuojančių merginų kryptingumą. Tačiau, kita vertus, gautą rezultatą vertinant logiškai ir technine prasme, tikėtina, kad jį galėjo nulemti faktas, jog matematika yra privaloma ir būtent matematikos dalyko analizės atveju statistiškai analizuojamų įverčių (pvz., mokymosi rezultatų) buvo daugiau nei kitais. Galiausiai, kaip rodo elementariausios statistinės charakteristikos, akivaizdu, jog tos moksleivės ir tie moksleiviai, kurios/kurie yra nusprendę studijuoti vertinimui pateiktas mokslų sritis, taip pat ir mokosi tų dalykų vidutiniškai geriau, nei nusprendusiosios(-ieji) nestudijuoti (Lentelė 10).

Lentelė 10. Vidutiniai skirtingų mokymosi dalykų rodikliai pagal sprendimą studijuoti ir lytį

Mokslų sritis	Sprendimas	Merginos			Vaikinai		
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	Tikrai taip	76	8,1	1,739	44	8,1	1,622
	Tikrai ne	231	7,4	1,789	145	6,5	1,897
	Dar nenusprendžiau	94	7,7	1,606	71	7,1	1,877
Informacinės technologijos / informatika	Tikrai taip	48	9,0	1,376	89	9,2	1,173
	Tikrai ne	283	8,8	1,372	115	8,4	1,559
	Dar nenusprendžiau	238	8,8	1,438	206	8,7	1,407
Fizika	Tikrai taip	25	8,2	1,795	100	7,4	1,711
	Tikrai ne	275	7,7	1,672	140	6,9	1,829
	Dar nenusprendžiau	118	8,1	1,556	166	7,0	1,749
Matematika	Tikrai taip	245	7,7	1,626	212	7,0	1,729
	Tikrai ne	277	6,5	1,745	130	6,2	1,764
	Dar nenusprendžiau	260	7,1	1,784	153	6,4	1,863

Pastaruoju atveju įdomu atkreipti dėmesį į tai, kad apsisprendusiųjų studijuoti ir apsisprendusiųjų nestudijuoti chemijos, informatikos, fizikos, matematikos mokymosi vidurkiai labiau skiriasi vaikinų nei merginų grupėse. Toks rezultatas, tikėtina, nurodo į jau anksčiau šioje atskleistą faktą, jog vidutiniškai merginos mokosi kiek geriau nei vaikinai. Be to, atsižvelgiant į tai, jog visumoje merginoms yra labiau nei vaikinams būdingas kruopštumas, atsakingumas, pareigingumas, paklusnumas ir pan., šiuo atveju gautas rezultatas tai tik patvirtintų. Tiksliau, merginos stengiasi mokytis gerai visų dalykų net nepriklausomai nuo to, ar planuoja juos vėliau studijuoti; vaikinai deda daugiau pastangų siekdami geresnių įvertinimų (tikėtina – ir žinių) tik tose srityse, su kuriomis sieja savo ateitį.

Trečiasis šiame skyrelyje keliamas klausimas apie ryšį tarp teigiamos ir neigiamos motyvacijos studijuoti konkrečias mokslų sritis aukštojoje mokykloje ir tarp moksleivių išsakytų sprendimų atsakomas taip pat naudojantis kryžminėmis lentelėmis (kros-tabuliacija) ir serija vardų matavimo lygmenyje naudojamų ryšio koeficientų. Šios statistikos (žr. Priedas 16) rodo, kad vis gi sprendimas studijuoti chemiją, informatiką, fiziką ar matematiką aukštojoje mokykloje yra susijęs su teigiama motyvacija ir tik retais atvejais – su neigiama.

Papildomai lyginant vidutinius teigiamos ir neigiamos motyvacijos pasirinkti konkrečias mokslų sritis įvertinimus apsisprendusiųjų studijuoti/nestudijuoti tų mokslo sričių pastebimi akivaizdūs skirtumai (Lentelė 11).

Lentelė 11. Vidutiniai teigiamos ir neigiamos motyvacijos studijuoti konkrečias mokslų sritis vertinimai pagal sprendimą studijuoti ir lytį

Mokslų sritis	Sprendimas	Motyvacija	Merginos			Vaikinai		
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	Tikrai taip	Teigiama	34	3,8	0,873	16	3,5	1,014
		Neigiama	39	2,0	0,808	15	2,3	0,865
	Tikrai ne	Teigiama	149	2,0	0,906	85	2,2	0,969
		Neigiama	166	2,9	1,105	91	2,7	1,143
	Dar nenusprendžiau	Teigiama	48	3,0	0,958	28	3,0	1,090
		Neigiama	51	2,3	1,020	32	2,5	1,041
Informacinės technologijos/ informatika	Tikrai taip	Teigiama	26	3,4	0,899	49	3,8	0,969
		Neigiama	21	2,0	0,945	51	2,2	1,249
	Tikrai ne	Teigiama	137	2,4	0,885	44	2,6	0,882
		Neigiama	155	2,7	0,942	52	2,4	0,832
	Dar nenusprendžiau	Teigiama	112	3,0	0,892	91	3,1	0,890
		Neigiama	117	2,3	0,985	95	2,3	0,952
Fizika	Tikrai taip	Teigiama	10	3,8	0,471	45	3,7	0,761
		Neigiama	11	1,9	0,852	40	2,2	0,943
	Tikrai ne	Teigiama	158	2,1	0,830	57	2,4	1,002
		Neigiama	177	3,0	1,055	63	2,5	1,014
	Dar nenusprendžiau	Teigiama	59	3,0	0,909	66	3,2	0,926
		Neigiama	62	2,6	0,898	77	2,4	0,871
Matematika	Tikrai taip	Teigiama	125	3,6	0,906	102	3,5	0,918
		Neigiama	130	1,9	0,939	108	2,3	0,974
	Tikrai ne	Teigiama	100	2,2	0,936	37	2,4	0,888
		Neigiama	101	2,8	1,051	44	2,4	1,123
	Dar nenusprendžiau	Teigiama	105	3,0	0,820	61	3,1	0,961
		Neigiama	105	2,3	0,902	65	2,4	0,919

Detaliau išanalizavus, pavyzdžiui, fizikos atvejį, galima tvirtinti, kad merginos, nusprendusios studijuoti fiziką aukštojoje mokykloje vidutiniškai aukščiau vertina teigiamus motyvacijos rinktis šią mokslų sritį aspektus nei tos, kurios yra nusprendę fizikos nesirinkti savo tolimesnių studijų objektu (plg.: atitinkamai, 3,8 ir 2,1). Tačiau tvirtai apsisprendusios nesirinkti fizikos merginos akivaizdžiai aukščiau vertina neigiamos motyvacijos veiksnius nei tos, kurios yra nusprendę pasirinkti šią mokslo sritį (plg.: atitinkamai, 3,0 ir 1,9). Tačiau šiuo nėra įmanoma nustatyti, kuria linkme ši priklausomybė reiškiasi realybėje. Tai yra, ar merginos pasiryžta rinktis fizika savo tolimesnių studijų objektu aukštojoje mokykloje todėl, jog jų požiūris į savo padėtį šių mokslų srityje yra sąlyginai pozityvus (t.y. teigiama motyvacija), ar, priešingai, kadangi jos yra nusprendusios rinktis būtent šią sritį (dėl spėjamų veiksnių – gabumų, interesų, paskatinimo ir t.t.) ir todėl teigiamai vertina tam tikrus motyvacinius aspektus.

Taigi visumoje čia pastebima akivaizdi tendencija: vidutinis teigiamos motyvacijos vertinimas yra beveik du kartus aukštesnis nusprendusiųjų studijuoti chemiją, informatiką, fiziką, matematiką grupėse lyginant su atitinkamu nusprendusiųjų nestudijuoti minimų dalykų grupėse. Priešingai, nusprendusiosios(-ieji) studijuoti ką tik įvardintas mokslų sritis neigiamos motyvacijos aspektus vertina žemiau nei nusprendusiosios(-ieji) nestudijuoti. Visais atvejais neapsisprendusiųjų teigiamos ir neigiamos motyvacijos vertinimai išlieka kažkur tarpe tarp

apsisprendusiųjų ir neapsisprendusiųjų. Be to, kaip rodo neparametrinių dviejų nepriklausomų imčių testai, beveik visais atvejais pastarieji teigiamos ir neigiamos motyvacijos įvertinimo skirtumai yra statistiškai reikšmingi. Taigi nėra pagrindo viltis, jog šie rodikliai bus reikšmingai skirtingi tarpe besimokančiųjų mieste ar rajone, ar besimokančiųjų vidurinėse mokyklose ar gimnazijose.

Galiausiai, trumpai apibendrinant šioje vietoje, privalu konstatuoti, jog, kaip ir buvo tikėtasi, sukauptų duomenų analizė rodo, jog egzistuoja priklausomybė tarp konkrečių dalykų mokymosi rezultatų ir sprendimų ateityje studijuoti konkrečias mokslų sritis. Taip pat egzistuoja ryšys ir tarp mokymosi rezultatų ir motyvacijos bei sprendimų studijuoti konkrečias mokslų sritis ir motyvacijos. Reikia pripažinti, kad pastarieji rezultatai nėra netikėti ir tik patvirtina logiškai numanomas priklausomybių tendencijas. Tačiau, pastarieji rezultatai papildomai parodo dar ir tai, kad merginų ir vaikinų grupėse kai kurios šių priklausomybių charakteristikos skiriasi.

1.6.2. Moksleivių požiūris į fizinių (tiksliųjų) ir/arba technologijos (inžinerijos) mokslų dalykų mokymąsi ir studijas: jausmai, žinios, elgsena

Kaip jau minėta ankstesnėje, metodologinėje šio studijos skyriaus dalyje, tyrimo eigoje buvo matuojami trys atskiri *požiūrio* į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritis aspektai. Tai (a) jausmai, (b) žinios ir (c) elgsena. Toliau esančioje Lentelėje 12 pateikti pergrupuoti klausimyno klausimo nr. 8 teiginiai, kuriais būtent ir buvo matuojami pastarieji moksleivių požiūrio aspektai.

Lentelė 12. Kintamojo *požiūris* sudėtiniai elementai ir juos apibūdinantys teiginiai

Žinios	
Teigiamas aspektas	***Neigiamas aspektas***
Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą
Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką
Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man
Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis
Jausmai	
Teigiami	***Neigiami***
Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų
Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė
Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis
Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą
Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas
Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)
Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą

Lentelė 12. ***Tęsinys***

Elgsena	
Teigiamas aspektas	***Neigiamas aspektas***
Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose	
Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)	
Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas	
Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų	
Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)
Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas	
Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką	Man sunku gerai mokytis šį dalyką

Analizuojant pastarąjį sudėtinį kintamąjį buvo atlikta serija neparametrinių statistinių dviejų nepriklausomų imčių testų (žr. Priedas 17), kurie, deja, parodė esant tik labai fragmentiškus skirtumus tarp apklausoje dalyvavusių merginų ir vaikinų jausmų tiriamų mokslų sričių atžvilgių, jų žinių tose srityse bei elgsenos klasėje per skirtingų dalykų pamokas. Tiksliau, ***chemijos*** atveju buvo nustatyta, kad merginos labiau nei vaikinai nerimauja tais atvejais, kai reikia rašyti chemijos kontrolinius darbus (vidurkiai, atitinkamai, 3,5 ir 3,0; $Z_{K\text{-}S}$=1,59 p<0,05), tačiau merginos, panašu, yra labiau nei vaikinai linkusios aiškintis tai, kas nesiseka mokantis chemijos, namuose (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,6; $Z_{K\text{-}S}$=1,91 p<0,01) ar klausti mokytojos(-o) (vidurkiai, atitinkamai, 3,6 ir 3,0; $Z_{K\text{-}S}$=1,67 p<0,01).

Informacinių technologijų dalyko atveju buvo nustatyta daugiau statistiškai reikšmingų skirtumų tarp merginų ir vaikinų jausmų, žinių ir elgsenos. Tiksliau, gauti rezultatai rodo, kad vaikinai labiau pasitiki savo turimomis informacinių technologijų žiniomis, kadangi jie, vidutiniškai, labiau nei merginos užtikrinti, jog gerai atliks dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus (vidurkiai, atitinkamai, 3,7 ir 3,4; $Z_{K\text{-}S}$=1,77 p<0,01) ir yra tikresni, kad gerai parašys dalyko kontrolinius darbus (vidurkiai, atitinkamai, 3,6 ir 3,2; $Z_{K\text{-}S}$=2,23 p<0,001). Tuo tarpu informacinių technologijų besimokančios merginos vidutiniškai labiau nei vaikinai nekenčia šio dalyko kontrolinių darbų ir kitų atsiskaitymų (vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 2,2; $Z_{K\text{-}S}$=1,62 p<0,01) bei išreiškia didesnę baimę galvodamos apie dalyko egzaminą (vidurkiai, atitinkamai, 2,8 ir 2,1; $Z_{K\text{-}S}$=2,55 p<0,001). Turbūt, simptomatiškai apklausos metu vakinai labiau nei merginos buvo linkę tvirtinti, kad informacinių technologijų pamokos jiems/joms yra pačios svarbiausios (vidurkiai, atitinkamai, 2,5 ir 2,9; $Z_{K\text{-}S}$=1,77 p<0,01) ar kad jie/jos visada laukia šių pamokų (vidurkiai, atitinkamai, 2,4 ir 2,8; $Z_{K\text{-}S}$=1,48 p<0,05). Be to, vaikinai dažniau nei merginos jautėsi ir pateikiantys daug įdomių idėjų šių pamokų metu (vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 2,2; $Z_{K\text{-}S}$=1,44 p<0,05). Tuo tarpu merginos buvo dažniau nei vaikinai linkusios kreiptis pagalbos į dalyko mokytoją (vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,4; $Z_{K\text{-}S}$=1,94 p<0,001).

Įdomu, statistinių testų rezultatai rodo, kad ***integruotų gamtos mokslų kursas*** – tai tas mokymosi dalykas, kur jaučiasi tvirtesnės nei vaikinai. Tai yra, šiose srityje merginos vidutiniškai jaučiasi labiau nei vaikinai užtikrintos, kad jos gali įvaldyti dalyko žinias bei įgūdžius (vidurkiai, atitinkamai, 3,7 ir 3,2; $Z_{K\text{-}S}$=1,69 p<0,01), jos jaučiasi labiau užtikrintos nei vaikinai, kad gerai parašys šio dalyko kontrolinius darbus (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir

2,9; $Z_{K\text{-}S}$=1,42 p<0,05). Tačiau, kaip ir ką tik aukščiau aprašytais chemijos ir informacinių technologijų atvejais, merginos vis gi yra dažniau aiškintis nesuprantamus dalykus namuose savarankiškai (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,7; $Z_{K\text{-}S}$=1,81 p<0,01) ar kreiptis pagalbos į dalyko mokytoją (vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,2; $Z_{K\text{-}S}$=1,89 p<0,01). Nepaisant, statistinių testų rezultatai rodo, kad vis gi merginos labiau nei vaikinai linkusios nerimauti integruotų gamtos mokslų kurso kontrolinių darbų metu (vidurkiai, atitinkamai, 3,2 ir 2,7; $Z_{K\text{-}S}$=1,55 p<0,05).

Nors ***fizikos*** atveju tebuvo nustatyti vos keli statistiškai reikšmingi skirtumai tarp merginų ir vaikinų savijautos šių pamokų metu, jie rodo, kad, kitaip nei integruotų gamtos mokslų kurso atveju, šioje srityje kiek geriau jaučiasi vaikinai. Tai yra, būtent vaikinai dažniau jaučiasi tikri, jog gali įvaldyti fizikos žinias bei įgūdžius (vidurkiai, atitinkamai, 3,5 ir 3,1; $Z_{K\text{-}S}$=1,60 p<0,05) ir būtent vaikinai dažniau fizikos pamokas laiko pačiomis svarbiausiomis (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,4; $Z_{K\text{-}S}$=2,45 p<0,001).

Galiausiai, ***matematika*** – tai tas mokymosi dalykas, kurio metu, remiantis apklausos dalyvių atsakymais, ir vėl atsiskleidžia didesnis merginų nei vaikinų polinkis aiškintis savarankiškai nesuprantamus matematikos uždavinius (vidurkiai, atitinkamai, 3,6 ir 3,1; $Z_{K\text{-}S}$=2,13 p<0,001) ar kreiptis pagalbos į mokytoją (vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,4; $Z_{K\text{-}S}$=2,29 p<0,001) bei didesnis merginų nepasitikėjimas savo jėgomis mokantis matematikos. Tai yra, statistiniai rezultatai rodo, kad merginos dažniau nei vaikinai nerimauja kai reikia rašyti matematikos kontrolinius darbus (vidurkiai, atitinkamai, 3,6 ir 3,0; $Z_{K\text{-}S}$=2,68 p<0,001), jos labiau nei vaikinai nerimauja dėl to, kad jų klasės draugėms ir draugams matematika sekasi geriau nei joms pačioms (vidurkiai, atitinkamai, 2,5 ir 2,1; $Z_{K\text{-}S}$=2,70 p<0,01), jos išreiškia didesnę nei vaikinai baimę kai galvoja apie matematikos egzaminą (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,7; $Z_{K\text{-}S}$=3,03 p<0,001).

Apibendrinant šiuos gana fragmentiškus statistiškai reikšmingus rezultatus galima konstatuoti nustačius vieną aiškų dėsningumą: merginos labiau nei vaikinai linkusios kreiptis į mokytojas(-us) pagalbos mokindamosis chemijos, informacinių technologijų, fizikos, matematikos. Taip pat gauti rezultatai rodo didesnį merginų nei vaikinų išreiškiamą (bet nebūtinai faktinį!) savarankiškumą aiškinantis individualiai namuose tai, kas nesiseka mokantis. Papildomai verta atkreipti dėmesį ir į nors fragmentišką, tačiau gana dažnai pasireiškianti sąlyginai mažesnį merginų pasitikėjimą savo jėgomis mokantis analizuotų dalykų. Be to, apibendrinti požiūrio rodikliai (Lentelė 13) rodo, kad visumoje merginų ir vaikinų žinios, jausmai ir elgsena atskirų mokymosi dalykų atveju iš esmės nesiskiria.

Taigi pasakyti kažką reikšmingo apie moksleivių jausmus pastarųjų mokymosi dalykų atžvilgiu, jų elgsenos ypatumus per pamokas ar žinių lygį remiantis šio tyrimo rezultatais, deja, negalima. Statistinių testų rezultatai rodo, kad pastarieji požiūrio elementai merginų ir vaikinų grupėse nėra reikšmingai skirtingi. Todėl nieko papildomai negalima pasakyti ir apie aukščiau minėtos „mokslinės asmenybės“ formavimosi merginų ir/arba vaikinų tarpe ypatumus.

Lentelė 13. Moksleivių požiūrio į atskirus mokymosi dalykus/mokslų sritis komponentų vidutinės reikšmės pagal lytį

Moksl. sr.	Požiūrio elementai	*	Merginos			Vaikinai		
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	Žinios	T	182	2,8	1,029	123	2,8	1,071
		N	183	2,9	1,094	121	2,5	1,039
	Jausmai	T	159	2,9	1,039	121	2,7	0,964
		N	161	2,2	0,945	118	2,1	0,976
	Elgsena	T	173	2,8	0,922	115	2,5	1,010
		N	203	2,6	1,238	136	2,5	1,094
Informacinės technologijos	Žinios	T	318	3,1	0,926	222	3,4	0,984
		N	304	2,3	1,013	194	2,1	0,997
	Jausmai	T	264	3,0	0,848	197	3,2	0,909
		N	268	1,9	0,821	190	1,7	0,818
	Elgsena	T	279	2,7	0,902	186	2,9	0,973
		N	329	2,2	1,106	220	2,1	1,029
Fizika	Žinios	T	198	2,9	0,907	206	2,8	1,004
		N	196	2,7	0,973	185	2,5	1,000
	Jausmai	T	173	2,7	0,856	186	3,0	0,933
		N	175	2,2	0,887	190	2,1	0,890
	Elgsena	T	186	2,6	0,886	180	2,7	1,004
		N	221	2,6	1,168	214	2,6	1,164
Matematika	Žinios	T	425	2,8	0,963	253	2,9	0,941
		N	441	2,8	1,062	242	2,5	1,022
	Jausmai	T	374	3,1	0,961	227	3,1	0,890
		N	393	2,2	0,977	221	2,0	0,853
	Elgsena	T	396	2,9	0,905	224	2,9	0,945
		N	469	2,6	1,231	261	2,6	1,136

** T – teigiami; N – neigiami.*

Tačiau papildant elgsenos klasėje komponentą ir išanalizavus, kokiomis papildomomis veiklomis, susijusiomis su chemija, fizika, matematika, informacinėmis technologijomis ar integruotu gamtos mokslų kursų moksleivės ir moksleiviai užsiima ne pamokų metu išryškėjo akivaizdūs skirtumai tarp merginų ir vaikinų (žr. Priedas 18). Faktiškai, apklausos dalyvėms(-iams) buvo pateikta 12 teiginių, apibūdinančių galimas popamokines veiklas. Akivaizdu, visomis jomis, kai jos susiję su ***chemija*** (tik išskyrus pokalbius su draugėmis ir draugais), ***informacinėmis technologijomis*** ir ***fizika***, vaikinai užsiiminėja dažniau nei merginos. Tai yra, jie dažniau kalbasi su draugėmis(-ais) ir tėvais apie reiškinius, procesus ir t.t., susijusius su šiomis sritimis, jie dažniau lanko teminius šių dalykų būrelius, mokosi jų papildomai su korepetitorėmis(-iais), dalyvauja olimpiadose, skaito specializuotą literatūrą, eksperimentuoja namuose ir t.t. Šiuo atveju išsiskiria tik ***integruotas gamtos mokslų kursas***, kur merginos kai kuriais atvejais (pvz., dažniau ieško papildomų žinių enciklopedijose ir pan. leidiniuose) yra aktyvesnės nei vaikinai, bei ***matematika***, kur merginos (ir vėl!) yra arba tiek pat kaip ir vaikinai aktyvios popamokinėse veiklose, arba pasyvesnės. Tačiau, svarbu atkreipti dėmesį, kad šis papildomas domėjimasis atskiromis mokslų sritimis yra susijęs ne tik su lytimi, bet ir su moksleivių sprendimu rinktis kažkurią iš mokslo sričių savo tolimesnių studijų aukštojoje

mokykloje objektu (Lentelė 14). Tiksliau, nors ir išlieka akivaizdumas, kad visumoje vaikinai daugiau domisi informacinėmis technologijomis, fizika, matematika, merginos, nusprendusios studijuoti pastarąsias mokslų sritis akivaizdžiai intensyviau domisi tomis sritimis, nei nusprendusios jų nestudijuoti (šis skirtumas tarp nusprendusių studijuoti ir nestudijuoti vaikinų yra mažesnis).

Lentelė 14. Vidutiniai papildomų veiklų, domintis skirtingais mokymosi dalykais, rodikliai pagal sprendimą studijuoti ir lytį

Mokslų sritis	Sprendimas	Merginos			Vaikinai		
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	Tikrai taip	34	2,6	0,970	17	2,6	0,965
	Tikrai ne	90	1,5	0,566	59	1,8	0,963
	Dar nenusprendžiau	48	2,0	0,730	29	1,9	0,767
Informacinės technologijos / informatika	Tikrai taip	16	2,0	0,788	47	2,7	1,021
	Tikrai ne	130	1,5	0,572	38	2,0	0,995
	Dar nenusprendžiau	113	1,7	0,735	93	2,2	0,922
Fizika	Tikrai taip	12	2,2	0,517	43	2,5	0,843
	Tikrai ne	110	1,5	0,689	48	2,2	1,091
	Dar nenusprendžiau	55	1,9	0,643	70	2,0	0,872
Matematika	Tikrai taip	127	2,2	0,703	98	2,4	0,988
	Tikrai ne	117	1,8	0,673	44	2,1	0,872
	Dar nenusprendžiau	114	2,0	0,712	59	2,0	0,833

Papildomai čia įdomu atkreipti dėmesį, kad atskiru punktu paprašyti nurodyti, ar dažnai ir daug papildomai domisi minėtais dalykais (žr. Priedas 19), respondentai vaikinai domėjimąsi sutapatino su mokymusi (mokantis informacinių technologijų, integruotą gamtos mokslų kursą ir matematikos) (...tik tiek kiek moko mokykloje…). Tuo tarpu bent dalis respondenčių merginų domėjimąsi supranta ne tik kaip mokymąsi (…skaitau vadovėlį…), bet taip pat ir kaip papildomą mokymąsi (mokantis integruotą gamtos mokslų kursą, matematikos) (…darau daug papildomų užduočių namuose…) bei domėjimąsi egzaminais (mokantis matematikos) (…domiuosi egzaminais…). Merginos nurodė ir papildomos informacijos paiešką internete (…jei ko nežinau, internete ieškau atsakymų į man rūpimus klausimus…) bei iš kitų asmenų (mokantis chemijos, informacinių technologijų, integruotą gamtos mokslų kursą ir matematikos) (…daug informacijos gaunu iš kitų asmenų…). Taigi išvada vienareikšmiška: nors skirtingų lyčių moksleivės(-iai) sąlyginai panašiai jaučiasi, elgiasi ir išmano čia analizuotus mokymo(si) dalykus, akivaizdu, vaikinai žymiai aktyviau nei merginos kaupia žinias ir patirtis šiose srityse.

Galiausiai, siekiant nustatyti tarpusavio priklausomybę tarp moksleivių mokymosi rezultatų ir atskirų jų požiūrio į mokymosi dalykus aspektų, buvo atlikta neparametrinė koreliacinė analizė (žr. Priedas 20). Viena vertus, gautas rezultatas – beveik visais atvejais tiesinė (nors ir silpna bet statistiškai reikšminga) priklausomybė tarp savijautos, žinių, elgsenos ir mokymosi

rezultato (turimo pažymio) – atrodo trivialus. Tai yra, iš esmės šis rezultatas rodo, kad kuo geriau moksleivė(-is) jaučiasi, kuo laisviau ji/jis elgiasi dalyko pamokų metu, tuo geresni jos/jo mokymosi rezultatai; ir priešingai – kuo labiau bijoma, vengiama konkretaus dalyko pamokų, tuo prastesni įvertinimai už dalyką turimi. Be abejo, klausimas – ar baimę ir vengimas nulemia prastus rezultatus ar prastų rezultatų pasėkoje išsiugdoma baimė – šiuo atveju lieka atviras. Nepaisant, kita vertus, nustatytos tiesinės priklausomybės atkreipia dėmesį į pedagogės(-o) vaidmenį mokymo(si) procese. Tai yra, reikia pripažinti, kad bent dalis moksleivių baimės ir mokymo(si) dalyko vengimo priklauso būtent mokytojos(-o) kompetencijos sričiai.

Koreliacinė analizė parodė, kad tarp atskirų teigiamų ir neigiamų požiūrio aspektų ir tarp motyvacijos studijuoti tam tikras fizinių ar technologijos mokslų sritis taip pat egzistuoja tiesinė priklausomybė (žr. Priedas 21). Žinoma, šis rezultatas vėl gi, iš pirmo žvilgsnio yra trivialus. Tai yra, jis rodo, kad, pavyzdžiui, kuo geriau merginos ir vaikinai jaučiasi per chemijos pamokas, tuo aukščiau jos/jie vertina teigiamus motyvacijos ateityje studijuoti chemiją aspektus (atitinkamai, R_S=0,585 p<0,001 ir R_S=0,615 p<0,001) ir kuo nedrąsiau jos/jie elgiasi per chemijos pamokas, tuo žemiau vertina minėtus teigiamus motyvacinius aspektus (atitinkamai, R_S=-0,297 p<0,01 ir R_S=-0,228 p<0,05). Tačiau šiuo atveju verta atkreipti dėmesį į tai, kad būtent toks gautas rezultatas patvirtina sukauptų duomenų patikimumą (t.y. įrodo, jog sukaupti duomenys atspindi realybę). Be to, pastarieji koreliacijos rezultatai, merginų grupėje rodantys kiek stipresnes sąsajas išskirtinai tarp teigiamo turimų dalyko žinių vertinimo ir sąlyginai aukštos teigiamos motyvacijos studijuoti vertintas mokslų sritis, verčia daryti prielaidą, kad merginų pasitikėjimas savo žiniomis (bet ne, pavyzdžiui, klasėje išgyvenami jausmai ar naudojami elgsenos standartai) yra esminis veiksnys, galintis nulemti jų pasirinkimus ateityje.

Galiausiai, analogiškai kaip ir anksčiau aprašytu motyvacijos studijuoti konkrečias mokslų sritis aukštojoje mokykloje atveju, taip ir čia, akivaizdu, kad moksleivių sprendimai ir jų požiūris yra susiję (Lentelė 15). Tiksliau, tiek merginos, tiek vaikinai, kurios/kurie yra nusprendę studijuoti chemiją žymiai aukščiau vertina savo chemijos žinias nei nusprendusiosios(-ieji) priešingai (plg.: atitinkamai, 3,4 ir 3,6 su 2,5 ir 2,5). Šis skirtumas yra būdingas visoms keturioms analizuotoms mokslo sritims.

Šiuo atveju įdomu atkreipti dėmesį, kad merginų, nusprendusių studijuoti chemiją ar informacines technologijas vidutinis turimų tų dalykų žinių vertinimas yra kiek žemesnis nei tokius pačius priėmusių vaikinų, tuo tarpu fizikos atveju merginų turimų žinių vertinimas yra aukštesnis. Deja, sukaupta informacija neleidžia nei patvirtinti nei pagrįstai atmesti prielaidos apie tai, ar šis skirtumas yra tikrai būdingas skirtingų lyčių moksleiviams, ar tai tėra atsitiktinis šiame tyrime nustatytas faktas.

Lentelė 15. Vidutiniai teigiamų ir neigiamų požiūrio aspektų vertinimai pagal mokslų sritį, sprendimą studijuoti ir lytį

Moksl. sr.	Sprendimas	Požiūris		Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	Tikrai taip	Žinios	T	41	3,4	0,877	18	3,6	0,802
			N	41	2,7	1,002	18	2,4	0,966
		Jausmai	T	41	3,7	0,808	19	3,8	0,768
			N	37	1,9	0,946	15	2,0	1,078
		Elgsena	T	38	3,3	0,856	18	3,3	0,645
			N	41	2,2	1,000	19	2,4	1,165
	Tikrai ne	Žinios	T	85	2,5	1,081	65	2,5	1,024
			N	85	2,8	1,139	67	2,5	1,078
		Jausmai	T	67	2,4	0,924	66	2,5	0,855
			N	69	2,2	0,881	63	2,3	0,966
		Elgsena	T	80	2,5	0,899	64	2,3	0,997
			N	98	2,8	1,313	75	2,7	1,118
	Dar nenusprendžiau	Žinios	T	54	2,9	0,891	34	2,8	0,993
			N	55	3,0	1,067	30	2,5	0,973
		Jausmai	T	48	3,0	0,960	31	2,6	0,790
			N	53	2,3	0,945	35	1,9	0,937
		Elgsena	T	53	2,9	0,860	28	2,3	0,844
			N	62	2,6	1,191	37	2,2	0,932
Informacinės technologijos / informatika	Tikrai taip	Žinios	T	30	3,3	0,782	56	3,6	1,113
			N	26	2,0	0,808	48	2,2	1,149
		Jausmai	T	24	3,4	0,821	47	3,6	1,091
			N	24	1,7	0,585	46	1,6	0,861
		Elgsena	T	24	3,0	0,891	47	3,1	1,109
			N	28	1,9	0,803	56	2,0	1,038
	Tikrai ne	Žinios	T	151	2,9	0,919	56	3,2	0,870
			N	144	2,3	1,018	51	2,0	0,957
		Jausmai	T	123	2,8	0,801	50	3,0	0,785
			N	121	2,0	0,823	50	1,8	0,742
		Elgsena	T	134	2,5	0,869	48	2,7	0,909
			N	153	2,3	1,137	60	2,1	0,986
	Dar nenusprendžiau	Žinios	T	132	3,3	0,944	106	3,5	0,881
			N	128	2,4	1,040	91	2,1	0,951
		Jausmai	T	114	3,2	0,844	96	3,2	0,814
			N	118	1,8	0,837	90	1,7	0,849
		Elgsena	T	117	2,8	0,914	89	2,9	0,920
			N	143	2,1	1,110	101	2,2	1,039
izika	Tikrai taip	Žinios	T	14	3,5	0,971	57	3,0	0,994
			N	15	2,3	1,057	48	2,5	0,987
		Jausmai	T	13	3,6	0,937	51	3,4	0,862
			N	14	1,8	0,817	52	1,8	0,749
		Elgsena	T	14	3,4	0,882	50	2,8	0,948
			N	16	2,3	1,060	51	2,4	1,046
	Tikrai ne	Žinios	T	120	2,8	0,927	59	2,7	0,886
			N	115	2,7	0,927	60	2,6	0,975
		Jausmai	T	105	2,5	0,772	55	2,6	0,839
			N	105	2,2	0,874	54	2,2	0,794
		Elgsena	T	108	2,5	0,871	51	2,6	1,066
			N	134	2,6	1,174	64	2,6	1,133
	Dar nenusprendžiau	Žinios	T	63	3,1	0,764	81	2,9	1,079
			N	65	2,7	1,029	69	2,3	0,956
		Jausmai	T	54	2,9	0,800	71	3,0	0,965
			N	55	2,1	0,913	75	2,1	1,008
		Elgsena	T	63	2,7	0,816	71	2,7	0,994
			N	70	2,6	1,192	90	2,6	1,194

Lentelė 15. ***Tęsinys***

Matematika	**Tikrai taip**	Žinios	T	153	3,1	0,932	120	3,1	0,912
			N	155	2,6	1,024	107	2,5	1,066
		Jausmai	T	133	3,5	0,879	104	3,4	0,865
			N	134	1,9	0,881	101	1,8	0,764
		Elgsena	T	139	3,2	0,860	102	3,0	0,899
			N	160	2,2	1,121	120	2,4	1,061
	Tikrai ne	Žinios	T	132	2,5	0,970	55	2,7	0,912
			N	139	2,9	1,035	59	2,7	1,032
		Jausmai	T	118	2,7	0,965	53	2,9	0,844
			N	122	2,3	0,963	49	2,1	0,904
		Elgsena	T	129	2,7	0,934	51	2,7	1,064
			N	152	2,9	1,239	60	2,6	1,175
	Dar nenusprendžiau	Žinios	T	135	2,8	0,908	68	2,8	0,963
			N	142	3,0	1,095	65	2,4	0,911
		Jausmai	T	119	3,0	0,838	62	3,0	0,915
			N	133	2,2	1,023	61	2,1	0,948
		Elgsena	T	123	2,9	0,876	63	2,8	0,937
			N	152	2,7	1,219	72	2,7	1,195

Taigi atlikta analizė rodo, kad – logiška – moksleivių požiūris į analizuotas fizinių ir technologijos mokslų sritis yra susijęs su jų motyvacija studijuoti (ar nestudijuoti) tų mokslų sričių ateityje. Taip pat požiūris yra susijęs ir su moksleivių pasiekimais bei tyrimo metu užfiksuotais sprendimais. Tačiau šiuo atveju nėra įmanoma nustatyti, kuris iš ką tik įvardintų veiksnių ir elementų yra reikšmingiausias tam, jog merginos renkasi (arba nesirenka) fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybių savo studijų objektu aukštojoje mokykloje.

1.6.3. Moksleivių požiūris į moterį fiziniuose ir technologijos moksluose

Apklausoje dalyvavusios moksleivės ir dalyvavę moksleiviai buvo paprašytos(-i) laisvu tekstu apibūdinti, kaip jos/jie įsivaizduoja į klasę atvykstančią ir apie savo darbą turinčią papasakoti moterį mokslininkę, dirbančią fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje. Remiantis pateiktais moksleivių atsakymai, mokslininkės įvaizdis yra labai įvairiapusis ir ,,margas“, tačiau jame akivaizdūs lyčių stereotipai. Atlikus kokybinę turinio analizę, išryškėjo penki moters mokslininkės portretai: *patraukli mokslininkė, nepatraukli mokslininkė, seksuali mokslininkė, karjeros moteris* ir *neutraliai atrodanti mokslininkė*, taip pat identifikuota santykio su moksleivių auditorija raiška, įsivaizduojamos mokslininkės šeimyninė padėtis, amžius bei feministinės pažiūros.

Patraukli mokslininkė – pirmiausia yra fiziškai *patraukli* moteris, kurios išvaizdai būdingas dailumas, grožis bei simpatiškumas. Merginos apibūdina patrauklumą tokiais požymiais kaip lieknumas, gražios akys, malonus balsas, kai vaikinai yra detalesni ir be minėtų požymių dar akcentuoja smulkų kūno sudėjimą, dailią figūrą, mėlynas akis. Be to, respondentės(-ai) labai įvairiai apibūdina mokslininkės *ūgį*, tad ji yra įsivaizduojama ir kaip aukšta, ir kaip žema moteris. Kalbant apie *plaukus*, vaikinai likę apibūdinti mokslininkę kaip šviesiaplaukę ar net blondinę, taip pat akcentuojami ilgi, dažnai banguoti ar garbanoti plaukai. Merginos mini į kuodą susuktus plaukus, dažniau trumpus nei ilgus, o nurodant jų spalvą vyrauja raudoni plaukai. Akivaizdu, vienas ryškiausių moters mokslininkės ypatumų yra jos *dalykinė apranga*, kurią ypač gausiai ir detaliai apibūdino tyrime dalyvavusios merginos. Tipiškas jų komentaras yra toks: ,,moteris su akiniais, turinti rankoje lagaminą, plaukus susisegus į kuodą, apsirengusi švarkelį tamsų“ arba ,,aukšta moteris ilgais plaukais, susuktais į kuodą, vilki griežtu kostiumėliu, avi aukštakulnius batelius“. Dalykinio stiliaus kostiumėlis yra

neatsiejamas ir nuo aukštakulnių batelių, akinių, tvarkingos griežtos šukuosenos bei portfelyje nešamų popierių. Griežtas ir solidus įspūdis yra suteikiamas ne tik mokslininkės aprangai, bet ir veido bruožams ar balsui: ,,su akiniais, liauna, griežtų veido bruožų, su kostiumėliu, aukšta“ arba ,,klasikinė apranga, su akinukais, plaukai surišti į kuodą, griežtu balsu, aukšta“. Griežtą ir saikingą įvaizdį sustiprina ir saikingas makiažas: ,,dalykiškai apsirengusi, nepasidažiusi arba pasidažiusi nedaug, su akiniais, plaukai gana trumpi arba surišti“. Apibūdindami mokslininkės dalykinę aprangą vaikinai yra mažiau detalūs, tad mini oficialų aprangos stilių: ,,formali apranga, su akiniais, dokumentai rankoje, užtikrinta ir ryžtinga kalba“. Patraukliai išvaizdai, anot respondentų, būdingas ir *stilingumas*, lemiantis moters mokslininkės eleganciją, rafinuotą ir dailią išvaizdą. Kitas bruožas – *solidumas* – moksleiviams asocijuojasi su dalykiniu drabužių stiliumi bei tam tikrais atributais – popierių segtuvu, portfeliu ar lagaminėliu. Nuo patrauklaus mokslininkės įvaizdžio neatsiejamas ir *tvarkingumas*, apibūdinamas kaip tvarkinga apranga ir sutvarkyti plaukai. Su aukštesniu socialiniu statusu siejasi mokslininkės išvaizdos *prabanga*, liudijanti apie geras pajamas. Vaikinai respondentai pažymi, kad ji yra ,,pakankamai uždirbanti gražiems rūbams“, kai merginos yra detalesnės: ,,su juodu "Chanel" kostiumėliu, plaukai surišti į tvarkingą kuodą, kvepia brangiais kvepalais“.

Merginos respondentės, skirtingai nuo vaikinų, kaip patrauklios mokslininkės įvaizdžio atributą, mini ir jai būdingą *inteligentiškumą*, kurį pirmiausia sieja su dalykinio stiliaus apranga: ,,inteligentiška, grakšti, pasitempusi“, ,,inteligentiška, su akiniais, liekna, trumpais plaukais“. Patraukli mokslininkės asmenybė yra nusakoma keletu esminių charakteristikų, teigiant, kad tai yra dalykiška, maloni, savimi užtikrinta, kultūringa, komunikabili ir intelektuali moteris. Mokslininkės asmenybės *dalykiškumas* tik papildo dalykinio stiliaus aprangos kuriamą įvaizdį, pirmiausia išreiškiamą rimtumu, griežtumu, tvarkingumu. Ypač gausiai ši ypatybė atsiskleidė tyrime dalyvavusių merginų teiginiuose. Dalykiškumas siejamas su tvarkinga apranga (,,pasitempusi, atsakinga, preciziškai tvarkinga moteris“), dalykišku kalbos stiliumi (,,nemėgstanti tuščiažodžiauti, rimta“), būdo griežtumu bei tvirtumu (,,griežta, stipri“, ,,gana griežta. Visą laiką skubanti. Labai tvarkinga ir tvirta“). *Malonus* mokslininkės tipažas vaikinų yra nusakomas tokiomis savybėmis kaip atvirumas, draugiškumas, tolerantiškumas, dėmesingumas, šaunumas ir pan. Merginos malonią mokslininkę apibūdina panašiai, pridurdamos, jog ji yra ,,paprasta ir geranoriška“, ,,daug besišypsanti“. Malonios moters įspūdį sustiprina ir *kultūringumas*, kurį respondentai įvardija kaip mandagumą, korektiškumą, geras manieras, etiketo laikymąsi.

Teigiamam mokslininkės įvaizdžiui priskirtinos ir kelios savybės, ypač reikšmingos siekiant karjeros. Pirmiausia, tai yra mokslininkės *užtikrintumas* savimi, kurį respondentai sieja su pasitikėjimu savimi, aukšta saviverte, tikslingu žinojimu, ko sieki gyvenime. Ne mažiau svarbus yra ir komunikacinę kompetenciją išreiškiantis *komunikabilumas*, kurį apibūdina tiek į informacijos teikimą bei auditorijos valdymą orientuoti ypatumai, tiek įdomios pašnekovės savybė. Vaikinai pažymi, kad apibūdinama moteris yra ,,geros dikcijos, iškalbinga, mokanti sudominti“, ,,mokanti bendrauti, dirbti grupėje“, ,,komunikabili, informatyvi, daug kalbanti, viską tiksliai aiškinanti“. Merginos teigia, kad ji yra ,,įdomi, mokanti išdėstyti apie savo dirbamą darbą, atsižvelgianti į dabartines aktualijas, mokanti sudominti“, ,,mokanti bendrauti ir išklausyti kitus“, ,,tai labai tiksli, aiškiai mintis dėstanti asmenybė. Jos mintys yra labai tiksliai sudėtos į viena aiškų pasakojimą...“. Neatsiejamas nuo patrauklaus mokslininkės įvaizdžio yra ir jos *intelektualumas*, kurį abiejų lyčių respondentai apibūdina labai panašiai. Vaikinai nurodo, kad ji yra ,,labai protinga ir išradinga“, ,,protinga ir išsilavinusi moteris“, ,,daug žinanti“, ,,suprantanti, patarianti“. Merginos mano, kad moteris mokslininkė yra ,,protinga moteris, turinti aukštą intelektą“ bei ,,turinti įdomių minčių“, ,,labai protinga,

išslavinusi ir žingeidi“, ją taip pat apibūdina ir kaip „solidžią, protingą, išprususią, gerai išmanančią savo darbą, turinčią daug savo srities žinių“.

Apibendrinant patrauklų mokslininkės įvaizdį galima teigti, kad tai būtų fiziškai patraukli, aukšta, elegantiška, dalykiškai atrodanti stilinga moteris. Šiai intelektualiai asmenybei būdingas dalykiškumas, kultūringumas, puikūs komunikaciniai gebėjimai bei užtikrintumas savimi leidžia padaryti teigiamą įspūdį, kaip stiprios ir sėkmę gyvenime patyrusios moters. Šis mokslininkės portretas yra idealizuotas bei orientuotas į fizinį patrauklumą, kuris neturi nieko bendra su moksliniam darbui svarbiomis kompetencijomis, aišku, išskyrus komunikacinius gebėjimus bei intelektualumą, kuris taip pat yra hiperbolizuotas ir pervertintas.

Nepatrauklios mokslininkės tipažą apibūdina nepatraukli išvaizda ir nepatrauklios savybės. Abiejų lyčių respondentai apibūdina mokslininkę ir kaip *nepatrauklią* moterį, akcentuodami tam tikras jos išvaizdos detales. Vaikinai mini apkūnumą („apkūni, su akiniais, žema, trumpi plaukai, nosis kaip bulvė“), negražų veidą („nepatraukli, su akiniais“), tam tikrus defektus („su akiniais labai storais stiklais, ilgais raudonais plaukais, mikčioja“). Merginos nepatrauklią mokslininkės išvaizdą susieja su nepatraukliais asmenybės bruožais, paliekančiais bendrą nemalonų įspūdį: „aukšta, stambi (didelė), prastai apsirengusi, tamsiais rūbais, šviesiais, peroksidiniais plaukais, storu balsu, griežta, pasitikinti savimi, racionali“, „atrodanti pikta ir susimąsčiusi visada“, „pasitempusi, kandi, su kostiumėliu, rūsčia veido išraiška“, „rimtos veido išraiškos, nejausminga, nekalbi, man neartima ir nepriimtina“. Nepatrauklią išvaizdą sustiprina ir *netvarkingumas*, kurį tyrime dalyvavę vaikinai ir merginos priskiria šiam tipažui. Ji vaikinų yra apibūdinama kaip „su akinais, labai netvarkinga ir dar negraži“, „žema, stambi, rusvaplaukė, garbanota, susivėlus, truputį smirdanti“. Merginos netvarkingumą taip pat sieja su apranga bei higiena: „su akiniais, pilkom kelnėm, švarku, garbanotais plaukais, aišku, labai protinga, tačiau nevalyva“. Ne mažiau išreikšta yra ir *neišvaizdumo* kategorija, anot respondentų, būdinga nepatraukliai mokslininkei. Pateikiami jos išvaizdos aprašymai vaizduoja pilką ir blankią asmenybę: „Nežinau. Su akinukais, paprastai apsirengus, kaimietukė gal“ arba „su akiniais, liesą, susirišusią kuodelį, paprastą, tylią, užguitą, neišvaizdžią“. Neišvaizdžios mokslininkės charakteristiką dar papildo tik merginų respondenčių minima *suvargusios* moters ypatybė, pavyzdžiui, „suvargusi nuo nuolatinio protinio darbo ir nesuvokianti gyvenimo“. Tik nedidelė dalis respondentų nepatraukliame mokslininkės tipaže akcentavo ir *vyriškus bruožus*, tuo tarsi teigdami, kad šios mokslų sritys yra stereotipiškai vyriškos ir ten dirbančios moterys praranda moteriškumą, pavyzdžiui, vaikinų teigimu, tai yra „storulė, aukšta, vyriška moteris, su akiniais“. Merginos tai dar labiau detalizavo, aiškiai įvardindamos vyriškos išvaizdos atributus („solidžios išvaizdos, su ūsais, kojos ir rankos apaugusios plaukais, moteriškė su kiaušiais“) arba kiek subtiliau apibūdindamos vyriškumą moters išvaizdoje („akiniai, stambi, tvirto sudėjimo, trumpų plaukų, su kelnėm“). Galiausiai, apibūdindamos(-i) nepatrauklias mokslininkės savybes, abiejų lyčių respondentės(-ai) paminėjo, jog tai yra *nekomunikabili moteris*, pavyzdžiui, merginos nurodė, kad tai yra „sunkiai bendraujanti“ asmenybė, o vaikinai teigė, jog tai moteris, „nemokanti suvaldyti klausytojų“. Merginos taip pat akcentavo, jog tai yra nuobodi asmenybė: „įsivaizduoju ją su akiniais, griežtu klasikiniu kostiumėliu, vyresnio amžiaus, nuobodžiai ir neįdomiai pasakojančią“ arba „šiek tiek nuobodi, viskuo nepatenkinta moteriškė“. Panašiai teigė ir vaikinai: „nuobodi būtybė, kuri nesiskiria nuo ekonomistų“.

Kitas bruožas – *pedantiškumas* - abiejų lyčių respondentų siejamas su kruopščiai atliekamu moksliniu darbu: „pedantiškai tvarkinga, užsidegusi savo darbu“ arba „rimta, išsilavinusi, punktuali pedantė...“. Kita mokslinio darbo specifikos keliama asociacija, kaip parodė

respondentų teiginiai, yra *atitrūkimas nuo tikrovės*: „su akinukais, mažai kalbančią, pasimetusią, nes dauguma laiko tokie žmonės praleidžia prie kompiuterio“, „sunkiai susigaudanti realybėje“, „robotas su žmogaus smegenimis“. Šį atitrūkusios nuo gyvenimo mokslininkės įvaizdį tik papildo merginų respondenčių teiginiai, ją apibūdinantys dar ir kaip *keistą* moterį: „liekna, aukšta, su akiniais, niekada nesišypsanti, keista“. Tuo tarpu vaikinai renkasi ją vertinti kaip *nemalonią moterį*: griežtą, piktą, irzlią, nusivylusią gyvenimu, darboholikę „žudančiu žvilgsniu“.

Taigi apibendrinant nepatrauklios mokslininkės portretą akivaizdu tai, kad nemalonų įspūdį kuria tiek išorės ypatumai, tiek ir vidinės savybės. Šis tipažas daug kuo yra priešingas patrauklios mokslininkės portretui ir kartu šis įvaizdis atskleidžia negatyvų dalies respondentų požiūrį į tradiciškai vyriškoje tiksliųjų (fizinių) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje dirbančią moterį.

Pabrėžtina tai, kad **seksualios mokslininkės** tipažas yra minimas išskirtinai tik vaikinų teiginiuose, akcentuojant *seksualią išvaizdą* bei *seksualią aprangą*. Apibūdindami mokslininkės tipą, vaikinai renkasi žiniasklaidoje įprastą blondinės personažą, netgi ją apibūdindami gana tiksliai, „kaip olia lia mergaitė“. Kitų respondentų teiginiai tik detalizuoja portretą, apibūdinant fizinius ypatumus („aukšta, 90 60 90, blondinė, žydrų akių“) bei jų sukuriamą santykį su auditorija („su didele krūtine ir gera figūra, o ką ji pasakos man visiškai neįdomu ir, tiesa, kad būtų dar su raudonais nagais“). Aprangos aprašymuose vyrauja tas pats modelis: „labai seksualiai atrodanti tamsiaplaukė su raudonu mini sijonėliu ir aukštakulniais bateliais“. Merginų teiginiuose yra tik vienas seksualią mokslininkės išvaizdą apibūdinantis komentaras: „Jauna, graži, su trumpu sijonėliu, su palaidine, kurioje būtų didelė iškirptė“. Šis seksualios mokslininkės portretas nors ir nėra nepatrauklus ar negatyvus, vis gi aiškiai parodo diskriminuojantį požiūrį į moterį, atsidūrusią tradiciškai vyriškoje profesinėje erdvėje. Sumenkinant jos vaidmenį, moteris yra sudaiktinama iki seksualaus objekto ir apibūdinama tam tikrais išorės bei aprangos požymiais.

Mokslininkės – **karjeros moters** portretas yra daug gausiau išreikštas merginų respondenčių teiginiuose, lyginant su vaikinais. Taigi, dalis abiejų lyčių respondentų nurodo, kad į susitikimą atvykstanti įsivaizduojama mokslininkė yra *daug pasiekusi* ir *kompetetinga*. Jos pasiekimus vaikinai apibūdina kaip užimamas aukštas pareigas („atlieka aukštas pareigas garsioje įmonėje“), nors jų vertinimams nesvetimas ir diskriminacinis požiūris („moksliukė, kuri nepanaši į normalų žmogų, bet turinti gerą gyvenimą“). Tuo tarpu merginos jos pasiekimus nurodo kaip savo profesinių tikslų realizavimą („išsilavinusi, protinga, vyresnio amžiaus moteris, pasiekus, tai, ko nori gyvenime“) bei karjeros siekimą („ji labai rimta, protinga moteris, žinanti savo specialybę, siekianti karjeros, užsispyrusi“). Kalbant apie *kompetencijas*, vaikinai respondentai įsivaizduojamą mokslininkę apibūdina kaip savo srities žinovę, tai susiejant su intelektualiais gebėjimais bei išsilavinimu: „taigi ji turėtų būti be galo protinga, išmananti savo darbą“. Merginos jos kompetentingumą apibūdina detaliau: joms yra svarbus mokslinio darbo išmanymas bei patirties turėjimas („įsivaizduoju rimtą, išmanančią savo darbą, turinčią daug patirties, žinančią reikalingos informacijos“), pasitenkinimas atliekamu darbu („turi išmanyti savo profesiją, džiaugtis savo karjera“), profesinių gebėjimų papildymas komunikaciniais („daug žinanti apie savo dalyką, apie jį suprantanti, juo besidominti, galinti įdomiai pasakoti“), taip pat tai, jog mokslininkė gali sudominti siekti mokslininko karjeros („įsivaizduoju, kaip paprastą moterį, kuri šį dalyką puikiai išmano. Ir kuri tave gali toliau paskatinti...“). Pabrėžtina tai, kad merginos respondentės su mokslininkės kaip karjeros siekiančios moters įvaizdžiu sieja ir dar kelias savybes – *valdingumą* („turinčią tvirtą charakterį, mokanti vadovauti“), *ryžtingumą* („protinga, žinanti ko nori ir ryžtinga

moteris“) bei *gabumus* („labai gabi, protinga“). Skirtingai nuo vaikinų, jos vienintelės akcentuoja ir *pašaukimo* tokiam darbui svarbą: „esančia tikra dėl savo pasirinkimo, tvirtai žinančią viską apie savo darbą, galinčią patarti tiems, kurie nežino kur stoti“, „brandaus amžiaus moteris, matyti, kad dievina savo darbą, turi pašaukimą jį dirbti“.

Apibendrinant mokslininkės kaip karjeros moters portretą išryškėja jo sąsajos su profesiniu pašaukimu ir savirealizacija, taip pat tam tikrų kompetencijų, asmeninių savybių bei gabumų turėjimu. Respondentės(-ai) (pirmiausia merginos) vertina įsivaizduojamą moterį kaip gerą savo srities žinovę ir daug pasiekusią gyvenime.

Dalis respondenčių(-tų), apibūdindamos(-i) mokslininkę moterį, nesivadovavo jokiais lyčių ar profesiniais stereotipais ir teigė, kad tai tiesiog yra paprastas *eilinis žmogu*s, neturintis kažkokių išskirtinų išvaizdos ar būdo bruožų. Taigi tai – **neutraliai atrodanti mokslininkė**. Respondenčių(-tų) pateikti aprašai yra neutralūs vertinamuoju požiūriu: „kaip normalų žmogų, rankos, kojos ir visa kita, turintį savo laimingą gyvenimą“ (vaikinų teigimu) arba „tokia pat kaip ir kiti žmonės, bet išsilavinusi tiksliųjų mokslų ar technologijos mokslų srityje“ (merginų teigimu). Įdomu tai, kad fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje dirbančią mokslininkę daugelis respondentų įsivaizduoja vilkinčią *baltu chalatu*: „baltai apsirengusi (su baltu chalatu, kurį dažniausiai dėvi mokslininkai)“ (merginų teigimu), „greičiausiai su baltu chalatu“ (vaikinų teigimu). Kitas ne rečiau minimas jos atributas yra *akiniai*, kurie kartais tik papildo dalykišką mokslininkės įvaizdį, pavyzdžiui, „akiniuota, su kostiumėliu, pasitempusi“, nors neretai įgauna ir neigiamą konotaciją, ypač kai yra apibūdinami kaip storais stiklais ar senamadiški, pavyzdžiui, „su akiniais labai storais stiklais, ilgais raudonais plaukais, mikčioja“. Kaip nurodo viena respondentė, mokslininkė yra „su akiniais galbūt, nes dažnai tenka dirbti papildomai ir nuo to akys sugenda“. Taigi, neutralus moters mokslininkės portretas nors ir yra neparemtas stereotipais bei nediskriminuojantis lyčių aspektu, jį lydintys elementai – akiniai bei baltas chalatas – suteikia jam mokslininko profesijos patrauklumą ribojantį vertinimą.

Galiausiai, atskirai verta atkreiti dėmesį į du moksleivių atsakymuose išryškėjusius moters mokslininkės įvaizdžio aspektus. Tai – **mokslininkės amžius** ir **šeimyninė padėtis**. Kai kurios(-ie) respondentės(-ai), apibūdindamos(-i) tiksliųjų (fizinių) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje dirbančią moterį, nurodė ir jos įsivaizduojamą *amžių*. *Senyvas amžius* yra abiejų lyčių respondentų apibūdinamas neutraliai („pagyvenus moteris su baltu chalatu“), teigiamai („paprasta moteris, garbaus amžiaus, protinga ir daug išmananti. Atrodytų griežta, bet įdomi asmenybė“) bei neigiamai, tai susiejant su fizine negalia („sena moteriškė kuri jau neprigirdi“), fiziniu nepatrauklumu („sena, susiraukšlėjusi, raudonu kostiumu ir kreiva nosim“) ar nešvara („sena, kuprota, su akiniais, trumpais plaukais, purvinom panagėm“). Pastarieji vertinimai leidžia teigti, kad senyvas amžius respondentų yra vertinamas kaip netinkantis mokslinėje erdvėje, kaip neturintis galios ir autoriteto. Tuo tarpu nurodomas mokslininkės *vidutinis amžius* sulaukia vien neutralių arba teigiamų konotacijų. Vaikinų teiginiuose aptinkami tik neutralūs šio amžiaus tarpsnio apibūdinimai: „vidutinio amžiaus, su akiniais“, kai merginų teiginiuose yra ir teigiamų vertinimų: „elegantiška, aiškiai kalbanti, įdomi, šmaikšti (saikingai), vidutinio amžiaus, kelianti pagarbą, pasitikėjimą“. Tik maža dalis respondenčių(-tų) apibūdina mokslininkę kaip *jauno amžiaus*, jį vertindami išskirtinai teigiamai (merginos: „ji turėtų būti jauna, tvarkinga, labai išsilavinusi, mokanti bendrauti“), vaikinai – pabrėždami fizinį patrauklumą („išvaizdžią 23 metų merginą“). Taigi akivaizdu tai, kad senyvas amžius kelia daugiausia neigiamų asociacijų ir neretai siejasi su diskriminacinio pobūdžio vertinimais, lyginant su kitais amžiaus tarpsniais. Išskirtinai teigiami jauno amžiaus apibūdinimai yra nerealūs dėl būtinų mokslininkui įvaldyti

kompetencijų bei ilgamečio išsilavinimo, vis gi jie yra ypač patrauklūs abiejų lyčių respondentams.

Įdomu tai, kad kai kurie respondentai nurodė ir šeimyninę įsivaizduojamos mokslininkės padėti. Tik viena respondentė paminėjo, kad ji yra *ištekėjusi*: „pasitempusią, rimtą, protingą, turinčią šeimą...“. Vis gi priimtinesnis kitiems vaikinams ir merginoms atrodė vienišos moters-mokslininkės įvaizdis: „vieniša, visą gyvenimą paaukojusi mokslui moteriškė“ (vaikinų teiginiai), „protinga, išsilavinusi, tačiau neturinti šeimos bei asmeninio gyvenimo“ (merginų teiginiai). Kaip matyti, dalis respondentų vadovaujasi stereotipine nuostata, kad tradiciškai vyriškoje profesinėje srityje karjeros siekianti moteris yra vieniša, darbui aukojanti asmeninį laiką ir gyvenimą.

Feministinės pažiūros. Pastebėtina ir tai, kad dalis respondentų užsimena apie galimas feministines įsivaizduojamos mokslininkės pažiūras. Čia pasireiškia lyčių skirtumai: vaikinai tai įvardina kaip *priešiškumą vyrams* („gali būti feministė, nusiteikusi prieš vyrus“), kai merginos yra nuosaikesnės, tad jos daugiau mini *liberalias feministines nuostatas* („pasitempus, atsakinga, kruopšti, žinanti savo vertę, feministiškų pažiūriu truputį, tačiau maloni ir draugiška“).

Taigi apibendrinant kokybinę turinio analizę galima teigti, kad moksleivių respondentų atsakymai išryškino kelis moters mokslininkės portretus - patrauklios mokslininkės, nepatrauklios mokslininkės ir seksualios mokslininkės, kuriuose akivaizdūs stereotipiniai vertinimai bei moterį diskriminuojantys požiūriai, išskyrus neutraliai atrodančios mokslininkės ir karjeros moters apibūdinimus. Tai leidžia teigti, kad moteris, padariusi karjerą tradiciškai vyriškoje profesinėje srityje, susilaukia diskriminuojančių vertinimų pirmiausia nepatrauklios ar seksualios išvaizdos bei vyresnio amžiaus aspektais, tad jai suteikiamas „kito“, kaip netinkančio, svetimo, nešvaraus ar nepatrauklaus asmens, statusas. Diskriminuojantį požiūrį ypač akivaizdžiai atskleidžia karjeros siekiančios moters kaip vienišos apibūdinimas, taip pat feministinių pažiūrų kaip anti-moteriškumo akcentavimas. Taip pat atsiskleidė ir lyčių skirtumai, apibūdinant moterį mokslininkę: vaikinai šį tipažą vertina kritiškiau, jų teiginiuose dažnesnės diskriminacinės nuostatos, lyginant su merginomis. Tuo tarpu merginos yra pozityvesnės ir teigiamiau apibūdina tiksliųjų (fizinių) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje dirbančią moterį, taip pat jų teiginiuose ryškesnis yra susidomėjimas karjera mokslo srityje.

Papildomai, apklausos metu moksleivės ir moksleiviai buvo prašomi išreikšti savo požiūrį į chemijos, informacinių technologijų, fizikos, matematikos ir inžinerijos mokslų sritis įvertinant savo numanomą padėtį tose mokslų srityse. Šie vertinimai atskleidžia akivaizdžiai stereotipines moksleivių nuostatas (žr. Priedas 22). Pavyzdžiui, visose penkiose vertinimui pateiktose mokslų srityse būtent vaikinai demonstruoja stipresnį nei merginos įsitikinimą, jog jie galėtų sėkmingai siekti karjeros ar padaryti svarbių mokslinių atradimų, jog srityje jie turėtų puikias įsidarbinimo ar kvalifikacijos kėlimo galimybes. Tuo tarpu merginos labiau nepasitiki savimi, kaip galinčiomis užimti aukščiausias pozicijas išvardintose mokslų srityse. Kitas dalykas, vidutiniškai, merginos labiau nei vaikinai linkę pritarti teiginiui, kad jei jos dirbtų bet kurioje iš išvardintų (bet ne inžinerijos) mokslų srityje, jos vis tiek prioritetą teiktų pagrindinei pareigai – vaikų auginimui. Stebėtina, būtent inžinerijos mokslų srities atveju vidutiniai pastarojo teiginių vaikinų vertinimai buvo aukštesni nei merginų.

Kitas netikėtas statistinis faktas yra tai, kad vaikinams labiau nei merginoms siekimas karjeros kažkurioje iš išvardintų mokslų sričių asocijuojasi su nesėkmingu šeimyniniu

gyvenimu. Šiuo atveju, apklausos metu nekontroliavus moksleivių nuomonės apie mokslinę veiklą apskritai, tegalima spekuliuoti, kad moksleiviai vaikinai suvokia save kaip šeimos išlaikytojus, o mokslinė karjera jiems neatrodo finansiškai perspektyvi ir užtikrinanti šeimos išlaikymo galimybes. Šitai patvirtina ir tyrimo metu nustatytas faktas, jog vaikinai labiau nei merginos yra linkę pritarti teiginiui, jog visose vertintose mokslų srityse jiems būtų sunku susirasti gerai apmokamą darbą. Be to, šiame kontekste įdomu dar ir tai, kad vaikinai žymiai dažniau nei merginos tvirtino, jog jei jų sutuoktinės dirbtų vienoje iš vertinimui pateiktų mokslų sričių, tai jie pirmiausiai stengtųsi padėti jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja. Vėl gi galima tik numanyti, kad tokios tvirtesnės vaikinų nei merginų nuostatos gali asocijuotis su suvokiamomis savo galimybėmis profesinės veiklos srityje. Tai yra, jei, kaip aukščiau jau minėta, vaikinai demonstruoja žymiai tvirtesnį nei merginos įsitikinimą, kad jų karjera pasirinktoje mokslų srityje būtų sėkminga, tai ir savo galimybes jos siekti bei padėti savo sutuoktinėms jie, natūralu, vertina optimistiškiau. Be to, kita spekuliacinė prielaida yra ta, jog šitokios vaikinų nuostatos gali būti nulemtos jų jauno amžiaus (kaip rodo praktika ir kitos studijos, vyrai gi yra linkę turėti žymiai aukštesnes ambicijas nei moterys). Taigi ir apklausoje dalyvavę moksleiviai vaikinai buvo labiau nei merginos linkę pripažinti, kad jiems sėkminga karjera fizikos, informacinių technologijų, inžinerijos (bet ne matematikos ar chemijos, kuriose daugumą sudaro moterys ir šiandien) mokslų srityse tikrai būtų svarbi. Tuo tarpu merginos moksleivės apklausos dalyvės dažniau nei vaikinai sutiko su teiginiu, kad joms visiškai nereikalinga studijuoti nei vienos iš vertinimui pateiktų mokslų sričių, kad joms visiškai nereikalinga siekti karjeros nei vienoje iš tų mokslų sričių ir kad apskritai joms būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką nei chemiją, matematiką, fiziką, inžineriją ar informacines technologijas.

Šiuo atveju svarbu pabrėžti, jog statistine prasme, daugumą šių vertinimų skirtumų, išreiškiančių akivaizdžiai stereotipinius vaikinų ir merginų moksleivių požiūrius, yra statistiškai reikšmingi (žr. Priedas 23). Šis faktas reiškia, jog pastarieji skirtumai nėra maži ir, tikėtina, nėra atsitiktiniai. Be to, tokie požiūriai yra būdingi visų analizuotų tipų mokymo organizacijose besimokančioms(-tiems) moksleivėms(-iams). Taigi galima konstatuoti, jog labai tikėtina, kad Lietuvos moksleivėms ir moksleiviams tikrai būdingi stereotipiniai požiūriai į moterį (ir vyrą) fizinių ir technologijos mokslų srityse.

Kaip rodo kiti šio tyrimo rezultatai, stereotipiniai moters (vyro) padėties fizinių ir technologijos mokslų srityse vertinimai yra susiję su moksleivių sprendimais (žr. Priedas 24). Pavyzdžiui, tos merginos, kurios yra nusprendusios studijuoti kažkurią ir vertinimui patiektų mokslo sričių, vidutiniškai vertina savo sėkmingos karjeros ar svarbių mokslinių atradimų galimybes tose mokslo srityse žymiai aukščiau, nei nusprendusiosios nestudijuoti tų mokslo sričių (pvz., plg.: atitinkami vidutiniai nusprendusiųjų studijuoti chemiją vertinimai yra 4,1 ir 3,3, o nusprendusiųjų nestudijuoti – tik 1,5 ir 1,6; nusprendusiųjų studijuoti fiziką, atitinkamai, 3,6 ir 3,2, nusprendusių nestudijuoti fizikos – tik 1,6 ir 1,6; ir t.t.). Taip pat, lyginant su nusprendusiomis nestudijuoti, nusprendusios studijuoti kažkurias iš vertinimui patiektų mokslo sričių mato ir geresnes įsidarbinimo ar kvalifikacijos kėlimo galimybes tose srityse. Tačiau, sekant vidutiniais vertiniais, nepriklausomai nuo to, ar mergina yra nusprendusi studijuoti chemiją, informatiką, fiziką, matematiką ar inžinerijos mokslus, ar yra nusprendusi ateityje jų nestudijuoti, ji abiem atvejais bus linkus vienodai pritarti teiginiui, kad „Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui“.

Taigi akivaizdu, kad moksleivės, pasiryžusios ateityje studijuoti kažkurią iš vertinimui pateiktų mokslo sričių, žymiai palankiau vertina savo galimybės tose mokslo srityse. Tačiau

čia svarbu pažymėti, kad tokius pačius sprendimus priėmę vaikinai tas galimybes vis tiek vertina aukščiau. Tai, tikėtina, atspindi didesnį vaikinų pasitikėjimą savo galimybėmis profesinės veiklos erdvėje. Nepaisant, kaip rodo aprašomosios čia aptariamų vertinimų charakteristikos, chemijos, fizikos ar matematikos studijoms pasiryžę merginos turi vidutiniškai didesnes nei vaikinai ambicijas sėkmingos karjeros tose mokslo srityse atžvilgiu. Vėl gi čia galima tik spekuliuoti ką toks rezultatas reiškia. Tai yra, ar ambicingumas mokslinės karjeros atžvilgiu yra būdinga merginių, siekiančių studijuoti tas mokslų sritis, savybė (bet ar būtų logiška tikėti, kad analogiškus sprendimus priimantys vaikinai nėra ambicingi?), ar tai savo išskirtinės padėties ir poreikio kovoti už savo sėkmingą išlikimą pasirinktoje srityje išraiška?

Šiuo atveju optimistiškai nuteikia tik tai, jog tiek merginos, tiek vaikinai buvo vienodai linkę pritarti teiginiui, kad „Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui“. Šis rezultatas, tikėtina, yra kintančių lyčių vaidmenų (čia: vaikų priežiūros srityje) šiandieninėje Lietuvos visuomenėje indikatorius. Kitaip sakant, šis rezultatas reiškia, kad, tikėtina, ateityje tėvai vaikų auginimui skirs daugiau dėmesio ir dalis motinystės pareigų gali būti nukelta nuo moters.

.

1.6.4. Lyčių stereotipų fizinių ir technologijos mokslų srityse šaltiniai: šeimos, mokyklos ir masinės informacijos priemonių vaidmuo

Sugrįžtant prie Schemoje 1 pateiktų numanomų stereotipinių požiūrių į lyčių vaidmenis ir padėtį fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose šaltinių, išskirtina šeima, mokykla, moksleivius supančios jų interesų grupės (draugės ir draugai, bendramokslės ir bendramoksliai) bei masinės informacijos priemonės.

ŠEIMOS NARIŲ VAIMUO

Statistinių testų rezultatai rodo, kad tėvų ir kitų suaugusiųjų, su kuriais gyvena apklausoje dalyvavę moksleivės ir moksleiviai, vaidmuo mokantis chemijos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos ar matematikos yra beveik vienodas (žr. Priedas 25). Vienas menkas skirtumas gali būti įžvelgtas tame, jog merginos iš šeimos narių pusės tarsi jaučia didesnį nei vaikinai skatinimą siekti gerų matematikos mokymosi rezultatų (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 4,3 ir 3,9; $Z_{K\text{-}S}$=1,63 p<0,05). Tačiau akivaizdus ir visų analizuojamų mokymosi dalykų atvejais pastebimas skirtumas yra tai, kad merginos žymiai labiau nei vaikinai jaučia iš šeimos narių sklindanti lūkestį, kad jos stengiasi gerai mokytis išvardintų dalykų. Pavyzdžiui, chemijos atveju šis skirtumas tarp merginų ir vaikinų suvokiamos situacijos vidutinių vertinimų išraiška yra, atitinkamai, 3,8 ir 3,1 ($Z_{K\text{-}S}$=2,14 p<0,001), fizikos atveju – 3,9 ir 3,2 ($Z_{K\text{-}S}$=1,72 p<0,01), matematikos – 4,0 ir 3,5 ($Z_{K\text{-}S}$=1,29 p<0,001).

Atsižvelgiant į aukščiau nustatytą tendenciją, jog merginos mokosi vidutiniškai kiek geriau nei vaikinai, galima manyti, kad mokymosi rezultatai yra siekio pateisinti šeimos narių lūkesčius išdava. Kita vertus, būtent tokia – paklusimą vyraujančioms taisyklėms išreiškianti – ir būtent į merginas nukreipta šeimos narių nuostata, tikėtina, jas socializuoja būti paklusniomis, nuolankiomis, stropiomis.

Papildoma analizė moksleivių nuomonių apie savo šeimos narių indėlį į jų mokymosi rezultatus, kurias jos/jie išreiškė papildydami vertinimui pateiktus teiginius (žr. Priedas 26), rodo, kad *tėvų nesuinteresuotumas vaikų mokymosi rezultatais* yra minimas vos kelių merginų respondenčių. Jos pažymi, kad jų tėvai yra abejingi jų mokymosi rezultatais, nes neskatina

mokytis ir nepataria, taip pat nesidomi bei riboja savarankiškumą mokantis (...nuvertina mano pastangas...). Dalis respondenčių(-tų) taip pat akcentavo tėvų *savarankiškumo jiems suteikimą* (...pasitiki manimi ir nesikiša…). Tačiau didžioji dalis savo papildymus pateikusių respondentų vaikinų akcentavo savo *tėvų suinteresuotumą jų mokymosi rezultatais*, pasireiškiantį pagalba mokantis (...išaiškina pamokos temą, viską išaiškina, kad būtų lengviau suprasti…), tuo tarpu merginos respondentės, kurios mokosi chemijos ir matematikos, paminėjo tėvų teikiamą papildomą pagalbos mokantis organizavimą (...samdo korepetitorių...) bei skatinimą (...skatina geriau mokintis..., ...skatina pasitarti su bendraklasiais...) ir domėjimąsi mokymusi (...domisi ar viskas gerai suprantama…). Taigi tėvų vaidmenį mokantis pasirinktų tiksliųjų ir gamtos mokslų dalykų respondentės(-ai) vertina nevienareikšmiškai. Tėvų suinteresuotumas savo vaikų mokymosi rezultatais pasireiškia papildomos pagalbos jiems mokantis organizavimu, taip pat pagalba mokantis, paskatinimais bei domėjimusi, kaip jų vaikams sekasi mokytis. Dalis tėvų suteikia vaikams savarankiškumą mokantis, suteikdami jiems laisvę ir pasitikėdami, kai kita dalis tėvų nėra suinteresuoti savo vaikų mokymosi rezultatais, ribodami jų savarankiškumą arba išreikšdami abejingumą.

Pamėginus statistiškai įvertinti moksleivių sprendimų rinktis kažkurias iš analizuojamų mokslų sričių savo studijų aukštojoje mokykloje objektu priklausomybę nuo motinos ir/arba tėvo profesijos nebuvo nustatyta jokių aiškesnių tendencijų (žr. Priedas 27). Tai yra, testai rodo, kad egzistuoja (tačiau labai menkos) tikimybės, kad vaikinų sprendimas studijuoti matematiką gali būti susijęs su mamos profesija (λ=0,08 p<0,05) ar kad merginų sprendimas studijuoti fiziką ar informacines technologijas gali būti susiję su jų motinų profesija (atitinkamai, $\tau_{G\text{-}K}$=0,05 p<0,01 ir NK=0,04 p<0,05), ar sprendimas studijuoti chemiją – su jų tėvų profesija ($\tau_{G\text{-}K}$=0,04 p<0,05). Tačiau šios priklausomybės tikrai negali būti laikomos patikimomis.

MOKYTOJŲ VAIDMUO IR MOKYMO METODŲ YPATUMAI

Remiantis statistinės analizės rezultatais, mokykloje prasitęsia aukštesnių lūkesčių dėl merginų įdedamų pastangų mokantis atskirų dalykų trajektorija. Tai yra, merginos demonstruoja tvirtesnį nei vaikinai įsitikinimą, kad (čia analizuojamų) dalykų mokytojos(-ai) tiki, jog jos stengiasi gerai mokytis (žr. Priedas 25). Papildomas mokykloje ryškėjantis merginų ir vaikinų skirtumų aspektas yra sąlyginai artimesnis merginų ryšys su mokytojomis(-ais). Tai yra būtent merginos apklausos metu buvo dažniau linkusios pritarti teiginiams, kad dalyko mokytojos(-ai) visada stengiasi įsitikinti, ar jos gerai supranta dalyko temas, pataria, kai jos neįveikia dalyko mokymosi metu iškylančių sunkumų, padeda atlikti sunkias dalykų užduotis. Tuo tarpu mokytojų skatinimą siekti gerų rezultatų merginos ir vaikinai jaučia beveik vienodai. Bet – ar tai atsitiktinumas ar simptomatiška – išskirtinai mokantis ***fizikos*** vaikinai jaučiasi labiau nei merginos nuolatos skatinami savarankiškai įveikti su dalyku susijusias problemas (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 3,0; $Z_{K\text{-}S}$=1,25 p<0,1).

Individulių papildomų atsakymų apie mokytojų vaidmenį analizė rodo (žr. Priedas 26), kad apklausoje dalyvavusioms(-iems) moksleivėms(-iams) mokantis analizuojamų dalykų yra ypač svarbus mokytojų vaidmuo. *Mokytojų suinteresuotumas darbo klasėje rezultatais*, anot abiejų lyčių respondenčių(-tų), pasireiškia motyvuotu mokymu (...gerai išaiškina dalyko medžiagą…) ir pagalba mokantis (...pamoko individualiai…), o, pasak vienos respondentės, ir moksleivių skatinimu (mokantis informacinių technologijų, integruotą gamtos mokslų kursą ir matematikos) (...paskatina...). Tuo tarpu *mokytojų nesuinteresuotumas darbo klasėje rezultatais* respondenčių(-tų) yra įvardijamas kaip abejingumas, paminėtas tiek merginų (...išlieka apatiška bet kuriuo atveju…), tiek vaikinų (mokantis chemijos ir informacinių

technologijų) (...manęs net nepažįsta...) atsakymuose. Taip pat ir žeminantis elgesys su moksleivėmis(-iais) (vaikinai, kurie mokosi informacines technologijas: ...visada smerkia prieš visą klasę…; merginos, kurios mokosi informacines technologijas: ...manęs nekenčia kaip ir visų kitų mokinių...), nesuinteresuotumas moksleivių mokymosi rezultatais (vaikinai: ...jiems visai nerūpi, kiek pastangų įdėsi į darbą…; merginos, kurios mokosi informacines technologijas ir matematiką: ...nekalba ir neatsako į užduodamus klausimus…) bei vien merginų respondenčių paminėtas paskatinimo trūkumas (...moko visus bendrai, asmeniškai neskatina mokytis…). Taigi analizuojamų dalykų mokytojų suinteresuotumas darbo klasėje rezultatais, pasak respondenčių(-tų), pasireiškia motyvuotu mokymu, pagalba mokantis bei moksleivių skatinimu. Tuo tarpu jų nesuinteresuotumas darbo klasėje rezultatais pasireiškia abejingumu, moksleivius žeminančiu elgesiu, taip pat nesuinteresuotumu moksleivių mokymusi bei jų neskatinimu.

Papildomai, svarbu pastebėti, kad, merginų ir vaikinų vertinimai rodo, jog vaikinai dažniau nei merginos jaučiasi mokytojų ignoruojami (mokytojos(-ai) nekreipia dėmesio į tai, ką jie sako) ar net kad iš jų dalyko mokytojos(-ai) šaiposi kai jie atsakinėja (žr. Priedas 17). Viena vertus, šiuo atveju galima galvoti, kad rezultatas atspindi kita į skirtingos lyties moksleives(-ius) nukreiptą mokytojų stereotipinio elgesio pusę. Tai yra tai, kad mokytojos(-ai) leidžia sau grubiau, nedėmesingiau elgtis su vyriškos lyties atstovais ir didesnę dėmesio dalį skirti gerai besimokančioms mergaitėms. Kita vertus, šis rezultatas gali reikšti ir vaikinų ambicingumą bei nenorą taikstytis su netinkamu mokytojų elgesiu jų atžvilgiu. Tokiu atveju reiktų galvoti, kad merginos labiau nei vaikinai yra linkę taikytis su jų ignoravimu, jų gebėjimų ir pasiekimų nevertinimu. Deja, pastarosios prielaidos tėra spekuliacinės gautų rezultatų interpretacijos ir negali būti nei paneigtos nei patvirtintos remiantis šio tyrimo rezultatais.

Be to, reikia pabrėžti, kad netinkamo mokytojų elgesio (šaipymosi iš moksleivių, jų ignoravimo) nereikėtų sureikšminti. Kaip rodo šio tyrimo rezultatai (Lentelė 16), tokia mokytojų elgsena iš tiesų yra gana reta. Tai yra, vidutinis tokios elgsenos vertinimas vos siekia 2 balus (SD=iki 1,5 balo) iš 5 galimų ir tai reiškia, kad dažniausiai apklausos dalyvės(-iai) nesutiko su pastarąją elgseną apibūdinančiais teiginiais. Be to, pastaroji mokytojų elgsena beveik identiškai vienodai pastebima skirtingų dalykų besimokančiųjų tarpe, ji vienodai dažnai pasitaiko tiek toms/tiems moksleivėms ir moksleiviams, kurios/kurie yra nusprendę studijuoti tam tikras čia analizuojamų mokslų sritis (taigi ir, tikėtina, geriau mokosi tų dalykų), tiek ir toms/tiems, kurios/kurie yra nusprendę tų mokslų sričių nestudijuoti (atitinkamai, tikėtina, ir blogiau mokosi susijusių dalykų mokykloje).

Atskiru klausimu apklausoje dalyvavę moksleivės ir moksleiviai buvo klausiamos(-i) apie tai, kokiais metodais joms/jiems labiausiai patinka (ar patiktų, jei tokie būtų naudojami) mokytis chemijos, informacinių technologijų, fizikos, matematikos dalykų ir integruoto gamtos mokslų kurso. Kaip rodo šių klausimų analizės rezultatai, bent kai kuriuos mokymo(si) metodus merginos ir vaikinai vertina skirtingai. Taip pat merginų ir vaikinų vertinimai nėra identiški visų analizuojamų dalykų atvejais (žr. Priedas 28).

Lentelė 16. Vidutinės netinkamo mokytojų elgesio vertinimo reikšmės merginų ir vaikinų grupėse pagal mokymosi dalyką ir sprendimą studijuoti atitinkamą mokslų sritį

Mok. dal.	Sprendimas	Mokytojos/ mokytojo elgsena	Merginos			Vaikinai		
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	Tikrai taip	Šaiposi	40	1,5	1,109	17	1,7	1,213
		Ignoruoja	38	1,8	1,298	18	2,1	1,434
	Tikrai ne	Šaiposi	102	1,5	1,069	82	1,8	1,184
		Ignoruoja	103	1,6	1,148	84	1,9	1,220
	Dar nenusprendžiau	Šaiposi	58	1,2	0,614	39	1,4	0,877
		Ignoruoja	53	1,6	1,066	38	1,6	1,054
Informacinės technologijos	Tikrai taip	Šaiposi	29	1,6	1,270	57	1,7	1,295
		Ignoruoja	30	1,9	1,398	59	1,7	1,105
	Tikrai ne	Šaiposi	159	1,4	0,896	60	1,6	1,108
		Ignoruoja	159	1,5	1,054	61	1,8	1,189
	Dar nenusprendžiau	Šaiposi	148	1,3	0,788	108	1,7	1,206
		Ignoruoja	142	1,5	1,022	109	1,8	1,150
Fizika	Tikrai taip	Šaiposi	16	1,6	1,408	55	1,4	0,764
		Ignoruoja	14	1,3	0,825	57	1,4	0,844
	Tikrai ne	Šaiposi	141	1,3	0,896	66	1,6	1,004
		Ignoruoja	135	1,7	1,229	65	2,2	1,326
	Dar nenusprendžiau	Šaiposi	70	1,3	0,883	89	1,6	1,122
		Ignoruoja	69	1,6	1,050	85	1,9	1,352
Matematika	Tikrai taip	Šaiposi	159	1,2	0,807	121	1,6	1,163
		Ignoruoja	157	1,5	1,017	121	1,6	1,053
	Tikrai ne	Šaiposi	146	1,5	1,116	63	1,6	1,028
		Ignoruoja	149	1,6	1,172	63	1,8	1,310
	Dar nenusprendžiau	Šaiposi	146	1,4	1,014	74	2,0	1,349
		Ignoruoja	146	1,5	1,084	75	1,8	1,169

Atskirai kalbant apie ***chemijos*** mokymąsi, statistinės aprašomosios vertinimų charakteristikos rodo, kad tiek merginoms, tiek vaikinams labiausiai patinka mokantis šio dalyko žiūrėti filmuotą medžiagą klasėje. Tačiau, kaip rodo statistinių testų rezultatai, merginoms moksleivėms tokios teminės filmuotos medžiagos peržiūros patinka labiau nei vaikinams (vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,4; $Z_{K\text{-}S}$=1,93 p<0,01). Apžvelgiant tik statistiškai reikšmingus skirtumus, galima konstatuoti, kad merginoms labiau nei vaikinams patinka mokytis chemijos mokykloje (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,9; $Z_{K\text{-}S}$=1,45 p<0,05), spręsti chemijos uždavinius (vidurkiai, atitinkamai, 2,8 ir 2,4; $Z_{K\text{-}S}$=1,59 p<0,05), atlikinėti chemijos laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais) (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,9; $Z_{K\text{-}S}$=1,34 p<0,05), klausytis chemijos mokytojos(-o) dėstomos medžiagos (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,9; $Z_{K\text{-}S}$=1,75 p<0,01) bei diskutuoti per pamokas skirtingomis su chemija susijusiomis temomis (vidurkiai, atitinkamai, 3,0 ir 2,7; $Z_{K\text{-}S}$=1,36 p<0,05).

Mokantis ***informacinių technologijų*** dalyko, labai panašiai kaip ir chemijos atveju, moksleivėms merginoms (kaip ir moksleiviams vaikinams) labiausiai patinka to mokytis mokykloje ir pamokų metu žiūrėti filmuotą medžiagą, susijusią su pastaruoju dalyku. Tačiau šio dalyko atveju statistiniai testai rodo, kad vis gi dauguma naudojamų mokymo(si) metodų labiau patinka vaikinams nei merginoms. Vėl atkreipiant dėmesį tik į statiškai reikšmingus skirtumus, galima konstatuoti, kad mokantis informacinių technologijų dalyko vaikinai labiau nei merginos mėgsta parodomuosius mokymosi(si) metodus, kurie, tikėtina, leidžia jiems demonstruoti savo gerą išmanymą. Tai vaikinams labiau nei merginoms patinkantis

atsakinėjimas žodžiu klausant visai klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,1 ir 1,8; Z_{K-S}=1,99 p<0,01), dalyko uždavinių sprendimas stebint visai klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,4 ir 2,0; Z_{K-S}=1,73 p<0,01), dalyko demonstracinių laboratorinių darbų atlikimas stebint klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,5 ir 2,0; Z_{K-S}=2,10 p<0,001) ar demonstracinių mokslinių eksperimentų darymas stebint klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 2,0; Z_{K-S}=2,32 p<0,001). Be to, mokantis informacinių technologijų dalyko vaikinams labiau nei merginoms patinka (ar patiktų) atlikinėti laboratorinius darbus individualiai (vidurkiai, atitinkamai, 2,5 ir 2,1; Z_{K-S}=1,85 p<0,01), atlikinėti mokslinius šios srities stebėjimus (vidurkiai, atitinkamai, 2,7 ir 2,3; Z_{K-S}=1,94 p<0,01), atlikinėti dalyko mokslinius eksperimentus klasėje (vidurkiai, atitinkamai, 2,8 ir 2,4; Z_{K-S}=1,93 p<0,01), namuose (vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 2,0; Z_{K-S}=2,51 p<0,001), ar specializuotame klube, būrelyje (vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 2,4; Z_{K-S}=1,36 p<0,05).

Tuo tarpu studijuojant ***integruotą gamtos mokslų kursą*** merginų ir vaikinų prioritetai mokymo(si) metodų atžvilgiu išsiskiria tik vos keliais atvejais. Tiksliau, čia ir vėl išryškėja labiausiai mėgiamas filmuotos dalyko medžiagos stebėjimas klasėje, kuris taip pat yra priimtinesnis merginoms nei vaikinams (vidurkiai, atitinkamai, 3,9 ir 3,5; Z_{K-S}=1,50 p<0,05). Be to, mokantis šio dalyko akivaizdžiai merginoms labiau patinka tokie klasikiniai ir moksleivės individualybės neatskleidžiantys mokymo(si) metodai, kaip dalyko mokymasis klasėje (vidurkiai, atitinkamai, 3,6 ir 3,0; Z_{K-S}=2,06 p<0,001), laboratorinių darbų atlikinėjimas kartu su klasės draugėmis(-ais) (vidurkiai, atitinkamai, 3,3 ir 2,9; Z_{K-S}=1,60 p<0,05) ar tiesiog dalyko mokytojos(-s) dėstomos medžiagos klausymas (vidurkiai, atitinkamai, 3,6 ir 2,9; Z_{K-S}=2,25 p<0,001). Tuo tarpu vaikinams mokantis integruoto gamtos mokslų kurso aiškiai labiau nei merginoms patinka atsakinėti žodžiu klausant visai klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,1 ir 1,8; Z_{K-S}=1,46 p<0,05).

Užfiksuotos vidutinės atskirų ***fizikos*** mokymo(si) metodų vertinimų reikšmės verčia galvoti, kad apskritai mokytis fizikos vaikinams labiau patinka nei merginoms. Vieninteliai (tas pats visų labiausiai mėgiamas) filmuotos dalyko medžiagos stebėjimas ir paprasčiausiais fizikos mokytojos(-o) dėstomos pamokos klausymas mokantis fizikos kiek daugiau patinka vaikinams nei merginoms (plg.: vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,5; 3,3 ir 3,1). Tačiau vaikinams labiau nei merginoms patinka mokytis fizikos namuose individualiai bet kitų pagalbos (vidurkiai, atitinkamai, 2,4 ir 2,1; Z_{K-S}=1,52 p<0,05), jiems labiau negu joms (ir vėl!) patinka fiziką atsakinėti per pamokas klausant klasės draugėms(-aims) (vidurkiai, atitinkamai, 2,0 ir j,7; Z_{K-S}=1,64 p<0,01) bei atlikinėti (tačiau – individualiai) fizikos laboratorinius darbus (vidurkiai, atitinkamai, 2,4 ir 2,1; Z_{K-S}=1,51 p<0,05). Be to, vaikinams labiau nei merginoms patinka (ar patiktų) ruošti individualius mokslinius fizikos projektus (vidurkiai, atitinkamai, 2,4 ir 2,2; Z_{K-S}=1,44 p<0,05) ar atlikinėti fizikos mokslinius eksperimentus namuose (vidurkiai, atitinkamai, 2,5 ir 2,1; Z_{K-S}=1,63 p<0,05).

Kitaip, ***matematikos*** mokytis apklausos dalyvėms(-iams) labiausiai patinka mokykloje ir tiesiog klausant, kaip matematikos mokytoja(-s) dėsto dalyko medžiagą. Pastarasis matematikos mokymo(si) metodas, kaip ir aukščiau ne kartą minėtas filmuotos dalyko medžiagos stebėjimas, vis gi labiau patinka merginoms nei vaikinams (vidurkiai, atitinkamai, 3,8 ir 3,2; Z_{K-S}=2,74 p<0,001 ir vidurkiai, atitinkamai, 3,6 ir 3,3; Z_{K-S}=1,74 p<0,01). Papildomai, merginos aukščiau vertina ir mokymąsi su korepetitorės(-iaus) pagalba (vidurkiai, atitinkamai, 3,4 ir 2,7; Z_{K-S}=2,80 p<0,001). Tuo tarpu vaikinams labiau nei merginoms patinka mokantis matematikos atsakinėti klausant visai klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,2 ir 1,8; Z_{K-S}=1,82 p<0,01), atlikinėti matematikos laboratorinius darbius (kokius?!) individualiai (vidurkiai, atitinkamai, 2,5 ir 2,1; Z_{K-S}=1,92 p<0,01) ar stebint visai

klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,5 ir 2,2; $Z_{K\text{-}S}$=1,42 p<0,05). Be to, vaikinai apklausos metu išreiškė stipresnį nei merginos norą ir/arba polinkį atlikinėti matematikos mokslinius eksperimentus klasėje (vidurkiai, atitinkamai, 2,7 ir 2,5; $Z_{K\text{-}S}$=1,56 p<0,05), atlikinėti demonstracinius matematikos eksperimentus stebint visai klasei (vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 2,1; $Z_{K\text{-}S}$=1,90 p<0,01) ar tiesiog eksperimentuoti namuose (vidurkiai, atitinkamai, 2,4 ir 2,0; $Z_{K\text{-}S}$=1,66 p<0,01).

Papildomai (žr. Priedas 29), savo žodžiais įrašydamos(-i), kur ir kaip joms/jiems patinka mokytis pasirinktų minėtų dalykų, kaip *patrauklią mokymosi vietą* respondentai vaikinai nurodė tėvų darbovietę (mokantis fizikos) (...mokytis pas tėvus darbe…), tuo tarpu merginos, kurios mokosi matematikos, pažymėjo namus (...matematiką man patinka mokytis namuose sprendžiant uždavinius…) bei mokyklą (...patinka matematika mokykloje, nes mokytoja labai gera…). Panašu, moksleivėms ir moksleiviams yra *patrauklūs netradiciniai mokymosi būdai*, vaikinams nurodant žaidimus (...žaisti žaidimus, susijusius su tuo…), o respondentėms merginoms paminint namų darbų ribojimą (...neužduoti daug namų darbų...), papildomą mokymąsi (...mokausi papildomai…), TV laidų žiūrėjimą (...žiūrėti „Discovery" apie šiuos mokslus…), praktinių užduočių atlikimą (mokantis chemijos, informacinių technologijų, integruotą gamtos mokslų kursą ir matematikos) (...pritaikyti žinias praktikoje...), mokymąsi individualiai (mokantis informacinių technologijų, integruotą gamtos mokslų kursą ir matematikos) (...man užduotis daryti individualiai…). Taip pat kaip *patrauklus mokymosi būdas* buvo paminėtas ir eksperimentavimas (...kad būtų daugiau eksperimentų, o rašyt reiktų mažiau…). Įdomu tai, kad respondentės(-ai) išreiškė *nenorą mokytis* (vaikinai: ...nepatiktų nei vienas dalykas, nes jie per daug nuobodūs mokslai, neteikiantys jokio malonumo...; merginos: ...nepatinka ir nepatiktų mokintis …), tuo parodydamos(-i), jog joms/jiems trūksta susidomėjimo ir polinkio tiksliesiems ir gamtos mokslams. Taigi nurodydamos(-i), kur ir kaip patinka mokytis pasirinktų minėtų dalykų, kaip patrauklią mokymosi vietą merginos nurodė tradicines mokymosi vietas – mokyklą bei namus, o vaikinai minėjo tėvų darbovietę. Abiejų lyčių respondentėms(-ams) yra patrauklūs netradiciniai mokymosi būdai, t.y. eksperimentavimas, žaidimai, komunikacinių technologijų naudojimas, praktinių užduočių atlikimas ir pan.

Apklausos eigoje moksleivės ir moksleiviai atviru klausimu buvo prašomos(-i) nurodyti, kokių 5 svarbiausių savybių ir/arba gebėjimų reikia tam, kad būtų galima sėkmingai mokytis pasirenkamuosius tiksliųjų bei gamtos mokslų dalykus - chemiją, informacines technologijas, integruotą gamtos mokslų kursą, fiziką bei matematiką. Respondentės(-ai) turėjo įrašyti pačios(-tys), jų manymu, labiausiai gerus mokymosi rezultatus įtakojančias savybes bei gebėjimus. Dalis respondenčių(-tų) neteisingai suprato minėtą anketos klausimą, todėl jų atsakymai analizei nebuvo naudojami (pvz., iš tolimesnės analizės buvo anuliuoti tokie pasisakymai, kaip ...mokytis namie..., ...papildomas mokymasis..., ...saviveikla..., ...daugybė valandų prie knygų..., ...gerai sutarti su mokytoja..., ...gera klasės atmosfera... ir kt.).

Taigi ši analizė leido identifikuoti ***asmenines savybes***, kurios buvo sugrupuotos į tris sub-kategorijas: *su vyriškumu siejamas savybes*, *su moteriškumu siejamas savybes* bei *neutralias savybes lyčių aspektu* (žr. Priedas 30). Lentelėje 17 pateiktos stereotipiškai su vyriškumu bei su moteriškumu siejamos savybės lyčių aspektu.

Lentelė 17. Pasirenkamiems dalykams mokytis reikalingos su vyriškumu bei su moteriškumu siejamos asmeninės savybės lyčių aspektu.

Sub-kategorijos	Turinio elementai	Chemija		Inform. Technol.		Integr. Gamtos m. Kursas		Fizika		Matematika	
		M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
Su vyriškumu siejamos savybės	Racionalumas	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	Ištvermė	+	-	-	+	+	-	+	-	-	-
	Savarankiškumas	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
	Atkaklumas	-	**+**	**+**	**+**	**+**	**+**	**+**	**+**	**+**	+
	Verslumas	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
	Drąsa	-	+	-	+	-	+	-	+	-	-
	Valia	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+
	Pasitikėjimas savimi	-	+	-	+	-	+	-	-	-	+
	Išradingumas	**-**	**+**	**-**	**-**	**+**	**-**	**-**	**-**	**-**	-
	Ryžtingumas	-	-	+	+	-	+	+	-	+	-
	Konkretumas	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-
	Objektyvumas	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+
	Strategiškumas	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
	Praktiškumas	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-
	Fizinė jėga	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Su moteriškumu siejamos savybės	Atidumas	+	**-**	+	+	+	**-**	+	+	+	+
	Nuoširdumas	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
	Dėmesingumas	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
	Kantrybė	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+
	Darbštumas	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+
	Stropumas	-	+	-	+	-	+	+	+	+	+
	Atsargumas	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-
	Kūrybiškumas	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+
	Kruopštumas	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+
	Komunikabilumas	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-
	Pastabumas	-	-	+	-	-	-	+	+	+	+
	Tolerancija	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-
	Atsidavimas	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-
	Paklusnumas	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-

Respondenčių nuomone, norint sėkmingai mokytis ***chemijos***, yra būtinos kai kurios tradiciškai *vyrams priskiriamos savybės*, kaip kad *savarankiškumas*, *racionalumas, ištvermė*. Merginos akcentavo ir keletą su tradiciniu *moteriškumu siejamų savybių*, būtinų chemijos mokymuisi (atidumas, dėmesingumas, nuoširdumas). Vaikinai kaip ir merginos išskyrė stereotipines savybes, nors jie daugiau nei merginos paminėjo su *moteriškumu susijusias*

savybes (...kantrybė..., ...darbštumas...). Merginos taip pat paminėjo *perkeliamuosius gebėjimus* (…mėgti daryti laboratorinius darbus...), tuo tarpu *bendruosius gebėjimus* (...mokėti formules..., ...išmanyti matematiką...) pažymėjo abiejų lyčių atstovai. Pastebėtina, kad vaikinai, lyginant su merginomis, daugiau vadovaujasi stereotipinėmis nuostatomis, priskirdami chemijos mokymuisi svarbias asmenines savybes. Tuo tarpu merginų teiginiai atskleidžia gan neutralų lyčių aspektu šio dalyko mokymosi sėkmės vertinimą.

Informacinių technologijų, kurios tradiciškai vertinamos kaip išskirtinai vyriška profesinė sritis, sėkmingam dalyko mokymuisi, abiejų lyčių atstovai išskyrė tiek *su vyriškumu*, tiek ir *su moteriškumu* siejamas *asmenines savybes*. Merginos pirmiausia paminėjo *racionalumą* atspindinčias savybes bei gebėjimus (...protingumas..., ...struktūrinis ir loginis mąstymas...), joms taip pat svarbus atrodė *savarankiškumas*, *ryžtingumas*, *valia*, *atkaklumas* ir kitos stereotipiškai su vyriškumu siejamos asmens savybės. Vaikinai su vyriškumu siejamų savybių paminėjo dar daugiau, lyginant su merginomis. Tradiciškai moterims priskiriamas *kruopštumas*, *atidumas*, *kantrybė*, *dėmesingumas*, *komunikabilumas*, *kūrybiškumas* ir pan., merginoms taip pat atrodė svarbios mokantis informacinių technologijų dalyko. Vaikinai mano gana panašiai ir įvardino eilę tų pačių savybių. Panaši situacija ir gebėjimų atžvilgiu: tiek vaikinai, tiek ir merginos akcentavo *pažintinius* (...gilinimasis į pateiktas žinias...), *perkeliamuosius* (...gebėjimas dirbti kompiuteriu...) bei *bendruosius gebėjimus* (...anglų kalbos žinių...). Merginos išskyrė ir *praktinius gebėjimus* (...sugebėjimas panaudoti...), kurie vaikinų nebuvo paminėti. Taigi akcentuotina tai, jog informacinių technologijų dalyko mokymuisi, anot respondentų, reikalingas platus stereotipiškai vyriškų savybių spektras, nors kartu reikšmingos yra ir su moteriškumu siejamos savybės. Galima teigti, kad dalis moksleivių pasitelkia stereotipinį požiūrį į šią sritį kaip vyrišką.

Išskiriant svarbiausias savybes, reikalingas ***integruoto gamtos mokslų kurso*** mokymuisi, merginų teiginiuose buvo nurodyta pakankamai daug stereotipiškų moteris ar vyrams priskiriamų savybių. Dauguma respondenčių akcentavo su *racionalumu* susijusias savybes (…proto..., ...logiškai mąstyti..., ...analitinis mąstymas...), taip pat buvo įvardintas *atkaklumas*, *savarankiškumas*, *stiprumas*, *valia* ir pan. Panašias savybes nurodė ir vaikinai respondentai. Šio kurso sėkmingam mokymuisi, anot merginų, svarbios ir su *moteriškumu siejamos savybės*: *kantrybė*, *atidumas*, *kruopštumas*, *darbštumas* ir t.t. Merginoms atrodė reikšmingas ir *gebėjimas komunikuoti* bei bendravimui svarbios savybės (....tolerantiškumas..., ...dėmesingumas...). Siekiant gerų integruotų gamtos mokslų mokymosi rezultatų vaikinai išskyrė daugiau gebėjimų nei merginos. Jų minimi *pažintiniai gebėjimai* (...gebėjimas suprasti aplinką...), *perkeliamieji* (...mokėjimo bendrauti...) ir *bendrieji* (...matematinės žinios...). Merginos išskyrė tuos pačius gebėjimus, išskyrus *pažintinius*. Akivaizdu, kad gamtos mokslai respondenčių yra vertinami ir kaip iš dalies tinkami moterims, ir vyrams. Tuo tarpu vaikinai nurodo vos kelias moterims priskiriamas savybes, reikalingas integruotų gamtos mokslų mokymuisi, tad jų nuostatos šiuo atžvilgiu yra labiau stereotipinės, lyginant su tyrime dalyvavusiomis merginomis.

Į klausimą, kurios savybės ar gebėjimai yra svarbiausi siekiant sėkmingo ***fizikos*** mokymosi, merginos vėl gi išskyrė abiem lytims būdingas savybes, nors jų atsakymuose *racionalumas* tampa dominuojančia savybe (...racionalumo..., ...proto..., ...loginis mąstymas..., ...analitinio mąstymo..., ...fizikinis mąstymas...), tuo tarsi pagrindžiant stereotipinę nuostatą, jog fizikos sritis yra „tinkamesnė vyrams". Vis gi jos išskyrė ir *moteriškumui* būdingą *kantrybę*, *stropumą*, *kruopštumą*, *atidumą*, *darbštumą* ir t.t. Tuo tarpu dauguma vaikinų akcentavo su *moteriškumu siejamas savybes* (...stropumas..., ...darbštumas..., ...kruopštumo...,...kantrybė..., ...atidumo..., ...pasišventimas...) kaip sėkmingą fizikos mokymąsi sąlygojantį veiksnį.

Gebėjimus labiau akcentavo merginos, išskirdamos *pažintinius* (...erdvinis mastymas..., ...suprasti gamtos procesus...) bei *perkeliamuosius gebėjimus* (...sugebėjimas mintinai skaičiuot...). Apibendrinant teigtina, merginos vadovaujasi stereotipiniu fizikos dalyko kaip vyriško vertinimu, akcentuodamos jos mokymuisi svarbų racionalumą. Taip pat atsiskleidžia įdomi tendencija: vaikinai fizikos mokymuisi pirmenybę teikia tradiciškai moteriškoms, o ne vyriškoms savybėms. Tuo tarpu merginos pabrėžia tiek tradiciniam vyriškumui, tiek moteriškumui charakteringas savybes.

Siekiant gerų ***matematikos*** mokymosi rezultatų, merginų nuomone, vėlgi svarbios yra ir su *vyriškumu* (...valios..., ...racionalumas..., ...ryžtas..., ...savarankiškumas..., ...atkaklumas..., ...loginio mastymo…), ir su *moteriškumu siejamos savybės* (...atidumas..., ...atsidavimas..., …pastabumas..., ...nuoširdumas...). Vaikinų vertinimai buvo panašūs. Abiejų lyčių atstovai taip pat akcentavo *perkeliamuosius gebėjimus* (...domėjimasis..., ...įsigilinimas..., …greito mąstymo…). Merginos dar išskyrė *praktinius gebėjimus* (....mokėti formules ir jas taikyti uždaviniams...) o vaikinai *–bendruosius gebėjimus* (...reikia mokėti formules...). Taigi, matematikos mokymuisi, pasak abiejų lyčių respondentų, reikalingos yra ir su tradiciniu vyriškumu, ir su moteriškumu siejamos savybės.

Apibendrinant kokybinės turinio analizės rezultatus galima teigti, jog siekiant sėkmingo chemijos, integruotų gamtos mokslų bei matematikos mokymosi, merginos išsakė išskyrė ir su moteriškumu, ir su vyriškumu siejamas savybes. Tai leidžia teigti, jog šios mokslinės sritys nėra merginų vertinamos kaip išskirtinai vyriškos, tuo tarpu informacinių technologijų bei fizikos sėkmingo mokymosi atžvilgiu dominavo stereotipinis merginų požiūris dėl šių mokslinių sričių kaip daugiau tinkamų vyrams vertinimo. Vyraujantis racionalumo akcentavimas tiek merginų, tiek vaikinų atsakymuose parodo, jog respondentės(-ai) perdėtai akcentuoja intelektualinį pajėgumą, o tai greičiausiai sukuria papildomus psichologinius barjerus merginoms domėtis šiomis mokslinėmis sritimis.

DRAUGIŲ IR DRAUGŲ VAIDMUO

Aptariant draugių ir draugų vaidmenį stereotipinių požiūrių į lytį fiziniuose ir technologijos mokslų srityse kontekste, verta pastebėti, kad merginos kaip ir vaikinai yra linkusios pripažinti, jog dažnai ir daug kalbasi su draugėmis ir draugais apie su matematika, integruotu gamtos mokslų kursu, chemija susijusius reiškinius, procesus ir pan. Tačiau akivaizdu, kad vaikinai dažniau nei merginos su savo draugais (ir labai tikėtina – ne draugėmis) kalbasi apie procesus ir reiškinius susijusius su fizika (vidurkiai, atitinkamai, 2,6 ir 2,2; $Z_{K\text{-}S}$=1,76 p<0,001) ar informacinėmis technologijomis (vidurkiai, atitinkamai, 2,8 ir 2,2; $Z_{K\text{-}S}$=2,15 p<0,001).

Pastarosios tendencijos atsikartoja ir tarpe tų moksleivių, kuriuos/kurie yra nusprendę studijuoti (arba nestudijuoti) čia analizuojamas mokslų sritis aukštojoje mokykloje (Lentelė 18). Tai yra, tiek merginos, tiek vaikinai, nusprendę studijuoti (arba nestudijuoti) chemiją ar matematiką, santykinai dažnai (arba, atitinkamai, retai) apie šias mokslų sritis kalbasi su savo draugėmis ir draugais. Tuo tarpu informacines technologijas ar fiziką studijuoti nusprendusios merginos apie šias mokslo sritis su draugėmis ir draugais kalbasi akivaizdžiai rečiau nei vaikinai.

Pastarieji merginų ir vaikinų elgesio skirtumai, tikėtina, yra ir jau moksleivėms ir moksleiviams įdiegtų lyties stereotipų išdava, kuri pasireiškia apribota auditorija teminėms aktualioms diskusijoms. Tai yra, tikėtina, kad užfiksuoti retesni merginų pokalbiai apie

ateities studijoms pasirinktą tradiciškai laikoma vyriška (taigi – netinkančią moteriai) mokslų sritį yra ne jų pačių iniciatyvos stoka, bet aplinkos apribojimas. Nuolatiniai susidūrimai su tokiais ribojimais – tai socialinių santykių standartai, dar labiau sustiprinantys vyraujančius lyčių stereotipus.

Lentelė 18. Vidutiniai teiginio *„Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku“* vertinimai merginų ir vaikinų grupėse pagal mokymosi dalyką ir sprendimą

Mokymosi dalykas	Sprendimas	Merginos			Vaikinai		
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	Tikrai taip	49	3,4	1,332	23	3,4	1,406
	Tikrai ne	113	1,9	1,293	80	1,9	1,230
	Dar nenuspr.	59	2,6	1,497	38	2,3	1,483
Informacinės technologijos	Tikrai taip	23	2,1	1,290	64	3,2	1,606
	Tikrai ne	162	2,1	1,263	56	2,5	1,388
	Dar nenuspr.	147	2,4	1,351	119	2,8	1,390
Fizika	Tikrai taip	17	2,8	1,300	59	3,1	1,368
	Tikrai ne	143	1,9	1,257	65	2,5	1,371
	Dar nenuspr.	74	2,5	1,326	96	2,4	1,252
Matematika	Tikrai taip	162	3,0	1,390	131	2,9	1,350
	Tikrai ne	150	2,3	1,328	64	2,4	1,477
	Dar nenuspr.	159	2,6	1,355	80	2,3	1,405

Nepaisant retų galimybių kalbėtis su draugėmis ir draugais apie atskiras mokslų sritis ir su jomis susijusias temas, apklausos rezultatai rodo, kad merginos yra rečiau nei vaikinai linkusios pripažinti, jog jų bendraklasės ir/arba bendraklasiai šaiposi kai jos atsakinėja ar dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką jos sako per chemijos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos ar matematikos pamokas (žr. Priedas 17). Toks rezultatas rodo, kad arba santykinai geriau besimokančios merginos yra laikomos didesniu autoritetu klasėje, arba kad merginos rečiau atkreipia dėmesį į netinkamą jų bendraklasių elgseną jų atžvilgiu.

Taigi čia aptarti rezultatai rodo egzistuojant tik labai tikimybinį draugių ir draugų poveikį formavimuisi stereotipinių nuostatų lyčių fiziniuose ir technologijos moksluose atžvilgiu. Labiausiai tikėtina, kad moksleivių draugių ir draugų rate tiesiog nesusimąstant atkartojama tai, kas matoma darant aplinkiniame pasaulyje.

MASINĖS INFORMACIJOS PRIEMONĖS

Analizuojant masinės informacijos priemonių galimą poveikį moksleivių nuostatoms apie moterų (ir vyrų) padėti fizinių ir technologijos mokslų srityse buvo atlikta koreliacinė analizė. Šios analizės tikslas – nustatyti, ar egzistuoja ryšys tarp to, koks požiūris būdingas moksleivėms(-iams) ir ar jos/jie skaito specializuotus žurnalus, internete ieško papildomos informacijos, žiūri specialias laidas, skaito universitetinius laikraščius.

Atlikta analizė rodo, kad iš tiesų egzistuoja pakankamai daug tiesinės priklausomybės tarp ką tik įvardintų kintamųjų atvejų, tačiau visi nustatyti yra gana silpni (žr. Priedas 31, 32). Todėl toliau pateikiama rezultatų interpretacija galima tik įvardinant tikėtinas tendencijas, bet ne konstatuojant akivaizdžius faktus.

Taigi pirma, į ką verta atkreipti dėmesį šiame kontekste, yra tai, jog tiek merginų, tiek vaikinų grupėse ir visų keturių analizuotų mokslų – chemijos, informatikos, fizikos ir matematikos srityse egzistuoja ryšys, rodantis, kad kuo daugiau moksleivės ir moksleiviai skaito specialius tų mokslo sričių žurnalus ir žiūri specialias TV laidas, kuo dažniau jos/jie ieško papildomos tų mokslų sričių informacijos internete ir kuo dažniau skaito susijusią universitetinę spaudą (laikraščius), tuo labiau jos/jie linkę manyti, kad tose srityse galėtų labai sėkmingai siekti karjeros ar, tinkamai pasiruošę, padaryti svarbių mokslinių atradimų. Kadangi analogiški ryšiai nustatyti abiejų lyčių atvejų, toks rezultatas verčia galvoti, kad čia fiksuojamas ne moksleivių mąstymo stereotipiškumas, bet faktinis jų domėjimasis konkrečiomis mokslų sritimis ir – ar kaip to domėjimosi priežastis, ar kaip jo paseka – savo perspektyvų atskirose mokslų srityse suvokimas. Be to, kadangi visi nustatyti ryšiai yra teigiami (t.y. kuo daugiau domimasi, tuo aukščiau vertinamos minėtos galimybės), reikia galvoti, kad analizuotos masinės informacijos priemonės neverčia merginų menkinti savo gebėjimų ar skeptiškai žvelgti į savo ateities perspektyvas analizuojamose mokslų srityse. Įdomu pastebėti, kad tokią „stereotipų nepalaikymo“ prielaidą siūlo ir nustatytas ryšys tarp dažniausiai merginų (ir labai retai vaikinų) domėjimosi naudojantis masinės informacijos priemonėse teikiama informacija ir polinkio nesutikti su tokiais teiginiais, kaip kad „man visiškai nereikia studijuoti šią mokslų sritį“ ar „man visiškai nereikia siekti karjeros šioje mokslų srityje“. Tačiau – ir vargiai šiuo atveju galima racionaliai paaiškinti kodėl – šios priklausomybės žymiai dažnesnės merginų nei vaikinų grupėse, šios priklausomybės nustatytos tik chemijos ir informatikos atvejais; fizikos ir matematikos mokslų sričių atvejais tokio pobūdžio priklausomybės užfiksuotos tik merginoms skaitant universitetinius laikraščius.

Papildomai, nustatytos koreliacinės priklausomybės siūlo prielaidą, kad kuo dažniau merginos skaito apie chemijos, fizikos, matematikos studijas universitetinė spaudoje ar kuo dažniau jos stebi specialias TV laidas, susijusias su chemijos, fizikos ar matematikos mokslų sritimis, tuo labiau jos yra linkę galvoti, kad dirbdamos būtent ką tik įvardintose srityse prioritetą teiktų pagrindinei pareigai – vaikų auginimui. Dar vienas šiame kontekste įdomus pastebėjimas yra tai, kad koreliacinė analizė rodo tikimybę, jog kuo daugiau vaikinas domisi masinės informacijos priemonėse pateikiama informacija, tuo labiau jis gali būti linkęs manyti, kad jei pasirinks karjerą informacinių technologijų mokslų srityje, tai neturės laimingo šeimyninio gyvenimo. Tuo tarpu analogiškas prielaidas suponuojančių ryšių tarp domėjimosi atskiromis mokslų sritimis ir neigiamo lūkesčio šeimyninio gyvenimo atžvilgiu merginų grupėje žymiai daugiau. Ypač tai pastebima informacinių technologijų ir fizikos mokslų sričių atvejais.

Taigi apibendrinant vis gi reikia pripažinti, kad koreliacinė analizė šiuo atveju nepateikė laukiamo rezultato. Tai yra, fragmentiški ir gana silpni ryšiai tarp analizuotų kintamųjų leidžia tik kelti spekuliatyvias prielaidas, bet riboja objektyvių išvadų pateikimo galimybes. Be to, neatlikus detalios tirtų masinės informacijos priemonių turinio analizės nėra įmanoma paaiškinti šio ryšio plačiau.[16]

[16] Toliau šioje ataskaitoje pristatytame tyrime 6 buvo analizuojama būtent tie universitetiniai laikraščiai, kuriuos, tikėtina, šios merginos dažniausiai skaito. Užbėgant į priekį, verta pastebėti, kad būtent šitokius merginų prioritetus (nesąmoningai) gali formuoti tai, jog universitetiniuose laikraščiuose moteris auditorijai pristatoma gana retai. Ir net jei pristatoma, tai dažniausiai studentės vaidmenyje. Spekuliuojant, toks moters – brandžios mokslininkės „nebuvimas“ universitetinėje spaudoje jaunų moterų gali būti suprastas kaip nuoroda į „tinkamą“ moters vietą – namus, bet ne universitetą.

1.7. Tyrimo hipotezės

Moksleivių apklausos metu sukauptų duomenų analizė sudarė pagrindą patikrinti seriją metodologinėje šio tyrimo dalyje akademinės literatūros pagrindu suformuluotų hipotezių. Šioje dalyje, siekiant apibendrinti tyrimo rezultatus, sugrįžtama prie pastarųjų hipotezių pateikiant trumpus komentarus apie jų teisingumą gautų rezultatų pagrindu.

> *Hipotezė 1. Sprendimas pasirinkti konkretų mokymosi dalyką, priklausantį fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai ir vidurinėje mokykloje (gimnazijoje), ir aukštojoje mokykloje tiesiogiai priklauso nuo moksleivės(-io) lyties. T.y. tokius sprendimus žymiai dažniau daro berniukai ir vaikinai nei mergaitės ir merginos.*

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad, kaip ir buvo hipotetizuota, sprendimai studijuoti šiame tyrime analizuotas mokslų sritis (chemiją, informacines technologijas, fiziką, matematiką) priklauso nuo moksleivių lyties. Akivaizdu, jog vaikinai yra žymiai dažniau nei merginos rinktis šių mokslo sričių studijas aukštojoje mokykloje. Vienintelė tyrimo metu apstebėta išlyga – tai chemija, kurią atskirais atvejais (pvz., rajonų gimnazijose besimokančios) merginos lyg ir yra pasiryžę rinktis dažniau nei vaikinai.

> *Hipotezė 2. Sprendimus pasirinkti konkretų mokymosi dalyką, priklausantį fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai sąlygoja skirtingi veiksniai, kurie tiesiogiai priklauso nuo moksleivės(-io) lyties.*

Pagrindinė priežastis, dėl ko apklausoje dalyvavę moksleivės ir moksleiviai nesirenka tokių mokymosi dalykų, kaip chemija, fizika, matematika, informacinės technologijos ar integruotas gamtos mokslų kursas baigiamosiose klasėse – tai moksleivių nesuinteresuotumas, ko tiesioginė priežastis – tai, kad jos/jie neplanuoja pasirinkti su šiais dalykais susijusios specialybės. Taigi, akivaizdu, nuostatos analizuotų mokslo sričių atžvilgiu susiformuoja žymiai anksčiau, nei baigiamosios vidurinės mokyklos ar gimnazijos klasės. Tačiau tyrimo rezultatai rodo ir tai, kad tokių specifinių ir laisvai pasirenkamų mokymosi dalykų, kaip chemija, fizika, informacinės technologijos, atveju merginas atstumiantys asmeninio pobūdžio veiksniai pasireiškia stipriau, nei atstumiantys vaikinus; tuo tarpu plačios apimties, nekonkrečių ar privalomų dalykų (pvz., integruoto gamtos mokslų kurso, matematikos) atvejais merginos demonstruoja santykinai didesnę indiferenciją ir prisitaikymą nei vaikinai (t.y. merginų motyvacija mažiau akcentuota nei vaikinų).

Analizuojant sprendimų studijuoti šioje studijoje analizuojamų mokslų sričių specialybes aukštojoje mokykloje priklausomybes nuo mokymosi rezultatų ar motyvacijos pasirinkti būtent tas specialybes ar net motinos ir tėvo profesijos, akivaizdžių su lytimi susijusių skirtumų nebuvo rasta. Tačiau čia verta atkreipti į tai, priklausomybės tarp atskirų dalykų mokymosi rezultatų ir motyvacijos studijuoti atskiras mokslo sritis nėra vienodos skirtingo tipo mokymosi įstaigose, rajone ir mieste besimokančiųjų tarpe. Tyrimo duomenų analizė rodo, kad minėtų koreliacinių priklausomybių yra žymiai daugiau miesto nei rajono mokymosi įstaigose, gimnazijose nei vidurinėse mokyklose ir toks ryšių išsidėstymas būdingas tik merginų populiacijai. Vaikinų atveju, tokių priklausomybių daugiausiai yra rajonų vidurinėse mokyklose. Šie rezultatai verčia atkreipti dėmesį į sąlyginai didžiausią gimnazijose besimokančių merginų kryptingumą aukštosios mokyklos atžvilgiu (jos gi ir mokosi, vidutiniškai, kiek geriau, nei besimokančios kitose mokymosi įstaigose). Vaikinų atveju, rastas didžiausias tiesinių priklausomybių skaičius vidutiniškai blogiausiai besimokančiųjų rajono vidurinių moksleivių tarpe, tikėtina, nurodo į jų sąmoningą (?) pripažinimą, kad jų (žemi) mokymosi rezultatai nulems jų (prastą) ateitį (t.y. ateitį be aukštojo išsimokslinimo). Taigi viena vertus būtent tokie statistiniai rezultatai gali rodyti kiek didesnį gimnazijose studijuojančių merginų kryptingumą. Tačiau, kita vertus, gautą rezultatą vertinant logiškai ir technine prasme, tikėtina, kad jį galėjo nulemti faktas, jog matematika yra privaloma ir būtent matematikos dalyko analizės atveju statistiškai analizuojamų įverčių

(pvz., mokymosi rezultatų) buvo daugiau nei kitais. Galiausiai, kaip rodo elementariausios statistinės charakteristikos, akivaizdu, jog tos moksleivės ir tie moksleiviai, kurios/kurie yra nusprendę studijuoti vertinimui pateiktas mokslų sritis, taip pat ir mokosi tų dalykų vidutiniškai geriau, nei nusprendusiosios(-ieji) nestudijuoti.

Hipotezė 3.1. Kuo pozityvesnis moksleivės(-io) požiūris į mokomąjį(-uosius) dalyką(-us), priklausantį(-čius) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo stipresnė jos/jo motyvaciją šiuos dalykus mokytis.

Tyrimo eigoje kintamasis *požiūris* buvo matuojamas kaip jungiantis tris komponentus – turimos dalyko žinios, jausmai mokymosi dalyko atžvilgiu ir su mokymosi dalykus susijusi elgsena. Duomenų analizė parodė, kad vis gi merginos mažiau nei vaikinai pasitiki savo turimomis chemijos, matematikos, fizikos, informacinių technologijų žiniomis ir, tikėtina to pasėkoje, išgyvena daugiau nei vaikinai neigiamų emocijų mokantis šių dalykų. Moksleivės ir moksleiviai taip skiriasi dar ir tuo, jog merginos, kai susiduria su sunkiomis užduotimis, panašu, labiau nei vaikinai yra linkusios kreiptis į dalyko mokytojas(-us) pagalbos. Tuo tarpu vaikinai labiau linkę mokytis ir spręsti kylančias problemas individualiai. Na ir žinoma papildomai analizuotomis fizinių ir technologijos mokslų sritimis domisi vaikinai. Pavyzdžiui, net gi tos merginos, kurios yra nusprendę studijuoti minimas mokslų sritis, apie jas su savo draugėmis ir draugais, visumoje, kalbasi rečiau nei vaikinai. Taigi šiuo atveju galima konstatuoti, jog moksleivių tarpe egzistuoja sąlyginai stereotipiniai požiūriai į fizinių ir technologijos mokslų sritis ir tas stereotipiškumas pasireiškia tuo, jog vaikinai šiose srityse jaučiasi tvirčiau nei merginos ir yra jie yra aktyvesni nei jos.

Kaip ir buvo tikėtasi, tyrimo rezultatai rodo, kad egzistuoja tiesinė priklausomybė tarp požiūrio ir motyvacijos rinktis tam tikras analizuojamų mokslų sritis. Šiuo atveju reikšmingų skirtumų priklausomai nuo moksleivių lyties nustatyta nebuvo. Tai yra, tiek merginos, tiek vaikinai, kuo geriau jos/jie jaučiasi per pamokas, kuo labiau jos/jie pasitiki savo žiniomis, tuo aukščiau vertina teigiamus motyvacijos studijuoti tas mokslų sritis aspektus.

Hipotezė 3.2. Kuo pozityvesnis moksleivės(-io) požiūris į mokomąjį(-uosius) dalyką(-us), priklausantį(-čius) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo aukštesni jos/jo pasiekimai šių dalykų mokymesi.

Analogiškai kaip nustatyto ryšio tarp požiūrio į fizinių ir technologijos mokslų sritis ir motyvacijos studijuoti tas sritis, ryšys tarp moksleivių atskirų dalykų mokymosi rezultatų ir požiūrio tuos dalykus taip pat egzistuoja. Akivaizdžių su lytimi susijusių skirtumų šiame kontekste nustatyta nebuvo. Tačiau šiuo atveju remiantis tyrimo rezultatais nėra įmanoma atsakyti į klausimą, ar rezultatai nulemia požiūrį ar, priešingai, požiūris nulemia rezultatus.

Hipotezė 3.3. Kuo pozityvesnis moksleivės(-io) požiūris į mokomąjį(-uosius) dalyką(-us), priklausantį(-čius) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo labiau ji/jis yra linkusi(-ęs) pasirinkti šiuos mokslus savo studijų sritimi aukštojoje mokykloje.

Taip pat tyrimo eigoje buvo nustatytas ir ryšys tarp moksleivių požiūrio į čia analizuojamas mokslų sritis (mokymosi dalykus) bei jų sprendimų studijuoti tas mokslų sritis aukštojoje mokykloje. Tai yra, tos/tie apklausos dalyvės(-iai), kurios/kurie tyrimo metu išreiškė apsisprendimą studijuoti fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybes, taip pat demonstruoja ir pozityvesnį nei nusprendusiosios(-ieji) nestudijuoti požiūrį į tas mokslų sritis. Šitai būdinga tiek merginoms, tiek ir vaikinams.

Hipotezė 4. Požiūrio rezultatą išreiškiantys elementai – motyvacija, pasiekimai ir pasirinkimai tarpusavyje tiesiogiai teigiamai susiję. T.y. kuo stipresnė moksleivės(-io) motyvacija mokytis dalyko(-ų), priklausančio(-čių) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai, tuo jos/jo pasiekimai toje srityje yra aukštesni ir tuo labiau ji/jis yra linkusi(-ęs) pasirinkti papildomas veiklas, susijusias su tuo(tais) dalyku(-ais).

Tyrimo rezultatai rodo, kad trys požiūrio rezultatą išreiškiantys elementai – motyvacija studijuoti kažkurias fizinių ar technologijos mokslų sritis, pasiekimai mokantis su šiomis

mokslų sritimis susijusių dalykų ir sprendimais tuos dalykus studijuoti aukštojoje mokykloje yra teigiamai susiję. Tai yra, kuo aukštesni vieno kažkurio iš įvardintų elementų rodikliai, tuo aukštesni ir kitų. Taip pat, kaip ir tikėtasi, tos/tie moksleivės(-iai), kurios/kurie yra nusprendę ateityje studijuoti kažkurią iš vertintų mokslo sričių, aktyviau ir daugiau domisi papildomai tomis mokslų sritimis nei nusprendusiosios(-ieji) jų nestudijuoti. Tačiau net gi šiose grupės yra su lytimi susiję skirtumai: merginos vis gi domisi planuojamomis studijuoti mokslų (išskyrus chemiją) sritimis mažiau ir pasyviau nei vaikinai. Šis rezultatas – tai akivaizdus stereotipinės elgsenos įrodymas.

Hipotezė 5. Požiūrio sudedamosios dimensijos (jausmai, žinios, elgsena) bei požiūrio išdavų elementai (motyvacija, pasiekimai, pasirinkimai) yra priklausomi nuo lyties.

Sukauptų moksleivių apklausos duomenų analizė rodo, kad, kaip jau minėta aukščiau, požiūris į fizinių ir technologijos mokslų sritis (joms priklausančių mokymosi dalykų vertinimo terminais) priklauso nuo lyties. Nors šiuo atveju nebuvo atskleista vienareikšmiška tiesioginė priklausomybė, vis gi, pasikartojant, merginos mažiau pasitiki turimomis žiniomis, jos išgyvena daugiau neigiamų emocijų, jos labiau linkę kreiptis pagalbos į mokytojas(-us). Logiška galvoti, kad būtent toks – nepatiklus, su neigimu ir priklausomybės atspalviu merginų požiūris į fizinius ir technologijos mokslų sritis (bei su jomis susijusius mokymosi dalykus) lemia žemesnę merginų nei vaikinų motyvaciją rinktis ir studijuoti šias mokslų sritis, jų mokymosi rezultatus ir, galiausiai, pačius sprendimus. Tai yra, merginos pasižymi, vidutiniškai, žemesne nei vaikinų motyvacija studijuoti minimus dalykus aukštojoje mokykloje (tiksliau, žemiau vertina teigiamus motyvacijos aspektus ir aukščiau – neigiamus). Ir nors merginos demonstruoja geresnius mokymosi rezultatus (t.y. aukštesnius pasiekimus), jos rečiau yra olimpiadų ar konkursų dalyvės, rečiau tų dalykų mokosi papildomai būreliuose ar su korepetitorėmis(-iais); taigi merginos yra rečiau nei vaikinai linkusios rinktis fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybes aukštojoje mokykloje.

Hipotezė 6.1. Moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė yra tiesiogiai teigiamai susijusi su atskirais ir apjungtais požiūrio į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus sudėtiniais elementais: kuo aukštesni ir pozityvesni pastarieji, tuo stipresnė ir pozityvesnė moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė.
Hipotezė 6.2. Moksleivės(-io) kaip mokslininkės(-o) tapatybė yra priklausoma nuo jos/jo lyties. T.y. mažiau mergaičių nei berniukų turi mokslininkės(-o) tapatybes bei mergaičių mokslinės tapatybės yra silpnesnės nei berniukų.

Atliktų statistinių testų rezultatai rodo, kad dauguma atvejų moksleivių požiūrio į fizinius ir technologijos mokslu elementai (moksleivių jausmai, žinios ir elgsenos konkrečių analizuotų mokymosi dalykų atvejais) merginų ir vaikinų grupėse nėra reikšmingai skirtingi. Todėl teigti, kad būtent merginų ar vaikinų yra akivaizdesnės „mokslinės asmenybės“ formavimosi tendencijos, negalima. Apskritai, remiantis sukauptais duomenimis, rodančiais, kad atskiri moksleivių požiūrio į fizinius ir technologijos mokslus elementai nėra aiškiai išreikšti (t.y. jie vertinami, vidutiniškai, 2-3 balais iš 5), kyla abejonė, ar tokio tipo asmenybės šiandieninėse mokyklose yra formuojamos. (Žinoma, šiuo atveju nėra kalbama apie daugeliu prasmių išskirtinį Vilniau Licėjų.)

Hipotezė 7.1. Moksleivių požiūris į moteris fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse nėra priklausomas nuo lyties. T.y. berniukai ir mergaitės į šį fenomeną žiūri santykinai vienodai.

Moksleivių požiūrio į moterį mokslininkę analizė rodo, kad jų tarpe vyrauja gana stereotipinis požiūris variuojantis tarp dviejų klasikinių mūsų visuomenėje vyraujančių moters įvaizdžių tipų (ypatingai „moteriška“ seksuali blondinė – visiškai „nemoteriška“ niūri profesionalė) ir, deja, visiškai neatitinka realios situacijos. Taigi akivaizdu jog moksleiviams trūksta referentinių tipažų (ir, žinoma, teigiamų vaidmens modelių) ir, visumoje, informacijos apie moteris mokslininkes.

Kitas šiame kontekste svarbus dalykas yra tai, kad apklausoje dalyvavę merginos buvo labiau nei vaikinai linkusios akcentuoti, kad jos privalėtų turėti vienodas karjeros galybes vertintose mokslų srityse kaip ir kitos lyties (vyrai) atstovai. Tikėtina, šis požiūrio skirtumas merginų ir vaikinų grupėse išduoda dažniausiai viešai nepripažįstamą, tačiau „savaime suprantamą“ tiesą: moterų galimybės siekti karjeros (ir ne tik moksle) ir ne tokios pačios (o tiksliau – blogesnės) nei vyrų.

Hipotezė 8. Domėjimasis atskirais fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritims priklausančiais mokymosi dalykais yra tiesiogiai priklausomas nuo moksleivės(-io) lyties: berniukai išreiškia intensyvesnį domėjimąsi (profesinį interesą) nei mergaitės.

Tyrimo rezultatai akivaizdžiai rodo, kad analizuotomis fizinių ir technologijos mokslų sritimis moksleiviai vaikinai domisi žymiai labiau nei moksleivės merginos. Tai yra, jie daugiau šneka su draugais (ypač klausimais, susijusiais su fizikos ir informacinių technologijų mokslais), jie dažniau dalyvauja specializuotų būrelių veiklose, jie daugiau skaito specializuotos literatūros ir t.t. Nepaisant, kad papildomo (užklasinio) domėjimosi aktyvumas yra susijęs su sprendimu studijuoti tam tikrą mokslų sritį, lyties komponentas čia išlieka akivaizdžiausiu.

Hipotezė 9. Moksleivėms(-iams) būdingi stereotipiniai požiūriai į moters padėtį ir vaidmenį veiklose, susijusiose su fizinių (tikslių jų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritims.

Nustatyta, kad apklausoje dalyvavę moksleivės ir moksleiviai savo galimybes fizinių ir technologijos mokslų srityse vertina vadovaujantis aiškiais lyčių stereotipais. Tiksliau, merginos akivaizdžiai žemiau nei vaikinai vertina savo karjeros ar reikšmingų mokslinių atradimų padarymo galimybes tose srityse ir, priešingai, merginos yra labiau nei vaikinai linkusios sutikti su teiginiu, kad jos nesijaučia pakankamai patikimos, jog galėtų užimti aukščiausias pareigas analizuojamose mokslų srityse. Papildomai čia verta atkreipti dėmesį į kitą apklausos duomenų analizės metu išryškėjusį skirtumą tarp vaikinų ir merginų: vaikinai išreiškia tvirtesnę nuostatą, jog pirmiausiai padėtų savo sutuoktinei siekti karjeros, jei ji dirbtų kažkurioje iš vertintų mokslų sričių, ir tik paskui rūpintųsi savąja. Šiuo atveju galima tik spekuliuoti prielaida, jog šis rezultatas reiškia didesnį vaikinų pasitikėjimą savo (sėkmingos) karjeros galimybėmis. (Taigi jei asmeninės karjeros sėkmė yra savaime suprantamas dalykas, tai ir galimybės padėti moteriai yra savaime suprantamos; tokia pagalba realiai nekelia grėsmės asmeninei karjerai.)

Hipotezė 10.1. Dėl dominuojančių stereotipinių požiūrių, dalykų mokytojos(-ai) stipriau palaiko, labiau skatina ir daugiau padeda berniukams nei mergaitės mokytis tokių dalykų kaip chemija, fizika, informacinės technologijos, matematika.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad merginos žymiai labiau nei vaikinai jaučia iš dalyko mokytojų sklindantį įsitikinimą dėl to, jog jos stengiasi gerai mokytis konkrečių dalykų. Be to, merginos dažniau sulaukia iš mokytojų dėmesio mėginimo įsitikinti, ar jos suprato atskirų dalykų temas, ar patarimų kaip išspręsti problemas, su kuriomis susiduriama mokantis konkrečių dalykų, forma. Papildomas čia aktualus pastebėjimas, kad fizikos besimokantys vaikinai buvo labiau nei merginos įsitikinę, kad mokytojos(-ai) juos skatina savarankiškai spręsti dalyko mokymosi problemas. Tokie rezultatai, viena vertus, tiesiogiai atspindi kitą šio tyrimo eigoje nustatytą faktą: merginos yra labiau nei vaikinai linkusios kreiptis į dalyko mokytoją pagalbos kai susiduria su sunkumais mokantis konkretaus dalyko. Tačiau kita vertus – iš konteksto iškritęs fiziką besimokančių vaikinų įsitikinimas apie jiems skiriamą mokytojų dėmesį atkreipia dėmesį į dalyko – fizikos – išskirtinumą.

Hipotezė 10.2. Dėl dominuojančių stereotipinių požiūrių, tėvai stipriau palaiko, labiau skatina ir daugiau padeda sūnums nei dukroms mokytis tokių dalykų kaip chemija, fizika, informacinės technologijos, matematika.

Kaip rodo tyrimo rezultatai, tėvų ir kitų šeimos narių vaidmuo jų atžalų mokymosi procese yra gana ribotas. Vienintelis šiame kontekste išryškėjęs su lytimi susijęs skirtumas yra tai, kad mergaitės yra labiau linkusios nei berniukai manyti, jog jų šeimos nariai (kaip ir mokytojos(-

ai)) yra įsitikę, kad jos stengiasi gerai mokytis jų vertinimui tyrimo metu pateiktų dalykų. Tikėtina, užfiksuotas šeimos narių nesikišimas į vaikų mokymosi procesą reiškia ir tai, kad moksleivių namuose tiesiogiai su lyties ypatumais mokslinėje veikloje susiję stereotipai nėra formuojami. Tačiau ką tik minėtas merginų suvokiamas iš jų tėvų pusės sklindantis lūkestis (gerai mokaisi) kartu su santykinai geresniais merginų mokymosi rezultatais, atspindi kito stereotipinio (moteriško) elgesio formavimąsi: šeimose formuojamos paklusnios, stropios, pareigingos moterys.

Hipotezė 11. Mokymo(si) metodai, kurie moksleivėms(-iams) atrodo priimtiniausi mokantis konkrečių šiame tyrime analizuojamų mokymosi dalykų, yra skirtingi priklausomai nuo moksleivės(-io) lyties.

Moksleivių prioritetų chemijos, informacinių technologijų, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos, matematikos mokymo(si) metodų atžvilgiu analizė rodo, kad vis gi tiek merginoms, tiek vaikinams patraukliausia mokymo priemonė yra filmuotos atskirų dalykų medžiagos stebėjimas pamokų metu. Tačiau čia papildomai egzistuoja ir keli tiesiogiai su moksleivių lytimi susiję skirtumai. Viena, vaikinai akivaizdžiai labiau linkę viešai demonstruoti savo gebėjimus bei mokymo dalykų išmanymą. Taigi jie ir aukščiau nei merginos vertina tokius mokymo(si) metodus, kaip vieši atsiskaitymai, demonstraciniai eksperimentai ir pan. veiklos stebint klasės draugėms ir draugams. Be to (bent fizikos atveju) vaikinai demonstruoja didesnį nei merginos polinkį dirbti individualiai. Kita, merginos akivaizdžiai palankiau nei vaikinai vertina tradicinius mokymosi mokykloje metodus – mokytis dalyko mokykloje ar su korepetitore(-iumi), tiesiog klausyti dalyko mokytojos(-o) dėstomos medžiagos ir pan. Tuo tarpu vaikinams labiau patinka eksperimentavimas, mokslinių projektų rengimas ir pan. Žvelgiant iš grynai pedagoginės perspektyvos, šiuo atveju, matomai, reiktų kalbėti apie mokyklose taikomų mokymo(si) metodų tinkamumą merginoms ir vaikinams. Tačiau akivaizdu, kad moksleivių išsakyti prioritetai atspindi stereotipinius lyčių elgsenos būdus (t.y. moteriškąjį pasyvumą ir vyriškąjį aktyvumą). Todėl ekspertinis diskursas čia turėtų prasidėti nuo paieškos būdų, kaip sudominti merginas fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykais.

Hipotezė 12. Šiandieninės(-iai) moksleivės(-iai) naudoja santykinai daug iš masinės informacijos priemonių (interneto, TV, spaudos) gaunamos informacijos apie fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus. Ši informacija formuoja santykinai stereotipinį (neigiamą) požiūrį į lyčių padėti pastarosiose mokslo srityse ir tuo būdu apriboja mergaičių intencijas siekti savirealizacijos veiklos srityse, susijusiose su minimais mokslais.

Priešingai nei buvo tikėtasi, akivaizdaus masinės žiniasklaidos priemonių poveikio formuojant moksleivių požiūrius į moters (ir vyro) padėti atskirų analizuotų fizinių ir tiksliųjų mokslų srityse tyrimo eigoje nebuvo nustatyta. Tiksliau, nustatyti gana fragmentiški ir silpni ryšiai tarp atskirų moksleivių požiūrio į lyčių vaidmenis (ir galimybes) analizuotose mokslo srityse aspektų bei jų naudojimosi masinėse informacijos šaltiniuose (specializuotuose žurnaluose, specializuotuose TV laidose, internete, universitetų laikraščiuose) pateikiama informacija apie tas mokslų sritis. Šių rezultatų pagrindu galima kelti tik tolimesnes prielaidas.

1.8. Išvados ir apibendrinimai

Apibendrinant šio tyrimo rezultatus galima konstatuoti, jog buvo nustatyti tam tikri mergaičių – aukštesniųjų klasių moksleivių požiūrio į ir įsitikinimų apie fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus ypatumai bei ištirta tai, kaip jos suvokia savo vietą veiklose, susijusiose su pastarosiomis mokslų sritimis. Atsakymai į tyrimo pradžioje keltus klausimus pateikti toliau.

1. Apklausoje dalyvavusių moksleivių tarpe vyraujantis fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių (ar bent analizuotų jų mokymosi dalykų – chemijos, informacinių technologijų/informatikos, integruoto gamtos mokslų kurso,

fizikos, matematikos) įvaizdis nėra ypatingai patrauklus. Tiksliau, vidutiniškai, karjeros, kvalifikacijos kėlimo ir kitos veiklos galimybės šiuose moksluose moksleivių vertinamos tik 2-3 balais iš 5. Tačiau merginos savo galimybes šiose mokslų srityse vertina dar menkiau nei vaikinai ir dauguma merginų mano, kad joms visai neverta studijuoti tų mokslo sričių ar siekti jose karjeros. Taigi tyrimo rezultatai rodo, kad merginos nėra taip tvirtai kaip vaikinai įsitikinusios dėl savo galimybių fizinių ar technologijos mokslų srityse ir kad jos rečiau yra linkusios rinktis šias mokslų sritis. Tačiau tokios nuostatos vyrauja ne dėl tos priežasties, kad mokslinė veikla merginoms asocijuotųsi su šeimos atsisakymu. Priešingai, merginos labiau nei vaikinai išreiškia polinkį dirbant kažkuriose iš vertintų mokslų sričių prioritetą teikti vaikams, o vaikinai išreiškia didesnę baimę, kad dirbdami tose mokslų srityse neturės laimingo šeimyninio gyvenimo. Šiuo atveju galima (deja – tik) numanyti, kad būtent toks – nepatrauklus fizinių ir tiksliųjų mokslų įvaizdis moksleivių tarpe vyrauja dėl suvokiamos nepalankios ekonominės situacijos (ypač vaikinų atveju) bei (merginų atveju) tradiciškai nusistovėjusios nuomonės, kad „merginoms – humanitariniai mokslai“ (nes gi dauguma atvejų šie mokslai nesisieja su jų tikslais, joms geriau studijuoti namų ekonomiką ir pan.).

2. Apklausoje dalyvavusių moksleivių tarpe dominuojantis moters-mokslininkės įvaizdis tiesiogiai atspindi visuomenėje vyraujančius stereotipinius moteriškumo įvaizdžius ir varijuoja dviejų kraštutinumų ribose. Tai arba („moteriška“) seksuali blondinė arba („nemoteriška“) niūri profesionalė. Konkrečiau, patrauklus moters mokslininkės įvaizdis – tai, pirmiausiai, fiziškai patraukli, aukšta, elegantiška, dalykiškai atrodanti stilinga moteris, kuriai, kaip intelektualiai asmenybei, būdingas dalykiškumas, kultūringumas, puikūs komunikaciniai gebėjimai bei užtikrintumas savimi leidžia padaryti teigiamą įspūdį, kaip stiprios ir sėkmę gyvenime patyrusios moters. Tačiau šis mokslininkės portretas yra idealizuotas bei orientuotas į fizinį patrauklumą, kuris neturi nieko bendra su moksliniam darbui svarbiomis kompetencijomis (žinoma, išskyrus komunikacinius gebėjimus bei intelektualumą, kuris taip pat yra hiperbolizuotas ir pervertintas). Priešingai, nepatrauklusis moters mokslininkės įvaizdis apima tiek neigiamas moters fizinės išvaizdos detales, tiek ir apskritai moteriai „netinkamus“ (vyriškus) bruožus (pvz., šeimos neturėjimas). Taigi patrauklios mokslininkės įvaizdis nebūtinai realiai pasiekiamas (todėl gali veikti kaip atstumiantis veiksnys, ypač įvertinant merginų nepasitikėjimą savo žiniomis); nerealu galvoti, kad nepatrauklios mokslininkės įvaizdis būtų priimtinas šiandieninei merginai apskritai (taigi taip pat veikia kaip atstumiantis veiksnys). Dar daugiau: šie stereotipiniai požiūriai, aiškiai įrodantys informacijos apie moteris mokslininkes trūkumą, panašu, neturi labai daug bendro su moksleivių požiūriu į savo galimybes fizinių ar technologijos mokslų srityse. Būtent čia atsiskleidžia kitas stereotipinių lyties atžvilgiu aspektas: merginos tradiciškai savo galimybes fizinių ar technologijos mokslų srityse suvokia kaip esančias menkesnėmis nei vaikinų.

3. Moksleivių tarpe dominuojantys moters mokslininkės įvaizdžiai ir jų suvokiamos galimybės fizinių ar technologijos mokslų srityse visumoje atspindi neigiamą merginų ir vaikinų požiūrį. Tiksliau, tyrimo rezultatai parodė, kad tos merginos, kurios yra nusprendusios studijuoti kažkurias iš analizuotų mokslų sričių, puoselėja ir pozityvesnį požiūrį į fizinius ir technologijos mokslus apskritai bei, konkrečiau, į savo galimybes pasirinktose mokslų srityse. Nepaisant, jos taip pat kaip ir visos kitos planuoja prioritetą skirti „pagrindinei pareigai – vaikų auginimui“. Optimizmo čia suteikia tik tai, kad vaikinai beveik taip pat stipriai nusiteikę pastarojo prioriteto

atžvilgiu. Deja, remiantis šio tyrimo rezultatais paaiškinti būtent tokių požiūrių šaltinių, nėra įmanoma. Šiuo atveju galima daryti tik prielaidas, kad visuomenėje dominuojantis stereotipinis požiūris, nusakomas teiginiu „merginai fiziniai ar technologijos mokslai nereikalingi“ verčia moksleives nesirinkti tų mokslų sričių argumentuojant, kad tai neįdomus, nereikalingas, su jos ateities tikslais nesisiejantis dalykas.

4. Papildant ką tik minėtus neigiamo mokslinės įvaizdžio bei požiūrio į fizinius ir technologijos mokslus aspektus, būtina atkreipti dėmesį ir į socialinės aplinkos poveikį tiek formuojant, tiek palaikant jau susiformavusias merginų (ir vaikinų) nuostatas fizinių ir technologijos mokslų sričių atžvilgiu. Vienas akivaizdus merginų ir vaikinų skirtumas yra tai, kad merginos jaučia stipresnį spaudimą iš šeimos narių ir mokytojų pusės įsitikinimo, kad merginos stengiasi gerai mokytis forma. Suprantama, tokia ekspektacija turi teigiamą poveikį ta prasme, jog sąlyginai verčia merginas ją realizuoti. Ir šitai atsispindi geresniuose merginų mokymosi rezultatuose. Tačiau kita vertus, tikėtina, šis lūkestis (ir, atitinkamai, jo tenkinimas) verčia merginas atsisakyti eksperimentavimo, savarankiškų sprendimų paieškos tuo būdu mažinant klaidos (lūkesčių nepatenkinimo) galimybę. Rezultate merginos apsiriboja tradiciniais mokymo(si) metodais, kai tuo tarpu individualiam darbui skatinami ir aukštų lūkesčių nevaržomi vaikinai domisi papildomomis veiklomis ir eksperimentuoja praktiškai pritaikydami turimas žinias. Atitinkamai suvaržomas/plėtojamas pasitikėjimas savo žiniomis ir gebėjimais. Kitas svarbus pastebėjimas yra statistinių rezultatų siūloma prielaida, kad kuo daugiau merginos skaito universitetinius laikraščius, tuo labiau jos linkusios prioritetą teikti savo sutuoktinio karjerai atidedant asmeninę karjerą ar net atsisakant jos. Visumoje, masinės žiniasklaidos priemonėse ieškomos papildomos informacijos apimtys ir dažnis yra labiau susiję su moksleivių sprendimais studijuoti/nestudijuoti tam tikras mokslų sritis ateityje. Tačiau, ką tik minėta (nors ir silpna) priklausomybė, nustatyta būtent merginų grupėje verčia - - užbėgant į priekį ir pasinaudojant šios studijos tyrimo 6 rezultatais - - susimąstyti apie realų masinės informacijos priemonių daromą poveikį (čia: moters nematymas universitetiniuose laikraščiuose, studentės priešpastatymas aukštas pareigas universitetinėje aplinkoje užimančiam vyrui – tai tiesioginė nuoroda merginoms, kad karjerą šioje srityje gali daryti tik vyras.). Taigi remiantis tyrimo rezultatais reikia manyti, kad socialinė aplinka merginų neskatina domėtis fiziniais ar technologijos mokslais.

Galiausiai, kritiškai vertinant šio tyrimo metodologinius ir techninius aspektus, būtina atkreipti dėmesį, kad dėl tyrimo apimties (maksimaliai įmanoma reprezentacinė apklausa, bet ne, pvz., atskirų atvejų analizė) ir formato (anketinė apklausa, bet ne, pvz., giluminiai interviu), čia buvo paliesti tik kai kurie specifiniai, bet, tikėtina, svarbiausi moksleivių požiūrio į fizinius ir technologijos mokslus aspektai. Tačiau, akivaizdu, ši studija neatsako į visus kylančius klausimus. Taigi tolimesni reiškinio tyrimai, kuriuose būtų mažesnis ir konkretesnių uždavinių skaičius, ir todėl būtų susikoncentruojama į specifinius, giluminius reiškinio aspektus, yra būtini.

1.9. Rekomendacijos

Remiantis tyrimo rezultatais ir bendru situacijos suvokimu, šiandieninėje situacijoje ypatingai svarbu šviesti visuomenę socialinių lyčių ypatumų ir skirtumų apskritai ir, konkrečiai, moterų ir vyrų dalyvavimo skirtinguose moksluose klausimais. Visuomenės švietimas turėtų būti tikslingai nukreiptas į atskiras socialines grupes. Šio tyrimo atveju reikšmingiausios grupės būtų:

a) *Vidurinių mokyklų ir gimnazijų mokytojos ir mokytojai (ypač – mokančios(-tys) fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų)*. Remiantis šio tyrimo rezultatais, pedagogių ir pedagogų švietimas turėtų būti orientuotas tiek į bendro sąmoningo socialinės lyties skirtumų klausimais kėlimą, tiek į įvairesnių mokymo(si) metodų, patrauklių mokinėms/mokiniams, paieškas. Tikėtina, įvairesni ir modernesni mokymo(si) metodai padėtų sudominti moksleives tomis mokslų sritimis, kurios tradiciškai jų laikomomis neįdomiomis ir nevertomis dėmesio. Taip pat čia būtų ypatingai aktualus sąmoningas moksleivių palaikymas ir skatinimas (gi nėra pakankama iš mergaitės tikėtis, kad ji tik stengsis gerai mokytis). Tai galėtų būti:
    a. Specialūs mokyklų darbuotojoms(-ams) skirti leidiniai;
    b. Specialūs teminiai mokymai, seminarai, konferencijos.
b) *Moksleivių tėvai*. Nors tai nėra specifinė visuomenės grupė, tačiau, pripažįstant jų vaidmens svarbą šiame tyrime nagrinėjamos problemos sprendimui, būtina joms/jiems skirti atskirą dėmesį. Vėl gi šio tyrimo kontekste dalis sprendimų būtų susijusių su visos visuomenės švietimu apskritai (kas, tikėtina, pakeltų tėvų, kaip visuomenės narių, bendrą sąmoningumo lygį) ir, konkrečiai, su glaudesnių santykių tarp mokytojų ir tėvų, tarp šeimos ir mokyklos užmezgimu ir palaikymu. Šioje plotmėje būtų aktualu:
    a. Diegti specialias priemones, skatinančias moksleivių šeimų narius giliau įsitraukti į jų atžalų mokymo procesą tiek bendradarbiavimo su mokytojomis(-ais), tiek bendradarbiavimo su savo vaikais terminais;
    b. Platinti specialias visuomenės švietimo priemones (leidinius, informacines laidas, ir t.t.).
c) *Moksleivės ir moksleiviai*. Nors ši grupė šio tyrimo kontekste turėtų būti laikoma visuomenėje vyraujančių stereotipų ir tėvų bei mokytojų poveikio auka, specialios priemonės jaunimo švietimui taip pat turėtų būti diegiamos. Remiantis šio tyrimo rezultatais, aktualiausios iš jų turėtų būti nukreiptos į moksleivių informavimą apie fizinių ir technologijos mokslų sritis. Konkrečiau:
    a. Turėtų būti peržiūrėta teminių vadovėlių ir mokymo medžiagos turinys, tai turėtų būti redaguojama ir koreguojama priklausomai nuo jų atitikimo lyties keliamiems reikalavimams;
    b. Turėtų būti generuojama ir moksleivių tarpe platinama informacija apie moteris mokslininke (ir vyrus mokslininkus) bei jų veiklą.

Galiausiai, akivaizdu, jog šis tyrimas palietė tik kai kuriuose moksleivių (ne)suvokiamus lyčių stereotipų fiziniuose ir technologijos moksluose aspektus bei tokiais stereotipais pagrįstos elgsenos padarinius. Taigi tolimesnio ir dar gilesnio šio reiškinio supratimo prasme rekomenduojama ir toliau inicijuoti ir vykdyti čia analizuoto reiškinio (ypač – atskirų jo aspektų) studijas.

Tyrimas 2: Bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų mokytojų apklausa

2.1. Tyrimo tikslas

Antrojo šios studijos tyrimo tikslas – nustatyti, kokį poveikį aukščiau aprašyto tyrimo rezultate nustatytiems moksleivių nuostatų fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu ypatumams turi *bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų mokytojos(-ai)* (šiuo atveju – ypač mokančios(-tys), chemijos, fizikos, matematikos, dėstančios(-tys) informacines technologijas ar integruotą gamtos mokslų kursą). Taigi čia siekiama ištirti minėtų mokytojų požiūrį į ir nuomonę apie mergaitės, merginos, moters įvaizdžius ir galimybės veiklose, susijusiose su minimais mokslais. Šiame tyrime esminiai klausimai yra tokie:

1. Ar ir kaip mokytojos(-ai) skatina moksleivius (ir išskirtinai – mergaites) domėtis fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais?
2. Kaip mokytojos(-ai) vertina mergaičių gebėjimus fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose, lyginant su berniukų gebėjimais?
3. Kaip mokytojos(-ai) vertina mergaičių profesinės karjeros fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose perspektyvą?
4. Ar mokytojos(-ai) vengia vyriškumo/moteriškumo stereotipų taikymo fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu?

2.2. Tyrimo uždaviniai

Antruoju pastarosios studijos tyrimu – bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų mokytojų apklausa bus siekiama nustatyti šių mokytojų daromą įtaką moksleivių (ypatingai – mergaičių) nuostatoms fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu atskleidžiant:

1. Mokytojų požiūrio į mergaičių ir berniukų (su)gebėjimus fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse ypatumus;
2. Metodų, taikomų bendrojo lavinimo mokyklose ir gimnazijose, ir nukreiptų skatinti didesnį moksleivių (ypač – mergaičių) domėjimąsi minimomis mokslo sritimis, kokybines ir kiekybines charakteristikas;
3. Mokytojų požiūrio į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus lyčių vaidmenų stereotipų aspektu ypatumus.

Konkretizuojant, šio tyrimo tiksle, klausimuose ir uždaviniuose akcentuojami du pagrindiniai kintamieji – tai (a) mokytojų požiūris į mergaites (jų gebėjimus, jų jausmus, elgseną ir žinias, mergaičių karjeros galimybes) ir moteris fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse ir (b) mokytojų taikomi metodai, tiek mokant konkrečių dalykų, tiek ir skatinant domėtis jais bei palaikant demonstruojamus interesus. Schematizuota šių tyrimo kintamųjų struktūra ir tarpusavio priklausomybės pateiktos Schemoje 3.

Svarbu pažymėti, jog mokytojos(-o) vaidmens ypatumai trumpai jau buvo aptarti detalizuojant moksleivių apklausos instrumento sudarymo principus. Taip pat atskiri Schemoje 3 pateikti elementai (pvz., požiūris, mokymo metodai, etc.) operacionaliai jau apibrėžti ankstesnėje šios studijos dalyje. Todėl, vengiant pasikartojimų, šioje dalyje Schemos 3 elementai plačiau aptarinėjami nebebus.

Schema 3. Loginė tiriamų kategorijų ir jų tarpusavio ryšių struktūra tyrime 2

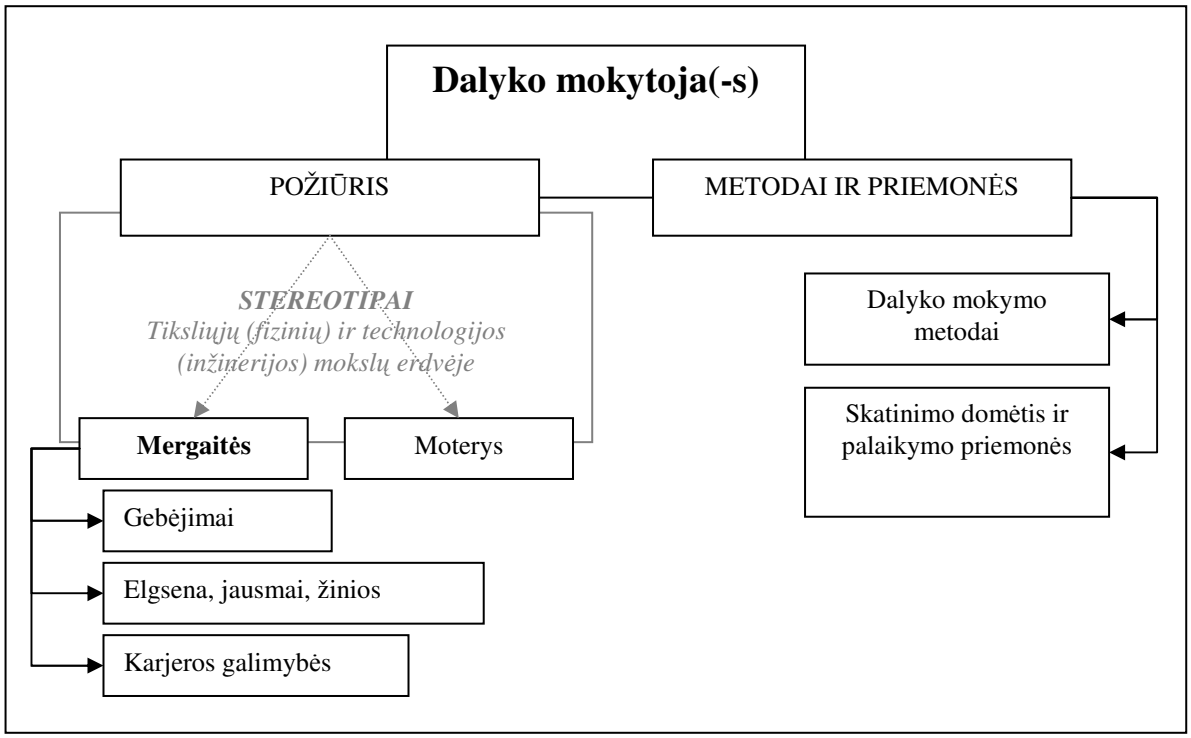

2.3. Tyrimo tikslinės grupės

Šiame tyrime tikslinė grupė – tai bendrojo lavinimo mokyklų ir gimnazijų fizinių ir technologijos mokslų dalykų *mokytojos(-ai).*

2.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas

Šis – antrasis studijos tyrimas – tai kokybine paradigma paremta empirinė studija, kurios metodika, tradiciškai, apima keletą žingsnių. Tačiau, prieš pradedant detalizuoti, verta atkreipti dėmesį, kad daugumoje ankstesnėje šios studijos dalyje apžvelgtų mokslinių tyrimų akademiniuose aprašymuose bei ataskaitose, vadovaujantis kuriomis sukurta pirmojo šios studijos tyrimo – moksleivių apklausos metodika, paraleliai su moksleivių apklausa buvo tyrinėjami ir analogiški jų mokytojų požiūriai, nuostatos, elgesio būdai, etc. Šiame tyrime pasirinktas interviu kaip informacijos apie mokytojų požiūrius ir taikomus metodus bei priemones šaltinis. Toks pasirinkimas yra paremtas Coleman ir Briggs (2002) tvirtinimu, jog kiekybinio ir kokybinio tyrimų metodų derinimas apsaugo nuo kokybiniams tyrimams būdingo per didelio refleksyvumo, neretai trukdančio interpretuoti duomenis objektyviai, bei kartu neleidžia pasiduoti kiekybinių tyrimų įtakai, nukrypstant nuo epistemologinio įžvalgumo apie sociokultūrinės aplinkos poveikį vertinimams. (Klasikinės tyrimų metodologijos teorijose terminais tai vadinama ‚trianguliacija‘.) Kiekybinių ir kokybinių tyrimų taikymas to paties tyrimo kontekste leidžia užtikrinti vidinį (pilnaverčiai atskleidžiant svarbiausius tiriamo reiškinio bruožus) ir išorinį (objektyviai apibendrinant rezultatus) validumą. Taigi atlikus šį tyrimą galima palyginti kiekybines moksleivių požiūrio į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus ir moters padėtį juose išraiškas kiekybinės mokytojų nuomonės apie (dauguma atvejų) analogiškus klausimus kontekste. Kitaip sakant, šiuo būdu užsitikrinama galimybė pirmuoju atveju konstatuojamus faktus interpretuoti santykiai išorinio (mokytojų) požiūrio ir vertinimo šviesoje.

2.4.1. Duomenų rinkimo instrumentas

Duomenų rinkimo instrumento – standartizuoto ir pusiau-struktūrizuoto interviu klausimyno pagrindas – tai pirmajam šios studijos tyrimui (moksleivių apklausai) sudarytas klausimynas. Tačiau, kadangi, analogiškai kaip tai aprašyta aukščiau moksleivių apklausos atveju, mokytojų apklausa vykdoma 2 būdais (atliekant tiesioginį interviu ir atliekant mokytojų anketinę apklausą paštu), buvo parengti 2 iš esmės analogiški, tačiau vizualiai skirtingi klausimynai (Priedas 2. ir Priedas 3).

Interviu klausimyną mokytojams sudaro 6 klausimų blokai:

a) Šešių klausimų blokas apie mokytoją – amžių, dėstomą dalyką, kvalifikaciją bei motyvus, nulėmusius būtent konkretaus dalyko mokytojos(-o) profesijos pasirinkimą;

b) Penkių klausimų blokas apie mokines(-ius) ir jų skirtumus priklausomai nuo lyties – motyvus rinktis dėstomą dalyką, domėjimąsi dalyku ir to priežastis, gabumus, žinias ir mokymosi rezultatus bei to priežastis, elgesį pamokų metu;

c) Trijų klausimų blokas apie mokomą dalyką bei naudojamus mokymo metodus – programos tinkamumą skirtingų lyčių moksleivėms(-iams), vadovėlių ir mokymo priemonių patrauklumą, mokymo metodų tinkamumą;

d) Trijų klausimų blokas apie papildomas veiklas mokant dalyko – mokinių rengimą dalyvauti olimpiadose, skatinimą dalyvauti papildomose su mokomu dalyku susijusiose veiklose, profesinį orientavimą;

e) Uždaro tipo klausimas apie moteris ir veiklą mokomo dalyko srityje, kuriame buvo prašoma ne išsakyti savo nuomonę laisva forma, bet įvertinti 14 pateiktų teiginių 5 balų Likerto skalėje nuo 5 („visiškai sutinku“) iki 1 („visiškai nesutinku“);

f) Papildomas siūlymas pakomentuoti klausimyne paliestas ir susijusias temas.

Interviu mokytojams klausimyne naudoti parametrai – socio-demografinė informacija, patirtis, motyvacija, elgsena ir t.t. bei kriterijai (klausimai), kuriais matuojami parametrai, pateikti Lentelėje 19.

Lentelė 19. Tyrimo 2 parametrai ir indikatoriai

Tyrimo parametrai	Kl. Nr.	Tyrimo indikatoriai
Socio-demografinė informacija	1.	Lytis
	2.	Amžius
	3.	Kokį/kokius dalyką/-us iš toliau išvardintų Jūs mokote ir kiek metų?
Asmeninė mokytojų patirtis	4.	Papasakokite, kodėl Jūs pasirinkote šią specialybę? Ar jau vaikystėje žinojote, kad rinksitės fizinius ar technologijos mokslus? Kas Jums turėjo didžiausios įtakos renkantis specialybę – tėvai, mokytojai, draugai, kiti asmenys?
	5.	Kodėl pasirinkote mokytojo profesiją? Kas Jums buvo svarbiau mokytojo profesija, ar specialybė? Ar galvojote studijų metu apie kitokio pobūdžio darbą? Ar traukė mokslinė veikla? Mokytojo darbas – Jūsų pasirinkimas, aplinkybių susiklostymas, ar karjeros nesėkmė?
Domėjimasis, motyvacija, sprendimai	6.	Kaip manote, kokie veiksniai labiausiai skatina moksleives (-ius) pasirinkti Jūsų mokomą dalyką arba atgraso nuo Jūsų mokomo dalyko pasirinkimo? *(pvz., dalyko įdomumas, sudėtingumas, asmeniniai moksleivių planai rinktis ar nesirinkti su šiuo dalyku susijusią specialybę;* Jūsų asmenybė, tėvų nuomonės, kt.)
	6.1.	Ar sprendimai mokytis Jūsų dalyko priklauso nuo moksleivių lyties? Jei taip – kaip manote, kodėl?
	7.	7. Ar esate pastebėjus(-ęs), kad berniukai arba mergaitės daugiau domėtųsi Jūsų dalyku? Jei taip – kaip manote, kokios skirtingo domėjimosi priežastys? Ar domėjimosi tendencijos kinta vaikams augant? *(pvz., dažniau ir daugiau klausinėtų per pamokas, skaitytų specializuotą literatūrą, žiūrėtų specializuotas TV laidas, namuose darytų eksperimentus, kt.)*
	7.1.	Ar Jūs skatinate savo mokines(-ius) papildomai domėtis Jūsų dalyku? Kokiomis priemonėmis ir metodais?
	7.2.	Kaip manote, kokį poveikį mergaičių ir berniukų domėjimuisi Jūsų dalyku turi tai, kad (kaip ir kitų dalykų) vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai šiai sričiai, kad pagrindiniai aktyvūs veikėjai yra daugiausiai vyriškos giminės?
Gabumai	8.	Kaip Jums atrodo, ar skiriasi mergaičių ir berniukų gabumai mokantis Jūsų mokomo dalyko? Jei taip, tai kas yra gabesni? Kas, Jūsų nuomone, šiuos skirtumus nulemia?
	8.1.	Apskritai, kokiomis asmeninėmis savybėmis ir gabumais pasižyminčioms(-tiems) moksleivėms(-iams) geriausiai sekasi mokytis Jūsų mokomą dalyką?

Lentelė 19. ***Tęsinys***

Tyrimo parametrai	Kl. Nr.	Tyrimo indikatoriai
Žinios, vertinimas	9.	Lyginant vidutiniškai, ar skiriasi Jūsų dalyko besimokančių mergaičių ir berniukų pažymiai? Jei taip, kurie iš jų mokosi geriau? Kaip manote, kodėl?
		1. Apskritai, kaip manote, ar Jūsų dalyko žinios ir pažymiai dalyko besimokančioms mergaitėms ir besimokantiems berniukams yra vienodai svarbūs?
Elgsena	10.	Ar galėtumėte palyginti, kaip per Jūsų mokomo dalyko pamokas elgiasi mergaitės ir berniukai? *(pvz., kas bijo, nerimauja, nuobodžiauja, stengiasi pasirodyti, kt.)*
Mokymo (-si) turinys ir metodai	11.	Kaip Jums atrodo, ar Jūsų dalyko programa yra vienodai pritaikyta ir mergaitėms, ir berniukams? Jei ne, kokie jos trūkumai ir kas turėtų būti keičiama, kad ji būtų vienodai tinkama abiejų lyčių moksleivėms(-iams)?
	12.	Kaip Jūs vertintumėte savo dalyko vyresnėms klasėms skirtus vadovėlius ir turimas mokymo priemones? Ar jie/jos vienodai patrauklios mergaitėms ir berniukams? Jei ne, tai ko jiems/joms trūksta ir kas turėtų būti keičiama?
	13.	Remiantis savo patirtimi, ar galėtumėte pasakyti, kokie mokymo metodai yra tinkamiausi baigiamosiose klasėse? Mokant Jūsų dalyko? Ar esate pastebėjus(-ęs), kad kažkurie iš tų mokymo metodų yra labiau tinkami mokant dalyko mergaites ar berniukus?
		1. Apskritai, kaip manote, ar berniukai ir mergaitės labiau mėgsta skirtingus Jūsų dalyko mokymo ir mokymosi metodus? Jei taip, kuo mergaičių ir berniukų mėgstami metodai skiriasi? Kaip manote, kodėl jie skiriasi? *(pvz., dirbti grupėse ar individualiai, atsakinėti prieš visą klasę ar rašyti rašto darbus, ar eksperimentuoti kt.)*
Papildomos veiklos, skatinimo domėtis ir palaikymas	14.	Ar Jūs rengiate moksleivius dalyvauti Jūsų dalyko olimpiadose? Kokiais kriterijais vadovaujantis pasirenkate pretendentes(-us)? Kokie Jūsų auklėtinių pasiekimai ir ar jie yra susiję su jų lytimi?
	15.	Ar skatinate savo mokines(-ius) dalyvauti su Jūsų mokomu dalyku susijusiose teminėse vasaros stovyklose (pvz., fizikų), renginiuose, būreliuose, klubuose už mokyklos ribų ir pan.? Jei taip, tai kokiais būdais? Kaip Jūsų mokinės(-iai) reaguoja į Jūsų siūlymus ir skatinimus? Ar reagavimas priklauso nuo lyties?
Profesinis orientavimas	16.	Ar Jūs dalyvaujate savo mokinių profesinio orientavimo procese? Jei taip, tai kokia/-jomis forma/-mis?
		1. Ar siūlote savo mokinėms(-imas) pasirinkti specialybę, susijusią su Jūsų mokomu dalyku? Jei taip, kokias specialybes siūlote? Kuo savo siūlymą pagrindžiate? Jei ne, kodėl nesiūlote?
		2. Apskritai, su Jūsų mokomu dalyku susijusios specialybės yra labiau tinkamos merginoms ar vaikinams, ar vienodai visiems? Kodėl?
Stereotipai	17.	Ką manote apie moteris ir jūsų mokomo dalyko srityje: 1. Šioje mokslo srityje moterys gali taip pat sėkmingai siekti karjeros, kaip ir vyrai; 2. Moterys gali padaryti svarbius mokslinius atradimus šioje mokslo srityje; 3. Moterys nėra pakankamai patikimos, kad užimtų aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje; 4. Moteris turėtų teikti prioritetą pagrindinei savo pareigai - vaikų auginimui darbo šioje mokslo srityje atžvilgiu; 5. Karjeros šioje mokslo srityje siekianti moteris nebus laiminga šeimoje; 6. Jei abu sutuoktiniai dirba šioje mokslo srityje, tai žmona turėtų dėti daugiau pastangų padėdama savo vyrui siekti karjeros, nei siekdama savo karjerą; 7. Moterys turi turėti tokias pačias įsidarbinimo šioje mokslo srityje galimybes, kokias turi vyrai; 8. Moterys turi turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi vyrai; 9. Moterys turi turėti tokias pačias kvalifikacijos kėlimo šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi vyrai; 10. Moterims mažiau nei vyrams reikalinga studijuoti šią mokslo sritį; 11. Vyrams labiau nei moterims reikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje; 12. Moterims yra svarbiau studijuoti mokslo sritis, susijusias su namų ūkiu, nei šią mokslo sritį; 13. Kai šioje mokslo srityje trūksta darbo vietų joje norintiems dirbti vyrams, moterys neturėtų siekti dirbti joje; 14. Sėkminga karjera šioje mokslo srityje yra vienodai svarbi tiek moterims, tiek vyrams
Papildomas komentaras	18.	Gal norite pildomai pakomentuoti šiame klausimyne pateiktas temas? Gal kažkurios ir reikšmingų temų klausimyne nebuvo paliestos

2.4.2. Generalinė aibė ir tyrimo imtis

Švietimo informacinių technologijų centras pateikia duomenis tik apie tas/tuos mus dominančių dalykų mokytojas(-us), kurios(-ie) dirba Lietuvos gimnazijose (Lentelė 20). Taigi 2007/2008 m. m. Lietuvos gimnazijose iš viso dirbo 309 informacinių technologijų, 277 fizikos, 218 chemijos ir 795 matematikos mokytojos(-ai). Tuo tarpu integruotas gamtos mokslų kursas nebuvo dėstomas jokios(-io) atskiru statistiniu vienetu įvardinamos(-o) mokytojos(-o). Suprantama, mokytojų skaičius atskirose mokyklose variavo priklausomai nuo gimnazijos dydžio (t.y. 1-9 atskirų dalykų mokytojos(-ai)), tačiau, vidutiniškai, mus dominančių dalykų mokytojos(-ai) sudarė 25 proc. visų 1-4 gimnazijos klasių mokytojų. Nepaisant to, kad, kaip jau minėta, gimnazijose mokosi, vidutiniškai, daugiau mokinių, nei vidurinėse mokyklose, tikėtina, mokytojų skaičius pastarosiose mokyklose ženkliai nesiskiria nuo esamo jų skaičiaus gimnazijose.

Lentelė 20. Iš viso pedagogų, dirbančių gimn. 1-4 kl. pasiskirstymas pagal dėstomus dalykus.

Pagrindinės statistinės charakteristikos

Iš viso pedagogų, dirbančių pagr. darbe, dėstančių gimn. 1-4 kl.	Miestas							Rajonas							Iš viso						
	Iš viso							Iš viso							Iš viso						
	Gimnazijų	Pedagogų		Mažiausiai gimnazijoje	Daugiausiai gimnazijoje	Vidutiniškai gimnazijoje	Std. nuokrypis	Gimnazijų	Pedagogų		Mažiausiai gimnazijoje	Daugiausiai gimnazijoje	Vidutiniškai gimnazijoje	Std. nuokrypis	Gimnazijų	Pedagogų		Mažiausiai gimnazijoje	Daugiausiai gimnazijoje	Vidutiniškai gimnazijoje	Std. nuokrypis
		n	%						n	%						n	%				
Informacinių technologijų pedagogai	91	209	5	1	4	2	0,66	52	96	5	1	4	2	0,75	144	309	5	1	4	2	0,74
Integruoto gamtos mokslų kurso pedagogai	0		0					0		0					0		0				
Fizikos (ir astronomijos) pedagogai	89	196	4	1	4	2	0,69	54	79	4	1	3	1	0,54	144	277	4	1	4	2	0,73
Chemijos pedagogai	88	156	3	1	3	2	0,54	51	60	3	1	2	1	0,39	140	218	3	1	3	2	0,57
Matematikos pedagogai	91	569	13	3	12	6	1,76	54	221	12	2	9	4	1,4	146	795	13	2	12	5	1,93
Iš viso:		1130	25						456	25						1599	25				
Gimnazijos 1-4 klasių mokytojų	91	4494		21	87	49	12,5	54	1820		20	58	34	9,53	146	6354		20	87	44	13,72

% nuo visų gimnazijos 1-4 klasių mokytojų

Informacijos šaltinis: Švietimo informacinių technologijų centras

Šiame tyrime mokytojų imtis formuojama ekspromtiškai vadovaujantis netikimybinių patogiausių ir tikslinių atrankų metodų prielaidomis (Frankfort-Nachmias, Nachmias 1993, p. 175-176). Tiksliau, šio tyrimo eigoje buvo planuojama apklausti interviu sutikusios(-ę) duoti mokytojos(-ai), kurios/kurie dirba atsitiktinai pasirinktose mokyklose atsitiktinai parinktų 11-ųjų (3-ųjų) klasių moksleives(-ius) matematikos, fizikos, chemijos ar joms/jiems dėstančios(-tys) informacinių technologijų, integruotų gamtos mokslų kursus. Taigi optimistinė prognozė (nei viena pakviesta(-s) duoti interviu mokytoja(-s) neatsisakys) – interviu bus sukaupta tiek, kiek 11-ųjų (3-ųjų gimnazijos) klasių pateks į apklausos imtį. Būtent tokie atrankos metodai šiame tyrime pasirinkti vadovaujantis (a) *ekonomiškumo* prielaida (t.y. minimizuojant išlaidas kitose nei apklausiamos(-i) moksleivės(-iai) mokyklose dirbančių pedagogių(-ų) paieškai ir pasiekimui) bei (b) *duomenų homogeniškumo* prielaida (t.y. bet kuriuo atveju išlieka tikimybė, jog apklausoje nedalyvausiančiose mokymo įstaigose mus dominantys procesai gali pasižymėti kitokiomis ypatybėmis, nei bus nustatyta atlikus tyrimą; taigi egzistuoja rizika, kad skirtingos respondentų (čia: moksleivių ir mokytojų) lokalizacijos sumenkintų duomenų palyginimo galimybes ir tuo būdu iškraipytų faktinius rezultatus).

2.4.3. Duomenų analizės procedūra

Sukauptos kokybinės informacijos analizė atlikta keliais žingsniais:

1. Pirminis duomenų paruošimo etapas: išrašomi interviu pažodžiui paruošiant tolimesnei analizei tekstinę informaciją;
2. Tekstinė informacija (tiek išrašyti interviu, tiek mokytojų raštu užpildytos anketos) koduojama į analitines logines tematines kategorijas;
3. Pastarosios kategorijos lyginamos ir modeliuojamos į analitines struktūras vadovaujantis šio tyrimo metodologinėje dalyje aprašytomis bei Miles ir Huberman (1994) metodologinėmis nuostatomis (žr. Priedas 33).

Kokybinės informacijos analizės rezultatai pateikiami reprezentacinių tekstų ištraukų ir shcematizuotų diskursinių struktūrų forma.

2.5. Tyrimo rezultatai

2.5.1. Informacijos rinkimo procedūra ir respondentės(-tai)

Kaip jau minėta ankstesnėje šios studijos dalyje, interviu su mokytojomis(-ais) buvo atliekami paraleliai vykdant moksleivių apklausą. Atitinkamai, mokytojos(-ai), dirbančios(-tys) geografiškai nutolusiuose regionuose esančiose mokymo įstaigose, tačiau kurios/kurie buvo atrinktos(-i) ir sutiko dalyvauti apklausoje, buvo prašomos(-i) užpildyti interviu klausimyną raštu ir išsiųsti tyrimo vykdymo grupei paštu kartu su užpildytais moksleivių klausimynais. Taigi iš viso apklausoje dalyvavo 71 mokytojos(-ai) iš kurių beveik pusė (32) mokė matematikos ir dauguma (63) buvo moterys (Lentelė 21). Detalizuojant, 35 iš apklausoje dalyvavusių mokytojų dirbo gimnazijose ir 36 – vidurinėse mokyklose; 44 – miestuose, o 27 - rajonuose esančiose mokymo įstaigose.

Būtent tokią tyrimo imtį iš esmės nulėmė keli veiksniai. Pirma, tyrimo vykdymo laikas – mokslo metų pabaiga, kada dauguma mokytojų rūpinosi mokslo metų baigiamaisiais darbais bei brandos egzaminais. Net gi tais atvejais, kai mokytoja(-s) nemokė brandos egzaminus laikančių dvyliktos klasės moksleivių, ji/jis didelį dėmesį skyrė mokslo metų pabaigai ir nenoriai sutikdavo dalyvauti apklausoje. Antra, kaip paaiškėjo vykdant apklausą, vidurinėse

mokyklose ir gimnazijose pastaruoju metu vykdoma ypatingai daug įvairių apklausų, todėl mokytojos(-ai) ir į šį tyrimą įsijungė nenoriai, pateikė santykinai ribotą informaciją.

Lentelė 21. Apklausoje dalyvavusių mokytojų pasiskirstymas pagal mokomą dalyką, mokymo įstaigos tipą, lokalizaciją ir lytį.

Eil. Nr.	Interv. kodas	Mokykla*	Dalykas	Lytis	Amžius	Stažas	Ped. kvalifikacija
Interviu							
1.	M I1	MG	Matematika	Mot.	50	26	Mokytoja metodininkė
2.	M I2	RVM	Matematika	Vyr.	Apie 60	36	Mokytojas metodininkas
3.	M I4	RG	Matematika	Mot.	60	35	Mokytoja metodininkė
4.	M I5	MVM	Matematika	Mot.	39	17	Vyr. mokytoja
5.	M I11	RG	Matematika	Mot.	52	31	Mokytoja metodininkė
6.	M I13	RVM	Matematika	Mot.	53	30	Vyr. mokytoja
7.	Ch I3	RG	Chemija	Mot.	47	24	Mokytoja metodininkė
8.	Ch I8	RVM	Chemija	Mot.	Apie 60	36	Mokytoja metodininkė
9.	F I6	MVM	Fizika	Mot.	59	36	Vyr. mokytoja
10.	F I7	RVM	Fizika	Mot.	59	36	Mokytoja metodininkė
11.	F I12	RVM	Fizika	Vyr.	58	34	Mokytojas metodininkas
12.	F I9	MVM	Fizika	Mot.	Apie 40	4	Mokytoja
13.	F I14	RVM	Fizika	Mot.	Virš 60	Virš 30	Vyr. mokytoja
14.	MIT I10	RG	Matematika	Mot.	-	7	Vyr. mokytoja
			Informac. technologijos			13	
Apklausa paštu							
1.	M A1	MVM	Matematika	Mot.	42	20	Mokytoja metodininkė
2.	M A2	MVM	Matematika	Mot.	47	24	Mokytoja metodininkė
3.	M A5	MG	Matematika	Mot.	56	30	Mokytoja ekspertė
4.	M A10	RG	Matematika	Mot.	46	23	Vyr. mokytoja
5.	M A13	RVM	Matematika	Mot.	42	19	Vyr. mokytoja
6.	M A14	RVM	Matematika	Mot.	44	20	Vyr. mokytoja
7.	M A15	RG	Matematika	Mot.	46	24	Vyr. mokytoja
8.	M A16	RG	Matematika	Mot.	52	30	Mokytoja metodininkė
9.	M A17	RG	Matematika	Mot.	52	30	Mokytoja ekspertė
10.	M A19	MG	Matematika	Mot.	46	23	Mokytoja metodininkė
11.	M A24	MG	Matematika	Mot.	36	14	Mokytoja metodininkė
12.	M A25	MG	Matematika	Mot.	50	29	Mokytoja metodininkė
13.	M A26	MG	Matematika	Mot.	37	13	Vyr. mokytoja
14.	M A27	MG	Matematika	Mot.	33	7	Vyr. mokytoja
15.	M A28	MG	Matematika	Mot.	54	33	Mokytoja metodininkė
16.	M A33	MVM	Matematika	Mot.	45	23	Mokytoja metodininkė
17.	M A34	MVM	Matematika	Mot.	53	30	Mokytoja metodininkė
18.	M A38	RG	Matematika	Mot.	53	30	Vyr. mokytoja
19.	M A39	RG	Matematika	Mot.	50	20	Mokytoja metodininkė
20.	M A42	MVM	Matematika	Mot.	57	20	Mokytoja metodininkė
21.	M A43	MVM	Matematika	Mot.	57	34	Mokytoja metodininkė
22.	M A44	MVM	Matematika	Mot.	42	18	Mokytoja metodininkė
23.	M A49	MG	Matematika	Mot.	48	27	Mokytoja metodininkė
24.	M A50	MG	Matematika	Mot.	57	36	Mokytoja ekspertė
25.	M A56	MVM	Matematika	Vyr.	45	23	Vyr. mokytojas
26.	M A57	MVM	Matematika	Mot.	55	33	Mokytoja metodininkė
27.	M A58	MVM	Matematika	Mot.	49	28	Vyr. mokytoja
28.	Ch A8	RVM	Chemija	Mot.	49	27	Vyr. mokytoja
29.	Ch A12	RVM	Chemija	Mot.	50	28	Mokytoja metodininkė
30.	Ch A18	MG	Chemija	Mot.	47	24	Mokytoja metodininkė
31.	Ch A20	RG	Chemija	Mot.	36	-	Mokytoja
32.	Ch A21	MG	Chemija	Mot.	45	22	Vyr. mokytoja

Lentelė 21. ***Tęsinys***

33.	Ch A22	MG	Chemija	Mot.	51	15	Vyr. mokytoja
34.	Ch A23	MG	Chemija	Mot.	43	21	Mokytoja metodininkė
35.	Ch A31	MVM	Chemija	Mot.	55	15	Vyr. mokytoja
36.	Ch A35	MVM	Chemija	Mot.	50	28	Mokytoja metodininkė
37.	Ch A48	MG	Chemija	Mot.	57	36	Mokytoja metodininkė
38.	F A3	MVM	Fizika	Mot.	57	35	Mokytoja ekspertė
39.	F A4	MVM	Fizika	Mot.	45	24	Mokytoja metodininkė
40.	F A30	MG	Fizika	Vyr.	53	30	Mokytojas metodininkas
41.	F A32	MVM	Fizika	Mot.	59	11	Vyr. mokytoja
42.	F A41	RG	Fizika	Mot.	55	34	Mokytoja ekspertė
43.	F A46	MVM	Fizika	Mot.	52	29	Mokytoja metodininkė
44.	F A47	MVM	Fizika	Mot.	41	17	Vyr. mokytoja
45.	F A59	MVM	Fizika	Mot.	51	27	Vyr. mokytojas
46.	IT A11	RVM	Informac. technologijos	Mot.	39	15	Mokytoja metodininkė
47.	IT A29	MG	Informac. technologijos	Mot.	51	11	Mokytoja metodininkė
48.	IT A37	MVM	Informac. technologijos	Mot.	29	6	Mokytoja
49.	IT A52	MG	Informac. technologijos	Vyr.	41	16	Vyr. mokytojas
50.	IT A53	MG	Informac. technologijos	Vyr.	29	5	Vyr. mokytojas
51.	IGMK A6	MG	Integr. gamtos moksl. k.	Mot.	52	28	Mokytoja metodininkė
52.	IGMK A45	MVM	Integr. gamtos moksl. k.	Vyr.	55	15	Vyr. mokytojas
53.	IGMK A51	MG	Integr. gamtos moksl. k.	Mot.	45	21	Mokytoja
54.	MIT A9	RG	Matematika	Mot.	50	25	Mokytoja metodininkė
			Informac. technologijos			15	
55.	ChIT A40	RG	Chemija	Mot.	33	5	Mokytoja
			Informac. technologijos			3	
56.	MF A54	RVM	Matematika	Mot.	60	30	Vyr. mokytoja
			Fizika			38	
57	FCh A55	RVM	Fizika	Vyr.	58	54	Vyr. mokytojas
			Chemija			1	

* MVM – miesto vidurinė mokykla; RVM – rajono vidurinė mokykla; MG – miesto gimnazija; RG – rajono gimnazija.

2.5.2. Asmeninė mokytojų patirtis

Tyrimai rodo, kad mokytojų asmeninė patirtis gali nulemti implicitinį perteikiamos medžiagos traktavimą, kuris galbūt nėra aiškiai suvoktas ir išplėtotas, tačiau numanomas (Vaicekauskienė, 2002). Čia vieną reikšmingiausių veikmenų atlieka ir pačių mokytojų pasitenkinimas savo profesija. Tyrime dalyvavusių mokytojų atsakymai į klausimą, kodėl pasirinko fizinius (tiksliuosius) mokslus, glaudžiai persipynę su atsakymais į klausimą apie mokytojos(-o) profesijos pasirinkimą. Didelė dalis respondenčių(-tų) tvirtina, pirmiausiai svajoję apie mokytojavimą. Šios svajonės atsispindėjo net ir jų vaikiškuose žaidimuose. Pavyzdžiui:

> *Kad būsiu mokytoja, tai žinojau nuo vaikystės, nes nuo pat vaikystės žaisdavau mokyklą, rašydavau kontrolinius, pati taisydavau ir visa kita.* (Ch I3)

Arba:

> *Tai čia aš iš vaikystės norėjau būti arba mokytoja, arba medike. Nuo mažens mes taip žaisdavom su vaikais. Aš būdavau visada mokytoja savo kieme, arba gydytoja savo kieme buvau, o kieme apie 10 vaikų susirinkdavo.* (Ch I8)

Sekant interviu pasakojimais, mokykloje (ypač vyresnėse klasėse) vaikiška svajonė tapti mokytoja(-u) arba būdavo pamirštama, arba įgydavo aiškesnius kontūrus ir būdavo

pradedama galvoti kokio dalyko studijos tiktų ir patiktų labiausiai. Kaip pasakojo viena iš respondenčių:

> *Tai visada galvodavau ir mokykloj, kokio aš dalyko galėčiau būt mokytoja. Tai sėdi, mąstai- aha, lietuvių. Tai čia tas, čia tas, čia anas. Ne negalėčiau. Istorijos? Ne. <...> O matematikos. Aš visada galvodavau, kad aš galėčiau būt matematikos ar vokiečių kalbos mokytoja. Va šitaip galvodavau... Bet matematikos man tai kažkaip labiausiai priimtina buvo. Atrodydavo, kad čia yra geriausia.* (M I1)

Dalyko pasirinkimą pirmiausiai apspręsdavo polinkiai ir gebėjimai, tad daugumos mokytojų atsakymus į klausimą, kodėl jos/jie pasirinko fizinius (tiksliuosius) mokslus, galima apibendrinti keliais jų pačių naudojamais žodžiais: „patiko“ ir „sekėsi“. Renkantis specialybę taip pat itin svarbus buvo mokytojų (ypač klasės auklėtojos(-o) ir dalyko mokytojos(-o)) vaidmuo. Būtent pastarųjų asmeninės ir dalykinės savybės, mokymo stilius, santykiai su moksleivėmis ir moksleiviais, palaikymas ir patarimai turėjo didžiausios įtakos respondenčių(-tų) apsisprendimui studijuoti fizinius (tiksliuosius) mokslus. Tiesa, kokią specialybę pasirinkti, kartais nulemdavo ir jaunatviškas maksimalizmas, maištas prieš mokytojas(-us). Kaip viena iš apklausos dalyvių pasakojo:

> *Nu, žinokit, taip savotiškai susiklostė. Šiaip mokykloje man visi dalykai vienodai sekėsi puikiai. Bet auklėtoja mano buvo literatūros mokytoja ir taip jinai <...> norėjo, kad stočiau į žurnalistiką. Bet taip gavosi, žinot, kad jaunystėj, jaunam amžiui žmogus maksimalistas. Ir buvo tokia situacija, kad aš nusivyliau ta auklėtoja kažkaip. <...> Vienu žodžiu, kaip protestą aš nuėjau ir įstojau į matematiką.* (M I4)

Nors dalies respondenčių(-tų) tėvai svajodavo, kad jų atžalos rinktųsi anuomet itin populiarias medicinos studijas, tačiau dėl kitokio jų pasirinkimo dažniausiai neprieštaraudavo. Nė viena respondentė neužsiminė, kad tėvai stengėsi atkalbėti nuo pasirinktų chemijos, fizikos ar matematikos, kaip „nemoteriškų“ specialybių, studijų. Atvirkščiai, kai kurioms abejojančioms, neapsisprendusioms respondentėms, fizinius (tiksliuosius) mokslus tėvai patarė rinktis dėl sovietmečiu itin aktualaus neutralumo, apolitiškumo, o matematiką – ir dėl jos pastovumo, universalumo. Cituojant kelių iš jų pasakojimus:

> *Bet tėvas tarp kitko sakė, kad jeigu rinksies kitą dalyką, ne mediciną, studijuot, tai rinkis matematiką. Nes, sako, tai nepriklauso nei nuo politikos, nei... Ir koks laikmetis bebūtų, sako, jinai išliks tokia pati. Tai aš šitą labai prisiminiau. Jau tėtės seniai nėra. Bet kai iš tikrųjų visas tas perversmas vyko ir kai supratau, kaip istorikai vargsta, kai viskas apvirto aukštyn kojom, tai matematika iš tikrųjų toks dalykas, kuris universalus pasaulyje.* (M I4)

Arba:

> *Visi dalykai daugmaž vienodai sekėsi, galvojau apie istoriją, bet, bet tėtis pasakė, moteris ir politika – du nesuderinami dalykai. Istorija keičiasi kasdien, jeigu nori lengvesnės duonos, tai rinkis matematiką.* (M I13)

Kiek mažesnės įtakos profesijos pasirinkimui turėjo giminės, draugai ir kiti artimi žmonės. Tik nedidelė dalis respondenčių(-tų) teigė specialybę ir mokytojos(-o) profesiją pasirinkę atsitiktinai arba nepalankiai susiklosčius aplinkybėms (pvz., dėl per didelio konkurso mediciną teko iškeisti į chemijos studijas, pasirinkto dalyko kursas tais metais nebuvo renkamas ir pan.).

Įdomu pastebėti, kad pasirinkus studijas Pedagoginiame Institute (dabar Vilniaus Pedagoginis Universitetas), vyresnio amžiaus respondentėms(-ams) paskyrimas dirbti mokytoja(-u) buvo savaime suprantamas, tad pedagogės(-o) profesijos pasirinkimas iš anksto buvo gerai apgalvotas. Tuo tarpu, Vilniaus universiteto absolvenčių(-tų) apsisprendimas dirbti mokytoju aplinkiniams kartais sukeldavęs nuostabą. Pavyzdžiui, viena iš jų prisiminė, kad *„iš tiesų visi nustebo ir sakė, nu kaip čia taip – aukščiausius čia balus turi ir važiuoja kažkur į periferiją mokytojaut“ (M I3).*

Tačiau pačioms(-tiems) respondentėms(-ams) jų pasirinkimas atrodė visai logiškas, o mokslinė veikla jų tiesiog netraukė, darbas tyrimų ar skaičiavimo centruose atrodė nuobodus. Net ir tos/tie respondentės(-ai), kurioms/kuriems mokytojos(-o) darbas nebuvo svajonių profesija, teigė, kad jų darbo privalumai (galimybė suderinti mėgstamą dalyką ir bendravimą su žmonėmis, o „ne su popieriais ir mėgintuvėliais“ (Ch I3), nuolatinis tobulėjimas ir t.t.), nusveria tokius trūkumus, kaip didelis darbo krūvis, maža alga, sudėtingi santykiai su mokinėmis ir mokiniais ir pan. Taigi suvokiant, kad būtent teigiamas mokytojos(-o) požiūris į savo darbą ir į dėstomą dalyką turi įtakos jos/jo darbui su moksleivėmis(-iais) bei pastarųjų susidomėjimui fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais, optimistiškai nuteikia tai, kad tik keletas tyrime dalyvavusių mokytojų tvirtino, jog mokytojos(-o) profesija, buvo jų karjeros nesėkmė.

2.5.3. Moksleivių domėjimasis, motyvacija, sprendimai

Remiantis mokytojų apklausos rezultatais, veiksniai labiausiai skatinantys arba atgrasantys moksleives (-ius) nuo fizinių (tiksliųjų) mokslų dalyko pasirinkimo, bent kai kuriais atvejais, tikėtina, atsiskleidžia per pečių mokytojų savo dalyko supratimą. Pavyzdžiui, kaip viena mokytoja kalbėjo:

> *Matematika - tai universalus pasaulio metodas, tinkantis visiems mokslams ir tuo pačiu, netgi sakyčiau ir pasaulėžiūrai.<...> Ir iš tikrųjų visai kitaip išsiskleidžia pasaulis, reali tikrovė matematikos pagalba. Ir matymas kitoks visko.* (M I4)

Tikėtina, ką tik cituota mokytoja, gebėjusi šių žodžių prasmę perteikti savo mokinėms(-iams), paskatino jas/juos labiau domėtis matematika. Kaip ir kitos(-i) mokytojos(-ai), tvirtinę, kad fiziniai (tikslieji) ir technologijos (inžinerijos) mokslai nors ir sudėtingi, bet labai įdomūs. Dauguma apklausos dalyvių mano, kad svarbiausia moksleives(-ius) tinkamai nuteikti, jas/juos suintriguoti. Tuomet net ir šių mokslų *sudėtingumas,* tai kad jie - *„ne visiems įkandami“ (M A38),* gali būti viena priežasčių, skatinančių jais susidomėti. Nors, pasak mokytojų, daugumą moksleivių būtent ši priežastis atgraso nuo fizinių (tiksliųjų) mokslų, daliai kaip tik įdomu tai, kas sudėtinga. Dalyko įdomumas, *„naujovės, įvairiapusiškumas“ (IT A37),* pritaikymas *„įvairiose gyvenimo srityse (IT A52)* ypač skatina informacinių technologijų disciplinos pasirinkimą. Nors, mokytojų nuomone, kad *„susigaudytų ir kompiuteriuos, <..> ir visur, tai vis tik tai [daugiau] berniukų“,* o *„merginos privengia technikos“(IT A52),* tačiau svarstymai, kad mergaitės ir informatika nesuderinama – pasenę *(MIT I10).* Šį dalyką noriai renkasi abiejų lyčių moksleiviai.

Kiti mokytojų išskirti veiksniai, turintys įtakos moksleivių sprendimui pasirinkti vieną ar kelis fizinių ar technologijos mokslų sričių dalykus bendruoju ar išplėstiniu kursu, yra *moksleivių žinių ir gebėjimų lygis, interesai, polinkiai, planai rinktis ar nesirinkti su fiziniais (tiksliais) mokslais susijusią specialybę,* taip pat ir *tėvų* bei *draugų nuomonės*. Visi šie veiksniai yra

tampriai susiję tarpusavyje. Mokytojų teigimu, planuodami pasirinkti su fiziniais (tiksliaisiais) ar technologijos (inžinerijos) mokslais susijusią studijų kryptį, moksleivės(-iai) dažniausiai realistiškai vertina savo galimybes, atsižvelgia į savo gebėjimus ir polinkius. Tad nemažą dalį moksleivių, pasirinkusių vieną ar kitą dalyką išplėstiniu kursu, sudaro tos/tie, kurios/kurie yra gabios(-ūs) ir kurioms/kuriems tie mokslai sekasi. Jos/jie planuoja laikyti valstybinius fizikos, chemijos, matematikos ar informacinių technologijų egzaminus, nes šių dalykų prireiks stojant į pasirinktas specialybes ir jas studijuojant.

Matematiką, kaip bendrojo lavinimo branduolio dalyką, mokytis turi visos/visi moksleivės(-iai), bet jos/jie gali pasirinkti mokymosi lygį. Iš mokytojų pasakojimų aiškėja, kad pasirinkimui, kokiu lygiu šį dalyką mokytis, įtakos gali turėti ne tik besirenkančiosios(-iojo) gabumai ir interesai, bet ir mokyklos organizacinė kultūra, moksleivių ir mokytojų nuostatos. Tyrime dalyvavusios gimnazijose dirbančios mokytojos pasakojo, kad gana dažnai mokinius aukštesniu lygiu mokytis skatina jų ambicijos ir vyraujantis požiūris, kad žemesniu lygiu mokosi tie, kurie *„nepatempia“*, yra negabūs. Pavyzdžiui, kaip tai buvo pateikta interviu metu:

> *Tai kai kas ir išeina į B lygį, o kai kas ne. Sakau, į istoriją stojo... ir žinojo, kad į ją stos, bet iki galo sėdėjo ir valstybiniame. Sako, o ką aš su tais durniais veiksiu? Nes B lygiu daugiausiai tie silpnieji eina arba tie, kurie matematikos nu... nu nenori jie mokytis jos. Jiems neįdomu ar kas, nežinau. O kai kurie sėdi čia ir sako, aš nenoriu... Taip jie tiesiai šviesiai ir sako. Tėvai taip atėję sako. Gal jie prie draugų taip ir nereiškia tiesiai šviesiai, kad su durniais, bet... Bet kartais pasako taip man, pasako tėvams: „Ką aš ten veiksiu B lygy?“ <...> Bet kai kurie neina iš principo, kadangi jie save laiko aukščiau. Ambicijos neleidžia.* (M I1)

Be to, mokytojos(-ai) pripažįsta, kad moksleivių pasirinkimui nemažą įtaką daro ir jų tėvų lūkesčiai dėl savo vaikų ateities. Pasak vieno matematikos mokytojo, tėvų nuomonė, kokius dalykus vaikai privalo studijuoti A lygiu, kokius egzaminus laikyti ir kokią specialybę rinktis, kartais yra gerokai svarbesnė, nei pačių vaikų, nes *„kur stos... vaikai nežino, tėvai žino“(M I2).* Šis mokytojas taip pat pastebėjo, kad bene lemiamą įtaką skatinant vaikus rinktis valstybinį matematikos egzaminą turi ne paties vaiko norai ir galimybės, o būtent požiūris į jo lyčiai „tinkamus“ užsiėmimus ir kad *„tėvai sako, o kur gi berniukui be matematikos?“ (M I2).* Mokytojo nuomone, iš karto užprogramuojamas konfliktas: net jei berniukui matematika nesiseka, tėvai iš jo reikalauja aukštų rezultatų; tenkinančių rezultatų nesulaukę tėvai kaltina mokytojas(-us). Tokiems *„atsitiktiniams“* mokiniams bandymas laikyti valstybinius egzaminus tampa panašus į loteriją, nes *„kad jis ir nesugeba, bet bandys laikyt valstybinį egzaminą, o jei neišlaikys, mokyklinį laikys (M I2).*

Matematikos mokytojų teigimu, būtent jų dalyko egzaminą renkasi daug nemotyvuotų, prasčiau besimokančių moksleivių, manančių, kad matematikos egzaminą išlaikyti yra gerokai lengviau negu, pavyzdžiui, biologijos, chemijos ar istorijos, kur *„reikia daug skaityt, daugiau darbo įdėt“ (M I5).* Pasak vienos matematikos mokytojos, pastaruoju metu būtent *„tinginys*“ ir viltis nusirašyti yra pagrindinis gana didelio susidomėjimo valstybiniu matematikos egzaminu motyvas. Kaip ji tvirtina:

> *Bandos principas veikia. Nemoku nieko, tai kur vienas, jau gal aš čia ką nors pasisukiojęs nusirašysiu.* (M I13)

Tuo tarpu moksleivės ar moksleivio lytis, mokytojos teigimu, nėra svarbi, kadangi tiek berniukai, tiek mergaitės nepasitiki savo jėgomis, gebėjimu viešai reikšti mintis, joms/jiems

baisu, kai *„vienas atsistojęs, ištraukęs bilietą kažką turės šnekėt“ (M I13).* Savaime suprantama, egzamino - loterijos rezultatai dažniausiai nedžiugina nei pačių mokinių, nei jų tėvų, nei mokytojų, suprantančių, kad *„daugiau, ne visuomet reiškia geriau“ (M I1).*

Chemiją renkasi mažiau moksleivių negu matematiką. Nepaisant to, pasak mokytojų, šis dalykas gana patrauklus tiek berniukams, tiek mergaitėms. Jį renkasi moksleivės(-iai), kurios/kurie savo ateitį sieja ne tik su chemijos, bet ir medicinos, aplinkosaugos ir kt. sritimis. Kai kurios/kurie mokytojos(-ai) interviu metu teigė, kad chemiją renkasi tik itin gabios(-ūs) ir darbščios(-tūs) moksleivės ir moksleiviai. Tokių, pasak mokytojų, dažniau pasitaiko berniukų tarpe, nes, cituojant vienos iš respondenčių žodžius:

> *Panelės bijo sunkumų. Aš taip suprantu, kad joms chemija, fizika ir matematika yra per sunku - ten sunku, ten reikia mokytis, reikia kalt, reikia suprast ir logiškai mąstyt. Vaikinui tai normalu. (Ch I3)*

Kitų mokytojų nuomone, chemiją kaip tik dažniau renkasi vidutinių gabumų ar net silpniau besimokančios(-tys) moksleivės(-iai), *„nes chemija, vaikų nuomone, iš tiksliųjų mokslų lengviausia“ (Ch A48).* Ypač chemija patraukli vidutinių ir mažesnių gabumų mergaitėms, planuojančioms mokytis medicinos mokyklose, tapti kosmetologėmis ir pan. *(Ch I8).*

Analizuojant tyrimo medžiagą akivaizdu, kad didžiausias lyčių disbalansas yra tarp besimokančiųjų fiziką. Pavyzdžiui, kai kurios/kurie fizikos mokytojos(-ai) netgi tvirtino, kad nelabai gali atsakyti į daugelį interviu metu užduotų klausimų apie mergaites fizikoje dėl to, kad jų dalyką mokosi tik viena ar dvi mergaitės. Pasak vienos šio dalyko mokytojos, mergaitės nesirenka fizikos, nes fiziniai (tikslieji) mokslai, o ypač fizika, *„vis tiek yra gan sunkūs ir ne kiekvienam gal tas“ (F I7)*, nes, sekant jos žodžiais*, „gamta taip sukūrė, kad ne visiems tai prieinama“*. Tuo tarpu dabartinės merginos sunkumų vengia*,* nes *„kada daro laboratorinius, galbūt nagučius ten kur pagadina“*. Be to, merginos galinčios *„savo gyvenimą aiškiai suorganizuoti ir be tų tiksliųjų mokslų“*. Nors, šios mokytojos tvirtinimu, *„nėra taip, kad ten skriausčiau mergaites, ar ten kas“,* tačiau tikėtina, kad jos pastebėjimai apie *„nagučius“, „gyvenimo susitvarkymą“,* o ypač nuostata, kad *„fizika – nemoteriškas mokslas“,* gali turėti įtakos moksleivių pasirinkimui. Be to, ir kitos(-i) mokytojos(-ai) *(F I6; F I9; F A47; F A46 ir t.t.)* buvo linkę tvirtinti, kad moksleivės fizikos nesirenka todėl, jog tiek pats dalykas, tiek specialybės į kurias stojant reikėtų fizikos, yra vyriškos. Taigi merginoms tiktų stoti *„nebent į Pedagoginį“ (F I7).*

Prie veiksnių, skatinančių (arba atgrasančių) pasirinkti fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių dalykus, galima priskirti ir mokytojų – mokinių santykius, mokytojos(-o) asmenybės patrauklumą. Be to, pasirinkti vieną ar kitą dalyką, gali paskatinti ir mokytojo lytis. Vienos miesto vidurinės mokyklos fizikos mokytojos *(F I6, F I9*) pastebėjo, kad kai jų mokykloje fiziką dėstė vyras, šį dalyką besirenkančių merginų buvę gerokai daugiau. Kaip viena iš jų pasakojo:

> *Tai jos gal rinkdavosi, kad jis va vyras. „Ai, va eisim pas S...tį“. Ir jos ten chi chi cha cha. Nu, vis tiek gal įdomiau mokytojas.* (F I9)

Tačiau šios mokytojos taip pat pabrėžė, kad mokytojo lytis buvo ne vienintelė mokinių domėjimosi dalyku priežastis. Jos pripažino, kad pirmiausia pats *„mokytojas buvo asmenybė“(F I9).*

Dalies tyrime dalyvavusių mokytojų nuomone, fizinius (tiksliuosius) mokslus renkasi gabiausios(-i) mokinės(-iai), o humanitarinius visos/visi kitos/kiti likę. Apskritai kai kurių mokytojų požiūris į humanitarinius dalykus besirenkančius moksleivius itin kritiškas. Kaip viena iš jų samprotavo:

> *Pavyzdžiui, dabar dešimtokai, aš jau va vis paklausiu, kas pasirinko fiziką? Vienetai, vienetai. Vienetai fiziką kitąmet. Daugiau jie humanitarai. <...> Nu, kad visi netikę. Šiemet pas mus dešimtokai visi netikę. (F I14)*

Tačiau apklausos dalyvės(-iai) mokytojos(-ai) mano, kad dėl to, jog moksleivės(-iai) *„neįveikia“* fizinių (tiksliųjų) mokslų, kaltos(-i) ne tik jos/jie pačios(-tys), jų gabumų ar motyvacijos stoka, bet ir perkrautos, sudėtingos šių dalykų Bendrosios programos. Dėl *„išpūstų“* programų, moksleivės(-iai) sistemingai dirbti *„ne tik nenori, bet jau ir fiziškai negali“ (M I4),* neturėdamos(-i) galimybės įtvirtinti tai, ką išmoko, dažnai tiesiog *„plaukia paviršiumi“ (M I5).* Pavyzdžiui, vienos iš apklausoje dalyvavusių chemijos mokytojų nuomone, nuo jos dėstomo dalyko (ypač išplėstiniu lygiu) tiek berniukus, tiek mergaites atgraso itin sunki 10 klasės programa:

> *Atgraso kas... Atgraso 10 klasė, kur chemija yra tokia sunki, yra dvyliktokų lygio. Tą, ką dvyliktokai mokosi per metus, jiems reikia išmokt per du mėnesius. Va ir visas atgrasymas. Kol jie prieina 10 klasės pabaigą, 11 klasėj chemiją renkasi labai nedaug. Nes juos išgąsdina. Būtent programa juos išgąsdina. Renkasi tik tie, kurie stos į mediciną, į biochemiją, į ekologiją, tik tie, kuriems reikia. (Ch I3)*

Be to, ypač paviršutiniškai išmokstamos, arba iš viso praleidžiamos tos temos, kurių mokomasi gegužės pabaigoje, birželio pradžioje, nes dalyko mokytojos(-ai) dažnai dalyvauja įskaitų ir egzaminų maratone. Pavyzdžiui:

> *Kai prasideda pavasarį jau tos įskaitos abiturientams, kai tie patys mokytojai ir komisijose, ir su klase, ir pamokos, ir egzaminai. Nu, žinokit, čia nori nenori trijuose asmenyse būdamas, dievuliu nepavirsi ir tikrai nepadarysi visko, kad būtų gerai. Tai tada gaunas taip – svarbiausia sutvarkyt popierius. Nu o kas iš to? O vaikui žinios kur? O kur temos? Geometrija kur? Nu kurios į pavasarį temos ten jau yra, tai jos ir nukenčia.* (M I4)

Galiausiai, nuo fizinių (tiksliųjų) mokslų moksleives(-ius) atgraso ir tai, kad mokymo turinyje *„labai daug akademiškumo, o taikymo gyvenimui labai mažai“ (M I4).*

Mokytojų atsakymai į klausimą, kas **berniukai arba mergaitės daugiau domisi fiziniais (tiksliaisiais) mokslais,** kaip kad ir į daugelį kitų klausimų, išsiskyrė. Dalis apklausoje dalyvavusių mokytojų teigė, kad susidomėjimą jų mokomiems dalykams rodo tik berniukai (pvz., *„Domisi berniukai, berniukai, berniukai!“ (F I14)).* Arba, cituojant platesnius pasisakymus:

> *Dažniausiai mano dalyku domisi berniukai, daugiau klausinėja per pamokas, žiūri specializuotas TV laidas, namuose daro eksperimentus.* (ChIT A40)

Arba, beveik analogiškai:

> *Dažniau suinteresuotumą rodo berniukai, kadangi jie tiesiog labiau linksta į tiksliuosius mokslus, jie dažniau klausinėja dėl įvairių programų, su kuriomis susiduria namuose atlikdami įvairias užduotis.* (IT A53)

Mergaites gi, pasak mokytojų, domina kiti dalykai, dažnai visai nesusiję su mokslais. Tai yra, *„mergaitėms labiau įdomu kitos sritys, į kurias jas primygtinai nukreipia masinės informacijos priemonės“ (M A43)* ar *„jau 13-14 m. mergaitės domisi madomis, drabužiais, o tiksliesiems mokslams lieka mažiau laiko, berniukų interesai – technika“ (F A46)*. Kaip teigė viena iš mokytojų:

> *Jos nori būti gražios, bet kuo būna gražios, tas jų nedomina. Apskritai jos nesigilina, jos daugiau tokios paviršutiniškos. Panelės dabar daugiau vaikinais domisi, o ne dalykais. (Ch I3)*

Tuo tarpu kitos(-i) mokytojos(-jai) tvirtino priešingai – didesnį susidomėjimą rodo kaip tik mergaitės, nes jos yra labiau motyvuotos, *„jos siekia aukštesnių rezultatų, anksčiau supranta, kas joms svarbu ir siekia tikslo“ (Ch A22),* mergaitės noriau įsijungia į įvairias po pamokų vykstančias veiklas ir t.t.

Dalis apklausos dalyvių mokytojų apskritai vengė akcentuoti moksleivių lytį. Pasak jų, *„ jei domisi, tai nesvarbu, ar berniukai, ar mergaitės“ (Ch A21).* Šių mokytojų nuomone, sunku pasakyti, nuo ko priklauso moksleivių domėjimasis, nes kartais tai *„priklauso nuo klasės, ar nuo to, koks eina srautas tų vaikų: vienais metais būna mergaitės aktyvesnės, kitais berniukai, kitais visi silpni tokie“ (Ch I8);* kitais atvejais atkreipiamas dėmesys į moksleivių amžių, nes *„vienodai domisi ir berniukai ir mergaitės: jaunesniame amžiuje 5-7 klasėse labiau klausinėja mergaitės, o 11-12 klasėse daugiau aktyvesni berniukai (M A 58).* Tačiau, akivaizdu, daugiausiai papildomai domisi tos/tie, kurios/kurie būna tvirtai yra nusprendę savo ateitį susieti su fiziniais (tiksliaisiais) ar technologijos (inžinerijos) mokslais. Tuo tarpu kitos(-i) *„ateina į pamoką ir daro tai, kas reikia ir nė kiek nedaugiau“ (Ch I3)* ir sėdi klasėje *„tiesiog tam, kad krūvis tas būtų“ (Ch I8).* Ir net gi, kaip pastebėjo kai kurios(-ie) mokytojos(-ai), besiruošiančių fizinių ar technologijos mokslų sričių studijoms moksleivių domėjimąsi daugiau nulemia ne vidinė motyvacija ir ne tai, kad jos/jie yra *„kaip sako ‚pramušta galva‘“ (F I12)* tam mokslui, o tik siekis gerai išlaikyti egzaminą. Tad tokių, kurios/kurie iš tikrųjų ne tik domisi, bet ir žavisi fiziniais (tiksliaisiais) mokslais, pasak mokytojų, tėra vos viena(-s) kita(-s). Pavyzdžiui, *„yra vienas mokinys, kuris domisi daugiau negu jam reikia, apskritai viskuo domisi“ (Ch I3).*

Galiausiai, kai kurios(-ie) mokytos(-jai) interviu metu išreiškė ypatingai pesimistines nuotaikas, teigdamos(-i), kad *„vaikai aplamai niekuo nesidomi, niekas jiems neįdomu! Jų tikslas pinigai, darbas užsienyje. Apie gyvenimą, šeimą - negalvoja“ (MF A54).* Būtent šios/šie mokytojos(-ai) į klausimą apie tai, **kokiomis priemonėmis ir metodais skatina savo mokines(-ius) papildomai domėtis jų dalyku,** tvirtino, kad *„ką čia priskatinsi?!“(M A44), „nemanau, kad kažkokios priemonės sudomintų panelę, kuriai tikrai nesiseka, arba kuri nesidomi“ (Ch I3).* Tuo tarpu kitos/kiti pedagogės(-ai) pasakojo, kad ieško įdomesnių užduočių, eksperimentuoja integruodamos(-i) pamokas, vykdo projektinius darbus, organizuoja įvairius užklasinius renginius, skatina moksleives(-ius) dalyvauti olimpiadose, stovyklose, neakivaizdinėse mokyklose ir t.t. (pastarieji ir kiti skatinimo mechanizmai plačiau aptariami sekančiuose poskyriuose). Tiesiog *„reikia pačiam daug darbo įdėt, kad pritraukt mokinį, o vaiką pritraukt galima“ (MIT A10)* ir labai svarbu apie dalyką kalbėti su meile, nenuobodžiai, kartais pajuokaujant, tačiau visuomet pabrėžiant jo reikalingumą. Kaip tai, jų pačių žodžiais sakant, daro kai kurios/kurie iš apklausos dalyvių:

Aš nuteikinėju taip, kad ta fizika ne vien tam, kad tu ją studijuotum, kad prisimintum dėsnius ir formules, o tiesiog tam, kad tu logiškai mąstytum, nes fizikoj yra pirmas klausimas „Kodėl?“. Taip ir taip įvyko... . Kodėl ? Kas čia vyko? Kaip čia vyko? Ir svarbiausia - kodėl? (F I6)

Arba:

Nors visada pabrėžiu, kad (atsidūsta), kad matematika – mokslų karalienė, bet fizikos – tarnaitė. Tai kas karalienė? (juokiasi) (F I14)

Nemaža dalis mokytojų į klausimą apie tai, **kokį poveikį mergaičių ir berniukų domėjimuisi jų dalyku turi tai, kad (kaip ir kitų dalykų) vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai šiai sričiai, kad pagrindiniai aktyvūs veikėjai yra daugiausiai vyriškos giminės**, nuleido negirdomis ir arba aptarė vadovėlių trūkumus apskritai, arba su ironija pastebėję, kad tai *„įdomus klausimas?!“ (F A32)* ar kad *„kas tie nuopelnai?! Nusileiskime ant žemės!“ (M A44),* plačiau šia tema nediskutavo. Kai kurios(-ie) mokytojos(-ai), teigė niekada šiuo klausimu nebuvo nesusimąstę *(M I1)* ar kad negirdėję, *„kad mokiniai diskutuotų šia tema“ (Ch A 22).* Kiti gi bandė prisiminti, kokius moterų nuopelnus fiziniams (tiksliesiems) ar technologijos (inžinerijos) mokslams žino pačios(-tys). Viena matematikos ir informacinių technologijų mokytojų paminėjo, kad *„pirmoji programuotoja buvo moteris - Ada Lavleis*“, o matematikių teigė net nežinanti *(MIT I10).* Dažniausiai buvo minima Marijos Sklodovskos-Kiuri pavardė. Kai kurios(-ie) mokytojos(-ai) tvirtino, kad pamokų metu mokinėms(-iams) jos/jie pabrėžia ne tik mokslininkės lytį, bet ir tautybę. Tai yra, pavyzdžiui:

Nu kodėl, kodėl? Marija Skladovska... suprantat, vot visada pabrėžiu, kad vot būtent lenkė, suprantat, kad jos yra Kiuri giminė tokia plati ir dukra vat, Nobelio premiją gavus ir žentas ir visa šeimyna, suprantat, kažkaip taip visada vat užakcentuoju, kad čia žinot, taip. Mes – lietuviai neturim kuo pasigirt, va, mokslininkų beveik neturim pasaulinio masto. (F I14)

Mokytojų nuomone, tai, kad vadovėliuose minima vos viena kita mokslininkė, yra visiškai suprantama, nes fiziniuose (tiksliuosiuose) ar technologijos (inžinerijos) moksluose *„yra labiau nusipelnę vyrai, moterų yra, bet nedaug – negalima jų nuopelnų labiau sureikšmint!“(F A4).* Moterys tuo metu, kai vyrai atrado pagrindinius mokslo dėsnius, *„visos namuose sėdėjo“(F I9)* arba *„buvo vienuolynuose, kur ruošė būt geromis žmonomis“ (MIT A10).* Mokslai joms tiesiog buvo neprieinami, nes *„tokia buvo mokslo vystymosi raida – istorijos nepaneigsi (Ch A48)* ir vadovėliuose *„viskas tvarkoj, ta prasme istoriškai“(F I8),* - tvirtino mokytojos(-ai), pažymėdamos(-i), kad *„pats gyvenimas, socialinė aplinka sudaro sąlygas išreikšti save“ (Ch A48*). Be to, kai kurios/kurie iš jų pastebėjo, kad ir dabartiniais laikais, nors mokslas moterims tapo prieinamas, fiziniuose (tiksliuosiuose) ar technologijos (inžinerijos) moksluose moterų padėtis mažai ką tepasikeitė, o moterų pasiekimai vadovėliuose galbūt neatspindėti ir dėl to, kad *„susiformavusi nuostata, apie moterų pasiekimus tik tuo atveju, jei moteris turi tvirtą užnugarį“ (M A49).* Mokytos(-jai) pastebėjo, kad bet kokiu atveju *„vyrams siekti mokslo aukštumų yra paprasčiau“,* tačiau tai nėra *„moterų diskriminacija,* [nes] *galbūt jos natūraliai daugiau rūpesčių turi šeimoje, todėl ne kiekviena gali sau leisti prabangą būti mokslininke“ (F I12).*

Kita vertus, kai kurios/kurie mokytojos(-ai) vis gi atkreipė dėmesį, kad tai, jog vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai fiziniams (tiksliesiems) ar technologijos (inžinerijos) mokslams, yra *„didelė klaida“ (FCh A 55),* kurią ištaisius, tikėtina, *„šiek tiek daugiau mergaičių sudomintų dėstomas dalykas“ (ChIT A40).* Be to, vadovėliai

pasipildytų visiems moksleiviams reikalinga informacija ir taptų įdomesni. Kaip pastebi viena iš apklausoje dalyvavusių matematikių:

> [bent jau dabar] *matematikos vadovėliai yra labai tokie sausi, nieko įdomaus. Dar anksčiau tai būdavo kokia tema, ar kas nors ką išrado, tai būdavo išrašai apie tą mokslininką, aprašyta, dabar – brėžiniai, uždaviniai ir tokie, faktiškai – negyvenimiški.* (M I13)

2.5.4. Moksleivių gabumai fiziniams (tiksliesiems) ir technologijos (inžinerijos) mokslams

Analitiškai, visų apklausoje dalyvavusių mokytojų atsakymus į klausimą apie **mergaičių ir berniukų gabumų skirtumus** mokantis fizinių (tiksliųjų) mokslų galima suskirstyti į kelias kategorijas (Lentelė 22). Ir čia įdomu atkreipti dėmesį, kad teiginio, jog mergaitės fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslams yra gabesnės nei berniukai, nepateikė nė viena(-s) respondentė(-as).

Lentelė 22. Moksleivių gabumai fiziniams ar technologijos mokslams pagal lytį

Atsakymo kategorija		***Mokytojų atsakymai (pavyzdžiai)***
1. Berniukai yra neabejotinai gabesni		*Berniukai gabesni. Jie pasižymi fizine jėga, geresne sveikata, valia. (F A41)* *Berniukai gabesni <...> Iš prigimties berniukai yra imlesni tiksliesiems dalykams. (FChA55)* *Berniukai daugiau gabesni, gabumai, manau, yra paveldimi. (M A24)* *Berniukai gabesni <...> Mergaičių mąstymas labiau ribotas.* *Berniukai nuo mažens labiau domisi technologijomis. Gal kiek lemia ir genai. (M A25)* ir t.t.
2. Berniukai yra gabesni	**2.1. Gabios mergaitės – išimtis iš taisyklės.**	*Na, kad susigaudytų ir kompiuteriuos, ir matematikoj, ir visur, tai vis tik tai berniukų. Ir technikoj, sakysim, ir fizikoj, tai daugiau berniukų. Matematikų mažai yra mergaičių, „tiksliukų" jau tokių stiprių, su technika surištų. <...> Būna aišku ir mergaičių, aš nesakau, kad čia tikrai tik berniukai, o mergaitės visos negabios. Ne, yra ir mergaičių. Va turiu vienuoliktokę tokią Liną. (M I2)* *Buvo tokių labai protingų jaunuolių ir praeitos grupės to mano išplėstinio kurso, tai tokia mergaitė Adelė, ji surinko balų daugiausiai, daugiau net už kokį labai protingą jaunuolį. (F I6)* ir t.t.
	2.2. Gabumų skirtumai išryškėja atskirose srityse	*Berniukai gabesni. <...> Gabumų skirtumai išryškėja uždavinių temose. Berniukai geriau sprendžia geometrijos, tikimybių uždavinius, mergaitės – algebrą, kur reikia formulių. Mergaitėms sunkiau mąstyti abstrakčiai. (M A16)* *Merginoms geriau sekasi vartotojiški dalykai, vaikinams programavimo dalis. (IT A52)* ir t.t.
3. Berniukų ir mergaičių gabumai nesiskiria		*Nu nepasakyčiau. /pauzė/ Turėjau mokinių labai gudrių mergaičių, aišku, ir berniukų. O kad ten ypatingai kad skirtųsi, tai sakau, tiktai vienetai, ir tai negali sakyti, kad tas ar tas. Proto vingiai turbūt vienodi visuose, čia priklauso nuo darbo, gal... (M I13)* *Viskas priklauso nuo paties mokinio noro mokytis. Gabumai mokytis vienodi! (F A36)* *Nesiskiria <...> Be to, neugdomi gabumai yra beverčiai. (Ch A22)* ir t.t.

Svarbu pažymėti, kad mokytojų, tvirtinusių, jog berniukai neabejotinai gabesni fiziniams (tiksliesiems) mokslams ir tai yra nulemta jų lyties, ir mokytojų, neįžvelgusių lyties įtakos moksleivių gabumams, atsakymai pasiskirsto daugmaž po lygiai. Šiuo atveju dominuoja

antroji kategorija - daugumos mokytojų nuomone, nors berniukai apskritai yra gabesni fiziniams (tiksliesiems) mokslams, tačiau yra temų, kur pasireiškia ir mergaičių gabumai. Be to, daryti kategoriškų apibendrinimų negalima tiek dėl duomenų stokos (pvz., *„nu čia, aišku, reikėtų tirt, reikėtų statistikos“ (M I5)* ar *„mūsų mokykloj taip nebent; gal yra kitur kitaip“ (M I2)),* tiek dėl kiekvienoje taisyklėje pasitaikančių išimčių. Šių mokytojų praktikoje yra buvę ypač gabių mergaičių, fizinių ar technologijos mokslų srityse pasiekusių aukštų rezultatų (pvz., sėkmingai pasirodžiusių olimpiadose, geriau išlaikiusių egzaminus, įstojusių į fizinių ar technologijos mokslų specialybes Lietuvos ir užsienio universitetuose, tęsiančių studijas doktorantūroje ir t.t.). Nepaisant to, dalis mokytojų buvo linkę pridurti, kad nors ir esama fiziniams (tiksliesiems) mokslams gabių mergaičių, jų gabumai yra „kitokie“, dažnai tarsi su minuso ženklu. Kaip pačios mokytojos samprotavo interviu metu:

> *Paimkime gabų žmogų: tą ir tą. Tai vaikino gabumai, man atrodo, vis tiek būna tokie tikslesni, greitesni, tas mąstymo tempas yra kitoks visiškai negu merginų.* (M I5)

Arba:

> *Kažkaip jau matyt gamtos apdovanota jau taip, kad vyrai prie techniškų mokslų. Nors panelių irgi yra, kurios taip ir, bet jos jau daugiau, taip žinot, nu, „zubrylos“.* (F I14)

Kad mergaitės yra stropesnės, kruopštesnės ir darbštesnės negu berniukai, teigė beveik visos(-i) tyrime dalyvavusios(-ę) mokytojos(-ai), tačiau šias savybes jos/jie vertino skirtingai. Vienų mokytojų įsitikinimu, darbštumas ir kruopštumas – reikalingiausios savybės, be jų fizinių mokslų srityje neįmanoma nieko pasiekti. Ne viena(-as) mokytoja(-as) minėjo sentenciją, kad 99 procentus sėkmės nulemia darbas, o 1 – gabumai. Be to, jos/jie dažnai pridurdavo, kad tas vienas procentas yra esminis. Mokytojų, mergaites apibūdinusių kaip „zubrylas“, nuomone, būtent kruopštumas, virstantis smulkmeniškumu, užduočių sprendimas naudojantis trafaretais, atsargumas, iniciatyvumo, spontaniškumo ir kūrybiškumo stoka sutrukdo mergaitėms pasiekti aukštesnių rezultatų, daryti sėkmingą mokslinę karjerą. Kaip vieno iš tokių mokytojų tvirtino:

> *Nes mergaitėm... jos kažkaip lėtesnės, jos, nu kaip pasakyt, tokios „zubrylos“ liaudiškai sakant. <...> jos stengiasi išsiaiškint, kad suprastų, daugiau stengiasi ieškoti tų tokių trafaretų. Matematikoj tai yra blogai, jos ne visada supranta kaip, bet stropiai viską padaro. Bet per egzaminus rezultatai nieko, visai neblogi ir jų būna, tų „zubrylų“ vadinamų. Bet jeigu jos nueina į universitetą ir matematika ten yra, jos tada jau ten paskęsta ir sako, kad jau sudėtinga.* (M I1)

Tačiau mokytojos(-ai) taip pat sutiko, kad ir itin gabūs berniukai tik retais atvejais pasiekia aukštų rezultatų, neįdėdami didelių pastangų. Cituojant jų žodžius:

> *Nu jis nesimokydavo. Jis nieko nedarydavo. Bet jis grynai per tuos savo gabumus. Jis labai gerus pagrindus turėjo. Aš jį nuo 5 klasės mokiau. Tai jis pasėdėjo nuo penktos klasės, tai paskui ramiai sau sėdėdavo. Per egzaminą - 98. Ir taip jis visą laiką gaudavo... mažiau 9 niekada negaudavo iš kontrolinio. Per pamokas ramiai sėdėjo, ką mes čia dirbdavom, viską padarydavo, bet namų darbų tai nelabai darydavo. Taip sau plaukdavo pasroviui.* (MI1)

Arba:

> *12, reiškia 4 klasėj, atsipalaidavo – jam gal vėliau prasidėjo ta paauglystė. <...> Nu, sako, tai čia nėra ką, aš viską žinau. Sakau, palauk, Andriau, ateis egzaminai, tai bus tau. Nu ir kas, sako. Nu, ir 100 balų surinko. Bet tai jo buvo iki tol. Tai kad*

jis ir atsipalaidavo pabaigoj, tai kai yra visi pagrindai viskas, tai nieko. Bet čia tokia išimtis. (M I4)

Mokytojos(-ai) pateikė nemažai pavyzdžių, kai gabūs jaunuoliai puikiai išlaikydavo egzaminus, įstodavo į pasirinktas specialybes aukštosiose mokyklose, tačiau neįpratę sistemingai ir nuosekliai dirbti, iškrisdavo jau po pirmosios egzaminų sesijos. Iš pasakojimų taip pat išryškėjo, kad gana dažnai berniukai jau mokykloje neišnaudoja savo gabumų – atmestinai dirba pamokų metu, neatlieka namų darbų, praleidžia pamokas. Atskirais atvejais netgi iškyla dilema, ar tokių neabejotinų gabumų turėjusių jaunuolių nereikia palikti kartoti kurso, ar leisti jiems laikyti baigiamuosius egzaminus ir pan. *(M I1, MIT I10).* Kai kurių mokytojų nuomone, būtent berniukų nesuinteresuotumas mokymusi, motyvacijos ir stropumo stoka, vis labiau prastėjantys berniukų mokymosi rezultatai, yra kur kas didesnė ir aktualesnė problema nei mergaičių dalyvavimas ar, tiksliau, nedalyvavimas fiziniuose moksluose bei mergaičių domėjimosi, gabumų temos, skatinimo mechanizmai.

Taigi respondentės(-ai) atsakydamos(-i) į klausimą, **kokiomis asmeninėmis savybėmis ir gabumais pasižyminčioms(-tiems) moksleivėms(-iams) geriausiai sekasi mokytis jų mokomą dalyką,** išskyrė įvairias kategorijas. Mokytojų nuomone, sėkmingai besimokančios(-tys) moksleivės(-iai) turi pasižymėti:

- *Pareigingumu,*
- *Atidumu,*
- *Užsispyrimu,*
- *Atkaklumu,*
- *Tvirta valia,*
- *Atsakingumu,*
- *Kantrumu,*
- *Sąžiningumu,*
- *Nuoseklumu,*
- *Ramumu,*
- *Tylumu,*
- *Pedantiškumu,*
- *Gera atmintimi,*
- *Žingeidumu,*
- *Domėjimusi naujovėmis,*
- *Imlumu,*
- *Guvumu,*
- *Smalsumu,*
- *Aktyvumu,*
- *Veiklumu.*

Didesnė dalis šių savybių buvo paminėtos po 3 – 4 kartus. Vienos jų (pvz., *užsispyrimas, atkaklumas, kantrumas, tvirta valia* ir pan.) tiesiogiai persipina, papildo viena kitą; kitos (pvz., *ramumas, tylumas ir guvumas, aktyvumas*) yra nelengvai suderinamos. Kadangi šias savybes išskyrė įvairių dalykų mokytojos(-ai), galima daryti prielaidą, kad skirtingų moksleivių asmeninių savybių reikalauja ne dalykų specifika, bet nevienodi mokytojų darbo stiliai, pačių mokytojų charakterio ypatumai ir pan.
Fizikos, chemijos, informacinių technologijų mokytojos(-ai) pažymėjo, kad norinčios(-tys) pasiekti gerų jų dėstomų dalykų rezultatų moksleivės(-iai), privalo gerai išmanyti matematiką. Kaip viena iš mokytojų tvirtino:

Tai jeigu matematiką gerai moka, tai ir fiziką. Fiziką, chemiją. Gi čia visi mokslai susiję, niekad nebūna taip, kad fiziką, daleiskim, matematiką moka gerai, o fizikos ne. Nes nu, fizika – ką, kol parašei formulę, o toliau – matematika. (F I14)

Be to, mokytojos(-ai) taip pat buvo linkę pabrėžti ir įgimtus gabumus (pvz., „tam, kuriam duota, tai jis savaime supranta“ (M I2)) bei pašaukimą. Pavyzdžiui:

Ir čia reikia jau tokio specialaus pašaukimo. Kodėl, sakykim, ne kiekvienas į muzikos mokyklą stoja ir groja kokia violončele? Taigi yra vienetai, tiesa? (F I6)

Įdomu pastebėti, kad buvo pateikta ir pavienių, gana originalių pastebėjimų (pvz, viena fizikos mokytoja ypač pabrėžė, kad *„geriau fiziką išmano dešiniarankiai!“ (F A46)).*

Svarstydamos(-i) apie sėkmingam mokymuisi reikalingas savybes, didžioji dauguma visų dalykų mokytojų ir vėl akcentavo *stropumą, kruopštumą, darbštumą, stipriai išreikštą mokymosi motyvaciją.* Kaip matyti iš ankstesnių mokytojų pastebėjimų, šios savybės labiau būdingos mergaitėms. Vienos(-i) mokytojos(-ai) teigė, kad stropumas, *„juodas darbas“* ir *„tvirtai užsibrėžtas tikslas“ (MF A54)* yra esminiai reikalavimai siekiant gerų rezultatų, kitos(-i) pastebėjo, kad nors *„moteriškas“* kruopštumas, dėmesys smulkmenoms, moksle svarbūs, tačiau sėkmės dažniausiai nenulemia. Moterys, kad ir kokios kruopščios bebūtų, pasak fizikos mokytojos, šioje srityje gali atlikti tik antraplanį vaidmenį, būti „šalia“ vyrų. Konkrečiau:

Fizika tai vis tiek toks mokslas, toks tinka vyriškam mąstymui. Jų gi mąstymas tas... jie gi mąsto apibendrinamai, o mes taip smulkmeniškai daugiau. Aišku, moksle reikia ir tokio, ir tokio mąstymo, bet... Gerai, kad yra kažkur moterys šalia – tas kruopštumas, tas smulkmeniškumas. <...> Vyriškas tas mąstymas. O mes, moterys, jeigu vyriškas žodis kažkur seminaruose ten ar pokalbiuose mums svarbus. (F I7)

Abstraktus, apibendrinantis, kryptingas, greitas, tikslus, aštrus, racionalus, erdvinis, „prie fizikos“, „prie technikos“ – tai tik dalis epitetų, kuriais mokytojos(-ai) apibūdino *„vyrišką“* mąstymą. Visus šiuos požymius mokytojos(-ai) apjungė į vieną – *loginio mąstymo* – sąvoką. Interviu metu buvo aiškiai pabrėžiama, kad loginis mąstymas – tai svarbiausia, reikalingiausia savybė fiziniuose (tiksliuosiuose) moksluose, nes *„tikslieji mokslai yra sunku <...> jie reikalauja loginio mąstymo“ (Ch I3)* ir dalyko besimokančios(-tys) moksleivės(-iai) *„turi labai gerą loginį mąstymą turėt išugdytą, gal ir neišugdytą, bet tiesiog... tiesiog turėt logikos visur“ (M I1).* Tuo tarpu *„mergaitės, kurios turi loginį mąstymą <…> yra išimtis“ (F A3),* jų loginis mąstymas yra *„labiau ribotas“ (M A25)* arba net apskritai *„mūsų panelės šiais laikais loginiu mąstymu nepasižymi“ (Ch I3).*

Papildomai, remiantis interviu medžiaga, sėkmingam fizinių ar technologijos mokslų sričių mokymuisi reikalinga ir *„vaizduotė“*. Kaip tai apibūdino viena fizikos mokytoja:

Vaizduotė, sakyčiau, ne tik menininkams reikalinga. Tai ir čia... jeigu suvokia gerai geometriją, jei įsivaizduoja. Nes reikia įsivaizduoti reiškinį. (F I6)

Kitas būtinas bruožas – tai intuicija, kuri, kai kurių mokytojų nuomone, yra labiau būdinga mergaitėms ir todėl jos šia prasme yra pranašesnės nei berniukai (F I ; M I2, Ch I7 ir t.t.). Tuo tarpu kitos/kiti mokytojos(-ai) tvirtino priešingai. Pavyzdžiui:

> *Nu, žinot, kaip čia yra... Berniukai... pas juos intuityvus mąstymas kažkaip išlavintas yra... Jie kažkaip intuityviai net ir prastai besimokantys savais būdais kažkaip suskaičiuoja, kažkaip. Jie gal ir logiškesni yra.* (M I4)

Taigi apibendrinant verta pastebėti, kad apklausoje dalyvavę mokytojos(-ai), išvardindamos(-i) daugelį fizinių ar technologijos mokslų sričių dalykų mokymosi sėkmę nulemiančių moksleivių savybių ir gabumų (pvz., *pareigingumas, atidumas, atkaklumas, atsakingumas, gera matematinė atmintis, žingeidumas, nuoseklumas* ir t.t.*),* ypač akcentavo *loginį mąstymą* ir *stiprią mokymosi motyvaciją, stropumą, kruopštumą*. Pastarosiomis savybėmis, mokytojų teigimu, dažniau pasižymi mergaitės, o itin fiziniams (tiksliesiems) mokslams reikalingu loginiu mąstymu – berniukai.

2.5.5. Moksleivių žinios ir mokymosi rezultatai fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse

Pasakodamos(-i) apie moksleivių **pažymius,** fizinių ir technologijos mokslų sritims priklausančių dalykų mokytojos(-ai) buvo labiau linkę aptarti vertinimo procesą apskritai, analizuoti jo metu iškylančias problemas. Dalis mokytojų, paprašytos(-i) vidutiniškai palyginti berniukų ir mergaičių pažymius, skirtingų lyčių moksleivių nuostatas į pažymius ir žinias, teigė negalinčios(-tys) objektyviai į šiuos klausimus atsakyti, nes niekada apie tai nėra svarstę, neveda *„tokios statistikos“ (F I12, MIT I10, IT A29).* Be to, mokytojų nuomone, pažymiams dažniau didesnės įtakos nei lytis turi konkreti klasė *(Ch I8), „kolektyvo nuostatos“ (M A16)*. Nepaisant to, apklausoje dalyvavusių mokytojų atsakymus į klausimus apie mergaičių ir berniukų pažymius, galima sugrupuoti į kelias kategorijas.

Pirma, lyginant vidutiniškai mergaičių pažymiai yra geresni, nes mergaitės yra stropesnės, jos visuomet paruošia namų darbus, laiku atsiskaito, jų savarankiški rašto darbai yra kruopščiau apipavidalinti, mergaitės pasižymi aukštesne rašto kultūra ir pan. Remiantis tiesioginiais mokytojų pasisakymais, tai skamba šitaip:

> *Mergaitės... jos vis tiek dar savo stropumu... juk mes mokytojai ir už norą dirbt rašom, pažymį truputį keliam ir už pažangą, ir už atsinešimą, už viską, už namų darbų darymą. Viskas susideda ir tai mergaitei kaip ir geresnis pažymys išeina.* (M I2)

Arba:

> *Nu, ko gero, kažkiek gal skiriasi, nes kaip sakiau, mergaitės stropesnės, jos ir atsiskaito daugiau ir pažymiai vis tik geresni.* (M1 I13)

Geresnius mergaičių nei berniukų mokymosi rezultatus lemia ir tai, kad mergaitės pažymiui teikia daugiau svarbos, jos labiau išgyvena, dėl žemesnių pažymių, stengiasi juos ištaisyti. Kaip tai įvardino pačios(-tys) mokytojos(-ai):

> *Jos dėl pažymių gal labiau pasistengia. Sakysim, jeigu berniukas gauna žemesnį pažymį, tai jam vienodai prieš klasę. O mergaitė gavusi nepatenkinamą pažymį, tai ji gal truputį daugiau susigėsta, gal nepatogu jai prieš draugus, gal prieš viską. Nes būna parašei blogesnį pažymį, jau matai, kad žmogui nepatogu, jau jis nutilo, nulenkė galvą ir taip toliau. (M I2)*

Arba:

Jos stropios labai. Aš sakau, kad jeigu ir fiziką pasirenka, tai jos labai jau stengiasi tą gerą pažymį gaut, jei nepasiseka, bando dar kartą, kad geresnį gauti. (F I7)

Kaip pastebėjo mokytojos(-ai), egzistuoja tikimybė, kad geresnius mergaičių mokymosi rezultatus nulemia tai, kad jas dėl gero pažymio labiau „spaudžia“ tėvai *(M I4)*. Be to, ir pačios mergaitės yra labiau subrendę, labiau motyvuotos, jų požiūris į mokslą yra labiau teigiamas *(F A46).*

Kita vertus, kaip atkreipė dėmesį mokytojos(-ai), lyginant vidutiniškai, berniukų pažymiai yra prastesni, nes berniukai yra mažiau stropūs ir kruopštūs, jie praleidžia daugiau pamokų, nepadaro namų darbų, per neapdairumą, skubėjimą privelia daugiau klaidų ir t.t. *(M I1, M I2)*. Be to, berniukai yra mažiau motyvuoti, neturi numatę ateities planų, jie greičiau pasiduoda, susidūrę su sunkumais. Pačių mokytojų žodžiais sakant:

Berniukas.... matai, kad jis labai apsileidęs, jis nieko nenori, nieko jam nereikia.... Va taip pasakyčiau, berniukas greičiau nusispjauna. O jam tas pats – moka ar nemoka. (M I2)

Kitas santykinai blogesnius berniukų mokymosi rezultatus lemiantis veiksnys – tai tai, jog jie labiau pasiduoda grupės spaudimui, jie dažniau prisitaiko prie bendraamžių, kurie į gerą mokymąsi žiūri atsainiai ar neigiamai, nuostatų. Vėl gi, mokytojų žodžiais kalbant:

Berniukams... nu gi jie iš tiesų nėra, kaip sako, tie „zubrylos“, jiems gi kartais net gėda pasirodyti, kad aš čia „zubrinu“, čia perdaug mokausi. (Ch I8)

Arba:

Turėjau klasę, kur buvo ne prestižas mokytis bernams. Ten jau reikalas buvo juodas. O mergaitės beveik visos buvo dešimtukininkės. (MIT A10)

Taigi net ir tie berniukai, kuriems geri pažymiai yra labai svarbūs, pasak mokytojų, ne visada tai parodo *(M A49),* nes, tikėtina, berniukams dažnai yra svarbesnės nei mergaitėms žinios, pasitenkinimas darbu, bet ne pažymiai. Į tai mokytojos(-ai) taip pat atkreipia dėmesį sakydamos(-i), kad:

Kaip tik vat pasiekti tokį pasitenkinimą, tai berniukui labai svarbu - „Aš padariau pirmas.“, o pažymiai – mergaitėm. (M I5)

Kita mokytojų tarpe atsiskleidžianti nuomonė, kad, lyginant vidutiniškai, mergaičių ir berniukų pažymiai nesiskiria, nes motyvuotos(-i) moksleivės(-iai), tai yra tos/tie, *„kurie savo ateitį sieja su šiuo mokslu“ (Ch A22),* nepriklausomai nuo lyties, siekia tiek gerų pažymių, tiek kokybiškų žinių. Įdomu pastebėti, jog kai kurių mokytojų teigimu, nors abiejų lyčių moksleivių pažymiai vidutiniškai panašūs, tačiau yra gaunami skirtingai. Kaip konkretizuojama keliuose interviu:

Mergaitės daugiau kala ir dirba, ir pažymius geriau užsitarnauja, o berniukai daugiau išmąsto. Ir pažymiai nesiskiria labai, nepasakysi, kad mergaitė ar berniukas turi geresnį pažymį, nėra taip. (Ch I3)

Arba:

Bet kaip yra – už tą kruopštumą tai vienas toksai įvertinimas, bet už suvokimą, už pritaikymą jau... Kitą kartą berniukas gal ir nepadaro to visko iki galo, bet jis suvokia, atsako ir pritaiko, realizuoja. Čia jau kitas įvertinimas. (Ch8)

Kaip tvirtino bent kelios/keli mokytojos(-ai) „pažymiai gal ir nesiskiria, tačiau skiriasi žinių kokybė - berniukai daugiau įsimena, mergaitės telkiasi žinynus“ (M A42).

Papildomai, šiame kontekste taip pat pastebėtina, kad tiek berniukams, tiek mergaitėms pažymiai gali būti ir vienodai nesvarbūs nes visi „vienodai [blogai] mokosi“ kadangi „dabar visi tingi“ (F I14). Pavyzdžiui, kaip pasakojo viena iš mokytojų:

> *Dabar apskritai dėl pažymio niekas nekovoja. Žemesnėse klasėse rašai 4, sako „valio“, kad 4 – taip anksčiau nebūdavo. 11 klasėj pažymys neturi jokios reikšmės, nes dar ne baigimas. (Ch I3)*

Interviu dalyvių tarpe buvo nedaug mokytojų, kurios/kurie tvirtino, jog berniukų pažymiai yra geresni nei mergaičių. Tokį atsakymą pateikė keli fizikos mokytojai, kurių klasėse mergaitės sudarė mažumą.

Kitas dalykas – interviu metu ne visuomet buvo smulkiau detalizuojama, kaip mokytojos(-ai) supranta „gerą pažymį“. Remiantis platesniu interviu medžiagos kontekstu, galima daryti prielaidą, jog vienos(-i) mokytojos(-ai) labiau orientuojasi į maksimumą (dešimtukus ir devintukus), kitos(-i) – į vidutinius pažymius (aštuonetus, septynetus). Kas yra „geras pažymys“ moksleivėms(-iams), taip pat gana subjektyvu. Tai yra, vienos(-ai) mokytojos(-ai) tvirtino, kad moksleivėm(-iams), kurios(-ie) nesiruošia laikyti valstybinio egzamino ir studijuoti fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybių, svarbu *„tik tiek, kad baigtų teigiamu pažymiu“ (F I12).* Kitų mokytojų nuomone, būtent šios/šie moksleivės(-iai) labiausiai ir reikalauja aukštų pažymių. Kaip pasakojo chemijos mokytoja:

> *Jau 12-okai kovoja tik dėl pažymio, o žinių jiems nereikia. Jie reikalauja šitaip „Rašykit man gerą pažymį, aš egzamino nelaikau“. 12 – oj pažymys pasidaro viskas, nenorint žinių visiškai. Bet čia tarp tų, kurie nelaiko egzamino. Kurie laiko egzaminą, jie, aišku, nori geresnio pažymio, bet jiems pažymys nėra rodiklis, jie nori ir žinių. Ir lyčių skirtumo čia jokio.* (Ch I3)

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad kalbėdamos(-i) apie vertinimo objektyvumą, sąžiningumą ir panašius mokymo proceso aspektus, mokytojos(-ai) moksleivių pažymius aptarė ir baigiamųjų egzaminų bei tolimesnių studijų kontekste. Kai kurių mokytojų nuomone, būtent čia atsiskleidžia *„kas yra kas“ (M I1).* Įvertinant ankstesnius teiginius apie tai, kad mergaitėms svarbiau pažymiai, o ne žinios, ir kad pažymius jos dažnai gaunančios už tai, kaip mokosi (stropiai, kruopščiai, sistemingai), o ne tik už tai, ką išmoko, nesunku numanyti, kad šis palyginimas dažniausiai būdavo merginų nenaudai. Mokytojų tvirtinimu, egzaminų metu, kai reikia pademonstruoti savarankiškumą ir loginį mąstymą, merginos dažnai pasirodo prasčiau. Vienos iš apklausos dalyvių žodžiais sakant:

> *Kitą kartą būna ir apmaudu – mergaitės turi 9 semestre, išvedi 9, nes grynai viską padaro... O būna, kad berniukas turi semestre 8, o nueina 95 ar 97 per egzaminą. O mergaitė turi 9, o per egzaminą gauna 70. Taip būna... Taip ir yra buvę ne vieną kartą. Dėl to, kad jos viską tau padaro iki smulkmenų, bet kai reikia kažkur ir logikos parodyti, ir kaip tu ten susigaudai, susiorientuoji, tai ir stop. (M I1)*

Kita mokytoja, pasakodama apie moksleivių pažymius ir egzaminų rezultatus, buvo labiau susirūpinusi ne merginų, o vaikinų likimu. Pastarosios mokytojos teigimu, merginos,

nelaikydamos valstybinių fizikos, chemijos egzaminų (kur, tikėtina, patirtų nesėkmę) ir atestate turėdamos geresnius pažymius, įstoja į prestižiškiausias specialybes, taip užkirsdamos kelią vaikinams, iš kurių gali *„išsirutulioti gerų tokių specialistų“ (F I7).* Mokytojos nuomone, tai yra *„labai labai blogai“* ir vienintelė išeitis iš šios situacijos, kvotų stojant į populiariausias specialybes įvedimas. Tiksliau cituojant šios mokytojos pasisakymą:

> *Vienu metu, čia aišku gal ir žmogaus teisių pažeidimas, bet vienu metu Vilniaus universitetas priėmė 50 procentų mergaitėms vietų davė, 50 – berniukams. Man patiko šitas.* (F I7)

Tačiau, paklausta tiesiogiai apie kvotas, stojant į fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybes, mokytoja tvirtino, kad čia jos visiškai nereikalingos. Konkrečiau:

> *Mergaitės ten nestoja, nes jos ten nenori tenai stoti tiesiog. Bet jei tiksliuosius jie norėtų, tai gali... konkursų gi ten nėra. Bet vis dėl to, jie ten neina. Gal todėl, kad žino, jog nieko ten negalės pasiekti dauguma.* (F I7)

2.5.6. Moksleivių elgsena per fizinių (tiksliųjų) mokslų ir informacinių technologijų pamokas.

Nemaža dalis respondenčių(-tų), paprašytos(-ti) palyginti, **kaip per jų mokomo dalyko pamokas elgiasi mergaitės ir berniukai,** tiesiog nusistebėjo dėl to, kad „ką galima kalbėti apie vyresniųjų klasių moksleivių elgesį?“, nes vyresnėse klasėse neiškyla jokių drausmės problemų. Kaip tvirtino mokytojos(-ai):

> *Vyresnėse klasėse nei mergaitėm, nei berniukam pastabų duot nereikia. Jie pasirinkę kryptingai, jei jau jis pasirinko, tai ir sėdi normaliai. Nu, aš nežinau, man sunku pasakyt. Nėra taip.* (Ch I3)

Arba:

> *Aš jau dabar eilę metų dirbu tik vyresnėse klasėse. O šiaip dėl disciplinos ar kaip tai man, pavyzdžiui, problemų nėra, tai aš ir nežinau.* (Ch I8)

Taigi, mokytojų nuomone, nepaisant laukiančio egzaminų „maratono“ ir streso, vyresnėse klasėse *„geriau dirbt, nes vaikai labiau motyvuoti, ramūs vaikai, tai ne 5-okai, ne 8-okai, ir net ne 10-okai“ (M I2),* tuo tarpu *„žemesnėse klasėse drausmės problema dabar yra baisi“ (Ch I3).* Be to, dauguma mokytojų teigė, kad paauglystėje daugiau problemų per pamokas kelia berniukai. Vieni jų iššaukiančiu elgesiu stengiasi pademonstruoti savo sėkmę (pvz., *„atsiranda tokių išdidžių, ne tai kad išdykusių, bet save jau... nu jis jau geras šokėjas, literatas geras. Na ir jis pasijunta kartais aukščiau gal už kitus ir gali sau leist“(M I2)),* kiti taip siekia kompensuoti ar užmaskuoti savo nesėkmes (pvz., *„turintys, kaip sakoma, problemų mokymosi, tai jiems nesiseka, tai jie tada vis tiek nori save sureikšmint kaip tai, kad visi pamatytų, nu, nori jis, kad dėmesį atkreiptų“ (M I4)).* Pasak daugumos mokytojų, su mergaitėmis problemų dažniausiai nekyla, nes *„mergaitės gal viena kita iššaukiančiai elgiasi“ (MIT A10).* Tačiau būtent toks stereotipiškai „berniukiškas“ mergaičių, iš kurių tikimasi paklusnumo, elgesys mokytojas(-us) labiau trikdo, išmuša iš vėžių. Kaip kelios mokytojos pastebėjo interviu metu:

> *Dar berniukai išdykę, tai jie man lengviau suvokiami ir valdomi, jei apie tokius paauglius jau kalbėti. O jeigu jau kokia pasiutus mergaitė, tai tada su ja jau*

sunkiau rasti bendrą kalbą, po teisybei. Jeigu jau kokia užsispyrus mergaitė. (F I6)

Arba:

Aš manau, kad berniukai yra drausmingesni. Dabar žemesnėse klasėse 9 –10- ose berniuką lengviau sutramdyt negu mergaitę. <...> tai kalbasi, tai daiktus renkasi, tai dar kažką. Tai berniuką lengviau nuramint negu mergaitę, nes mergaitėm rūpi tai auskarus viena kitos pačiupinėt, tai dažus pažiūrėt, kaip nagus nusidažyt, kokią gumutę ar panašiai... Berniukai to neturi, davei pastabą ir viskas, išsitraukė – dirba. (Ch I3)

Konstatuodamos(-i), kad *„dabar tos mergaitės aktyvios pasidarė“ (F I14),* kai kurios(-ie) mokytojos(-ai) nėra linkę teigiamai traktuoti moksleivių, juolab mergaičių, aktyvumo, kurį tinkamai nukreipus galima konstruktyviai išnaudoti mokymo(-si) procese. Tačiau čia verta atkreipti dėmesį ir į tai, kad ne visos(-i) mokytojos(-ai) geros pamokos rodikliu laiko tylą, kai *„girdėti kaip musė skrenda“*. Jų nuomone, intensyviai dirbant šurmulys neišvengiamas. Kaip matematikos mokytoja pasakojo:

Būna kartais, kad šurmuliuoja. Bet jie šurmuliuoja kaip. Pas mus tankiai būna tokia darbinė atmosfera. Jei aš prie lentos aiškinu, visi klauso tikrai normaliai, ir netrukdo, ir viskas gerai. Bet kai jau duodi darbą, ar grupėmis, ar ką, tai jie tada jau dirba intensyviai ir pasikalbėdami, ir šurmulys būna, ir kviečiasi mokytoją – ateikit čia prie mūsų, pažiūrėkit, kas čia mums nesigauna. Arba net jei grupėj dirba, ir individualiai, kažkas neaišku, padėkit. Tas triukšmas grynai darbinis gaunasi. Tokio, kad nei iš šio nei iš to rėktų, ar kalbėtųsi kokiom kitom temom, taip jau nebūna. (M I1)

Aktyvi(-us) mokinė(-ys) nebijo nei klausti, nei atsakinėti – tokia nuomonė formuojasi analizuojant interviu su mokytojomis medžiagą. Tačiau, remiantis mokytojų atsakymais, sunku aiškiai nustatyti, kas – mergaitės ar berniukai pamokoje yra aktyvesnės(-i). Vienos(-i) mokytojos(-ai) interviu metu tvirtino, kad jei mokytoja(-as) sugeba sudominti ir motyvuoti darbui, aktyviai pamokoje dalyvauja tiek berniukai, tiek mergaitės *(M I1.).* Kitų mokytojų nuomone, aktyvesni yra berniukai. Tai iliustruoja sekanti ištrauka iš interviu:

Vat aktyvesni gal, jeigu jau įdomu, tai berniukai būna dažniau – klausimų jiems daugiau kyla. Mergaitės stropiai dirba ir klauso kas vyksta. Va toks skirtumas iš tikrųjų yra, jeigu taip žiūrėti. (M I5)

Arba:

„Mergaitės bijo pasirodyt kvailesnėms, jos taip sako, o berniukas nebijo. Jis, kad ir nesąmonę sako... Bet čia matyt nuo vaiko priklauso. Jei jis nori reikštis, tai ir daro taip, nesvarbu ką pasakys. Bet dauguma žino, bet tyli. Mergaitės tokios kuklesnės, gal abejoja savo gebėjimais... Nežinau... (Ch I3)

Tačiau, pasak mokytojų, nors mergaitės ir vengia rizikos, jos labiau negu berniukai bijo, nerimauja. Ypač didelį stresą mergaitės dažniausiai patiria kontrolinių darbų, patikrinimų metu. Pastebėtina, kad mokytojos(-ai) mergaičių nerimą ir baimę traktuoja kaip prigimtinį, moterims būdingą dalyką ir neieško jokių būdų moksleivių jausenai pagerinti.

Dalis apklausoje dalyvavusių mokytojų tvirtino, kad būtent mergaitės būna aktyvesnės *(IT A53),* kad jos *„daugiau domisi, užduoda klausimus (F I12), „savarankiškai atlieka užduotis, randa įdomesnių problemos sprendimo variantų“,* o berniukai kaip tik bijo pasirodyti ko nors

neišmanantys, negabūs *(F A36)*. Bet net ir aktyvios mergaitės, mokytojų nuomone, fizinių (tiksliųjų) mokslų pamokose ir popamokinėje veikloje retai tampa lyderėmis. Kaip viena iš mokytojų pastebėjo:

> *Tai taip jau buvo, kad ta viena mergaitė geriausiai ir mokėsi, tai jinai ir vadovavo ten trupučiuką. Vadovavo... Bet ten klasė buvo bloga. Nebuvo lyderių berniukų. Jinai buvo lyderė. <...> O šiaip tai mergaitės... nu kaip viena, dvi mergaitės, tai jos kažkaip vis tiek jau, jei yra berniukų, kurie mokosi gerai, tai jos jau nėra lyderės.* (F I7)

Čia verta atkreipti dėmesį, kad nors šiame pasakojimo epizode mergaitės lyderiavimas neišskiriamas kaip neigiamas dalykas, tačiau jis nesiremia pačios mergaitės – lyderės savybėmis, o labiau yra situacinis, užpildantis vakuumą, atsiradusį dėl lyderių berniukų stokos.

Taigi šioje vietoje apibendrinant būtina pabrėžti, kad, be abejo, pedagoginiu požiūriu yra paradoksalu, jog mokytojos(-ai) moksleivių elgesį linkę tapatinti tik su elgesio problemomis, o gerą elgesį laiko savaime suprantamu dalyku, kurio papildomai aptarinėti neverta. Jei elgesys (pvz., didesnis mergaičių nerimas, baimė ir pan.) nėra susijęs su drausmės stoka, mokytojos(-ai) linkę į jį nekreipti pernelyg daug dėmesio, motyvuodamos(-i) tuo, kad tai yra tiesiog prigimtiniai, bet ne socialiai mokymosi proceso eigoje suformuojami (ir taip pat pašalinami) dalykai.

2.5.7. Fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių mokymo(-si) turinys ir metodai

Į klausimą, ar jų dėstomo **dalyko programos yra vienodai pritaikytos ir mergaitėms, ir berniukams,** didesnė dalis respondenčių(-tų) atsakė itin lakoniškai. Pavyzdžiui, kad *„programos vienodai nepritaikytos“,* tai yra*, „išpūstos“, „sunkios“, „neatitinkančios skiriamo pamokų skaičiaus“ (M A43), „nesubalansuotos“ (M I12), „nesusistemintos“ (M I11), „mokymo turinys per sunkus, per platus“ (M A 58)* ir pan. Kaip jau buvo minėta, nemaža dalis apklausos dalyvių mokytojų šiandienines mokymo(si) programas įvardino kaip vieną pagrindinių veiksnių, atgrasančių vaikus nuo fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų sričių pasirinkimo. Net ir tos/tie mokytos(-jai), kurios/kurie teigė, kad vidurinės mokyklos programos yra geros, pažymėjo, jog realizuoti jas yra sunku. Pagrindinė to priežastis yra tai, jog iš pagrindinės mokyklos *„vaikai ateina su žemesniais gebėjimais, galimybėmis“ (M A49).*

Visumoje, mokytojos(-ai) tvirtino net nesusimąstančios(-tys) dar ir apie tai*, „ar programos pritaikytos abiems lytims“ (M I1)* ar net reiškė išgąstį dėl tikimybės, kad įgyvendinant programose numatytus tikslus, be kita ko reikėtų atsižvelgti dar ir į moksleivių lytį *(M I2).* Mokytojų tarpe vyrauja požiūris, kad Bendrosios programos, kaip jau byloja pats pavadinimas, yra bendras valstybinis dokumentas, todėl jos skirtos *„visiems moksleiviams, nes visiems reikia žinoti tuos dalykus, bendram išsilavinimui, tai ir mergaitėms ir berniukams reikia žinoti*“ *(F I14).* Pasak mokytojų, *„kadangi egzistuoja lygios galimybės visiems ir visur, todėl ir matematikos programa neturi išimčių“ (M A42)* arba *„be abejo, visiems vienodai <...> Manau, kad ir kiti neturėtų skirstyti užduočių pagal lytį“ (IGMK A51).*

Tik kelios(-i) mokytojos(-ai) atkreipė dėmesį, kad rengiant mokymo programas vis gi reikėtų atsižvelgti į tai, jog dabartinė programa *„yra per sudėtinga mergaitėms įsisavinti: daug*

teorinių žinių, sudėtingi uždaviniai ir t.t.“ ir kad *„turėtų dalyko programa būti paprastesnė, susieta su gyvenimiška patirtimi“ (ChIT A 40).* Tačiau čia būtina pažymėti, kad tokie ir panašūs dabartinės mokymo programos netobulumo aspektai buvo minimi daugumos mokytojų, kurios/kurie akcentavo programos trūkumus visoms(-iems) moksleivėms(-iams), nepriklausomai nuo jų lyties.

Vertindamos(-i) vyresnėms klasėms skirtus savo dalyko **vadovėlius ir turimas mokymo priemones bei jų patrauklumą mergaitėms ir berniukams**, apklausoje dalyvavę mokytojos(-ai) taip pat buvo linkę kalbėti apie bendro pobūdžio problemas. Čia dažniausiai buvo minima, kad ne visi vadovėliai pilnai atitinka Bendrąsias programas, kad vadovėliai yra pernelyg orientuoti į teorines žinias, nėra *„nurodymų, kur* [moksleiviai] *tas žinias galės pritaikyti, panaudoti“(ChIT A 40),* kad remiantis vadovėliais sunku pasiruošti valstybiniams egzaminams. Pavyzdžiui, pačių respondenčių(-tų) žodžiais:

> *Vadovėliai turi būti suderinti. O ne taip, kad viena programa, kiti vadovėliai, vieni iš vienos šalies patirtį, kiti iš kitos... kažką išsivertė, kažką paliko. Turėtų būt vis dėlto labai atsakingai - programos suderintos su vadovėliais ir su amžiaus tarpsniais. Ir praktiškai turėtų būt padaryti tyrimai išsamūs.* (M I4)

Arba:

> *Vadovėliai... mes iš vis, kai ruošiamės egzaminui, tai knaisiojam iš visų pakampių, kur tik galima įvairiausias knygas perverti, kur tik kokių uždavinių randi. Ištisai gauna vaikai tuos lapus. Ištisai sprendžiam. Ir rankiojam, sisteminam tą medžiagą. Grynai pagal vadovėlį jeigu ruošies, tai ir išlaikysi minimaliai tą egzaminą. Tikrai neišeis labai gerai.* (M I1)

Galiausiai, buvo atkreipiamas dėmesys ir į tai, kad moksleivės(-iai) apskritai nemėgsta darbo su vadovėliais. Kaip tai apibūdino chemijos mokytoja:

> *Problema yra ta, kad mokiniai kažkaip labai sunkiai... nemėgsta jie skaityti, nemėgsta daug dirbti vis tiktai. Vat kuo greičiau, kuo greičiau. Ir čia jau lytis nieko dėta. Nežinau, gal aš ko nesuprantu... Bet jiems paprastai išaiškini, kad tik paimt iš tavęs, išsiurbtų, o kad patys paimtų skaitytų. Nu, vadovėly, kaip aš sakau, ta pati medžiaga yra. „Ne, Jūs išaiškinat, mes tada suprantam“. O su vadovėliu kad dirbt... (Ch I8)*

Vertindami kitas mokykloje naudojamas **mokymo(-si) priemones,** dalis mokytojų buvo nusiteikę gana pesimistiškai. Pasak jų, daugelis priemonių yra pasenę, nekokybiškos, o kai kuriose mokyklose trūksta net ir tokių. Kadangi naujos priemonės yra sunkiai įperkamos, mokyklos jas įsigyja gana retai. Nepaisant to, nemažai mokytojų teigė, kad šiuo klausimu situacija mokyklose tolygiai gerėja. Savaime suprantama, kad su naujomis priemonėmis dirbti yra lengviau ir paprasčiau. Mokymo(si) procesą ypač palengvina kompiuterinių naudojimas. Pavyzdžiui, kaip dėmesį į tai atkreipė vienas iš respondentų:

> *Va trumpai pasakysiu apie multimediją.... Užtektų ir kreidos, bet su multimedija geriau. Duodi sąlygas, pakoreguoji iš karto sprendimą, parodai, viskas yra.* (M I2)

Tiesa, pasak vienos mokyklos direktoriaus (kartu ir matematikos mokytojo), dalis mokytojų kompiuterių mokymo(-si) procese nenaudoja ne tik dėl to, kad jų stokojama, bet ir dėl to, kad nežino, kaip galėtų efektyviai tai padaryti. Tiksliai cituojant jo žodžius:

Mokytojai truputį, atvirai pasakius, esam ir atsilikę. Mes kompiuteriu taip nemokam kaip vaikai, taip nenaršom. Jie ten viską moka. (M I1)

Apklausoje dalyvavusios(-ę) mokytojos(-ai) pripažįsta, kad įvairios kompiuterinės programos moksleivėms(-iams) yra labai patrauklios, skatinančios technologijos mokslais susidomėti tas/tuos moksleives(-ius), kurioms/kuriems įprastos priemonės atrodo nuobodžiomis, pasenusiomis. Kaip viena iš mokytojų pasakojo:

Aš buvau „išsimušusi" kabinetą ir mes sprendėm elektronines pratybas. Šimtaprocentinis lankomumas! Jie ėjo ir sprendė. O klasėj pusės nėra. O ketvirtadieniais visi būna, „n" raidžių nėra. Jei sakau, kad šiandien nesivesiu, tai jie pikti būna. (MIT I10)

Kita vertus, vien tik naujos priemonės savaime nenulemia mokymo(-si) kokybės. Kaip pažymėjo fizikos mokytojas, *„netgi naudojant senas priemones, galima pasiekt puikių rezultatų: <...> svarbu, kad jos būtų veikiančios" (F I12).* Pasak šio mokytojo, besilankiusio ne vienoje užsienio mokykloje, tik atrodo, kad kitur žolė žalesnė, o priemonės kaip naujausiose fizikos laboratorijose. Svarbiausia sąžiningas mokytojų ir moksleivių darbas –*„ir aš tai mačiau Vokietijos mokyklose, kur priemonės dar senesnės negu mūsų" (F I12).*

Lygindamos(-i), ar mokymo(-si) priemonės yra vienodos patrauklios mergaitėms ir berniukams vienos(-i) mokytojos(-ai) teigė, kad priemonės yra vienodos ir niekam dėl to problemų nekyla. Vienos mokytojos nuomone, mokykla yra *„ne darželis" (M A44),* kur reikia galvoti kokios priemonės tinka berniukams, o kokios – mergaitėms. Tuo tarpu kitos(-i) mokytojos(-ai) pastebėjo, kad priemonės *„labiau prieinamos ir patrauklios berniukams" (M A50).* Pasak jų, mergaitės *„labai nepatikliai naudojasi prietaisais, bijo prisiliesti, kad nenutrenktų elektros srovė ir pan." (F I12).* Ši baimė, fizikos mokytojo nuomone, gali būti paaiškinama tuo, kad mergaitės, skirtingai nei berniukai, su dauguma elektros prietaisų nėra susidūrę nei namuose, nei per technologijų pamokas. Nors mokytojas ir pripažino, kad priemonės, kurios būtų patrauklios ir mergaitėms, *„praktiškai turėtų šiek tiek skirtis" (F I12),* kokios tos priemonės turėtų būti konkrečiau pasakyt negalėjo. Tai yra, kaip jis argumentavo:

Na negaliu aš persikūnyti į mergaitę. Čia priklauso nuo žmogaus mąstymo tipo – jeigu jis mąsto vaizdiniais, tai jam reikia papildomų iliustracijų , o kitam tai būtų nereikalinga medžiaga. (F I12)

Pasakodamos(-i), kokiomis **priemonėmis ir metodais skatina mokines(-ius) papildomai domėtis** savo dėstomu dalyku, dauguma mokytojų minėjo įdomesnių, netradicinių mokymo(-si) metodų ir formų paieškas ir jų pritaikymą ugdymo procese. Mokytojos(-ai) išskyrė integruotas pamokas, projektinius darbus, informacinių technologijų naudojimą, probleminių, gyvenimiškų uždavinių sprendimą ir t.t. Kai kurios matematikos mokytojos pateikė itin išsamių pavyzdžių, kaip galima integruoti matematiką su daile, istorija, geografija, lietuvių kalba ir literatūra. Keli pavyzdžiai:

Darom mes kažkokius darbus. Su parabolėm prikuriam kažkokių uždavinių, va vaikštom visokių arkų ieškom, visokių piešinukų. Darom visokius vitražus. Va ir dabar darom tokį projektinį darbą. Jie klijuoja su dailės mokytoja ten vitražus, o mes stengiamės supažindint su daugiakampiais, kad kažkas įdomiau būtų ir kad

jie skaičiuotų ir kad kažkoks susidomėjimas būtų. Tai šitą daug kas mėgsta daryt ir jiems tas patinka. (M I1)

Arba:

„Egiptiečių matematika“ vienas atnešė. Tada čia buvau pasiūliusi „Erdvinės figūros geometrijoje ir architektūroje“, irgi ir pririnko ir padarė skaidres, viską. Paskui vis norėjau, pati rinkausi tokį darbą, man buvo įdomu – „Matematikos folkloras“. Tai bulgarų, pvz., labai daug tokio yra, yra ir kitų tautų. Nu, vat lietuvių...<...> lietuvių kalboj nėra labai tokių, bet vis tiek kalbėjom, kas su muzika siejasi, su tautosaka, kokie ten skaičiai „9“ ir t.t. Kokie čia šiemet dar buvo įdomesni? Ai dar viena darė <...> tyrimą, kokie charakteriai paplitę gimnazistų tarpe. O matematikos folkloro prisikalbinau tik tiek, kad tie uždaviniai, kur visų tautų, padaryt skaidrę, susiet su to krašto (čia kartu su geografija) kultūra ir t.t. Tai gana įdomių tokių skaidrių padarė. (M I4)

Integruotos pamokos ir projektiniai darbai, mokytojų nuomone, fiziniais ir technologijos mokslais domėtis skatina ne tik gabias(-ius), bet ir silpniau besimokančias(-ius) moksleives(-ius). Joms/jiems tai yra vienas iš būdų „pasikelti“ pažymį. Pavyzdžiui, kaip tai apibūdino matematikos mokytoja:

Kitas ir patenkinamo pažymio niekaip nesusirenka. Nu tai vis tiek tada spaudi per projektinius, darbelį ar kokį modelį ten pagamint, kad kažkur vaikas jaustų, kad uždirbo, kad būtų priverstas kažkaip pasidomėt. (M I4)

Netradicinės pamokos ir metodai, mokytojų teigimu, tinka ir tuomet, kai dėl įvairių švenčių, renginių ar kitų priežasčių mokykloje sunku organizuoti įprastas pamokas. Tiskliau, cituojant interviu:

Būna mokykloj kokios dienos, ar šventės sutampa, tai kas, tai tada kokių netradicinių metodų, kokių žaidimo forma prisitaikai. Tada jau išsijudina darbas grupėse. Yra tokių visokių netradicinių pamokų. Tada kažkaip jau nenueina veltui tas laikas. (M I4)

Verta atkreipti dėmesį ir į tai, kad mokytojos(-ai), pasakodamos(-i) apie netradicinius mokymo(si) metodus, keliančius mokymosi motyvaciją, įtraukiančius į veiklą tiek gabius, tiek mažesnių gabumų vaikus, skatinančius moksleivių aktyvumą, kūrybiškumą, savarankiškumą ir t.t., pabrėžė, kad, nepaisant išvardintų privalumų, šie metodai vyresnėse klasėse naudojami gana retai. Tiksliau – *„švenčių proga“* arba *„iš bėdos“*. Viena fizikos mokytoja buvo itin tiesmuka. Jos nuomone, su aktyviaisiais metodais *„galima žaisti iki 10 klasės, <...> o norint, kad vaikai išlaikytų valstybinį egzaminą gerai, žaisti nebegalima!“(F A4).* Dar daugiau, plačios, perkrautos programos ir pasiruošimas baigiamiesiems egzaminams, mokytojų tvirtinimu, yra pagrindinės priežastys, kodėl aktyvieji, kūrybiniai metodai vyresnėse klasėse yra naudojami gana retai. Pavyzdžiui, 11-12-ose klasėse, ypač mokant A lygiu, pasak matematikos mokytojos, *„jau gaunas tas vadinamas sausai, jau nėra laiko kažkokiom diskusijom, kažkokios istorijos nagrinėjimui matematinės, nėra laiko (M I1).* Tad vyresnėse klasėse dažniausiai naudojami *informaciniai* (*mokyklinė paskaita, aiškinimas, konsultavimas, demonstravimas, rašto darbai ir t.t.)* bei *operaciniai (pratybos, praktikos, laboratoriniai darbai)* mokymo(-si) metodai, rečiau *darbas grupėse*.

Kai vienas pagrindinių mokymo tikslų yra per sąlyginai trumpą laiką perteikti kuo didesnį kiekį koncentruotos informacijos, mokytojų nuomone – ypač tinkamas būdas, yra *paskaita.*

Skaitant paskaitą per vieną ar dvi tą pačią dieną vykstančias pamokas galima perteikti temos esmę, išaiškinti pagrindinius faktus ir idėjas. Paskaita itin tinkama dirbant su didesniu skaičiumi moksleivių. Be to, pasak mokytojų, šis metodas pratina moksleives(-ius) dirbti *„akademiškai“ (M I5)*, paruošia jas/juos studijoms aukštosiose mokyklose, kur paskaita yra jau ne vienas mokymo(-si) metodų, o pagrindinė mokymo(-si) organizavimo forma. Be abejo, šis metodas turi ir nemažai trūkumų: ne visuomet mokytojoms(-ams) pavyksta moksleives(-ius) įtraukti į paskaitą. Dalis moksleivių, ypač tų, kurios/kurie nesupranta sudėtingos medžiagos, išlieka pasyvios(-ūs), nuobodžiauja arba tiesiog mechaniškai konspektuoja ir nesugeba atskirti esminės informacijos nuo antraeilių dalykų. Konkrečiau:

> *Ir matematikoj, jeigu tu tvarkingai užsirašai, tai paskui mažiau klaidų padarai. Paprasčiausia ir dėl šito klaidos atsiranda, dėl to neraštingumo. Ir nenori jie [berniukai], vat, ir nemėgsta tada užrašinėt.* (M I4)

Verta atkreipti dėmesį, kad, mokytojų nuomone, tvarkingai konspektuoti sunkiau sekasi būtent berniukams.

Siekiant įtvirtinti teorines žinias, suformuoti praktinius mokėjimus ir įgūdžius, greta paskaitų būtinas *pratybų metodas* – tai ir *aiškinamosios pratybos,* ir savarankiškas *pratimų* darymas klasėje ir namuose. Matyt, turėdamos(-i) omenyje, kad tai vienas dažniausiai fiziniuose ir technologijos mokslų srityse taikomų metodų, mokytojos(-ai) šio metodo išsamiau neaptarinėjo. Kai kurios(-ie) mokytojos(-ai) tik pastebėjo, kad mergaitės *pratimus* atlieka kruopščiau nei berniukai – pastarieji dažnai praleidžia tarpinius skaičiavimus, jie nori „*greičiau gauti rezultatą ir pirmi sušukti „padariau“ (M A38).* Mergaitės dažniau nei berniukai stengiasi išsiaiškint tai, ko nesuprato spręsdamos uždavinius pamokų metu ar atlikdamos namų darbus *(M I1, M I2 ir kt.).*

Vienas iš būdingiausių fizikos ir chemijos pamokose taikomų metodų – tai *laboratoriniai darbai*. Tai ir mokytojų dėstomą medžiagą iliustruojantys *demonstraciniai bandymai,* ir mokinių atliekami *iliustraciniai ir eksperimentiniai* darbai. Atlikdami juos pavieniui ir grupėse moksleivės(-iai) praktiškai patikrina išmoktus dalykus, stebi įvairius minėtų mokslų reiškinius, mokosi naudotis prietaisais ir t.t. Be abejo, fizikos ir chemijos kabinetuose atliekami eksperimentai neprilygsta tiriamajam darbui mokslo laboratorijose, tačiau jie, mokytojų nuomone, yra itin reikalingi ir naudingi, nes ne tik padeda geriau suvokti išdėstytą medžiagą, (pvz., *„jeigu jau jisai pamatė, jau jam suvokimas yra kitas“ (Ch I8))*, bet ir skatina moksleivių mokslinį kūrybingumą, didina susidomėjimą fiziniais (tiksliaisiais) mokslais. Mokytojos(-ai) teigė, kad *„tie eksperimentiniai metodai domina visus“ (Ch I3),* kad *„tokie praktiniai darbai jiems įdomu, jie tada čia užsiima“ (F I9)* ir pan. Laboratorinius darbus moksleivės(-iai) noriai atlieka ne tik pamokų metu, bet ir domėdamosis(-iesi) fizika ar chemija papildomai. Viena chemijos mokytoja pasakojo, jog norinčių dalyvauti po pamokų vykusiame eksperimente, kurio metu buvo gaminamas rankų kremas, buvo tiek, kad netgi reikėjo skelbti kelių etapų konkursą. Ji pasakojo:

> *Ir berniukai, ir mergaitės – nori visi. O man reikia 4 žmonių. <...> Nori visi. [Berniukai] sako, o kodėl mums neleidžiate? Kodėl? – sako. Eksperimentai, tyrimai, bandymai juos domina. Ir eitų beveik visi.* (Ch I3)

Nepaisant, kad, kaip tvirtino dauguma mokytojų, laboratoriniais darbais domisi ir mergaitės, ir berniukai, vis gi pastebima, kad geriau juos atlikti pavyksta būtent berniukams. Ir netgi tiems, kuriems mokytis teoriją itin nesiseka. Pavyzdžiui, vienos iš mokytojų žodžiais:

Nu tokie praktiniai darbai jiems įdomu, jie tad čia užsiima. Būna toks, jis visai nieko nesimoko, nieko nežino, o praktiką va duodi ir jis vienas pirmųjų susiorientuoja, padaro viską. O kokia mergaitė, gerietė, ten viską iškalus, duodi kokį elementarų darbelį, jinai nesiorientuoja. <...> Nu tie praktiniai darbai. Tiesiog matosi, kad tas, kuris... va taip greit tie vaikinai susiorientuoja ir padaro tuos darbus, o merginos net nežino, iš kurios pusės pradėt. (F I9)

Vis dėlto, jei mokytoja(-as) gerai supažindina su laboratorinių darbų specifika, pateikia aiškias ir išsamias instrukcijas, mergaitės ne blogiau, o kartais net geriau nei berniukai susidoroja su laboratoriniais darbais, nes kruopščiau jiems pasiruošia *(Ch A22).*

Kalbėdamos(-i) apie laboratorinius darbus, mokytojos(-ai) labiau buvo linkę aptarti ne tik su moksleivių lytimi, bet ir su organizaciniais sunkumais susijusias problemas – dideles klases, priemonių stoką, laiko stygių, menką nekvalifikuotų laborančių(-tų) (jei tokių apskritai yra) pagalbą ir panašias problemas. Keli pavyzdžiai pateikti žemiau esančiose citatose iš interviu.

Visi bandymai, eksperimentai tai irgi papildomai yra. O su laborantų pagalba irgi... nėra dažniausia tokios pagalbos, kadangi laborantai dažniausia ne specialistai būna, arba jų visai nebūdavo, jeigu mokykla nedidelė. Nu įvairių buvo momentų. Tai tenka viską tau pačiai vienai daryt. Pagal galimybes reiškia turėtų skirti į grupes, jeigu vaikų 30, kažkada aš net 40 turėjau klasę. Tai kaip su tokiais vaikais laboratorinį arba praktikos darbą padaryt? Su tokia grupe vaikų sudėtinga yra. (Ch I8)

Arba:

Man atrodo, daugiau tų praktinių darbų reikėtų. Bet tie darbai vėlgi – man reikia paruošti, man reikia sutvarkyt po to, man reikia prižiūrėti juos, galų gale man niekas nemoka už juos. Tai kartais ir pagalvoji – ai, paaiškinsiu va taip va, ant lentos pabraižysiu. Jeigu už tai būtų kažkoks papildomas... žinau, ten laboratorinio priežiūra, ten... Tarybiniais laikais žinau, kad būdavo net laborantas prie fizikos kabineto ir jisai ten padėdavo, paruošdavo, išdėliodavo. Pati turi... Ir būna po tų laboratorinių visa šlapia suplūkus ateini, o tau dar kita pamoka, tarkim, 9 klasei laboratorinis, 10 ta, 11 tas ir taip vat varai, varai... <...> Visur čia nėra nei fazės, čia nei rozetės. Atsineša jie ten tuos elementus, sujungia grandinę, ten duodu jiems pažaisti. (F I9)

Laboratoriniai darbai, kaip ir daugelis kitų kūrybinio, atrandamojo pobūdžio užduočių gali būti atliekama ne tik pavieniui, bet ir grupėje. „*Geriausias mokymasis – mokant kitus, todėl darbas grupėmis yra geras veiksnys mokantis“ (M A42),* - šį darbo grupėje privalumą įvertino dauguma respondenčių(-tų). Be to, darbas grupėje leidžia įgyvendinti ir akademinius, ir socialinius ugdymo tikslus. Efektyvaus darbo grupėje tikslas – kad visos(-i) grupės narės(-iai), ne tik dirbtų kartu siekdamos(-i) rezultato, bet ir dalytųsi savo patyrimu, padėtų vienos(-i) kitoms(-iems). Tačiau, kaip pripažino nemažai mokytojų, nėra lengva pasiekti, kad grupėje būtų mokomasi bendradarbiaujant, nes grupės tikslai ne visuomet atitinka atskirų grupės narių poreikius, dažnai ne tik tarp grupių, bet ir grupės viduje egzistuoja arši konkurencija. Dauguma mokytojų sakė, kad jos/jie siekia sudaryti kaip įmanoma labiau heterogeniškas grupes, į jas įtraukiant tiek berniukus, tiek mergaites, tiek gabius, tiek mažesnių gabumų vaikus. Pasak mokytojų, vienuoliktose (kitaip nei pradinėse) klasėse, jau neprieštaraujama dėl to, kad vienoje grupėje tenka kartu dirbti berniukams ir mergaitėmis. Tačiau itin gabios(-ūs), geriausius pažymius turinčios(-tys) moksleivės(-iai) gana dažnai pareiškia norą dirbti

individualiai, o ne su prasčiau besimokančiomis(-iais) klasės draugėmis(-ais). Ypač šią problemą akcentavo gimnazijų mokytojos(-ai). Vienas tokių pavyzdžių yra pateiktas žemiau.

> *Darbas grupėmis labai populiarus, įvairiai organizuojamas <...> ir skirstai taip, kad tuos silpnesnius sodini šalia stipresnių, kad tie padėtų. Bet dar pasakysiu, kad darbas grupėmis... tie kurie labai gerai moka, jie labai nenori grupėmis dirbti. Jiems nepatinka. „O kodėl, -sako, - aš turiu Jūsų darbą dirbt?“ Yra man ir taip pasakęs vienas kartą. Sako: „O kodėl aš turiu Jūsų darbą dirbt?“ –„Kaip,- sakau, - mano darbą“? „O, ką čia man davėt?“ – sako. Prie tų draugų taip sako. Reiškia, ką aš čia jam į grupę daviau. Jis jau taip įsivaizduoja, kad pats viską moka viską labai gerai ir tada jau toks bendravimas... Čia tie, kurie matematiką moka labai gerai, tie, kurie jau matematikoj asmenybės, sakykim taip, tai jie labai nenori grupėmis dirbt. Ir jei pasodini, jei silpnesni vaikai šalia sėdi, tai gaunas, kad jie vis kviečiasi mokytoją, o pats nesistengia aiškinti. Jam visai neįdomu. Jau geriau jam duok atskirai ir jis spręs.* (M I1)

Taip, pasak mokytojos, dažniau elgiasi gabūs berniukai, o *„mergaitės, tai jos kažkaip kultūringesnės šituo atžvilgiu“ (M I1).* Tačiau kitos gimnazijos matematikos mokytoja pasakojo ir apie bemaž identišką merginos reakciją. Taigi galima spėti, jog toks elgesys labiau būdingas ne vienos ar kitos lyties moksleivėms(-iams), bet apskritai gabiems vaikams, kuriems lyderiavimo ir gerų rezultatų poreikiai tampa pagrindiniais, nustelbiančiais bendravimo ir bendradarbiavimo poreikius.

Mokymo procese mokytojoms(-ams) labai svarbu gauti grįžtamąją informaciją, kaip moksleivėms(-iams) sekasi įsisavinti išdėstytą medžiagą, todėl greta mokymo(-si) metodų taikomi ir tikrinimo metodai, atliekantys tiek kontrolės, tiek mokymo funkcijas. Čia mokytojos(-ai) vardino kontrolinius darbus, trumpus rašto darbus, diktantus, individualias ir frontalias apklausas ir pan. Mokytojos(-ai) pastebėjo, kad didesnį stresą prieš ir per kontrolinius darbus patiria mergaitės, jos labiau jaudinasi, bijo nesėkmės *(M I1; M A16; MIT A9; M A58 ir t.t.).* Tačiau, kita vertus, būtent mergaitės dažniausiai būna kruopščiau pasiruošę įvairiems rašto darbams *(FCh A 55),* sklandžiau geba išdėstyti mintis raštu *(M I2)*, pasižymi aukštesne rašto kultūra, rašo be gramatinių klaidų, įskaitomai *(M I4).*

Mokytojų nuomone labiausiai vyresnėse klasėse netinkantis metodas – tai individuali apklausa žodžiu, atsakinėjimas prie lentos. Nors šis metodas leidžia nuodugniai patikrinti teorines žinias, moko moksleives(-ius) „*garsiai kalbėti, mąstyti, reikšti savo mintis“ (MF A54),* tačiau jis užima daug laiko, sunku objektyviai įvertinti, be to, „*mokiniai nejaukiai jaučiasi atsakinėdami prieš visą klasę, nes patiria patyčias, užgauliojimus, pažeminimus, net apkalbas“ (MF A54).*

Kalbėdamos(-i) apie mokymo(-si) metodus, mokytojos(-ai) pastebėjo, kad visi metodai turi savų privalumų ir savų trūkumų, o metodų pasirinkimui įtakos turi daugelis veiksnių. Pagrindiniai iš pastarųjų – tai moksleivių asmeninės savybės *(Ch A22),* mokymosi stilius, moksleivių amžiaus bei klasės ypatybės (pvz., *„Vienoms klasėms gali būti naudojami vieni metodai, kitoms – jie gali ir netikti“ (Ch A21)).* Svarstant, ar vienu iš metodų atrankos kriterijų gali būti moksleivių lytis, mokytojų nuomonės išsiskyrė. Vienos(-i) iš jų tvirtino, kad pasirenkant vienokį ar kitokį metodą, svarbu atsižvelgti tik į mokymo medžiagą ir aukščiau išvardinus veiksnius. Tuo tarpu kitos(-i) pastebėjo, kad galbūt reikėtų atsižvelgti ir į moksleivių lytį, nes, *„berniukams labiau tinka veiklos metodai, mergaitėms intelektualesni, kruopštesnio darbo reikalaujantys metodai“ (Ch A48)).* Teiginys, kad mergaitėms labiau

tinka tradiciniai, o berniukams netradiciniai, aktyvūs metodai, pats savaime atrodytų visiškai neutralus. Tačiau tolimesni kai kurių mokytojų komentarai suponuoja mintį, kad mergaičių net neverta stengtis įtraukti į aktyvią veiklą, nes joms (stropioms ir paklusnioms) visiškai užtenka ir įprastų mokymo būdų. Kaip pasakojo chemijos mokytoja:

> *Mergaitėm užtenka ir to, kad aiškini, sprendi ir pan. Joms to užtenka. Berniukam noris kažko daugiau. Juos lengviau įtraukti į kokį netradicinį metodą. O mergaitėms tas pats. Joms liepsi skaityt – skaitys, liepsi iškalt – iškals, liepsi parašyt – parašys.* (Ch I3)

Dalis mokytojų apskritai nebuvo nusiteikę plačiau aptarinėti įvairių mokymo(-si) metodų. Ypač skeptiškai nusiteikę metodų atžvilgiu buvo dalis didesnį pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų. Jos/jie kalbėjo:

> *Ai, tie metodai... Jaunesnių paklausinėsit apie metodus <...> metodai metodais, o vis tiek reikia kasdieninio kruopštaus darbo su vaikais, su klase. (M I2)*

Arba:

> *Pats metodas mokymo kokybės nelemia, kokybę lemia darbas, darbas ir dar kartą darbas. (F I12)*

Svarbiausia, išmokyti moksleives(-ius) savarankiškai mokytis, o tai mokytojų tvirtinimu, kiekvienais metais tampa vis sunkiau, nes *„savarankiškas darbas <...> dabar beveik išnykęs“ (M A44).* Tiksliau, moksleivės(-iai) nenori daryti namų darbų, dirbti savarankiškai klasėje. Ir mokytojos(-ai) tvirtina, kad *„jie tiek iš tavęs traukia, tiek klausia, bet tiek patys nenori dirbt“ (M I2).* Nenoras ir nemokėjimas dirbti savarankiškai, apsunkina ne tik darbą mokykloje. Pasak mokytojų, tai gali būti pagrindinė kliūtis tolimesnėms sėkmingoms studijoms. Kaip interviu metu samprotavo viena iš mokytojų:

> *Nu daugiau savarankiško mokymosi, daugiau kad jie savarankiškai. Vis tik tai, taip sakant, o, nes vėliau, kai nueina į aukštąją mokyklą, būna problemų. Tai vat aš stengiuosi, kad, jau pasirinko A lygį, kad jie daugiau savarankiškai, kad daugiau spręstų, kad daugiau savarankiškai mokytųsi ir va, nes, kaip patirtis rodo, nueina į aukštąją mokyklą, įstoja, atrodo viskas gerai, iki pirmos sesijos. Po pirmos sesijos jų jau ten nelieka. Aš va iš eilės išleidau dvi laidas dvyliktokų, vienais kitais metais man čia davė, nes čia buvo tokių probleminių, tai ir matau, kad vaikai nemoka mokytis, nueina į aukštąją mokyklą ir daugiau kaip pusė ir iškrenta. Viskas. Nes nesugeba savarankiškai mokytis.* (F I14)

2.5.8. Papildomos veiklos, palaikančios domėjimąsi fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos mokslais

Ankstesnių tyrimų duomenys rodo, kad **dalyvavimas dalyko olimpiadose**, ypač jose užimtos prizinės vietos, buvo vienas pagrindinių veiksnių, paskatinusių mergaites pasirinkti fizinių (tiksliųjų) mokslų studijas aukštojoje mokykloje (BP 6 BASNET projektas). Todėl pozityviai galima vertinti faktą, jog dauguma tyrime dalyvavusių mokytojų rengė moksleives(-ius) dalyko olimpiadoms. Tik keletas rajono mokyklose dirbančių pedagogių(-ų) išsakė neigiamą nuostatą tvirtindamos(-i), kad *„tai nepopuliaru“ (FCh A 55)* ar kad *„olimpiadoms ruoštis, reikėtų koncentruotis vienoje įstaigoje“ (MF A54).*

Pagrindiniai kriterijai, kuriais vadovaujantis mokytojos(-ai) pasirenka pretendentes(-us) dalyvauti olimpiadose, - tai moksleivių gabumai ir noras dalyvauti. Moksleivių lytis,

mokytojų teigimu, čia neturinti jokios reikšmės, nes *„jau kas gabus, tai gabus, jau čia lytis nei prie ko“ (M I13).* Tačiau, kaip pastebėjo dalis mokytojų, atrenkant pretendentes(-us) problemų vis gi kyla, nes, pirma, gabių vaikų nėra daug, antra, dar mažiau yra norinčių dalyvauti. Gabios(-ūs) moksleivės(-iai), pasak mokytojų paprastai būna labai užimtos(-i), kadangi retai tokių moksleivių gabumai koncentruojasi vienoje srityje. Kaip interviu metu buvo pasakojama:

> *Bet kas visiškai ryšku, kad jei koks vaikas pasitaiko, tu jį pagauni, kad jis gabus ir tu galėtum jį truputėlį paruošti olimpiadai, tai paskui sužinai, kad biologas sako tą patį, chemikas tą patį ir taip toliau ir paskui tą vaiką plėšo į visas puses. Reiškia, tokių kad ten būtų daug ir tu galėtum rinktis nepasakysi, kad ten būtų labai daug. Aišku, Licėjui ar kur ten jau kitas reikalas. O čia tai mokykloj normalioj vidurinėj, tai tas kontingentas nėra toks, kad...* (F I6)

Įdomu pastebėti, kad būtent Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono mokymo įstaigose dirbančios(-tys) mokytojos(-ai) Vilniaus Licėjų išskyrė kaip absoliutų lyderį fizinių (tiksliųjų) mokslų srityje. Šiame kontekste gana dažnai buvo pabrėžiama, kad *„normaliai vidurinei“,* ar *„paprastai gimnazijai“* varžytis labai sunku, o dažnai ir neįmanoma. Pavyzdžiui, respondentės žodžiais:

> *Bet va nuėjau, kaip jau sakiau „Euklido“, ten kur kiek paprastesni tie uždaviniai, kiek kitokio pobūdžio jie, tai ten jau gerai. Bet ten Licėjaus nebuvo. Tie būtų, tai ir nušluotų.* (M I1)

Be to, apklausoje dalyvavę mokytojos(-ai) išskyrė ir netgi savotišką „protų nutekėjimo“ problemą. Tai yra, kaip buvo pastebima interviu metu, būtent pačios(-tys) gabiausios(-i) mokinės(-iai) išeina būtent į Licėjų. Kaip viena iš respondenčių kalbėjo:

> *Vyresnių, tai sakiau, nėra noro tą daryti. Gal čia mūsų mokykloj nėra to noro, nes patys gabiausi įstoja į Licėjų. Pagrindiniai matematikai, kurie galėtų būti, jie išeina.* (M I5)

Tuo tarpu nedidelė sėkmės tikimybė dažnai sumažina moksleivių norą dalyvauti olimpiadose. Viena iš mokytojų šį aspektą įvardina sakydama, kad:

> *Matematikoj labai sunku, kad pasisektų, olimpiados mūsų labai sudėtingos. Tai paskui su metais noras aišku mažėja. Jei pradinėse klasėse nepasiseka, entuziazmas gęsta, nes jie rezultato nemato. Ir aš manau, kad matematikoje mes turim tą problemą, kad olimpiados labai sunkios. Gal žodis olimpiada ir reiškia, kad ten turi būti tik patys patys, bet tada tokioj paprastoj, normalioj mokykloj labai sunku rasti vaikų.* (M I5)

Įdomu pastebėti, kad kai kurios/kurie mokytojos(-ai) taip pat atkreipia dėmesį ir į tokias individualias moksleivių charakteristikas, kaip individualizmas ar net egoizmas, dažnai pasireiškiantys moksleivių užduodamu klausimu: *„kas man iš to, kad eisiu?*. Viena iš mokytojų pasakojo:

> *[Ji] į olimpiadas neidavo. Kontrolinius rašydavo 9-10. Jeigu paprašai, kad nu va bus olimpiada.... „Ne, nenoriu!“ ir viskas... Berniukai nueina, bet jie nieko nesiruošia ir tada stebuklų kažkokių neparodo.* (M I1)

Pastarasis atvejis yra gana išskirtinis, nes mokytojų teigimu, dažniau nenorą kur nors papildomai dalyvauti parodo berniukai, o *„mergaitės nori dalyvaut, užklasinėj veikloj mergaitės, darbą padaryt kokį nors papildomą“ (Ch I3)*, nes *„jos, matyt, darbštesnės, jas lengviau prisikalbint“*. Tuo tarpu *„o vaikinai – tai ką...“ (Ch I3)*, prikalbinti juos pavyksta, kaip juokavo viena mokytojų, nebent kažką uždraudus arba kažką pažadėjus. Pavyzdžiui, kaip tai buvo nupasakota vieno interviu metu:

> *Pasiūlai pažymį. 10-uką užsidirba už dalyvavimą olimpiadose, jeigu surenka pusę taškų ir daugiau, o jei tik kelis, tai prie kontrolinio prisideda. Tas motyvuoja, tada nori.* (Ch I3)

Nepaisant, pasak mokytojos, šis būdas nėra itin veiksmingas, nes pritraukia anaiptol ne gabiausias(-ius), o dažniau tas/tuos moksleives(-ius), kurioms/kuriems reikia *„pasitempt pažymį“,* o kartais net balansuojančius ant neigiamo pažymio ribos. Tokiais atvejais, žinoma, iškyla nauja problema: iš pradžių dėjus dideles pastangas moksleives(-ius) įkalbėt dalyvauti, paskui jau bandoma jas/juos atkalbėt. Todėl turinčios(-tys) gabias(-ius) ir aktyvias(-ius) moksleives(-ius) mokytojos(-ai) jas/juos ypač vertina. Nors, kaip interviu metu minėjo mokytojos(-ai), sąlygos ruošti moksleives(-ius) olimpiadoms nėra itin geros, *„kai turi mokinį, kur matai, kad verta dirbti, tai ir dirbi“ (MIT A10).* Galiausiai, kai kurios(-ie) mokytojos(-ai), tikino neturinčios(-tys) jokių problemų dėl moksleivių noro dalyvauti. Kaip viena iš jų pasakojo:

> *Turiu būrelį. Kai man reikia atsirinkti į olimpiadą, daviau užduotis. Nes norinčių buvo žymiai daugiau, nei ten galima.* (MIT A10)

Atsakant į klausimą, kokie jų rengiamų **moksleivių pasiekimai įvairaus lygio olimpiadose ir ar pastarieji yra susiję su jų lytimi,** dauguma mokytojų tvirtino, kad vis gi dažniau prizines vietas užima berniukai.

Iš papildomų veiklų, į kurias gali įsijungti fiziniams ar technologijos mokslams gabios(-ūs) moksleivės(-iai), fizikos mokytojos(-ai) dažniausiai minėjo neakivaizdinę jaunųjų fizikų mokyklą „Fotonas“, jos organizuojamas vasaros stovyklas. Matematikės(-ai) tuo tarpu išskyrė Lietuvos jaunųjų matematikų mokyklą prie Vilniaus universiteto. Neakivaizdinė jaunųjų chemikų mokykla „Pažinimas“ ir Neakivaizdinė jaunųjų programuotojų mokykla prie Matematikos ir informatikos instituto paminėtos nebuvo. Viena chemijos mokytojų teigė skatinanti moksleives(-ius) dalyvauti akademiko J. Janickio chemijos konkurse *(Ch A 18),* o besidominčios(-tys) informacinėmis technologijomis gali dalyvauti KTU Informatikos fakultete rengiamame moksleivių programuotojų forume *(IT A37).* Vėl gi, kaip ir kalbant apie olimpiadas, vienos(-i) mokytojos(-ai) tvirtino, kad vienintelė jų problema – daug papildomo darbo, o dėl moksleivių noro dalyvauti papildomose veiklose neturintys jokių problemų. Konkrečiau, kaip tai buvo nusakyta interviu:

> *Vienuoliktokams visada siūlau dalyvauti neakivaizdinėse matematikų mokyklose. <...> Jie turi įstoti, po to 4 užduotis turi išsiusti 11 kl., po to 4 – dvyliktoj. Kas pusantro mėnesio ateina užduotis su 10 uždavinių ir dar teorinė medžiagą. Po dar važiuojam į Universitetą, laikyti kaip ir egzaminą ir tik tada gauna pažymėjimą, kad baigė. Tai šiemet studijavo 10, baigė 8, nes mergaitė ir berniukas pakeliui iškrito, nes nusprendė rinktis tolimą nuo matematikos dalyką. Vienuoliktokų irgi 10[studijuoja]. (MIT I10)*

Priešingai, kitos(-i) mokytojos(-ai) skundėsi, kad įtraukti moksleives(-ius) į papildomą veiklą yra vis sunkiau ir sunkiau, nes, kaip jau minėta aukščiau, *„nenori jie, nenori jie niekur“ (F I14)*. Ir nors *„tie „Fotonai“ ir ką, ten yra gi Šiaulių Universitete“*, mokytojos patirtis byloja, kad *„nenori jie papildomai spręsti, nenori sukt galvos“ (F I14).* Be to, dalis mokytojų interviu metu prisipažino, kad ir jos/jie pačios/patys ne itin stengiasi dirbti papildomai, nes turėtų *„skirti daug laiko nuo šeimos“ (M A 38)*, arba jeigu daugiau papildomai dirbtų su vienomis(-ais)moksleivėmis(-iais), tai nukentėtų kitos/kiti *(F I9).* Galiausiai, kitos(-i) mokytojos(-ai) teigė, kad jos/jie įdeda pakankamai daug pastangų papildomai dirbdamos(-i) su moksleivėmis(-iais), tačiau tos pastangos toli gražu ne visuomet būna veiksmingos. Kaip viena iš jų interviu metu pasakojo:

> *Buvau gi nuvedus ir ten kur Universiteto dėstytojai organizuoja... Tai porą kartų nuėjo į tuos užsiėmimus ir sako, neįdomu, aš neisiu, kam man ten mokytis tai, ką aš mokysiuos pirmam kurse. Jis taip man pareiškė. Tai jis buvo 10 klasėj tada. O aš su tokiu malonumu nuvedžiau, galvoju jau vis tiek ten bus įdomiau, kai dėstytojai pateiks. <...> Pabuvo, sako, man neįdomu ir viskas. <...> Kaip sudomint, nežinau (balse jaučiamas stiprus nusivylimas).* (M I1)

Pasak mokytojų, iš dalies suprantama, kad mokinės(-iai) vyresnėse klasėse ir taip labai apkrautos(-i) ir dalyvauti papildomose veiklose tiesiog neturi ne tik noro, bet ir laiko bei jėgų. Tiksliau, kaip tvirtino mokytojos(-ai), moksleivės(-iai) ruošiasi tik *„grynai gerai išlaikyti tą egzaminą, o jau kas už egzamino ribų, tai neperkrauna savęs, jau nepersimoko“ (F I9).* Kitas dalykas, dalis rajono mokyklų mokinių *„nenoriai įsijungia į papildomą veiklą, nes dauguma važinėja į mokyklą“ (MF A54).* Paskatinti moksleives(-ius) (ypač tas/tuos, kurios/kurie galvoja apie tolimesnes dalyko studijas) dalyvauti neakivaizdinėse mokyklose, gali nebent tai, kad kai kurias iš jų baigus stojant į aukštąją mokykla daugelyje jų pridedami papildomi balai prie konkursinio balo. Ši aplinkybė, mokytojų teigimu, dažniau patraukia mergaites, *„nes jos galvoja apie ateitį“ (F I9).* Tačiau lyginant vidutiniškai, vėl gi, jei kurios mokyklos veikloje dalyvauja abiejų lyčių moksleivės(-iai), daugiau atsiunčiamų uždavinių savarankiškai išsprendžia berniukai, tuo tarpu mergaitės dažniau kreipiasi pagalbos į mokytojus *(F I7).* Galiausiai, nemažai mokytojų tvirtino ir tai, kad ne kažin ką moksleivėms(-iams) jos/jie ir gali pasiūlyti, kadangi *„tokių stovyklų beveik nebūna arba brangiai kainuoja“ (IGMK A45),* mokyklos jokių stovyklų rengti negali dėl lėšų stygiau, būreliams organizuoti neskiriama valandų, ir t.t. Taigi kaip apibendrino vien iš respondenčių:

> *Ne mums su menais konkuruot. Pas mus tokia nuostata yra, kad dailė, istorija. O matematika, net nėra ko šnekėt, vis tiek finansavimo negausi.* (MIT A10)

2.5.9. Profesinis orientavimas

Daugiausiai apie profesinį moksleivių orientavimą pasakojo tos/tie mokytojos(-ai), kurios(-ie) mokykloje yra atsakingos(-i) už šią veiklą *(F I9, MIT 10, kt.)*. Pasak mokytojų, gabūs vaikai, paprastai jau gana anksti žino, kokią studijų kryptį ketina rinktis ateityje ir sistemingai siekia savo tikslų. Kaip interviu metu buvo paaiškinta:

> *Ir aš pastebėjau, va dar kas yra – tie mokiniai, kurie yra jau motyvuoti, kurie gerai mokosi, jie kažkaip susiranda. Ai, va aš čia stosiu, va ten stosiu. <...> Jie kažkaip iš anksto, jau tie kurie žino ko nori iš gyvenimo, tai jie ir žino. Ir su jais ten nereikia perdaug vargti, jie žino, kad aš va ten stosiu.* (F I9)

Taigi sekant ką tik cituotoje interviu ištraukoje išsakytomis mintimis, profesinis orientavimas labiau reikalingas mažiau motyvuotiems, prasčiau besimokantiems vaikams, tiems, kurių šeimoje nekalbama apie ateities planus, kurių tėvai išvykę uždarbiauti į užsienį ir pan. Su tokiomis/tokiais moksleivėmis(-iais), kaip tvirtina mokytojos(-ai) reikia itin daug dirbti, nes jos/jie yra pasyvios(-ūs), pasimetę: *„kaip amebos nieko jie ten nežino <...> ir jiems dzin, vienodai - nei ten fizika jiems, nei matematika galvoj“ (F I9).* Pasak mokytojos, tokias/tokius moksleives(-ius) reikia supažindinti su profesinių mokyklų siūlomomis perspektyvomis, o ne stengtis bet kokia kaina išlaikyti vidurinėje mokykloje, juolab skatinti *„loterijos būdu“* bandyti stoti į aukštąsias mokyklas.

Į profesinį orientavimą tyrime dalyvavusios(-ę) mokytojos(-ai) teigė dažniau įsijungiančios(-tys) kaip klasės auklėtojos(-jai). Pagrindinės jų veiklos – tai konsultavimas, ekskursijų organizavimas, įvairių specialybių atstovių ir atstovų kvietimas į pokalbius su moksleivėmis(-iais) ir pan. Tuo tarpu konkrečių dalykų mokytojos(-ai) teigė kartais per savo pamokas mėginančios(-tys) sudominti moksleives(-ius) kai kuriomis specialybėmis. Pavyzdžiui, kaip jos/jie kalba:

> *Nu ką, sakau, humanitarų čia pilna. Sakau, pavartykit darbo skelbimus - tikrai trūksta inžinerinių specialybių ir tikrai neliksit be darbo.* (F I9)

Arba:

> *Kaip chemikais būt visai nieko. Dabar visokiose firmose ar įmonėse, pvz., „Fermentas“, reikia žmonių, kurie kuria vaistus ir pan.* (Ch I3)

Tačiau į mokslinę veiklą pedagogės(-ai) kreipia moksleives(-ius) itin retai, nes *„tikrai gi visi profesoriais būti negali“ (F I9),* kadangi mokslinė veikla – tai ypač sunkus, sudėtingas darbas, kuriam *„jau reikia būt pasišventusiam (M I1)*. Kaip šis kontekstas išryškėjo keliuose interviu:

> *Aš prijaučiu tuos mokinius, ir visa... Bet geras vaikas gali ir geresnę profesiją pasirinkt. Kaip ten... Euklido geometrija.. tėvas rašo sūnui, kad aš, sūnau, jau visą gyvenimą pašvenčiau tam dalykui nagrinėt, nepradėk bent tu, o tai visą gyvenimą nagrinėsi.* (M I2)

Arba:

> *Fizika yra fizika, tai yra mokslas ir aš manau, kad fizikų daug ir nereikia.* (F I7)

Įdomu pastebėti, kad kai kurios/kurie interviu dalyvavę mokytojos(-ai) akivaizdžiai buvo įsitikinę, kad jei merginos pasirinktų mokslininkių karjerą, tai jos tikrai reikėtų atsisakyti asmeninio gyvenimo, šeimos. Pavyzdžiui, citata iš interviu:

> *Tai ar mergaitės norėtų savo gyvenimą susiet su mokslu... Aš manau, kad tai nėra toks patrauklus dalykas, gal ir šeimos beveik atsisakyt reikia, tarkim, jeigu jau taip rimtai norint dirbt, o ne šiaip sau būti kieno nors parankiniu, pačiam kažką kurti. Tai jau vis tiek reikia ir to šeimos riboti tuos reikalus, ne tiesa?* (F I6)

Taigi didesnė dalis mokytojų teigė, jog konsultuoja besidominčias(-ius) moksleives ir moksleivius, padeda joms/jiems apsispręsti, tačiau niekada įkyriai nesiūlo rinktis viena ar kitą specialybę, nes *„dabar, manau, net nedera siūlyt [nes] jie renkasi patys“ (M A43).* Arba, kita vertus, *„nei siūlau, nei nesiūlau; tiesiog galvoju, kad mokiniai turi patys nuspręsti“ (M A57).* Plačiau tai buvo paaiškinta kitame interviu:

Suprantat, aš nenoriu niekada nieko nuleist iš viršaus, žmogus turi mąstyti ir pats save turi atrasti. <...> Galiu patart, bet negalima jo stumt, nes tai gali duot ir blogus rezultatus. Paskui vaikas visą gyvenimą prisimins, kad tu sugadinai jam gyvenimą. Tegul jis pats pasirenka, pats apsisprendžia. Bet kad jis turėtų pagrindus, pažinimo kriterijus, kaip jam rinktis, kaip jam save pažint, kaip save atrast. (M I4)

Įdomu tai, kad dauguma interviu respondentės(-ai) tvirtino, kad savo mokinėms(-iams) jos/jie nesiūlo rinktis mokytojos(-o) profesijos, nes, viena vertus, tam reikia turėti stiprų pedagoginį pašaukimą ir pasižymėti tam tikromis specifinėmis asmeninėmis savybėmis. Kaip viena iš mokytojų kalbėjo:

Čia reikia turėt gebėjimą dirbt mokykloj. Chemiko specialybę galima rinktis, daug kur jos reika dabar – ir gamyboj, ir... O jau mokykloj, tai nežinau ar rekomenduot. Dabar tokių vaikų, kurie tiktų į mokytojus, retai yra. Paprastai į Pedagoginį stoja, kaip niekur kitur neįstoja. (Ch I3)

Kita vertus, esant gana nepalankioms socialinėms, ekonominės sąlygoms, pedagogės(-o) autoriteto krizei, rekomenduoti tapti mokytoja(-ju), pasak pačių mokytojų, tiesiog *„nepadoru“* ar net juokinga. Priešingai, *„ne, tegul pasirenka normalią profesiją!“ (M A44).* Kitaip sakant:

Mokytoju nesiūlau būti, nes visi mato, koks tai sunkus darbas ir kaip mažai vertinamas tiek visuomenės, tiek pinigine prasme. (M A1)

Arba:

Savo matematikos mokytojos specialybės visiškai nesiūlau pasirinkti, nes būčiau nesuprasta. (M A58).

Tačiau kai kurios(-ie) mokytojos(-ai) teigė, kad nors moksleivių *„požiūris aiškus į pedagogo darbą“,* vis gi siūlančios(-tys) bent susimąstyti *–„Ir pagrindinis argumentas, sakau, kas mokys jūsų vaikus matematikos?“ (M I11).*

2.5.10. Mokytojų požiūris į fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus lyčių vaidmenų stereotipų aspektu

Tiek dalyvavusioms(-iems) tiesioginiame interviu, tiek interviu klausimyną raštu užpildžiusioms(-iems) mokytojoms(-ams) buvo pateikti įvertinti 14 labiausiai paplitusių stereotipų, susijusių su moterų dalyvavimu fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose. Taip pat mokytojos(-ai) buvo prašomos(-i) pakomentuoti savo vertinimus. Gana didelis gautų atsakymų skaičius leido atsakymus palyginti matematiškai. Čia įdomu tai, kad žvelgiant į tuos atsakymus paviršutiniškai susidaro įspūdis, kad didžioji dauguma mokytojų tikrai nesivadovauja stereotipais savo kasdienėse veiklose ir santykiuose su moksleivėmis(-iais).

Taigi iš viso 90 procentų apklausos dalyvių teigė, jos jos/jie visiškai sutinka su tuo, kad moterys fizinių (tiksliųjų) ar technologijos mokslų srityse turi turėti tokias pačias karjeros galimybes, kokias turi vyrai. Be to, 86 procentai mokytojų tvirtino, jog sėkminga karjera yra vienodai svarbi tiek moterims, tiek vyrams, ir dauguma mokytojų visiškai sutiko su tuo, jog fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse moterys turi turėti tokias pačias,

kokias turi vyrai, įsidarbinimo (85 procentai) ir kvalifikacijos kėlimo (89 procentai) galimybes. Tačiau sutikusių su tuo, kad moterys gali taip pat sėkmingai siekti karjeros, kaip ir vyrai, mokytojų tarpe beliko vos daugiau nei pusė (67 procentai). Tokį pokytį galbūt galėtų paaiškinti vienos mokytojos nuolat kartotas žodis „teoriškai“. Tai yra, teoriškai sąlygos turi būti sudarytos visiems vienodos, tačiau praktiškai kone trečdalis respondenčių(-tų) abejoja, ar moterys yra pakankamai patikimos, kad užimtų aukščiausias karjeros pozicijas, ir ar jos gali padaryti svarbius mokslinius atradimus fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse. Papildomai prie vertinimų pateiktų platesnių komentarų analizė rodo, kad tam, kaip mano apklausoje dalyvavę mokytojos(-ai), tiesioginės įtakos gali turėti tiek asmeninės moterų savybės, tiek sociokultūrinės aplinkos padiktuotos sąlygos. Kai kurių respondenčių(-tų) teigimu, moterys sėkmingai kopti mokslinės ir administracinės karjeros laiptais negali dėl to, kad jos, skirtingai nei vyrai, priimdamos sprendimus vadovaujasi ne logika, o jausmais. Pavyzdžiui, kaip tai interviu metu paaiškino rajono gimnazijoje dirbanti chemijos mokytoja:

> *Nu, kodėl visi vyrai, dauguma jų samprotauja logiškiau, ir mąsto, ir vadovauja protingiau ir viskas. Nu pažiūrėkit kolektyve, kur vyras direktorius - tai visai kas kita. Visai kitokia logika vadovavimo. Moteris yra moteris, jos jausmais daugiau vadovaujasi, o logikos joms mažai reikia.* (Ch I3)

Tačiau kur kas dažniau moterims siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse sukliudo ne tiek asmeninės jų savybės, kiek šeima, buitis ir vaikų auginimas:

> *Gal vis tiek kaip ten bebūtų, mergaitės ruošiasi... nu kaip ruošiasi, jos nesiruošia, bet priverčia jas gyvenimas... išteka, vaikų susilaukia ir tiesiog pasišvenčia šeimai. Ir viena ta mergaitė, kuri, reiškia, chemiją... tai jinai iš pradžių ir nutarė, kad pirma mokslai, kol nebaigs visų mokslų, tol netekės, tol neturės vaikų. Nu tai paskui gerai, kad jai taip išeina, bet ne visiem gi taip išeina. O berniukai, nu tai jie... Jiems ne visada gal ta šeima, tie vaikai... Gal čia visai ne į temą, bet taip jau yra. <...> Nėra sudarytos sąlygos, kad jos galėtų daleiskim siekti ir va tos karjeros. Ir šeima... ir didesnė atsakomybė joms vis tiek tenka – ar tas vaikas pavalgė, ar tas vaikas ramus, ar jis išėjo į mokyklą, kaip jam ten sekasi. O namų ūkis? Taigi moteris yra kaip: motina, šeimininkė. O namuose kiek to darbo? Taigi viską mes tą žinom. Nu, gerai, jeigu vyras daug padeda. Bet vyrai pasineria į tą darbą, o parėję... Žiūrėkit, ką pirmokai rašo, arba antrokai, trečiokai. Ką tavo mamytė veikia? Valgyt ruošia, indus plauna ir t.t.ir t.t. O tėvelis ką daro? Taigi ką daro – televizorių žiūri, laikraštį skaito. Tai vaikai gi tai mato.* (Ch I8)

Iš šio pasakojimo epizodo matyti ne tik kaip aplinka palaiko skirtingų vyrų ir moterų vaidmenų stereotipus, bet ir kaip jie perteikiami augančiai kartai, kuri, tikėtina, atkartos savo tėvų namuose matytą modelį. Be to, šiame kontekste svarbu pažymėti, kad apskritai dauguma respondenčių(-tų), apsvarstydamos(-i) teiginius, kad „moteris turėtų teikti prioritetą pagrindinei savo pareigai - vaikų auginimui darbo fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse atžvilgiu“, ir kad „karjeros šiose srityse siekianti moteris nebus laiminga šeimoje“ jau nebuvo tokios(-ie) užtikrintos(-i), kaip kad pasisakydamos(-i) įsidarbinimo ar kvalifikacijos kėlimo klausimais.

Nors kiek daugiau nei pusė (56 procentų) respondenčių(-tų) teigė visiškai nesutinkančios(-tys) su tuo, jog vyrams labiau nei moterims reikalinga siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, o 15 procentų neturėjo tvirtos nuomonės dėl šio

teiginio, net 20 procentų mokytojų teigė, kad su šiuo teiginiu „sutinku“ ar „visiškai sutinku“. Remiantis vienos iš respondenčių nuomone, *„tai aišku, vyrams* [labiau nei moterims reikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje]*, nes vyras neturi būt lepšis, jis turi šeimą išlaikyt ir viską...“ (F I14).* Tuo tarpu moterys, pasak respondentės, gali dirbti nebent mokykloje; o mokykloje dirbantys vyrai – tai tik *„lepšiai visokie [nes] argi matėt normalų vyrą, kad jis dirbtų mokykloje?“* (F I14).

Galiausiai, nors 79 procentai apklausos dalyvių nesutiko su tuo, kad moterims yra svarbiau studijuoti mokslo sritis, susijusias su namų ūkiu, nei fizinius (tiksliuosius) mokslus, komentuojant buvo pabrėžiama, kad visuotinai yra priimta, jog buities darbai – tai moters pareiga. Be to, tai – įgimta pareiga. Pavyzdžiui, pačių respondenčių(-tų) žodžiais sakant:

> *Bet ten tarkim koks namų tvarkymas, namų ruoša, maisto gaminimas... nu aišku dabar ten irgi vyrai veržiasi... nu, bet vis tiek moterys... Yra toks susiformavęs.* (F I9)

Arba:

> *Tik tarybiniais laikais buvo manoma, kad moteris prie kastuvo, moteris – kranistė nuostabu. Bet gamta taip sutvarkė, kad moteris ir siūlai geriau!* (F A4)

Būtent platesni komentarai atskleidė, kad mokytojos(-ai), teigiančios(-tys), kad jos/jie neturi jokių šališkų nuostatų lyčių fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijų moksluose atžvilgiu, ir kad, juo labiau, jos/jie neperteikia moksleivėms(-iams) jokių stereotipinių nuostatų, nemano, kad, tarkim teiginys, jog mergaitės visiškai nepasižymi logika yra stereotipinis. Taip pat ir pasakymai, kad mergaites domina tik jų pačių išvaizda, mokytojų įsitikinimu visiškai nėra stereotipizuojantys, nes būtent kalbant apie moksleives gana dažnai interviu metu buvo duodamos tiesioginės nuorodos į merginų išvaizdą nupasakojant kaip jos atrodo. Pavyzdžiui, „gražioms mergaitėms“ matematikos ne itin ir reikia, pusiau rimtai, pusiau juokais tvirtino vienas mokytojas. Cituojant pažodžiui:

> *Bet kitam jos nereikia. Tai aš sakau tokios gražios šaunios mergaitės ir jas dar matematiką versk mokytis. Nu nereikia... <...> Nu matematikos jai gal nereikia, tai kam tuo dusint ją. Laisvai čia aš kalbu, suprantat. Bet toks gyvenimas. Kaip aš kalbu, taip ir yra. Tai leidžiu sau kalbėt, ką noriu, nes Jūsų nepažįstu. (juokiasi)* (M I2)

Tuo tarpu berniuko išvaizda buvo apibūdinta tik viename iš visų atliktų interviu. Šiuo atveju berniuko vaizdavimas turėjo *„tikro moksliuko - tiksliuko“* atspalvį. Cituojant:

> *Va tas berniukas, kuris labai gerai jau sprendžia ir mąsto, tai jis ir atrodo toks kaip robotas toksai, su akinukais toks – Šurikas (juokiasi), jeigu galima taip pasakyti.* (M I1)

Kai kurių interviu metu netgi buvo galima stebėti, kaip bandant paneigti vienus stereotipus, jų vietoje pateikiami kiti. Pavyzdžiui, viena chemijos mokytoja pasakojo, kad *„su dabartiniais vaikais surast tą stereotipą labai sunku“*, nes:

> *Kai kalbam apie alkoholį, sakau, kad dabar kalbės vyrai. Jie: „O kodėl vyrai?“. Bet pasako. O čia, sakau, daugiau mergaitės pasakys. Iš tiesų, nė velnio! Nepasako mergaitės. Tą, kas atrodo reikia mergaitėms, pasako berniukai. Pavyzdžiui, su maistu. Kur naudojama soda? Nė viena nepasakė, kad soda*

naudojama blynus kepant. Berniukai sako. Ar jie blynus kepa? Jie gi nekepa. Reiškia, ir panelės jų nekepa, namuose nieko nedaro. Bet jos mažiau ir kreipia dėmesį, koks skirtumas, kas su kuo ten blynus kepa. O berniukai žino. <...> Kažkoks naujas stereotipas formuojasi, kažkas labai keisto ir neįprasto. (Ch I3)

Išsamiau panagrinėjus visą interviu, pamatytume, kad tas stereotipas anaiptol nėra neįprastas ir naujas. Tiesiog dar labiau praplėstos jo vyravimo sferos, apimančios jau ne tik mokslo pasaulį, bet ir kasdienę buitį. Kitaip sakant, šiame interviu atsiskleidžia, kaip formuojama nuostata, kad „dauguma mergaičių apskritai niekuo nesidomi ir nieko nesugeba“ arba kaip merginoms mėginama įteigti, jog jos privalo žinoti, kaip kepti blynus (berniukai gi privalo to nežinoti).

Be to, kai kurios(-ie) mokytos(-jai) pasakodamos(-i) neretai pateikdavo vienas kitam prieštaraujančius teiginius. Pavyzdžiui, viena iš jų tvirtino, kad *„pabrėžiu, kad moterys protingesnės“*. Tačiau praėjus kiek laiko ji jau teigė, kad *„berniukai fizikoj tikrai protingesni, gabesni“ (F I9)*. Kitas pavyzdys – apie mergaites. Cituojant:

Bet apskritai, tokiais mokslais kaip fizika, chemija panelės nesidomi, nes tai yra per sunku <...> Apskritai jos nesigilina, jos daugiau tokios paviršutiniškos. Panelės dabar daugiau vaikinais domisi, o ne dalykais...

Bet:

Olimpiadose daugiau mergaitės nori dalyvaut, užklasinėj veikloj mergaitės, darbą padaryt kokį nors papildomą. Mergaitės daugiau. (C I3)

Panašių pavyzdžių interviu tekstuose surastumėme tikrai nemažai. Šie pavyzdžiai rodo, kad vis gi pačios/patys mokytojos(-ai) neturi tvirtų nuostatų lyčių fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse atžvilgiu, kad mokytojų nuostatos neretai yra situacinės (formalioje aplinkoje yra vienokios, neformalioje – kitokios ir pan.). Dar daugiau: interviu metu nemaža dalis mokytojų apskritai bandė neigti lyčių fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose problemą. Jų nuomone, pagrindinės švietimo problemos glūdi visai kitur (šeimose, pernelyg plačiose programose ir t.t.) ir būtent ten tyrėjai turėtų sutelkti jėgas. Atskirais atvejais (tariantis dėl interviu ar jau išjungus mikrofoną) buvo tvirtinama, kad nereikia *„ieškoti problemų, ten kur jų nėra“* ar *„į viską žiūrėti per feminisčių langelį“* ir t.t. Kai kurios/kurie respondentės(-ai) buvo nusiteikę itin skeptiškai. Vienos mokytojos žodžiais:

Gaila medžių, kurie buvo nukirsti ir iš jų pagamintas popierius nenaudingai išeikvotas. Yra svarbesnių problemų, kurias reikia analizuoti ir šalinti. (Ch A22)

Tuo tarpu kitos/kiti respondentės(-ai) teigė, kad problema yra, tačiau iš principo iškelta neteisingai. Tai yra, kaip tvirtino viena mokytoja, nėra aišku, kodėl taip akcentuojami mergaičių ir berniukų skirtumai; šios mokytojos nuomone kur kas rimtesnė problema yra tai, kad berniukai ir mergaitės *„labai supanašėjo šiais laikais“*, todėl tiek mokyklos, tiek šeimos uždavinys kaip tik ir yra *„tų skirtumų tarp berniukų ir mergaičių ugdymas.* (Ch A31)

2.6. Apibendrinimas

Neabejotina, kad teigiamas mokytojos(-o) požiūris į savo darbą ir į dėstomą dalyką turi įtakos jos(-o) darbui su moksleivėmis(-iais) bei pastarųjų **susidomėjimui** fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais. Prie kitų veiksnių skatinančių moksleives(-ius) domėtis šiais mokslais bei pasirinkti juos mokytis išplėstiniu (A) lygiu,

mokytojos(-ai) priskyrė paties dalyko įdomumą ir perspektyvumą bei moksleivių žinias ir gebėjimus, interesus, polinkius, būsimų studijų programų reikalavimus, planus rinktis ar nesirinkti su tiksliais mokslais susijusią specialybę. Pastarieji du veiksniai buvo nurodomi, kaip pagrindiniai. Verta atkreipti dėmesį, kad studijų ir profesijos pasirinkimas susijęs ne tik su asmeniniais moksleivių interesais ir ateities planais, jiems įtakos turi ir moksleivių tėvų bei mokytojų nuomonė, taip pat ir apie „vyriškas“ ir „moteriškas“ specialybes. Kaip labiausiai „vyriška“ ir, dėl to mažiausiai tinkanti merginoms buvo įvardinta fizikos specialybė. Įtaką moksleivių pasirinkimui darė ir atsitiktiniai veiksniai, pvz., nenoras tiksliuosius mokslus studijuoti, moksleivių nuomone, „prastesniu“ bendruoju (B) lygiu, viltis lengvai išlaikyti (nusirašyti) egzaminą ir pan. Atsakant į klausimą, kokią įtaką moksleivių domėjimuisi (ar nesidomėjimui) fiziniais mokslais turi moksleivių lytis, mokytojų nuomonės išsiskyrė: vienos(-i) teigė, kad fiziniais mokslais domisi išskirtinai berniukai, antros(-i) – kad, būdamos labiau stropios ir motyvuotos, didesnį susidomėjimą rodo mergaitės, trečios(-ti) tvirtino, kad domėjimasis, kaip ir nesidomėjimas, nepriklauso nuo lyties. Tai, kad fizinių mokslų vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai šiai sričiai, kad pagrindiniai aktyvūs veikėjai yra daugiausiai vyriškos giminės, daugumos mokytojų nuomone, moksleivių domėjimuisi neturi jokios įtakos. Būtina pastebėti, kad mokytojų tvirtinimu, apskritai besidominčių fiziniais ir technologijos mokslais moksleivių nėra daug. Prie veiksnių labiausiai atgrasančių nuo fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų mokytojos(-ai) priskyrė šių mokslų sudėtingumą, pernelyg plačias ir sunkias dalykų programas, vis mažesnį moksleivių iš pagrindinės mokyklos atsinešamą žinių ir gebėjimų bagažą.

Apklausoje dalyvavę mokytojos(-ai), išvardindamos(-i) daugelį fizinių ar technologijos mokslų sričių dalykų mokymosi sėkmę nulemiančių **moksleivių savybių ir gabumų** (pvz., *pareigingumas, atidumas, pedantiškumas, atkaklumas, atsakingumas, gera matematinė atmintis, žingeidumas, nuoseklumas, vaizduotė, intuicija* ir t.t.*),* ypač akcentavo *loginį mąstymą* ir *stiprią mokymosi motyvaciją, stropumą, kruopštumą*. Pastarosiomis savybėmis, mokytojų teigimu, dažniau pasižymi mergaitės, o itin fiziniams (tiksliesiems) mokslams reikalingu loginiu mąstymu – berniukai. Vėl gi būtina pastebėti, kad loginį mąstymą nemaža dalis mokytojų sutapatino su vyrišku mąstymu apskritai. Šiame kontekste suprantamesnis tampa interviu metu ana dažnai išsakytas teiginys, kad berniukai yra neabejotinai gabesni fiziniams (tiksliesiems) ir technologijos (inžinerijos) mokslams, o gabios, loginiu (t.y. vyrišku) mąstymu pasižyminčios mergaitės – veikiau išimtis iš taisyklės. Dalies mokytojų nuomone, berniukų ir mergaičių gabumai nesiskiria. Tačiau ir čia išryškėjo gana paradoksalių teiginių, tokių kaip, „bendrai berniukai ir mergaitės yra vienodai gabūs, tačiau berniukų gabumai -„geresni“, <....> nes įgimti“. Apibendrinant mokytojų samprotavimus apie moksleivių gabumus fiziniams (tiksliesiems) ir technologijos (inžinerijos) mokslams ir jų priklausomybę nuo lyties, būtina atkreipti dėmesį, kad teiginio, jog mergaitės fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslams yra gabesnės nei berniukai, nepateikė nė viena(-s) respondentė(-as).

Mergaitės, daugumos mokytojų nuomone, įgimtų gabumų stoką kompensuoja stropumu ir kruopštumu, todėl jų mokymosi rezultatai fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse paprastai yra geresni nei berniukų, kurie ne tik kad nepasižymi stropumu, tačiau ir yra labiau pasiduodantys neigiamam bendraamžių, gerą mokymąsi tapatinančių su „zubryliškumu“ (taigi, „mergaitiškumu“?), poveikiui. Įdomu pastebėti, kad „zubrylomis“, „kalikėmis“ ir kitais stropumą ir kruopštumą pašiepiančiais žodžiais mergaites vadina ne tik bendraamžiai, bet ir nemaža dalis pedagogių(-ų). Tad nestebina dalies jų pasakymai, kad mergaitėms kur kas svarbiau yra pažymiai, o ne žinios. Jei mergaitės žinias ir yra įgyja, tai

jos, mokytojų teigimu, dažniau yra tik įsimenamos, atkartojamos, bet nėra suvokiamos, pritaikomos nestandartinėse situacijose, juolab kritiškai įvertinamos. Ši, kai kurių mokytojų nuomone, berniukus diskriminuojanti situacija pasikeičia valstybinių egzaminų ir studijų metu – čia jie gauna pelnytus aukščiausius įvertinimus.

Mokytojų požiūrio į moksleivių **elgseną ir jauseną** analizė, atskleidė, kad mokytojos(-ai) moksleivių elgesį linkę tapatinti tik su elgesio problemomis, o gerą elgesį laiko savaime suprantamu dalyku, kurio papildomai aptarinėti neverta. Jei elgesys (pvz., didesnis mergaičių nerimas, baimė ir pan.) nėra susijęs su drausmės stoka, mokytojos(-ai) linkę į jį nekreipti pernelyg daug dėmesio, motyvuodamos(-i) tuo, kad tai yra tiesiog prigimtiniai, bet ne socialiai mokymosi proceso eigoje suformuojami (ir taip pat pašalinami) dalykai. Taip pat išryškėjo, kad problematiškas berniukų elgesys dalies mokytojų taip pat laikomas prigimtiniu ir todėl labiau priimtinu, toleruotinu, nei analogiškas mergaičių elgesys.

Aptardami fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių mokymo(-si) **turinį ir metodus** dauguma mokytojų buvo labiau linkę aptarti bendro pobūdžio problemas, nesusijusias su moksleivių lytimi. Buvo akcentuojama itin platus, sudėtingas, į teoriją orientuotas fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų mokymo(-si) turinys, atsispindintis Bendrosiose programose ir dalinai vadovėliuose, taip pat pabrėžiamos su turinio realizavimu susijusios problemos (nepakankamas moksleivių, atėjusių iš pagrindinės mokyklos, žinių ir gebėjimų lygis, laiko, skirto pasiruošti baigiamiesiems egzaminams, stoka ir pan.). Bandymas Bendrąsias programas ir vadovėlius labiau pritaikyti mergaitėms, daugumos mokytojų požiūriu, pažeistų lygias visų moksleivių teises. Vertindamos(-i) kitas vyresnėms klasėms skirtas mokymo(-si) priemones, dauguma mokytojų taip pat pabrėžė, kad jos turi būti vienodos tiek berniukams, tiek mergaitėms. Kelios(-i) mokytojos(-ai), kurie pastebėjo, kad mokymo(-si) labiau prieinamos ir patrauklios berniukams, konkrečių pasiūlymų, kaip tai reikėtų pakeisti, teigė neturintys.

Susirūpinimą turėtų kelti faktas, kad mokytojų nuomone, daugelis priemonių ir metodų, skatinančių mokines(-ius) labiau domėtis fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais, stiprinančių moksleivių aktyvumą, kūrybiškumą, savarankiškumą, vyresnėse klasėse yra netinkami. Netradicinius mokymo(-si) metodus ir mokymo(-si) formas (integruotas pamokas, projektinius darbus, probleminių, gyvenimiškų uždavinių sprendimą, žaidimus ir pan.), mokytojų nuomone, galima taikyti tik jaunesnėse klasėse arba iš dalies su bendruoju kursu (B lygiu) besimokančiais moksleiviais. Kai vienas pagrindinių mokymo tikslų yra pasiruošti valstybiniams egzaminams, mokytojų tvirtinimu, tinkamiausi yra tradiciniai - informaciniai (mokyklinė paskaita, aiškinimas, konsultavimas, demonstravimas, rašto darbai ir t.t.) bei operaciniai (pratybos, praktikos, laboratoriniai darbai) mokymo(-si) – metodai. Svarstydami, kurie iš mokymo(-si) metodų yra labiau tinkami mokant dalyko mergaites ar berniukus, vienos(-i) mokytojos(-ai) teigė, praktiškai nepastebinčios(-tys) didesnių skirtumų, tuo tarpu kitos(-i) pastebėjo, berniukams labiau tinka veiklos metodai, o mergaitėms intelektualesni, kruopštesnio darbo reikalaujantys metodai. Verta pažymėti, kad, kai kurių mokytojų nuomone, mergaitėms tinka visi jų siūlomi metodai, tuo tarpu, norint sudominti berniukus, reikia pasistengti.

Daugiau mokytojų pastangų, jų pačių teigimu, reikalauja ir berniukų įtraukimas dalyvauti fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų olimpiadose. O būtent berniukai, mokytojų tvirtinimu, įvairaus lygio olimpiadose dažniau užima prizines vietas. Berniukai mažiau nei mergaitės įsijungia ir į kitas papildomas veiklas (dalyvavimą neakivaizdinėse mokyklose, vasaros stovyklose, būreliuose, konkursuose ir pan.), tačiau jei į dalyvauja, pasiekia geresnių

rezultatų, nes, mokytojų teigimu, yra savarankiškesni, kūrybiškesni ir t.t. Abiejų lyčių dalyvavimą papildomose veiklose, pasak mokytojų, riboja pernelyg didelis vyresniųjų klasių moksleivių mokymo(-si) krūvis, intensyvus pasiruošimas egzaminams, nedidelė sėkmės tikimybė ir pan., taip pat, tikėtina, ir nepakankamos kai kurių mokytojų pastangos informuoti, įtraukti, motyvuoti, padėti.

Aptardami profesinės karjeros fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose perspektyvas, tyrime dalyvavusios(-ę) mokytojos(-ai), kaip ir pasisakydami kitais klausimais, nebuvo linkę akcentuoti moksleivių lyties. Mokytojos(-ai) teigė, į profesinį moksleivių orientavimą mokytojos(-ai) teigė dažniau įsijungiančios(-tys) kaip už šia veiklą mokykloje atsakingi asmenys arba klasės auklėtojos(-jai), rečiau kaip dalyko mokytojai. Mokytojos(-ai) tvirtino, akcentuojantys fizinių (tiksliųjų) mokslų perspektyvas, tačiau į mokslinę veiklą kreipiantys moksleives(-ius) itin retai, kadangi mokslinė veikla – tai sunkus, sudėtingas, ypatingo pasišventimo reikalaujantis darbas. Būtent dėl šios priežasties, mokytojos(-ai) teigė, nesiūlantys merginoms pasirinkti mokslininkių karjeros, nes joms tikrai reikėtų atsisakyti asmeninio gyvenimo, šeimos. Nors kai kurie mokytojai pastebėjo, kad merginoms labiau nei mokslinis tiktų pedagoginis darbas, tačiau pabrėžė, kad pastaruoju metu, nei joms, nei vaikinams nesiūlo rinktis mokytojos(-o) profesijos, nes, viena vertus, tam reikia turėti stiprų pedagoginį pašaukimą ir pasižymėti tam tikromis asmeninėmis savybėmis, kita vertus, esant gana nepalankioms ekonominės ir sociokultūrinėms sąlygoms, ši profesija, mokytojų nuomone, yra absoliučiai neperspektyvi.

Atsakymas į klausimą, ar mokytojos(-ai) vengia **vyriškumo/moteriškumo stereotipų** taikymo fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu, remiantis tyrimo medžiaga yra gana prieštaringas. Dauguma mokytojų teigė nesivadovaujantys jokiais stereotipais savo kasdienėse veiklose ir santykiuose su moksleivėmis(-iais), tačiau išsamesnė interviu analizė rodo, kad stereotipų vis dėlto apstu, tačiau jie taip įsikomponavę į mokyklos gyvenimą, kad dažnai nepastebimi nei mokytojų, nei moksleivių. Nors ir pabrėždamos(-i) vienodas vyrų ir moterų karjeros galimybes fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, praktiškai kone trečdalis respondenčių(-tų) abejoja, ar moterys yra pakankamai patikimos, kad užimtų aukščiausias karjeros pozicijas, ir ar jos gali padaryti svarbius mokslinius atradimus fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse. Tam, mokytojų nuomone, trukdo ir pačių moterų savybės (emocingumas, loginio mąstymo stoka) ir jų didesnis atsidavimas šeimai, namams. Tai kad moterys *„natūraliai daugiau rūpesčių turi šeimoje, todėl ne kiekviena gali sau leisti prabangą būti mokslininke“,* kai kurių mokytojų teigimu nėra moterų diskriminacija. Teisybės dėlei, reikėtų pastebėti, kad stereotipai taikomi, ne tik moterų, bet ir vyrų atžvilgiu, pavyzdžiu galėtų būti teiginys, kad mokykloje *„normalūs“* vyrai nedirba, o tik *„lepšiai visokie“*. Tvirtinimai, kad mergaites domina tik jų pačių išvaizda, ar kad mergaitės privalo žinoti, kaip kepti blynus, mokytojų įsitikinimu visiškai nėra stereotipizuojantys.

Tyrimo duomenys rodo, kad nemaža dalis mokytojų arba nesuvokia besivadovaujantys stereotipais, arba neturi tvirtų nuostatų lyčių fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse atžvilgiu, kad mokytojų nuostatos neretai yra situacinės (formalioje aplinkoje yra vienokios, neformalioje – kitokios ir pan.). Galiausiai, būtina pabrėžti, kad nemaža dalis mokytojų apskritai bandė neigti lyčių fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose problemą.

2.7. Rekomendacijos

Siekiant išspręsti moterų dalyvavimo fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose problemą, pirmiausiai reikėtų nedviprasmiškai pripažinti, kad problema egzistuoja ir aiškiai įvardinti, kad ji apima įvairias visuomenės gyvenimo sritis, neaplenkdama mokyklos, todėl rekomenduotina:

- Į mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programas įtraukti kursus apie lytį ir visuomenę;
- Inspiruoti diskusijas pedagoginėje spaudoje, ne tik apie atvirai reiškiamų, bet ir užslėptų, neįvardintų stereotipų žalą moksleivių savivokai ir savivertei;
- Pedagoginėje kalboje (tiek mokytojams skirtoje literatūroje, tiek vadovėliuose, tiek kasdieniame ugdymo)-si) procese) vengti seksistinės lingvistikos, ypač frazių apie „tikroms“ mergaitėms ir „tikriems“ berniukams deramą ar nederamą elgseną ir jauseną, apie tinkamus užsiėmimus ir pan.;
- Mokykloje taikyti vienodą abiejų lyčių moksleivių elgesio ir mokymosi rezultatų vertinimo ir skatinimo sistemą;
- Sukurti palankias sąlygas moksleivių saviraiškai nepriklausomai nuo jų lyties, organizuojant tiek formalųjį, tiek neformaliųjų ugdymo turinį, parenkant įvairias ugdymo technologijas ir metodus ir t.t.
- Profesiniame orientavime atkreipti didesnį dėmesį į mokslininkės(-o) karjeros galimybes, organizuoti susitikimus su reikšmingų pasiekimų fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų srityse turinčiais mokslininkais ir ypač mokslininkėmis.

Potemė 2.

Merginos ir fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijos universitetuose

Tyrimas 3: Merginų įsitraukimo į fizinių ir technologijos mokslų studijas statistinė analizė

3.1. Tyrimo tikslas(-ai)

Sprendžiant aukščiau įvardintą problemą, išanalizuoti esamas merginų įsitraukimo į fizinių ir technologijos mokslų studijas tendencijas. Taigi šioje studijos dalyje siekiama nustatyti, kokios yra *merginų stojimo į fizinius ir technologijos mokslus universitetuose pokyčių tendencijos* per pastaruosius penkerius metus.

3.2. Tyrimo uždaviniai

Pirmojo antrosios potemės šios studijos ribose tyrimo – *statistinių duomenų, atspindinčių merginų įsitraukimą į fizinių ir technologijos mokslų studijas bakalauro studijų pakopos lygmenyje*, analizės rezultate buvo planuojama nustatyti tokius rodiklius:

1. Merginų, stojančių į fizinius ir technologijos mokslus Lietuvos universitetuose, skaičiaus kaita per pastaruosius penkerius metus;
2. Merginų, sėkmingai įstojusių į fizinius ir technologijos mokslus Lietuvos universitetuose, skaičiaus kaita per pastaruosius penkerius metus;
3. Merginų, sėkmingai baigusių fizinių ir technologijos mokslų studijas Lietuvos universitetuose, (ir jų nubyrėjimo) skaičiaus kaita per pastaruosius penkerius metus.

3.3. Tikslinės grupės

Šiame studijos tyrime 3 yra trys pagrindinės tikslinės tiriamųjų grupės. Tai:

a) aukštųjų mokyklų (6 lygmuo, LŠK) *pirmojo kurso studentės,* sėkmingai įstojusios studijuoti fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų Lietuvos universitetuose;
b) aukštųjų mokyklų (6 lygmuo, LŠK) *studentės,* studijuojančios fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus Lietuvos universitetuose;
c) aukštųjų mokyklų (6 lygmuo, LŠK) *absolventės,* sėkmingai baigusios fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų studijas Lietuvos universitetuose.

3.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas

3.4.1. Statistinių duomenų šaltinis

Šioje studijos dalyje analizuojamų antrinių statistinių duomenų šaltinis – tai Statistikos dept. prie Lietuvos respublikos Vyriausybės kaupiama informacija.

3.4.2. Duomenų analizės struktūra

Tyrime 3 merginų įsitraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas tendencijas per pastaruosius penkerius (2003-2007) metus atspindintys duomenys analizuojami keliais tarpusavyje persidengiančiais pjūviais:

a) Metai: 2003-2007;
b) Pirmosios studijų pakopos etapas: įstojimas, studijavimas, baigimas;
c) Mokslo sritis: fiziniai mokslai, technologijos mokslai:

a. Studijų sritys: matematika, statistika, fizika, chemija, biochemija, geologija, geografija, informatika;
b. Studijų sritys: elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, statybos inžinerija, saugos inžinerija, transporto inžinerija, aplinkos inžinerija, kraštotvarka, chemijos inžinerija, bioinžinerija, energetika, informatikos inžinerija, medžiagų mokslas, pramonės inžinerija, mechanikos inžinerija, matavimų inžinerija.

d) Bendrosios tendencijos, būdingos skirtingos Lietuvos aukštosioms mokykloms. Čia svarbu atkreipti dėmesį, jog analizuojamų mokslų sritims priklausančių specialybių kiekis ir turinys priklauso nuo konkrečios mokyklos specifikos.

Patikslinant čia naudojamas sąvokas, būtina pažymėti, jog toliau pateikiama ne analizuojamo reiškinio ‚statistinė analizė', bet *pagrindinių statistinių tendencijų apžvalga*. Šitai tiesiogiai nulėmė turimų duomenų pobūdis (pvz., turint tik 3-5 metų duomenis, kurie tiesiogiai nėra tarpusavyje susiję, nėra logikos atlikti koreliacinę sąsajų tarp įstojusiųjų, studijuojančiųjų ir baigiančiųjų studijas analizę).

3.5. Tyrimo rezultatai

3.5.1. Analizuojamų duomenų masyvas

Pirminiai duomenys analizei buvo pateikti *Excel for Windows* failo formate. Šis analizuojamas duomenų masyvas merginų įsitraukimą į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas atspindi keturiais aspektais:

1. *Studijų proceso etapas*, kuriuo nurodoma, (a) kiek merginų yra įstojusios į pirmąją studijų pakopą studijuoti fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų specialybių, (b) kiek jų studijuoja minimoms mokslo sritims priskirtinus studijų dalykus ir (c) kiek jų parengta kaip pastarųjų dalykų specialisčių.
2. *Studijų sritis*, kurių pagrindu nustatoma, kiek merginų aukščiau įvardintuose studijų etapuose studijuoja kažkurią iš (a) aštuonių (matematikos, statistikos, fizikos, chemijos, biochemijos, geologijos, geografijos, informatikos) specialybių fizinių mokslų studijų srityje ir iš (b) keturiolikos (elektros inžinerijos, elektronikos inžinerijos, statybos inžinerijos, saugos inžinerijos, transporto inžinerijos, aplinkos inžinerijos, kraštotvarkos, chemijos inžinerijos, bioinžinerijos, energetikos, informatikos inžinerijos, pramonės inžinerijos, mechanikos inžinerijos, matavimų inžinerijos) specialybių technologijos mokslų srityje.
3. *Mokslo metai,* atspindintys kiek merginų atskirais metais 2003-2007 m. laikotarpiu studijavo ką tik įvardintas specialybes. Čia reikia atkreipti dėmesį, jog duomenys apie įstojusiąsias(-siuosius) į atskiras specialybes pagal lytį pradėti rinkti tik nuo 2005 m. Taigi nepaisant, jog buvo pateikti duomenys, atspindintys visą prašomą penkerių metų laikotarpį, realiai šiame tyrime aktuali analizė gali būti atliekama tik trimis pastaraisiais metais, t.y. 2005 m., 2006 m. ir 2007 m. Kiti du aspektai – studijuojančiosios ir parengtos specialistės – analizuojami visu penkerių metų periodu. Tačiau būtent stoka duomenų, atspindinčių įstojusiųjų skaičius 2003 m. ir 2004 m. neleidžia atlikti „nubyrėjimo" studijų eigoje analizės.
4. *Aukštoji mokykla*, kurioje buvo studijuojamos specialybės čia analizuojamose mokslo srityse. Svarbu pažymėti, kad šešiose (Vilniaus dailės akademijoje, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, Kauno medicinos universitete, Lietuvos kūno kultūros akademijoje, Mykolo Riomerio universitete, Lietuvos veterinarijos akademijoje) iš

penkiolikos Lietuvos valstybinių universitetinių aukštųjų mokyklų jokios fizinių ir technologijos mokslų sritims priskiriamos specialybės nėra siūlomos studentėms(-ams). Be to Lietuvos karo akademijoje šioje studijoje aktualios specialybės atsirado tik 2007 m. ir analizuojamais metais čia elektros inžineriją, elektronikos inžineriją bei mechanikos inžineriją studijavo, atitinkamai, tik 1, 2, ir 1 vaikinas ir nei viena mergina. Pastaroji aukštoji mokykla taip pat buvo išbraukta iš analizuojamų universitetų sąrašo. Taigi toliau pateikiama analizė apima likusias aštuonias Lietuvos universitetines aukštąsias mokyklas, kuriais 2003-2007 m.m. buvo organizuojamos studijos fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse.

Merginų įsitraukimas į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas toliau analizuojami tiek skaitinėmis, tiek ir santykinėmis išraiškomis.

3.5.2. Pagrindinės tendencijos: merginos įstojusiųjų, studijuojančiųjų ir parengtų specialisčių(-tų) tarpe

Įstojusiųjų skaičiai ir santykinės moterų dalies jų tarpe kaita 2005-2007m.
Analizuojamais – 2005 m., 2006 m. ir 2007 m. į aštuonias fizinių mokslų studijų sritis buvo priimta, atitinkamai, 2494, 2850 ir 2577 jaunuolės ir jaunuoliai, o į keturiolika technologijos mokslų studijų sričių – atitinkamai, 6338, 6389 ir 6426 (Lentelė 23). Tačiau jei santykinė merginų dalis visų įstojusiųjų tarpe analizuojamais metais svyravo 31-34 proc. ribose fizinių mokslų studijų srities specialybės, tai technologijos mokslų studijų srities specialybėse ši dalis tebuvo 23-24 proc. Verta pastebėti, analizuojamu trijų metų laikotarpiu šie procentai buvo santykinai stabilūs ir tendencijos, jog merginų įsitraukimas į analizuojamas mokslo sritis didėtų arba mažėtų, nepastebėta. Taigi nepaisant, kad skaitmenine prasme žymiai daugiau merginų įstojo studijuoti technologijos nei fizinių mokslų srities specialybes (pvz., 2007 m., atitinkamai, 1433 ir 885), santykine prasme merginos sudarė didesnę dalį tarpe įstojusiųjų į fizinių nei technologijos mokslų srities specialybes (t.y., atitinkamai, beveik 1:3 ir beveik 1:4).

Detalizuojant Lentelėje 23 pateiktus duomenis verta atkreipti dėmesį, jog daugumoje fizinių mokslų sričiai priklausančių specialybių analizuojamu laikotarpiu merginos sudarė pusę ar net didžiąją dalį studijuojančiųjų (pvz., matematika, kur merginų santykinė dalis 2005-2007 m. svyravo 50-58 proc. ribose, statistika, kur tas pats rodiklis svyravo 51-61 proc. ribose, chemija ir 62-73 proc., ir t.t.). Tik trijose šios mokslų srities specialybėse – fizikoje, geologijoje ir informatikoje merginų santykinė dalis buvo žymiai mažesnė negu vaikinų. Tai yra, nors nuo 2005 m. merginų įsitraukimą atspindintis rodiklis didėjo fizikoje ir geologijoje, jis išaugo nuo 17 proc. iki 23 proc. pirmojoje ir nuo 23 proc. iki 44 proc. antrojoje iš minimų specialybių. Informatikoje pastarieji procentiniai įverčiai svyravo 15-18 proc. ribose.

Panašiai fizikos ir geologijos specialybių atvejams, 2005-2007 m. didėjo merginų įsitraukimas į matematikos specialybę (atitinkamai, 50 proc., 52 proc., 58 proc.) ir mažėjo įsitraukimas į chemijos specialybę (atitinkamai, 73 proc., 68 proc., 62 proc.). Tačiau kad šios tendencijos yra stabilios, o ne atsitiktinės kol kas nėra pagrindo tvirtinti.

Lentelė 23. Priimta studentų į pirmą studijų pakopą pagal specialybę ir mokslų sritį 2005-2007 m. m.

Specialybės kodas	Mokslų sritis ir specialybė	2007 metai			2006 metai			2005 metai		
		Iš viso	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*	
		N	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS										
01P1	Matematika	392	226	57,7	512	267	52,1	506	255	50,4
01P2	Statistika	155	94	60,6	138	71	51,4	146	79	54,1
02P1	Fizika	251	58	23,1	311	56	18,0	348	59	17,0
03P1	Chemija	140	87	62,1	140	95	67,9	160	117	73,1
04P1	Biochemija	34	21	61,8	30	15	50,0	31	18	58,1
05P1	Geologija	39	17	43,6	35	12	34,3	39	9	23,1
06P1	Geografija	231	147	63,6	226	162	71,7	157	103	65,6
09P1	Informatika	1335	235	17,6	1458	209	14,3	1107	169	15,3
	Iš viso:	**2577**	**885**	**34,3**	**2850**	**887**	**31,1**	**2494**	**809**	**32,4**
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS										
01T1	Elektros inžinerija	376	25	6,6	583	43	7,4	570	77	13,5
01T2	Elektronikos inžinerija	932	84	9,0	730	60	8,2	736	67	9,1
02T1	Statybos inžinerija	1174	176	15,0	1248	224	17,9	1242	247	19,9
02T2	Saugos inžinerija	24	1	4,2	39	3	7,7	46	2	4,3
03T1	Transporto inžinerija	520	48	9,2	489	45	9,2	434	36	8,3
04T1	Aplinkos inžinerija	571	250	43,8	381	201	52,8	402	177	44,0
04T2	Kraštotvarka	131	77	58,8	122	82	67,2	99	58	58,6
05T1	Chemijos inžinerija	227	147	64,8	251	145	57,8	214	139	65,0
05T2	Bioinžinerija	31	22	71,0	35	23	65,7	35	19	54,3
06T1	Energetika	220	22	10,0	220	30	13,6	229	28	12,2
07T1	Informatikos inžinerija	377	22	5,8	411	39	9,5	436	43	9,9
08T2	Pramonės inžinerija	639	365	57,1	639	381	59,6	668	405	60,6
09T1	Mechanikos inžinerija	1130	161	14,2	1166	134	11,5	1150	169	14,7
10T1	Matavimų inžinerija	74	33	44,6	75	41	54,7	77	35	45,5
	Iš viso:	**6426**	**1433**	**22,3**	**6389**	**1451**	**22,7**	**6338**	**1502**	**23,7**

Kitaip – vos šešiose technologijos mokslų studijų srities (aplinkos inžinerijos, kraštotvarkos, chemijos inžinerijos, bioinžinerijos, pramonės inžinerijos ir matavimų inžinerijos) specialybėse merginų skaičius 2005-2007 m. praaugo jas studijuoti įstojusiųjų vaikinų skaičius (ar buvo bent labai panašus). Pavyzdžiui, įstojusiųjų studijuoti aplinkos inžineriją tarpe tik 2006 m. merginų buvo (53 proc.) daugiau nei vaikinų, kitais dviem analizuojamais metais – 2005 m. ir 2007 m. merginos sudarė apie 44 proc. įstojusiųjų į specialybę. Beveik analogiškas yra ir matavimų inžinerijos specialybės atvejis: 2006 m. įstojusiųjų tarpe merginos sudarė 55 proc., bet 2005 m. ir 2007 m. – tik 45-46 proc. Tačiau, kadangi kitose technologijos mokslų srities specialybėse analogiški svyravimai nėra pastebimi, reikia pripažinti, jog tai tėra atsitiktinumo fiksacija.

Į kitas keturias iš paminėtų specialybių įstojusių studijuoti merginų skaičius stabiliai buvo didesnis negu vaikinų. Tačiau jei analizuojamu laikotarpiu į bioinžinerijos specialybę įstojusių merginų sudaroma santykinė dalis tarpe visų įstojusiųjų didėjo (2005 m. merginos sudarė 54 proc. visų įstojusiųjų, 2006 m. – 66 proc., 2007 m. – 71 proc.), tai pramonės inžinerijoje ši dalis sumažėjo (nuo 61 proc. 2005 m., iki 60 proc. 2006 m., ir iki 57 proc. 2007 m.), o kraštotvarkos ir chemijos inžinerijos specialybėse svyravo, atitinkamai, 59-67 proc. ir 59-65 proc. ribose.

Likusiose aštuoniose technologijos mokslų sričiai priskiriamose (elektros inžinerijos, elektronikos inžinerijos, statybos inžinerijos, saugos inžinerijos, transporto inžinerijos, energetikos, informatikos inžinerijos, mechanikos inžinerijos) specialybėse visais trimis analizuojamais metais įstojusiųjų merginų buvo žymiai mažiau negu vaikinų. Pastebėtina, jog dauguma šių atvejų kasmet 2005-2007 m. įstojusiųjų merginų sudaroma santykinė dalis vis mažėjo. Pavyzdžiui, į elektros inžineriją 2005 m. įstojusiųjų tarpe merginos sudarė 14 proc., o 2006 m. ir 2007 m. – jau tik 7 proc. ir mažiau; į statybos inžinerijos specialybę įstojusiųjų tarpe merginų santykinė dalis, atitinkamai, buvo 20 proc., 18 proc. ir 15 proc.; į informatikos inžineriją įstojusiosios sudarė apie 10 proc. 2005 m. ir 2006 m., ir tik 6 proc. 2007 m. Tuo tarpu saugos inžinerijoje analogiškas merginų įsitraukimo rodiklis svyravo 4-8 proc. ribose, elektronikos inžinerijos ir transporto inžinerijos specialybės jis buvo apie 8-9 proc., o energetikos ir mechanikos inžinerijos specialybėse svyravo, atitinkamai, 10-14 proc. ir 12-15 proc. ribose.

Kitas aspektas – į analizuojamas specialybes 2005-2007 m. įstojusių merginų ir vaikinų santykinės dalys skirtinguose Lietuvos valstybiniuose universitetuose gali būti analizuojamas tik fragmentiškai dėl tos priežasties, jog, viena, siūlomų specialybių rinkiniai jose gana skirtingi ir, antra, santykinė merginų, įstojusių skirtingais metais į konkrečias specialybes dalis gali skirtis, pvz., 23 proc. (kaip KTU fizika 2006 m. ir 2007 m.) toje pačioje aukštojoje mokykloje (Lentelė 24).

Nefiksuojant ir nedetalizuojant Lentelėje 24 pateiktų merginų įsitraukimą į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas stojimo į atskiras specialybes atspindinčių duomenų svyravimų (kurie, tikėtina, atspindi tam tikras tendencijas, tačiau turimos duomenų apimtys (tik treji metai) neleidžia jų nei paneigti, nei patvirtinti), verta atkreipti dėmesį į kelis akivaizdžius reiškinio aspektus. Pirma, kaip ir ankstesnės, bendro pobūdžio analizės rezultate, galima konstatuoti, kad visuose Lietuvos universitetuose visais analizuojamais metais merginos sudarė didesnę dalį įstojusiųjų į fizinių nei technologijos mokslų srities specialybes.

Lentelė 24. Priimta studenčių į pirmą studijų pakopą pagal specialybę ir universitetą 2005-2007 m. (tik merginos, proc.)

Mokslų sritis ir specialybė*	KTU			KU			LŽŪU			ŠU			VGTU			VPU			VU			VDU		
	2007	*2006*	*2005*	*2007*	*2006*	*2005*	*2007*	*2006*	*2005*	*2007*	*2006*	*2005*	*2007*	*2006*	*2005*	*2007*	*2006*	*2005*	*2007*	*2006*	*2005*	*2007*	*2006*	*2005*
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																								
Matematika	55,6	55,3	54,7	65,9	83,3	n.i.				69,6	69,2	55,3	33,3	37,9	40,6	52,7	49,7	46,7	67,7	47,5	60,2	40,0	37,5	35,0
Informatika	11,9	11,3		13,8	13,3	n.i.				21,2	13,5	16,2	12,3	10,5	9,7	21,4	20,3	26,6	20,7	15,1	13,9	21,2	21,5	22,5
Fizika	42,1	18,8	24,1							53,6	23,1	26,5				12,2	13,6	18,4	18,5	20,1	12,4	16,7	11,1	20,0
Chemija	75,8	87,1	91,7													75,0	72,7	78,0	50,7	57,9	62,7			
Geografija				80,4	75,0	n.i.										57,9	69,2	62,9	60,6	74,2	70,0			
Statistika																			60,6	51,4	54,1			
Biochemija																			61,8	50,0	58,1			
Geologija																			43,6	34,3	23,1			
Iš viso:	**46,3**	**43,1**	**56,8**	**53,3**	**57,2**					**48,1**	**35,3**	**32,6**	**22,8**	**24,2**	**25,2**	**43,8**	**45,1**	**46,5**	**48,0**	**43,8**	**44,3**	**25,9**	**23,4**	**25,8**
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																								
Mechanikos inžinerija	17,6	17,3	21,6	4,0	2,8	n.i.	21,6	13,9	15,5	3,7	1,1	2,9	6,7	5,5	7,0	3,2	1,4	5,4						
Aplinkos inžinerija	57,8	57,1	44,9	65,0	60,0	n.i.	20,5	20,9	23,5	63,3	58,6	51,6	50,5	82,1	63,1									
Elektros inžinerija	11,4	9,5	17,7	0,0	5,6	n.i.				0	0	0	4,2	2,1	2,0									
Statybos inžinerija	14,6	14,6	14,1	8,9	5,6	n.i.				7,7	5,8	13,2	18,1	21,9	22,7									
Informatikos inžinerija	5,9	9,4	11,3	15,0	5,0	n.i.				4,9	8,5	7,3	4,6	13,0	11,5									
Transporto inžinerija	5,3	3,7	3,4	13,4	8,8	n.i.							9,1	10,7	9,5									
Chemijos inžinerija	66,8	57,0	65,0	37,5	68,8	n.i.																		
Pramonės inžinerija	70,5	72,0	74,4							89,5	96,3	89,5	30,0	33,6	31,6									
Elektronikos inžinerija	11,5	10,8	10,3							1,4	0,0	1,9	6,6	6,8	8,8				4,2	9,3	10,0			
Energetika	10,8	13,4	11,4				7,4	3,8	2,5				12,2	24,3	23,1									
Kraštotvarka				81,8	69,7	n.i.	51,0	66,3	58,6															
Saugos inžinerija													4,2	7,7	4,3									
Bioinžinerija													71,0	65,7	54,3									
Matavimų inžinerija													44,6	54,7	45,5									
Iš viso:	**27,2**	**26,5**	**27,4**	**28,2**	**28,3**		**25,1**	**26,2**	**25,0**	**24,3**	**24,3**	**23,8**	**21,8**	**27,3**	**23,6**	**3,2**	**1,4**	**5,4**	**4,2**	**9,3**	**10,0**			

* Pergrupavus patogesnio palyginamumo tikslais specialybių eiliškumas skiriasi nuo pateikto Lentelėje 3.1.

Be to, įstojusiųjų į technologijos mokslų srities specialybes 2005-2007 m. tarpe merginos sudarė 22-28 proc. Pastarasis rodiklis buvo beveik vienodas visuose universitetuose[17] (pvz., KTU – apie 27 proc., KU – apie 28 proc., VGTU – 22-27 proc. ir pan.). Tuo tarpu santykinė merginų sudaroma dalis fizinių mokslų srities specialybėse skirtingais metais svyruoja 23-57 proc. ribose priklausomai nuo universiteto.

Antra, siekiant detaliau pasiaiškinti merginų ir vaikinų santykio svyravimus 2005-2007 m. įstojusiųjų studijuoti fizinių mokslų srities specialybių skirtinguose universitetuose, verta atkreipti dėmesį ne tik į universitetą, bet ir į konkrečią specialybę. Įdomu, jog tarpe įstojusiųjų studijuoti *matematikos* 2005-2007 m., didžiausią dalį (83 proc.) tarp įstojusiųjų merginos sudarė KU 2006 m., o mažiausią (33 proc.) – VGTU 2007 m. Apskritai, VGTU ir VDU pirmojo kurso matematikos specialybės studenčių(-tų) tarpe merginos analizuojamu laikotarpiu sudarė mažiausias santykines dalis (atitinkamai, 33-41 proc. ir 35-40 proc.), tuo tarpu kai kituose (KTU, ŠU, VPU ir VU) ši dalis svyravo 47-69 proc. ribose. *Informatikos* pirmakursių tarpe merginos 2005-2007 m. sudarė žymiai mažesnes dalis visuose analizuojamuose Lietuvos universitetuose. Tačiau iš šios specialybės atveju pastebima, kad pastarąją specialybę minimais metais pradėjo studijuoti santykinai daugiau merginų ŠU (14-21 proc.), VPU (20-27 proc.), VU (14-21 proc.) ir VDU (21-23 proc.) negu KTU (11-12 proc.), KU (13-14 proc.) ar VGTU (10-12 proc.). *Fizikos* atveju statistiniai duomenys atskleidžia dar kitokią tendenciją. Čia visuose universitetuose analizuojamu laikotarpiu merginos taip pat sudarė mažumą pirmakursių (11-27 proc.), kaip ir informatikos specialybėje, tačiau – netikėtai ir nepaaiškinamai – 2007 m. merginų santykinė dalis įstojusiųjų studijuoti fizikos KTU ir ŠU šoktelėjo iki, atitinkamai, 42 proc. ar net 54 proc. *Chemijos* specialybė 2005-2007 m. buvo siūloma tik trijuose Lietuvos universitetuose – KTU, VPU ir VU. Nepaisant to, kad visuose pastaruosiuose universitetuose analizuojamu laikotarpiu merginos dominavo pirmakursių tarpe, vis gi santykinai daugiausiai jų buvo KTU (76-92 proc.), kiek mažiau VPU (73-78 proc.) ir mažiausiai VU (51-63 proc.).

Galiausiai, trečia, atskirai analizuojant studenčių(-tų) pasiskirstymą pagal lytį 2005-2007 m. įstojusiųjų studijuoti technologijos mokslų srities specialybių, ir vėl susiduriama su su specialybe ir universitetu susijusiais skirtumais. Tai gi jei *mechanikos inžinerijos* pirmojo kurso studenčių(-tų) tarpe merginos sudarė beveik vieną penktadalį KTU ir LŽŪU (atitinkamai, 17-22 proc. ir 16-22 proc.), tai jų dalis kituose universitetuose (KU, ŠU, VGTU, VPU) nesiekė dešimtadalio visų įstojusiųjų į tą pačią specialybę (atitinkamai, 3-4 proc., 1-4 proc., 6-7 proc., 1-5 proc.). Labai panašus lyčių pasiskirstymai ir *elektros inžinerijos* bei *elektronikos inžinerijos* atvejais. Tai yra, jei į pirmąją iš įvardintų specialybių ŠU 2005-2007 m. neįstojo nei viena mergina studijuoti pastarosios specialybės, o KU – tik 2006 m. įstojusiųjų tarpe buvo 6 proc. merginų (2007 m. nebebuvo nei vienos), tai VGTU merginos sudarė 2-4 proc., o KTU – net 10-18 proc. Panašiai, elektronikos inžineriją 2005-2007 m. pradėjusiųjų studijuoti tarpe ŠU merginos tesudarė 0-2 proc., VU – 4-10 proc., VGTU – 7-9 proc., o KTU – 10-11 proc.

Taip pat atskirai vertėtų paminėti, kad keturiose technologijos mokslų srities specialybėse – aplinkos inžinerijoje, chemijos inžinerijoje, pramonės inžinerijoje ir kraštotvarkoje visais trimis analizuojamais metais įstojusiųjų tarpe dominavo merginos. Tiksliau merginos, įstojusios studijuoti *aplinkos inžinerijos* KTU sudarė 45-58 proc., VGTU – 51-82 proc., ŠU – 52-63 proc., KU – 60-65 proc. Tik LŽŪU merginų pastarosios specialybės pirmakursių tarpe

[17] Čia neanalizuojami duomenys, atspindintys situaciją tuose dviejuose (Vilniaus pedagoginiame ir Vilniaus) universitetuose, kuriuose analizuojamu laikotarpiu tebuvo po vieną technologijos (inžinerijos) mokslų sričiai priklausančią specialybę (atitinkamai, mechanikos inžinerija ir elektronikos inžinerija).

buvo mažiau nei vaikinų (21-24 proc.). Kitaip *chemijos inžinerijoje*, kuri buvo siūloma tik dviejose aukštosiose mokyklose (KTU ir KU), merginų sudaroma dalis svyravo, atitinkamai, 57-67 proc. ir 38-69 proc. ribose. Taip pat *kraštotvarka* buvo siūloma tik dviejuose universitetuose (KU ir LŽŪU) ir čia merginos sudarė, atitinkamai, 70-82 proc. ir 51-66 proc. visų įstojusiųjų. Galiausiai, *pramonės inžinerijos* pirmojo kurso studenčių(-tų) tarpe merginos sudarė akivaizdžią daugumą KTU (71-74 proc.) ir ŠU (90-96 proc.), kai VGTU jų buvo vos trečdalis (30-34 proc.) visų įstojusiųjų tarpe.

Apibendrinant čia pateiktą informaciją galima konstatuoti, kad (a) 2005-2007 m. santykinai daugiau merginų buvo linkusios rinktis fizinių mokslų specialybes ir mažiau – technologijos mokslų specialybes; (b) fizika ir informatika – tai tos fizinių mokslų specialybės, kurias merginos yra mažiausiai linkusios rinktis, tuo tarpu (c) aplinkos inžinerija, chemijos inžinerija, pramonės inžinerija ir kraštotvarka – tai keturios iš keturiolikos technologijos mokslo srities specialybių, kurias minimais metais pasirinko daugiau merginų nei vaikinų; (d) atskiras fizinių ir tiksliųjų mokslų sričių specialybes skirtinguose universitetuose merginos renkasi nevienodai noriai.

Studijuojančiųjų pirmoje studijų pakopoje skaičiai ir santykinės moterų dalies jų tarpe kaita 2003-2007m.

Moterų įsitraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose jų sudaromos dalies pirmosios pakopos studenčių(-tų) tarpe terminais analizė yra kiek išsamesnė nei ką tik pateiktoji (t.y. įstojusiųjų į pirmąją studijų pakopą į minimoms mokslo sritims priklausančias specialybes). Esminis analizės ribų praplėtimas čia – tai ilgesnis laikotarpis (t.y. 2003-2005 m.). Kaip rodo tolimesnė duomenų analizė, pastarasis praplėtimas yra reikšmingas.

Pirma, kaip ir įstojusiųjų į pirmąjį kursą tarpe, taip ir studijuojančiųjų pirmojoje studijų pakopoje tarpe, merginos 2003-2007 m. sudarė kiek didesnę dalį fizinių mokslų srities specialybėse (36-37 proc.) negu technologijos mokslų srities specialybėse (24-27 proc.) (Lentelė 25). Tačiau, kaip matoma lyginant Lentelėse 23 ir 25 pateiktus duomenys, merginos sudaro keliais procentais didesnę dalį studijuojančiųjų negu įstojusiųjų tarpe. Be to, pirmojoje pakopoje studijuojančiųjų pasiskirstymo pagal lytį analizė sustiprina ankstesnėje analizės dalyje iškelta prielaidą apie santykinį vidutinį merginų įsitraukimo į technologijos mokslų studijas mažėjimą. Tai yra, jei 2003 m. ir 2004 m. merginos visų pirmosios pakopos technologijos mokslų specialybių studenčių(-tų) tarpe sudarė 27 proc., tai 2005 m. šis procentas sumažėjo iki 26 proc., 2006 m. – iki 25 proc., o 2007 m. – iki 24 proc. Taigi jei tendencija išliks stabili ir ateityje, merginų dalyvavimas technologijos (inžinerijos) srities moksluose taps nykstamai menku nepaisant netgi jų įsitraukimo į atskiras pastarosios mokslų srities specialybes (pvz., kraštotvarką).

Antra, detalizuojant statistiniu merginų įsitraukimo į fizinių mokslų srities specialybes rodiklius pirmiausiai verta atkreipti dėmesį į tai, jog, kaip ir ką tik aprašytu bendruoju atveju, studijuojančiųjų atskiras specialybes visumoje merginos sudaro kiek didesnę dalį nei tik įstojusiųjų į konkrečias specialybes.

Lentelė 25. Studijuojančiųjų pirmoje studijų pakopoje pagal specialybę ir mokslų sritį 2003-2007 m. m.

Specialybės kodas	Mokslų sritis ir specialybė	2007			2006			2005			2004			2003		
		Iš viso	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*	
		N	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																
01P1	Matematika	1453	895	61,6	1644	945	57,5	1513	882	58,3	1641	994	60,6	1854	1062	57,3
01P2	Statistika	548	311	56,8	554	326	58,8	580	364	62,8	562	357	63,5	460	300	65,2
02P1	Fizika	976	215	22,0	1040	212	20,4	1068	230	21,5	1077	240	22,3	1106	263	23,8
03P1	Chemija	480	334	69,6	485	340	70,1	518	373	72,0	496	357	72,0	499	350	70,1
04P1	Biochemija	114	61	53,5	104	54	51,9	99	59	59,6	92	53	57,6	88	55	62,5
05P1	Geologija	110	40	36,4	113	34	30,1	136	41	30,1	156	55	35,3	173	63	36,4
06P1	Geografija	1028	725	70,5	1062	784	73,8	747	517	69,2	907	596	65,7	673	448	66,6
09P1	Informatika	4835	857	17,7	5326	973	18,3	5224	1071	20,5	5568	1238	22,2	4942	1119	22,6
	Iš viso:	**9544**	**3438**	**36,0**	**10328**	**3668**	**35,5**	**9885**	**3537**	**35,8**	**10499**	**3890**	**37,1**	**9795**	**3660**	**37,4**
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																
01T1	Elektros inžinerija	1364	127	9,3	1657	155	9,4	1612	174	10,8	1732	144	8,3	1805	156	8,6
01T2	Elektronikos inžinerija	2519	239	9,5	2217	194	8,8	2223	215	9,7	2185	240	11,0	2194	216	9,8
02T1	Statybos inžinerija	4991	863	17,3	4844	923	19,1	4053	834	20,6	3793	823	21,7	3624	821	22,7
02T2	Saugos inžinerija	121	13	10,7	148	14	9,5	164	10	6,1	154	10	6,5	146	11	7,5
03T1	Transporto inžinerija	2012	204	10,1	1938	200	10,3	1400	142	10,1	1751	181	10,3	1660	190	11,4
04T1	Aplinkos inžinerija	1983	898	45,3	1558	731	46,9	1502	657	43,7	1408	608	43,2	1324	594	44,9
04T2	Kraštotvarka	648	397	61,3	643	412	64,1	459	278	60,6	560	352	62,9	511	319	62,4
05T1	Chemijos inžinerija	660	453	68,6	721	476	66,0	627	437	69,7	740	503	68,0	790	526	66,6
05T2	Bioinžinerija	125	84	67,2	124	79	63,7	128	81	63,3	111	77	69,4	90	63	70,0
06T1	Energetika	797	94	11,8	777	96	12,4	798	103	12,9	844	121	14,3	709	120	16,9
07T1	Informatikos inžinerija	1261	140	11,1	1240	167	13,5	1134	157	13,8	1052	165	15,7	862	129	15,0
08T2	Pramonės inžinerija	2012	1216	60,4	2039	1258	61,7	2134	1342	62,9	2075	1366	65,8	2074	1372	66,2
09T1	Mechanikos inžinerija	3653	530	14,5	3721	542	14,6	3645	601	16,5	3799	692	18,2	3685	687	18,6
10T1	Matavimų inžinerija	295	160	54,2	279	155	55,6	279	151	54,1	235	152	64,7	244	134	54,9
	Iš viso:	**22441**	**5418**	**24,1**	**21906**	**5402**	**24,7**	**20158**	**5182**	**25,7**	**20439**	**5434**	**26,6**	**19718**	**5338**	**27,1**

* Pergrupavus patogesnio palyginamumo tikslais specialybių eiliškumas skiriasi nuo pateikto Lentelėje 3.1.

Be to, laike praplėsti statistiniai duomenys verčia atmesti ankstesnėje šios analizės dalyje patiektas prielaidas apie santykinį merginų įsitraukimo į matematikos, fizikos ir geologijos specialybių studijas didėjimą bei įsitraukimo į chemijos studijas mažėjimą. Tai yra, analizuojant į minimas specialybes įstojusių studenčių(-tų) pasiskirstymą pagal lytį buvo pastebėta, kad santykinė merginu dalis jų tarpe didėja/mažėja, tuo tarpu žvelgiant į bendrus, pirmojoje studijų pakopoje studijuojančiųjų pasiskirstymo pagal lytį duomenis, akivaizdu, jog aiškios didėjimo/mažėjimo tendencijos nėra. Pavyzdžiui, *matematikos* pirmosios studijų pakopos studenčių(-tų) tarpe 2003 m. merginų buvo 57 proc., 2004 m. – 61 proc., o 2005 m. ir 2006 m. – jau tik po 58 proc.; 2007 m. šis rodiklis vėl šoktelėjo iki 62 proc. Panašus ir *geologijos* specialybės pavyzdys: 2003 m. geologijos pirmojoje studijų pakopoje merginų buvo 36 proc., 2004 m. – 35 proc., 2005 m. ir 2006 m. – tik 30 proc., o 2007 m. – jau ir vėl 36 proc. Tačiau, nepaisant pastarųjų prielaidų paneigimo, 2003-2007 m. analizė pateikia pagrindą prielaidų apie kitokias tendencijas formulavimui. Tai yra, ilgesniame, penkerių metų periode matoma, jog *statistikos* ir *informatikos* specialybėse mažėja merginų (atitinkamai, nuosekliai nuo 65 proc. 2003 m. iki 57 proc. 2007 m. ir nuo 23 proc. 2003 m. iki 18 proc. 2007 m.).

Kaip ir merginų įsitraukimo į fizinių mokslų srities specialybių studijas, trečia, taip ir jų įsitraukimo į technologijos mokslų srities studijas atveju, duomenys, apibūdinantys fenomeną ilgesniu analizės laikotarpiu, pateikia papildomos informacijos. Pastaruoju – technologijos mokslų studijų atveju taip pat pastebima, kad merginos sudaro didesnę dalį studijuojančiųjų, nei tik įstojusiųjų studijuoti tarpe visumoje. Tačiau pastaruoju atveju ne tik atmetamos ankstesniuoju iškeltos prielaidos ir suteikiamas pagrindas naujoms, bet taip pat ir sutvirtinamos įstojusių pasiskirstymo pagal lytį analizės eigoje atskleistos tendencijos. Konkrečiau, dviem – *statybos inžinerijos* ir *pramonės inžinerijos* atvejais galima teigti, jog egzistuoja (tačiau santykinai trumpa) merginų įsitraukimo į specialybes mažėjimo tendencija (tai rodo ne tik santykinė merginų dalis įstojusiųjų, bet ir studijuojančiųjų pirmojoje studijų pakopoje tarpe). Tai yra, pirmuoju iš minimų atvejų merginų sudaroma dalis nuo 2003 m. iki 2007 m. nuosekliai mažėjo nuo 23 proc. iki 17 proc., antruoju atveju – nuo 66 proc. iki 60 proc. Tuo tarpu kitais ankstesnėje dalyje minėtais – *elektros inžinerijos* ir *bioinžinerijos* specialybių atvejais aptiktas merginų įsitraukimo, atitinkamai, mažėjimas/didėjimas nebepasitvirtina. Nepaisant, papildomai, 2003-2007 m. duomenų analizė verčia teigti, kad egzistuoja merginų įsitraukimo į *energetikos* ir *mechanikos inžinerijos* studijas Lietuvos aukštosiose mokyklose. Tai yra, šiose dviejose specialybėse merginų dalis visų pirmojoje studijų pakopoje studijuojančiųjų tarpe nuo 2003 m. buvusių, atitinkamai, 17 proc. ir 19 proc. iki 2007 m. nuosekliai mažėjo iki, atitinkamai, 12 proc. ir 15 proc. Taigi duomenys verčia galvoti, kad, visumoje, merginų įsitraukimas į technologijos mokslų srities studijas nors ir lėtai, bet mažėja.

Galiausiai, analizuojant merginų įsitraukimą į fizinių ir tiksliųjų mokslų sričių studijas 2003-2007 m. skirtinguose Lietuvos valstybiniuose universitetuose (Lentelė 26.), pastebimos jau aukščiau įvardintas (Lentelė 24.) atkartojančios tendencijos. Tai yra, dauguma atvejų merginų yra daugiau fizinių nei technologijos mokslų srities specialybes pirmojoje studijų pakopoje studijuojančiųjų tarpe. Pavyzdžiui, KTU fizinių mokslų specialybes studijuojančiųjų tarpe 2003-2007 m., vidutiniškai, merginos sudarė 45-49 proc., o technologijos mokslų srities specialybes – 30-32 proc. KU atitinkami rodikliai buvo 49-54 proc. ir 25-28 proc., ŠU – 38-46 proc. ir 24-26 proc. Šiuo atveju išskirtiniu reikėtų laikyti VGTU, kur ir dvi fizinių mokslų sričiai priklausančias specialybes (matematiką ir informatiką), ir dvylika technologijoms mokslas priskirtinų specialybių 2003-2007 m. studijavo, santykinai vidutiniškai toks pats merginų procentas (atitinkamai, 26-28 proc. ir 26-31 proc.).

Lentelė 26. Studijuojančiųjų pirmojoje studijų pakopoje pagal specialybę ir universitetą 2005-2007 m. (tik merginos, proc.)

Mokslų sritis	**KTU**					**KU**					**VGTU**					**ŠU**				
ir specialybė*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Matematika	55,4	55,9	58,4	64	64,5	78	74	n.i.	66,3	66,3	41	36,1	36,2	36	n.i.	72,7	69,1	62,1	55,2	61,7
Informatika	12,8	13,3	14,1	16,8	17,5	14,7	16,1	n.i.	21,3	24,8	14,8	15,5	17	18,5	16,9	26,7	26,5	30,8	29,5	22,4
Fizika	29,5	24,7	30,8	25,3	32,1											37,5	31	33,8	28,6	35,5
Chemija	86,8	86	83,9	82,1	82,1															
Geografija						69,5	62,4	n.i.	61,2	56,1										
Statistika																				
Biochemija																				
Geologija																				
Iš viso:	**46,1**	**44,9**	**46,8**	**47**	**49,1**	**54,1**	**50,8**	**n.i.**	**49,6**	**49,1**	**27,9**	**25,8**	**26,6**	**27,3**	**16,9**	**45,6**	**42,2**	**42,2**	**37,8**	**39,9**
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Aplinkos inžinerija	60,8	59,4	54,1	56,3	61,5	61,2	60,7	n.i.	63,2	76,7	54,5	68,7	63,9	63	58,2	61,9	57	54,4	46,5	44,2
Mechanikos inžinerija	20,1	20,5	22	23,9	23,5	2,9	2,3	n.i.	7,7	8,9	8,9	8,1	8,9	11,8	10,6	3,4	2,3	2,6	3,9	2,4
Elektros inžinerija	14,4	13,1	13,9	11	11,4	1,7	1,2	n.i.	1,5	1,1	3,4	3,2	2,3	3,1	2,5	0	0	0,8	1,4	2,9
Elektronikos inžinerija	10,6	9,6	11,5	14	14						10,3	9,6	9,5	9,4	5,8	0,5	1,1	2,3	1,8	2,9
Statybos inžinerija	13,6	14,2	16,3	17,2	21,7	12,7	13,6	n.i.	14,3	18,5	20,7	22,4	23,2	25,5	24,6	9,5	8,2	9,3	6,4	8
Saugos inžinerija											10,7	9,5	6,1	6,5	7,5					
Transporto inžinerija	9,3	11	7	6,2	11,9	9,1	8,9	n.i.	10,6	9,9	10,7	10,7	11	11,4	12,2					
Informatikos inžinerija	12,7	15,3	14,6	15,9	15,8	5,4	4,8	n.i.	6,9	8,9	12,8	17,9	17,6	27,8	27,5	9,5	10,9	11,2	13,7	11,1
Chemijos inžinerija	71,1	67,3	69,7	69,9	70,3	44,3	50	n.i.	44,8	32,5										
Energetika	12	16,2	15,9	11,7	14,4						22,3	23,3	26,1	35,7	39,9					
Pramonės inžinerija	72,9	75,4	76,1	75,8	78						37,5	36,7	35,9	41	36,3	94,9	94,8	93,9	97,1	99
Bioinžinerija											67,2	63,7	63,3	69,4	70					
Matavimų inžinerija											54,2	55,6	54,1	64,7	54,9					
Kraštotvarka						66,2	69,3	n.i.	68,9	70,4										
Iš viso:	**29,7**	**30,2**	**30,1**	**30,2**	**32,2**	**25,4**	**26,4**	**n.i.**	**27,2**	**28,4**	**26,1**	**27,4**	**26,8**	**30,8**	**29,2**	**25,7**	**24,9**	**24,9**	**24,4**	**24,4**

* Pergrupavus patogesnio palyginamumo tikslais specialybių eiliškumas skiriasi nuo pateikto Lentelėje 3.1.

Lentelė 26. ***Tęsinys***

Mokslų sritis ir specialybė*	VU					VPU					VDU					LŽŪU				
	2007	2006	2005	2004	2003	2007	2006	2005	2004	2003	2007	2006	2005	2004	2003	2007	2006	2005	2004	2003
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Matematika	62,2	56,6	59,9	56,8	47	66,1	59,1	60,3	66,9	59	53	53,3	63,1	49,1	45,3					
Informatika	16,7	16,1	18,1	19,3	19,9	31,6	35,8	41,6	42,8	43,3	19,3	19,4	22,1	26,1	30,6					
Fizika	17,7	15,9	14,5	15,9	15,7	22,6	22	23,6	25	22,9	18,8	26,3	34,8	41,2	41,7					
Chemija	58,9	60,1	62,9	63,8	64,1	79,8	80	82	80,7	70,8										
Geografija	71,3	75,5	72,8	67,1	64,3	70,6	76,9	67,7	66,5	73,1										
Statistika	56,8	58,8	62,8	63,5	65,2															
Biochemija	53,5	51,9	59,6	57,6	62,5															
Geologija	36,4	30,1	30,1	35,3	36,4															
Iš viso:	**46,7**	**45,6**	**47,6**	**47,4**	**46,9**	**54,1**	**54,8**	**55**	**56,4**	**53,8**	**30,4**	**33**	**40**	**38,8**	**39,2**					
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Aplinkos inžinerija																23	22,1	22,4	23	27
Mechanikos inžinerija						6,8	8,1	6,8	12,2	16,6						17,6	17,7	19	20,2	21,8
Elektros inžinerija																				
Elektronikos inžinerija	6,5	7,1	6,3	4,3	3,5															
Statybos inžinerija																				
Saugos inžinerija																				
Transporto inžinerija																				
Informatikos inžinerija																				
Chemijos inžinerija																				
Energetika																4,2	3,1	2,7	3	2,6
Pramonės inžinerija																				
Bioinžinerija																				
Matavimų inžinerija																				
Kraštotvarka																59,1	61,9	60,6	60,9	61,1
Iš viso:	**6,5**	**7,1**	**6,3**	**4,3**	**3,5**	**6,8**	**8,1**	**6,8**	**12,2**	**16,6**						**26**	**26,2**	**26,2**	**26,8**	**28,1**

* Pergrupavus patogesnio palyginamumo tikslais specialybių eiliškumas skiriasi nuo pateikto Lentelėje 3.1

Be to, kartu čia turėtų būti ir vėl paminėtas VDU, kuriame tris (matematiką, informatiką, fiziką) iš aštuonių fizinių mokslų srities specialybių studijavo, vidutiniškai, santykinai mažiau (30-40 proc.) merginų negu kituose Lietuvos universitetuose (dagiausiai jų buvo (54-56 proc.) kitame išskirtiniame universitete – VPU).

Kitas gana įdomus aspektas, kurį atskleidžia studenčių(-tų) pasiskirstymo pagal lytį pirmosios studijų pakopos fizinių ir technologijos mokslo sričių specialybių studenčių(-tų) tarpe analizė, tai merginų įsitraukimo didėjimas/mažėjimas atskiruose universitetuose. Tai yra, 2003-2007 m. fizinių mokslų srities specialybėse KU ir ŠU merginių sudaroma dalis beveik nuosekliai didėjo (atitinkamai, nuo 49 proc. iki 54 proc. ir nuo 40 proc. iki 46 proc.). Tuo tarpu VDU pastebima priešinga – merginų įsitraukimo mažėjimo tendencija (nuo 39 proc. 2003 m. iki 30 proc. 2007 m.). Technologijos mokslų srities specialybėse merginų sudaroma santykinė dalis analizuojamu laikotarpiu, vidutiniškai, didėjo tik ŠU (nuo 24 proc. iki 26 proc.); kituose universitetuose pastebima aiški merginų įsitraukimo į pastarųjų mokslų srities studijas mažėjimo tendencija (pvz., KTU merginų sumažėjo nuo 32 proc. 2003 m. iki 30 proc. 2007 m., KU – nuo 28 proc. iki 25 proc., VGTU nuo 29 proc. iki 26 proc.).

Parengtų specialisčių(-tų) pirmojoje studijų pakopoje skaičiai ir santykinės moterų dalies jų tarpe kaita 2003-2007m.

Visumoje, pirmojoje studijų pakopoje perengtų fizinių ir technologijos mokslų sričių specialistų skaičiai turėtų atskleisti studenčių(-tų) nubyrėjimo tendencijas. Tačiau, neturint tiesiogiai palyginamų duomenų (pvz., 2004 m. įstojusių studijuoti konkrečią specialybę ir 2007 m. baigusiųjų ją) tokio palyginimo šioje studijoje atlikti neįmanoma. Taigi neįmanoma ir objektyviai paaiškinti, kodėl (nubyrėjimo pasėkoje ar konkrečiais metais priimtų studijuoti specialybę jaunuolių skaičiaus rezultate, ar abiejų sąveikoje – kas logiškai tikėtina) įstojusiųjų skaičiai yra didesni, nei baigusiųjų. Tačiau šiuo atveju atsiskleidžia gana įdomi tendencija. Tai yra, kaip jau minėta anksčiau, įstojusiųjų į pirmąjį kursą atskirais metais tarpe merginos sudarė santykinai mažesnes dalis, nei studijuojančiųjų tarpe. Parengtų specialisčių(-tų) tarpe merginų yra dar dagiau, nei vaikinų. Detalizuojant, procentinėmis išraiškomis, šie rodikliai fizinių mokslų srities specialybėse, atitinkami, buvo 31-34 proc. (2005-2007 m. įstojusiųjų tarpe), 36-37 proc. (2003-2007 m. studijuojančiųjų tarpe) ir 41-51 proc. (2003-2007 m. parengtų specialisčių(-tų) tarpe), o technologijos mokslų srities specialybėse – atitinkamai, 22-24 proc., 24-27 proc. ir 31-36 proc. (2003-2007 m. parengtų specialisčių(-tų) pasiskirstymų pagal lytį ir metus atspindintys duomenys pateikti Lentelėje 27.). Netgi neturint tiesiogiai palygintina duomenų, tokie rezultatai verčia galvoti, kad merginų nubyrėjimo rodikliai studijų eigoje turėtų būti aiškiai žemesni, nei vaikinų.

Pakartotinai nedetalizuojant jau aukščiau aprašytų tendencijų, verta atkreipti dėmesį į kelis esminius momentus, kuriuos papildomai atskleidžia statistiniai duomenys apie 2003-2007 m. parengtas(-us) specialistes(-us) analizuojamose mokslų srityse/specialybėse. Taigi, viena, pastarieji duomenys pakartotinai sutvirtina pastebėjimą, jog technologijos mokslų specialybėse 2003-2007 m. iš tiesų santykinai mažėja merginų. Tai yra, jei 2003 m. merginos baigusiųjų pastarųjų specialybių studijas tarpe sudarė 36 proc., tai 2004 m. jų tebuvo 34 proc., 2005 m. – 33 proc., 2006 m. ir 2007 m. – tik 31 proc. Be to, pastarieji duomenys demonstruoja egzistuojant analogišką tendenciją ir fizinių mokslų srityje: pastarieji rodikliai šios mokslo srities specialybėse, atitinkamai, 2003 m. buvo 51 proc., 2004 m. – jau tik 46 proc., 2005 m. – 44 proc., 2006 m. – 42 proc., 2007 m. – tik 41 proc.

Lentelė 27. Parengta specialisčių pirmoje studijų pakopoje pagal specialybę ir mokslų sritį 2003-2007 m. m.

Specialybės kodas	Mokslų sritis ir specialybė	2007			2006			2005			2004			2003		
		Iš viso	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*		*Iš viso*	*Moterys*	
		N	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*	*N*	*n*	*%*
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																
01P1	Matematika	257	176	68,5	284	204	71,8	283	194	68,6	258	180	69,8	347	251	72,3
01P2	Statistika	135	94	69,6	138	96	69,6	85	50	58,8	19	16	84,2	37	19	51,4
02P1	Fizika	193	42	21,8	201	53	26,4	183	52	28,4	216	60	27,8	179	42	23,5
03P1	Chemija	83	64	77,1	99	75	75,8	91	74	81,3	91	77	84,6	92	72	78,3
04P1	Biochemija	20	11	55,0	18	16	88,9	20	11	55,0	18	11	61,1	16	13	81,3
05P1	Geologija	23	10	43,5	37	16	43,2	28	15	53,6	25	9	36,0	37	23	62,2
06P1	Geografija	232	173	74,6	206	138	67,0	138	98	71,0	164	104	63,4	121	74	61,2
09P1	Informatika	1099	270	24,6	1075	273	25,4	752	206	27,4	580	173	29,8	458	162	35,4
	Iš viso:	**2042**	**840**	**41,1**	**2058**	**871**	**42,3**	**1580**	**700**	**44,3**	**1371**	**630**	**46,0**	**1287**	**656**	**51,0**
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																
01T1	Elektros inžinerija	264	26	9,8	317	25	7,9	308	29	9,4	292	29	9,9	343	39	11,4
01T2	Elektronikos inžinerija	344	29	8,4	411	53	12,9	373	54	14,5	337	32	9,5	378	69	18,3
02T1	Statybos inžinerija	565	155	27,4	476	134	28,2	522	148	28,4	525	147	28,0	382	125	32,7
02T2	Saugos inžinerija	30	2	6,7	25	1	4,0	34	1	2,9	27	5	18,5	24	2	8,3
03T1	Transporto inžinerija	296	43	14,5	301	36	12,0	222	24	10,8	301	38	12,6	288	54	18,8
04T1	Aplinkos inžinerija	256	118	46,1	268	139	51,9	198	90	45,5	171	107	62,6	168	94	56,0
04T2	Kraštotvarka	127	94	74,0	64	41	64,1	61	44	72,1	99	64	64,6	73	50	68,5
05T1	Chemijos inžinerija	94	68	72,3	85	59	69,4	92	73	79,3	131	100	76,3	123	94	76,4
05T2	Bioinžinerija	24	17	70,8	28	21	75,0	19	12	63,2	10	9	90,0	10	9	90,0
06T1	Energetika	97	13	13,4	102	24	23,5	131	36	27,5	137	38	27,7	143	41	28,7
07T1	Informatikos inžinerija	178	41	23,0	143	21	14,7	73	8	11,0	63	7	11,1	50	5	10,0
08T2	Pramonės inžinerija	363	247	68,0	346	245	70,8	330	250	75,8	341	259	76,0	341	255	74,8
09T1	Mechanikos inžinerija	453	92	20,3	446	105	23,5	383	119	31,1	466	126	27,0	446	130	29,1
10T1	Matavimų inžinerija	54	24	44,4	52	31	59,6	38	29	76,3	36	29	80,6	50	37	74,0
	Iš viso:	**3145**	**969**	**30,8**	**3064**	**935**	**30,5**	**2784**	**917**	**32,9**	**2936**	**990**	**33,7**	**2819**	**1004**	**35,6**

Lentelė 28. Parengta specialisčių pirmojoje studijų pakopoje pagal specialybę ir universitetą 2005-2007 m. (tik merginos, proc.)

Mokslų sritis ir specialybė*	KTU					KU					VGTU					ŠU				
	2007	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Informatika	14,7	19,6	28,8	18,5	24,2	16,5	20,5	n.i.	50,0	39,3	23,8	17,1	14,0	16,7	38,7	33,7	39,7	37,3	48,8	25,0
Matematika	61,8	71,1	67,7	62,5	77,3	60,0	78,3	n.i.	80,0	69,2						65,7	66,7	67,6	76,7	58,1
Fizika	33,3	41,2	35,7	35,7	44,4											40,0	38,1	30,3	52,9	32,4
Chemija	79,2	89,7	84,0	94,4	94,7															
Geografija						55,3	18,9	n.i.	46,2	57,1										
Statistika																				
Biochemija																				
Geologija																				
Iš viso:	**47,3**	**55,4**	**54,1**	**52,8**	**60,2**	**43,9**	**39,2**		**58,7**	**55,2**	**23,8**	**17,1**	**14,0**	**16,7**	**38,7**	**46,5**	**48,2**	**45,1**	**59,5**	**38,5**
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Mechanikos inžinerija	30,4	34,8	43,3	36,6	33,6	0	7,0	n.i.	7,4	0	8,0	12,5	19,0	15,7	20,0	0	2,5	4,0	7,5	10,0
Aplinkos inžinerija	50,0	61,5	80,0	69,6	71,4	68,8	62,5	n.i.	86,7	68,4	62,3	60,5	52,5	70,2	64,6	43,8	62,5	31,6		
Elektronikos inžinerija	10,0	19,5	23,0	14,6	26,4						8,3	8,1	2,9	1,2	3,4	3,8	0	0	6,9	10,8
Elektros inžinerija	12,5	10,9	11,6	12,0	13,5	4,5	0	n.i.	0	0	4,9	0	3,9	2,4	7,7	0	0	0	10,0	5,7
Statybos inžinerija	21,1	27,6	24,8	28,4	n.i.	21,4	15,4	n.i.	42,1	22,2	30,8	30,9	31,0	28,7	33,4	6,9	11,1	13,9	9,7	31,3
Transporto inžinerija	10,9	3,5	9,8	9,3	7,9	21,4	10,8	n.i.	9,7	12,3	12,9	15,3	11,2	17,1	27,1					
Chemijos inžinerija	73,3	71,6	79,3	76,9	77,6	62,5	54,5	n.i.	71,4	68,8										
Saugos inžinerija											6,7	4,0	2,9	18,5	8,3					
Bioinžinerija											70,8	75,0	63,2	90,0	90,0					
Energetika	25,0	22,5	12,7	8,8	3,4						17,4	53,6	63,6	69,4	78,0					
Kraštotvarka						79,5	78,9	n.i.	50,0	85,7										
Informatikos inžinerija	29,9	14,0	10,0	11,9	10,0	13,3	0	n.i.			32,0					13,1	22,6	13,0	9,5	
Medžiagų mokslas																				
Pramonės inžinerija	82,5	82,4	81,5	85,4	80,1						39,2	37,8	53,7	43,5	51,8	100	100	100	100	100
Matavimų inžinerija											44,4	59,6	76,3	80,6	74,0					
Iš viso:	**34,6**	**34,8**	**37,6**	**35,3**	**36,0**	**33,9**	**28,6**		**38,2**	**36,8**	**28,1**	**32,5**	**34,6**	**39,7**	**41,7**	**23,9**	**28,4**	**23,2**	**23,9**	**31,6**

* Pergrupavus patogesnio palyginamumo tikslais specialybių eiliškumas skiriasi nuo pateikto ankstesnėse lentelėse.

Lentelė 28. ***Tęsinys***

Mokslų sritis ir specialybė*	VPU					VU					VDU					LŽŪU				
	2007	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*	*2007*	*2006*	*2005*	*2004*	*2003*
FIZINIŲ MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Informatika	47,7	54,5	55,0	57,5	78,6	25,3	22,2	22,1	26,7	35,6	19,6	40,0	47,3	46,8	42,6					
Matematika	82,1	80,3	79,3	71,8	81,2	60,6	64,5	55,6	67,8	70,1	84,0	71,4	72,0	75,0	41,2					
Fizika	27,9	30,8	34,1	27,2	30,2	12,4	17,9	20,9	12,3	12,8	66,7	31,3	100	42,9	26,7					
Chemija	92,9	90,0	87,5	100	83,3	71,1	62,0	76,2	71,1	69,4										
Geografija	76,6	81,7	74,0	69,2	71,6	83,7	65,1	61,8	54,5	45,0										
Statistika						69,6	69,6	58,8	84,2	51,4										
Biochemija						55,0	88,9	55,0	61,1	81,3										
Geologija						43,5	43,2	53,6	36,0	62,2										
Iš viso:	**65,4**	**67,5**	**66,0**	**65,1**	**69,0**	**52,6**	**54,2**	**50,5**	**51,7**	**53,5**	**56,8**	**47,6**	**73,1**	**54,9**	**36,8**					
TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ STUDIJŲ SRITIS																				
Mechanikos inžinerija	13,6	11,1	23,8	30,8	20,8											28,1	32,3	31,3	30,8	40,2
Aplinkos inžinerija																20,5	36,9	31,8	50,0	37,9
Elektronikos inžinerija						3,6	7,4	4,0	0	0										
Elektros inžinerija																				
Statybos inžinerija																				
Transporto inžinerija																				
Chemijos inžinerija																				
Saugos inžinerija																				
Bioinžinerija																				
Energetika																2,4	0	3,1	1,9	15,9
Kraštotvarka																71,1	57,8	72,1	66,3	66,7
Informatikos inžinerija																				
Medžiagų mokslas																				
Pramonės inžinerija																				
Matavimų inžinerija																				
Iš viso:	**13,6**	**11,1**	**23,8**	**30,8**	**20,8**	**3,6**	**7,4**	**4,0**	**0**	**0**						**30,5**	**31,7**	**34,6**	**37,2**	**40,2**

* Pergrupavus patogesnio palyginamumo tikslais specialybių eiliškumas skiriasi nuo pateikto ankstesnėse lentelėse.

Antra, analizuojant atskirai merginų įsitraukimą tik į fizinių mokslų srities specialybes, pastebėtina, kad nors beveik visose jose 2003-2007 m. parengtų specialisčių(-tų) tarpe santykinė merginų dalis svyravo, informatikos specialybėje (ir vėl) ji aiškiai mažėjo (nuosekliai, nuo 2003 m. 35 proc. iki 25 proc. 2007 m.). Papildomai čia verta atkreipti dėmesį, kad duomenys apie parengtas(-tus) technologijos mokslų srities specialistes(-tus) *statybos inžinerijos, energetikos* ir *informatikos inžinerijos* specialybių atvejais tarsi ir nurodo egzistuojant tam tikras merginų įsitraukimo į jas augimo/mažėjimo tendencijas, tačiau, žvelgiant kritiškai, šios tendencijos atrodo labiau atsitiktinės.

Analizuojant 2003-2007 m. pirmojoje studijų pakopoje parengtų specialisčių(-tų) pasiskirstymus pagal universitetus (Lentelė 28.) vėl gi pastebimos aukščiau minėtos tendencijos, todėl jos čia nebedetalizuojamos. Tačiau papildomai verta atkreipti dėmesį tik į tai, kad beveik visuose Lietuvos valstybiniuose universitetuose, tiek fizinių, tiek ir technologijos mokslų sričių studijas baigusiųjų tarpe merginų santykinė dalis 2003-2007 m., nors ir, vidutiniškai, svyravo, bet iš esmės mažėjo. Išskirtiniai atvejai čia yra ŠU, kur pastarasis rodiklis fizinių mokslų srities specialybių atveju minimu periodu tik didėjo (nuo 39 proc. 2003 m. iki 47 proc. 2007 m.), o VGTU ir LŽŪU technologijos mokslų specialybių atvejais – tik mažėjo (atitinkamai, nuo 42 proc. 2003 m. iki 28 proc. 2007 m. ir nuo 40 proc. 2003 m. iki 31 proc. 2007 m.). Be to, vienintelis tikrai išskirtinis (ir gana įdomus) atvejis šiame kontekste – tai VDU. Aukščiau jau buvo minėta, jog skirtingai nei kituose universitetuose VDU (kaip ir tik VGTU) merginos sudarė santykinai mažesnes dalis įstojusiųjų ir studijuojančiųjų fizinių mokslų specialybes tarpe. Tuo tarpu tarp baigusiųjų pastarąsias specialybes VDU merginos sudarė beveik tiek pat, kiek ir kituose universitetuose (t.y. 37 proc. 2003 m., 55 proc. 2004 m., net 73 proc. 2005 m., 48 proc. ir 57 proc., atitinkamai, 2006 m. ir 2007 m.).

3.5.3. Apibendrinimas: merginų įsitraukimas į fizinių ir technologijos mokslų srities studijas

Apibendrinant merginų įsitraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas pirmojoje studijų pakopoje galima konstatuoti kelis esminius dalykus:

1. Fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybes savo bakalauro pakopos studijų objektu pasirenka žymiai mažesnis skaičius merginų negu vaikinų. Nors realiais skaičiais daugiau merginų studijuoja technologijos nei fizinių mokslų srities specialybes, merginų ir vaikinų santykis technologijos moksluose yra dar prastesnis nei fiziniuose (atitinkamai, apytiksliai 1:5 ir 1:3). Nepaisant, kad lyčių proporcijos kinta studijų proceso eigoje (t.y. santykinės merginų sudaromos dalys įstojusiųjų tarpe yra mažesnės nei baigiančiųjų studijas tarpe), visumoje egzistuoja akivaizdi merginų pritraukimo tiek į fizinius, tiek į technologijos mokslus problema.

2. Bendros (nors ir kol kas preliminarios) tendencijos rodo, kad merginų santykinai mažėja tiek fiziniuose (tiksliuosiuose), tiek ir technologijos (inžinerijos) moksluose. Nors šiai tendencijai pagrįsti būtini papildoma tęstinių statistinių duomenų analizė, vis gi pastarųjų metų rodikliai paaštrina ką tik (punktas 1) išsakytą merginų neįsitraukimo į minimas mokslų sritis problemą.

3. Vienas iš esminis dalykų yra tai, kad aukščiau įvardinta merginų neįsitraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių studijas problema

egzistuoja tik kai kurių fizinių mokslų srities (pvz., fizikos, informatikos) specialybių, bet daugumos technologijos mokslų srities (pvz., elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt.) specialybių atvejais. Taigi nevienodos merginų proporcijos skirtingose minimų mokslų sričių specialybėse tarsi „užtušuoja“ problemą, kuri, kalbant apibendrintai apie fizinius ir technologijos mokslus dažnai net nėra pastebima. Todėl siekiant spręsti minimą problemą būtina susikoncentruoti į konkrečias specialybes (fiziką, informatiką, elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt.)

4. Šiame tyrime minima merginų neįsitraukimo į tam tikrų fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybių studijas yra žymiai aktualesnė kai kuriuose (pvz., VGTU, VDU) universitetuose. Tai yra, statistiniai duomenys, rodantys, kad merginos, siekiančios studijuoti minimų mokslo sričių specialybes, suponuoja kelias prielaidas apie tai, kad arba merginos vengia stoti į tam tikras specialybes konkrečiuose universitetuose, arba jos tiesiog neįstoja tas specialybes. Deja, turimi duomenys šių prielaidų patvirtinti ar pagrįstai atmesti neleidžia.

Apibendrinant, esamoje situacijoje galime tik spėlioti kas nulemia tokius lyčių pasiskirstymus – pačių merginų interesas (arba jo nebuvimas) studijuoti atskiras mokslo sritis, išankstinis merginų (tarkim, čia – žemas, kas būtų sunkiai įtikinama, nes, visumoje, merginos mokosi geriau, nei vaikinai) pasiruošimas studijuota konkrečias specialybes (t.y. jos tiesiog neįstoja dėl per žemų balų) ar nematomi, tačiau egzistuojantys barjerai stojimo procesų eigoje (o tai butų vargiai tikėtina šiandien esant vyrų ir moterų lygių galimybių įstatymui, aktyviai veikiant lyčių lygybės tarnybai ir pan.), ar kiti veiksniai/priežastys. Nepaisant, akivaizdu: problema egzistuoja. O tam, kad ją (iš)spręsti, yra ne tik būtinos gilesnės šio reiškinio studijos, bet ir praktiniai veiksmai. Taigi siekiant didinti merginų įsitraukimą į fizinių (konkrečiau – fizikos, informatikos) ir technologijos (konkrečiai – elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt.) mokslų sričių specialybių studijas, remiantis šio tyrimo rezultatais, **rekomenduotina**:

1. Perdėlioti akademinio ir politinio dėmesio centrus ir akcentuoti ne lyties problemą fiziniuose (tiksliuosiuose) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityse apskritai, bet aiškiai identifikuoti problemines specialybes. Tai leistų tikslinius merginų pritraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas veiksmus koncentruoti į konkrečias aukščiau įvardintas specialybes ir/arba įvardintus Lietuvos universitetus.

2. Sukurti ir įdiegti priemones, skatinančias merginas įsitraukti į fizikos, informatikos, elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt. ne tik pirmuosiuose, bakalauro studijų pakopos lygmenyse, bet ir aukštesniuose.

3. Atlikti seriją papildomų studijų:
    a. Rasti galimybes išanalizuoti LAMA BPO statistinius duomenis, kurie leistų vienareikšmiškai atsakyti į klausimus tiek apie merginų siekius studijuoti konkrečias fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybes, tiek ir apie jų prioritetus konkrečių specialybių atžvilgiu;
    b. Toliau kaupti skirtingų lyčių įsitraukimą į fizinių ir technologijos mokslų sričių specialybių studijas atspindinčius statistinius duomenis ir periodiškai atlikti

ilgesnių laikotarpių analizę, kuri pagrįstai įrodytų merginų įsitraukimo kaitos (didėjimo/ mažėjimo) tendencijas;

c. Atlikti kokybinę atskirų fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymo programų ir specialybių turinio analizę, kuri leistų nustatyti merginoms patrauklius/atstumiančius specialybinius aspektus. Tokios studijos rezultate būtų tobulinamas pats mokymo procesas jį geriau pritaikant abiejų lyčių studentėms(-ams).

d. Atlikti giluminę atskiruose universitetiniuose padaliniuose, kuriuose vykdomos fizinių ir technologijos mokslų sričių studijos, vyraujančios organizacinės kultūros analizę. Tokia analizė leistų identifikuoti realiai vykstančius procesus, kurie yra tiesiogiai susiję su skirtingų lyčių dalyvavimo ir (savi)raiškos galimybėmis padaliniuose. Atitinkamai, analizės rezultate būtų sukurtos prielaidos universiteto organizacinės kultūros tobulinimui ir, tuo pačiu, patrauklesnio įvaizdžio formavimui.

Tyrimas 4: Fizinius ir technologijos mokslus studijuojančių merginų apklausa

4.1. Tyrimo tikslas(-ai)

Antrasis šios potemės (ir ketvirtasis studijos) tyrimas yra kitokio nei ką tik aprašytas (trečiasis tyrimas) – kokybinio pobūdžio. Šio tyrimo eigoje siekiama atskleisti (a) *veiksnių, su kuriais susiduria merginos, studijuodamos fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus Lietuvos aukštosiose mokyklose* ir (b) *tų veiksnių įtakos merginų sprendimams, susijusiems su mokslinės karjeros pastarosiose mokslo srityse (ne)pasirinkimais, ypatumus*. Detalizuojant, šiuo tyrimu siekiama atsakyti į kelis konkrečius klausimus:

1. Kokie motyvai skatina/-o merginas fizinius (tiksliuosius) arba technologijos (inžinerijos) mokslus pasirinkti savo studijų dalykais universitete?
2. Koks akademinės aplinkos įvaizdis vyrauja tarp merginų, studijuojančių fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus universitete?
3. Ar ir kiek socialinė aplinka (šeima, draugai) palaiko merginų pasirinkimą studijuoti fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus?
4. Kokią įtaką visuomenėje vyraujantys lyčių stereotipai turi merginų studijoms universitete?
5. Ar ir kiek sąveika tarp studenčių(-tų) ir dėstytojų skatina merginų motyvaciją siekti karjeros minimose mokslų srityse?
6. Su kokiomis kliūtimis, mažinančiomis merginų motyvaciją savo karjerą ateityje sieti su pastaraisiais mokslais, susiduria studentės akademinėje aplinkoje?
7. Kaip merginos vertina savo perspektyvą sėkmingai siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse?

4.2. Tyrimo uždaviniai

Šis tyrimas – *merginų, studijuojančių fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus universitete apklausa,* organizuojamas siekiant nustatyti:

1. Merginų pasirinkimo studijuoti fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus universitete motyvus;
2. Vyraujančio tėvų/globėjų bei draug(i)ų požiūrio į merginų pasirinkimą studijuoti fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus ypatumus ir jų požiūrio įtaka merginų pasirinkimui;
3. Dėstytojų įtaka merginų motyvacijai siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityse;
4. Merginų požiūrio į savo karjeros perspektyvas pasirinktoje mokslo srityje ypatumus;
5. Lyčių vaidmenų stereotipų įtakos merginų nuostatoms apie moterų perspektyvas siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje pobūdį;
6. Priežastis, dėl kurių merginos (ne)ketina susieti savo būsimą karjerą su pasirinkta studijuojamų mokslų sritimi;
7. Merginų požiūrio į akademinę aplinką ir joje slypinčius veiksnius, galinčius kliudyti/padėti joms, kaip moterims, sėkmingai siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityje, specifiką.

Apibendrinant šio tyrimo tikslus, keliamus klausimus ir formuluojamus uždavinius, loginė tiriamų kategorijų ir jų tarpusavio ryšių struktūra yra pateikta Schemoje 4.

Schema 4. Loginė tyrimo 4 duomenų rinkimo instrumento struktūra

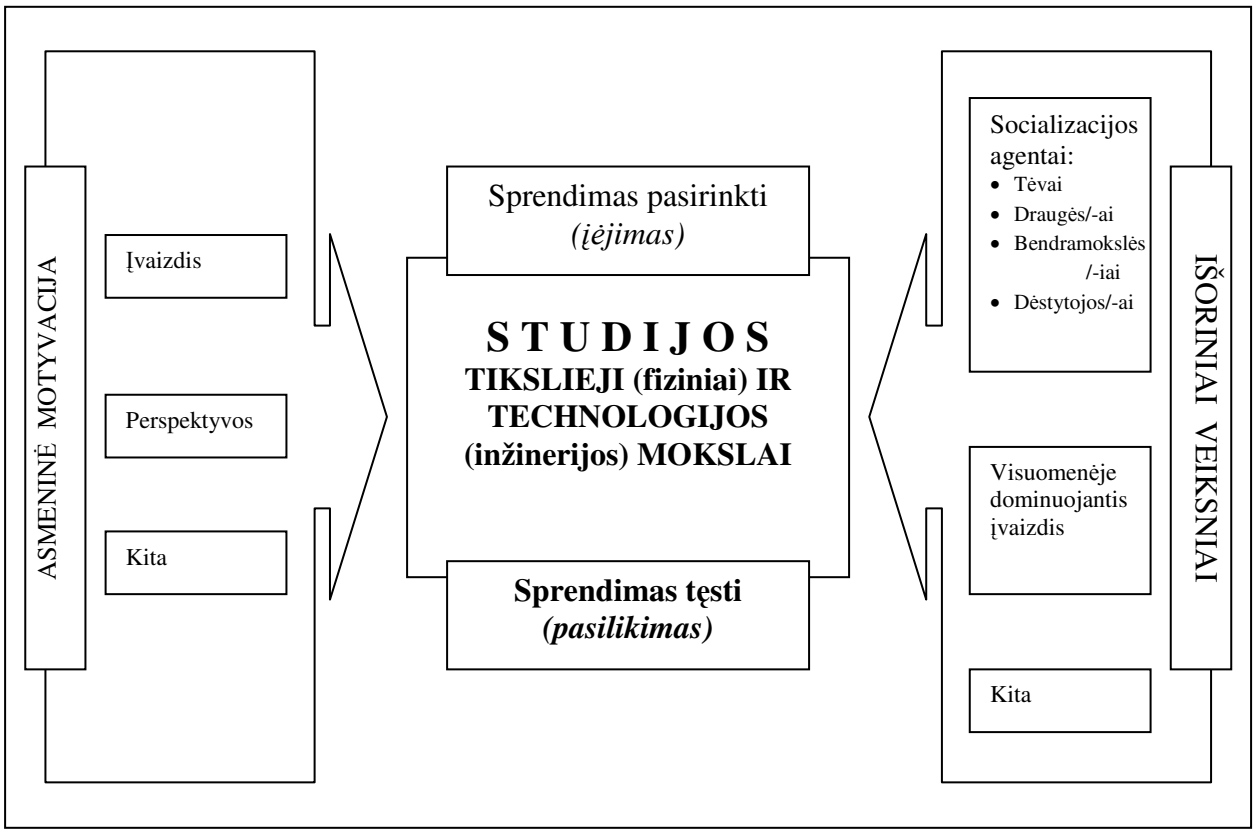

Pagrindinės tyrimo kategorijos Schemoje 4 yra kelios. Pirmiausiai – tai fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų ***studijų procesas*** aukštojoje mokykloje, kuris yra tiesioginė ankstesnio merginos sprendimo – pasirinkti būtent šią studijų kryptį rezultatas ir, kartu, procesas, atveriantis jai galimybes siekti tolimesnės karjeros pasirinktoje mokslo srityje. Be to, būtent studijų proceso eigoje susiduria ir persipina asmeninės merginos intencijos, požiūriai, polinkiai, siekiai, gebėjimai, interesai, motyvacijos ir kitos savybės, nuostatos bei orientacijos su galybe įvairiausio pobūdžio tokių išorinių veiksnių, kaip universitetinė kultūra, studijų proceso ypatumai, socio-ekonominė ir politinė situacija šalyje, ir pan. Nepaisant skirtingiems sociologinės analizės lygmenims priskirtinos aktualių veiksnių gausos, šiame tyrime pagrindinis dėmesys yra skiriamas procese dalyvaujantiems socialiniams veikėjams – ***socialiniams agentams*** (t.y. tėvams ir kitoms(-iems) šeimos narėms(-iams), draugėms ir draugams, dėstytojoms(-ams) ir kt., masinės informacijos priemonėms), kurie neišvengiamai įtakoja ne tik patį studijų procesą, bet ir jame tiesiogiai dalyvaujančios merginos nuostatas, požiūrius, siekius, etc. ir, konkrečiai, paties proceso išdavą – merginos nusiteikimą ne/siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų srityje.

Taigi studijų proceso eigoje neišvengiamai yra (de)formuojama merginų ***motyvacija***, skatinusi jas pasirinkti fizinius (tiksliuosius) arba technologijos (inžinerijos) mokslus akademinių studijų objektu. Kitaip sakant, tikėtina, būtent aukščiau įvardintų socialinių agentų poveikio rezultate mergina arba priima sprendimą ***siekti karjeros pasirinktoje mokslo*** srityje arba ją atmeta. Žinoma, nėra teisinga vienareikšmiškai priimti tokį struktūralistinį požiūrį ir merginas traktuoti kaip pasyvius socialinius agentus. Tačiau, pavyzdžiui, kaip rodo Parsons et al (1982) studijos rezultatai, būtent mergaitės šeimoje vyraujanti (tėvų) nuostata - - čia: dukros yra mažiau gabios matematikai negu sūnūs - - sąlygoja tai, kad mergaitės (ir berniukai) iš(si)ugdo atitinkamas nuostatas. Būtent pastarosios ir nulemia, kur kas dažniau mergaičių nei berniukų

tarpe pasitaikantį žemą pasitikėjimo savimi laipsnį matematikoje. Lyties aspektu, tyrėjai daro išvadą, jog vaikų tėvai savo matematinius sugebėjimus vertina kur kas geriau negu vaikų motinos. Tai yra vyrai dažniau nei moterys yra linkę teigti, jog matematika buvo ir yra įdomi disciplina, jiems pakankamai lengva ją perprasti, matematika – naudingas mokslas ir pan. Be to, kaip rodo studijų rezultatai, vaikams yra kur kas svarbesni tėvų įsitikinimai apie jų matematinius gabumus, bet ne tai, kaip jie atlieka užduotis arba kad jie priklauso vienai ar kitai lyčiai (Parsons et al 1982). Todėl tėvų įtaka apsisprendžiant, kokią mokslų sritį derėtų pasirinkti (Ware et al 1985) bei tėvų įsitikinimas, jog mergaitėms tikslieji mokslai sekasi prasčiau nei berniukams, skatina mergaites labiau domėtis socialiniais, bet ne tiksliaisiais ar technologijos mokslais.

Papildomai, kalbant apie kitų studijų procese tiesiogiai dalyvaujančių agentų poveikį, svarbu atkreipti dėmesį į kelias veikėjų grupes. Pirmiausiai tai yra **mokytojos/-ai ir dėstytojos/-ai**, kurios/kurie tiesiogiai gali paskatinti/atkalbėti merginas siekti karjeros fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų srityje. Viena vertus, Seymour ir Hewitt (ct. pg. Burge, 2006) atkreipia dėmesį į tai, kad dar mokykloje jaunoms merginoms ypač svarbu jausti mokytojų padrąsinimą, palaikymą renkantis būsimą profesiją (disciplną). Be to, kaip pažymi Riegle-Crumb ir kiti (2006), svarbų vaidmenį padedant merginoms apsispręsti dėl savo ateities susiejimo su fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų sritimis gali suvaidinti vyresnės moters – mokytojos/dėstytojos – patarimai, paskatinimai ir apskritai jos pačio kaip tam tikros mokslo srities atstovės (mokslininkės) įvaizdis srityje. Tačiau, kaip nurodo autoriai, tai, ar šis vaidmuo bus lemtingas, nulems tarpasmeniniai ryšiai tarp mokytojos ir mokinės ar studentės ir dėstytojos. Tai yra, čia išskirtinės svarbos turi tai, kaip glaudžiai yra bendraujama, ar yra jaučiamas pasitikėjimas, dėstytojos/mokytojos autoritetas ir pan. Kita vertus, kaip rodo empirinės studijos, studentės(-ai), kurios/kurie jaučia, jog yra dėstytojų „jaunesnės(-i) kolegės(-os)“ turi kur kas daugiau šansų baigti mokslus bei įgyti aukštojo mokslo diplomus (Herzig, 2004), kadangi santykiai su universiteto administracija, valdžia, dėstytojomis(-ais), bendramokslėmis(-iais) yra tas mechanizmas, per kurį studentės(-ai) įsijungia į akademinę aplinką. Tačiau mažas moterų skaičius fizinių (tiksliųjų) ir, ypač technologijos (inžinerijos) mokslų universitetiniuose padaliniuose bei negatyvių santykių egzistavimo faktai (pvz., tendencija remti vienos lyties (vyrus) studentus), sudaro sunkumų moterims integruotis į tiksliųjų mokslų sritį (Herzig, 2004). Kitaip sakant, sekant Herzig (2004), būtent merginoms universitete labiausiai trūksta moralinio palaikymo ir patarimų iš dėstytojų pusės, geresnės studijų kokybės, grįžtamojo ryšio iš dėstytojų; esant neišpildytoms šioms sąlygoms merginos universitete jaučiasi esą nematomos.

Galiausiai, trečia reikšmingą poveikį merginų sprendimams studijų proceso rezultate turinti socialinių agentų, galinčių sustiprinti/sumenkinti merginų ryžtą pasirinkti fizinius (tiksliuosius) arba technologijos (inžinerijos) mokslus akademinių studijų objektu bei siekti karjeros pasirinktoje srityje, – tai ***draugės ir draugai, bendramokslės ir bendramoksliai***. Kaip nurodo Riegle-Crumb ir kiti (2006), draug(i)ų tampa įtaka ypač pastebima paauglystės metu, nes būtent šiuo metu paauglės(-iai) jaučiasi įgiję daugiau laisvės bei nepriklausomybės, būtent šiuo laikotarpiu jos/jie daugiausia laiko praleidžia su savo bendraamžėmis(-iais), kurios/kurie vienu ar kitu būdu (veikiant kaip referentinė grupė) formuoja paauglių siekius, troškimus, norus ir kt. Pavyzdžiui, draug(i)ų patarimai apie dėstytojas(-us), kursų naudą, gali įtakoti, kokie mokslų dalykai bus pasirinkti studijų objektu. Taigi vertinant tokių socialinių agentų kaip draugės(-ai) ir/arba bendramokslės(-iai) įtaką, derėtų atkreipti dėmesį, kad merginos yra žymiai labiau nei vaikinai orientuotos į kitas(-us) jų tiesioginės aplinkos nares(-ius) ir tai reiškia, kad merginoms yra kur kas svarbesnė aplinkinių nuomonė (Riegle-Crumb et al., 2006). Pavyzdžiui, kaip pademonstravo Riegle-Crumb et al (2006) studija, tos merginos,

kurių artimos draugės demonstravo aukštus pasiekimus fizinių (tiksliųjų) mokslų srityje, (tikėtina – sekdamos jų pavyzdžiu) buvo labiau linkusios rinktis sustiprintus fizinių (tiksliųjų) mokslų kursus. Taigi visumoje merginos labiau pasiduoda aplinkinių įtakai ir yra jautresnės (ir, atitinkamai, labiau pažeidžiamos) stereotipų apie merginų gebėjimus fiziniams (tiksliesiems) ir technologijos (inžinerijos) mokslams atžvilgiu.

Atskirai kalbant apie merginų intencijas sieti savo ateitį su fiziniais (tiksliaisiais) arba technologijos (inžinerijos) mokslais ir vėl sugrįžtant prie pačių individų (t.y. merginų) ***motyvuotumo siekti karjeros*** pasirinktoje srityje, verta atkreipti ypatingą dėmesį į tai, jog pastarosios sritys yra beveik absoliučiai dominuojamos vyrų. Urbonienės ir kitų (2007) atliktas tyrimas patvirtina faktą, jog fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse „akademinė aplinka yra labiau orientuota į vaikinų įgalinimą siekti profesinės karjeros pasirinktoje studijų srityje bei jų profesinio tinkamumo bei profesinio identiteto vystymosi stimuliavimą“ (p.38). Tuo tarpu merginų motyvacija ryžtis profesinei karjerai fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityje egzistuojant ką tik minėtai orientacijai yra ypatingai slopinama. Taigi viena vertus, studijuodamos fizinius (tiksliuosius) arba technologijos (inžinerijos) mokslus merginos susiduria su palaikymo, paskatinimo stoka ir net neigiamu į jas nukreiptu požiūriu, ignoravimu iš dėstytojų pusės. Nėra pagrindo netikėti, kad toks dėstytojų požiūris nepersiduoda ir merginų kolegoms – bendramoksliams. Kita vertus, tokios dėstytojų (ir bendramokslių) elgsenos bei merginių požiūrio į save, kaip fizinių (tiksliųjų) arba technologijos (inžinerijos) mokslų studentes, pagrindas – visuomenėje dominuojantys stereotipai kol kas yra gana stiprūs ir, suprantama, sunkiai pakeičiami. Pavyzdžiui, tam tikras (neigiamas!) ***moters įvaizdis fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse***, akivaizdu, pradedamas formuoti dar mokymosi pradinėje-pagrindinėje-vidurinėje mokykloje lyčių vaidmenis ir įvaizdžius apibrėžiant mokykliniuose vadovėliuose. Kaip rodo Šidlauskienės atliktas tyrimas „Lyties (ne)šališkumo prielaidos bendrojo lavinimo turinyje“ (2000), kurio metu buvo nagrinėti švietimo politiką ir strategiją bei lavinimą reglamentuojantys vyriausybės dokumentai ir mokykliniuose vadovėliuose pateikiama medžiaga, vyriška giminė dažniausiai atspindima muzikoje, matematikoje, dailėje, astronomijoje, fizikoje, dailėje, chemijoje. Moteriška giminė tokiuose mokymo dalykuose kaip matematika, geografija, chemija, fizika ir astronomija absoliučiai neatspindėta, labai menkai atspindėta dailėje, istorijoje. Atkreipiant dėmesį į tai, jog mokykla jaunuolio gyvenime veikia kaip vienas iš svarbesnių socializacijos agentų ir žinant, jog vidurinėje mokykloje vis dar nepavykstama išvengti lyčių šališkumo mokymo programose, natūralu, jog mokykla gali suformuoti tam tikrą nuomonę apie mokslo sritis. Taigi nusistovėję lytiškumo stereotipai tam tikra prasme priverčia merginas nesieti savo ateities su tomis specialybėmis, kuriose nuo seno dominuoja vyrai (tame tarpe, ypatingai, su specialybėmis, susijusiomis su fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais). Rezultate, nepaisant to, kad vis daugiau moterų siekia aukštojo išsilavinimo, vis didesnis jų skaičius įgyja aukštojo mokslo diplomus, išlieka ryški tendencija, jog studentės ir studentai renkasi skirtingas mokslo sritis. Tai yra, merginos/moterys sudaro daugumą studijuojančiųjų socialinius, humanitarinius, sveikatos mokslus, o vaikinai/vyrai – daugumą studijuojančiųjų fizinių ir technologijos mokslų sritis. Akivaizdu, tokie pasirinkimai tiesiogiai nulemia merginų/moterų ir vaikinų/vyrų karjeros, gaunamo užmokesčio už atliekamą darbą ir pan. galimybes ateityje.

Šiame kontekste vertinant dominuojančių ***stereotipų*** keliamą grėsmę, reikia atkreipti dėmesį ir į faktą, jog tam tikrų socialinių grupių stereotipinis vaizdavimas visuomenėje kaip intelektualiai prastesnės grupės, lemia tokios grupės narių ateities pasirinkimus taip pat. Pavyzdžiui, yra nustatyta, kad kai kurių studenčių(-tų) susitapatinimas su stereotipiniais grupės įvaizdžiais priverčia jas/juos ir elgtis atitinkamai stereotipiniams reikalavimas. Čia,

moterų ir vyrų prieš-pastatymo atveju, tam tikrų mokslo sričių įvardijimas „moteriškomis“ arba „vyriškomis“ reiškia, kad praktikoje merginos, turinčios aukščiausią potencialą fiziniams (tiksliesiems) arba technologijos (inžinerijos) mokslams yra labiausiai pažeidžiamos eilės stereotipų (pvz., jog moterys yra per silpnos tokiems mokslams kaip matematika, fizika ir pan.); atvirkščiai, vaikinai, turintys aukštą potencialą humanitariniams ir socialiniams mokslams bus neapsaugoti nuo stereotipų, tvirtinančių, jog vaikinai pasirinkę šią sritį yra pernelyg jautrūs išgyvenimams (Corra, 2006). Taigi universitetinėje aplinkoje susidūrimai su stereotipų suformuotomis nuomonėmis merginoms (ir vaikinams) diegia (vieną iš daugelio) nuostatą, jog jos nėra tokios gabios fizinių ir technologijos mokslams kaip vaikinai, ir tuo būdu menkina merginų motyvaciją savo ateitį sieti su specialybe. Todėl netgi esant santykinai stipriai asmeninei motyvacijai pasirinkti fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus kaip studijų objektą, o vėliau siekti karjeros šių mokslų srityje šiandien dominuojantys lyčių stereotipai vienareikšmiškai nurodo, kad „vyriškų“ disciplinų pasirinkimas merginia/moteriai vis dar yra pernelyg sunkiai įveikiama užduotis.

4.3. Tikslinės grupės

Tyrimas 4 apima vieną tikslinę grupę. Tai – *studentės* (6 lygmuo, LŠK), Lietuvos aukštosiose mokyklose studijuojančios fizinius (tiksliuosius) arba technologijos (inžinerijos) mokslus.

4.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas

4.4.1. Informacijos šaltinis: fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybių studentės

Šis, ketvirtasis tyrimas, kaip ir aukščiau aprašyta vidurinių mokyklų bei gimnazijų mokytojų apklausa, paremtas kokybine paradigma, ir jo eigoje atliekama seriją interviu. Pagrindinės priežastys, lėmusios būtent tokios metodikos šiame tyrime pasirinkimą yra paremtos tiek *ekonominio racionalumo* argumentu, tiek siekiu sukaupti *maksimaliai išsamią informaciją*. Tai yra 2007 m. buvo atliktas išsamus kiekybinis tyrimas[18], kurio rezultate buvo įvardinti motyvai, (pa)skatinantys jaunas moteris rinktis tradiciškai vyriškas specialybes – fiziką, informatiką, mechaniką ir veiksniai, formuojantys jaunų moterų profesinį identitetą šių mokslų erdvėse (Stanišauskienė 2007; Urbonienė 2007) bei bendros statistinės merginų (ir vaikinų) polinkio tęsti pasirinktos mokslo srities studijas magistro studijų pakopos lygmenyje tendencijos (Novelskaitė 2007). Taigi pakartotinai atlikti analogišką plačios apimties kiekybinę studiją šiuo atveju būtų neekonomiška. Tačiau, kita vertus, kokybinė informacija visada papildo kiekybinę ir leidžia atskleisti naujus, nepastebėtus reiškinio niuansus bei aspektus. Todėl atliekant ketvirtąjį studijos nuspręsta papildyti esamus kiekybinius duomenis adekvačia kokybine informacija.

Remiantis Statistikos departamento pateiktais statistiniais duomenimis apie merginų įsitraukimą į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių studijoms priklausančias specialybes, daugiausiai šio tyrimo objektu esančių studijų dalykų yra dėstoma KTU, KU ir VGTU. Atskiri tokių dalykų klasteriai – fizinių mokslų ir technologijos mokslų sričių – yra siūlomi, atitinkamai, VU ir VGTU studentėms(-ams). Taip pat nemažai mus

[18] “Jaunų moterų įgalinimas profesinei karjerai universitetinėse technologijos ir fizinių mokslų studijose Lietuvoje”, vad. Dr. Aistė Urbonienė, VU KHF. Finansavimo šaltinis: Lietuvos Valstybinis mokslo ir studijų fondas, 2007 m. // Duomenys kol kas analizuojami ir bus pateikti Lietuvos Valstybinio mokslo ir studijų fondo Ataskaitoje 2007 m. gruodžio mėn.

dominančių dalykų dėstoma ŠU. Tačiau ŠU yra specifinis universitetas ta prasme, jog siūlomos studijų programos orientuojamos pirmiausiai į pedagog(i)ų - - specialybės, kurioje išskirtinai dominuoja moterys - - ruošimą. Taigi tikėtina, jog šiame universitete besimokančios fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritims priklausančių specialybinių dalykų merginos labiau orientuotos (ir orientuojamos) į pedagoginį, bet ne mokslinį darbą minimose mokslo srityse. Tuo tarpu KTU, VU ir VGTU – tai prestižiškiausi Lietuvos universitetai, kuriuose, tikėtinai, siekia studijuoti didžioji Lietuvos jaunimo dalis. Tuo tarpu Klaipėdos universitetas vertinamas pirmiausiai dėl geografinės lokalizacijos ir jame siekia studijuoti ne visos Lietuvos studentai, bet tik gyvenantys mažiausiai nutolusiuose regionuose. Be to, logiška galvoti, kad būtent KTU, VGTU ir VU aktyviausiai vykdomi fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių moksliniai darbai, taigi ir studenčių(-tų) – potencialių asistenčių(-tų), o vėliau – kolegių(-ų) paieška vyksta aktyviausiai. Todėl tikėtina, kad būtent pastarosiose trijose mokyklose siekiama aktyviausiai formuoti studenčių(-tų) mokslines tapatybes. Taip pat, tikėtina, būtent pastarosiose aukštosiose mokyklose santykinai daugiau nei kitose studenčių(-tų) pradeda sieti (ar net pradedant studijuoti jau sieja) savo ateities perspektyvas su mokslinės veiklos galimybėmis ateityje.

Taigi vadovaujantis tikslinės atrankos principais (Frankfort-Nachmias, Nachmias 1993, p. 175-176) šiame tyrime pasirinkta interviu atlikti su 15 prestižiškiausiuose Lietuvos universitetuose (VU, VGTU ir KTU) fizinius ar technologijos mokslus studijuojančių merginų. Iš anksto buvo nuspręsta, jog į atranką verta įtraukti paskutiniųjų (trečiojo, ketvirtojo) kursų studentes, kadangi jos turi didesnę patirtį, gali suteikti daugiau informacijos. Taip pat tikėtina, jog aukštesniųjų kursų studentės, lyginant su žemesniuosiuose studijuojančiomis, turės aiškiau susiformavusias ateities vizijas. Planuojama, pagal galimybes merginos bus atrenkamos konsultuojantis su joms dėstančiomis(-iais) dėstytojomis(-ais), kadangi šio tyrimo tikslas sukaupti informaciją ne tik iš tų studenčių, kurios planuoja sieti savo ateitį su tolimesnėmis fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų studijomis, bet ir iš tų, kurios dėl įvairių priežasčių yra nusprendusios pasitraukti iš pasirinktos studijoms mokslo srities įgijus bakalauro kvalifikacinį laipsnį.

4.4.2. Informacijos rinkimo instrumentas: interviu gairės

Atliekant šį – ketvirtąjį tyrimą buvo pasinaudota jau anksčiau naudotu ir empiriškai patikrintu informacijos rinkimo instrumentu[19], kuris šios studijos tyrimui buvo pakoreguotas vadovaujantis aukščiau aprašyta schema 4. Taigi tyrime analizuojamos šešios plačios ir persidengiančios temos bei jas apibrėžiančios kategorijos ir analitiniai jų indikatoriai, kurių pagrindu suformuotas informacijos rinkimo - - pusiau struktūruoto interviu gairės - - instrumentas, pateikti Lentelėje 29. Svarbu pažymėti, šis pusiau-struktūruoto interviu instrumentas yra kitokio pobūdžio nei naudojamas mokytojų apklausoje. Tai yra šiame tyrime daugiau orientuojamasi ne į formalų interviu, turint aiškiai apibrėžtas kategorijas, bet į laisvą pokalbį, kurio metu merginos skatinamos plėtoti siūlomas ir siūlyti savo temas.

[19] Svarbu pažymėti, kad tyrimo instrumentas paruoštas adaptuojant jau išbandytą bendradarbiaujant dviem šio projekto vykdytojoms – D. Valantinaitei, kuri šį instrumentą naudojo vykdant tyrimą, pristatytą jos bakalauriniame darbe „Merginų motyvacija studijuoti tiksliuosius mokslus“ (VU Filosofijos fakultetas) ir doc. G. Purvaneckienei, kuri vadovavo D. Valantinaitės darbui.

Lentelė 29. Tyrimo 4 kategorijos ir indikatoriai

Tyrimo kategorijos	Tyrimo indikatoriai	Šaltiniai
Šeima **Draugai (-ės)** **Stereotipai**	Papasakokite apie savo šeimą. Ar turite brolių ar seserų? Koks Jūsų tėvų išsilavinimas, profesijos? Kokio išsilavinimo pasiekė Jūsų broliai, seserys, ką jie veikia/dirba? Ar tėvai/giminaičiai skatino Jus domėtis specialybe, kurią studijuojate? Ar kokia nors kita? Ar šeimoje/giminėje yra artimų žmonių, kurie dirba panašioje srityje, ką dabar studijuojate? Kokia buvo šių žmonių įtaka Jūsų apsisprendimui? Kokia buvo Jūsų šeimos, draugų, giminaičių reakcija Jums apsisprendus pasirinkti dabartinę studijų programą? Jus palaikė, ar galbūt bandė atkalbėti? O kaip reaguoja šeima, draugai šiuo metu, kai jau praėję metai/keli, kuomet studijuojate tiksliuosius mokslus? Ar pasikeitė nuomonė? Galbūt labiau palaiko, arba atvirkščiai, įsitikino jog pasirinkimas buvo prastas? Jei nuomonė pasikeitusi, Jūsų nuomonė, kodėl?	Parsons, Adler, Kaczala, 1982 Ware, Steckler, Leserman J, 1985
Sprendimai/ motyvacija **Stereotipai**	Kaip sekėsi mokslas mokykloje? Kurie dalykai Jums sekėsi geriau, kurie – blogiau? Ar turėjote savo mėgiamus mokytojus mokykloje? Kodėl jie Jums patiko? Kokius lankėte būrelius, papildomus užsiėmimus? Ar teko dalyvauti olimpiadose? Kas skatino jose dalyvauti? Kodėl nusprendėte pasirinkti būtent dabartinę studijų programą? Kokias specialybes pasirinko Jūsų klasiokai su kuriais daugiausiai bendravote? Ar teko vidurinėje mokykloje susidurti su požiūriu, jog vaikinams geriau sekasi tikslieji mokslai, o merginoms – humanitariniai? Kuo tai pasireiškė? Ar kas Jus atkalbinėjo nuo tiksliųjų mokslų ar studijų? Kas? Kokius argumentus naudojo?	Merkys, Purvaneckienė, Ruškus, Kazlauskaitė, 2001 Šidlauskienė, 2000 Steinke, 2005
Asmeninė motyvacija **Stereotipai**	Kai pradėjote studijuoti šią specialybę, ar viskas buvo taip, kaip įsivaizdavote? Jei patyrėte kokių nusivylimų, sunkumų, papasakokite apie juos. Ar būdavo situacijų, kuomet galvodavot, jog atsidūrėt ne savo „vėžėse“? Kokios tai buvo situacijos? Ar nekilo pagundų mesti studijų ir rinktis kitą specialybę? Kodėl? Ar įdomu studijuoti? Kaip sekasi mokytis? Ar jaučiatės objektyviai vertinama? Ar galėtumėte pasakyti, kam sunkiau studijuoti Jūsų pasirinktą specialybę – merginoms ar vaikinams? Kodėl? Ar dirbate mokslinį darbą? (Jei taip, tai ar Jus kuris nors dėstytojas paskatino ar pakvietė, ar pati pasisiūlėte?)	Jones, Howe, Rua, 2000
Dėstytojos (-ai) **Akademinės aplinkos įvaizdis** **Stereotipai**	Ar Jūs patenkinta mokslo kokybe, dėstytojų kvalifikacija? Ar dėstytojai vienodai traktuoja abiejų lyčių studentus? Ar kada teko susidurti su nevienodu vertinimu, elgesiu, netinkamais akademinėje aplinkoje komentarais, priekabiavimu? (Jei neteko patirti pačiai, galbūt teko tą matyti?) Ar teko kada nors susidurti su neigiama dėstytojų nuomone, jog merginoms tiksliuosiuose moksluose „ne vieta“? Kokiose situacijose? Ar galite prisiminti situacijų, kuomet jautėte diskriminaciją iš dėstytojų pusės? Ar Jūsų bendravimas su dėstytojais apsiriboja tik paskaitų metu? Jei taip, tai ar norėtumėte platesnio bendradarbiavimo (bendrų projektų, kažkokiu būdu prisidėti padedant rengti seminarus ir pan.?). Kaip galėtumėte apibūdinti savo ir dėstytojų bendravimą? Ar dėstytojas Jums yra siektinas pavyzdys?	Urbonienė, 2004
Draugės (-ai) **Stereotipai**	Kaip jaučiatės studijuodama grupėje, kurios daugumą sudaro vaikinai? Kalbant tik apie studijas, ar vaikinai vienodai elgiasi su kitais vaikinais ir Jumis? Kokios nuomonės Jūsų mokslo grupės draugės(-ai) apie merginas, pasirinkusias tiksliuosius mokslus? Apie Jus? Ar teko kada nors susidurti su kokiais nors stereotipais ar išankstine nuomone apie merginas tiksliųjų mokslų srityje (būtent iš kursiokų?)?	Betz, 1989
Karjeros galimybės	Kai baigsite bakalaurines studijas, ką darysite toliau? Ar pasikeitė lūkesčiai per studijų metus? Ar norėtumėte būti mokslininke savo studijuojamoje srityje? (Jei taip, tai kokių karjeros aukštumų norėtumėte pasiekti?) Kaip apibūdintume savo, kaip moteriškos lyties atstovės, galimybes ir ateities perspektyvas pasirinktoje mokslų srityje? Kaip įsivaizduojate save po 5 metų? O po 25 m?	

4.4.3. Duomenų analizės procedūra

Interviu eigoje sukaupta informacija buvo apdorojama ir analizuojama sekant standartiniais kokybiniuose tyrimuose atliekamais žingsniais:

a) Pirmiausiai visa sukaupta informacija buvo transkribuodama audio įrašus paverčiant nuosekliu, kiekvieną interviu pažodžiui atkartojančiu tekstu;
b) Sekančiu žingsniu, pradedant interviu tekstų analizę, informacija buvo koduojama išskiriant iš anksto įvardintas kategorijas apibūdinančius diskursus (žr. Priedas 34);
c) Galiausiai, interviu užfiksuoti tematiniai diskursai buvo lyginami ir sisteminami, o jais aprašomos analitinės tyrimo kategorijos – modeliuojamos ir interpretuojamos.

4.5. Tyrimo rezultatai

4.5.1. Informacijos rinkimo procedūra ir informatorės

Kaip ir buvo planuota, tyrimo dalyvės – apklausoje dalyvaujančios fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybių studentės buvo apklausiamos vienos iš šios studijos vykdytojų. Vadovaujantis aukščiau aprašytais tikslinės atrankos principais, iš viso buvo atlikta interviu su 17 prestižiškiausiuose Lietuvos universitetuose (VU – 6 interviu, VGTU – 5 interviu ir KTU – 6 interviu) fizinius (tiksliuosius) arba technologijos (inžinerijos) mokslus studijuojančių merginų. Detali informacija apie interviu dalyvavusias merginas pateikta Lentelėje 30.

Lentelė 30. Tyrime 4 analizuojamos interviu medžiagos šaltiniai (informatorės)

Eil. Nr.	Universitetas/ interviu kodas	Specialybė	Kursas
1	VU1	Matematika ir matematikos taikymai	4
2	VU2	Informatika	4
3	VU3	Taikomoji fizika	4
4	VU4	Programų sistemos	4
5	VU5	Fizika	4
6	VU6	Telekomunikacijų fizika ir elektronika	4
7	VGTU1	Transporto inžinerija	3
8	VGTU2	Aplinkos inžinerija	3
9	VGTU3	Statybų inžinerija	4
10	VGTU4	Civilinė inžinerija	3
11	VGTU5	Biomechanika	2
12	KTU1	Taikomoji matematika	3
13	KTU2	Taikomoji matematika	3
14	KTU3	Taikomoji matematika	3
15	KTU4	Taikomoji matematika	3
16	KTU5	Eksporto inžinerija	3
17	KTU6	Taikomoji fizika	3

Papildant aukščiau pateiktą informaciją apie interviu dalyvavusias studentes būtina pažymėti, kad interviu su VU studentėmis buvo atlikti 2007 m. kovo – balandžio mėnesiais. Viso atlikti dešimt interviu su fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybes (matematika ir matematikos taikymai, informatika, programų sistemos, fizika, taikomoji fizika, telekomunikacijų fizika ir elektronika) studijuojančiomis merginomis. Merginos interviu buvo atrinktos vadovaujantis patogiosios imties ir sniego gniūžtės metodu formuojamos imties sudarymo principus. Techniškai, atliekant interviu VU, pirmiausia per fakultetų studentų atstovybes buvo prašoma suteikti atrinktų kursų merginų elektroninius paštus ar telefonų numerius. Kelioms merginoms, gavus asmeninius telefonų numerius buvo paskambinta ir paprašyta dalyvauti atliekame tyrime, kitoms – į asmenines elektroninio pašto dėžutes buvo išsiųsti laiškai, kuriuose taip pat buvo prašoma dalyvauti tyrime. Kaip ir minėta, dalis kontaktų buvo gauta sniego gniūžtės metodu. Tai yra, atlikus interviu merginos buvo prašomos suteikti galimus kontaktus kitų merginų, atitinkančių tyrime keliamus reikalavimus. Interviu buvo atliekami ramiose Vilniaus miesto vietose (kavinėse, parkuose) siekiant užtikrinti, kad informatorių dėmesys nebūtų blaškomas. Interviu trukmė buvo įvairi (apytiksliai – nuo 30 min iki 1 val.), priklausomai nuo merginų noro kalbėti. Taigi, natūraliai, dalis informatorių buvo šnekios, jų pateikta informacija buvo išsami. Tuo tarpu su kai kuriomis merginomis atlikti interviu buvo gana sudėtinga, kadangi merginos nebuvo labai kalbios ir linkusios dalintis asmenine patirtimi, išsakyti savo asmeninę nuomonę. Iš dešimties minimų 2007 m. atliktų interviu šiam, ketvirtajam studijos tyrimui, buvo pasirinkti šeši patys informatyviausi, ilgiausi interviu.

Interviu su VGTU studentėmis buvo atlikti 2008 m. birželio mėn. Iš viso buvo atlikti penki interviu su merginomis, studijuojančiomis tokias fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių programas, kaip transporto inžinerija, civilinė inžinerija, biomechanika, statybos inžinerija, aplinkos inžinerija. Kadangi buvo susidurta su problema, jog jau prasidėjusi sesija, pasiekti informatores buvo gana sudėtinga ir visas procesas užtruko. Tad pagal prieinamumo principą buvo atlikti trys interviu su trečio kurso, vienas interviu su antro kurso, ir vienas interviu su ketvirto kurso studentėmis (pirmieji du kontaktai buvo gauti su studentų atstovybės pagalba, keli kontaktai buvo gauti sniego gniūžtės principu – pasinaudota jau apklaustų respondentų rekomendacijomis). Pastarieji interviu buvo atliekami informatorių gyvenamosiose bei ramiose miesto vietose. Kaip ir aukščiau aprašytuoju 2007 m. atliktų interviu su VU studentėmis atveju, interviu truko nuo 30 min iki 1 val. priklausomai nuo informatorių nusiteikimo teikti informaciją.

Šešios KTU studentės taip buvo apklaustos 2008 m. birželio mėn. Šiame universitete buvo kontaktuojama su keliomis dėstytojomis, kurių pagalba buvo susisiekiama su informatorėms keliamus kriterijus atitinkančiomis fizinių (tiksliųjų) ir technologinių (inžinerijos) mokslų studentėmis. Keturios iš apklausoje dalyvavusių KTU studenčių studijavo taikomąją matematiką ir po vieną iš jų studijavo taikomąją fiziką bei eksporto inžineriją. Vėl gi visiškai analogiškai dviem aukščiau aprašytiems interviu organizavimo ir atlikimo atvejams, su merginomis buvo kontaktuojama asmeniškai jas kviečiant dalyvauti tyrime, interviu buvo daromi ramiose (tuščiose auditorijose, ramiose kavinėse) vietose, interviu truko 30-60 min.

Taigi apibendrinant reiktų pažymėti, kad nors šiame tyrime analizuojamos informacijos šaltiniai – studentės nėra visiškai homogeniška grupė atstovaujamų universitetų ir specialybių terminais, duomenų kaupimo procedūros identiškumas užtikrina, jog buvo sukaupta metodologiškai korektiška palyginama informacija.

4.5.2. Studenčių pasirinkimas studijuoti fizinius ar technologinius mokslus

Tyrimo užduotis suponuoja (ir Schemoje 4 tai pateikta vizualiai), kad studenčių motyvaciją studijuoti fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerinius) mokslus veikia dvejopos prigimties – asmeniniai (vidiniai) ir išoriniai veiksniai. Atliekant interviu analizę, pagrindinis dėmesys buvo teikiamas tam, ar pastarosioms dviem veiksnių grupėms priskirtini veiksniai yra aktualūs studenčių (moteriškos) lyties atžvilgiu.

ASMENINIAI (VIDINIAI) MOTYVACINIAI VEIKSNIAI

Analizuojant interviu išryškėjo keturi merginų asmeninės motyvacijos pasirinkti fizinius (tiksliuosius) bei technologijos (inžinerijos) mokslus aspektai. Tai: (a) profesijos (specialybės) įvaizdis, kurį buvo susidariusios studentės, (b) merginų matomos perspektyvos dirbant pasirinktų mokslų srityje, (c) merginų gabumai, polinkiai ir pasiekimai studijuojamose fizinių arba technologijos mokslų srityse bei (d) kitus, fragmentiškai interviu nuskambantys, tačiau specialybės pasirinkimui įtakos turėję veiksniai.

Interviu metu tapo akivaizdu, kad ***specialybės (profesijos) įvaizdis*** turi gana reikšmingos įtakos studenčių apsisprendimui studijuoti fizinius ar technologijos mokslus. Pavyzdžiui, kai kurios studentės interviu metu minėjo, kad tuo laikotarpiu, kai rinkosi specialybę, atkreipė dėmesį į tai, kad specialybė yra nemonotoniška (pvz., *„darbe nėra monotonijos, o aš labai nemėgstu monotonijos“,* VGTU1), kad tikslieji mokslai – tai rimti mokslai (pvz., *„humanitariniai mokslai <...> nėra tokie jau rimti, man bent taip jau atrodo“,* KTU1). Svarbu, kad bent kai kurios merginos atkreipė dėmesį į vyraujantį stereotipą, kuris reiškė, kad merginų pasirinkti fiziniai mokslai yra labiau tinkami vaikinams (pvz., *„kai aš įstojau į fiziką, <...> visi galvojo, kad čia yra berniukiška specialybė“,* KTU6). Tačiau merginų studenčių pasisakymai perša nuomonę, kad specialybės įvaizdis pats savaime nebuvo pats reikšmingiausiais veiksnys, nulėmęs specialybės pasirinkimą; panašu, žymiai daugiau įtakos merginų sprendimams pradėti studijuoti fizinių ar technologijos mokslo sričių specialybes turėjo tokie motyvacijos aspektai, kaip numatomos *profesinės karjeros perspektyvos* ir pačių merginų *gabumai ir pomėgiai, susiję su pasirinktais studijų dalykais bei merginų pasiekimai tose srityse.*

Interviu dalyvavusių merginų atsakymai į užduotus klausimus rodo, kad merginos specialybę rinkosi labai rimtai apmąstydamos ***būsimos profesinės karjeros galimybės***. Svarbiausi dalykai, kurie išryškėjo interviu medžiagoje yra numatymas, kad techninių specialybių atstovams visada pakanka darbo, jie nedirba eiliniais darbuotojais. Pavyzdžiui, kaip kabėjo viena iš merginų (VGTU1): *„baigę šią specialybę, nu tikrai žmonės turės visada darbą, ta prasme, tai yra technikos universitetas, o technikos universitetai visada tikrai iš darbdavių turi paklausą“*. Tai, kad studentėms svarbu ne tik turėti darbo vietą, bet ir dirbti ne bet kokį darbą, nebūti eiline darbuotoja, pastebima ir kituose interviu. Pavyzdžiui, *„kai baigsi ją [specialybės studijas – A.N.], tai vis tiek nebūsi eiline, neisi parduotuvėj pardavėja dirbti“* (VGTU5) arba *„kai pasiskaitai laikraščiuose, kad vadybininkai dirba Maximos kasose ir taip toliau, nu tiesiog privertė susimąstyti“* (VGTU1). Be to, merginos tvirtino, kad jų pasirinkta specialybė yra tiesiog „*perspektyvi*“ (VGTU3, VGTU4, KTU1), kad įgijus pasirinktą specialybę atsiveria daugiau papildomų galimybių (KTU3). Tačiau tik viena iš interviu dalyvavusių studenčių atkreipė dėmesį, kad pasirinktoje specialybėje ateities perspektyvos moteriai gali būti prastesnės negu vyrui. Kaip ji sakė, *„aišku, tokių kaip ir moteriškos lyties atstovių ten labai mažai, tai gal biški sunkiau būtų dėl priėmimo į darbą“* (VGTU3).

Interviu analizė rodo, kad vis gi ***gabumai, pomėgiai ir pasiekimai*** (tiksliau, jų tarpusavio sąsajų ir persidengimo rezultatas) yra svarbiausi asmeniniai (vidiniai) motyvaciniai veiksniai, skatinantys merginas rinktis fizinių ar technologijos mokslų specialybes. Merginų gabumų kriterijumi laikant tvirtinimą „sekėsi“, įdomu pastebėti, kad tvirtindamos, jog tikslieji mokslai joms tiesiog sekėsi (pvz., matematika – KTU2, VU6), merginos dažnai tą sėkmę įvardindavo santykinių nesėkmių humanitariniuose moksluose kontekste (KTU3, KTU6, VU1, VU2, VU3). Pavyzdžiui, *„man pavyzdžiui, būdavo geriau atsisėsti ir dvidešimt matematikos uždavinių išspręsti nei sėdėti ir rašyti interpretaciją“* (VGTU1) arba *„o humanitarinių tai kaip velnias kryžiaus tikrai niekada“* (VGTU3), *„nu man visą laiką galbūt tikslieji...kalbos man nepatiko. O tikslieji mokslai man labiau patiko. Tai užtat ir mokykloj pasirinkimas yra tikslieji ar humanitarai..., tai aš pasiėmiau tiksliuosius mokslus“* (VGTU5). Tačiau vis gi didžioji dalis respondenčių pažymėjo, kad jos mėgo tuos mokslus, kuriuos dabar studijuoja. Pavyzdžiui, kaip sakė merginos, joms tiesiog „*patiko fizika, įdomus iš tikrųjų mokslas“* (KTU6), „*patiko gamta, patiko pati chemija“* (VGTU2), *„labiausiai mėgau matematiką, aš galėjau vien tik prie to sėdėt*“ (VU2), „*o fizika tai ir eksperimentai, moksliniai tyrinėjimai, iš tikrųjų įdomu buvo“* (VU3). Čia įdomu pastebėti, jog viena studentė savo specialybę interviu metu tiesiog pavadino pašaukimu (VU4). Tačiau visumoje interviu metu merginos išreiškė aiškų suvokimą savo gebėjimų, polinkių (pvz., „*kad esu vis tiek prie skaičiavimų, prie matematikos“,* VGTU 3) ir netgi aiškų apsisprendimą, ką jos nori veikti ateityje (pvz., „*ir žinau kad buvo toks noras, kad aš stosiu, nes noriu su lazeriais ką nors veikt“,* VU6). Viena iš jų paaiškino taip:

> *Atsimenu, kad viena iš tų pirmųjų tuom, kuo norėčiau būti tai buvo mechanika, o paskui iš tikrųjų jau nuo devintos klasės žinojau tiksliai ir konkrečiai, kad noriu studijuoti fiziką, jau devintoj klasėj. <...> Iš tikrųjų aš nepavadinčiau to skatinimu, kad šita mintis pasirinkti fiziką, tiksliuosius mokslus buvo iš pašalies. Tai iš tikrųjų atėjo iš manęs, tai buvo mano susidomėjimas ir mano pasirinkimas, bet mano šeimoje nebuvo jokio atkalbinėjimo, kaip tik visą laiką skatinimas*. (VU5)

Daugelis respondenčių minėjo, kad besimokydamos mokykloje jos turėjo ir tam tikrų pasiekimų fizinių ir technologijos mokslų srityse. Dažniausiai tai – dalyvavimas matematikos (VGTU4, KTU2, KTU3, VU1, VU6), chemijos (KTU6), fizikos (VU4) olimpiadose. Pavyzdžiui, viena interviu metu fiziką studijavusi mergina (VU5) šitaip prisimena savo išskirtinius pasiekimus moksleivių mokslinių darbų konkursuose:

> *Mūsų gimnazijoje reikėjo padaryti du mokslinius darbus per keturis metus,<...> ir tie moksliniai darbai irgi buvo pristatinėjami moksleivių valstybinėse ten tiesiog konferencijose, tai va tai vienus metus dalyvavau, antrus metus dalyvavau, trečius metus dalyvavau ir du kartus laureate tapau ir paskui galėjau važiuoti į Europos tarptautinį su savo projektu, tada buvo iš astrofizikos darbas, tai sudalyvavau dvyliktoj klasėje Vienoje.* (VU5)

Kitų asmeniniai (vidiniai) veiksniai, kurie turėjo įtakos merginų sprendimams pasirinkti studijų objektu fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus, atskiruose interviu išryškėja gana fragmentiškai. Pavyzdžiui, vienai studentei ypatingos reikšmės turėjo universiteto geografinė padėtis (t.y. *„ir iš tikrųjų aš norėjau, kad va būtent į Vilnių“,* VGTU5) ir turimi balai, kurie *„nebuvo per daug aukšti*“ arba tai, kad *„studijos vyksta anglų kalba“* (KTU5). Kitoms interviu dalyvavusioms studentėms reikšmingas motyvuojantis veiksnys buvo noras išbandyti save, mesti sau iššūkį. Tiksliau, viena mergina šį iššūkį siejo su

profesijos netradiciškumu (VU2), kita su savo lytimi (t.y. *„kad panelių mažuma“,* VGTU3). Be to, pastarajai, savo lytį suvokiančiai studentei papildomu motyvu pasirinkti specialybę buvo ir tai, kad ji, kaip vienintelė duktė (ir vienintelis vaikas) šeimoje, žinojo, jog ateityje turės perimti šeimos verslą.

Apibendrinant atskirų asmeninės (vidinės) motyvacijos aspektų, lėmusių tai, kad interviu dalyvavusios merginos universitete studijuoti nusprendė fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus, apžvalgą reikia pripažinti, kad vis gi merginų suvokti turimi gabumai ir, tikėtina, to pasėkoje išplėtoti polinkiai ir pomėgiai bei, natūraliai sekantys pasiekimai – tai esminės reikšmės čia analizuojamuose procesuose turintys veiksniai. Specialybės (profesijos) įvaizdis, numatomos profesinės karjeros galimybės, kiti veiksniai šiuo atveju yra žymiai mažiau reikšmingi merginų pasirinkimų procesuose.

IŠORINIAI MOTYVACINIAI VEIKSNIAI

Išorinių veiksnių, skatinančių pasirinkti fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų sričių studijas (arba atstumiančių nuo jų) grupei tyrime buvo priskirti du poveikio šaltiniai. Tai (a) įvairūs asmenys (merginų šeimų nariai, draugės ir draugai, bendramokslės ir bendramoksliai, mokytojos, mokytojai, dėstytojos, dėstytojai) ir (b) visuomenėje dominuojantis požiūris.

Taigi, kaip buvo nustatyta ir ankstesnėse studijose, gana reikšmingą poveikį šiame tyrime dalyvavusių merginų sprendimams rinktis fizinius (tiksliuosius) ar technologijos (inžinerijos) mokslus studijų objektu universitete turėjo didžiausią autoritetą jaunos merginos ***šeimoje*** turintys tėvai. Daugelio respondenčių tėvai patys buvo įgiję panašias specialybes, taigi merginos „sekė tėvų pėdomis“. Pavyzdžiui, *„abu mano tėvai baigę KTU universitetą. Tėtis – statybos inžineriją, mama – chemiją. Todėl ir aš matyt, sekiau jų pėdom“* (KTU4).

Svarbu pažymėti, kad beveik visais atvejais merginos pastebėjo, kad jų tėvai neprieštaravo dukterų pasirinkimui. Tiksliau, tik viena mergina sakė, kad jos mama neskatino pasirinkti tokią specialybę, bet ir nestabdė, „*tiesiog jos nuomonė buvo, man geriau pasirinkti kitą specialybę*“ (KTU2). Tuo tarpu kitos iš merginų *„tėtis norėjo, kad studijuočiau būtent KTU, kadangi pats baigęs...“* (KTU5) ir dauguma jų pasirinko fizinių ar technologijos mokslų sričių dalykus todėl, kad „*tėtis buvo institutą baigęs – elektroniką“* (VU3), *„tėtis yra tikslukas*“ (VGTU1) ar „*tėtis su tiksliaisiais mokslais*“ (VGTU2). Apskritai, „*čia gal tėvo įtaka, nes vaikystėje visada su tėvu spręsdavome uždavinius kartu ir kažkaip taip prasidėjo“* (VU6). Tuo tarpu nors dviejų iš apklausoje dalyvavusių studenčių motinos buvo baigusios inžinierinius mokslus (VGTU3, KTU4), nei viena iš jų nenurodė reikšmingos įtakos, padarytos motinos. Taigi nors reikia pripažinti, kad kai kuriais atvejais tėvai ne(pa)darė jokios aktyvios įtakos merginų sprendimams ir tik džiaugėsi, kad jų dukros pasirinko būtent tokią specialybę (KTU1), dauguma atvejų būtent tėvo (ne mamoms) vaidmuo renkantis specialybę turėjo lemiamos reikšmės. Kaip viena iš merginų pasakojo:

> *Aš norėjau visiškai į kitą kryptį, o iš tikrųjų ten išėjo taip, kad mes su tėčiu susilažinom... nu tai va taip ir gavosi, kad aš paėmiau ir įrašiau pirmu numeriu ir įstojau.* (VGTU3)

Tokie rezultatai patvirtina kitų autorių pristatytus panašių studijų rezultatus, kuriose (kaip ir šiuo atveju) fiksuojama ypatingai reikšmingas tėvo vaidmuo (bendravimas su dukra, požiūris į

mokslą) merginai pasirenkant jai, visuomenės nuomone, „netinkamas“ fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų sritis.

Tuo tarpu kitų šeimos narių – brolių ar seserų, senelių įtaka merginai renkantis specialybę pasitaiko akivaizdžiai rečiau. Pavyzdžiui, tik viena studentė paminėjo senelius, kurie „*buvo pakraupę; sako, kur čia tave vaikeli dievas nunešė“* (VGTU3). Kitu atveju, priešingai, jaunesnės kartos šeimos narė – sesuo (!) atliko lemiamą vaidmenį tame, jog mergina pradėjo studijuoti vieną iš fizinių ar technologijos mokslų sričių. Cituojant:

> *Čia sesė gal greičiau nusprendė. Tokioje situacijoje stojant, kai tu nelabai žinai ko nori, nežinai kas sekasi, tai į vyresnę sesę kreipiausi ir jinai padėjo man apsispręsti, pati ir įrašė, aš gal būt nelabai ir norėjau, nes aš maniau, kad bus be galo sunku, nes aš žinojau kaip jai buvo sunku. <...> Aš norėjau psichologiją mokytis ir mane nuo šito bandė atkalbėti. Ir atkalbėjo.* (KTU3)

Kai kurių merginų atvejų tam tikrą vaidmenį renkantis specialybę atliko ir ***draugai*** ar, dažniau (kaip ir buvo nustatyta kitose studijose), ***draugės***. Pavyzdžiui, vienos merginos gyvenime kelios draugės, kurios pačios studijavo tokias specialybes, paskatino ją pakartoti jų pasirinkimą, išsklaidė merginos abejones, *„nes jinai pasakė, kad irgi, ten pas juos mažai mergaičių, bet jin sakė – įmanoma, ir čia nėra berniukiška būtent specialybė“* (KTU6). Tačiau, įdomu pastebėti, kad draugės ir draugai, kitaip nei tėvai, kartais reiškė ir aiškias abejones respondentės sugebėjimais pasirenkamoje srityje (VU2) ar net neigiamai vertino jos pasirinktą specialybę, nes *„nieko gero ateityje iš jos nebus“* (KTU2).

Tuo tarpu tiesioginės ir aiškiai išreikštos ***bendramokslių*** įtakos merginų sprendimams interviu nebuvo aptikta. Šiuo atveju bendramokslių įtaką galima būtų laikyti „bendruoju fonu“, kuriame vertindamos savo galimybes merginos lygino save su kitomis ir kitais kartu besimokančiomis(-iais). Įdomu pastebėti, kad kelios respondentės (VU2, VU4, VU6) atkreipė dėmesį, kad, pavyzdžiui, *„mūsų mokykloj, tiesą pasakius, buvo atvirkščiai, mergaitėms geriau sekėsi tikslieji, o berniukam – humanitariniai“* (VU4) ir kad tai, jog vaikinai apkritai blogai mokėsi (taip pat ir tiksliuosius mokslus), nulėmė, jog „*apskritai į universitetą aš ėjau su požiūriu, jog vaikinai negali gerai mokytis“* (VU2). Iš tiesų tik viena respondentė, kuri mokėsi gimnazijoje, pastebėjo, kad „*tarp berniukų buvo daugiau tų, kuriems labai labai gerai sekėsi tikslieji mokslai.. o humanitariniai galbūt labiau sekėsi mergaitėms“* (VU1).

Interviu medžiaga rodo, kad ne bendramokslės ir bendramoksliai, bet ***mokytojos ir mokytojai*** darė reikšmingą poveikį čia analizuojamiems merginų sprendimams. Be abejo tai buvo išskirtinai „mėgstamiausios mokytojos“ ir „mėgstamiausi mokytojai“. Pačios merginos samprotauja apie šį (pozityvų) santykį sakydamos, kad „*Gal tiesiog kai dalykas patinka ir kai jis tau sekasi, tada neišvengiamai ir mokytojas patinka...?“* (VGTU4), nes tiesiog *„mėgau tuos mokytojus, kurių dalykus mėgdavau“* (VGTU3). Ir apskritai *„pati mėgstamiausia buvo matematikos mokytoja“* (VGTU4), „*labiausiai patiko fizikos mokytoja“* (VGTU5), *„matematikos mokytoja, aišku, buvo labiausiai, geriausia mokytoja“* (KTU2), *„labai gera buvo fizikos mokytoja“* (KTU6) ar tiesiog kad *„turėjau dvi matematikos mokytojas mokykloje ir gimnazijoje, ir abidvi labiausiai atsimenu“* (VU1), *„paskui mokykloj, devintoj klasėj, ir ten toliau gimnazijoje mokytoja buvo įspūdinga fizikos“* (VU5). Be to, viena respondentė sakė, kad ji pati yra *„konkretus žmogus“*, todėl *„tie tikslieji mokytojai, kurie dėstydavo ten matematiką, chemiją, fiziką, su jais būdavo man lengviau susišnekėt, ta prasme, tokie konkretūs“* (VGTU1). Šiuo atveju yra svarbu tai, kad merginos – interviu dalyvavusios

studentės atvirai teigė, kad būtent kai kurios(-ie) iš tų mėgstamų mokytojų *„ir patarė, kur stoti“* (KTU2) ar *„paskatino gal daugiau man rinktis tą fiziką“* (KTU6).

Tuo tarpu apie priešingas patirtis – kai mokytojos(-ai) mėgino merginas atkalbėti nuo fizinių mokslų srities studijų – pasakojo vos kelios merginos. Jos sakė:

> *Pati buvau humanitarinėj klasėj ir pasirinkau chemijos valstybinį egzaminą, tai atėjo pas mane auklėtoja ir pasakė, ką tu darai, nes neišlaikysi ir bus blogai čia.* (VGTU2)

> *Buvo lietuvių kalbos mokytoja – direktorė, kuri mane atkalbinėjo nuo matematikos studijų, dėl to, kad jinai tiesiog norėjo į savo pusę palenkti, ji norėjo, kad aš galbūt labiau į tokias, į humanitarinius mokslus būčiau linkusi*. (KTU2)

Iš pirmo žvilgsnio pastarosios dvi citatos nusako mokytojų susirūpinimą savo mokytinių sėkme, mėginimu apsaugoti nuo nesėkmės. Tačiau kartu šiose citatose galima numanyti ir slypinti mokytojų nepasitikėjimą tuo, kad merginų norai yra pagrįsti ir jos išmano tuos dalykus, kuriuos renkasi. Šis numanomas nepasitikėjimo ir nepalaikymo atspalvis tampa žymiai stipresnis skaitant kitų merginų pasisakymus, kuriuose aiškiai atkartojami mokyklose mokytojų palaikomi (ir perduodami besimokančiosioms(-tiesiems) stereotipiniai požiūriai į merginų ir vaikinų gebėjimą mokytis tam tikrų dalykų. Pavyzdžiui:

> *Tik vieną kart gal būt toks buvo atvejis, kai išskiria merginai, tai kai fizikos mokytojas buvo pasakęs, kad „jums vaikinai ne gėda, kad panelė už jus geriau parašė?“. Tik toks buvo palyginimas, kad jau vaikinai turėtų mokėti, o panom jau kaip ir neverta. Bet šiaip nesijautė, nebuvo nieko.* (KTU3)

Įdomu pastebėti, interviu dalyvavusi mergina <u>tik vieną kartą</u> pastebėjo, jog merginos – „panelės“ – buvo mokytojo traktuojamos kaip kitos, kaip kitokios, kaip tos, kurioms „kaip ir neverta“ mokėti fiziką. Taigi žinutė perduota: jei esi panelė (o kuri ja nenori būti paauglystėje?!), tai fizika tau nereikalinga; jei esi vaikinas, tai fizikos mokėjimas (ypač – geresnis nei merginų) yra vienas iš tavo „tikro vyriškumo“ (o kuris nesiekia to įtvirtinti?!) rodiklių. Be to, sunku būtų patikėti, kad toks skirtingo traktavimo atvejis tiktai buvo vienintelis merginos mokymosi istorija. Labiau tikėtina, kad, žinant kaip nesąmoningai, subtiliai ir nepastebimai sklinda stereotipinės nuostatos ir nuomonės, merginos tiesiog nepastebi ir nesuvokia kokiais būdais joms (žinoma, ir vaikinams) yra diegiamos ir sutvirtinamos stereotipinės nuostatos (čia: fizinių ir technologijos mokslų atžvilgiu). Toks merginų „nesąmoningumas“, negebėjimas suvokti savo situacijos ir numatyti tolimesnių stereotipizavimo padarinių (pvz., kad jos realiai praranda pasirinkimo galimybes tik dėl mokytojų požiūrio į jas) išsakomas ir kitame interviu.

> *Mūsų labai toks, kai, vis tiek tikslieji mokslai labiau asocijuojasi su vaikinais, nu vaikinų daugiau, tai ir ten, tos kelios panelės, vat mes ir fiziką mokėmės, visą laiką nu tai čia mergaitėm lengvesnius uždavinius, lengviau lengviau, lengviau lengviau, vat tai, tai vat tas labai smagu būdavo. Nu aišku, rezultatas tai irgi tai ir atsispindėtų, kai nelaikiau egzamino fizikos, tai mokytoja sako, va čia dešimtuką išvesiu, kad tik nelaikot egzamino.* (KTU1)

Pastaruoju atveju mergina net gi džiaugiasi, jog fizikos mokytoją jas traktuodavo kitaip nei bendraklasius vaikinus („mergaitėm lengvesnius uždavinius, lengviau ... labai smagu

būdavo“). Taigi ji be jokių kančių, lengvai prisiima jai siūlomą vaidmenį. Tačiau pastaruoju atveju išryškėja ir kita mechanizmo, diegiančio stereotipinius požiūrius ir elgsena pusė. Pastarąją, išreikštą primityvia formule - - jei tu būsi „gera mergaitė“ (t.y. klausysi mokytojos ir nesimokysi tų dalykų, kurių mokytoja nenori, kad mokytumeisi), tai būsi apdovanota (gausi gerą pažymį); priešingai... - - galima pavadinti simboliniais manais. Tačiau šie mainai tarp socialinių veikėjų vyksta viena kryptimi: sutvirtinimas ir mokytojo(-s) (taigi merginos džiaugiasi!) stereotipinis elgesys, ir merginos požiūris į save (man nereikia to mokytis).

Galiausiai, kaip rodo interviu metu išsakyta merginų patirtis, kartais postūmis pasirinkti (čia: fizinių ar technologijos mokslų srities) specialybę ateina iš ***kitų***, daugiau ar mažiau atsitiktinių žmonių pusės. Pavyzdžiui vieną respondentę susidomėti taikomosios matematikos specialybe paskatino atsitiktinai nugirstas dviejų nepažįstamų merginų pokalbis, kuriame viena iš nepažįstamųjų karštai gyrė pastarąją specialybę, jos perspektyvas (KTU1). Kelias kitas respondentes šeimos draugas paskatino pasidomėti VGTU siūlomomis specialybėmis (VGTU1) ar informatikos specialybe sudomino sesers draugas, kuris jau buvo baigęs informatiką ir pasakodavo apie savo darbą (VU2).

Taigi socialiniai agentai – šeimos nariai, draugės ir draugai, mokytojos, mokytojai – tiesiogiai merginas pažįstantys asmenys – dažniausiai (vis gi tik su retomis išimtimis) reiškė teigiamą nuostatą interviu dalyvavusių merginų sprendimų rinktis fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybes aukštojoje mokykloje atžvilgiu ir tuos sprendimus palaikė. Tuo tarpu interviu svarstydamos apie ***visuomenėje vyraujančią nuostatą*** savo pasirinkimų atžvilgiu merginos dažnai citavo joms sakytas, jų girdėtas frazes, kurios visos skambėjo kontekste to, kad *„kai kurių žmonių nuomonė tai iš tikrųjų yra tokia susidarius, <...> kad vaikinams yra tikslieji, o merginoms – humanitariniai [mokslai]“* (VGTU1). Tai yra, pavyzdžiui, *„ach, a Jėzau, tai ką tu ten darysi, čia fizika – siaubas, čia fizika – labai baisu“* (KTU6), *„vargšelė, geriau neįstojai“* (VU2), *„ar žinai, kur tu stoji, ar bent įsivaizduoji, kaip sunku bus ir tikrai neištempsi“* (KTU4) ir pan. Iš merginų pasisakymų taip pat aišku, kad jos suvokia, jog jei jos būtų vaikinai, tai tokių komentarų apie savo sprendimus studijuoti fizinius ar technologijos mokslus, tikrai nesusilauktų. Kodėl tokie stereotipines nuostatas išreiškiantys komentarai yra svarbūs merginoms ir kokį neigiamą poveikį jie turi puikiai paaiškino respondentė, Vilniaus universitete studijuojanti fiziką:

> *Tai visada taip standartiškai: tiktai sužino žmonės, kad aš studijuoju fiziką arba domiuosi fizika, tai iš karto „tai čia nemergaitiška, kaip čia dabar, tai tau turbūt sunku“. Visą laiką taip. Bet aišku nemalonu tiesiog – <u>tas toksai komentavimas nesuteikia savimi pasitikėjimo</u>* [pabraukta – G.P.]*, visą laiką eini ir sieki savo tikslo, tiesiog kabiniesi iš visų jėgų. O vaikinams nemanau, kad taip yra. Pavyzdžiui, net jeigu vaikinas, kuris niekada nemėgo fizikos, niekada nemėgo matematikos, visiškai yra kito susidomėjimo, bet jeigu jis pasakys kad nori stoti į fiziką – niekas nenustebs.* (VU5)

Taigi akivaizdu, apklausoje dalyvavusios merginos neigiamos visuomenėje dominuojančios nuomonės nepaisė. Net gi priešingai, kai kuriais atvejais jos tvirtino vyraujančią nuomonę paneigusios savo asmeniniu pavyzdžiu (KTU4) ir pastebėjusios, kad visuomenės nuomonė palaipsniui keičiasi. Kaip viena iš jų pasakojo:

> *Dabar visi kažkaip net ir labiau supranta ir galvoja, kad čia jau ir mergaitiška specialybė, nes seniau visi galvojo, kad čia fizika – tai berniukam, kažkaip, o dabar tai taip jau, visiems viskas normaliai.* (KTU6)

Apibendrinant apklausoje dalyvavusių fizinių ir tiksliųjų mokslų studenčių patyrimus reikia pripažinti, kad didžiausią įtaką tam, jog merginos pasirinko būtent minėtas studijų sritis, padarė jų tėvai ir (dažniausiai – matematikos ar fizikos) mokytojos(-a). Tiksliau, merginų sprendimai studijuoti fizinius ar technologijos mokslus buvo tarsi tėvo (vyriško!) ar mokytojos(-o) (dažniau – moteriško) vaidmens atkartojimas. Žinoma, tokių (teigiamai veikiančių) elgsenos modelių mūsų visuomenėje nėra daug. Tačiau jų poveikio stiprumą liudija ir tai, kad iš esmės nei viena respondentė nepatvirtino, kad tiksliųjų ar technologijos mokslo sričių specialybę ji būtų pasirinkus atsitiktinai, kad specialybės pasirinkimą ji sietų tik kaip vieną iš galimų (lengvesnių?) būdų įgyti aukštojo mokslo diplomui įgyti. Tiksliau, tik viena iš merginų prisiminė, kad stojo *„dėl bendro išsilavinimo“,* o *„dabar gal daugiau dėl diplomo [mokausi]“*. Tačiau, nepaisant to, ji tuo pačiu ir pripažino, kad *„[nepaisant jos stojau dėl bendro išsilavinimo, o mokausi dėl diplomo] manau, kad su fizika ir ateitį siesiu“* (VU6). Kitaip, kitos apklausoje dalyvavusios merginos dažniausiai akcentavo, kad studijuojama specialybė buvo pirmoji arba viena iš pirmųjų pasirinkimo alternatyvų stojant į aukštąją mokyklą. (Tik viena studentė paminėjo, kad jos surinkti (žemi) balai laikant valstybinius egzaminus neleido jai pasirinkti tokios specialybės, kokios labiausiai ji tuo metu norėjo).

Akivaizdu, šiandieninių apklausoje dalyvavusių fizinių ar technologijos mokslų sričių studenčių motyvaciją pasirinkti dabartiniu metu studijuojamas specialybes veikė daugelis veiksnių. Jų teigiamas ir/arba neigiamas poveikis, kaip tai buvo išreikšta interviu metu ir aprašyta aukščiau, pateiktas Lentelėje 31.

Lentelė 31. Vidinių ir išorinių veiksnių, lemiančių studenčių pasirinkimą studijuoti fizinius ir technologinius mokslus, pasiskirstymas

	VGTU					**KTU**						**VU**					
Interviu nr.	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
Išoriniai veiksniai:																	
Mokytojos(-ai)	+	**-**	+	+	+	**-**	**+/-**	**-**			+	+				+	
Šeima	+	+	**+/-**			+	+	+	+	+				+			+
Visuomenė	**-**	-							**-**		**-**		**-**			**-**	
Draugės(-ai)					+		**-**				+	+	**-**				
Pažįstami asmenys	+					+							+				
Bendramokslės(-iai)												**-**	+		+		+
Vidinės motyvacijos veiksniai:																	
Asmeniniai pomėgiai	+	+	+		+						+		+	+	+	**+**	+
Pasiekimai				+			+	+			+	+	+		+	+	+
Gabumai							+	+			+	+	+	+			+
Perspektyvumas	+		+	+	+	+		+									
Įvaizdis	+	+				+					+						
Išbandymas			+										**+**				
Šeimos verslas			+														
Universitetas					+												
Balai					+												
Anglų klb.										+							

Šiuo atveju, norint sužinoti daugiau apie priežastis, lemiančiais tai, kad vis gi gana mažai merginų renkasi fizinius ar technologinius mokslus savo studijų objektu aukštojoje mokykloje (o, kaip atskleista ankstesniame šios studijos tyrime, pastarąsias mokslų sritis besirenkančių merginų santykinė dalis visų studentų tarpe pastaraisiais metais tik mažėjo), rekomenduotina sukoncentruoti empirinę studiją į tas merginas, kurios jautėsi turinčios polinkį minimoms mokslo sritims, kurioms šios mokslo sritys sekėsi mokantis mokykloje, tačiau kurios tolimesnių studijų objektu pasirinko humanitarinius ar socialinius mokslus. Tikėtina, tokia studija leistų identifikuoti tuos socialinius agentus ir veiksnius bei jų poveikio ypatumus, kurių pasėkoje merginos vietoj mėgiamų fizinių ar technologijos mokslų pasirinko kitus, visuomenės laikomus joms „tinkamesniais“.

4.5.3. Sprendimas tęsti veiklą (pasilikti) pasirinktoje mokslo srityje

Sprendimas tęsti pasirinktos fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srities studijas ir/arba mokslinę veiklą pasirinktoje srityje (t.y. pasilikti joje) – tai viso analizuoto studijų proceso bei jo eigoje aktyviai veikiančių socialinių veikėjų poveikio rezultatas. Taigi kokius sprendimus priėmė/priima interviu dalyvavusios merginos? Kokiais vidiniais motyvaciniais veiksniais jos vadovavosi/vadovaujasi? Ir kokį vaidmenį priimant sprendimus atliko/atlieka – kokį poveikį padarė/daro supantys asmenys bei kiti išorinės aplinkos veiksniai?

Svarbu pažymėti, jog visos apklausoje dalyvavusios merginos interviu metu buvo tvirtai apsisprendusios baigti pasirinktos specialybės bakalauro pakopos studijas. Merginos minėjo, kad buvo sunkių laikotarpių ir būdavo momentų, kai jos pagalvodavo apie pasitraukimą iš pasirinktos studijų krypties. Tačiau nors ir *„labai daug tokių [sunkių – A.N.] situacijų būdavo, bet gaila buvo prarasto laiko, prarastų pinigų, už mokslą sumokėta, todėl pasilikau ir tempiau iki, iki paskutiniųjų“* (KTU5) arba *„bet kad mest ir viskas, nebuvo taip tikrai - nu gaila metų iš tikrųjų - pradėjai mokytis, dabar vėl iš naujo, čiut ne į tą patį įlipsi vėl“* (VGTU5). Be to, šalia tokių visiškai pragmatiškų priežasčių, sulaikančių merginas pasirinktoje mokslo srityje, interviu metu buvo paminėti ir ambicingesni užmojai – pavyzdžiui, noras įrodyti sau, kad iškilusias problemas galima išspręsti. Tačiau, žvelgiant į ateitį, merginų numatomi pasirinkimai išsiskiria. Vienas ir labai retas – tik kelių merginų išsakytas tvirtas sprendimas – tai tęsti dabartinės studijų srities studijas magistrantūros lygmenyje. Kitas, sąlyginai panašus, tačiau merginos pasitraukimą iš akademinės aplinkos reiškiantis sprendimas – tai merginų noras padirbėti pagal įgytą specialybę. Tikėtina, jog būtent tokie merginų sprendimai jų veiklos ateityje atžvilgiu dar kartą liudija tai, kas jau yra minėta aukščiau: merginų sprendimas įgyti bakalauro kvalifikacinį laipsnį fizinių ar technologijos mokslų srityje nebuvo atsitiktinis. Be to, svarbu pastebėti, kad ir studijų eigoje (bent kai kurioms) merginoms išlieka (ar sustiprėja?) noras išmėginti save ir išbandyti savo galimybes pasirinktose srityse.

Kitas sprendimas – tai tęsti studijas, tačiau jau kitoje srityje. Kaip viena iš merginų samprotavo:

> *Mokytis galvoju, tik dar neapsisprendžiau magistrantūrą kitos specialybės imt, ar imt antrą bakalaurą, tikrai neapsisprendžiau, bet magistrantūros statybos inžinerijos tikrai neimčiau, dėl to, kad nu ten mokintis neapsimoka.* (VGTU3)

„Apsimoka“ – tai reiškia studijuoti kitų (dažniausiai – socialinių) mokslų sričių specialybes, tai reiškia galimybes įgyti įvairesnės patirties ir tokiu būdu sukuriant sau geresnes ateities perspektyvas. Pavyzdžiui, cituojant pažodžiui, tai:

> *Aš visada galvoju apie perspektyvas.* (KTU3)
> *Žadu keisti, bet imti ką nors teisės, vadybos kažką tokio, nes tai gyvenime tikrai pravers.* (VU4)

Kadangi:

> *Su matematika, fizika jei tu studijuoji magistrą, tai tavo perspektyvos yra būti profesoriumi, dėstytoju ir taip toliau. O mano tai nėra tikslas. Mano tikslas yra kažkur kitur.* (KTU3)

Vienas pastarosiose (kaip ir kai kuriose kitose) ištraukose iš interviu išryškėjantis aspektas – tai merginų siekis prisijungti prie šiandien madingų specialybių absolvenčių(-tų) plejados ir savo žinojimą tam tikroje specifinėje ir socio-ekonominių santykių prasme siauroje (bei, sąlyginai, nepaklausioje) profesinės veiklos srityje pakeisti sąlyginai platesne. Tai yra, iš matematikės, fizikės, technologės tapti vadybininke, teisininke, marketingo specialiste ir pan. Kaip liudija interviu medžiaga, (bent kai kurios) merginos yra įsitikinę, kad turėdamos platesnio (?) profilio specialybes jos turės ir daugiau veiklos galimybių. Tačiau, net gi atsižvelgiant vyraujančius socialinius prioritetus šiandieninėje darbo rinkoje (bet įvertinant aukščiau cituotuose interviu su merginomis ištraukose atvaizduojamus (neigiamus!) visuomenės požiūrio į jų pasirinkimus aspektus), akivaizdu, kad studijų proceso eigoje merginos pradeda siekti joms socialiai tinkamesnių socialinių mokslų sričių specialybių.

Kitas paskutinėje cituotoje ištraukoje akivaizdus merginų prioritetų aspektas – tai, kad beveik visos apklausoje dalyvavusios merginos paklaustos apie mokslininkės karjerą atsakė, jog tokia perspektyva jų neviliojanti, nes, kaip viena iš jų manė, *„laboratorijose darbas man per daug vienoj vietoj, per daug nejudrus yra“* (VGTU2). Kitame universitete studijuojanti mergina pastarąjį mokslinio darbu nebudrumo argumentą papildė:

> *Nu šiaip mokslinė karjera gan toksai nuobodus dalykas yra, ne tai kad nuobodus, įdomus mokslas, bet toks atrodo vietoj sėdėjimas. O norisi kažkokios judėjimo laisvės, kūrybos didesnės. (VU6)*

Čia verta atkreipti dėmesį ir į tai, kokį savo studijuojamos srities mokslo (mokslininkės(-o)) – „nejudraus“, „nelaisvo“, „nekūrybingo“ – įvaizdį merginos susiformuoja studijų eigoje. Nors kiekviena(-s) aktyvi(-us) mokslininkė(-as) tokį įvaizdį kategoriškai paneigtų, interviu kalbėjusių studenčių atveju, tikėtina, jog toks mokslo įvaizdis veikia kaip vienas iš veiksnių, atgrasančių merginas nuo svarstymo apie tai, ar jų studijuojama mokslo sritis yra ta sritis, kurioje verta pasilikti bent kiek ilgėliau ir pagilinti turimas žinias. Todėl nestebina faktas, jog tik viena iš septyniolikos interviu kalbėjusių studenčių buvo tvirtai apsisprendusi siekti mokslininkės karjeros ir išreiškė stiprų norą ateityje tapti profesore.

Galiausiai, motyvas, kuris ne traukia pasirinkti kitas specialybes tolimesnių studijų objektu, bet kuris atgraso nuo pasilikimo toje pačioje studijų srityje, kurioje buvo siekiama bakalauro lygmens išsimokslinimo, - tai studijų aplinka (pvz., *„mane slegia ir tiesiog nelabai noriu dėl to, kad žinau jog bus mažiau ar daugiau ta pati atmosfera“* (VU3)) bei abejonė, ar tolimesnės studijos tikrai užtikrins turimų žinių pagilinimą/praplėtimą (pvz., *„iš tikrųjų planuoju magistrantūrą toliau, [bet] savo specialybės tikrai nežinau ar aš noriu, nes nu būtų ir neįdomu tą patį studijuoti“* (VGTU1)).

Apibendrinant šioje vietoje įdomu pastebėti, jog daugelis interviu davusių studenčių turi ambicingų ateities tikslų – viltį įkurti savo verslą arba bent jau dirbti vadovaujamą darbą, būti gerbiamomis savo srities specialistėmis. Visa tai rodo, jog merginos, pasirinkusios fizinių (tiksliųjų) arba technologinių (inžinerijos) mokslų sritis, nenori likti nuošalyje darbo sferoje, jos turi didelių ambicijų bei ryžto siekti socialinio pripažinimo ir sėkmės.

ASMENINIAI (VIDINIAI) MOTYVACINIAI VEIKSNIAI

Interviu medžiaga rodo, jog sprendimui tęsti fizinių ar technologijos mokslų sričių studijas įtakos, pirmiausiai, turi pasirinktos ***specialybės įvaizdis***, kurį merginos susiformavo per keletą studijų metų siekdamos bakalauro kvalifikacinio laipsnio. Įdomu pastebėti, jog kai kurios tyrime dalyvavusios merginos paminėjo, jog įvaizdis, kurį buvo susiformavusios prieš stojant į universitetą, skyrėsi nuo to, su kuo susidūrė universitete. Tai yra, merginoms trūko specialybinių dalykų, o pateikta informacija universitetų stojimo bukletuose buvusi gražesnė ir, pasak merginų, neatitinkanti realijos. Kitaip sakant, panašu, jog apklausoje dalyvavusios merginos (žinoma, kaip ir kitos/kiti stojančiosios(-tieji)) reikiamu laiku negavo pakankamai ir objektyvios, realybę atspindinčios informacijos; tuo tarpu prieinama informacija nepadėjo susidaryti teisingo būsimos specialybės įvaizdžio. Pavyzdžiui, kaip viena iš respondenčių pasakojo:

> *Kai tu perskaitai apie transporto inžineriją ir kai aš įstojau, ir tuos pirmus metus aš įsivaizdavau, kad aš mokysiuos tokius dalykus ten transportas, na kažkas tokio, ir kai tu pirmus metus mokaisi tuos bendrus dalykus, nu aš, nu buvo biškeli šokas.* (VGTU1)

Kita vertus, interviu išryškėja ir tai, kad merginos, turėjusios stiprų ryžtą ir ankstyvą apsisprendimą dėl specialybės, gilinimasis į pasirinktą mokslų sritį tik sustiprino merginų entuziazmą. Pavyzdžiui, kaip viena iš merginų pasakojo:

> *Aš manau kad tai žavi iš principo dėl to, kad tą galima analizuoti, galima pasiremti tuom kas yra dabar sukurta ir galima eiti toliau, tą analizuojant ir tą suvokiant ir taip pat domintis aplinkiniais mokslais, tokiais kaip astrofizika, gimsta naujos idėjos, naujos mintys, tą išanalizavus galima ir toliau kažką tiesiog pamatyti naujo.* (VU5)

Tačiau šiuo atveju reikia atkreipti dėmesį, kad ką tik pacituota ištrauka yra iš interviu su mergina, kurį dar iki pradedant studijuoti aukštojoje mokykloje žavėjosi ta mokslo sritimi (fizika). Taigi čia nėra pastebima tai, kad studijų eigoje mergina būtų atgrasoma nuo pasirinktos srities neigiamų veiksnių, su kuriais, tikėtina, dažnai susiduria merginos, pasirinkusios joms socialiai „netinkamas“ specialybes.

Kitas vidinės motyvacijos tęsti pasirinktos mokslų srities studijas atsiskleidžia analizuojant tai, kaip merginos, jau įgijusios patirties fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, įsivaizduoja savo ***profesinės karjeros ateityje perspektyvas.*** Viena vertus, šioje tematikoje išryškėja gana aiškus profesijos, kuri pati savaime yra perspektyvi (populiari ir naudinga visuomenei), diskursas. Tai yra, merginos savo pasirinktą specialybę įvardina kaip perspektyvią, o tokį patį ar panašų kaip jų išsilavinimą įgijusias(-ius) specialistes(-us) – kaip darbo rinkoje konkurencingas(-us) darbuotojas(-us). Kitaip sakant, merginos mano, kad *„specialybė mano yra pakankamai plati ir ją baigus galima dirbti ne vieną darbą“* (VU2). Be

to, merginos supranta (ar bent įsivaizduoja suprantančios), kad jų studijuojamos srities specialistės(-ai) dėka turimų žinių gana dažnai yra pranašesnės(-i) už kitus darbo rinkos subjektus. Čia pagrindinis argumentas – tai merginų studijuojamų specialybių sąsajos su naujausiais išradimais, naujausiomis technologijomis (kas šių dienų visuomenėje yra ypatingai svarbu bei reikšminga).

Kita vertus, profesinės karjeros perspektyvų plotmėje ir vėl, bet dar aiškiau nei renkantis profesiją, atsikartojo lyties ypatumus apibūdinantis diskursas. Tai yra, nors tiesiogiai nei viena mergina neteigė, kad jų pasirinktose, su fizinių (tiksliųjų) ar technologinių (inžinerijos) mokslų sritimis susijusiose, specializacijose karjeros siekti yra lengviau vaikinams, kelios iš jų pripažino, kad darbdaviai į darbą, susijusį su technologijom, mieliau priimtų vaikiną, o ne merginą. Pavyzdžiui, kaip samprotavo viena iš studenčių:

> *Aišku jeigu gal rinktųsi lygiaverčius, aišku nu gi yra visokių žmonių nusistačiusių, tai gali aišku ir vyruką pasirinkti, tai yra normalu, dėl to kad, tam žmogui ten atrodo kad jis geriau priims tą informaciją ir panašiai.* (VGTU1)

Be to, nors merginos teigia, kad jų galimybės įsitvirtinti pasirinktose profesinės veiklos sferose (ar net siekti jose karjeros) yra „labai geros“, jos kartu išreiškia ir suvokimą, kad ne tik darbdavės(-iai), bet ir bendradarbės(-iai) (o, tiksliau, visuomenė) jas, kaip fizinių ar technologijos mokslų sričių specialistes gali priimti nepalankiai. Konkrečiau:

> *Galimybės tai man atrodo yra labai geros, tiesiog yra tas neigiamas požiūris iš moteriškos pusės... nes iš tikrųjų jeigu nuėjus į tą pačią statybos aikštelę su šalmu, visi atsisuka ir žiūri, nes nesupranta, kaip taip gali būt. O vis tiek dirba vyresnio amžiaus žmonės, kaip sakiau, kurie turi tuos senesnius įsitikinimus ir tiesiog būna kartais nejauku. Bet iš tikrųjų visi juk pripranta.* (VGTU3)

Kartu, svarstydamos apie savo ateities galimybes, dauguma merginų pripažino, kad tai, kiek žmogus sugebės pasiekti pasirinktoje profesinės veiklos srityje, tiesiogiai priklauso tik nuo jo asmeninių pastangų, charakterio savybių, tačiau ne nuo lyties. Pavyzdžiui, kaip viena iš jų tvirtino:

> *Aš manau, kad iš tikrųjų, yra nemažos perspektyvos, nes dabar kažkaip vis tos lygios teisės, lygios teisės ir moterys vat ir prezidentės ir t.t., tai aš manau, kad ir čia, tiksliuosiuose moksluose, viskas bus, kaip, išsilygins ir aš turėsiu neblogas perspektyvas ir jeigu tik bus noras, tai galima visko pasiekt.* (KTU6)

Taigi viena vertus, merginos tiesiogiai įvardina visuomenėje vyraujančias stereotipines nuostatas jų, kaip moterų, pasirinkusių tradiciškai vyriškas specialybes, atžvilgiu. Tačiau, kita vertus, akivaizdu, kad merginoms būdingas optimizmas. Tiksliau, (bent kai kurios) merginos mano, kad siekti savo užsibrėžtų tikslų joms tampa kur kas lengviau netgi tokiose specialybėse, kurios ilgą laiką (ir net šiandien) visuomenėje yra traktuojamos kaip vyriškos (čia: fizika, mechanika ir pan.). Šiuo atveju merginu interviu atsiskleidžia viešasis lyčių lygybės diskursas, kuris dar tik pradeda įsitvirtinti Lietuvos visuomenėje.

Papildomai kalbant apie sprendimą tęsti studijas, svarbu yra ir tai, kiek pačios merginos įvertina savo galimybes ir kiek pastangų jos įdeda, kad pasiektų norimo rezultato. Kai kurios merginos pabrėžia, kad merginos yra stropesnės, imlesnės, labiau norinčios mokytis. Šiuos faktus tiesiogiai iliustruoja pastebėjimas, kad *„pas mus įstojo 36: buvo 30 bernų ir 6 panos,*

[bet – A.N.] panos visos liko, o bernų <...> išėjo 20“ (VGTU5). Ši mergina retoriškai klausia ir pati atsako: *„Tai ką tada skaičius sako? - tai tikriausiai panos yra imlesnės, nori mokytis, o bernam taip yra: ai nepatinka, išeisiu“* (VGTU5). Sugrįžtant prie ankstesniame šios studijos tyrimo, verta prisiminti, kad buvo atrasta statistinė tendencija, rodanti, kad studijų proceso pabaigoje santykinė merginų dalis, parengtų specialisčių(-tų) tarpe, padidėja lyginant su merginų dalimi tik įstojusiųjų tarpe. Pastarasis interviu kalbėjusios studentės pastebėjimas vienareikšmiškai paaiškina ką tik minėtus statistinius faktus. Kita vertus, savaime suprantama, kad sprendimą tęsti ar nutraukti studijas tiesiogiai įtakoja ir *nesėkmės studijuojant,* kurios formuoja *nepasitikėjimą savo gebėjimais* pasirinktam dalykui. Remiantis aukščiau įvardintais visuomenėje vyraujančiais stereotipais, kuriuos merginos prisimena girdėjusios iš savo mokytojų, draugių ir draugų, kitų visuomenės narių, reiktų galvoti, kad ir studijų procese dominuoja nuomonė, kad vaikinams pasiekti gerų rezultatų yra lengviau, kad vaikinams daugelį studijų programų dalykų suprasti yra lengviau. Todėl tikėtina, kad būtent vaikinų pasitraukimas iš studijų leidžia merginoms patikėti, jog jų sugebėjimai fizinių ir technologijos mokslų srityje (bent jau) nėra menkesni už vaikinų. Tuo labiau, kad ne visos kalbintos merginos laikosi nuomonės, jog vaikinams techniniai dalykai yra lengviau suvokiami/perprantami. Pasak kelių merginų, nepriklausomai nuo lyties, ateities perspektyvos priklauso nuo pastangų, ryžto ir įdėto darbo, nes *„pas mus tikrai nėra tokio suskaidymo, kad va čia vaikinai, čia merginos; yra studentai ir viskas, į lytį niekas nežiūri“* (VU4).

> *Aš pavyzdžiui manau, kad yra visiškai lygiavertiška ar vaikinas, ar mergina. Tie sunkumai jie iškyla visiems vienodi, visiems reikia pamąstyti, visiems reikia paspręsti, visiems reikia išsiaiškinti*. (VU5)

Galiausiai, kalbant apie apsisprendimą tęsti studijas toje pačioje srityje, kelios merginos nurodė, jog pagrindinis jų studijų tikslas – diplomas. Viena iš jų, susitapatindama su savo studijų grupe, prisipažino:

> *Nes iš tikrųjų taip ir yra...aišku gal man pasiseks labai gal aš ir dirbsiu pagal tą specialybę, bet tai mes daugelis mokomės, kad mes turėtumėm aukštąjį išsilavinimą.* (VGTU5)

Tačiau reikia atkreipti dėmesį, jog toks studijų tikslas – diplomas - bent kai kuriais atvejais susiformuoja studijų eigoje, kadangi *„pačioj pradžioj man tai tikrai buvo įdomu mokslo požiūriu, o dabar tai, nu, mokaisi tiesiog dėl diplomo ir tiek“* (VU2). Pabrėžtina, jog tokį posūkį – nuo tikslo siekti tam tikrų rezultatų pasirinktoje specialybėje link tikslo gauti diplomą – lėmė serija patirtų nesėkmių studijų proceso eigoje (pvz., pernelyg sunkūs studijų programos dalykai, sudėtingai ir neaiškiai išdėstyta programos medžiaga, susidūrimas su neteisingu vertinimu, dėstytojų priešprieša merginų atžvilgiu ir pan.). Be abejo, kuomet siekis gauti diplomą tampa pagrindiniu, vargu ar galima būtų tikėtis, jog merginos ryžtųsi tęsti studijas toje pačioje srityje. Priešingai, merginos, kurios pabrėžė, jog mokytis tam tikrus specifinius techninius dalykus joms nebuvo ypatingai sunki ir neįveikiama užduotis, o kliūtys, kurios buvo iškilusios – įveiktos sėkmingai, nenuostabu, jog kalba apie apsisprendimą tęsti studijas toje pačioje mokslo srityje. Pažymėtina ir tai, jog savo pasirinkimu jos patenkintos bei užtikrintos. Tai yra:

> *Aš studijuoju ne dėl to, kad aš kažką nustebinčiau ir ne dėl to, kad aš kažkam kažką įrodyčiau. Paprasčiausiai dėl to, kad aš taip manau, kad tai yra mano pomėgiai ir jie visiškai derinasi su gyvenimo būdu, kurį norėčiau gyventi ir puikiai derinasi su darbu, kurį norėčiau dirbti.* (VU5)

Tačiau taip tvirtai tikinčių savo pasirinkimo teisingumu merginų respondenčių tarpe tebuvo vos keletas. Kitos merginos – priešingai - išreiškė nusivylimą savo apsisprendimu ir teigė, kad jei turėtų progą rinktis iš naujo, tai nesirinktų tos pačios specialybės. Nors merginos tiesiogiai ir neįvardino savo nusivylimo studijomis priežasčių, remiantis aukščiau minėtais interviu metu užfiksuotais merginų aiškinimais, čia vėl galimą kelti keletą prielaidų apie tai, kad nusivylimą galėjo iššaukti tai, jog merginos turėjo per mažai informacijos susidaryti teisingam įvaizdžiui apie pasirenkamą specialybę; kad merginos susidūrė su eile nesėkmių studijų proceso eigoje; kad merginoms pritrūko palaikymo ir/arba paskatinimo iš dėstytojų pusės; ir t.t.

Taigi apibendrinant merginų apsisprendimo tęsti studijas ir likti toje pačioje fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje priklausomybę nuo asmeninių (vidinių) motyvacinių veiksnių, visų pirma dėmesį derėtų atkreipti į tai, ar merginos yra patenkintos savo pasirinkta specialybe, ar jos tiki savo (galima) sėkme darbo rinkoje, ar, priešingai, jos įžvelgia geresnes profesinės veiklos (ir karjeros) perspektyvas kitų mokslų sričių erdvėse. Vienareikšmio ir vienintelio atsakymo į šiuos klausimus interviu medžiagoje nėra. Kaip jau minėta, kai kurios iš kalbėjusių merginų yra apsisprendusios tęsti pasirinktos mokslų srities studijas ir pasižymi stipria asmenine motyvacija tam; kitos merginos yra linkusios atsisakyti savo pirmojo pasirinkimo (netgi pripažindamos specialybės novatoriškumą, įdomumą bei perspektyvumą).

IŠORINIAI MOTYVACINIAI VEIKSNIAI

Šeima – tai ta socialinė ląstelė, kuri pradedant studijas aukštojoje mokykloje atlieka vieną reikšmingiausių vaidmenų. Vėlesniais laikotarpiais, jaunam žmogui tampant vis savarankiškesniu, šeimos vaidmens reikšmingumas nors ir santykinai, bet silpnėja. Tačiau tokiose sąlyginai tradicinėse visuomenėse, kaip Lietuvos visuomenė, šeimos vaidmuo individo (ypač netekėjusios merginos) gyvenime išlieka ypatingai aktualus. Taigi, kaip išryškėja analizuojamoje interviu medžiagoje, po kelių studijų metų ***šeimos nariai*** palaiko savo dukrų pasirinkimą. Pavyzdžiui, viena iš merginų tvirtino, kad *„dabar tikrai visi labai palaiko ir sako, kad tikrai geras pasirinkimas, kad ateity yra daug perspektyvų, žodžiu giria ir nė neužsimena apie neigiamus dalykus“* (VGTU4). Dauguma interviu dalyvavusių merginų minėjo, kad nors ir buvo momentų, kada merginoms, susidūrus su tam tikromis problemomis studijų metu, buvo sunku, tėvai visuomet palaikė ir nesiūlė, jog vertėtų pagalvoti apie kitą, galbūt lengvesnę specialybę. Priešingai, merginos sulaukė palaikymo, padrąsinimo ir dabar jaučia tėvų didžiavimąsi jų pasirinkimu ir, svarbiausia, apsisprendimu baigti bent pirmąją aukštojo mokslo pakopą – įgyti bakalauro kvalifikacinį laipsnį. Parama iš tėvų, minties, jog pasirinkta specialybė yra perspektyvi, palaikymas, be abejo, gali būti vienas iš reikšmingesnių veiksnių merginai apsisprendžiant tęsti studijas pasirinktoje studijų kryptyje. Svarbu, kad nė viena iš tyrime dalyvavusių merginų neišreiškė minties, jog kada nors tėvai norėjo, jog jos būtų metusios studijas; atvirkščiai, jos visada jautė tėvų paramą.

Kitas dalykas, studijų metais natūraliai labai daug laiko praleidžiama su kurso draugėmis ir draugais. Todėl prielaida, jog ***bendramokslių grupėje*** tvyranti *atmosfera* neišvengiamai vienu ar kitu būdu įtakoja teigiamo ar neigiamo įvaizdžio apie savo perspektyvas, susijusias su pasirinkta specialybe, susiformavimą. Kalbant apie bendramokslius – vaikinus – merginų požiūriai išsiskyrė. Vienos merginos teigė, jog vaikinai apie savo bendramoksles-merginas yra teigiamos nuomonės ir jas laiko lygiavertėmis mokslo kolegėmis. Pavyzdžiui, cituojant pačias merginas:

[Vaikinai apie merginas yra – A.N.] tik teigiamos [nuomonės – A.N.]. Patys yra sakę, kad labai gerbia panas, kurios nebijo maištauti prieš visuomenės nuomonę ir imti vyrišką specialybę. Tikrai ne iš vieno esu girdėjusi. (VU4)

Arba:

Nu aš manau, jie žavisi tokiom merginom. Nes iš tikrųjų, ne bet kas gali mokytis, ir jie taip mano, aš taip manyčiau. (KTU6)

Taigi net demonstruodamos supratimą, kad yra pasirinkusios merginoms socialiniai „netinkamą“ specialybę, respondentės laiko tai kaip jų patrauklumo („jie žavisi“) požymiu.

Tuo tarpu kitos merginos interviu metu tvirtino, kad net bendramokslių grupėje tenka susidurti su nelygiu požiūriu į merginų sugebėjimus. Vienos iš jų pastebi, kad *„iš tikrųjų gal jie kartais pyksta, kad va galbūt panelei labiau pasisekė ten atsiskaitymą parašyt negu jiems“* (KTU4). Tuo tarpu kitos studentės - - vėl gi aiškiai įvardindamos (stereotipiškai priskiriamą?) vaikinų pranašumą ir moteriškos bei vyriškos lyties, kaip socialinių kategorijų, atskirtinumą - - net gi pasiūlo merginos sėkmės interpretaciją. Kaip tai buvo įvardinta interviu:

Mes panelės, esam visos tokios vienodo lygio, sakykim, mokslų atžvilgiu. Vaikinai mūsų yra truputėlį gabesni, tai va. Tai taip jau ir gaunasi, jau jiems čia žiūrėk, mergina, ihm, gavo aštuonis, o mes tik septynis su puse. Kažin kaip čia, nusirašė... (KTU1)

Taigi: merginos yra vienodos; vaikinai yra gabesni nei merginos; jei mergina išsiskiria ir dar pralenkia vaikiną – ji sukčiavo. Kitaip sakant, kaip matyti citatoje, požiūris, jog merginų gebėjimai tiksliesiems mokslams yra prastesni išryškėja tokiose situacijose, kaip, pavyzdžiui, vaikinas gavęs mažesnį įvertinimą už savo kolegę – merginą, nustemba ir įžvelgia neteisybę. Be to, kaip merginos pasakojo interviu, netgi tuo atveju, jei mergina ir gauna aukštesnį įvertinimą, vaikinai nenori kreiptis pas ją konsultacijos, manydami kad vis tiek vaikinai šioje srityje išmano daugiau.

Dar viena situacija, atspindinti tokį požiūrį, bendramoksliai vaikinai stebisi kaip apskritai merginoms gali būti įdomu studijuoti specialybes, susijusias su fiziniais mokslais bei technologijomis: *„kiekvienas žmogus kažkaip skirtingai, nu aišku yra ten ir tokių, kur, pavyzdžiui, kaip čia panelė, ar tau čia įdomu“ (VGTU1).* Arba, kaip jau cituota aukščiau - - *„mes panelės, esam visos tokios vienodo lygio, sakykim, mokslų atžvilgiu. Vaikinai mūsų yra truputėlį gabesni, tai va“* (KTU1) - - merginos pačios prieina prie tokių išvadų, matydamos jog jų grupėje vaikinams mokslai sekasi geriau nei merginoms, jie įdėdami mažiau pastangų pasiekia to paties rezultato. Galime teigti, jog tokiais atvejais merginų motyvacija studijuoti ir siekti karjeros fizinių mokslų srityje bei technologijose turėtų jei ir ne mažėti, tai tikrai ir nestiprėti. Vis gi nuomonės, jog vaikinams studijuoti tiksliuosius mokslus yra paprasčiau, susidarymas, gali įtakoti merginų norą pasitraukti iš mokslo srities, kurioje ir šiandien dar galime susidurti su lyties stereotipais. Tačiau, kaip ir minėta, požiūriai apie bendramokslius-vaikinus ir jų nuomonę apie merginas išsiskyrė. Buvo teigiančių, jog bendramoksliai – vaikinai žavisi merginų pasirinkimu, jų drąsa rinktis vyrišką specialybę (tačiau ir čia galime pastebėti, jog vaikinai yra paveikti stereotipų apie vyriškas ir moteriškas specialybes). Išsakyta ir nuomonė, jog vaikinų požiūrį į merginų sugebėjimus tiksliesiems mokslams ir technologijoms pavyko pakeisti savo rezultatais, darbu ir studijuojamų dalykų išmanymu.

Galiausiai, beveik visos kalbintos merginos pabrėžė, jog joms teko susidurti su ***dėstytojų*** išsakomais (netinkamais) komentarais, replikomis apie merginų ir vaikinų galimybes fizinių

mokslų ir technologijų srityje. Vienos merginos nėra linkusios sureikšminti tokių situacijų ir jas priima kaip natūralų dalyką. Pavyzdžiui, jos sakė:

> *Na būdavo gal tokios nekaltos replikos: „Nu va čia merginoms paaiškinsim plačiau“ ar dar ką, na bet aš natūraliai priimu tokius dalykus, mūsų čia mažuma, nėra ko rėkt čia mūsų specialybė, čia mes feministės...* (VU2)

Įdomu atkreipti dėmesį, kad mergina aiškią (moteriškos) lyties diskriminaciją įvardina kaip „nekaltą repliką“ netgi įvardinimo „mes feministės“ kontekste. Tai verčia galvoti, kad merginų – mažumos – menkinimas fizinių ir technologijos mokslų studijų eigoje yra tarsi savaime suprantamas dalykas, o merginų adaptacijos studijų eigoje strategija – prisitaikymas ir ignoravimas.

Priešingai, kitos merginos tvirtina, jog jų atžvilgiu išsakomi menkinantys komentarai (o ypatingai iš aukštą statusą akademinėje hierarchijoje turinčių žmonių), pasitikėjimą savo jėgomis tik mažina ir verčia susimąstyti apie savo karjerą šioje srityje. Cituojant:

> *Irgi turėjom vieną tokią dėstytoją, kuri atėjo ir sako: „ aš tai pavyzdžiui nesuprantu, ką tu čia darai. Mano laikais aš viena tik iš viso universiteto baigiau savo specialybę.“ Na ir viskas... tada ir jautiesi taip, kad gal ne ten įstojai ar panašiai...* (KTU3)

Pastarojoje citatoje atsiskleidžia papildomas moters mokslininkės – fizinių ar technologijos mokslų srities atstovės elgesio motyvas: ji ne tik nepalaiko merginų, bet ir jų sąskaita mėgina įtvirtinti save. Taigi visumoje visos VGTU kalbintos studentės atskleidė, jog didesnių ar mažesnių problemų jos yra turėjusios su ***dėstytojomis – moterimis***. Pavyzdžiui, viena iš jų pasakojo:

> *Va kas yra, aš nežinau kodėl, gal čia man toks atsitiktinumas, aš visą laiką turėjau problemų su tais dėstytojais, kur dėstytoja buvo moteris. Visąlaik turėjau. Nu kiekvienam kurse man taip būdavo, kad bus viena moteris ir aš visąlaik turėdavau problemų, turėdavau perlaikymą arba šiaip mane pakankindavo iki egzaminų. Kažkaip vyrai į tai žiūri paprasčiau iš tikrųjų.* (VGTU1)

Tuo tarpu kita VGTU studentė atkreipė dėmesį ne tik į dėstytojų nuostatas skirtingos lyties studenčių(-tų) atžvilgiu, bet ir į moters dėstytojos vaidmens reikšmę moteriai studentei. Tiksliau, mergina sakė:

> *Moterys. Bet jaučiasi skirtingai... kai kurios nuvertina vaikinus, kai kurios paneles...nėra taip, kad palaikytų vien tiktai paneles, ar jas tik nuvertintų... ir labai taip per puse maždaug pasidalinę, bet dėstytojos moterys ant jų labiau jaučiasi jų požiūris, kad tarkim jos dalyką turi labiau mokėti vaikinai“ (VGTU2)*

Taigi remiantis merginų pasisakymais, būtent moterys stipriau išreiškia požiūrį, jog jų dėstomus dalykus (žinoma, susijusius su fiziniais mokslais ir technologijomis) geriau išmanyti turėtų vaikinai. Tuo tarpu merginoms kartelė yra nuleidžiama, arba atvirkščiai, užkeliama pernelyg aukštai, ir jos turi įdėti kur kas daugiau pastangų, kad įrodytų, jog taip pat gali būti geromis specialistėmis. Svarbu atkreipti dėmesį, kad šis moters dėstytojos (neigiamo) vaidmens aspektas išryškėjo tik VGTU studenčių pasakojimuose. Tuo tarpu kitos kalbintos VU ir KTU studentės, nors ir neišskyrė problemų su vienos ar kitos lyties

dėstytojais, taip pat teigia, jog tenka išgirsti nemalonių komentarų, kaip, pavyzdžiui – kodėl apskritai mergina pasirinko tokią specialybę?; ar nereikėjo jai pagalvoti apie kitokią, labiau merginoms tinkančią profesiją?; ir pan.

Dėstytojų nevienodo požiūrio į merginas ir vaikinus fizinių ar technologijos mokslų sričių studentes(-us) problemos egzistavimą įrodo ir tai, kad visos kalbintos merginos susidūrė, arba bent jau girdėjo, jog dėstytojos(-ai) skirtingai vertina merginų ir vaikinų sugebėjimus. Tokios replikos, kaip kad „*vaikinai, pabaigę matematiką, tai jie pasieks labai aukštai, o merginos tai, jų niekam nereikia tokių specialisčių"* (KTU2), arba merginų pastebėjimas, kad *„dėstytojai dar pabrėžia, kad merginos neturi to analitinio tokio mąstymo"* (KTU1).

> *Tai čia pirmam kurse, kai tik bandą mūsų visą pamatė, tai iškart sako: „ kad jūsų čia daug neliks, čia panom iš vis nelabai skirta...buvo buvo taip, kad sakydavo...tarkim, ką tokioj specialybėj veikia merginos…"* (VGTU4)

Ką tik pateiktos citatos iš interviu rodo, jog universitete merginoms tenka susidurti su lyties stereotipais. Norėtųsi atkreipti dėmesį ir į tai, jog tokių paminėtų pavyzdžių merginų pasakojimuose yra gausybė. Tačiau optimistiškiau nuteikia tai, jog *„iš vis pas mus fakultete labai geri dėstytojai, kurie iš širdies dirba ir nėra tokių, kurie užsisėda ar dar kažką"* (VU2). Kitaip sakant, yra dėstytojų, kurios/kurie demonstruoja ir kitokį požiūrį – reiškia teigiamą nuomonę apie merginas, pasirinkusias fizinių ar technologijos mokslų sritis. Pavyzdžiui, kaip viena iš respondenčių pasakojo:

> *Kaip tik dauguma dėstytojų džiaugiasi. Mūsų laidoj iš tikrųjų, turbūt buvo pati pirmoji laida, kai stojo merginų daugiau nei vaikinų, tai dėstytojai tikrai buvo labai patenkinti, kad ir merginos ryžtasi tokiems mokslams.* (KTU4)

Ypač teigiamas dėstytojų vertinimas išryškėjo interviu, atliktuose su KTU studentėmis. Dėstytojai apibūdinami kaip malonūs, tolerantiški, mėgstantys ir išmanantys savo dėstomą studijų dalyką. Merginos yra patenkintos dauguma dėstytojų, jaučia, jog gali kreiptis konsultacijos pas dėstytojus ne tik paskaitų metu ir kad tokiu atveju jos nebus atstumtos. Tačiau vėl gi norėtųsi atkreipti dėmesį, jog nepaisant labai teigiamos nuomonės apie dėstytojų darbą, viena vertus, iš 6 pastarųjų merginų net 4 buvo taikomosios matematikos atstovės. Taigi jų išskirtinai palankūs vertinimai gali būti tiesiogiai susiję su studijuojama specialybe. Kita vertus, nepaisant netgi pastarojo pastebėjimo, vis gi ir šiuose interviu išryškėja lyties stereotipai būtent iš dėstytojų pusės. Be abejo, remiantis šiuo tyrimu mes negalime daryti jokių apibendrinimų visai VU, KTU ar VGTU studentų populiacijai, tačiau vis gi įdomu, jog tam tikros tendencijos išryškėja būtent skirtinguose universitetuose. Viena reikšmingiausių prielaidų šiame kontekste yra susijusi su konkrečių universitetų (jų padalinių) kultūros specifika ir ypatumais pažiūrų, formuojamų atskirose organizacijose.

Kitas aspektas – žinių vertinimo rezultatai. Šiuo atveju interviu medžiagoje pastebima, kad neobjektyvaus vertinimo atveju lyties aspektas nėra pažymimas. Tai yra, merginos teigia, jog susidūrus su neobjektyviu vertinimu išryškėja eilė tokių fenomenų, kaip *„nusirašinėjimas <…> nusirašinėja viską ir gauna gerus įvertinimus, iš karto stipendiją, ir pats taip.."* (VGTU2), dėstytojų nenoro/laiko stokos gilintis į išspręstas užduotis nulemtas neobjektyvumas (pvz., *„jiem tikrai yra nuobodu skaityt ir panašiai, bet kartais iš tikrųjų, yra dėstytojų, kurie tiesiog verčia ir, nu gal čia tiek, o čia tiek, nu nėra to objektyvumo"* (VGTU1)), bei iš anksto nustatytos pažymių kvotos, kurių problematiškumą iliustruoja toliau pateikta citata.

Kaip pavyzdį galiu pateikti paskutinį kursinio darbo atsiskaitymą, kurį darėme grupelėmis, ir tiesiog dėstytojas vertino grupelėm, nes kursinis beveik toks pats, gal, gal kelis skaičius reikėjo pakeisti. Ir tiesiog dėstytojas, tu pašneki, ir tiesiog pasako, nu va, dviems galiu aštuonetus rašyti, dviem – septynetus. Pasirinkite, kaip kas norite. (KTU5)

Nors ir beveik visos kalbintos merginos teigia, jog dėstytojai lyties atžvilgiu visus studentus vertina vienodai (t.y. merginos kaip ir nėra nuvertinamos), vis gi, remiantis anksčiau išanalizuota medžiaga, galime įžvelgti šiokios tokios priešpriešos merginų teiginiuose. Pastebėta, jog buvo teigiančiųjų, jog norint gauti tą patį ar geresnį rezultatą, merginos turi atsakinėti ilgiau ir išsamiau. Tad šiuo atveju, negalime vienareikšmiai teigti, jog vertinant žinias lyties faktorius nėra jau toks nepastebimas ir nesvarbus, kaip norėtų manyti ar mano pačios respondentės. Norėtųsi pastebėti, jog analizuojant atliktus interviu žinių vertinimo aspektu, vėl gi buvo pastebėta, jog labiausiai patenkintos studijų rezultatų vertinimais yra KTU studentės.

Nepaisant, tai, ar merginos nuspręs pasirinktas studijas tęsti ateityje, įtakos gali turėti ir tai, kaip dažnai ir ar apskritai yra susiduriama su ***visuomenėje dominuojančiu įvaizdžiu*** apie merginoms ar vaikinams tinkančias specialybes. Kelios kalbintos merginos teigė, jog susidūrė su požiūriu, jog fizikos mokslas nėra moteriška specialybė, ir kad šioje srityje vaikinams yra kur kas lengviau, kadangi tai jų, o ne merginų mokslo sritis: *„Visada, per visą laiką, maždaug sutinki žmonių, pasakai ką studijuoji ir reakcija tokia visada būna, ką mergina veikia fizikoje, kodėl aš čia ją pasirinkau, tai visada tokių būna“ (VU3).* Viena mergina atviravo, jog susidūrus su tokia nuomone, užtikrintai siekti tikslo, įgyti pasitikėjimą savimi yra sunkiau. Apskritai merginoms reikia įveikti daugiau kliūčių ir barjerų, ko nebūtų galima pasakyti apie vaikinus – juk jiems nereikia įrodinėti, jog fizinių ar technologijos mokslų srityse jiems puikiai sekasi. Merginos, susidūrusios su visuomenėje įsitvirtinusia nuomone, jog vaikinų galimybės siekti karjeros yra palankesnės, be abejo, gali apsispręsti iš mokslo srities, kurioje ryškūs lyties stereotipai, ir pasitraukti. Be to, kai kurios respondentės ir pažymėjo, jog su nuomone, kad vaikinams jų pasirinktoje specialybėje yra kur kas lengviau, susidurti tenkama nuolat – iš dėstytojų pusės, iš pažįstamų, iš draugių ir draugų. Pasak vienos iš kalbintų studenčių, *„moterim labiau, aišku, prie projektavimo, tinka sąmatininkėm“* (VGTU4). Tuo tarpu *„ten, aišku, ant kelio nestatys visų pirma moterų“*, nors ir *„tas darbas nėra tiktais ant kelio“*. Pastarosios merginos samprotavimai tik patvirtina prielaidą, kad pačios merginos yra paveiktos stereotipų ir visuomenėje dominuojančio lyties ir moterims ar vyrams tinkamų profesijų įvaizdžių. Galiausiai, įdomu ir tai, jog merginos aiškiai išreiškia biologinio determinizmo idėją palaikančią nuomonę (esą vaikinų loginis mąstymas yra įgimtas ir su jais konkuruoti šioje srityje nereikėtų):

Nu IQ yra, jis matuoja loginį mastymą ir tikrai statistiškai pas vaikinus, vidurkį vedant, jis yra didesnis, negu pas paneles. Nes loginis mastymas pas vaikinus yra kitoks. Jiems reik mažiau mokintis, kad išmokt. (KTU3)

Galiausiai, papildomai verta atkreipti dėmesį ir į ***kitus išorinius veiksnius***, turėjusius įtakos interviu davusių merginų apsisprendimui tęsti/nutraukti pasirinktas studijas. Visų pirma, visuose interviu išryškėja *sunki pirminė adaptacija universiteto aplinkoje*. Tai yra, visos kalbintos merginos pabrėžė, jog pirmieji sunkumai kilo tik prasidėjus studijoms, nes pati universiteto aplinka merginas gąsdino. Jos sakė, kad *„man pirmą mėnesį univere iš tikrųjų buvo labai kraupu, ir kaip sakyt, tokia labai šalta atmosfera“* (VGTU1) ar kad „*iš tikrųjų*

buvo viskas daug sunkiau, negu įsivaizdavau <…> ir man iš tikrųjų buvo, buvo baisu, aš sakau, po pirmo mėnesio tai kai grįžau, tai man ten iš viso buvo šokas, aš verkiau ir sakiau, daugiau nevažiuosiu“ (KTU6). Taigi staiga perėjus iš mokslo sistemos, kurioje viskas buvo kontroliuojama – nepasirodymas pamokose, nepasiruošimas kontroliniams ir pan., į aplinką, kurioje turi tapti savarankiška asmenybe, susiduriama su aplinkos pasikeitimo problema. Tad šioje pirminėje universitete mokymosi stadijoje gali atkristi tam tikras procentas studentų. Tačiau tokiu atveju negalime teigti, jog studenčių(-tų) apsisprendimas buvo silpnas, ar buvo suklysta pasirenkant; tiesiog nebuvo pasiruošta prisitaikyti prie naujos sistemos. Deja, pastarosios prielaidos šiame tyrime negali būti nei patvirtinamos, nei atmetamos.

Kitas veiksnys, kuris išryškėjo – tai merginų *nusivylimas mokslo kokybe* universitete. Pavyzdžiui, viena iš jų kalbėjo:

> *Neee... ten tobulėjimui ribų nėra, kadangi yra vos ne nulinėj stadijoj, kai dėstoma 70-tais metais buvo, tas pats ir dabar ir taip pat... netgi dėstytojai atsineša tas pačias korteles kur pasakojo tėvai, kad vat tas dėstytojas ateidavo su tokiom kortelėm.* (VGTU2)

Šalia to, kad merginos pastebi, jog nesistengiama perteikti naujausios informacijos, išradimų, kitaip tariant, pateikiamai medžiagai trūksta novatoriškumo, dar vienas veiksnys – praktikos stygius – sustiprino nusivylimą mokslo kokybe. Konkrečiai:

> *Kokybe? Aišku, visi mes čia studentai ta kokybe nepatenkinti, norėtume naujų laboratorijų ir panašiai. Bent jau mano atžvilgiu, pavyzdžiui, tie patys kursiniai darbai. Gerai mes ten skaičiuojam, kažką darom, galima ten tų penki šimtai formulių įdėt ir panašiai. Bet tai yra, aš sakau, tai ne kursinis darbas, nu tiesiog tai yra mechaninis atlikimas.* (VGTU2)

Pasak kalbintų merginų, universitete pasigendama sąlyčio su darbo rinka, su verslu. Visa medžiaga pateikiama tik teoriškai, o kursiniai darbai tėra techninis darbas, kuris netobulina specialybinių įgūdžių. Vėlgi, praktikos nebuvimas galbūt gali įtakoti, jog merginos neatranda savęs pasirinktoje specialybėje ir siekia ieškoti naujų galimybių kitoje mokslo srityje.

Trečias ryškus veiksnys, lemiantis nepasitenkinimą mokslo kokybe, tai profesionalaus dėstymo stoka. Merginos tvirtina:

> *Yra labai blogų dėstytojų. Kartais pažiūri į tokius ir neatrodo, jog žmogus su aukštuoju išsilavinimu. Šį semestrą turiu vieną dėstytoją, kuris dėsto tą dalyką ir matosi jis pats to nesupranta. Jisai skaito iš to savo konspekto, daro klaidų ir pats tiek metų dėstęs tą dalyką to nesuvokia.* (VU2)

Arba:

> *Pavyzdžiui, yra tokių, kurie kalba tyliai, nusisukę į lentą ir niekaip nesugeba minties išlaikyti, tiesiog šokinėja nuo minties prie minties, labai sunku susigaudyti.* (VU4)

Galiausiai, dar vienas tokių pavyzdžių – tai pasirinkta specialybė dėstoma anglų kalba, kai laisvai angliškai bendraujančių dėstytojų yra labai mažai. Tokiu atveju tiesiog pasigendama sudominimo, aiškaus ir nuoseklaus dalyko išdėstymo.

Kitaip, veiksnys, galintis sustiprinti merginų pasiryžimą tęsti studijas dabartinėje srityje, - tai *dalyvavimas moksliniuose projektuose*. Kelios tokiuose projektuose dalyvavusios merginos pabrėžė, jog *„tai buvo įdomu“ (VU3)*, jos įgijo naudingos praktikos, sužinojo naujos ir naudingos informacijos. Tačiau norėtųsi pastebėti, jog dėstytojai šiuo atveju galbūt suvaidina pernelyg menką vaidmenį – t.y. nei viena mergina nebuvo skatinama, kviečiama dalyvauti moksliniuose projektuose, o dalyvavusios merginos informaciją apie galimybę sudalyvauti sužinojo iš kitų šaltinių – informacijos bukletų, internetinio tinklapio. Galėtume kelti klausimą, ar didesnė iniciatyva iš dėstytojų pusės nepaskatintų merginų dažniau įsijungti į tokius projektus. Be to, dalyvavimas moksliniuose projektuose yra viena iš galimybių atrasti save fizinių ar technologijos mokslų srityse, ir tai galbūt įtakotų didesnį merginų įsitraukimą į pastaruosius mokslus. Kad pasigendama dėstytojų iniciatyvos galime pastebėti ir iš tokio pavyzdžio – dėstytojo pakviesta sudalyvauti moksliniame tyrime, mergina atsisakė, nes manė, jog yra per silpna. Ji pasakojo:

> *Dėstytojas siūlė kartą kažkokį tai mokslinį darbą daryt, bet aš atsisakiau, dėl to, kad visą laiką yra per didelis nepasitikėjimas savo jėgomis, ir aš manau, kad vaikinai, mūsų bent jau vaikinai, jie yra truputėlį stipresni, ir taip atrodo, kad jie turėtų ten eiti. Kad ten ne vieta.* (KTU2)

Tokią išvadą studentė padarė nepaisant to, jog jos studijų rezultatai, kaip pati nurodė - labai geri. Galima tik spekuliuoti, kad jei dėstytojas būtų paskatinęs merginą sudalyvauti, galbūt ji būtų turėjusi galimybę įrodyti visų pirma pati sau, jog fizinių ar technologijos mokslų srityje ji gali turėti puikias perspektyvas.

Apibendrinant respondenčių atsakymus apie studijų tęsimą ir profesinę karjerą, galima teigti, kad atlikta interviu su fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studentėmis analizė, išryškino keletą problemų, kurių nesprendimas, gali tapti rimta kliūtimi merginų profesinei karjerai fizinių (tiksliųjų) ir technologinių (inžinerijos) mokslų srityje. Visų pirma, kalbintų merginų teigimu, jau universitete studentės susiduria su komentarais apie nelygias merginų ir vaikinų galimybes fizinių mokslų ir technologijų srityje iš ***dėstytojų*** pusės. Stebėtina, tačiau dar ir šiandien galima susidurti su kai kurių dėstytojų išsakoma nuomone, jog merginos nėra tokios gabios ir imlios fiziniams bei technologijos mokslams kaip vaikinai. Jaučiamas priešiškumas iš dėstytojų merginų atžvilgiu, susidūrimas su replikomis, jog merginos nėra lygiavertės vaikinams savo gabumais šiems mokslams, be abejo, gali pastūmėti merginas rinktis kitas mokslo sritis (ir tai akivaizdžiai rodo interviu metu pateikti merginų svarstymai). Kalbant apie dėstytojas(-us), įdomu pastebėti, jog atlikus interviu su visomis septyniolika VU, VGTU ir KTU studentėmis, išryškėjo, jog labiausiai, kaip jau minėta, savo dėstytojais yra patenkintos KTU studentės. Tačiau šiuo atveju dėmesį reikėtų atkreipti ir į tai, jog dauguma kalbintų KTU studenčių studijavo taikomąją matematiką, o ši specialybė greičiausiai visuomenėje nėra taip griežtai traktuojama kaip vyriška sritis. Nepaisant to, jog KTU kalbintos studentės ir išreiškė teigiamą nuomonę apie savo dėstytojas(-us), net ir jų pasakojimuose išryškėjo, jog joms taip pat teko susidurti su dėstytojų komentarais apie merginų ir vaikinų nelygius sugebėjimus. Papildomai, kalbant apie universitetų skirtumus, VGTU atveju buvo pastebėta, jog šiame universitete interviu davusios merginos daugiausiai priešiškų nusistatymų merginų atžvilgiu teko išgirsti iš (arba atkreipti dėmesį į) dėstytojų-moterų. Be abejo, tai gana įdomi situacija - - rodos jog būtent moterys turėtų remti savo lyties atstoves - - tačiau taip nėra. Priešingai, VU universiteto atstovės išskirtinų požymių dėstytojų atžvilgiu neakcentavo.

Atskirai čia vertėtų atkreipti dėmesį ir į merginų santykius su ***bendramoksliais – vaikinais*****.** Nors ir buvo teigiama, jog grupės santykiai draugiški, tačiau kalbant apie gabumus tiksliesiems mokslams, išryškėjo keletas skirtingų atvejų – kai kurios kalbintos studentės, teigia, jog vaikinai merginų sugebėjimų ir gabumų neišskiria ir merginas laiko sau lygiavertėmis mokslo kolegėmis. Tuo tarpu kitos studentės teigė, jog net ir iš bendramokslių vaikinų galima pajausti, jog jie jaučiasi pranašesni fizinių ar technologijos mokslų srityje ir kad merginos šiose mokslų srityse neprilygsta jiems savo žiniomis bei pasiekimais. Galiausiai (ir neišvengiamai) merginoms tenka susidurti ir su ***visuomenėje dominuojančiu įvaizdžiu*** apie merginoms ir vaikinams tinkamas specialybes – pasak, kelių respondenčių, būta situacijų, kada aplinkiniai žmonės akivaizdžiai išreiškia savo nuostabą, jog mergina studijuoja tokias specialybes kaip fizika, inžinerija ir pan.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog dauguma kalbintų merginų ***nusivylė mokslo kokybe*** – pasak studenčių, dėstoma medžiaga nėra naujausia, dažnai studijų programos dalykai išdėstomi arba neaiškiai, arba nuobodžiai – be jokių pavyzdžių, iliustracijų, praktinio pritaikymo verslo ar kt. srityse. Šiuo požiūriu gana didelę svarbą galėtų turėti ***dalyvavimas moksliniuose tyrimuose***, bendruose projektuose su dėstytojais, kas šiandien praktiškai neegzistuoja. Vos keletas merginų yra dalyvavusios moksliniuose projektuose, kitos nėra net girdėjusios apie tokią galimybę (nors pati idėja sudalyvauti tokiuose bendruose projektuose su dėstytojais merginas sudomino). Visa tai rodo, jog studentės neturi galimybės pabandyti save realizuoti tirtų fizinių ar technologijos mokslų srityse dar studijų metais. Taigi tai būtų labai reikšmingas žingsnis padedant apsispręsti dėl būsimos profesinės karjeros būtent šių mokslų srityse. Be to, ***pasigendama ir praktikos*** už universiteto ribų. Kelios studentės minėjo, jog galimybė tiesiogiai išvysti kaip dirba tam tikri mechanizmai (staklės, lazeriai) padeda greičiau perprasti tam tikrus sudėtingus mokslo programos techninius dalykus, tad praktika gamyklose, laboratorijose padėtų merginom geriau įvertinti savo sugebėjimus ir galbūt jos nepabijotų užsibrėžti sau tikslą likti ir išbandyti savo jėgas fizinių, technologijos mokslų srityse.

Galiausiai, žvelgiant į ateities perspektyvas, visos kalbintos studentės planuoja baigti pradėtas bakalauro studijas fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, tačiau kalbant apie magistrantūrą, vos kelios iš jų norėtų ir toliau tęsti mokslus esamoje srityje. Priešingai, dagiau merginų norėtų įgyti ir kitų mokslo sričių žinių, kadangi, jų nuomone, kitos specialybės įgijimas užtikrintų geresnes ateities perspektyvas. Tačiau vargu ar tai galėtų būti vienintelė specialybės keitimo priežastimi, kadangi, kaip parodė atliktas tyrimas, visoms merginoms teko susidurti su nuomone, jog vaikinai yra gabesni ir jų galimybės fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse yra geresnės – tokią nuostatą studentės girdėjo ir iš dėstytojų, ir iš draugų, ir iš mokytojų, iš kitų aplinkinių žmonių. Taigi nenuostabu, jog kai kurios merginos ir pačios patikėjo, jog fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritys skirtos tik vyriškai lyčiai.

Baigiant, įdomu pastebėti ir tai, jog tik viena kalbinta mergina turi tikslą siekti mokslinės karjeros pasirinktoje studijų srityje; visų kitų apklausoje dalyvavusių merginų mokslininkės profesija visiškai nežavi. Priešingai, studenčių žodžiais tariant, mokslininkės profesija – tai nuolatinis sėdėjimas vietoje uždaroje erdvėje, tai atsiribojimas nuo aplinkos, nuo kitų žmonių. Pasak merginų, pasirinkusios mokslininkės kelią jos susidurtų su monotonija ir tai nesuteiktų joms džiaugsmo ar pasitenkinimo savo veikla. Vėlgi, norint atsakyti į klausimą, kodėl merginos susiformavo būtent tokį mokslininko įvaizdį, reikėtų atlikti papildomų tyrimų.

Taigi apibendrinant vėl gi privalu konstatuoti, kad serija skirtingų veiksnių lemia studenčių nuostatas tęsti (arba netęsti) studijas pasirinktoje fizinių (tiksliųjų) ar technologijos

(inžinerijos) mokslų srityse. Be to, kaip pateikta Lentelėje 32, tie patys veiksniai atskirais atvejais veikia teigiamai (t.y. skatina merginas tęsti studijas), o kitais atvejais – neigiamai (t.y. skatina merginas baigus bakalauro pakopos studijas jų nebetęsti pasirinktoje srityje).

Lentelė 32. Vidinių ir išorinių veiksnių, lemiančių studenčių pasirinkimą tęsti studijas fizinių ir technologinių mokslų srityje, pasiskirstymas

	VGTU					**KTU**						**VU**					
Interviu nr.	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
Išoriniai veiksniai:																	
Dėstytojos(-ai)				-/+					+		+					+	-
Šeima				+					+		+					+	
Visuomenė				-					**+**		**-**					**-**	-
Bendramokslės(-ai)				+					+		+					-/+	+
Mokslo kokybė				-/+					-							-/+	
Konkurencija bendramokslių tarpe				-/+													
Vidinės motyvacijos veiksniai:																	
Asmeniniai pomėgiai				+												**+**	+
Pasiekimai											+					+	
Gabumai									+		+					+	+
Perspektyvumas				+					+							+	+
Įvaizdis				+					-/+							+	
Mokslininko karjera				-/+					**-/+**		**-**					**+**	-/+

Taigi merginos, nors ir yra apsisprendusios tęsti mokslus fizinių ir technologinių mokslų srityje, vis gi neplanuoja siekti mokslininko karjeros. Iš visų apklaustų merginų tik viena pasižymėjo ypač stipria vidine motyvacija ateityje įgyti mokslinį laipsnį ir išreiškė norą siekti savo gyvenimą su moksliniais tyrimais, su naujais atradimais mokslo srityje. Verta pastebėti ir tai, jog beveik visos kalbintos merginos įžvelgia ir suvokia savo specialybės perspektyvumą. Kita vertus, apie pačios specialybės įvaizdį merginų tarpe nėra atsiliepiama vien tik teigiamai. Kodėl? – galbūt neigiama patirtis universitete, susidūrimas su stereotipais, su komentarais apie merginų ir vaikinų „tinkamumą“, „padėjo“ merginoms susikurti neigiamą arba tiesiog neutralų įvaizdį apie savo profesiją, specialybę, ar tiesiog savo tinkamumą pasirinktai specialybei. Taip pat kyla klausimas, kodėl merginos nors ir susidūrė su tam tikrais stereotipais, formuojamais visuomenės, vis gi nepabūgo studijuoti tos pačios arba bent jau panašios specialybės ateityje? Galbūt tai rodo labai stiprią vidinę motyvaciją, kuri nesilpnėja netgi susidūrus su neigiamais išorės faktoriais (o tokių būta ir nemažai)? Tam kad būtų atsakytą į šį klausimą derėtų atlikti papildomų tyrimų.

Tuo tarpu kaip matyti iš Lentelės 33., dauguma kalbintų merginų yra apsisprendusios nebetęsti studijų aukštesnėje universiteto pakopoje.

Lentelė 33. Vidinių ir išorinių veiksnių, lemiančių studenčių pasirinkimą ateityje pasitraukti iš fizinių ir technologinių mokslų srities, pasiskirstymas

	VGTU					KTU						VU					
Interviu nr.	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
Išoriniai veiksniai:																	
Dėstytojos(-ai)	-	**-/+**	-/+		-/+	**-/+**	-	**+**		-/+		-/+	+	-/+	-/+		
Šeima		-/+	+		-/+	+	+			+				-/+			
Visuomenė	**-**	-			-/+	-				+			**-**	-			
Bendramokslės(-ai)	+		-/+		+	-/+	**-**	+		+		-/+	**-/+**	+	+		
Mokslo kokybė	-	-			-		-/+			-			-		-		
Konkurencija bendramokslių tarpe		-	-				-										
Vidinės motyvacijos veiksniai:																	
Asmeniniai pomėgiai		-								-			+		+		
Pasiekimai		-				-/+				-			+	+	+		
Gabumai	+	-			+	+	-/+			-/+		+	+	+	+		
Perspektyvumas	+		-			+		+		+		+	+	+	-/+		
Įvaizdis	-	-	-		-/+			-		-		+	+	+	-		
Noras įkurti savo verslą		+			+	+		+		-/+							
Noras dirbti vadovaujamą darbą	**+**					+		+		+			**+**				
Mokslininko karjera	**-**	-	-			-/+		-		-		-	**-**	-	-/+		

Trumpai detalizuojant verta atkreipti dėmesį į tai, kad priimdamos sprendimą pasitraukti iš fizinių ir technologinių mokslų srities merginos kartu įvardina savo specialybės perspektyvumą bei išsako teigiamą požiūrį apie savo profesijas. Kodėl priimamas būtent toks sprendimas – pasitraukti iš fizinių ir technologinių mokslų srities – vieno atsakymo rasti neįmanoma. Tikėtina, kad galbūt merginos pasidavė stereotipų formuojamai nuomonei, jog merginos niekada nepasieks tiek, kiek gali pasiekti vaikinai? Tad kodėl vargintis? Ir kodėl nepasirinkus lengvesnio kelio? O galbūt merginos nesulaukusios jokio pastiprinimo iš išorės, iš tiesų priima sprendimą, jog srityje, kurioje nuo seno dominuoja vyrai, jos nebus pripažintos aukštos kvalifikacijos specialistėmis? Tai tik klausimai, į kuriuos norint atsakyti aiškiau, konkrečiau ir detaliau gali būti atliekamas dar ne vienas tyrimas. Kita vertus, šio tyrimo rezultatai rodė, jog net ir šiandien, nepaisant to, jog vis garsiau ir vis dažniau eskaluojamos tokios temos kaip lyčių lygios teisės, moterų ir vyrų lygios galimybės, merginoms tenka susidurti su netinkamais komentarais iš dėstytojų pusės, su nepagrįsta konkurencija iš vaikinų-bendrakursių (--kaip mergina gali gauti aukštesni balą?--) pusės, su stereotipais. Taigi tyrimo rezultatai verčia formuluoti išvadą: dar ir šiandien merginos/studentės nesijaučia lygiavertės kolegės vaikinams, jos yra linkusios nuvertinti savo sugebėjimus ir atsisakyti geresnių ir platesnių būsimos karjeros perspektyvų.

4.5.4. Apibendrinimas, arba studenčių kelias į fizinius ir technologijos mokslus

Fizinių ar technologijos mokslų studijas pasirenka tos moksleivės, kurioms šie mokslai yra įdomūs, jos jaučiasi turinčios jiems gabumų ir pasiekimų šioje srityje. Gabumai, polinkiai ir pasiekimai – pagrindiniai vidiniai motyvacijos pasirinkti fizinių ar technologijos mokslų studijas veiksniai. Be to, merginų akyse fiziniai ir technologijos mokslai – rimti, perspektyvūs, užtikrinantys darbo vietą. Pastarieji specialybės aspektai skatina merginas studijuoti. Neišvengiamai, merginų sprendimus įtakoja eilė socialinių agentų. Nestebina tai, kad tyrimo eigoje tėvai ir mokytojos(-ai) išryškėjo kaip stipriausią įtaką merginų sprendimams darantys socialiniai veikėjai. Konkrečiau, jei tėvas yra baigęs fizinius ar technologijos mokslus, tikimybė, kad duktė juos pasirinks, didėja. Taip pat tikimybė didėja, jei tėvas įtraukia dukrą į uždavinių sprendimą ar panašiai. Tikimybė dar labiau didėja, jei mokykloje pasitaiko gera matematikos ar fizikos mokytoja, kuri pati gali būti sektinu pavyzdžiu kaip asmenybė, mokėti įdomiai išdėstyti savo dalyką ar įtraukti merginas į papildomą mokslinę ar rengimosi olimpiadoms veiklą. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, merginos tampa atspariomis visuomenės nuomonei, kuri dažniausiai remiasi lyčių stereotipais ir motyvaciją pasirinkti fizinius ar technologinius mokslus veikia neigiamai.

Nors gabumai tarp abiejų lyčių yra pasiskirstę vienodai, merginos sudaro mažumą fizinių ar technologijos mokslų studijose. Tai reiškia, kad toms merginoms, kurios nepasirenka šių mokslų sričių, arba nėra motyvacijos pastiprinimo iš tėvų ir/arba mokytojų pusės, arba yra kažkokių papildomų neigiamų veiksnių, kurių mes negalime sužinoti, tirdami merginas, kurios pasirinko fizinius ar technologinius mokslus. Pavyzdžiui, merginų motinų neigiama patirtis, baigus fizinius ar technologijos mokslus, gali būti stipriu neigiamu veiksniu. Taip pat reikšmingu neigiamu veiksniu gali būti mokytojos(-o) (matematikos ar fizikos) stereotipinės nuostatos. Mūsų apklaustos studentės praktiškai neturėjo tokios (neigiamos) patirties. Bet, hipotetizuojant, gal gabios fiziniams mokslams ir technologijoms merginos, kurios turėjo tokios neigiamos patirties, kaip tik ir nepasirinko pastarųjų mokslų sričių, nors norėjo?

Taigi įstojusios į universitetus merginos pradeda studijuoti. Kai kurios iš jų susiduria su sunkumais dėl to, kad pasikeičia mokymosi sistema, kitoms studijų dalykai pasirodo sunkūs, kitos nusivilia tuo, kad pradžioje dėstomi tik bendrieji dalykai. Kai kurios iš merginų susiduria su dėstytojų nekompetencija ar nevienodu merginų ir vaikinų traktavimu. Tačiau visos tyrime dalyvavusios merginos įveikė šiuos ir kitus sunkumus. Dauguma merginų tęsia mokslus, o studijų dažniau nepabaigia vaikinai. Merginos yra pasiryžusios įgyti bakalauro laipsnį, tik nedaugelis iš jų gailisi pasirinkusios studijuojamas specialybes. Tačiau, kalbant apie ateities studijas, merginų pasirinkimai kardinaliai keičiasi – įgijusios bakalauro laipsnį, jos nori arba padirbėti, arba studijuoti kitą specialybę magistro arba net antro bakalauro lygmenyje (išskyrus nedaugelį). Viena iš esminių priežasčių čia – tai merginų nesitikėjimas sužinoti ką nors naujo, įdomaus tolimesnėse studijose gilinantis į tą pačią mokslų sritį. (Taigi tai – akivaizdus studijų proceso padarinys – merginų atgrasymas nuo pasirinktos mokslų srities). Arba jos supranta, kad dirbant pagal jų pasirinktą profesiją, merginų ir vaikinų perspektyvos toli gražu nelygios. Taigi magistro studijų pakopoje fizinius ar technologijos mokslus studijuoja dar mažiau merginų. Ir dar mažiau merginų pasirinks mokslinę karjerą fizinių ar technologijos mokslų srityse. Nes gi mokslininkės darbas merginoms neatrodo patrauklus, atrodo neįdomus. Nepaisant, kad logiška tikėtis, jog mokslinio darbo įvaizdis susiformuoja studijų eigoje, būtų sunku vienareikšmiškai pasakyti, kodėl merginos apie šią veiklos sritį mąsto būtent taip, kaip užfiksuota šio tyrimo metu. Ar tos/tie dėstytojos/dėstytojai, su kuriomis/kuriais joms teko susidurti, buvo nepatrauklios asmenybės ir negalėjo būti vaidmenų modeliais? Ar tokių vaidmenų modelių Lietuvoje iš viso yra? O gal merginoms tiesiog neteko „paragauti“ tiriamojo darbo? Pagal studenčių pasakojimus – taip,

daugumai neteko, dėstytojos(-ai) nepakvietė arba neparagino. O gal nulėmė jau studijų metu atsinaujinę stereotipai, kad vaikinai gabesni fiziniams ir technologijos mokslams? (Juk kai kurios merginos demonstruoja tvirtą įsitikinimą, pagrįsta moksliniais argumentais). O gal tiesiog – „vynuogės žalios“, t.y. iš studijų patirties pasąmonėje glūdi įsitikinimas, kad nebus vienodų sąlygų su vaikinais?

Visi interviu su studentėmis patvirtino, kad merginos susiduria su lyčių vaidmenų stereotipais, o tuo pačiu ir neigiama nuomone apie jų studijas ir karjeros galimybes fizinių ar technologijos mokslų srityse. Tokie stereotipai vis dar palaikomi visuose – visuomenės, universiteto, mokyklos lygmenyse. Taip pat merginų, studijuojančių fizinius ar technologijos mokslus, interviu analizė rodo, kad jei esamos sąlygos nesikeis, merginų įsitraukimas į pastarąsias mokslų sritis magistrantūros lygmenyje (o juo labiau pasirenkančių mokslininkės karjerą šiose srityse) nedidės. Taigi reikalingos specialios priemonės norint situaciją pakeisti.

4.5.6. Rekomendacijos

Siekiant, kad moterys aktyviau įsitrauktų į fizinius ir technologijos mokslų sritis, remiantis šio tyrimo analizės rezultatais, rekomenduotina kurti ir diegti specialias priemones trijuose lygmenyse:

I. Visuomenės lygmenyje reikalinga šviesti visuomenę ir didinti lyčių vaidmenų stereotipų suvokimą bei tų stereotipų daromą žalą (ne tik moterims, bet ir vyrams).
II. Mokyklos lygmenyje rekomenduotina į mokytojų kvalifikacijos tobulinimą įtraukti pamatinius kursus apie socialinius lyčių skirtumus visuomenėje.
III. Universitetų lygmenyje rekomenduotina:
    1. Mokytojų rengimo srityje įvesti privalomus kursus apie lytį ir visuomenę;
    2. Fizinių ir technologijos mokslų srityse:
        a. Skatinti studenčių dalyvavimą moksliniuose tyrimuose;
        b. Patobulinti praktikos už universiteto ribų sistemą (pvz., sukurti ir palaikyti glaudesnius ryšius su darbo rinkos objektais, stengtis įtraukti studentes į verslo sritį, susijusią su aukštosiomis technologijomis ir pan.);
        c. Parengti studenčių diskriminacijos panaikinimo (mažinimo) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse programas universiteto lygmenyje.

Galiausiai, rekomenduotina atlikti papildomą tyrimą, apklausiant merginas, kurios turėjo gabumų fiziniams (tiksliesiems) ar technologijos mokslams ir kurios mokykloje jau turėjo tam tikrų pasiekimų šiose srityse, tačiau kurios savo studijų objektu aukštojoje mokykloje pasirinko humanitarinės ar socialinės krypties mokslus.

Tyrimas 5: Moterų, dirbančių fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų institucijose, realijos

5.1. Tyrimo tikslas

Ankstesnių studijų rezultatai rodo, kad moteriai vis gi yra sudėtingiau susirasti darbą pagal savo kvalifikaciją apgynus disertaciją[20], moterys mokslininkės patiria ypatingus sunkumus siekiant karjeros pasirinktose (čia – fizinių ir technologijos) mokslinės veiklos srityse[21]. Taigi trečiasis klausimas, analizuojamas antrojoje potemėje (t.y. penktajame tyrime), yra susijęs su moterų mokslininkių praktine veikla mokslo ir studijų institucijose, vykdančiose tiriamąsias ir pedagogines veiklas tiksliųjų ir technologijos mokslų srityse. Kitaip sakant, sekant technine užduotimi, siekiama atsakyti į klausimą: *su kokiomis nuostatomis susiduria merginos, fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų absolventės, įsidarbinusios ir dirbančios universiteto tiksliųjų mokslų katedrose, mokslo tyrimo institutuose, kaip vertina savo profesinės karjeros galimybes ir kaip jų galimybės yra vertinamos iš mokslo administratorių pusės?*

5.2. Tyrimo uždaviniai

Trečiasis tyrimas antrojoje potemetėje (ir penktasis šios studijose ribose) – tai moterų, dirbančių fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų institucijose realijos. Su šiuo tyrimu siejami keli uždaviniai:

1. Atskleisti merginų ir moterų, dirbančių universitetų fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų katedrų ir mokslinių tyrimų institutuose, požiūrio į savo profesinės karjeros galimybes, ypatumus;
2. Atskleisti universitetų fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų katedrų bei mokslinių tyrimų institutų administracijos požiūrio į šiose mokslo srityse dirbančias moteris ir merginas bei jų profesinės karjeros perspektyvas ir galimybes, ypatumus.

5.3. Tyrimo tikslinės grupės

Penktasis šios studijos tyrimas apima vieną konkrečią tikslinę grupę. Tai – *moterys mokslininkės*, dirbančios fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse Lietuvos (aukštojo) mokslo organizacijose.

5.4. Detalus tyrimo metodikos aprašymas

Šis - penktasis studijos tyrimas yra kiek kitokio pobūdžio, nei ankstesni. T.y. čia, kaip trečiojo studijos tyrimo atveju, analizuojami antriniai duomenys. Tačiau esminis metodologinis skirtumas – atliekant pastarąjį, penktąjį tyrimą analizuojami ne antriniai statistiniai, bet

[20] Purvaneckiene, Giedre. 2000. Education of women in Lithuania. *European Manual of Continuing Education*. Luchterhand, Sept, pp.1-18.

[21] *Women in Sciences and High Technology: problems and solutions*. BP 6 BASNET projektas Baltijos šalių tinklas "Moterys moksluose ir aukštosiose technologijose", ISBN: 9 789986 885115, 2007. Vilnius

kokybiniai duomenys. Tai reiškia, kad šiuo atveju nebus tiesiogiai bendrauja su informaciją pateikiančias individais, bet pasinaudojama anksčiau surinkta informacija.

5.4.1. Antrinių kokybinių duomenų kaupimo metodai, šaltiniai ir apdorojimas

Šioje studijos dalyje analizuojamų antrinių kokybinių duomenų šaltinis – BP6 Projekto „Baltijos šalių tinklas ‚Moterys moksluose ir aukštosiose technologijose'" (toliau – BASNET) tai sociologinio tyrimo "Moterų karjera moksle ir aukštosiose technologijose Baltijos šalyse" metu sukaupta interviu medžiaga. Šios medžiagos kaupimo instrumento – pusiau struktūruoto interviu klausimynas apėmė 4 plačius teminių klausimų blokus (*Women in Science and High Technology in the Baltic States* 2007:217-220), iš kurių šioje studijoje (vadovaujantis technine užduotimi) analizuojami du. Tai:

a) mokslininkių požiūrio į savo karjeros perspektyvą fiziniuose ir technologijos moksluose;
b) administracijos požiūrio į moterų mokslininkių karjeros perspektyvą pastaruosiuose moksluose.

Šiame tyrime analizuoti teminiai BASNET studijos klausimų blokai ir tyrimo klausimai pateikti Lentelėje 34.

Lentelė 34. Tyrime 5 analizuojamos medžiagos rinkimo instrumento parametrai ir indikatoriai

Teminis blokas	Klausimai
Karjera	Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? Kodėl? Ar Jūsų mokslo įstaigoje moterys ir vyrai turi vienodas galimybes pakilti karjeros laiptais, tiek kiek tai yra susiję su jų moksline veikla? Kiek mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu?
Darbo ir šeimos derinimas	Ar neturėjo pertraukų, sulėtėjimų mokslo karjeroje (dėl vaikų priežiūros atostogų, ligos ir kt.)? Jei taip, kada ir kaip ilgai? Kaip organizuojate šeimos gyvenimą, kad suderintumėte darbą ir šeimą? Ar Jums teko būti „nuvertintai" kaip mokslo darbuotojai [per darbų paskirstymą, pasiekimų įvertinimą] dėl Jūsų šeiminynės padėties, su motinyste susijusių pareigų, senyvo amžiaus žmonių, ligonių globos šeimoje? Ar teko atsisakyti darbo pasiūlymų dėl šeimos? Ar atsisakytumėte?
Klausimai moterims – vadovėms:	
Vadovaujantis darbas **Lyties reikšmė siekiant vadovės/-o pareigų mokslo institucijose**	Kaip Jūs tapote vadove? Kiek svarbus buvo kolegų skatinimas, palaikymas? Ar teko konkuruoti dėl šios pozicijos su vyrais? Kokius privalumus mokslinėje veikloje suteikia vadovo pareigos? Kokie trūkumai? Kaip Jums sekasi vadovauti? Ar vadovaujamame kolektyve yra mokslininkų vyrų? Kaip Jūs galvojate, kiek svarbu yra vyrams mokslininkams Jūsų institucijoje, ar jiems vadovaus vyras, ar moteris? Ar moteriai-vadovei tenka susidurti su nuomone, kad moterys nėra labai geros vadovės, nes joms kaip moterims trūksta tam tikrų savybių, svarbių vadovo darbe, jos nesugeba vadovauti, yra pernelyg emocionalios, neryžtingos, nesugeba kovoti už vadovaujamą padalinį? Ką Jūs manote apie šį teiginį – ar jis teisingas? Kaip dažnai taip šmaikštauja ar kalba vyrai? Ar moterys palaiko moteris vadoves? Kodėl? Ar Jūsų mokslo įstaigoje moterys ir vyrai turi lygias galimybes pakilti karjeros laiptais, tiek, kiek tai susiję su administracinėmis pozicijomis? Jūsų nuomone, kokiomis savybėmis, būdo bruožais moterys skiriasi nuo vyrų mokslininkų, kas suteikia joms pranašumų ar, atvirkščiai, yra trūkumas, vadovaujančiame darbe? Sakoma, kad vyrai mėgsta rizikuoti, t.y. išmėginti naujas veiklos sritis, o moterys renkasi saugumą. Jūsų nuomone, šis teiginys teisingai apibūdina vyrų ir moterų mokslininkų skirtumus Jūsų institucijoje?
Klausimai moterims, kurios neužima vadovaujančių pareigų:	
Vadovaujantis darbas **Lyties reikšmė siekiant vadovės/-o pareigų mokslo institucijose**	Jeigu Jums pasiūlytų, ar sutiktumėte dalyvauti konkurse užimti vadovaujančias pareigas Jūsų institucijoje? Jei ne, kodėl? O kitoje institucijoje? Užsienio institucijoje? O jeigu tarp konkurentų būtų bent viena kita moteris, ne tik vyrai? Ar ryžtumėtės pati, savo iniciatyva, nelaukdama pasiūlymų, sudalyvauti konkurse? Ar Jūsų mokslo įstaigoje moterys ir vyrai turi lygias galimybes pakilti karjeros laiptais, tiek kiek tai susiję su administracinėmis pareigomis? Kiek neformalūs ryšiai, bendras laisvalaikio leidimas, draugystė lemia vyrų ir moterų mokslininkų karjerą Jūsų įstaigoje? Kuo moterys būtų geresnės vadovės negu vyrai? O kokios savybės trukdytų būti gera vadove? Kaip Jūs galvojate, kiek svarbu yra vyrams mokslininkams Jūsų institucijoje, ar jiems vadovaus vyras, ar moteris? Kaip dažnai Jūsų mokslo institucijoje tenka girdėti kalbant apie moteris kaip visiškai nesugebančias vadovauti, pernelyg emocionalias, neryžtingas, nesugebančias kovoti už padalinį, kuriam vadovauja?

Atliekant penktąjį tyrimą analizuojama 23 interviu, atliktų 2006 m. su moterimis mokslininkėmis, kurios duomenų rinkimo metu dirbo įvairiose Lietuvos (aukštojo) mokslo institucijose fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse. Informacija apie interviu dalyvavusias mokslininkes pateikta Lentelėje 35.

Lentelė 35. Tyrime 5 analizuojamos interviu medžiagos šaltiniai (informatorės)

Eil. Nr.	**Mokslo sritis**	**Institucija**	**Pareigos***	**Amžius** (apyt.)	**Šeimyninė padėtis**
Moterys mokslininkės					
1	Fizika	Valstybinis mokslinis institutas	IV	40	Netekėjusi
2	Fizika	Valstybinis mokslinis institutas	II	40	Išsiskyrusi,1 vaikas
5	Informatika	Universitetas	II	40	Išsiskyrusi, 1 vaikas
6	Fizika	Universitetas	II	55	Ištekėjusi, 2 vaikai
7	Chemija	Universitetas	III	45	Netekėjusi
8	Matematika	Universitetas	II	40	Netekėjusi
9	Chemija	Universitetas	II	40	Netekėjusi, 1 vaikas
10	Informatika	Valstybinis mokslinis institutas	I	40	Ištekėjusi, 2 vaikai
11	Chemija	Universitetas	III	60	Ištekėjusi, 2 vaikai
12	Biochemija	Valstybinis mokslinis institutas	I	30	Netekėjusi
13	Chemija	Valstybinis mokslinis institutas	II	60	Ištekėjusi, 1 vaikas
14	Matematika	Universitetas	III	50	Ištekėjusi, 2 vaikai
15	Biochemija	Universitetas	II	60	Našlė, 1 vaikas
16	Biochemija	Valstybinis mokslinis institutas	III	60	Netekėjusi
17	Chemija	Valstybinis mokslinis institutas	II	30	Netekėjusi
19	Astronomija	Valstybinis mokslinis institutas	II	35	Ištekėjusi
20	Fizika	Universitetas	II	30	Netekėjusi
21	Astronomija	Valstybinis mokslinis institutas	I	30	Netekėjusi
23	Matematikė	Valstybinis mokslinis institutas	III	40	Ištekėjusi, 2 vaikai
Moterys mokslininkės, užimančios vadovaujančius postus					
3	Fizika	Valstybinis mokslinis institutas	IV	60	Ištekėjusi, 2 vaikai
4	Astronomija	Valstybinis mokslinis institutas	IV	50	Ištekėjusi, 1 vaikas
11	Chemija	Universitetas	III	60	Ištekėjusi, 2 vaikai
18	Biochemija	Universitetas	IV	55	Ištekėjusi/ 1 vaikas
22	Matematika	Valstybinis mokslinis institutas	IV	50	Ištekėjusi, 5 vaikai

* I lygmuo (jaunesnioji m.d. ir/arba doktorantė)
II lygmuo (m.d. ir/arba lektorė)
III lygmuo (vyresnioji m.d. ir/arba docentė)
IV lygmuo (vyriausioji m.d. ir/arba profesorė)

Vykdant BASNET tyrimą visi interviu buvo transkribuoti pažodžiui. Taigi tolimesnėje šiame tyrime atliekamoje analizėje interviu buvo naudojami teksto forma.

5.4.2. Duomenų analizės strategija, metodas ir procedūra

Interviu su moterimis, dirbančiomis fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, analizė atlikta vadovaujantis indukcinės tyrimo strategijos principais (Blaikie, 2000:102-104ff). Tai yra, atliekant tematinę diskurso analizę (Wood, 2000:25-33ff) ir analizuojamuose tekstuose identifikuojant dvi šiame tyrime aktualias temas nebuvo vadovaujamasi jokiomis išankstinėmis hipotezėmis nei loginėmis struktūromis. Konkretizuojant interviu tematinio diskurso analizės procedūrą reikia pažymėti, kad (a) pirmuoju žingsniu buvo išskirti du aktualūs tematiniai diskursai, kurie vėliau buvo (b) kategorizuojami ir detalizuojami (sub-kategorizuojami) (žr. Priedas 35), bei (c) interpretuojami.

Svarbu pažymėti, kad antrinių duomenų analizė reiškia, jog galimų pasirinkti būdų atsakyti į tyrimo klausimus (išspręsti uždavinius) spektras yra iš anksto apspręstas tyrimų duomenų. Šiuo atveju, turimos informacijos pobūdis nulėmė tai, jog antrasis tyrimo klausimas apie administracijos požiūrį į moterų karjeros perspektyvas fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose bus atsakomas dviem rakursais. Tai yra, (a) ne tiesiogiai – remiantis pačių moterų mokslininkių nuomone apie tai, kaip, jų supratimu, administracija vertina jų karjeros galimybes ir (b) tiesiogiai – bet apsiribojant tik moterų mokslininkių, užimančių aukštas administracines pareigas akademinėje hierarchijoje.

5.5. Tyrimo rezultatai

5.5.1. Individualizacija: mokslininkių požiūris į savo asmenines karjeros perspektyvą fiziniuose ir technologijos moksluose

Pirmasis aspektas, išryškėjęs analizuojant respondenčių pasisakymus apie jų asmeninę mokslinę karjerą, - tai, kad nevisos moterys mokslininkės vienodai ją supranta. Tai yra, vienos iš jų į karjeros sampratą įjungia ir administracinius postus, kitos – ne. Nuo to, kaip mokslininkės apibrėžia karjerą, dažniausiai ir priklauso jų išsakytos mintys apie tai, ar jos siekia karjeros, ar ne. Administracinių postų užėmimas gali būti laikomas „karjerizmu“; tam respondentės aiškiai priešinasi teigdamos, kad *„aš nesu karjeristė“* (R1, R21). Paklaustos, ar norėtų užimti vadovaujančias pozicijas, kai kurios tvirtino, kad *„niekada niekada [nes] labai nemėgstu visokio vadovaujančio darbo“* (R15) arba kad *„tokio tikslo aš sau nesu iškėlusi“* (R19). Dar daugiau: kitos respondentės teigė, jog jos tiesiog atsisakė užimti administracinius postus, nes *„aš nėjau ir neisiu. <...> Ten mokslui tai iš viso nelieka laiko“* (R3), arba *„tų tokių pareigų tikrai nenorėjau, kadangi atsisakydavau“ (R16).* Viena iš respondenčių tiesiog sakė:

> *Man vienas iš pasiūlymų buvo, tas pagrindinis pasiūlymas buvo pereiti pilnai ten dirbti, su sąlyga, kad po keturių metų tapti katedros vedėja. Aš atsisakiau <...> aš nenoriu administracinio darbo, man tai nėra įdomu.* (R23)

Tačiau jeigu karjera yra suprantama kaip mokslinio autoriteto įgijimas, tada jau išsakoma kitokia nuomonė. Pavyzdžiui:

> *Toks idėjinis, kaip sako, vadovas gal ir norėčiau būt, bet siekt posto... To tai nenoriu.* (R21)

Interviu metu moterys mokslininkės dažniau kalbėjo apie tai, kad joms tiesiog *„patinka daryti darbus, kuriuos man patinka ir aš darau, o aš tai nesiekiau niekuomet nieko ir nesiekiu*

karjeros“ (R22) arba kad *„domina <...> darbas ir jo rezultatai“* (R2), o (bent kai kurioms iš jų) *„svarbiau yra jausti malonumą iš to darbo“* (R18). Iš tiesų dauguma respondenčių atkakliai tvirtino vieną dalyką: jos moksle dirba ne dėl karjeros. Tai yra:

> *Aš noriu pasakyt, kad aš karjeros niekada nedariau, nes aš, pavyzdžiui, tą visą laiką dariau mokslą ir domėjausi*. (R16)

Arba:

> *Man tas darbas yra įdomus ir man nėra svarbu pasiekti daugiau kažko tai.* (R20)

Tos respondentės, kurios mokslinę karjerą sieja ne su administracine pozicija, o su moksliniais laipsniais, vardais ar kilimu mokslinėse pareigose, kalba kitaip. Pavyzdžiui, jos sako, kad *„man karjera buvo svarbu; kilimas mano mokslinės veiklos buvo svarbu“* (R4) arba kad *„kiekvienam žmogui svarbu <...> kai tavo darbas yra įvertinamas, kažkokį moralinį pasitenkinimą jauti“* (R6). Galiausiai, *„jeigu tu dirbi moksle, tai tu, nežinau, tu turi ten kažkiek tai tobulėti, turi kilt karjeros laiptais, aš manau“* (R12), nes *„šiaip tai yra smagu <...> Nu tai lyg tai ir įvertina tave“* (R13).

Svarbu pažymėti, kad daugelis respondenčių interviu metu išreiškė besitikinčios, kad jų mokslinė karjera bus sėkminga, o su pakilimu mokslinėse pareigose padidės ir atlyginimas, nes *„jeigu turi aukštesnį etatą, tai tuo padidėja šiek tiek alga“* (R7). Jos tvirtino ir vylėsi:

> *Rudenį man peratestavimas bus, ir norėčiau iš tikrųjų pareigose pakilt.* (R19)

Arba:

> *Visai norėčiau tapt docente. <...> dabar aš noriu tapti docente ir viskas, o kai tapsiu docente, tai galbūt norėsiu kažko ir daugiau.* (R8)

Arba:

> *Daug užkilti tai nėra svarbu, bet vieną laiptelį iki daktaro laipsnio reikėtų.* (R10)

Apibendrinant respondenčių požiūrį į savo mokslinę karjerą, galima pasakyti, kad čia išryškėja aiški takoskyra. Tos respondentės, kurios sieja mokslinę karjerą su administracinėmis pozicijomis, į karjerą žiūri aiškiai negatyviai. Jos sakosi dirbančios mokslinį darbą dėl įdomumo, o ne dėl karjeros. Tuo tarpu tos respondentės, kurios karjerą sieja tik su mokslinėmis pareigomis, laipsniais ir moksliniais vardais, į karjerą žiūri pozityviai. Tačiau nepasitaikė nė viena mokslininkė, kuri būtų aiškiai orientuota į lyderystę, nesvarbu, ar moksle, ar administracinėje veikloje. Viena iš respondenčių paaiškino taip:

> *Ir aš manau, kad tai yra moters bruožas. Vyram, mano supratimu, kiek aš pažįstu vyrų, jiems yra, daugumai vyrų tas yra svarbu.* (R18)

Įdomu, nė viena respondentė nepripažino, kad būtų turėjusi kliūčių, susijusi su lytimi, išskyrus **darbo ir šeimos pareigų derinimo** problemą. Tiksliau, respondentės kalbėjo apie šeimą, kaip apie vieną iš svarbiausių kliūčių moters mokslinėje karjeroje. Respondenčių pasisakymuose tiek apie savo asmeninę patirtį derinant mokslinę veiklą ir šeimos pareigas, tiek apibendrintai apie moteris fiziniuose ar technologijos moksluose, išryškėja kelios reikšminės kategorijos, kurios pateiktos Lentelėje 36.

Lentelė 36. Reikšminės kategorijos šeimos ir mokslinės karjeros diskurse.

Kategorija	*Kontekstas*
Pasirinkimas	mokslininkės renkasi tarp karjeros ir šeimos
Praradimai	tenka atsisakyti daugelio dalykų
Mama	arba kitų pagalba auginant vaikus
Vaiko priežiūros atostogų panaudojimas	moksliniam darbui
Atsilikimas nuo vyrų	kaip šeimos pareigų prisiėmimo pasekmė
„Natūralus“ šeimos pareigų priskyrimas tik moterims	kaip pagrindinė esamos situacijos priežastis

Pasirinkimas. Dauguma respondenčių tvirtino, kad joms teko daryti tam tikrus pasirinkimus. Pavyzdžiui, kaip viena iš jų pasakojo:

> *Aš buvau <> prieš motinystės atostogas ir pagal sutartį dirbau vienoj firmoj, dirbau ir čia. <> ta firma man siūlė, kad jie už savo pinigus samdys auklę vaikams, kad tik pas juos ateičiau. <> aš manau, kad mama yra labiau reikalinga vaikams negu auklė. Aš pati norėjau auginti vaikus.* (R10, ištekėjusi, 2 v.)

Kitas pavyzdys iliustruoja tokią situaciją, kai būtent dėl vaikų auginimo tenka sulėtinti mokslinės karjeros tempus. Tai yra:

> *Man pagrindinė priežastis yra dukros auginimas, tai man pirmenybė tenka dukrai. <> Tai aš dirbu nuo to laiko, kai vaikui metai sukako. Dirbu, bet ne tokiais tempais, negaliu pasidžiaugt savo pasiekimais.“* (R9, netekėjusi, 1 v.).

Suprantama, rinktis tarp šeimos ar darbo teko nevisoms respondentėms, tačiau, kaip jos pačios teigia, *„jeigu reikėtų rinktis, aš visada rinkčiausi šeimą“* (R6, ištekėjusi, 2 v.).

Praradimai. Augindamos vaikus, mokslininkės mažiau publikuoja, praranda formalų pagrindą jų mokslinės veiklos vertinimui. Pavyzdžiui, moterys mokslininkės pasakoja:

> *Iki pusantrų metų auginau aš ją, o tada... tada ten visi kažką dirbo, o tada aš pradedu eiti į darbą, nes jau pinigų nėra, reiškia, visai. Tai ta serga, tai dvi savaites serga, dvi savaites aš darbe. Tai atbėgęs priešokiais ten padedi jiems kažką, o paskui... o paskui nu buvo ten tokių situacijų. Sako, kad tu mažai dirbai, reiškia, ko tu nori. O reikia surinkt tuos balus, kažkokius koeficientus.* (R13)

Apie publikacijų trūkumą, sunkų grįžimą ir kolegų vijimąsi kalba ir kitos mokslininkės, kurios *„tokį, sakau, štilių turėjau ir paskui labai stipriai man reikėjo temptis ir pasivyti kolegas“* (R15), kadangi *„kai grįžta, tai yra be galo sunku“* (R23).

Dėl šeimos ir mokslinio darbo derinimo respondentėms teko atsisakyti ir konkrečių dalykų. Tai gali būti vaikų gimdymo atidėjimas (pvz., *„mes, pavyzdžiui, aštuonis metus nedidinome šeimos“* (R4)). Kitos, auginusios vaikus, respondentės negalėjo vykti į konferencijas, atsisakė stažuočių ar darbo užsienyje. O šie išvardyti dalykai ne tik praplečia mokslinį akiratį, sudaro galimybę užmegzti mokslinius ryšius, bet ir suteikia galimybę pasinaudoti šiuolaikiška aparatūra, kas tiksliuose ir gamtos moksluose labai svarbu. Kaip savo pavyzdį pateikė viena respondentė:

Kai aš apsigyniau disertaciją, aš jau žinojau, kad aš jau laukiu antro vaiko. <...> man tada sakė instituto direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams: „tai tau dabar labai reikia važiuoti į mokslines stažuotes.“ Na, į kokią mokslinę stažuotę aš važiuosiu tokioj būklėj? Aš nevažiuosiu.“ (R23)

Mama. Vaikus auginusios respondentės minėjo, kad jų situacija buvo geresnė nei kitų moterų, todėl kad buvo kas padeda auginti vaikus: dažniausiai – motina arba vyras. Viena iš jų tvirtino, kad ji yra *„tokia laiminga moteris, kuri turi kam palikti vaiką“* (R2); kita interviu metu svarstė, kad *„jeigu nebūtų buvę mamos, kitaip būtų viskas susiklostę“* (R4). Kai kurioms respondentėms mamos parama leido neatsisakyti ir ilgesnių išvykų, nes *„mama prižiūrėjo vaiką, kai aš buvau stažuotėse Vokietijoje, tai va vieną kartą manęs septynis mėnesius nebuvo, kitą kartą keturis, <> Danijoj buvau mėnesį“* (R5). Mamos vaidmuo nesumenkėja ir augant vaikams, jos pagalba yra derinama su darželio lankymu. Pavyzdžiui, vienos iš mokslininkių šeimoje *„ryte vaikai eina į darželį (galvoja), paskui mano mama padeda“* (R 10). Kitoms respondentėms vaikus padėjo augint jų vyrai. Kaip kelios iš jų pasakojo:

Bet mano vyras yra labai tolerantiškas tokiems dalykams. Mes susituokėme dar studijų metais, tai keisdavomės, vienas grįžta, kitas eina su vaikais. Ir po to, kai aš ir antrąjį pagimdžiau, tai kai jis grįždavo iš darbo, aš eidavau į darbą ir tuos kandidato minimumo egzaminus laikiau su vaikais. (R6)

Arba:

Tai būdavo taip: vyras grįžta iš darbo po paskaitų, po savo jau darbų, tada lieka su sūnumi jau vakare; aš važiuoju čia, dirbu, grįžtu ir taip kartojasi. (R11)

Kai kurios respondentės pažymi, kad jų akademinė aplinka palanki šeimai. Pagrindinis to požymis yra tai, kad galima į darbą atsivesti vaikus. Pavyzdžiui, viena iš respondenčių ėjo laikyti kandidatinio minimumo egzamino kartu su vaiku, vėliau – atsivesdavo vaiką į darbą (R6). Kita respondentė vaikus vežėsi į ekspedicijas (R11) ir pan. Daugiau nei tris vaikus išauginusi mokslininkė teigė, kad ji iš viso neturėjo jokių problemų, visur galėjo pasiimti vaikus (R22): ėjo net į posėdžius su kelių mėnesių kūdikiu, su didesniais vaikais – skaityti paskaitų. Galiausiai, trys respondentės (R5, R10, R14) interviu metu pažymėjo, kad mokslininkės profesija yra pati palankiausia moterims auginti vaikus, kadangi jos gali turėti laisvą darbo grafiką, suderinti paskaitų tvarkaraščius. Įdomu, jog šios moterys nekreipia dėmesio į tai, kad jos (bet ne jų vyrai – vaikų tėvai!) turi derinti paskaitų tvarkaraščius, kad jos (bet ne jų vyrai!) turi spręsti, kaip išvykti į mokslinę stažuotę, ir pan.

Vaiko priežiūros atostogų panaudojimas. Visumoje, pagrindinis vaikus turinčių respondenčių bruožas yra tai, kad jos arba anksčiau grįžo iš vaiko priežiūros atostogų, arba dirbo ir tų atostogų metu. Čia svarbu tai, kad toks pasirinkimas – realiai nepasinaudoti vaiko auginimo atostogomis – yra būdingas visų kartų mokslininkėms. Pavyzdžiui, kai kurios respondentės grįžo į darbą po 3-4 mėnesių po vaiko gimimo, nors dirbo ir nepilnu krūviu, nes *„aš žmogus pareigingas ir aš..., jai buvo trys mėnesiai, vyras įsidarbino pamaininį darbą dirbti, ir aš pusę dienos dirbau tenai“* (R3, ištekėjusi, 2 v.). Kitas atvejis – *„po to tris mėnesius buvau tose dekretinėse atostogose, bet mano jaunesnieji darbuotojai dirbo, su jais palaikiau kontaktą ir aš gana anksti išėjau dirbti“* (R4, ištekėjusi, 1 v.). Arba:

Nu dekretines atostogas aš ėmiau. Nu kadangi aš dirbau du darbus, aš dirbau mokytoja mokykloje, o čia buvau doktorantūroje. Tai mokykloje pasiėmiau dekretines atostogas, o čia dirbau. Aš savo dukrą užsiauginau čia institute. Aš turėjau galimybę ir po pusę dienos ir namie dirbti. (R2)

Pirmosios trys aukščiau cituotų respondenčių atstovauja vyresniąją kartą (jos apie 50-60 metų). Tuo metu, kai jos augino vaikus, buvo apmokamos tik motinystės atostogos. Būtent todėl viena iš ankstesnio grįžimo į darbą priežasčių, kurias mini respondentės, buvo ir pinigai.

Svarbu pabrėžti, kad, pavyzdžiui, viena iš interviu kalbėjusių mokslininkių (kuriai interviu metu buvo apie 40 metų) dėl vaikų gimimų nedarė beveik jokios pertraukos moksliniame darbe dėl mokslinių priežasčių. Tuo tarpu pilnai 3 galimus metus vaiko priežiūrai panaudojo tik viena iš mūsų apklaustų mokslininkių (R10). Jos atveju tikėtina priežastis – tai, kad ji augino dvynukes. Vėl gi įdomu tas, kad daugelis iš respondenčių galvoja, kad faktas, jog jos augindamos vaikus, dirbo, yra *„netipinis atvejis: aš panaudojau tas dekretines atostogas – buvau su vaiku ir verčiau knygą“* (R18). Tačiau sprendžiant iš mūsų interviu – toks atsidavimas moksliniam darbui siekiant jį suderinti su vaiko auginimu yra beveik visiškai tipiškas atvejis, sėkmingai siekiant mokslinės karjeros. Gal būt, dauguma tų, kurios pilnai panaudojo vaiko priežiūros atostogas, ir nepadarė sėkmingos mokslinės karjeros? Gal būt, todėl visuomenėje susidaro tokia nuomonė, kad mokslinė karjera fiziniuose ar technologijos moksluose neįveikiama moteriai? – tokią užduotį tegali įveikti tik neturinčios vaikų moterys (arba – visuomenės nuomone – negyvenančios visaverčio gyvenimo[22]), arba „supermoterys“, kokiomis būtų galima laikyti ir šiame tyrime dalyvavusias moteris mokslininkės. Tačiau pats toks pavyzdys, kad yra galinčių, taip pat neigiamai veikia tiek pačių mokslininkių, tiek visos visuomenės nuostatas į moterų mokslinę karjerą tiksliuose ir gamtos moksluose. Jeigu yra moterų, kurios ir augina vaikus, ir gali lygiuotis su vyrais moksliniais pasiekimais, tai susidaro įspūdis, kad kitos, kurioms nepavyksta – pačios kaltos. Paprastai nekreipiama dėmesio į tai, kad tos „supermoterys“ įdeda pastangų žymiai daugiau nei vyrai, turėdamos dvigubą krūvį.

5.5.2. Generalizacija: mokslininkių požiūris į moterų karjeros perspektyvą fiziniuose ir technologijos moksluose

Kalbant apie moterų karjeros perspektyvas fiziniuose ir technologijos moksluose, visų pirma reikia grįžti prie to, kaip moterys mokslininkės supranta karjerą moksle ir suvokti tai, kad moterys dažnai reiškia dvi skirtingas nuomones. Tai yra, kaip jau minėta anksčiau, vienos respondentės mokslinę karjerą sieja su administracinėmis pareigomis, o kitos – ne. Tai yra, *„nemanau kad susiję, nebent atvirkščiai, nes turiu kolegų, kurie pasidarę prodekanais ir tuomet jų mokslo karjera smuko“* – teigė viena respondentė (R7). Jai pritarė ir kitos sakydamos, kad administracinė ir mokslinė karjera *„mažai siejasi“* (R15) arba *„nebūtinai, <...> gali būti nesusiję“* (R17). Konkrečiau:

> *Geras administratorius ne visada turi būti geras mokslininkas ir atvirkščiai. Geras mokslininkas, jam tai yra neįdomu. <...> Mokslininkui tai yra prievolė daugiau* (R23)

Tačiau buvo ir kitokių nuomonių. Pavyzdžiui, geresnes mokslinės karjeros perspektyvas bei galimybes respondentės matė tiems, kurie užima vadovaujančias pareigas. Kaip viena iš jų pasakojo:

[22] Tyrimų „Moteris Lietuvos visuomenėje“ duomenimis, teiginiui „Moters gyvenimas tik tada yra visavertis, jei ji turi vaikų“, 1994 m. pritarė 88% moterų ir 79% vyrų, 2000 - 72% moterų ir 67% vyrų (Purvaneckas A., Purvaneckienė G., 2001)

Sakyčiau, kad taip, todėl kad kuo daugiau turi galimybių, jeigu kažką tai gero padarei moksle, tai kaip ten bebūtų visiems reikia turėti savo grupę tai vat kuo tu esi aukštesnėse pareigose, tuo tu turi daugiau galimybių burti grupes, gauti patalpas, techniką ir ta prasme viso šito reikia. (R5)

Pastaroji respondentė šitaip tvirtino matydama naudą visai mokslinei grupei tais atvejais, kai grupės vadovas užima administracinę poziciją. Kita respondentė įžvelgė, kad pasiekus tam tikrą mokslinį lygį, administracinė karjera yra tiesiog neišvengiama. Ji tvirtino:

Karjera – taip. Karjera be abejonės. Karjera be abejonės susijusi. Nes kas suprantama „karjera"? Karjera - tai suprantama kilimas tais administraciniais laiptais. <...> kai tu pasieki tam tikrą lygį, <...> ir tada tu esi tiesiog priverstas lipti tais administraciniais laiptais. (R18)

Galiausiai, buvo ir tokių respondenčių, kurios daugiau akcentavo administracinės karjeros teigiamą įtaka mokslinei karjerai. Pavyzdžiui, kaip viena iš jų buvo įsitikinus, *„jei nori būti žinomas, turi užimti postus"* (R22). Dar daugiau:

Matyt, [mokslinė ir administracinė karjera] susijusi. Todėl, kad, reiškia, į direkciją, renkama į tą tarybą visą, į tą... ir jie daugiausia pasiekia. Ir jie habilituoti. (R13)

Arba:

O po to jau ten kai jau akademikai, dar jeigu korespondentai renkami, tai ten dažniausiai vis tiek nuo tų pareigų priklauso. Ten gali kartais straipsnių nelabai daug reikėti, tik kiti tokie dalykai nulemia. (R16)

Pastarosios citatos atskleidžia, kad moterys mokslininkės pripažįsta savaime suprantamą dalyką, jog tam tikri pasiekimai vis gi yra reikalingi norint užimti kažkokį aukštesnį postą. Tačiau, šalia to, citatose išryškėja du papildomi karjeros aspektai. Viena – (aukštesnė) pozicija akademinėje hierarchijoje sudaro galimybes pasiekti dar daugiau. Toks „pridėtinės vertės" reiškinys jau senai yra pavadintas Mato efektu. Tačiau papildomai mokslininkių pasisakymuose pastebima ir nuoroda į „kitokius dalykus", kurie, turbūt, niekada nėra aiškiai įvardinami ir vienareikšmiškai vertinami, bet dažniausiai apriboja būtent moterų, nepriklausančių vadinamiems „berniukų klubams", karjeros galimybes. Dar daugiau, atskirais atvejais moterys mokslininkės į administracinėje karjeroje įžvelgia tik neigiamą atspalvį. Kaip viena iš jų komentavo:

Jeigu tavo karjera yra, tu labai nori būti habilituotas daktaras, o po to patapti akademiku ar dar kažkuo, tai tikriausiai labai susijusi. Bet aš nemanau, kad tai yra mokslininkas. Aš manau, kad tai yra valdininkas savo mentalitetu. Kartais būna labai puikus mokslininkas, mentalitetu valdininkas. (R14)

Taigi ar skiriasi vyrų ir moterų galimybės daryti karjerą (kaip ją supranta respondentės) fiziniuose ar technologijos moksluose? Pasak respondenčių, iš esmės – ne. Tik pora respondenčių švelniai užsimena apie tai, kad *„na jeigu mes visus niuansus [įvertinsim], tai vyrai [lengviau siekia karjeros]"* (R2). Arba, kaip tokią nuomonę palaikanti kita mokslininkė mėgino juokauti:

Manau, kad [visi] turi lygias galimybes. Bet vyrai turi lygesnes (juokiasi) (R12)

Be to, respondentės pastebi ir tai, kad vyrai sudaro daugumą vadovų fizinių ir technologijos mokslų sričių institucijose. Pastarąjį faktą moterys jos aiškina įvairiai: vienoms atrodo, kad taip yra tiesiog todėl, kad vyrų mokslininkų daugiau (R22), kitoms atrodo, kad moterims sunku todėl, kad jos jautresnės, negalėtų bausti pavaldinių (R18) arba kad vyrai iniciatyvesni (R17). Neargumentuodama kodėl, viena respondentė tiesiog pasakė:

> *Moteriai sunkiau būtų būti gerbiama vadove, kurios žodžio klausytų. <...> Prieš tai ten buvo vadovas vyras kažkaip daugiau pagarbos turėjo.* (R21)

Taigi pagrindinis argumentas – lytis; asmeninės vadovės ar vadovo savybės, gebėjimai ir kt. nebesvarstoma. Tačiau kitame interviu atrandamas platesnis paaiškinimas:

> *Tiksliuosiuose tai čia yra specifika. Čia yra vis tiktai jeigu imtum matematiką, fiziką, tai čia yra daug to sėdėjimo, juodo darbo užsidariusiai. Vėlgi gali galvoti, kad gal čia per mažai moterų, bet gal jos nenori, nes jeigu iš tikrųjų tapti tuo tikru mokslininku tai turi pasišvęsti valandų valandas, dienų dienas sėdėti <...>, bet jeigu nenori moterys... šiaip jau moterys apskritai yra daugiau praktiškesnės ir aktyvesnės, nu taip gamtos duota, galbūt pasikeis tos funkcijos, bet tai daugiau yra gal joms ir ne prie širdies, jeigu sėdėsi.* (R22)

Pastarojoje citatoje ir vėl nuskamba motyvas, kad tiesiog „pačios moterys“ (nenori). Tai yra, čia mėginama svarstyti mokslo specifikos terminais ir priežasčių ieškoti pačioje mokslinėje veikloje. Tuo tarpu mokslinė veikla suprantama kaip kitokia, ne ta veikla, kuria norėtų užsiimti moteris (taigi kodėl moterys dirba fizinių ar technologijos mokslų srityse apskritai?!). Dar daugiau, pagrindinė moterų neįstraukimo į fizinius ar technologijos mokslus priežastis matoma išskirtinai tik moters „natūralioje prigimtyje“. Pastarasis argumentas dar aiškiau išsakomas sekančioje citatoje.

> *Galimybės tai, manau, <...> nėra ribojamos iš iš iš išorės. Galbūt vidinės yra ribojamos labiau. Vidines ribojamos natūralu, nes jau jau pati prigimtis kalba, kad, ta prasme, vis tiek bus sunkiau. Jeigu, tarkim, ten galvojant sukurt šeimą.* (R20)

Taigi ir vėl grįžtame prie pagrindinės kliūties moterų mokslinėje karjeroje – šeimos. Kai respondentės kalba apie mokslinės veiklos ir šeimos pareigų derinimą, iškyla vėl tos pačios kategorijos, kaip ir kalbant apie savo asmeninę mokslinę karjerą – pasirinkimas ir praradimai – ir dar prisideda atsilikimas nuo vyrų bei „natūralus“ šeimos pareigų priskyrimas tik moterims.

Pasirinkimas. Kaip moterys mokslininkės pasakoja:

> *Jai antram kurse buvo pasakyta vadovo, toks garsus labai matematikas jai pasakė, kad tu turi apsispręst, ar tu gimdysi vaikus, ar tu užsiimsi mokslu. (R23)*

Ši ištrauka – tai pasakojimo apie vienos iš respondenčių buvusią bendramokslę, kuri *„...buvo Tarybų Sąjungos olimpiados nugalėtoja“*, kas reiškė, kad *„panelė buvo tokia, kad mąstymas skvarbus, kad jeigu buvo kažkokia olimpiada fakultete, kad jeigu ji ateidavo, tai vyrukai išeidavo.“*

Apie moterų pasirinkimą tarp šeimos (ypač – vaikų) ir mokslinio darbo fizinių ar technologijos mokslų srityse kalba nemažai respondenčių. Kaip viena iš jų konstatuoja:

> *Tai yra pasirinkimas. Todėl, kad moteriai galbūt ir sunkiai paskui, jeigu šeima, vaikai prasideda. Dar ne vienas – keli. Suderint tą viską tikrai labai sunku. Ir daug, sakau, pastangų reikia. Tikrai reikia darbo, reikia, kad smegenys pastoviai virtų ir virtų.* (R11)

Tačiau, interviu išsakomi sunkumai, apribojimai ar net tiesioginiai draudimai dažniausiai nėra sąmoningai įvertinami kaip iš išorės ateinančios dirbtinai sukuriamos kliūtys. Priešingai, kaip mano dauguma respondenčių, moterys pačios laisvai pasirenka tarp šeimos ir mokslinės karjeros. Tai yra *„moteris pasirenka, kiek jinai skirs [laiko] savo vaikams ir šeimai, ir kiek jinai skirs tam mokslui“* (R15). Pavyzdžiui:

> *Arba tos moterys, kurios visą gyvenimą – mano kartos – augino vaikus, rūpinosi namais ir visą laiką ir liko vyr. laborantės. Savo noru. Tiesiog joms pakako tiek. Vyrai jų karjeras padarė. Joms užteko tiek. Ir tiesiog taip jau susiklostė.* (R11)

Taigi vienas galimas moters – fizinių ar technologijos mokslų srities mokslininkės pasirinkimas – tiesiog atsiduoti šeimai. Tai yra, cituojant:

> *Aš manau, kad moterys gana anksti apleidžia tuos mokslus ir save ... pašvenčia grynai šeimai, šeimos reikalams ir pasitenkina tuo savo žemesniu pasiektu lygiu.* (R19)

Kitas pasirinkimas – tiesiog atsisakyti asmeninio gyvenimo:

> *Pažiūrėkim, kiek Vilniaus universitete matematikos... informatikos visada buvo moterų. Mažai. Dvi, dvi moterys visu laiku buvo. <> Bet, tarkim, jos neturėjo savo asmeninio gyvenimo.* (R23)

Svarbu pastebėti, kad būtent tokios pasirinkimo problemos nėra atskirų kartų problemos; šios problemos yra aktualios tiek vyresnėms, tiek ir jaunesnėms mokslininkėms. Tai yra, apie pasirinkimą kalba ne tik brandaus amžiaus moterys, bet ir jaunos, pastebėdamos kad *„jinai pasirinko mokslą ir išsiskyrė“* (R21). Taigi išvada čia gali būti viena: respondenčių nuomone, moterys **pačios laisvai pasirenka** tarp mokslinio darbo tiksliųjų ar gamtos mokslų srityje ir šeimos. Jos taip pat pasirenka, kiek laiko skirs šeimai, kiek karjerai.

Praradimai. Nei viena respondentė nepaminėjo, kad jos mokslinės veiklos kelyje būtų pasitaikę kokių tai neįveikiamų kliūčių, kurioms įveikti jos būtų turėjusios aukotis ir aukoti. Nepaisant, suvokdamos, kad *„per 3 metus tu gali ir nutolti nuo mokslo [nes] vis viena per 3 metus gana sparčiai viskas pažengia į priekį“* (R19), jos yra linkusios pripažinti, kad *„kai jau reiktų vytis, nu ir nežinau, kaip ten pavyktų“* (R19). Taigi esminis argumentas šiame kontekste – tai *„ šeima“* (R12). Būtent dėl šeimos reikia atsisakyti mokslinės karjeros arba, priešingai, dėl mokslinės karjeros atsisakyti šeimos.

Atsilikimas nuo vyrų. Tipiškas paaiškinimas, kodėl moterys mokslinėje karjeroje atsilieka nuo vyrų yra paremtas lyčių biologiniais skirtumais. Tiksliau:

[Moterys nuo vyrų moksle atsilieka] nes vyras negimdo. O moteris, jinai... automatiškai gaunas, kad jinai atsilieka profesinėj srity. (R21)

Arba

[Vyras] daugiau, galbūt, [galės] laiko sau, savo moksliniam [darbui] <> skirti. Moteris vis tiek neturės, reiškia, prižiūrės vaikus, ten šeimą ir taip toliau.“ (R20)

Nepaisant, kad šie argumentai pagrįsti tik tradiciniu mąstymu ir subjektyviu matymu, vis gi reikia pripažinti, kad šeimos puoselėjimas ir vaikų auginimas – tai, respondenčių nuomone, viena iš svarbiausių moterų atsilikimo mokslinėje karjeroje priežasčių. Tačiau – čia: retoriškai – kodėl tik moterų?

„Natūralus“ šeimos pareigų priskyrimas tik moterims. Šiame kontekste pirmiausia verta atkreipti dėmesį į tai, kad visuose interviu respondentės vaikų auginimą siejo beveik išimtinai tik su moterimis. Tai yra, tik moterų siejimas su vaikų auginimu dažnai aiškinamas prigimtimi. Pavyzdžiui, cituojant:

[Moterų] pati prigimtis kalba, kad, ta prasme, vis tiek bus sunkiau. Jeigu ten galvojant sukurt šeimą <> iš karto, reiškia, iškrenta keli metai. (R20)

Arba:

Tai visa problema tame ir yra, kad moterys po darbo turi bėgti namo ir ten atlikti savo darbą: turi virti vakarienę, išklausyti kitus šeimos narius. Na ir tokia prigimtis yra. (R2)

Sunku būtų ginčytis su tuo, kad *„tokia jau moters fiziologija – gimdyt vaikus, rūpintis“* (R21). Tačiau čia svarbu pabrėžti tai, kad respondentės ne tik vaikų gimdymą, bet ir vaikų priežiūrą bei kitas namų ūkio pareigas (pvz., valgio gaminimą) priskiria moters prigimčiai ar fiziologijai. Tai yra, pradedant fiziologiniais skirtumais ir akcentuojant moters reprodukcinę funkciją, baigiama (socialiai tradiciškais, bet logiškai absurdiškais) moters socialinių vaidmenų tvarkant šeimos ūkį sutapatinimais su jos fiziologiniais poreikiais. Įdomu tai, kad tokie priskyrimai būdingi būtent jaunesnės kartos mokslininkės.

Papildomai, interviu medžiagoje išryškėja ir kitas moterų bei vyrų skirtumų aspektas. Kaip viena iš respondenčių samprotauja:

Aš manau, kad tai yra moterų galvoj, moterų psichologijoj. Vyrų ir moterų psichologijos skirtumas. Moterys vis viena nuo vaikystės žaidžia lėlėm, žaidžia namus tenai. Tai jos ir gyvenime jeigu susidaro tokias sąlygas, kad reikia dirbti būtent tokius darbus, jos tuos darbus ir dirba. (R19)

Tačiau, kas akivaizdu ką tik cituotoje ištraukoje, respondentė toliau nesigilina į klausimą, o kodėl mergaitės „žaidžia lėlėm“? Beje, ir kitos respondentės kalba apie tai, kad mūsų visuomenėje taip priimta, taigi, šeimos rūpesčius moterims priskiria pagal tradicijas, jų nekvestionuodamos. Tiksliau, *„vis tiek, kaip ten bebūtų, moteris daugiau pririšta prie šeimos, prie vaikų“* (R11). Galiausiai, *„ir moterų yra moksle mažiau dėl to, kad jos gal būt jaučia didesnę atsakomybę šeimai negu kad vyrai“* (R19).

Svarbu atkreipti dėmesį, kad aukščiau užfiksuotas (mažiausiai – naivus) moters sutapatinimas su jos reprodukcinėmis funkcijomis sąlyginai paneigiamas, kai respondentės ima kelti klausimus apie tai, kad tos visuomenės tradicijos galėtų ir keistis, ir į šeimos rūpesčius, o ypač vaikų auginimą, galėtų įsijungti ir vyrai. Pavyzdžiui, viena iš jų svarstė:

Jeigu susitvarkytų tas gyvenimas taip, kad vyrai tikrai būtų lygiaverčiai pagalbininkai šeimoj... <> Bet kol kas tai situacija yra tokia, kad turbūt, nu nežinau, aš skaičius bijau sakyti, kad 80 procentų šeimų vis tiek moteris pagrindinė... <> Laiko tuos tris kampus. (R15)

Arba:

Aišku, kad moterys pareigų šitoj visuomenėj ir šeimoj, jinai turi žymiai daugiau pareigų negu vyras. Jau tas tradicinis Lietuvos posakis, kad moteris turi laikyti tris kampus (juokiasi), o vyras tik tai vieną iš keturių, tai aišku, kol vaikus išaugina, kol juos ant kojų pastato, tai moteriai šeimoj yra mažiausiai tris kartus daugiau to darbo ir rūpesčių, ir pareigų negu vyrui. Tai jau čia tokia objektyvi priežastis. Nors dabar jau deklaruojama, kad tėvystė veža, visuose plakatuose, bet dar kol tėvai, ta prasme bus namuose su vaikeliu, augins vaikelius, tai čia dar labai toli. (R6)

Respondentės taip pat pripažįsta, kad vyrai neįsijungia į vaikų auginimą ne tik dėl savo nenoro, bet ir dėl vyraujančios viešosios nuomonės. Tai yra, *„kad didelę dalį sudaro pašaipus žvilgsnis į vyrų dekretines atostogas, ne dekretines, bet vaikų auginimo“* ir *„jeigu jau susituokia du mokslininkai, tai jau vaiko augint, aišku, išeina moteris“* (R12). Kita respondentė tvirtina:

Va dabar, žiūrėkit, ir vyram duoda jau atostogas tas prie vaiko. Tik tiek, kad jie dar nepripratę. Ir kaip jis paliks darbą, ir kaip jis sėdės su vaiku? <> Bet šiaip tai turi būt ir vieša nuomonė. (R13)

Apibendrinant galima pasakyti, kad mokslininkės vaikų auginimo pareigas bei kitus šeimos rūpesčius **„natūraliai“** (o iš tiesų – stereotipiškai) priskiria tik moterims. Tokio priskyrimo pagrindas – moters prigimtis, jos fiziologiniai ypatumai, moters ir vyro psichologiniai skirtumai ir pan. Tačiau akivaizdu, kad realiai esminį vaidmenį čia vaidina tik labai retai moterų mokslininkių minimos visuomenėje vyraujančios tradicijos. Taigi tik kai kurios respondentės mėgina siūlyti šių interviu kontekste gana drastišką priemonę: daugumą moters pareigų galėtų atlikti ir vyrai. Būtent iš tokių samprotavimų išplaukia ir respondenčių pasiūlymai, kaip būtų galima padėti moterims mokslinėms siekti karjeros. Tačiau respondentės mano, kad vienintelės pozityvios moterų diskriminacijos priemonės, kurias jos pripažintų, būtų lengvatos, grįžtančioms iš vaiko priežiūros atostogų moterims. Tokiomis priemonėmis abejojo tik dvi respondentės (R17, R21), iš kurių viena tiesiog teigė, kad nereikia jokių priemonių, kadangi *„jeigu jinai turės galimybę, jinai tikrai grįš“* (R17), o kita išreiškė susirūpinimą tuo, jog gali atsirasti piktnaudžiavimų. Tai yra:

Taip gali atsirast tokių, kurios nieko neveikia, o naudojasi lengvatomis. (R21)

Nepaisant, absoliuti dauguma tyrime dalyvavusių moterų mokslininkių sutiko, kad kažkokios specialios moterų, grįžtančių į mokslinę veiklą po vaiko priežiūros atostogų, skatinimo priemonės reikalingos. Daugelis iš jų konkrečiai nesiūlė, kokios tai turėtų būti priemonės, tačiau sutiko, kad tokia pagalba būtina (R4, R10, R12, R13, R15, R22). Tačiau buvo ir konkrečių pasiūlymų, koks tas skatinimas galėtų būti.

Moterų mokslininkių siūlomas priemones, kurios, jų nuomone, padėtų moteriai siekti karjeros fizinių ar technologijos mokslų srityse, ir būtų priimtinos pačioms moterims, galima suskirstyti į dvi grupes. Tai (a) priemonės, susijusios su visa visuomene ir (b) priemonės,

susijusios konkrečiai su moksliniu darbu. Pirmoji, su visa visuomene susijusių priemonių grupė, apimtų jau aukščiau minėtą viešosios nuomonės keitimą ta linkme, kad ir vyrai gali vienodai su moterimis prižiūrėti vaikus (R12, R13). Kiti šiai grupei priskirtini pasiūlymai apimtų vaikų darželių veiklos ypatumus. Tai yra, kaip viena iš respondenčių tvirtino:

> *Darželiai turi būti priimtinesni, nes daugelis darželių priima vaiką tik nuo vyresnio amžiaus ir nežiūri į tai, kad nėra kam palikti tą vaiką. Šeštadieniais ir sekmadieniais darželiai uždaryti ir jeigu tėvams reikia padirbti ar turi kitų reikalų, tai yra didelė problema, kur palikti tą vaiką. Reikia, kad būtų darželis, kur gali atvesti savo vaiką, palikti jį auklėtojai ir žinoti, kad jis bus saugus.* (R2)

Be to, vaikų priežiūros įstaigas buvo siūloma steigti tiesioginėje sąsajoje su moterų mokslininkių darbo vieta. Tai yra, kaip kita respondentė pabrėžė:

> *Geriau koks nors universitetas turėtų darželį pusės dienos vaikams, kad jos galėtų palikt mažus vaikus ir eiti dirbt savo darbo... <> Aš tikrai manyčiau, kad darželis yra svarbiau negu kvota.* (R14)

Deja, akivaizdu, kad vien vaikų priežiūros įstaigų nepakanka tam, kad išspręsti visas moterų mokslininkių problemas. Net pats tokių įstaigų egzistavimas nėra tiesioginis problemos sprendimas dėl labai mažų atlyginimų akademinėje sferoje. Tiksliau, cituojant prielaidą apie tai, kad moterys galėtų ir nusipirkti daugiau vaiko priežiūros paslaugų, jei daugiau uždirbtų:

> *Vaiko priežiūros ir globos problema yra. Reikia, kad būtų pagerinimas tos sferos, kad daugiau paslaugas toj sferoj teiktų ir panašiai. <> bet tam reikia, žmonės pakankamai uždirbtų, kad galėtų mokėti už tas paslaugas.* (R4)

Kita respondenčių pateiktų pasiūlymų grupė – tai priemonės, daugiau susijusios su konkrečiais akademinės veiklos sferos aspektais. Tai specialūs grantai, stipendijos, stažuotės ar kursai, leidžiantys įveikti atsilikimą nuo mokslo, susidarantį vaiko priežiūros atostogų metu. Čia taip pat ir vaiko priežiūros atostogų laikotarpio neįskaitymas, skaičiuojant mokslinę produkciją. Šioje vietoje būtina dar kartą akcentuoti, kad visos respondentės, kalbėdamos apie šias priemones, turėjo omenyje tik moteris; nei viena iš jų nepaminėjo tokių pat priemonių taikymo galimybes grįžtančiam iš vaiko priežiūros atostogų tėvui.

5.5.3. Institucionalizacija: administracijos požiūris į moterų karjeros perspektyvą fiziniuose ir technologijos moksluose

Tarp apklausoje dalyvavusių mokslininkių buvo penkios moterys, užimančios vadovaujančias pareigas. Nuo kitų respondenčių jų pasakojimai šiek tiek skiriasi tuo, kad jos mažiausiai mato lyčių problemų, yra įsitikinusios, kad bent jau jų institucijose moterims mokslininkėms ir vyrams mokslininkams yra suteikiamos vienodos galimybės, nes *„jeigu tu turi galvą, geras rankas, tai tu ten didelio skirtumo nėra kas tu esi vyras ar moteris“* (R3). Be to, bent kai kurios vadovės iš viso neįžvelgė jokių sąsajų tarp savo vaidmens ir lyčių problemų. Pavyzdžiui, kaip viena iš jų analizavo savo sprendimus šiame kontekste:

> *Kaip aš skirstau darbus, tai stengiuosi taip, kad kiekvienam darbas būtų lengvai atliekamas, kad turėtų tą ... kvalifikacijų, sugebėjimą. Nu jeigu kažkas kažko nemoka, tai pabandau įvertinti, kad nebūtų sudėtinga tam žmogui tai išmokt. Tai aš jau jį pamokinu, ką ten reikia daryt. <...> Tik tai jeigu tai reikalauja didelės*

fizinės jėgos darbas, tai aišku tokio nepaduosiu moteriai ir ieškosiu vyro. Tik pagal fizinius, o pagal protinius tai manau čia reikia tiesiog žiūrėti pagal kiekvieno sugebėjimus. (R4)

Dar mažiau vadovės komentuoja tai, ką jos pačios galėtų padaryti moterų skatinimui, nes *„tai, sakykim, skatint tiek vaikinus, tiek merginas reikia“* (R11). Gal būt taip yra todėl, kad iki šiol jos apie tai nekėlė sau klausimo, todėl ir negali pateikti jokių pasiūlymų moterų skatinimo moksle užtikrinimui. Cituojant vieną iš jų:

Tikrai neturiu [pasiūlymų]. Dabar per staigiai ir pokalbio pabaigoj aš negaliu taip greitai sugalvoti todėl, kad nu kaip Jūs matot, aš pati nesmagiai jaučiuosi, todėl aš, kaip sakiau, aš užjaučiu tas moteris. Aš pripažįstu, kad būtų geriau, kad jų būtų daugiau. Tada būtų įvairesnė bent jau ta visuomenė ir tom kitom moterims lengviau dirbti būtų. Bet kaip tai padaryti? Matyt, to reikėtų siekti, tą reikėtų skatinti, bet kaip? Aš tikrai apie tai niekada negalvojau. (R18)

Pastarojoje citatoje nuskambėjusios gailesčio moterų fiziniuose ar technologijos moksluose atžvilgiu bei jų skaičiaus didinimo poreikio temos buvo paliestos ir kituose interviu. Pavyzdžiui, kita iš kalbintų vadovių apgailestavo, kad moterų tiksliuose moksluose tikrai mažai, ir pagrindinę priežastį mato mokykloje. Ji tvirtino:

Aš matau pilna nesąmonių, kai mokyklose mokytojai skirsto profesijas į vyriškas ir moteriškas. Aš manau, kad jau pačioj pradinėj klasėj mokykloj jie daro didžiulę klaidą tokiu skirstymu. Turėtų būti lavinami mokytojai, mokomi (juokiasi). <...> *Taip, mokytojus reikia išmokyti. Aš manau čia yra didelė spraga, kai mokykloje mokytojas pradeda spręsti, kas yra vyriška, o kas yra moteriška, nes vaikai patys, jie taip nesusiskirsto aš manau. Taip turi jau juos kažkas pamokinti. Ir tėvai tai gal dar ne taip žiūri. Tėvai žiūri, kur daugiau uždirbama ar dar kas nors, o va būtent tas vyriškas ir moteriškas būtent mokytojai labai dažnai daro šitą klaidą, bent jau aš taip pastebėjau.* (R4)

Apibendrinant reikia pripažinti, kad moterų vadovių tiksliuosiuose moksluose pasisakymai nei atskleidė papildomas problemas, nei suteikė naujų įžvalgų apie lyčių santykius fizinių ar technologijos mokslų institucijose. Taigi šiuo atveju galima daryti prielaidą, kad tapdamos vadovėmis moterys mokslininkės dažniausiai identifikuojasi su vyro-vadovo modeliu ir/arba tiesiog pasirenka atsiribojimo nuo lyčių problemų apmąstymo strategiją.

5.5.4. Apibendrinimas ir diskusija

Apibendrinant teminę analizę, galima pasakyti, kad pačios respondentės nemato moterų diskriminacijos fiziniuose ar technologijos moksluose. Jų nuomone, tiek moterys, tiek vyrai turi vienodas galimybes siekti mokslinės karjeros. O noras siekti tos karjeros priklauso nuo asmeninių žmogaus savybių. Kartu išryškėjo mokslininkių teigiamas požiūris į grynai mokslinę karjerą, jos nori būti moksliniais autoritetais, įgyti mokslo laipsnius, užimti aukštesnes mokslines pozicijas, gauti didesnius atlyginimus. Tačiau požiūris į administracinę karjerą mokslo sistemoje daugiau neigiamas, siejamas su karjerizmu. Tik nedaugelis mato administracinio posto naudą sau ar savo mokslinei grupei. Mokslininkės, užimančios vadovaujančias pozicijas, taip pat nesureikšmina savo administracinės karjeros kaip siekiamo tikslo. Jos nesieja savo užimamos pozicijos su lytimi ir nesusimąsto apie savo galimybes padėti kitoms moterims.

Nežiūrint į tai, daugelis respondenčių teigia, kad labiausiai mokslinei karjerai moterims trukdo šeima: pertraukos vaikų auginimui sulėtina darbo tempus, sumažina mokslinės produkcijos apimtis, reikia įdėti daug pastangų, norint pasivyti koleges ir kolegas. Be to, moterims mokslininkėms tenka atsisakyti dalyvavimo konferencijose, stažuočių bei darbo užsienyje būtent dėl šeimos keliamų reikalavimų. Tačiau daryti mokslinę karjerą, ar pasišvęsti šeimai – mokslininkių nuomone, yra jų pačių laisvas, bet neišvengiamas pasirinkimas. Tuo tarpu padėti moterims mokslininkėms galima taikant įvairias skatinimo priemones grįžtančioms iš vaiko priežiūros atostogų, išplečiant paslaugų šeimai sferą bei keičiant visuomenės nuomonę apie šeimos pareigų pasidalijimą.

Remiantis tuo, ką teigė respondentės, galima daryti išvadas, kurios kartais gal būt net prieštarautų pačių respondenčių tiesiogiai išsakytai nuomonei. Tiksliau, tyrimo eigoje atsiskleidė akivaizdūs prieštaravimai tarp pačių respondenčių išsakytų teiginių: jos neįžvelgė, kad moterys moksle būtų kaip nors diskriminuojamos, tačiau pripažino, kad dėl šeimos įsipareigojimų moterims sunkiau daryti mokslinę karjerą. Taigi kyla klausimas – ar tai, kad moterys (šiuo atveju – motinos, kai kalbame apie darbo ir šeimos derinimą) ir vyrai yra skirtingose sąlygose, nėra diskriminacija? Ar tai, kad mokslo sistema sukurta taip, kad joje patogu dirbti būtų tik vyrams, nėra diskriminacija?

Savaime suprantama, nebūtų logiška kaltinti vyrų kaltinti pikta valia, sukūrus esamą mokslo sistemą (Nors, kaip dar 1990 m. tvirtino J. Acker, visos šiandieninės institucijos yra sukurtos vyrų ir yra sukurtos vyrams). Tiesiog statistiškai dominuodami būtent vyrai kūrė ir vis dar kuria (statistiniai duomenys rodo, kad akademinės hierarchijos viršūnė moterims kol kas nepasiekiama) mokslo (kaip ir daugumą kitų) sistemą. Tuo tarpu vaiko priežiūros atostogas (kol kas) ima tik moterys. Reiktų galvoti, kad vyrams nėra suprantama, kodėl gi šios vaiko priežiūros atostogos turi tokią didelę reikšmę moterų karjerai moksle (kaip ir kitose profesinės veiklos sferose). Tačiau šiuo atveju svarbu ne tik tai, kad per tokias atostogas moterys atsilieka nuo mokslo naujovių; čia svarbiausia formalūs struktūriniai barjerai. Konkursų (pareigoms užimti, tapti eksperte ar vykti į stažuotę) bei atestacijų metu mokslinė veikla vertinama pagal mokslinės produkcijos kiekį per tam tikrą laikotarpį (dažniausiai – 5 metus). Jeigu šis laikotarpis sutampa su vaiko priežiūros atostogomis, savaime suprantama, kad moterys vertinimui pateikia mažiau produkcijos. Ir nelaimi konkursų ar lieka žemesnėse pareigose. Ir atsilieka nuo vyrų. Panašiai susiklosto ir su jaunųjų mokslininkių ir mokslininkų galimybėmis (specialiomis stažuotėmis, konferencijomis, publikacijomis, konkursais). Moterys, gimdančios ir auginančios vaikus, paprasčiausiai nespėja pasinaudoti jaunoms(-iems) mokslininkėms(-ams) siūlomomis galimybėmis. Pastarieji struktūriniai barjerai ir yra viena iš priežasčių, kodėl moterys, atsilikusios karjeros starte, vėliau nebepasiveja vyrų, kopiant į akademines aukštumas.

Kitos svarbios moterų diskriminacijos priežastys glūdi visuomenėje įsišaknijusiuose lyčių stereotipuose. Vėl gi, paliečiant tik šeimos ir darbo derinimo aspektą, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad rinktis tarp mokslinės karjeros ir šeimos (vaikų turėjimo) tenka tik moterims. Akivaizdu, šis pasirinkimas nėra toks jau laisvas, kaip teigia respondentės. Priešingai, šį pasirinkimą taip pat apsprendžia stereotipai, kurie net vakarienės gaminimą paaiškina moterų prigimtimi. Tiesą sakant, kai kurios respondentės pačios mato, kad šie stereotipai (visuomenės nuomonė) trukdo vyrams prisidėti prie vaikų priežiūros. Tačiau moterys nemato čia diskriminacijos. Stereotipai susiformavo, matyt, tais laikais, kai moterys beveik visą gyvenimą buvo besilaukiančios ir/arba žindančios, tačiau keista, kad mūsų visuomenėje jie tebeišlieka ir XXI amžiuje. Ir tyrimo metu buvo galima pastebėti, kad šie stereotipai ypač

gajūs tarp fizinių ir technologijos mokslų atstovų. Todėl kalbant apie bendrą visuomenės švietimą stereotipų panaikinimo tikslu, reikia atkreipti dėmesį ir į akademinę bendruomenę, jai priklausančias pačias moteris.

Dauguma mokslininkių vaikų auginimo pareigas bei kitus šeimos rūpesčius „natūraliai" priskiria tik moterims remdamosis prigimtimi, fiziologija, psichologija ar visuomenės tradicijomis. Reta užsimena apie tai, kad šias pareigas galėtų atlikti ir vyrai. Viena iš svarbiausių prielaidų sėkmingai mokslinei karjerai vaikus auginančiai moteriai – motinos (ar kitų giminių) pagalba. Rečiau vaikų auginimo rūpesčiais dalijasi tėvai. Taigi palanki šeimai aplinka akademinėje aplinkoje – taip pat svarbus veiksnys. Galiausiai, tyrime dalyvavusios turinčios vaikų respondentės vaiko priežiūros atostogų pilnai nepanaudojo, jų metu dirbo. Jas būtų galima pavadinti „supermoterimis", tačiau kuriant moterų moksle skatinimo programas, jų nereikėtų laikyti vaidmenų modeliais, kadangi rezultatams pasiekti jos įdėjo žymiai daugiau pastangų nei vyrai. Be to, prisidėjo ir laimingai susiklosčiusios aplinkybės – nesušlubavo jų pačių sveikata, šeimoje nebuvo ligonių ar slaugos reikalingų vyresnio amžiaus giminaičių.

Apibendrinant moterų karjeros moksle ypatumų, derinant mokslinės karjeros siekius ir šeimos pareigas, analizę, galima pasakyti, kad šeimos pareigos sudaro kliūtis trijuose lygmenyse: *makro* (visuomenės), *mezo* (mokslo sistemos) ir mikro (pačių mokslininkų). *Makro* lygmenyje pagrindines kliūtys – lyčių stereotipai, vaiko priežiūros institucijų stoka ir nelankstumas bei mechanizmo, skatinančio tėvą imti vaiko priežiūros atostogas, nebuvimas. *Mezo* lygmenyje – mokslinės produkcijos vertinimas per tam tikrą laikotarpį, iš kurio nėra eliminuojamos vaiko priežiūros atostogos; lyčių kvotų valdymo organuose, komisijose ar darbo grupėse nebuvimas; grįžusių iš vaiko priežiūros atostogų tėvų skatinimo nebuvimas; mažesnės galimybės pasinaudoti „jaunojo mokslininko" statusu to iš tėvų, kuris ima vaiko priežiūros atostogas. *Mikro* lygmenyje – pačių tiksliųjų mokslų mokslininkų ir mokslininkių vadovavimasis lyčių stereotipais, kurie galimai kyla iš visuomenės pokyčių nesuvokimo (išsilavinimo socialinių mokslų srityje stokos).

5.5.5. Rekomendacijos

Norint padidinti moterų mokslininkių fizinių ir technologijos mokslų srityse, o ypač aukštose akademinėse pozicijose, skaičių, būtina sudaryti vienodas karjeros galimybes abiejų lyčių atstovėms(-ams). Šiuo požiūriu reikia imtis priemonių trijuose lygmenyse:

I. Makro (visuomenės) lygmenyje:

- keisti lyčių stereotipus, šviečiant visuomenę ir keliant jos sąmoningumą;
- mažinti skirtumus tarp moterų ir vyrų šeimos ir darbo pareigų pasidalijime, sukuriant mechanizmą, skatinantį tėvą imti dalį vaiko priežiūros atostogų;
- plėsti ir tobulinti ikimokyklinio ugdymo sistemą, kitas vaikų priežiūros bei neformalaus ugdymo formas; plėsti ir tobulinti slaugos sistemą.

II. Mezo (mokslo organizacijų) lygmenyje:

- išanalizuoti teisės aktus, susijusius su mokslinės produkcijos vertinimu ir suvienodinti sąlygas mokslinei karjerai mokslininkėms ir mokslininkams, kurios/kurie ne/prisiima vaikų auginimo įsipareigojimus;
- taikyti specialias pozityvios diskriminacijos priemones (stipendijas, stažuotes, kursus ir pan.) grįžusioms iš vaiko priežiūros atostogų motinoms (tėvams).
- taikyti pozityvią lyčių diskriminaciją mokslo sistemos valdymo bei išteklių paskirstymo organuose;
- kurti vaikų priežiūros centrus pačiose mokslo ir studijų institucijose.

III. Mikro (mokslininkių ir mokslininkų) lygmenyje:

- supažindinti mokslininkes ir mokslininkus (čia – fizinių ir technologijos mokslų sričių atstoves ir atstovus) su šiuolaikinėmis visuomenės raidos tendencijomis bei kitų šalių patirtimi socialinių lyčių vaidmenų pasiskirstymo srityje;
- organizuoti lyderystės mokymus moterims mokslininkėms.

Tyrimas 6: Universitetinės žiniasklaidos formuojami (mokslinink(i)ų) lyčių stereotipai

6.1. Tyrimo tikslas(-ai)

Tai – papildantis ir, kartu, studijos potemes susiejantis tyrimas, kurio rezultatai, tikėtina, papildys tiek pirmosios, tiek ir antrosios potemių ribose atliktų tyrimų rezultatus. Šiame tyrime siekiama atskleisti galimą universitetinės žiniasklaidos poveikį tiek, konkrečiai, mergaičių ir merginų, tiek ir visos visuomenės bei pačios akademinės bendruomenės narių nuostatoms moterų, dirbančių fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, ir moterų karjeros galimybių pastarosiose mokslų srityse, atžvilgiu.

6.2. Tyrimo uždaviniai

Ketvirtuoju šios potemės bei šeštuoju viso projekto – universitetinės žiniasklaidos – tyrimu siekiama išspręsti kelis uždavinius:

1. Nustatyti dominuojančius lyčių stereotipus universitetinėse kultūrose (konkrečiai – universitetinėje spaudoje);
2. Nustatyti pagrindinius moters – mokslininkės, dirbančios fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, bruožus ir įvaizdžius, pateikiamus universitetinėje žiniasklaidoje;
3. Įvertinti galimo (universitetinės) žiniasklaidos poveikio mergaičių ir merginų bei visos visuomenės nuostatomis fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu pobūdį.

6.3. Studijos tikslinės grupės

Šeštajame, paskutiniame studijos tyrime pagrindinė tikslinė tyrimo dėmesio centre esanti grupė – tai *moterys*, kurios vienaip ar kitaip (studijuoja, dirba mokslinį ir/arba pedagoginį darbą ir pan.) yra susijusios su fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais ir kurios yra tiek literatūrinis ir/ar vaizdinis subjektas, pasirodantis universitetinėje spaudoje (konkrečiai – universitetiniuose laikraščiuose), tiek tos informacijos autorės, tiek ir pastarojoje lektūroje pateikiamą informaciją priimantis subjektas.

6.4. Detalus studijos metodikos aprašymas

Spaudos monitoringas – tai viena iš turinio analizės formų, kurią atliekant šiame tyrime kombinuojami kiekybinis (skaitmenimis užkoduotos informacijos kaupimo, sisteminimo ir aprašymo) ir kokybinis (diskurso analizės, traktuojant tekstinę informaciją kaip poveikį subjektui darantį veiksmą (Vogt, 2005:92)) požiūriai. Taigi toliau aprašomoje tyrimo metodologijoje bei pateikiamoje duomenų analizėje naudojami tradiciniai tiek kiekybiniuose, tiek ir kokybiniuose tyrimuose naudojami terminai, metodologiniai elementai ir principai.

6.4.1. Generalinė aibė ir tyrimo imtis

Lietuvoje iš viso 8 universitetuose (t.y. KTU, KU, LŽŪU, ŠU, VDU, VGTU, VPU, VU) moksleivėms(-ams) yra siūlomos fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sritims priklausančios studijų programos. Tačiau, kaip jau buvo minėta ankstesniame (trečiame) šios studijos tyrime, daugiausiai šios studijos objektu esančių specialybių yra

mokoma KTU, KU, VGTU ir VU. Taigi, viena vertus, tikėtina, jog būtent dėl specialybių gausos pastaruosiuose universitetuose yra aktualiausia su fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais susijusi informacija, kuri, atitinkamai, gausiai atsispindi universitetinėje spaudoje. Todėl būtent pastarųjų universitetų laikraščių monitoringas užtikrina galimybes sukaupti maksimalų aktualios (čia: susijusios su fiziniais ir technologijos mokslais) informacijos kiekį. Kita vertus, būtent šiame tyrime aktualių specialybių koncentracija pastaruosiuose universitetuose kartu reiškia ir atitinkamą (čia – didelę) tiek esamų (mokslininkės(-ai), dėstytojos(-ai)), tiek ir būsimų (studentės(-ai)) specialistų koncentraciją. Kitaip sakant, pastaruosiuose universitetuose yra didžiausia auditorija, kurią, vadovaujantis aukščiau įvardintu metodologiniu diskurso analizės principu, universitetinė spauda formuoja pateikdama moterų (ir vyrų) akademinės bendruomenės narių įvaizdžius. Todėl, nepaisant jog visi 8 išvardinti universitetai turi savo laikraščius, kuriuos skirtingais (pdf failų ir internetinių psl.) formatais publikuoja savo internetinėse svetainėse, buvo atliktas tik aukščiau įvardintų (KTU, KU, VGTU ir VU) universitetų laikraščių monitoringas.

Taigi atliekant paskutinįjį, šeštąjį šios studijos tyrimą buvo atliktas keturių - - *„Studijų aidai“* (KTU), *„Inžinerija“* (VGTU), *„Universitas Vilnensis“* (VU) ir *„Klaipėdos universitetas. Laisva mintis ir jūros dvasia“* (KU) - - universitetinių laikraščių šešiasdešimties 2007 m. internete publikuotų numerių monitoringas (Lentelė 37).

Lentelė 37. Analizuojamų universitetinių laikraščių 2007 m. apimtis, psl. (generalinė aibė ir tyrimo imtis)

		Mėnuo / Universitetas	**I**	**II**	**III**	**IV**	**V**	**VI**	**VII**	**VIII**	**IX**	**X**	**XI**	**XII**	**Iš viso:**
Generalinė aibė	**Tyrimo imtis**	**KTU**	16	16	16	16	16	16		8	16	16	16	16	168
		KU	4	16	8	4	8				8	8	8	8	72
		VGTU	8	8	4	10	10	8	4		8	8	12	4	84
		VU		x	x	x	x	x		x	x	x	x		x
		Iš viso:													**324(x)**
		LŽŪU		*6*		*10*					*8*		*11*		*35*
		ŠU	*x*	*8*	*12*	*12*	*8*	*8*			*8*	*8*	*8*	*12*	*84*
		VDU	*40*		*44*	*24*		*40*				*40*			*188*
		VPU	*8*	*16*	*16*	*16*	*16*	*8*			*16*	*16*	*16*	*16*	*144*
		Iš viso:													***775(x)***

x - internetiniai laikraščiai, puslapių skaičius neišmatuojama.

Kaip pateikta Lentelėje 37, iš viso monitoringo metu peržiūrėta 324 portatyvaus dokumento puslapiai (angl. sutrumpinimas – *pdf*) ir papildomai, nesuskaičiuojamas kiekis interaktyvios internetinės informacijos, kuria buvo pateiktas VU laikraštis. Analizuota informacija (įskaičiuojant ir neapibrėžiamą VU laikraščio puslapių skaičių) sudarė apie 50 proc. visos 2007 m. publikuotos informacijos, pasirodžiusios Lietuvos universitetų, kuriuose vyksta fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijos, laikraščiuose.

6.4.2. Duomenų rinkimo instrumentas ir duomenų rinkimo procedūra

Vadovaujantis ankstesnių spaudos monitoringų patirtimi[23] ir indukcinės tyrimo atlikimo strategijos logika (Blaikie, 2000), monitoringui atlikti buvo sukurta originali šio tyrimo tikslus

[23] Pvz. žr. Matonytė, Irmina ir Aurelija Novelskaitė, Ernesta Butkuvienė. 2007. Moterys rinkimų kampanijoje: pozicijos partijose ir atspindžiai žiniasklaidoje / *Politologija* 2, pp. 98-133.

ir uždavinius atitinkanti duomenų kodavimo sistema. Indukcinė tyrimo strategija implikuoja, kad visi stebimi faktai yra fiksuojami be išankstinės atrankos ir nekeliant prielaidų apie svarbą, kad faktai analizuojami, lyginami ir klasifikuojami nesivadovaujant išankstinėmis hipotezėmis ir pan. (Blaikie, 2000:103). Taigi galutinis duomenų rinkimo instrumento variantas yra paruoštas tik tada, kai sukaupti visi duomenys.

Techniškai, vykdant monitoringą buvo fiksuojamas kiekvienas tekstas (straipsniai, informacinės žinutės ir pan.) ir/arba vaizdinė (nuotraukos) informacija (toliau – informaciniai vienetai), kurią skaitytojoms(-ams) laikraščiuose pristatė konkrečios(-tūs) autorės(-iai) ir/arba kurioje buvo minimi ir/arba vaizduojami konkretūs (ar anonimiški) asmenys. Visa fiksuota informacija (su)kaupta *Excel for Windows* formato lentelėje, apimančioje 6 pagrindinius kintamuosius. Detalizuojant, be laikraščio pavadinimo, numerio, apimties ir vietos puslapyje buvo fiksuojamos toliau išvardintos informacinių vienetų charakteristikos.

1. Pirmiausiai, siekiant atskirti tekstinę, vaizdinę ir mišrią (tekstas ir nuotrauka) informaciją tikslu tolimesnėje analizėje tirti, ar informacijos *forma* yra susijusi su lytimi, fiksuoti informaciniai vienetai buvo koduojami 3 kategorijomis:
    a) *tekstas*;
    b) *nuotrauka*;
    c) *tekstas su nuotrauka*.

2. Egzistuoja tikimybė, jog moterys autorės gali būti linkusios dažniau rašyti apie moteris (mokslininkes, studentes, kt.), o vyrai – apie vyrus. Siekiant patikrinti šią prielaidą monitoringo metu fiksuoti informaciniai vienetai buvo koduojami 5 kategorijomis pagal *informacijos šaltinį*:
    a) *anoniminė informacija* – kategorija, kuria buvo koduojami universitetų laikraščiuose publikuoti tekstai ir nuotraukos, kurių šaltiniai ir/arba autorės(-iai) nebuvo nurodyti;
    b) *autorė/-ės moteris/ys* – informacijos, kurios autorė/-s buvo išskirtinai tik moteris/-ys, kodavimas;
    c) *autorius/-iai vyras/ai* – informacijos, kurios autorius/-iai buvo išskirtinai tik vyras/-ai, kodavimas;
    d) *keli autoriai: ir vyras/-ai, ir moteris/-ys* – informacijos, kurios autoriais buvo skirtingų lyčių atstovės(-ai), kodavimas;
    e) *institucijos, padaliniai, kiti organizaciniai dariniai* – informacijos, kurios šaltiniu laikraštyje buvo nurodomas konkretus organizacinis padalinys, organizacija ar pan. kodavimas.

3. Iš anksto numatant, kad dominuojanti dauguma universitetiniuose laikraščiuose publikuojamos informacijos yra susijusi su universiteto esamomis aktualijomis, kartu siekiant nustatyti, kurią – moterišką ar vyrišką lytį reprezentuojanti informacija dažniau ateina į universitetinės informacijos srautus „iš pašalės“, pagal *sąsają su universitetu laike* informacijos vienetai buvo koduojami 4 kategorijomis:
    a) *tiesioginė sąsaja su universitetu, dabartis* – kategorija, kuria koduojami informaciniai vienetai, tiesiogiai susiję su universitetu dabartiniame laike;
    b) *tiesioginė sąsaja su universitetu, praeitis* – kategorija, kuria koduojami informaciniai vienetai, tiesiogiai susiję su universitetu, tačiau kuriuose pateikiama informacija apie istorija laikytiną praeitį (pvz., ne vakar ar praeitas mėnuo, bet praeitas amžius);

c) *netiesioginė sąsaja su universitetu, dabartis* – kategorija, kuria koduojami informaciniai vienetai, nesusiję tiesiogiai su universitetu, tačiau kuriuose pateikiama dabartyje esančius klausimus ir įvykius aprašanti informacija;
d) *netiesioginė sąsaja su universitetu, praeitis* – kategorija, kuria koduojami informaciniai vienetai, nesusiję tiesiogiai su universitetu ir kuriuose pateikiama informacija apie praeityje vykusius įvykius ir reiškinius.

4. Analogiškai ką tik įvardintam kintamajam – siekiant nustatyti, kokiuose kontekstuose analizuojama universitetinė spauda dažniau pristato moteriškos ir kokiuose – vyriškos lyties atstoves(-us), informaciniai vienetai pagal *geografines aprėptis* buvo koduojami 5 kategorijomis:
   a) *Lietuva* – kategorija, kuria koduojamos išskirtinai nacionalinės aktualijos;
   b) *ES* – kategorija, apimanti visas be išimties ES šalis (pvz. ES projektai);
   c) *Baltijos šalys* – kategorija, kuriai priskirtos tik Lietuva, Latvija ir Estija;
   d) *įvairios užsienio šalys* – kategorija, kuria koduojamos įvairios, ne tik Baltijos ar ES regiono, šalys (pvz., Lietuva, Vokietija, JAV);
   e) *pasaulio šalys* – plačiausia iš visų kategorija, aprėpianti globalines aktualijas.

5. Vienas esminių monitoringo metu fiksuotų kintamųjų – tai tekstinės ir vaizdinės *informacijos tema*, kuri, tikėtina, leis aiškiausiai identifikuoti, kokiuose kontekstuose analizuojamoje Lietuvos universitetinėje spaudoje auditorijai yra pristatomos moterys akademinės bendruomenės narės (lyginant su vyriškos lyties atstovais). Taigi fiksuoti informacijos vienetai buvo skirstomi į 5 plačias kategorijas pagal *temą*. Tai:
   a) *mokslinė veikla* – tai kategorija, kuriai priskirti informaciniai vienetai, atskleidžiantys griežtai su moksline veikla susijusią informaciją (mokslinės konferencijos, disertacijų gynimai);
   b) *akademinė veikla* – platesnė nei pirmoji kategorija, apimanti žymiai platesnius universitete vykdomos veiklos aspektus (pvz., įvairūs akademiniai renginiai, seminarai, sutarčių pasirašymai, susitikimai bei apdovanojimai), tačiau į kurią neįeina aukščiau (a) įvardinti išskirtinai moksliniai renginiai;
   c) *individuali informacija* – kategorija, kuriai buvo priskirti interviu ir kitos asmeninės individualios nuomonės išsakymo/informacijos pateikimo formos bei įvairių (dažniausiai – susijusių su universitetu) žymių žmonių gyvenimų aprašymai;
   d) *akademinės bendruomenės laisvalaikis* – kategorija, apimanti universitete vykstančius renginius ir vykdomas veiklas, kurios nėra tiesiogiai susijusios nei su moksline veikla, nei su studijomis (pvz., festivaliai, šventės, parodos, sportas);
   e) *kita informacija* – tai paskutinė kategorija, kuriai priskiriama visa „trumpoji“ ir periodiškai pasikartojanti informacija (pvz., sveikinimai, užuojautos, naujienos, trumpos informacinio pobūdžio žinutės).

6. Galiausiai, siekiant identifikuoti faktinius moterų (ir vyrų) – akademinės bendruomenės narių fiksavimus universitetų laikraščiuose atskirai buvo formuojami kiekybiniai jų *paminėjimo* ir *citavimo* (konkrečiai įvardintų pavardžių skaičius) ir *vaizdavimo* (nuotraukose matomų vyrų ir/arba moterų skaičius) rodikliai. Kiekvienas pastarasis kintamasis buvo fiksuojamas kiekybiniu įverčiu (faktinis elementariausiu būdu susumuotas skaičius) ir koduojamas viena iš 5 kategorijų:
   a) *mokslininkė(-as)/mokslininkės(-ai) ir/arba universitete dirbanti(-s)/ dirbančios(-tys) pedagogė(-as)/pedagogės(-ai)*;

b) *studentė(-as)/studentės(-ai)*;
c) *kita* – kategorijai, kuriai buvo priskirtos(-i) minėtos(-i) ir/arba cituotos(-i) ir/arba vaizduotos(-i) kitų, su universitetu tiesiogiai nesusijusių specialybių ir profesijų atstovės(-ai) ir visuomenės veikėjos(-ai) (pvz. verslininkai, dailininkai, seimo nariai ir kt.);
d) *akademinės bendruomenės atstovė(-as)/atstovės(-ai) ir kita* – kategorija, apimanti visas tris aukščiau įvardintas kategorijas ir naudojama tais atvejais, kai informaciniame vienete (tekste, nuotraukoje) pristatomi kelioms (ar visoms trims) aukščiau įvardintoms kategorijoms priskirtini asmenys;
e) *nežinoma* – kategorija naudojama tais atvejais, kada tekste ir/arba nuotraukoje identifikuojamo/-ų asmens/-ų nėra įmanoma priskirti nei vienai iš aukščiau įvardintų kategorijų.

Kiekybine prasme, visa sukaupta informacija, kurios aprašymas ir analizės rezultatai pateikiami toliau, sudaro 1013 analizės eilutes ir 40 analizės stulpelius (taigi, iš viso 40520 celes) apimanti duomenų matrica.

6.4.3. Duomenų analizė

Kokybinė ir kiekybinė monitoringo eigoje sukauptos informacijos ir duomenų analizė šiame tyrime atliekama akcentuojant, pirmiausiai, kiekybinius informacijos aspektus. Tai yra, toliau aprašomos bendrosios kiekybinės sukauptos informacijos – universitetiniuose laikraščiuose publikuotos informacijos charakteristikos (pvz., užfiksuotų publikacijų skaičius, tekstinės ir vaizdinės informacijos proporcijos, etc.) ir pagrindiniai kiekybiniai užfiksuotos informacijos ypatumai lyties aspektu (analizuojamas kiekybiniai moterų minėjimo, citavimo, vaizdavimo laikraščiuose rodikliai). Didžioji dalis kokybinio pobūdžio informacijos (tekstų turinys, nuotraukų turinys) į analizę nėra įtraukiama.

6.5. Tyrimo rezultatai

6.5.1. Bendrosios charakteristikos: sukauptos informacijos kiekis, forma ir apimtys

Iš viso monitoringo metu buvo užfiksuota 1012 informacinių (tekstinių ir/arba vaizdinių) vienetų, 2007 m. pateiktų skaitytojoms ir skaitytojams šešiasdešimtyje minėtų 4 universitetinių laikraščių numerių. Detalizuojant, iš viso buvo analizuotas 21 KTU laikraščio „Studijų aidai“ numeris, kuriuose užfiksuoti 447 informaciniai vienetai, 10 KU laikraščio „Laisva mintis ir jūros dvasia“ numerių, kuriuose užfiksuotas 161 informacinis vienetas, 20 VGTU laikraščio „Inžinerija“ numerių (iš viso 289 informaciniai vienetai) ir 9 VU „Universitas Vilnensis“ numeriai (iš viso 115 informacinių vienetų) (Lentelė 38).

Lentelė 38. Užfiksuotų informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir formą

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Forma	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	***N***	**%**
Tekstas	174	39	110	38	39	34	54	34	**377**	**37**
Nuotrauka	0	0	0	0	0	0	4	2	**4**	**0**
Tekstas su nuotrauka	273	61	179	62	76	66	103	64	**631**	**62**
Iš viso:	**447**	**44**	**289**	**29**	**115**	**11**	**161**	**16**	**1012**	**100**

Nepaisant, kad monitoringo metu buvo analizuojamas beveik vienodas skaičius KTU ir VGTU laikraščių numerių (atitinkamai, 21 ir 20), bet per pus mažesnis skaičius KU ir VU numerių (atitinkamai, 10 ir 9), daugiausiai (44 proc.) informacinių vienetų užfiksuota KTU laikraščiuose; VGTU laikraštyje užfiksuoti informaciniai vienetai tesudarė 29 proc. visų, o VU ir KU – tik, atitinkamai, 11 proc. ir 16 proc. visų užfiksuotų. Vertinant kiekybiškai, vidutinė vieno užfiksuoto tekstinio informacinio vieneto apimtis yra beveik 0,4 puslapio. Nepaisant, kad, vidutiniškai, KU laikraštyje spausdinti tekstai buvo didžiausi (kiek daugiau nei 0,4 puslapio), VGTU – mažiausi (beveik 0,3 puslapio), o KTU laikraštyje spausdinti tekstai (beveik 0,4) užėmė tarpinę vietą, visumoje reikia pripažinti, jog pagal spausdinamo teksto apimtis analizuoti laikraščiai nėra skirtingi. Taigi pastaruosius kiekybinius užfiksuotų informacinių vienetų skirtumus nulėmė laikraščių dydis, bet ne skaitytojoms ir skaitytojams patiekiamos informacijos apimtys.

Pagal formą, didžiausia dalis užfiksuotos informacijos buvo tekstas su nuotrauka (631 atvejis, 62 proc. visų užfiksuotų). Beveik per pus mažiau (377 iš viso, 37 proc. visų) užfiksuotų informacinių vienetų – tai publikacijos, pateiktos tik teksto forma. Galiausiai, nykstamai menką dalį (4 atvejai iš viso, 0,4 proc. visų) užfiksuotų vienetų sudarė pavienės nuotraukos, kurios buvo publikuotos tik KU laikraštyje. Čia verta atkreipti dėmesį į tai, kad nepaisant aukščiau įvardintų analizuotų laikraščių kiekybinių (analizuotų numerių skaičiaus) skirtumų, pagal formą – tekstas ir tekstas su nuotrauka – užfiksuoti analizės vienetai yra pasiskirstę beveik identiškai visuose laikraščiuose (t.y. 34-39 proc. tekstų ir 61-66 proc. tekstų su nuotrauka).

Atskirai analizuojant užfiksuotą informaciją, kurioje matoma (minima, cituojama ir/arba vaizduojama) moteris, pirmiausiai reikia atkreipti dėmesį, kad tokių informacinių vienetų buvo užfiksuota 708 (beveik 70 proc. visų 1012 užfiksuotų) (Lentelė 39). Be to, vidutiniškai, vienas informacinis vienetas, kuriame buvo minėtos ir/arba cituotos ir/arba vaizduotos moterys, užėmė, apytiksliai, tiek pat – 0,4 psl. – vietos laikraštyje. Taigi galima daryti išvadą, kad moteris – akademinės bendruomenės narė, nors ir rečiau nei vyras, yra matoma ir girdima universitetinėje spaudoje.

Lentelė 39. Užfiksuotų informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir formą

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Forma	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	***N***	***%***
Tekstas	124	38	54	29	29	37	27	24	**234**	**33**
Nuotrauka	0	0	0	0	0	0	4	4	**4**	**1**
Tekstas su nuotrauka	203	62	134	71	50	63	83	73	**470**	**66**
Iš viso:	**327**	**46**	**188**	**27**	**79**	**11**	**114**	**16**	**708**	
Iš viso (visi užfiksuoti)	*447*	*73*	*289*	*65*	*115*	*69*	*161*	*71*	*1012*	*70*

Analogiškai, kaip ir Lentelė 38 aprašytu atveju, moterys dažniausiai minimos/cituojamos/vaizduojamos informacijoje, kuri pateikiama teksto su nuotrauka forma (66 proc. visų) ir perpus rečiau išskirtinai tekstinėje informacijoje (33 proc. visų). Nepaisant, čia verta atkreipti dėmesį į kelis įdomius aspektus. Pirma, visiems analizuotiems laikraščiams būdinga minėti/cituoti/vaizduoti moteris, apytiksliai, dviejuose trečdaliuose skaitytojoms ir skaitytojams pateikiamų publikacijų. Tačiau jei KTU laikraštyje moterys buvo paminėtos/cituotos/vaizduotos 73 proc. visų užfiksuotų publikacijų, o KU ir VU laikraščiuose, atitinkamai, 71 proc. ir 69 proc. publikacijų, tai VGTU laikraštyje tokie

tekstai/nuotraukos, kuriose būtų matomos moterys, tesudarė 65 proc. visos publikuotos informacijos. Taigi šiuo atveju VGTU turėtų būti laikomas „vyriškiausiu“ laikraščiu.

Kitas įdomus pastebėjimas – tai faktas, jog santykinė dalis publikacijų, kurios pateikiamos tik teksto forma ir teksto su nuotrauka forma, akivaizdžiai pakinta VGTU ir KU, bet ne KTU ir VU laikraščių atvejais kai į analizę įtraukiama kategorija ‚moteris‘. Tiksliau, pavyzdžiui, kaip jau minėta, KTU publikuota tekstinė informacija sudarė 39 proc., o tekstinė su nuotrauka – 61 proc. visos užfiksuotos informacijos (Lentelė 38). Beveik identiškai, 38 proc. informacijos, kuriose buvo minimos/cituojamos/vaizduojamos moterys šiame laikraštyje buvo tekstinė, o 62 proc. – tekstinė su nuotrauka (Lentelė 39). (Atitinkami rodikliai VU laikraštyje 34 proc. ir 66 proc. bendruoju atveju ir 37 proc. ir 63 proc. įvedus kategoriją ‚moteris‘.) Tuo tarpu VGTU ir KU akivaizdžiai dažniau moterys pasirodo tekstinėje su nuotrauka publikacijoje ir rečiau – grynai tekstinėje informacijoje. Tai yra, tik teksto forma pasirodžiusios publikacijos tarpe visų, kuriose minimos ir/arba cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, tesudaro 29 proc. VGTU ir 24 proc. KU (plg.: bendruoju atveju buvo, atitinkamai, 38 proc. ir 34 proc.), bet teksto su nuotrauka forma pateiktos publikacijos – atitinkamai, 71 proc. ir 73 proc. (plg.: bendruoju atveju buvo, atitinkamai, 62 proc. ir 64 proc.). Taigi galima daryti prielaidą, kad pastaruosiuose dviejuose (VGTU ir KU) universitetiniuose laikraščiuose moters žodis yra sąlyginai tylesnis, bet moters vaizdas – santykinai ryškesnis.

6.5.2. Tekstinė informacija: apimtys ir turinys

Analizuojant užfiksuotų informacijos vienetų turinį išskirtini keli aspektai. Pirma, beveik visa (91 proc.) monitoringo metu užfiksuota informacija yra tiesiogiai susijusi su universiteto dabartimi ir tik nykstamai maža (vos 2 proc.) jos dalis – su universiteto praeitimi (Lentelė 40.).

Lentelė 40. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir sąsają su universitetu

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso**	
Sąsajos forma	N	%	N	%	N	%	N	%	**N**	**%**
Tiesioginė, dabartis	407	91	246	85	114	99	154	98	**921**	**91**
Tiesioginė, praeitis	12	3	5	2	1	1	2	1	**20**	**2**
Netiesioginė, dabartis	27	6	33	11	0	0	1	1	**61**	**6**
Netiesioginė, praeitis	1	0	5	2	0	0	0	0	**6**	**1**
Iš viso:	***447***	***44***	***289***	***29***	***115***	***11***	***157***	***16***	***1008***	

Tiesioginė laikraščiuose pateikiamos informacijos sąsaja su universiteto dabartimi – tai tendencija, būdinga visiems analizuotiems laikraščiams. Tačiau čia verta atkreipti dėmesį, jog jei VU laikraštyje buvo rastas tik 1 straipsnis, tiesiogiai susijęs su universiteto praeitimi (V. Račkauskas, *Istorijos akimirka: Jie buvo kariai savanoriai...,* birželio mėn.), o KU – du tokie straipsniai (A. Žalys, *Apie mokslą, kultūrą ir asmenybes,* 3:5; *Penkiolikos metų darbo rezultatai– jubiliejiniame leidinyje*, 4:1,3), tai VGTU ir KTU laikraščiuose universiteto praeitį aprašantys tekstai 2007 m. pasirodė, atitinkamai, 5 (pvz., V. Bartulis, *Pasveikinome pirmąjį fakulteto dekaną*, 8:5; V. Kriukovas, *"Vingiui" - 45 metai*, 8:2) ir 12 (pvz., K. Balžekas, *Automatizavimo inžinierių rengimo jubiliejus*, 1:2; Statybos ir architektūros fakulteto ir Statybinių medžiagų katedros darbuotojai, *KTU doc. Martynui Malakauskui* – 75 metai, 2:2) kartų. Nors šių straipsnių pavadinimai suponuoja teksto sąsają su dabartimi, tekste minima eilė praeityje vykusių įvykių. Taigi apskritai, KTU „Studijų aidai“, lyginant su kitais universitetų laikraščiais, parašė daugiausiai straipsnių, kurie susiję tiesiogiai su praeitimi ir

kuriuose dažniausiai pateikiami atsiminimai apie garsius KTU (vyrus!) mokslininkus, dėstytojus arba įvairūs katedrų, fakultetų jubiliejai, kuriuose publikuojami istoriniai faktai.

Beveik dešimtadalis (7 proc. visos) analizuotuose universitetiniuose laikraščiuose užfiksuotos informacijos nebuvo tiesiogiai susijusi su universitetu. Tokio pobūdžio tekstinės informacijos taip pat buvo daugiausiai VGTU ir KTU laikraščiuose. Tai yra, atitinkamai, 38 (13 proc. visų publikuotų laikraštyje) ir 28 (6 proc. visų publikuotų laikraštyje) tekstai. Šiuose tekstuose buvo aprašinėjami pasaulio išradimai (pvz., KTU – E. Strazdienė, *Elektroninė tekstilė ir sumanioji apranga*, 18:5) ar pristatomos bendresnio pobūdžio Lietuvos naujienos (pvz., VGTU - Švietimo ir mokslo ministerijos inf., *Parengtas Mokslo ir studijų įstatymo projektas*, 18:1). Tuo tarpu KU laikraštyje tebuvo aptiktas 1 tokio pobūdžio tekstas (Ž. Kleivaitė, *Baigusieji KU į universitetą niekas durų neužtrenkė,* 1:3), o VU laikraštyje – nei vienas.

Tarpe visų 1007 užfiksuotų tekstinių informacinių vienetų tekstai, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, tesudarė 55 proc. (iš viso 553) (Lentelė 41).

Lentelė 41. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir sąsają su universitetu

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Sąsajos forma	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	***N***	***%***
Tiesioginė dabartis	247	94	131	97	66	99	88	100	**532**	**96**
Tiesioginė praeitis	3	1	0	0	1	1	0	0	**4**	**1**
Netiesioginė dabartis	12	5	3	2	0	0	0	0	**15**	**3**
Netiesioginė praeitis	1	0	1	1	0	0	0	0	**2**	**0**
Iš viso:	***263***	***48***	***135***	***24***	***67***	***12***	***88***	***16***	***553***	

Absoliuti dauguma (96 proc.) tekstų, kuriuose minimos/cituojamos moterys yra universiteto dabartinių veiklų, įvykių aprašymai. Ši tendencija būdinga visiems analizuotiems laikraščiams. Šiuo atveju ir vėl kiek įvairesni išliko KTU ir VGTU laikraščiai, kuriuose buvo po kelias netiesiogiai su universitetu susijusias publikacijas. Be to, lyginant santykinius atskiruose laikraščiuose užfiksuotų publikacijų, kuriose minimos ir/arba cituojamos moterys, pasiskirstymus, kiek padidėja KTU laikraštyje užfiksuotų tekstų dalis (nuo 44 proc. iki 48 proc.), bet sumažėja VGTU dalis (nuo 29 proc. iki 24 proc.).

Antra, kaip ir yra logiška tikėtis įvertinant ką tik minėtas dominuojančias tiesiogines straipsnių sąsajas su universiteto šiandiena, geografinės aprėpties prasme straipsniuose vyraujanti tematika buvo susijusi su Lietuvos aktualijomis. Tai yra, iš viso buvo užfiksuoti 794 (78 proc. visų) tekstiniai informaciniai vienetai, kurių turinys vienaip ar kitaip aktualizavimo nacionalines temas (Lentelė 42).

Detalizuojant, 9 (1 proc. visų) monitoringo metu užfiksuotuose straipsniuose buvo pristatomos tokios globalios apimties temos, kaip Gineso rekordai (pvz. KTU – *Fakultetuose ir kitur*, 2:2); 127 (13 proc.) užfiksuotuose tekstuose Lietuva buvo minima kartu su kitomis Baltijos šalimis (pvz., VGTU – K. Berniušytė, *Baltijos šalių aviacijos mokyklų sąskrydis,* 10:3; KTU – R. Venskutonis, *Maisto mokslo ir technologijos konferencija*, 12:2); 44 (4 proc. visų) tekstuose Lietuva buvo minima tiesioginėje sąsajoje su kitomis Europos Sąjungos šalimis (pvz., KTU – M. Saldauskas, *Economix Workshop*, 6:6; KU - *Projektas BPD2004-ESF-2.4.0-03-05/0090 „...“*, 4:3). Kitame, bendresnio pobūdžio nei Baltijos regionu nei ES neapribotame tarptautiniame kontekste, Lietuvos realijos universitetinė spaudoje buvo

aprašomos 38 (4 proc. visų) straipsniuose (pvz., VU- L. Gintalaitė, *VU tiesia bendradarbiavimo tiltus su JAV mokslininkais*, vasaris; VGTU – Š. Mikaliūnas*, Seminaras doktorantūros klausimais*, 17:1). Be to, Lentelėje 42 pateikti duomenys ir vėl verčia atkreipti dėmesį į tai, jog pagal pateiktos informacijos geografines aprėptis visumoje analizuoti laikraščiai yra gana vienodi. Tai yra, nors daugiausiai straipsnių, kuriuose būtų aptariamos išskirtinai Lietuvos aktualijos, 2007 m. buvo išspausdinta (86 proc. visų) VGTU laikraštyje (plg.: VU, KU ir KTU laikraščiuose, atitinkamai, 69 proc., 76 proc. ir 77 proc.), Lietuvos tematika yra akivaizdžiai dominuojanti analizuotuose universitetiniuose laikraščiuose.

Lentelė 42. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir geografinę aprėptį

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Geografinė aprėptis	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	***N***	***%***
Lietuva	344	77	248	86	79	69	119	76	**790**	**78**
Europos Sąjunga	25	6	3	1	7	6	9	6	**44**	**4**
Baltijos šalys	66	15	33	11	27	23	1	1	**127**	**13**
Įvairios užsienio šalys	4	1	5	2	1	1	28	18	**38**	**4**
Pasaulinė	8	2	0	0	1	1	0	0	**9**	**1**
Iš viso:	**447**		**289**		**115**		**157**		**1008**	

Informacija apie įvykius kitose pasaulio šalyse – tai antra pagal dažnumą tema, minėta laikraščiuose. Tokios informacijos, santykinai, daugiausiai (23 proc. visų) buvo VU (pvz., A. Kareiva, *VU absolventė, Japonijoje apsigynusi daktaro disertaciją, grįžo į Lietuvą*, birželis), o mažiausiai (tik 11 proc. visų) – VGTU laikraštyje (pvz., M. Apanavičienė, *„Aviation“ pripažinimas“*, 3:4). KTU ir VGTU laikraščiuose Lietuva santykinai beveik vienodai dažnai (atitinkamai, 15 proc. ir 11 proc. visų) buvo pristatoma plačiame tarptautiniame kontekste (pvz., KTU – L. Zailskaitė, *Pasirašytos bendradarbiavimo sutartys*, 11:4). Apskritai, visuose analizuotuose laikraščiuose daugiausia kartų buvo paminėta Vokietija (42 kartus), Lenkija ir Latvija (po 35 kartus), ir Estija (26 kartus).

Galiausiai, papildomai verta atkreipti dėmesį į tai, jog Lietuva kartu su kitomis Baltijos šalimis, ES šalių ir pasaulinės valstybių bendrijos kontekste visuose laikraščiuose minima santykinai vienodai retai. Išskirtis čia viena: tai – VGTU laikraštis, kuriame ES buvo paminėta vos 3 kartus (1 proc. visų užfiksuotų šiame laikraštyje (pvz.,V. Zubelytė, *VGTU dėstytoja Briuselyje pristatė lietuviškąją Europos Sąjungos ateities viziją*, 9:1), kai kituose laikraščiuose ši Lietuvai reikšminga politinė (ir, kartu, geografinė) aprėptis buvo minima 6 proc. visų užfiksuotų publikacijų.

Geografinės aprėpties prasme straipsniai, kuriuose minimos/cituojamos moterys, pasiskirstę beveik visiškai identiškai aukščiau aprašytam visų užfiksuotų straipsnių analizės atvejui. Tai yra, čia taip pat vyraujanti tematika (77 proc. visų) – įvykiai Lietuvoje; informacija apie kitose šalyse vykstančius įvykius čia pasirodo labai fragmentiškai (Lentelė 43).

Visuose analizuotuose universitetų laikraščiuose tekstai, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, dažniausiai neperžengė Lietuvos ribų. Tačiau vis gi 2007 m. daugiausiai tokių (86 proc. visų) publikacijų skaitytojoms ir skaitytojams buvo pateikta VGTU laikraštyje; kituose – KTU, VU ir KU laikraščiuose moterys Lietuvos kontekste buvo minimos ir/arba cituojamos 72-75 proc. publikacijų. Kaip ir ankstesniu atveju, šiame – moterų pristatymo universitetinėje spaudoje kontekste – informacija apie įvykius kitose Baltijos šalyse išlieka antra pagal dažnumą tema (tokios geografinės aprėpties straipsniai sudaro 15-19 proc. publikacijų

atskiruose laikraščiuose). Taigi apibendrinant reikia pripažinti, kad nors moterys pristatomos ne kiekvienoje universitetiniuose laikraščiuose pasirodančioje publikacijoje, tokie tekstai, kuriuose jos minimos ir/arba cituojamos pasiskirsto proporcingai pagal publikacijų sąsajas su universitetu ir pagal publikacijų geografines aprėptis.

Lentelė 43. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir geografinę aprėptį

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Geografinė aprėptis	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	***N***	***%***
Lietuva	195	74	116	86	48	72	66	75	**425**	**77**
Europos Sąjunga	22	8	2	1	4	6	4	5	**32**	**6**
Baltijos šalys	39	15	16	12	13	19	1	1	**69**	**12**
Įvairios užsienio šalys	3	1	1	1	1	1	17	19	**22**	**4**
Pasaulinė	4	2	0	0	1	1	0	0	**5**	**1**
Iš viso:	**263**	**48**	**135**	**24**	**67**	**12**	**88**	**16**	**553**	

6.5.3. Tekstinė informacija: publikacijų tematika

Atskirai analizuojant kitą šioje studijoje sukauptos tekstinės informacijos aspektą – publikacijų temą – Lentelėje 44 pateikiami duomenys rodo, kad didžiausioje dalyje – net 374 (37 proc. visų) straipsniuose buvo aprašomi įvairiausi akademinės veiklos aspektai. Apie vieną penktadalį visos monitoringo metu užfiksuotos informacijos sudarė trumpos informacinio pobūdžio žinutės (235 iš viso, 23 proc. visų) ir tekstai, kuriuose aprašomas akademinės bendruomenės laisvalaikis (iš viso 186 informaciniai vienetai, 18 proc. visų). Informacija apie išskirtinai mokslinę veiklą bei asmeninės nuomonės (pvz., interviu) tesudarė apie vieną dešimtadalį visos užfiksuotos informacijos (atitinkamai, 10 proc. ir 11 proc. visų).

Lentelė 44. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir temą

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Temos	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	***N***	***%***
Mokslinė veikla	48	11	37	13	6	5	11	7	**102**	**10**
Akademinė veikla	179	40	81	28	59	51	55	35	**374**	**37**
Individuali informacija	52	12	19	7	25	22	19	12	**115**	**11**
Akademinės bendruomenės laisvalaikis	67	15	73	25	11	10	31	20	**182**	**18**
Kita	101	23	79	27	14	12	41	26	**235**	**23**
Iš viso:	**447**	**44**	**289**	**29**	**115**	**11**	**157**	**16**	**1008**	

Atskirai analizuojant publikacijų temas pagal universitetus, verta atkreipti dėmesį, kad nors akademinė veikla – tai visuose analizuotuose laikraščiuose dažniausiai pasirodanti tema, VU laikraštyje tokia informacija sudarė daugiau nei pusę (51 proc.), KTU – artėjant link pusės (40 proc.), o VGTU ir KU – tik apie trečdalį (atitinkamai, 28 proc. ir 35 proc.) visų užfiksuotų informacinių vienetų. Panašiai, VU laikraštyje 2007 m. buvo publikuota ir, santykinai, daugiausiai, o VGTU – mažiausiai tokios individualaus pobūdžio informacijos, kaip interviu, žymių žmonių gyvenimų aprašymai ir pan. (plg.: atitinkamai, 22 proc. ir 7 proc., kai KTU ir VU atitinkami rodikliai buvo 12 proc.). Tačiau, priešingai, būtent VGTU (ir KTU) laikraštis

daugiausiai dėmesio skyrė informacijai apie mokslines veiklas universitete. Tai yra, jei VGTU ir KTU pastaroji informacija sudarė, atitinkamai, 13 proc. ir 11 proc. visų užfiksuotų publikacijų, tai KU – tik 7 proc., o VU – tik 5 proc. Be to, VGTU skyrė santykinai daugiau nei kiti analizuoti laikraščiai dėmesio ir akademinės bendruomenės laisvalaikiui (plg.: atitinkamai, 25 proc. ir 10-20 proc.). Taigi akivaizdu, jog skirtingų universitetų redakcijos akcentuoja nevienodo pobūdžio informaciją.

Detaliau analizuojant sukauptą informaciją, nusakančią laikraščių turinį, verta atkreipti dėmesį į kelias išskirtines jų charakteristikas. Tai yra, pavyzdžiui, kiekviename KTU laikraščio numeryje jubiliatės(-ai) – universiteto bendruomenės narės(-iai) yra sveikinamos(-i) bendrai. Tuo tarpu VGTU laikraštyje sveikinimai – tai užsakomojo pobūdžio trumpos žinutės, kuriomis, dauguma atvejų, konkretaus padalinio darbuotojos(-ai) sveikina konkretų žmogų individuliai. Kita pavyzdys – disertacijų gynimų tvarka yra skelbiama tiek KTU ir VGTU, bet ne VU ar KU laikraščiuose. Be to, KTU laikraštis „Studijų aidai“ išsiskiria iš kitų dar ir tuo, kad beveik kiekviename jo numeryje yra skiltis „Žvilgsnis“. (2007 m. analizuotuose minimo laikraščio numeriuose iš viso buvo išspausdinta 13 „Žvilgsnio“ skilčių.) Įdomu pastebėti, beveik visų šių skilčių autoriai – aukštas pareigas užimantys vyrai. Tai: Politikos ir viešojo administravimo instituto direktorius prof. A. Krupavičius (nr. 1), Humanitarinių mokslų fakulteto dekanas prof. G. Kuprevičius (nr. 3), KTU profsąjungos pirmininko pavaduotojas K. Paulauskas (nr. 5), KTU rektorius Prof. R. Bansevičius (nr. 6, 7, 9, 10, 11), Prof. Raimundas Šiaučiūnas (nr. 17), Strateginės plėtros prorektorius prof. G. Žintelis (nr. 18), Studijų prorektorius doc. P. Žiliukas (nr. 19). Simptomatiška, tik 2 iš visų 13 „Žvilgsnio“ skiltyje paskelbtų tekstų autorės – mokslo laipsnių neturinčios ir aukštų akademinių pareigų neužimančios (taigi – statuso terminais vyrams nelygiasvorės) moterys. Tai: Studentų reikalų tarnybos koordinatorė L. Kulikauskaitė (nr. 4) ir I. Dubovijienė[24] (nr. 16). Įvertinant, kad pastaroji skiltis laikraštyje yra skirta pastebėjimams, viešiems pamąstymams apie esamą universiteto santvarką, aukštojo mokslo reformą ir kitus akademiniame pasaulyje aktualius šiandieninius klausimus, reiktų galvoti, kad „Žvilgsnis“ – tai viena reikšmingiausių ir akademiškai svariausių KTU laikraščio skilčių. Be to, būtent šioje skiltyje sudaroma galimybė ne tik išsakyti savo nuomonę ir plačiai skaitytojų auditorijai pateikti savo įžvalgas, bet ir pademonstruoti savo statusą (kaip jau minėta, skilties autoriai – aukščiausias akademines pozicijas užimantys vyrai). Tačiau, viena vertus, vis gi „Žvilgsnis“ į skaitytojas ir skaitytojus žvelgia vyro akimis (absoliuti dauguma čia savo įžvalgas pateikiančiųjų yra vyrai). Kita vertus, skiltis universitetinei bendruomenei pateikia vieną iš stereotipinių standartų, kuris nurodo, kas (vyras!) ir apie ką gali (turi teisę?!) viešai svarstyti.

Atskirai analizuojant tuos užfiksuotus tekstinius informacinius vienetus, kuriuose buvo minimos ir/arba cituojamos moterys, Lentelėje 45 pateikti duomenys rodo, kad santykinis temų pasiskirstymas išlieka beveik identiškas aukščiau aprašytajam visos informacijos pasiskirstymui. Tai yra, daugiausia (36 proc.) užfiksuotos informacijos buvo apie įvairiausias akademines veiklas, kiek mažiau (21 proc.) – apie akademinės bendruomenės laisvalaikį, o išskirtinai mokslinė veikla ir asmeninio pobūdžio informacija tesudarė po dešimtadalį užfiksuotos informacijos (atitinkamai, 12 proc. ir 11 proc.).

[24] KTU laikraščio „Studijų aidai“ vyr. redaktorė; informacija publikacijoje nebuvo paminėta.

Lentelė 45. Užfiksuotų (tekstinės) informacijos vienetų, kuriuose minimos ir/arba cituojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir temą

Universitetas	KTU		VGTU		VU		KU		Iš viso:	
Temos	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	*n*	*%*	***N***	***%***
Mokslinė veikla	43	13	30	16	5	6	8	7	**86**	**12**
Akademinė veikla	126	39	47	25	41	52	38	35	**252**	**36**
Individuali informacija	33	10	12	6	17	22	13	12	**75**	**11**
Akademinės bendruomenės laisvalaikis	47	14	61	32	9	11	31	28	**148**	**21**
Kita	78	24	38	20	7	9	20	18	**143**	**20**
Iš viso:	***327***	***46***	***188***	***27***	***79***	***11***	***110***	***16***	***704***	

Nors informacija apie įvairiausias veiklas išlieka dominuojanti analizuojamuose laikraščiuose pasirodanti tema šiuo atveju, KTU ir VGTU laikraštyje santykinai padaugėja tekstų apie išskirtinai mokslines veiklas, kuriose dalyvavo moterys (atitinkamai, KTU nuo 11 proc. iki 13 proc., VGTU nuo 13 proc. iki 16 proc.). Tačiau abiejuose pastaruosiuose laikraščiuose, nors ir nežymiai, bet sumažėja santykinė dalis individualią informaciją pateikiančių publikacijų, kuriose minimos ir/arba cituojamos moterys (atitinkamai, KTU nuo 12 proc. iki 10 proc., VGTU nuo 7 proc. iki 6 proc.). Tuo tarpu VGTU ir KU laikraščiuose padaugėja publikacijų apie akademinės bendruomenės laisvalaikį, kuriose minimos ir/arba cituojamos moterys (atitinkamai, VGTU nuo 25 proc. iki 32 proc., KU nuo 20 proc. iki 28 proc.). Remiantis šiais, nors ir labai menkais pokyčiais lyginant visą informacijos masyvą ir, atskirai, tas publikacijas, kuriose minimo ir/arba cituojamos moterys, išdrįstume kelti prielaidą, kad VGTU laikraštyje atsiskleidžia polinkis arba moterims aktyviau reikštis arba moteris išryškinti akademinės bendruomenės laisvalaikį aprašančioje veikloje/informacijoje.

Vienas iš svarbiausių šio tyrimo aspektų – tai laikraščiuose nušviečiama mokslinė universitete vykdoma veikla ir šios veiklos aprašymuose parodoma moteris – akademinės bendruomenės narė. Kaip jau nurodyta aukščiau, monitoringo metu buvo atskirai fiksuojamos dvi išskirtinai mokslinę veiklą apibūdinančios informacijos temos: mokslinės konferencijos ir disertacijų gynimai. Pastaroji tema – disertacijų gynimai – kaip jau minėta, publikuojama beveik identiška forma tik KTU ir VGTU laikraščiuose. Svarbu pažymėti, kad, siekiant informacijos homogeniškumo ir orientuojantis į esminį šio tyrimo tikslą – ištirti moterų įvaizdį fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, tolimesnei analizei iš abiejuose laikraščiuose pateikiamos informacijos buvo atrinkta tik ta tekstinė informacija, kuri buvo tiesiogiai susijusi su pastarųjų mokslų sritimis.

Iš viso informacijoje apie disertacijų gynimus 2007 m. KTU ir VGTU laikraščiuose buvo paminėta 714 asmenų, iš kurių tik 63 (9 proc.) buvo moterys. Simptomatiška, skaitmenine prasme mažiausiai disertacijų gynimuose dalyvavusių moterų priklausė studenčių(-tų) kategorijai (tik 5 iš 14 visų paminėtų studenčių(-tų)). Tačiau santykine prasme (lyginant pastarajai kategorijai priskirtinus vyrus ir moteris) studentės – tai dažniausiai aprašant disertacijų gynimus laikraščiuose minima moterų kategorija (plg.: 36 proc. visų paminėtų studenčių(-tų) ir tik 6 proc. visų paminėtų mokslininkių(-ų)) (Lentelė 46).

Lentelė 46. Mokslinė veikla (disertacijų gynimai): tekstuose minėtų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį

Universitetai	**KTU**			**VGTU**			**Iš viso:**		
		Moterys			*Moterys*			***Moterys***	
Kategorija	*N*	N	%	*N*	N	%	***N***	**N**	**%**
Mokslininkė(-as)/ mokslininkės(-ai) ir/arba universitete dirbanti(-s) pedagogė(as) / pedagogės(-ai)	25	6	24	149	4	3	**174**	**10**	**6**
Studentė(-as)/studentės(-ai)	2	2	100	12	3	25	**14**	**5**	**36**
Kita ir akademinės bendruomenės atstovė(-as)/atstovės(-ai)	356	27	8	170	21	12	**526**	**48**	**9**
Iš viso:	**383**	**35**	**9**	**331**	**28**	**8**	**714**	**63**	**9**

Lentelė 47. Mokslinė veikla (konferencijos): tekstuose minėtų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį

Universitetas	**KTU**			**VGTU**			**VU**			**Iš viso:**		
		Moterys			*Moterys*			*Moterys*			*Moterys*	
Kategorija	*n*	*n*	*%*	*n*	*n*	*%*	*n*	*n*	*%*	*N*	*N*	*%*
Mokslininkė(-as)/ mokslininkės(-ai) ir/arba universitete dirbanti(-s) pedagogė(as) / pedagogės(-ai)	22	3	14	30	8	27	4	0	0	56	11	20
Studentė(-as)/ studentės(-ai)	5	3	60	0	0	0	0	0	0	5	3	60
Kita	0	0	0	2	2	100	0	0	0	2	2	100
Kita ir akademinės bendruomenės atstovė(-as)/ atstovės(-ai)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nežinoma	48	20	42	14	1	7	0	0	0	62	21	34
Iš viso:	**75**	**26**	**35**	**46**	**11**	**24**	**4**	**0**	**0**	**125**	**37**	**30**

Svarbu atkreipti dėmesį, kad per minimus 2007 m. KTU ir VGTU laikraštyje skelbtoje informacijoje apie fizinių ir technologijos mokslų srityse ginamas disertacijas buvo paminėtas beveik vienodas skaičius asmenų (atitinkamai, 383 ir 331 iš viso) ir kad tokiuose kontekstuose minėtų moterų sudaroma santykinė dalis laikraščiuose yra beveik identiška (atitinkamai, 9 proc. ir 8 proc. visų minėtų). Tačiau, analizuojant pagal minėtų asmenų kategorijas akivaizdu, kad KTU laikraštyje moterys mokslininkės ir/arba universitetinio lygio pedagogės disertacijų ginimuose minimos žymiai dažniau nei VGTU (plg.: atitinkamai, 24 proc. ir 4 proc. visų minėtų). Taigi, visumoje, vyrai fizinių ir technologijos mokslų disertacijų gynimuose minimi 10 kartų dažniau negu moterys; dažniausia vyrų atstovaujama kategorija – mokslininkai, o moterų – studentės.

Kitaip, monitoringo metu užfiksuota informacija apie 2007 m. vykusias fizinių ir technologijos mokslų sričių mokslines konferencijas buvo rasta trijuose – KTU, VGTU ir VU laikraščiuose. Tačiau, nors ir stebėtina, tokio pobūdžio informacija, analizuojamuose universitetiniuose laikraščiuose buvo labai reta. Be to, net gi visiškai fragmentiškoje informacijoje konkretūs asmenys minimi tik išskirtinai retais atvejais (Lentelė 47).

Turbūt, natūralu, kad apie mokslines konferencijas informuojančiose publikacijose beveik dažniausiai minima kategorija – tai mokslininkės(-ai) ir/arba universitetinio lygio pedagogai (iš viso 56 asmenys). Tačiau tarpe jų tiesioginės nuorodos į moteris pateikiamos ypatingai retai (tik 11 atvejų, 20 proc. visų). Pastarasis rezultatas, tikėtina, atspindi bendruosius statistinius (menkus) moterų įsitraukimo į fizinių ir technologijos mokslų mokslines bendruomenes rodiklius bei neaktyvų studenčių(-tų) pritraukimą dalyvauti moksliniuose renginiuose.

6.5.4. Tekstinė informacija: minimi ir cituojami asmenys

Kaip jau minėta ankstesnėje, metodologinėje šio tyrimo dalyje, atliekant KTU, VU, VGTU ir KU laikraščių monitoringą buvo fiksuojami tekstinėje informacijoje minimos(-i) ir/arba cituojamos(-i) konkretūs subjektai – moterys ir vyrai. Elementariausiu būdu suskaičiavus analizuotuose laikraščiuose paminėtas 6044 pavardes nustatyta, jog didžiąją jų dalį (iš viso 4351 kartus, 72 proc. visų) surado nuorodos į vyrišką lytį; tik kiek daugiau nei vieną ketvirtadalį visų tiesioginių nuorodų įvardinant subjekto pavarde (iš viso 1683 kartus, 28 proc. visų) yra nuorodos į moteriškos lyties akademinės bendruomenės nares (Lentelė 48). Taigi lyginant apibendrintus rodiklius galima konstatuoti, kad tiesioginiai vyro įvardinimai pavarde analizuotuose universitetiniuose laikraščiuose yra daugiau nei 2 kartus dažnesni nei analogiški moters įvardinimai.

Detaliau analizuojant moterų ir vyrų paminėjimus nurodant jų pavardes universitetiniuose laikraščiuose įdomu pastebėti, kad moterys dažniausiai minimos tarpe tų asmenų, kurių profesinė (ir/arba kitokia socialinė) padėtis iš tekste pateiktos informacijos nėra nustatoma arba tarpe santykinai žemiausią socialinę padėtį universitete turinčių studenčių(-tų) (atitinkamai, 44 proc. ir 36 proc. visų minėtų). Tuo tarpu tarpe aiškiai įvardinamų akademinės bendruomenės narių ir tarpe įvardintų įvairiausių visuomenės veikėjų (kategorija ‚kita') moterys minimos žymiai rečiau nei vyrai (atitinkamai, 21 proc. ir 29 proc. visų minėtų).

Lentelė 48. Tekstuose minėtų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį

Universitetai	**KTU**			**VGTU**			**VU**			**KU**			**Iš viso:**		
		Moterys			Moterys			Moterys			Moterys			**Moterys**	
Kategorija	n	*n*	%	*n*	*n*	%	*n*	*n*	%	*n*	*n*	%	***N***	***n***	**%**
Mokslininkė(-as)/ mokslininkės(-ai) ir/arba universitete dirbanti(-s) pedagogė(-as) /pedagogės(-ai)	421	92	22	475	70	15	148	40	27	182	61	34	**1226**	**263**	**21**
Studentė(-as) /studentės(-ai)	340	149	44	589	157	27	78	48	62	120	57	48	**1127**	**411**	**36**
Kita	65	26	40	78	16	21	51	11	22	53	18	34	**247**	**71**	**29**
Kita ir akademinės bendruomenės atstovė(-as) /atstovės(-ai) ir kita	1617	437	27	860	150	17	301	132	44	421	112	27	**3199**	**831**	**26**
Nežinoma	197	97	49	22	9	41	26	1	4	0	0	0	**245**	**107**	**44**
Iš viso:	**2640**	**801**	**30**	**2024**	**402**	**20**	**604**	**232**	**38**	**776**	**248**	**32**	**6044**	**1683**	**28**

Lentelė 49. Tekstuose cituotų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį

Universitetai	**KTU**			**VGTU**			**VU**			**KU**			**Iš viso:**		
		Moterys			Moterys			Moterys			Moterys			**Moterys**	
Kategorija	*n*	*n*	%	*n*	*n*	%	*n*	*n*	%	*n*	*n*	%	**N**	***n***	**%**
Mokslininkė(-as)/ mokslininkės(-ai) ir/arba universitete dirbanti(-s) pedagogė(as)/ pedagogės(-ai)	50	14	28	8	1	13	59	10	17	13	5	38	**130**	**30**	**23**
Studentė(-as) /studentės(-ai)	44	20	45	14	5	36	26	17	65	37	22	59	**121**	**64**	**53**
Kita	11	4	36	8	1	13	9	2	22	10	7	70	**38**	**14**	**37**
Kita ir akademinės bendruomenės atstovė(-as)/ atstovės(-ai) ir kita	35	10	29	28	7	25	28	5	18	20	9	45	**111**	**31**	**28**
Nežinoma	31	9	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**31**	**9**	**29**
Iš viso:	**171**	**57**	**33**	**58**	**14**	**24**	**122**	**34**	**28**	**80**	**43**	**54**	**431**	**148**	**34**

Visumoje moterys santykinai rečiausiai minimos techniškojo VGTU (plg.: atitinkamai, 20 proc. ir 30-38 proc.), o dažniausiai (38 proc. visų užfiksuotų) – VU laikraštyje. Tačiau, lyginant atskirus analizuotus universitetinius laikraščius, įdomu pastebėti, kad KTU ir VGTU laikraščiuose vos ne pusėje atvejų, kada asmens socialinė tapatybė nebuvo nurodoma publikacijoje, neidentifikuojamasis asmuo buvo moterys (atitinkamai, 49 proc. ir 41 proc. neidentifikuojamų asmenų). Tuo tarpu VU laikraštyje tepasitaikė 1 toks atvejis (4 proc. visų neidentifikuojamų), o VU – nei vieno. Taigi reiktų galvoti, kad VU ir KU laikraščių redaktorės(-iai) yra kritiškiau nusiteikę pateikiamos informacijos konkretumo atžvilgiu nei dirbančios(-tys) KTU ar VGTU laikraščiams.

Kitas įdomus aspektas yra tai, kad vis gi daugiausiai moterų mokslininkių ir/arba universitete dirbančių pedagogių lyginant su tai pačiai kategorijai priklausančiais vyrais, buvo minima KU laikraštyje. Tai yra, pastarajame leidinyje per visus 2007 m. buvo paminėta 61 pastarajai kategorijai priklausanti moteris ir tai sudarė trečdalį (34 proc.) visų laikraštyje minėtų mokslininkių(-ų)/pedagogių(-ų). Tuo tarpu kituose analizuotuose laikraščiuose minėtos moterys mokslininkės ir/arba universitetinio lygio pedagogės tesudarė 15-27 proc. visų minimai kategorijai priklausančių paminėtųjų. Turbūt, simptomatiškai, techniškiausiojo universiteto – VGTU laikraštyje moterys buvo minimos rečiausiai (t.y. tik 15 proc. visų paminėtųjų). Tuo tarpu merginos studentės (kurios vis gi statistiškai sudaro didžiąją daugumą studijuojančiųjų Lietuvos aukštosiose mokyklose ir, kaip pademonstruotą ankstesnės statistinių tendencijų analizės rezultate, daugumą studijuojančiųjų kai kurias fizinių ir technologinių mokslų sričių specialybių tarpe) laikraščiuose minimos žymiai dažniau nei jų vyresniosios kolegės. Čia ir vėl aiškiai išsiskiria VGTU laikraštis, kurio puslapiuose per 2007 m. tebuvo paminėtos 157 studentės (t.y. tik 27 proc. visų minėtų studenčių(-tų)). Tuo tarpu kitame kiek kitokios – technologinės pakraipos universiteto (KTU) laikraštyje ir bendresnio pobūdžio KU laikraštyje merginos studentės sudarė beveik pusę minimų studenčių(-tų) tarpe (atitinkamai, 44 proc. ir 48 proc.); t.y. beveik du kartus dažniau nei VGTU laikraštyje. Tačiau šiuo atveju stebėtina tai, kad, kaip minėta, vieno iš nespecializuotų universitetų (KU) laikraštyje merginos studentės buvo minimos beveik taip pat dažnai, kaip ir vaikinai (t.y. 48 proc. visų minėtų). Tuo tarpu kitame – VU – tiesioginės nuorodos į merginas studentes buvo beveik du kartus dažnesnės, nei į vaikinus ir sudarė net 62 proc. visų paminėjimų. Vėl gi klausimas apie tokių rezultatų šaltinius – pačių studenčių aktyvumą universitetuose ir galimybes individualiai raiškai, laikraščių redakcijų nuostatas studenčių atžvilgiu, ir pan. – lieka neatsakytas.

Kitas įdomus universitetiniams laikraščiams būdingas aspektas – tai santykinai dažnai minėti moteris, kurios nepriklauso akademiniam (mokslininkių(-ų) ir universitetinio lygio pedagogių(-ų)) pasauliui. Nors tokios moterys visuose analizuotuose laikraščiuose yra minimos santykinai rečiau nei vyrai (21-40 proc. minėtų tarpe), KTU ir VGTU laikraščiuose moterys, nesančios akademinės bendruomenės narėmis, minimos dažniau nei universitete dirbančiosios (plg.: atitinkamai, 40 proc. ir 22 proc., 21 proc. ir 15 proc.). Tuo tarpu KU šie santykiai yra vienodi (po 34 proc.), o VU – ne bendruomenės narės minimos net gi rečiau nei mokslininkės/pedagogės (atitinkamai, 22 proc. ir 27 proc.) (pastarojo universiteto laikraštyje moterys mokslininkės/pedagogės santykinai dažniau nei kituose minimos kartu su universitetinei bendruomenei nepriklausančiomis (plg.: 44 proc. ir 17-27 proc.)

Kaip jau minėta, minų asmenų tarpe moterys, vidutiniškai, tesudarė 28 proc. Tuo tarpu tarp cituojamų asmenų moterų sudaroma santykinė dalis yra kiek didesnė (34 proc. visų) (Lentelė 49). Tai yra, iš viso monitoringo metu tekstinėje informacijoje buvo užfiksuotos(-i) 431 cituojamos(-i) konkretūs asmenys, iš kurių vienas trečdalis (iš viso 148, 34 proc. visų) –

moterys. Bet, ir vėl: moterys mokslininkės ir/arba universiteto dėstytojos analizuotuose laikraščiuose cituojamos beveik taip pat retai kaip ir minimos (plg.: atitinkamai, 23 proc. ir KJ proc. visų), tačiau kitų, ne akademinių profesijų atstovės, cituojamos dažniau nei minimos (plg.: atitinkamai, 37 proc. ir 29 proc.), o pareigų ir/arba socialinio statuso terminais neidentifikuojamos moterys – rečiau cituojamos nei minimo (plg.: atitinkamai, 29 proc. ir 44 proc.). Tuo tarpu studenčių(-tų) atvejis unikalus: nors merginos studentės minimos žymiai rečiau, nei vaikinai studentai, jos cituojamos dažniau nei jie (plg.: atitinkamai, 36 proc. ir 53 proc. visų).

Analizuojamuose universitetiniuose laikraščiuose moterų pasisakymai cituojami skirtingu dažnumu. Tai yra, vidutiniškai, rečiausiai moterų žodžius cituoja VGTU ir VU laikraščiuose publikuojamų tekstų autorės(-iai) (atitinkamai, 24 proc. ir 28 proc. visų cituotų). Tuo tarpu KTU cituojamų asmenų tarpe moterys sudaro vieną trečdalį (33 proc. visų), o KU moterys yra cituojamos net gi dažniau nei vyrai (54 proc. visų cituojamųjų). Be to, būtent KU dažniau nei kitų universitetų laikraščiuose atkartojami moterų mokslininkių/pedagogių žodžiai (plg.: 38 proc. ir 28 proc. KTU, bet tik 13 proc. ir 17 proc., atitinkamai, VGTU ir VU), cituojamos moterys nesančios akademinės bendruomenės narėmis (plg.: 70 proc. ir 36 proc. KTU, 22 proc. VU bei 13 proc. VGTU). Čia verta atkreipti dėmesį dar ir į tai, jog moterys nesančios akademinės bendruomenės narėmis universitetiniuose laikraščiuose cituojamos (panašiai kaip ir minimos) santykinai dažniau, nei universitete dirbančios mokslininkės ir pedagogės (išskirtinis čia tik VGTU, kur pirmajai ir antrajai kategorijoms priskirtinos moterys cituojamos vienodai retai ir tesudaro 13 proc. visų cituojamų asmenų tarpe).

Tuo tarpu merginos studentės visuose laikraščiuose (kaip ir minimos) santykinai dažnai cituojamos. Šiuo atveju ir vėl išsiskiria VGTU laikraštis, kurio puslapiuose per 2007 m. buvo cituotos tik 5 studentės (tačiau tai sudarė 36 proc. visų minimais metais cituotų studenčių(-tų)). Visiškai priešingai – VU ir KU laikraščiuose cituojamų studenčių(-tų) tarpe merginos sudarė daugiau nei pusę asmenų (atitinkamai, 65 proc. ir 59 proc. visų cituotų). KTU laikraštyje pastarasis rodiklis buvo 45 proc.

Taigi jei tikėti, kad asmens pasisakymo citavimo laikraštyje esmė – akcentuoti cituojamo asmens nuomonę pažodžiui, tai, remiantis faktu, jog universitetinėje spaudoje vis gi dažniau cituojami vyrai, reiktų daryti išvadą vyrų nuomonė vis gi yra svarbesnė (ir – faktas – svaresnė, nes žymiai dažniau pasiūloma skaitytojoms ir skaitytojams). Be to, universitetiniai laikraščiai puikiai iliustruoja ir lyčių hierarchiją, kurią, grubiai apibendrinant, galima apibūdinti šitaip: vyras – tai mokslininkas, akademikas; moteris – neidentifikuojama visuomenės veikėja, studentė.

6.5.5. Vaizdinė informacija: apimtys ir turinys

Iš viso monitoringo metu buvo užfiksuota 1061 nuotrauka, kuriose buvo matomos moterys ir/arba matomi vyrai (Lentelė 50). (Jei nuotraukose nebuvo įmanoma identifikuoti fizinių asmenų lyties, nuotraukos nebuvo fiksuojamos kaupiamų duomenų faile.) Šiandieninėje modernioje visuomenėje natūralu, jog daugiausiai (73 proc. visų) nuotraukose užfiksuotų asmenų yra abiejų lyčių (t.y. nuotraukos matomos ir moterys, ir vyrai kartu). Tačiau jei 197 (19 proc. visų) nuotraukose buvo vaizduojami tik vyrai, išskirtinai tik moterų atvaizdai buvo beveik perpus retesni (91 iš viso, 9 proc. visų).

Lentelė 50. Užfiksuotų (vaizdinės) informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir (at)vaizduojamų asmenų lytį

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Vaizduojamų asmenų lytis	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	***N***	**%**
Moteris/ys	28	6	29	10	10	10	24	14	**91**	9
Vyras/ai	72	15	73	24	29	29	23	14	**197**	19
Ir vyras/ai, ir moteris/ys	387	79	200	66	62	61	123	72	**772**	73
Iš viso:	**487**	**46**	**302**	**28**	**101**	**9**	**170**	**16**	**1060**	

Detalizuojant, akivaizdu, kad KTU laikraštyje iš viso buvo publikuota daugiausiai (46 proc. visų užfiksuotų) nuotraukų. Beveik perpus mažiau (28 proc. visų užfiksuotų) nuotraukų buvo užfiksuota VGTU laikraštyje. Tuo tarpu VU ir KU leidiniuose rastos nuotraukos tesudarė, atitinkamai, vos dešimtadalį (9 proc. visų) ar penktadalį (16 proc.) visos sukauptos vaizdinės informacijos. Pastarieji vaizdinės informacijos dažnumo skirtumai atskiruose laikraščiuose, žinoma, priklauso nuo leidinių apimties. Tačiau kitas aspektas – individualių, tik vienos lyties atstoves(-us) pristatančių nuotraukų dažniai nuo pastarojo rodiklio, savaime suprantama nepriklauso. Kaip rodo ką tik pateikti duomenys, KTU, VGTU ir VU laikraščiuose atskirai vyrai skaitytojų auditorijai pristatomi 2-3 kartus dažniau nei moterys (plg.: atskirtai vyrų nuotraukos 15-29 proc., moterų – 6-10 proc.). Kitaip, KU laikraštyje atskirai moterys ir atskirai vyrai nuotraukose pasirodo vienodai dažnai (po 14 proc. visų laikraštyje užfiksuotų nuotraukų). Šiuo atveju galima formuluoti tris viena kitą papildančias prielaidas apie tai, kad, viena, toks statistinio pasiskirstymo rezultatas gali atspindėti moterų ir vyrų – skirtingų universitetų bendruomenių narių aktyvumą (taigi tik aktyviausiosios(-ieji) patenka į laikraščių puslapius) ir/arba, antra, tradicinį mažesnį moterų nei vyrų norą viešintis. Be to, trečia, pastarasis rezultatas, tikėtina, gali nurodyti ir laikraščių leidybinių grupių (nesąmoningą?) nuostatą dažniau pristatyti informacijos objektais esančius (ir, dažniausiai aukštesnes, taigi – reikšmingesnes pareigas užimančius) vyrus nei moteris. Deja, šiuo atveju pastarosios hipotezės lieka nepatikrintos.

Vėl gi skaičiuojant elementariausiu būdu vaizduojamus asmenis, galima konstatuoti, kad 2007 m. keturiuose analizuojamuose laikraščiuose iš viso nuotraukose buvo pristatyti 7272 asmenys, kurių beveik pusė (iš viso 3148, 43 proc.) buvo moterys (Lentelė 51). Nuotraukose, kaip ir ką tik aukščiau aprašytais atvejais, santykinai geriausiai buvo pristatomos studentės (51 proc. visų nuotraukose matomų studenčių(-tų)) ir neidentifikuojamos moterys (44 proc. visų neidentifikuojamų nuotraukose). Tuo tarpu moterys – mokslininkės ir/arba universitetuose dirbančios pedagogės bei įvairios visuomenės veikėjos tesudarė vos penktadalį-ketvirtadalį (atitinkamai, 21 proc. ir 24 proc.) visų pristatytųjų auditorijai nuotraukose ir priskirtųjų pastarosioms kategorijoms.

Lentelė 51. Laikraščiuose (nuotraukose) vaizduotų asmenų pasiskirstymas pagal laikraštį, kategoriją ir lytį

Universitetai	**KTU**			**VGTU**			**VU**			**KU**			**Iš viso:**		
		Moterys			Moterys			Moterys			Moterys			**Moterys**	
Kategorija	n	n	%	n	n	%	n	n	%	n	n	%	**N**	**n**	**%**
Mokslininkė(-as)/ mokslininkės(-ai) ir/arba universitete dirbanti(-s) pedagogė(-as)/ pedagogės(-ai)	154	26	17	202	35	17	36	6	17	54	26	48	**446**	**93**	**21**
Studentė(-as)/studentės(-ai)	972	411	42	832	440	53	218	136	62	537	319	59	**2559**	**1306**	**51**
Kita	29	8	28	28	5	18	2	0	0	20	6	30	**79**	**19**	**24**
Akademinės bendruomenės atstovė(-as)/ atstovės(-ai) ir kita	1669	647	39	1227	433	35	293	165	56	498	267	54	**3687**	**1512**	**41**
Nežinoma	465	205	44	23	9	39	2	0	0	11	4	36	**501**	**218**	**44**
Iš viso:	**3289**	**1297**	**39**	**2312**	**922**	**40**	**551**	**307**	**56**	**1120**	**622**	**56**	**7272**	**3148**	**43**

Lentelė 52. Mokslinė veikla (konferencijos): informacinių vienetų (nuotraukų) pasiskirstymas pagal laikraštį, vaizduotų asmenų kategoriją ir lytį

Universitetas	**KTU**			**VGTU**			**VU**			**Iš viso**		
	Iš viso	Moterys		Iš viso	Moterys		Iš viso	Moterys		**Iš viso**	**Moterys**	
Kategorija		*N*	%		*N*	%		*N*	%		***N***	**%**
Mokslininkė(-as)/ mokslininkės(-ai) ir/arba universitete dirbanti(-s) pedagogė(as) /pedagogės(-ai)	4	0	0	2	2	100	0	0	0	**6**	**2**	**33**
Studentė(-as)/ studentas(-ai)	0	0	0	0	0	0	5	3	60	**5**	**3**	**60**
Kita	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**	**0**
Kita ir akademinės bendruomenės atstovė(-as) /atstovės(-ai)	7	4	57	0	0	0	6	0	0	**13**	**4**	**31**
Nežinoma	83	34	41	101	31	31	0	0	0	**184**	**65**	**35**
Iš viso:	**94**	**38**	**40**	**103**	**33**	**32**	**11**	**3**	**27**	**208**	**74**	**36**

Įdomu pastebėti, kad VU ir KU laikraščiuose publikuotuose nuotraukose moterų buvo santykinai daugiau nei vyrų (t.y. po 56 proc. visų), nors šiuose laikraščiuose cituojamų asmenų tarpe moterų sudaromos santykinės dalys buvo labai skirtingos (atitinkamai, 28 proc. ir 54 proc.). Tuo tarpu KTU ir VGTU laikraščiuose vizualiai matomų asmenų tarpe moterų buvo mažiau nei pusė (atitinkamai, 39 proc. ir 40 proc. visų). Dar daugiau detalizuojant verta pažymėti kelis faktus. Pirma, net trijuose – KTU, VGTU ir VU laikraščiuose nuotraukose matomų mokslininkių(-ių) ir/arba universiteto dėstytojų tarpe moterys nesudarė nei penktadalio (t.y. po 17 proc. visų). Tuo tarpu KU leidinyje pastarajai kategorijai priklausančios moterys nuotraukose pasirodydavo beveik taip pat dažnai, kaip ir vyrai (48 proc. visų). Antra, moterys – ne akademinės bendruomenės narės laikraščių nuotraukose auditorijai pristatomos santykinai rečiau nei yra cituojamos (plg.: atitinkamai, 0-30 proc. ir 13-70 proc.). Tuo tarpu, trečia, beveik visuose analizuotuose laikraščiuose dažniausiai nuotraukose pristatoma kategorija – tai studentės (42-62 proc. visų). Netikėtai, netgi techniškojo VGTU puslapiuose rečiausiai minėtos ir rečiausiai cituotos studentės nuotraukose pasirodo santykinai dažniau nei studentai (53 proc. visų).

Apibendrinat šioje vietoje reiktų pripažinti, kad, savaime suprantama, nuotraukos prie tekstų suteikia pastariesiems gyvumo ir informatyvumo. Tikėtina, nuotraukos paverčia ne tik atskiras publikacijas, bet ir visą laikraštį skaitytojai(-ui) patrauklesniu. Tačiau ką tik aprašyti monitoringo metu atskleisti faktai rodo, kad nuotraukose vaizduojami svarbiausi aprašomų įvykių momentai ir/arba svarbiausi veikiantys asmenys dažniausiai yra vyrai (jei tai aukštesnieji akademinės hierarchijos sluoksniai) arba moterys (jei tai žemesnieji hierarchijos sluoksniai, „nerimti“ akademiniai įvykiai). Taigi akivaizdu, kad šiandieninėje Lietuvos universitetinėje žiniasklaidoje pagrindinę ir reikšmingiausią vietą užima vyras, o moteris mokslininkė lieka antrame plane (arba pasirodo kaip jaunoji dailioji lytis).

Galiausiai, išskiriant moterų (ir vyrų) vaizdinį pristatymą informacijos apie mokslines veiklas kontekste, reikia konstatuoti, kad monitoringo metu buvo užfiksuotos iš viso 208 nuotraukos, iš kurių tik kiek daugiau nei trečdalyje (36 proc. visų) pasirodė ir moterys (Lentelė 52). Paradoksalu, tačiau dauguma (184 iš 208) atvejų nuotraukose pristatomų asmenų kategorijos nebuvo įmanoma identifikuoti remiantis pateikiama informacija.

Pastarieji, labai fragmentiški duomenys, tačiau ir vėl nurodo tą pačią tendenciją: moterys, patenkančios į konferencijų dalyvių nuotraukas, – mažuma. Tiksliau, nors VGTU laikraštyje tik du kartus buvo konkrečiai įvardintos nuotraukose pristatomos moterys – mokslininkės/universitetų pedagogės (ir nei karto – vyrai), neidentifikuotų asmenų tarpe moterų tebuvo vos trečdalis; nors KTU laikraštyje publikuotuose nuotraukose akademinę bendruomenę atstovaujančios moterys kartu su kitomis visuomenės veikėjomis 2007 m. buvo matomos keliais kartais dažniau nei vyrai, jos čia nei karto nebuvo įvardintos kaip konkrečios mokslininkės; VU laikraštyje publikuotuose konferencijų nuotraukose moterys apskritai buvo parodytos tik kaip studentės. Taigi vėl tas pats klausimas: ar čia užfiksuoti rezultatai yra laikraščių redakcijų darbuotojų sąmoningų sprendimų išdavos? (Sunku būtų patikėti, kad moterys konferencijose nedalyvauja.)

6.5.6. Universitetų laikraščiuose minimos, cituojamos ir vaizduojamos moterys

Galiausiai, apibendrinant moters įvaizdį, kuris 2007 m. buvo pristatytas keturiuose, daugiausiai fizinių ir technologijos mokslų sričių specialybių turinčių universitetų, laikraščiuose, reikia konstatuoti, kad dažniausiai moterys skaitytojoms ir skaitytojams pristatomos nuotraukose (iš viso nuotraukose užfiksuotos 3148 moterys). Tačiau laikraščių straipsniuose moterys minimos beveik per pus rečiau nei pristatomos nuotraukose (iš viso tekstuose minėtos buvo 1683 moterys), o moterų žodžiai cituojama apskritai nykstamai retai (iš viso užfiksuoti 148 kartai, kada buvo cituota moteris) (Lentelė 53).

Tačiau, įdomu pastebėti, kad nors daugiausiai minėtų, cituotų ir nuotraukose pristatytų moterų monitoringo metu buvo užfiksuota KTU laikraštyje (ir tai natūralu, kadangi tai – didžiausias iš keturių analizuotų laikraščių), mažiausiuose apimti VU ir KU laikraščiuose moterys buvo cituojamos žymiai dažniau nei apimties prasme tarpinę poziciją užimančiame VGTU leidinyje (plg.: atitinkamai, 23-29 proc. ir 9 proc.). Tačiau būtent pastarajame – VGTU laikraštyje moterys santykinai dažniau patenka į nuotraukas nei VU ar KU laikraščiuose (plg.: atitinkamai, 29 proc. ir 10 proc., 20 proc.).

Visumoje dažniausiai laikraščiuose buvo minimos ir vaizduojamos moterys – tai akademinės bendruomenės narės ir kitos visuomenės veikėjos (verslininkės, seimo narės, dailininkės ir t.t.) (atitinkamai, 49 proc. visų minėtų ir 48 proc. visų vaizduotų). Tačiau pastarajai kategorijai priskirtinos moterys buvo cituojamos daugiau nei perpus rečiau (21 proc. visų cituotų). Per pus mažiau (24 proc. visų) minėtų moterų buvo studentės. Tačiau visų cituotų ir nuotraukose pristatytų moterų tarpe studentės sudarė daugiau nei du penktadalius visų moterų (atitinkamai, 43 proc. ir 41 proc.). Tuo tarpu moterys mokslininkės ir/arba universitetinio lygmens dėstytojos sudarė penktadalį visų laikraščiuose minėtų ir cituotų moterų tarpe (atitinkamai, 16 proc. ir 20 proc. visų minėtų/cituotų), bet nuotraukose šios kategorijos moterys buvo pristatytos ypatingai retai (vos 3 proc. visų). Galiausiai, moterys – visuomenės veikėjos nuo akademinės aplinkos atsietuose kontekstuose bei neidentifikuojamos moterys buvo nykstamai retai minimos, cituojamos, pristatomos nuotraukose (1-9 proc. visų paminėtų, cituotų, vaizduotų).

Papildomai nebedetalizuojant Lentelėje 53 pateiktų duomenų, kurie atskiromis dalimis jau buvo aprašyti aukščiau, čia verta atkreipti dėmesį į esminį moters įvaizdžio, koks jis pateikiamas KTU, VGTU, VU ir KU universitetų laikraščiuose, aspektą. Tai yra, visuose laikraščiuose tekstuose ir nuotraukose pristatoma (taigi ir plačiausiai girdima bei akivaizdžiausiai matoma) moteris – akademinės bendruomenės atstovė – tai studentė arba su kitomis visuomenės veikėjomis bendraujanti mokslininkė/universiteto dėstytoja. Tačiau moteris – kaip nepriklausoma mokslininkė ir/arba universitetinio lygio pedagogė nuotraukose beveik nematoma. Taigi merginoms universitetiniai laikraščiai pristato tokį moters (sėkmingos?) mokslininkės vaidmens modelį: gali būti akademinėje bendruomenėje, bet tik jei būsi studentė; jei būsi mokslininkė – arba tavęs nebus, arba užsiimsi ne moksline, bet socialine veikla.

Lentelė 53. Moterys universitetiniuose laikraščiuose.
Užfiksuotų informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį, tekstuose minėtų, cituotų ir vaizduotų moterų kategoriją

	KTU						**VGTU**						**VU**						**KU**						**Iš viso:**					
	Minimos		*Cituojamos*		*Vaizduojamos*		*Minimos*		*Cituojamos*		*Vaizduojamos*		*Minimos*		*Cituojamos*		*Vaizduojamos*		*Minimos*		*Cituojamos*		*Vaizduojamos*		*Minimos*		*Cituojamos*		*Vaizduojamos*	
Kategorija	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%
Mokslininkė/ mokslininkės ir/arba universitete dirbanti pedagogė/pedagogės	92	12	14	25	26	2	70	17	1	7	35	4	40	17	10	29	6	2	61	25	5	12	26	4	263	16	30	20	93	3
Studentė, studentės	149	19	20	35	411	32	157	39	5	36	440	48	48	21	17	50	136	44	57	23	22	51	319	51	411	24	64	43	1306	41
Kita	26	3	4	7	8	1	16	4	1	7	5	1	11	5	2	6	0	0	18	7	7	16	6	1	71	4	14	9	19	1
Akademinės bendruomenės atstovė/atstovės ir kita	437	55	10	18	647	50	150	37	7	50	433	47	132	57	5	15	165	54	112	45	9	21	267	43	831	49	31	21	1512	48
Nežinoma	97	12	9	16	205	16	9	2	0	0	9	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	107	6	9	6	218	7
Iš viso:	801		57		1297		402		14		922		232		34		307		248		43		622		1683		148		3148	
Iš viso (nuo visų minėtų/ cituotuotų/ vaizduotų		48		39		41		24		9		29		14		23		10	15			29		20						

6.5.7. Informacijos šaltiniai: straipsnių autorės, autoriai ir informaciją teikiančios institucijos

Galiausiai, užbaigiant šiame tyrime atlikto monitoringo metu sukauptų duomenų analizę, verta atskirai apžvelgti aukščiau analizuotos informacijos šaltinius. Lentelėje 54 pateikiami duomenys rodo, jog beveik pusę (41 proc.) užfiksuotų analizės vienetų buvo sukurti (parašyti, fotografuoti, kompiliuoti) moterų. Vyrai autoriai analizuotuose laikraščiuose publikavo per pus mažiau (20 proc. visų) autorinių tekstų ir/arba nuotraukų, nei moterys. Be to bendra-autorinės – vyrų ir moterų publikacijos visuose analizuotose laikraščiuose buvo ypatingai retos ir, visumoje, tesudaro 1 proc. visų užfiksuotų informacinių analizės vienetų.

Lentelė 54. Užfiksuotų informacijos vienetų pasiskirstymas pagal laikraštį ir informacijos šaltinį

Universitetas	**KTU**		**VGTU**		**VU**		**KU**		**Iš viso:**	
Informacijos šaltinis	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	***N***	**%**
Anoniminė informacija	116	26	48	17	12	10	45	28	**221**	**22**
Autorius/iai moteris/ys	194	43	93	32	54	47	69	43	**410**	**41**
Autorius/-iai vyras/ai	54	12	89	31	29	25	31	19	**203**	**20**
Keli autoriai: ir vyras/-ai, ir moteris/-ys	5	1	7	2	2	2	1	1	**15**	**1**
Institucijos, padaliniai, kiti organizaciniai dariniai	78	17	52	18	18	16	15	9	**163**	**16**
Iš viso:	**447**		**289**		**115**		**161**		**1012**	

Vienas svarbus analizuotas laikraščių publikacijas apibūdinantis aspektas – tai faktas, kad santykinai gana daug laikraščiuose publikuojamos informacijos yra arba anoniminė (22 proc. visų), arba pasirašoma organizacinių padalinių (16 proc. visų), bet ne konkrečių asmenų. Įdomu, jog KU laikraštyje skaitytojoms(-ams) rečiausiai pateikiama pastarojo – organizacinio – pobūdžio informacija (plg.: 9 proc. ir 16-18 proc. visų), bet dažniausiai (panašiai kaip ir KTU) – anoniminė informacija (plg.: atitinkamai, 28 proc. (26 proc.) ir 10-17 proc. visų). Tuo tarpu analizuojant autorines publikacijas išsiskiria VGTU leidinys, kuriame moterys autorės ir vyrai autoriai parašė beveik vienodus skaičius (atitinkamai, 32 proc. ir 31 proc. visų) 2007 m. numeriuose užfiksuotų tekstų. Ir nors visuose trijuose kituose analizuotose laikraščiuose didžioji dalis autorinių straipsnių buvo parašyta moterų, didžiausias skirtumas tarp moterų ir vyrų parašytų straipsnių skaičiaus buvo KTU laikraštyje (plg.: atitinkamai, 43 proc. ir 12 proc. visų užfiksuotų). Kituose – VU ir KU laikraščiuose šis skirtumas buvo kiek mažesnis (t.y., atitinkamai, 47 proc. ir 25 proc., 43 proc. ir 19 proc. visų).

Simptomatiška, kaip rodo Lentelėje 55 pateikti duomenys, straipsnius, kuriuose minimos ir/arba cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, analizuotuose 2007 m. laikraščiuose beveik tris kartus dažniau rašė moterys nei vyrai. Tai yra, iš viso moterys buvo autorės 309 (44 proc. visų), o vyrai – tik 108 (15 proc. visų) monitoringo metu užfiksuotų informacinių vienetų. Be to, santykinai, moterys dažniau buvo minimos ir/arba cituojamos ir/arba vaizduojamos anoniminiuose tekstuose nei tuose, kurie buvo pasirašyti organizacinių padalinių (plg.: atitinkamai, 25 proc. ir 15 proc. visų). Apskritai retuose bendrautoriniuose (moterų kartu su vyrais parašytuose) tekstuose moterys minimos/cituojamos/vaizduojamos atitinkamai retai (tik 2 proc. visų užfiksuotų).

Lentelė 55. Užfiksuotų informacijos vienetų, kuriuose minimos, cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, pasiskirstymas pagal laikraštį ir informacijos šaltinį

Universitetas	KTU		VGTU		VU		KU		Iš viso:	
Informacijos šaltinis	*n*	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%	***N***	**%**
Anoniminė informacija	96	29	34	18	7	9	38	33	**175**	**25**
Autorius/iai moteris/ys	149	46	69	37	38	48	53	46	**309**	**44**
Autorius/-iai vyras/ai	24	7	50	27	21	27	13	11	**108**	**15**
Keli autoriai: ir vyras/-ai, ir moteris/-ys	3	1	6	3	2	3	0	0	**11**	**2**
Institucijos, padaliniai, kiti organizaciniai dariniai	55	17	29	15	11	14	10	9	**105**	**15**
Iš viso:	**327**	**46**	**188**	**27**	**79**	**11**	**114**	**16**	**708**	

Pastaroji – sąlyginai, ‚moterų rašymo apie moteris' – tendencija būdinga visiems analizuotiems laikraščiams. Tai yra, šiuo (išskirtinai informacinių vienetų, kuriuose minimos/cituojamos/vaizduojamos moterys) atveju, lyginant su ką tik aukščiau aprašytu visos informacijos pasiskirstymo pagal šaltinį atveju, santykinė moterų sukurtų tekstų dalis padidėja 1-5 proc., o santykinė vyrų sukurtų publikacijų dalis – sumažėja 4-8 proc. (VU laikraštis čia išskiria, kadangi vyrų parengtų publikacijų dalis padidėja 2 proc.). Tuo tarpu santykinės dalys anoniminės ar institucinių padalinių pateiktos informacijos, kuriose minimos/ cituojamos/ vaizduojamos moterys, išlieka beveik tokios pačios, kokios buvo nustatytos analizuojant visą duomenų masyvą.

Taigi apibendrinant užfiksuotos informacijos pasiskirstymų pagal jų šaltinius/autores(-ius) pobūdį galima konstatuoti, jog visumoje analizuoti laikraščiai šiuo aspektu yra gana panašus: visiems jiems moterys parengia, santykinai, daugiausiai informacijos; atitinkamai, moterys santykinai dažniau nei vyrai mini/cituoja/vaizduoja kitas moteris.

6.5.8. Išvados ir apibendrinimai

Atliekant keturių Lietuvos universitetų – KU, KTU, VGTU ir VU laikraščių monitoringą buvo peržiūrėta 324 portatyvaus dokumento puslapiai ir papildomai, nesuskaičiuojamas kiekis interaktyvios internetinės informacijos, kuria buvo pateiktas VU laikraštis. Analizuota informacija (įskaičiuojant ir neapibrėžiamą VU laikraščio puslapių skaičių) sudarė apie 50 proc. visos 2007 m. publikuotos informacijos, pasirodžiusios Lietuvos universitetų, kuriuose vyksta fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijos, laikraščiuose. Iš viso buvo užfiksuota 1012 informaciniai analizės vienetai, o visa sukaupta ir išanalizuota informacija sudarė 1013 analizės eilutes ir 40 analizės stulpelius (taigi, iš viso 40520 celes) apimančią duomenų matricą.

Taigi pastarosios informacijos analizės rezultate galima teigti, kad:

1. Bendrąją prasme, dažniausia analizuotuose laikraščiuose publikuojama informacija – tai tekstas su nuotrauka, kuris, vertinant kiekybiškai, užima vidutiniškai 0,4 puslapio. Tekstas (ir nuotrauka) devyniais iš dešimties atvejų informuoja apie tiesiogiai su universiteto dabartimi susijusius Lietuvoje vykstančius įvykius. Konkrečiau – dominuojanti laikraščiuose tema – tai įvairiausios akademinės veiklos ir universitete vykstantys įvykiai.

2. Moterys minimos ir/arba cituojamos ir/arba vaizduojamos, apytiksliai, dviejuose trečdaliuose universitetiniuose laikraščiuose 2007 m. pateiktų publikacijų. Be to,

moterys santykinai dažniau minimos/cituojamos tuose straipsniuose, kurie pristatomi skaitytojoms ir skaitytojams kartu su nuotraukomis ir rečiau tik tekstinės formos publikacijose. Visumoje, publikacijų, kuriose būtų minimos/cituojamos/vaizduojamos moterys, santykinis pasiskirstymas pagal analizuotus kriterijus (sąsaja su universitetu laike, geografinė aprėptis, tema) nesiskiria nuo visų užfiksuotų duomenų pasiskirstymo pagal analizuotus kriterijus. Taigi net nežinant KTU, VGTU, VU ir KU personalo pasiskirstymo pagal lytį, reikia pripažinti, kad universitetinėje spaudoje vyrų nuomonė yra svarbesnė ir svaresnė (tiesiog ji laikraščiuose skelbiama dažniau).

3. Simptomatiška, dažniausiai universitetų laikraščiuose minima ir/arba cituojama ir/arba vaizduojama moterų kategorija – tai studentės. Pavyzdžiui, iš viso monitoringo metu buvo užfiksuota 1061 nuotrauka, kuriose buvo matomi vyrai ir/arba moterys. Daugiausiai nuotraukose užfiksuotų asmenų yra ir moterys, ir vyrai kartu. Tačiau jei beveik penktadalyje laikraščiuose publikuotų nuotraukų buvo matomi tik vyrai, išskirtinai tik moterų atvaizdai buvo beveik perpus retesni. Analogiškai kaip ir cituojant moterų ir vyrų pasisakymus straipsniuose, nuotraukose pristatomos moterys – tai, dažniausiai, studentės; teksto turiniui pasiekus mokslinių, akademinių temų aukštumas, moters (studentės) nuotrauka pradingsta ir vietoj jos atsiranda (mokslininko, pedagogo, akademiko) vyro atvaizdas.

4. Daugiausiai straipsnių universitetiniams laikraščiams 2007 m. parengė moterys; vyrai tais metais parengė 2 kartus mažiau publikacijų. Svarbu pastebėti, kad santykinai dažniau straipsnius, kuriuose minimos, cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, rašo pačios moterys.

Apibendrinant reikia pripažinti, kad moteris – kaip nepriklausoma mokslininkė ir/arba universitetinio lygio pedagogė analizuotuose laikraščiuose skaitytojoms ir skaitytojams pristatoma labai retai ir, akivaizdu, žymiai rečiau nei vyras. Taigi universitetų laikraščiuose publikuojamuose tekstuose ir nuotraukose pristatomas moters-mokslininkės įvaizdis yra gana skurdus; platesne prasme, laikraščiuose pristatoma moteris akademinės bendruomenės narė – tai iškalbinga (dažnai cituojama) ir išvaizdi (dažnai pasirodanti nuotraukose) studentė. Sekant tuo, tikėtina, universitetinių laikraščių dėka merginos susikuria gana vienprasmį (ir realybės neatitinkantį) moters (nesėkmingos?) mokslininkės įvaizdį: jos nėra konferencijose, jos nėra disertacijų gynimuose; gal ji nieko neveikia, tik kartais bendrauja su visuomenės veikėjomis? O gal jos – moters-mokslininkės fizinių ir technologijos mokslų srityse apskritai nėra? Tuo tarpu moters – laikraščiuose publikuojamos informacijos autorės vaidmuo gana aiškus: tai ta, kuri rašo, informuoja...

Išvados

I Potemė: *Moksleivės ir tikslieji mokslai*

Apibendrinant pirmojo šios potemės ***tyrimo (1) - Moksleivių apklausos*** rezultatus galima konstatuoti, jog buvo nustatyti tam tikri mergaičių – aukštesniųjų klasių moksleivių požiūrio į ir įsitikinimų apie fizinius (tiksliuosius) ir technologijos (inžinerijos) mokslus ypatumai bei ištirta tai, kaip jos suvokia savo vietą veiklose, susijusiose su pastarosiomis mokslų sritimis. Atsakymai į tyrimo pradžioje keltus klausimus pateikti toliau.

5. Apklausoje dalyvavusių moksleivių tarpe vyraujantis fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių (ar bent analizuotų jų mokymosi dalykų – chemijos, informacinių technologijų/informatikos, integruoto gamtos mokslų kurso, fizikos, matematikos) įvaizdis nėra ypatingai patrauklus. Tiksliau, vidutiniškai, karjeros, kvalifikacijos kėlimo ir kitos veiklos galimybės šiuose moksluose moksleivių vertinamos tik 2-3 balais iš 5. Tačiau merginos savo galimybes šiose mokslų srityse vertina dar menkiau nei vaikinai ir dauguma merginų mano, kad joms visai neverta studijuoti tų mokslo sričių ar siekti jose karjeros. Taigi tyrimo rezultatai rodo, kad merginos nėra taip tvirtai kaip vaikinai įsitikinusios dėl savo galimybių fizinių ar technologijos mokslų srityse ir kad jos rečiau yra linkusios rinktis šias mokslų sritis. Tačiau tokios nuostatos vyrauja ne dėl tos priežasties, kad mokslinė veikla merginoms asocijuotųsi su šeimos atsisakymu. Priešingai, merginos labiau nei vaikinai išreiškia polinkį dirbant kažkuriose iš vertintų mokslų sričių prioritetą teikti vaikams, o vaikinai išreiškia didesnę baimę, kad dirbdami tose mokslų srityse neturės laimingo šeimyninio gyvenimo. Šiuo atveju galima (deja – tik) numanyti, kad būtent toks – nepatrauklus fizinių ir tiksliųjų mokslų įvaizdis moksleivių tarpe vyrauja dėl suvokiamos nepalankios ekonominės situacijos (ypač vaikinų atveju) bei (merginų atveju) tradiciškai nusistovėjusios nuomonės, kad „merginoms – humanitariniai mokslai“ (nes gi dauguma atvejų šie mokslai nesisieja su jų tikslais, joms geriau studijuoti namų ekonomiką ir pan.).

6. Apklausoje dalyvavusių moksleivių tarpe dominuojantis moters-mokslininkės įvaizdis tiesiogiai atspindi visuomenėje vyraujančius stereotipinius moteriškumo įvaizdžius ir varijuoja dviejų kraštutinumų ribose. Tai arba („moteriška“) seksuali blondinė arba („nemoteriška“) niūri profesionalė. Konkrečiau, patrauklus moters mokslininkės įvaizdis – tai, pirmiausiai, fiziškai patraukli, aukšta, elegantiška, dalykiškai atrodanti stilinga moteris, kuriai, kaip intelektualiai asmenybei, būdingas dalykiškumas, kultūringumas, puikūs komunikaciniai gebėjimai bei užtikrintumas savimi leidžia padaryti teigiamą įspūdį, kaip stiprios ir sėkmę gyvenime patyrusios moters. Tačiau šis mokslininkės portretas yra idealizuotas bei orientuotas į fizinį patrauklumą, kuris neturi nieko bendra su moksliniam darbui svarbiomis kompetencijomis (žinoma, išskyrus komunikacinius gebėjimus bei intelektualumą, kuris taip pat yra hiperbolizuotas ir pervertintas). Priešingai, nepatrauklusis moters mokslininkės įvaizdis apima tiek neigiamas moters fizinės išvaizdos detales, tiek ir apskritai moteriai „netinkamus“ (vyriškus) bruožus (pvz., šeimos neturėjimas). Taigi patrauklios mokslininkės įvaizdis nebūtinai realiai pasiekiamas (todėl gali veikti kaip atstumiantis veiksnys, ypač įvertinant merginų nepasitikėjimą savo žiniomis); nerealu galvoti, kad nepatrauklios mokslininkės įvaizdis būtų priimtinas šiandieninei merginai apskritai (taigi taip pat veikia kaip atstumiantis veiksnys). Dar daugiau: šie stereotipiniai požiūriai, aiškiai įrodantys informacijos apie moteris mokslininkes trūkumą, panašu, neturi labai daug bendro su moksleivių požiūriu į savo galimybes fizinių ar technologijos mokslų srityse. Būtent čia

atsiskleidžia kitas stereotipinių lyties atžvilgiu aspektas: merginos tradiciškai savo galimybes fizinių ar technologijos mokslų srityse suvokia kaip esančias menkesnėmis nei vaikinų.

7. Moksleivių tarpe dominuojantys moters mokslininkės įvaizdžiai ir jų suvokiamos galimybės fizinių ar technologijos mokslų srityse visumoje atspindi neigiamą merginų ir vaikinų požiūrį. Tiksliau, tyrimo rezultatai parodė, kad tos merginos, kurios yra nusprendusios studijuoti kažkurias iš analizuotų mokslų sričių, puoselėja ir pozityvesnį požiūrį į fizinius ir technologijos mokslus apskritai bei, konkrečiau, į savo galimybes pasirinktose mokslų srityse. Nepaisant, jos taip pat kaip ir visos kitos planuoja prioritetą skirti „pagrindinei pareigai – vaikų auginimui“. Optimizmo čia suteikia tik tai, kad vaikinai beveik taip pat stipriai nusiteikę pastarojo prioriteto atžvilgiu. Deja, remiantis šio tyrimo rezultatais paaiškinti būtent tokių požiūrių šaltinių, nėra įmanoma. Šiuo atveju galima daryti tik prielaidas, kad visuomenėje dominuojantis stereotipinis požiūris, nusakomas teiginiu „merginai fiziniai ar technologijos mokslai nereikalingi“ verčia moksleives nesirinkti tų mokslų sričių argumentuojant, kad tai neįdomus, nereikalingas, su jos ateities tikslais nesisiejantis dalykas.

8. Papildant ką tik minėtus neigiamo mokslinės įvaizdžio bei požiūrio į fizinius ir technologijos mokslus aspektus, būtina atkreipti dėmesį ir į socialinės aplinkos poveikį tiek formuojant, tiek palaikant jau susiformavusias merginų (ir vaikinų) nuostatas fizinių ir technologijos mokslų sričių atžvilgiu. Vienas akivaizdus merginų ir vaikinų skirtumas yra tai, kad merginos jaučia stipresnį spaudimą iš šeimos narių ir mokytojų pusės įsitikinimo, kad merginos stengiasi gerai mokytis forma. Suprantama, tokia ekspektacija turi teigiamą poveikį ta prasme, jog sąlyginai verčia merginas ją realizuoti. Ir štai atsispindi geresniuose merginų mokymosi rezultatuose. Tačiau kita vertus, tikėtina, šis lūkestis (ir, atitinkamai, jo tenkinimas) verčia merginas atsisakyti eksperimentavimo, savarankiškų sprendimų paieškos tuo būdu mažinant klaidos (lūkesčių nepatenkinimo) galimybę. Rezultate merginos apsiriboja tradiciniais mokymo(si) metodais, kai tuo tarpu individualiam darbui skatinami ir aukštų lūkesčių nevaržomi vaikinai domisi papildomomis veiklomis ir eksperimentuoja praktiškai pritaikydami turimas žinias. Atitinkamai suvaržomas/plėtojamas pasitikėjimas savo žiniomis ir gebėjimais. Kitas svarbus pastebėjimas yra statistinių rezultatų siūloma prielaida, kad kuo daugiau merginos skaito universitetinius laikraščius, tuo labiau jos linkusios prioritetą teikti savo sutuoktinio karjerai atidedant asmeninę karjerą ar net atsisakant jos. Visumoje, masinės žiniasklaidos priemonėse ieškomos papildomos informacijos apimtys ir dažnis yra labiau susiję su moksleivių sprendimais studijuoti/nestudijuoti tam tikras mokslų sritis ateityje. Tačiau, ką tik minėta (nors ir silpna) priklausomybė, nustatyta būtent merginų grupėje verčia - - užbėgant į priekį ir pasinaudojant šios studijos tyrimo 6 rezultatais - - susimąstyti apie realų masinės informacijos priemonių daromą poveikį (čia: moters nematymas universitetiniuose laikraščiuose, studentės priešpastatymas aukštas pareigas universitetinėje aplinkoje užimančiam vyrui – tai tiesioginė nuoroda merginoms, kad karjerą šioje srityje gali daryti tik vyras.). Taigi remiantis tyrimo rezultatais reikia manyti, kad socialinė aplinka merginų neskatina domėtis fiziniais ar technologijos mokslais.

Galiausiai, kritiškai vertinant šio tyrimo metodologinius ir techninius aspektus, būtina atkreipti dėmesį, kad dėl tyrimo apimties (maksimaliai įmanoma reprezentacinė apklausa, bet ne, pvz., atskirų atvejų analizė) ir formato (anketinė apklausa, bet ne, pvz., giluminiai interviu), čia buvo paliesti tik kai kurie specifiniai, bet, tikėtina, svarbiausi moksleivių požiūrio į fizinius ir technologijos mokslus aspektai. Tačiau, akivaizdu, ši studija neatsako į visus kylančius klausimus. Taigi tolimesni reiškinio tyrimai, kuriuose būtų mažesnis ir

konkretesnių uždavinių skaičius, ir todėl būtų susikoncentruojama į specifinius, giluminius reiškinio aspektus, yra būtini.

Apibendrinant šios potemės ***antrojo tyrimo (2) - Mokytojų apklausos*** rezultatus galima konstatuoti, kad:

1. Neabejotina, kad teigiamas mokytojos(-o) požiūris į savo darbą ir į dėstomą dalyką turi įtakos jos(-o) darbui su moksleivėmis(-iais) bei pastarųjų **susidomėjimui** fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais. Prie kitų veiksnių skatinančių moksleives(-ius) domėtis šiais mokslais bei pasirinkti juos mokytis išplėstiniu (A) lygiu, mokytojos(-ai) priskyrė paties dalyko įdomumą ir perspektyvumą bei moksleivių žinias ir gebėjimus, interesus, polinkius, būsimų studijų programų reikalavimus, planus rinktis ar nesirinkti su tiksliais mokslais susijusią specialybę. Pastarieji du veiksniai buvo nurodomi, kaip pagrindiniai. Verta atkreipti dėmesį, kad studijų ir profesijos pasirinkimas susijęs ne tik su asmeniniais moksleivių interesais ir ateities planais, jiems įtakos turi ir moksleivių tėvų bei mokytojų nuomonė, taip pat ir apie „vyriškas“ ir „moteriškas“ specialybes. Kaip labiausiai „vyriška“ ir, dėl to mažiausiai tinkanti merginoms buvo įvardinta fizikos specialybė. Įtaką moksleivių pasirinkimui darė ir atsitiktiniai veiksniai, pvz., nenoras tiksliuosius mokslus studijuoti, moksleivių nuomone, „prastesniu“ bendruoju (B) lygiu, viltis lengvai išlaikyti (nusirašyti) egzaminą ir pan. Atsakant į klausimą, kokią įtaką moksleivių domėjimuisi (ar nesidomėjimui) fiziniais mokslais turi moksleivių lytis, mokytojų nuomonės išsiskyrė: vienos(-i) teigė, kad fiziniais mokslais domisi išskirtinai berniukai, antros(-i) – kad, būdamos labiau stropios ir motyvuotos, didesnį susidomėjimą rodo mergaitės, trečios(-ti) tvirtino, kad domėjimasis, kaip ir nesidomėjimas, nepriklauso nuo lyties. Tai, kad fizinių mokslų vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai šiai sričiai, kad pagrindiniai aktyvūs veikėjai yra daugiausiai vyriškos giminės, daugumos mokytojų nuomone, moksleivių domėjimuisi neturi jokios įtakos. Būtina pastebėti, kad mokytojų tvirtinimu, apskritai besidominčių fiziniais ir technologijos mokslais moksleivių nėra daug. Prie veiksnių labiausiai atgrasančių nuo fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų mokytojos(-ai) priskyrė šių mokslų sudėtingumą, pernelyg plačias ir sunkias dalykų programas, vis mažesnį moksleivių iš pagrindinės mokyklos atsinešamą žinių ir gebėjimų bagažą.

2. Apklausoje dalyvavę mokytojos(-ai), išvardindamos(-i) daugelį fizinių ar technologijos mokslų sričių dalykų mokymosi sėkmę nulemiančių **moksleivių savybių ir gabumų** (pvz., *pareigingumas, atidumas, pedantiškumas, atkaklumas, atsakingumas, gera matematinė atmintis, žingeidumas, nuoseklumas, vaizduotė, intuicija* ir t.t.*),* ypač akcentavo *loginį mąstymą* ir *stiprią mokymosi motyvaciją, stropumą, kruopštumą*. Pastarosiomis savybėmis, mokytojų teigimu, dažniau pasižymi mergaitės, o itin fiziniams (tiksliesiems) mokslams reikalingu loginiu mąstymu – berniukai. Vėl gi būtina pastebėti, kad loginį mąstymą nemaža dalis mokytojų sutapatino su vyrišku mąstymu apskritai. Šiame kontekste suprantamesnis tampa interviu metu ana dažnai išsakytas teiginys, kad berniukai yra neabejotinai gabesni fiziniams (tiksliesiems) ir technologijos (inžinerijos) mokslams, o gabios, loginiu (t.y. vyrišku) mąstymu pasižyminčios mergaitės – veikiau išimtis iš taisyklės. Dalies mokytojų nuomone, berniukų ir mergaičių gabumai nesiskiria. Tačiau ir čia išryškėjo gana paradoksalių teiginių, tokių kaip, „bendrai berniukai ir mergaitės yra vienodai gabūs, tačiau berniukų gabumai -„geresni“, <....> nes įgimti“. Apibendrinant mokytojų samprotavimus apie moksleivių gabumus fiziniams (tiksliesiems) ir technologijos (inžinerijos) mokslams ir jų

priklausomybę nuo lyties, būtina atkreipti dėmesį, kad teiginio, jog mergaitės fizinių (tiksliųjų) ar technologijos (inžinerijos) mokslams yra gabesnės nei berniukai, nepateikė nė viena(-s) respondentė(-as).

3. Mergaitės, daugumos mokytojų nuomone, įgimtų gabumų stoką kompensuoja stropumu ir kruopštumu, todėl jų mokymosi rezultatai fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse paprastai yra geresni nei berniukų, kurie ne tik kad nepasižymi stropumu, tačiau ir yra labiau pasiduodantys neigiamam bendraamžių, gerą mokymąsi tapatinančių su „zubryliškumu“ (taigi, „mergaitiškumu“?), poveikiui. Įdomu pastebėti, kad „zubrylomis“, „kalikėmis“ ir kitais stropumą ir kruopštumą pašiepiančiais žodžiais mergaites vadina ne tik bendraamžiai, bet ir nemaža dalis pedagogių(-ų). Tad nestebina dalies jų pasakymai, kad mergaitėms kur kas svarbiau yra pažymiai, o ne žinios. Jei mergaitės žinias ir yra įgyja, tai jos, mokytojų teigimu, dažniau yra tik įsimenamos, atkartojamos, bet nėra suvokiamos, pritaikomos nestandartinėse situacijose, juolab kritiškai įvertinamos. Ši, kai kurių mokytojų nuomone, berniukus diskriminuojanti situacija pasikeičia valstybinių egzaminų ir studijų metu – čia jie gauna pelnytus aukščiausius įvertinimus.

4. Mokytojų požiūrio į moksleivių **elgseną ir jauseną** analizė, atskleidė, kad mokytojos(-ai) moksleivių elgesį linkę tapatinti tik su elgesio problemomis, o gerą elgesį laiko savaime suprantamu dalyku, kurio papildomai aptarinėti neverta. Jei elgesys (pvz., didesnis mergaičių nerimas, baimė ir pan.) nėra susijęs su drausmės stoka, mokytojos(-ai) linkę į jį nekreipti pernelyg daug dėmesio, motyvuodamos(-i) tuo, kad tai yra tiesiog prigimtiniai, bet ne socialiai mokymosi proceso eigoje suformuojami (ir taip pat pašalinami) dalykai. Taip pat išryškėjo, kad problematiškas berniukų elgesys dalies mokytojų taip pat laikomas prigimtiniu ir todėl labiau priimtinu, toleruotinu, nei analogiškas mergaičių elgesys.

5. Aptardami fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių mokymo(-si) **turinį ir metodus** dauguma mokytojų buvo labiau linkę aptarti bendro pobūdžio problemas, nesusijusias su moksleivių lytimi. Buvo akcentuojama itin platus, sudėtingas, į teoriją orientuotas fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų mokymo(-si) turinys, atsispindintis Bendrosiose programose ir dalinai vadovėliuose, taip pat pabrėžiamos su turinio realizavimu susijusios problemos (nepakankamas moksleivių, atėjusių iš pagrindinės mokyklos, žinių ir gebėjimų lygis, laiko, skirto pasiruošti baigiamiesiems egzaminams, stoka ir pan.). Bandymas Bendrąsias programas ir vadovėlius labiau pritaikyti mergaitėms, daugumos mokytojų požiūriu, pažeistų lygias visų moksleivių teises. Vertindamos(-i) kitas vyresnėms klasėms skirtas mokymo(-si) priemones, dauguma mokytojų taip pat pabrėžė, kad jos turi būti vienodos tiek berniukams, tiek mergaitėms. Kelios(-i) mokytojos(-ai), kurie pastebėjo, kad mokymo(-si) labiau prieinamos ir patrauklios berniukams, konkrečių pasiūlymų, kaip tai reikėtų pakeisti, teigė neturintys.

6. Susirūpinimą turėtų kelti faktas, kad mokytojų nuomone, daugelis priemonių ir metodų, skatinančių mokines(-ius) labiau domėtis fiziniais (tiksliaisiais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais, stiprinančių moksleivių aktyvumą, kūrybiškumą, savarankiškumą, vyresnėse klasėse yra netinkami. Netradicinius mokymo(-si) metodus ir mokymo(-si) formas (integruotas pamokas, projektinius darbus, probleminių, gyvenimiškų uždavinių sprendimą, žaidimus ir pan.), mokytojų nuomone, galima taikyti tik jaunesnėse klasėse arba iš dalies su bendruoju kursu (B lygiu) besimokančiais moksleiviais. Kai vienas pagrindinių mokymo tikslų yra pasiruošti valstybiniams egzaminams, mokytojų tvirtinimu, tinkamiausi yra tradiciniai - informaciniai (mokyklinė paskaita, aiškinimas, konsultavimas, demonstravimas, rašto darbai ir t.t.) bei operaciniai (pratybos, praktikos, laboratoriniai darbai) mokymo(-si) –

metodai. Svarstydami, kurie iš mokymo(-si) metodų yra labiau tinkami mokant dalyko mergaites ar berniukus, vienos(-i) mokytojos(-ai) teigė, praktiškai nepastebinčios(-tys) didesnių skirtumų, tuo tarpu kitos(-i) pastebėjo, berniukams labiau tinka veiklos metodai, o mergaitėms intelektualesni, kruopštesnio darbo reikalaujantys metodai. Verta pažymėti, kad, kai kurių mokytojų nuomone, mergaitėms tinka visi jų siūlomi metodai, tuo tarpu, norint sudominti berniukus, reikia pasistengti.

7. Aptardami profesinės karjeros fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose perspektyvas, tyrime dalyvavusios(-ę) mokytojos(-ai), kaip ir pasisakydami kitais klausimais, nebuvo linkę akcentuoti moksleivių lyties. Mokytojos(-ai) teigė, į profesinį moksleivių orientavimą mokytojos(-ai) teigė dažniau įsijungiančios(-tys) kaip už šia veiklą mokykloje atsakingi asmenys arba klasės auklėtojos(-jai), rečiau kaip dalyko mokytojai. Mokytojos(-ai) tvirtino, akcentuojantys fizinių (tiksliųjų) mokslų perspektyvas, tačiau į mokslinę veiklą kreipiantys moksleives(-ius) itin retai, kadangi mokslinė veikla – tai sunkus, sudėtingas, ypatingo pasišventimo reikalaujantis darbas. Būtent dėl šios priežasties, mokytojos(-ai) teigė, nesiūlantys merginoms pasirinkti mokslininkių karjeros, nes joms tikrai reikėtų atsisakyti asmeninio gyvenimo, šeimos. Nors kai kurie mokytojai pastebėjo, kad merginoms labiau nei mokslinis tiktų pedagoginis darbas, tačiau pabrėžė, kad pastaruoju metu, nei joms, nei vaikinams nesiūlo rinktis mokytojos(-o) profesijos, nes, viena vertus, tam reikia turėti stiprų pedagoginį pašaukimą ir pasižymėti tam tikromis asmeninėmis savybėmis, kita vertus, esant gana nepalankioms ekonominės ir sociokultūrinėms sąlygoms, ši profesija, mokytojų nuomone, yra absoliučiai neperspektyvi.

8. Atsakymas į klausimą, ar mokytojos(-ai) vengia **vyriškumo/moteriškumo stereotipų** taikymo fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų atžvilgiu, remiantis tyrimo medžiaga yra gana prieštaringas. Dauguma mokytojų teigė nesivadovauja jokiais stereotipais savo kasdienėse veiklose ir santykiuose su moksleivėmis(-iais), tačiau išsamesnė interviu analizė rodo, kad stereotipų vis dėlto apstu, tačiau jie taip įsikomponavę į mokyklos gyvenimą, kad dažnai nepastebimi nei mokytojų, nei moksleivių. Nors ir pabrėždamos(-i) vienodas vyrų ir moterų karjeros galimybes fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse, praktiškai kone trečdalis respondenčių(-tų) abejoja, ar moterys yra pakankamai patikimos, kad užimtų aukščiausias karjeros pozicijas, ir ar jos gali padaryti svarbius mokslinius atradimus fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse. Tam, mokytojų nuomone, trukdo ir pačių moterų savybės (emocingumas, loginio mąstymo stoka) ir jų didesnis atsidavimas šeimai, namams. Tai kad moterys *„natūraliai daugiau rūpesčių turi šeimoje, todėl ne kiekviena gali sau leisti prabangą būti mokslininke“,* kai kurių mokytojų teigimu nėra moterų diskriminacija. Teisybės dėlei, reikėtų pastebėti, kad stereotipai taikomi, ne tik moterų, bet ir vyrų atžvilgiu, pavyzdžiu galėtų būti teiginys, kad mokykloje *„normalūs“* vyrai nedirba, o tik *„lepšiai visokie“*. Tvirtinimai, kad mergaites domina tik jų pačių išvaizda, ar kad mergaitės privalo žinoti, kaip kepti blynus, mokytojų įsitikinimu visiškai nėra stereotipizuojantys. Tyrimo duomenys rodo, kad nemaža dalis mokytojų arba nesuvokia besivadovaujantys stereotipais, arba neturi tvirtų nuostatų lyčių fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse atžvilgiu, kad mokytojų nuostatos neretai yra situacinės (formalioje aplinkoje yra vienokios, neformalioje – kitokios ir pan.). Galiausiai, būtina pabrėžti, kad nemaža dalis mokytojų apskritai bandė neigti lyčių fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose problemą.

Apibendrinant ***tyrimo 3 – merginų įsitraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas pirmojoje studijų pakopoje statistinės analizės*** rezultatus galima konstatuoti kelis esminius dalykus:

1. Fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybes savo bakalauro pakopos studijų objektu pasirenka žymiai mažesnis skaičius merginų negu vaikinų. Nors realiais skaičiais daugiau merginų studijuoja technologijos nei fizinių mokslų srities specialybes, merginų ir vaikinų santykis technologijos moksluose yra dar prastesnis nei fiziniuose (atitinkamai, apytiksliai 1:5 ir 1:3). Nepaisant, kad lyčių proporcijos kinta studijų proceso eigoje (t.y. santykinės merginų sudaromos dalys įstojusiųjų tarpe yra mažesnės nei baigiančiųjų studijas tarpe), visumoje egzistuoja akivaizdi merginų pritraukimo tiek į fizinius, tiek į technologijos mokslus problema.

2. Bendros (nors ir kol kas preliminarios) tendencijos rodo, kad merginų santykinai mažėja tiek fiziniuose (tiksliuosiuose), tiek ir technologijos (inžinerijos) moksluose. Nors šiai tendencijai pagrįsti būtini papildoma tęstinių statistinių duomenų analizė, vis gi pastarųjų metų rodikliai paaštrina ką tik (punktas 1) išsakytą merginų neįsitraukimo į minimas mokslų sritis problemą.

3. Vienas iš esminis dalykų yra tai, kad aukščiau įvardinta merginų neįsitraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių studijas problema egzistuoja tik kai kurių fizinių mokslų srities (pvz., fizikos, informatikos) specialybių, bet daugumos technologijos mokslų srities (pvz., elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt.) specialybių atvejais. Taigi nevienodos merginų proporcijos skirtingose minimų mokslų sričių specialybėse tarsi „užtušuoja“ problemą, kuri, kalbant apibendrintai apie fizinius ir technologijos mokslus dažnai net nėra pastebima. Todėl siekiant spręsti minimą problemą būtina susikoncentruoti į konkrečias specialybes (fiziką, informatiką, elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt.)

4. Šiame tyrime minima merginų neįsitraukimo į tam tikrų fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų sričių specialybių studijas yra žymiai aktualesnė kai kuriuose (pvz., VGTU, VDU) universitetuose. Tai yra, statistiniai duomenys, rodantys, kad merginos, siekiančios studijuoti minimų mokslo sričių specialybes, suponuoja kelias prielaidas apie tai, kad arba merginos vengia stoti į tam tikras specialybes konkrečiuose universitetuose, arba jos tiesiog neįstoja tas specialybes. Deja, turimi duomenys šių prielaidų patvirtinti ar pagrįstai atmesti neleidžia.

Apibendrinant, esamoje situacijoje galime tik spėlioti kas nulemia tokius lyčių pasiskirstymus – pačių merginų interesas (arba jo nebuvimas) studijuoti atskiras mokslo sritis, išankstinis merginų (tarkim, čia – žemas, kas būtų sunkiai įtikinama, nes, visumoje, merginos mokosi geriau, nei vaikinai) pasiruošimas studijuota konkrečias specialybes (t.y. jos tiesiog neįstoja dėl per žemų balų) ar nematomi, tačiau egzistuojantys barjerai stojimo procesų eigoje (o tai butų vargiai tikėtina šiandien esant vyrų ir moterų lygių galimybių įstatymui, aktyviai veikiant lyčių lygybės tarnybai ir pan.), ar kiti veiksniai/priežastys. Nepaisant, akivaizdu: problema

egzistuoja. O tam, kad ją (iš)spręsti, yra ne tik būtinos gilesnės šio reiškinio studijos, bet ir praktiniai veiksmai.

Šios studijos ***tyrimo 4 – fizinių ir technologijos sričių specialybes studijuojančių merginų apklausos*** rezultatai rodo, kad:

1. Fizinių ar technologijos mokslų studijas pasirenka tos moksleivės, kurioms šie mokslai yra įdomūs, jos jaučiasi turinčios jiems gabumų ir pasiekimų šioje srityje. Gabumai, polinkiai ir pasiekimai – pagrindiniai vidiniai motyvacijos pasirinkti fizinių ar technologijos mokslų studijas veiksniai. Be to, merginų akyse fiziniai ir technologijos mokslai – rimti, perspektyvūs, užtikrinantys darbo vietą. Pastarieji specialybės aspektai skatina merginas studijuoti. Neišvengiamai, merginų sprendimus įtakoja eilė socialinių agentų. Nestebina tai, kad tyrimo eigoje tėvai ir mokytojos(-ai) išryškėjo kaip stipriausią įtaką merginų sprendimams darantys socialiniai veikėjai. Konkrečiau, jei tėvas yra baigęs fizinius ar technologijos mokslus, tikimybė, kad duktė juos pasirinks, didėja. Taip pat tikimybė didėja, jei tėvas įtraukia dukrą į uždavinių sprendimą ar panašiai. Tikimybė dar labiau didėja, jei mokykloje pasitaiko gera matematikos ar fizikos mokytoja, kuri pati gali būti sektinu pavyzdžiu kaip asmenybė, mokėti įdomiai išdėstyti savo dalyką ar įtraukti merginas į papildomą mokslinę ar rengimosi olimpiadoms veiklą. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, merginos tampa atspariomis visuomenės nuomonei, kuri dažniausiai remiasi lyčių stereotipais ir motyvaciją pasirinkti fizinius ar technologinius mokslus veikia neigiamai.

2. Nors gabumai tarp abiejų lyčių yra pasiskirstę vienodai, merginos sudaro mažumą fizinių ar technologijos mokslų studijose. Tai reiškia, kad toms merginoms, kurios nepasirenka šių mokslų sričių, arba nėra motyvacijos pastiprinimo iš tėvų ir/arba mokytojų pusės, arba yra kažkokių papildomų neigiamų veiksnių, kurių mes negalime sužinoti, tirdami merginas, kurios pasirinko fizinius ar technologinius mokslus. Pavyzdžiui, merginų motinų neigiama patirtis, baigus fizinius ar technologijos mokslus, gali būti stipriu neigiamu veiksniu. Taip pat reikšmingu neigiamu veiksniu gali būti mokytojos(-o) (matematikos ar fizikos) stereotipinės nuostatos. Mūsų apklaustos studentės praktiškai neturėjo tokios (neigiamos) patirties. Bet, hipotetizuojant, gal gabios fiziniams mokslams ir technologijoms merginos, kurios turėjo tokios neigiamos patirties, kaip tik ir nepasirinko pastarųjų mokslų sričių, nors norėjo?

3. Kaip liudija sukaupta interviu medžiaga, įstojusios į universitetus merginos susiduria su sunkumais dėl to, kad pasikeičia mokymosi sistema, kitoms studijų dalykai pasirodo sunkūs, kitos nusivilia tuo, kad pradžioje dėstomi tik bendrieji dalykai. Kai kurios iš merginų susiduria su dėstytojų nekompetencija ar nevienodu merginų ir vaikinų traktavimu. Tačiau visos tyrime dalyvavusios merginos įveikė šiuos ir kitus sunkumus. Dauguma merginų tęsia mokslus, o studijų dažniau nepabaigia vaikinai. Merginos yra pasiryžusios įgyti bakalauro laipsnį, tik nedaugelis iš jų gailisi pasirinkusios studijuojamas specialybes. Tačiau, kalbant apie ateities studijas, merginų pasirinkimai kardinaliai keičiasi – įgijusios bakalauro laipsnį, jos nori arba padirbėti, arba studijuoti kitą specialybę magistro arba net antro bakalauro lygmenyje (išskyrus nedaugelį). Viena iš esminių priežasčių čia – tai merginų nesitikėjimas sužinoti ką nors naujo, įdomaus tolimesnėse studijose gilinantis į tą pačią mokslų sritį. (Taigi tai – akivaizdus studijų proceso padarinys – merginų atgrasymas nuo pasirinktos mokslų srities). Arba jos supranta, kad dirbant pagal jų pasirinktą profesiją, merginų ir vaikinų perspektyvos toli gražu nelygios. Taigi magistro studijų pakopoje fizinius ar technologijos mokslus studijuoja dar mažiau merginų. Ir dar mažiau merginų pasirinks mokslinę karjerą

fizinių ar technologijos mokslų srityse. Nes gi mokslininkės darbas merginoms neatrodo patrauklus, atrodo neįdomus. Nepaisant, kad logiška tikėtis, jog mokslinio darbo įvaizdis susiformuoja studijų eigoje, būtų sunku vienareikšmiškai pasakyti, kodėl merginos apie šią veiklos sritį mąsto būtent taip, kaip užfiksuota šio tyrimo metu. Ar tos/tie dėstytojos/dėstytojai, su kuriomis/kuriais joms teko susidurti, buvo nepatrauklios asmenybės ir negalėjo būti vaidmenų modeliais? Ar tokių vaidmenų modelių Lietuvoje iš viso yra? O gal merginoms tiesiog neteko „paragauti“ tiriamojo darbo? Pagal studenčių pasakojimus – taip, daugumai neteko, dėstytojos(-ai) nepakvietė arba neparagino. O gal nulėmė jau studijų metu atsinaujinę stereotipai, kad vaikinai gabesni fiziniams ir technologijos mokslams? (Juk kai kurios merginos demonstruoja tvirtą įsitikinimą, pagrįsta moksliniais argumentais). O gal tiesiog – „vynuogės žalios“, t.y. iš studijų patirties pasąmonėje glūdi įsitikinimas, kad nebus vienodų sąlygų su vaikinais?

4. Visi interviu su studentėmis patvirtino, kad merginos susiduria su lyčių vaidmenų stereotipais, o tuo pačiu ir neigiama nuomone apie jų studijas ir karjeros galimybes fizinių ar technologijos mokslų srityse. Tokie stereotipai vis dar palaikomi visuose – visuomenės, universiteto, mokyklos lygmenyse. Taip pat merginų, studijuojančių fizinius ar technologijos mokslus, interviu analizė rodo, kad jei esamos sąlygos nesikeis, merginų įsitraukimas į pastarąsias mokslų sritis magistrantūros lygmenyje (o juo labiau pasirenkančių mokslininkės karjerą šiose srityse) nedidės. Taigi reikalingos specialios priemonės norint situaciją pakeisti.

Apibendrinant ***teminę interviu su moterimis mokslininkėmis, dirbančiomis fizinių ar technologijos mokslų srityse analizę (tyrimas 5),*** reikia konstatuoti kelis esminius tyrimo eigoje atskleistus aspektus.

1. Pirmiausiai, pačios tyrime dalyvavusios moterys mokslininkės nemato moterų diskriminacijos fiziniuose ar technologijos moksluose. Jų nuomone, tiek moterys, tiek vyrai turi vienodas galimybes siekti mokslinės karjeros. O noras siekti tos karjeros priklauso nuo asmeninių žmogaus savybių. Kartu išryškėjo mokslininkių teigiamas požiūris į grynai mokslinę karjerą, jos nori būti moksliniais autoritetais, įgyti mokslo laipsnius, užimti aukštesnes mokslines pozicijas, gauti didesnius atlyginimus. Tačiau požiūris į administracinę karjerą mokslo sistemoje daugiau neigiamas, siejamas su karjerizmu. Tik nedaugelis mato administracinio posto naudą sau ar savo mokslinei grupei. Mokslininkės, užimančios vadovaujančias pozicijas, taip pat nesureikšmina savo administracinės karjeros kaip siekiamo tikslo. Jos nesieja savo užimamos pozicijos su lytimi ir nesusimąsto apie savo galimybes padėti kitoms moterims.

2. Daugelis apklausos dalyvių teigė, kad labiausiai mokslinei karjerai moterims trukdo šeima: pertraukos vaikų auginimui sulėtina darbo tempus, sumažina mokslinės produkcijos apimtis, reikia įdėti daug pastangų, norint pasivyti koleges ir kolegas. Be to, moterims mokslininkėms tenka atsisakyti dalyvavimo konferencijose, stažuočių bei darbo užsienyje būtent dėl šeimos keliamų reikalavimų. Tačiau daryti mokslinę karjerą, ar pasišvęsti šeimai – mokslininkių nuomone, yra jų pačių laisvas, bet neišvengiamas pasirinkimas. Be to, dauguma mokslininkių vaikų auginimo pareigas bei kitus šeimos rūpesčius „natūraliai“ priskiria tik moterims remdamosis prigimtimi, fiziologija, psichologija ar visuomenės tradicijomis. Reta užsimena apie tai, kad šias pareigas galėtų atlikti ir vyrai. Viena iš svarbiausių prielaidų sėkmingai mokslinei karjerai vaikus auginančiai moteriai – motinos (ar kitų giminių) pagalba. Rečiau vaikų auginimo rūpesčiais dalijasi tėvai. Taigi palanki šeimai aplinka akademinėje

aplinkoje – taip pat svarbus veiksnys. Galiausiai, tyrime dalyvavusios turinčios vaikų respondentės vaiko priežiūros atostogų pilnai nepanaudojo, jų metu dirbo. Jas būtų galima pavadinti „supermoterimis“, tačiau kuriant moterų moksle skatinimo programas, jų nereikėtų laikyti vaidmenų modeliais, kadangi rezultatams pasiekti jos įdėjo žymiai daugiau pastangų nei vyrai. Be to, prisidėjo ir laimingai susiklosčiusios aplinkybės – nesušlubavo jų pačių sveikata, šeimoje nebuvo ligonių ar slaugos reikalingų vyresnio amžiaus giminaičių. Tuo tarpu padėti moterims mokslininkėms galima taikant įvairias skatinimo priemones grįžtančioms iš vaiko priežiūros atostogų, išplečiant paslaugų šeimai sferą bei keičiant visuomenės nuomonę apie šeimos pareigų pasidalijimą.

3. Tyrimo eigoje taip pat aatsiskleidė akivaizdūs prieštaravimai tarp pačių respondenčių išsakytų teiginių: jos neįžvelgė, kad moterys moksle būtų kaip nors diskriminuojamos, tačiau pripažino, kad dėl šeimos įsipareigojimų moterims sunkiau daryti mokslinę karjerą. Taigi kyla klausimas – ar tai, kad moterys (šiuo atveju – motinos, kai kalbame apie darbo ir šeimos derinimą) ir vyrai yra skirtingose sąlygose, nėra diskriminacija? Ar tai, kad mokslo sistema sukurta taip, kad joje patogu dirbti būtų tik vyrams, nėra diskriminacija? Savaime suprantama, nebūtų logiška kaltinti vyrų kaltinti pikta valia, sukūrus esamą mokslo sistemą (Nors, kaip dar 1992 m. tvirtino J. Acker, visos šiandieninės institucijos yra sukurtos vyrų ir yra sukurtos vyrams). Tiesiog statistiškai dominuodami būtent vyrai kūrė ir vis dar kuria (statistiniai duomenys rodo, kad akademinės hierarchijos viršūnė moterims kol kas nepasiekiama) mokslo (kaip ir daugumą kitų) sistemą. Tuo tarpu vaiko priežiūros atostogas (kol kas) ima tik moterys. Reiktų galvoti, kad vyrams nėra suprantama, kodėl gi šios vaiko priežiūros atostogos turi tokią didelę reikšmę moterų karjerai moksle (kaip ir kitose profesinės veiklos sferose). Tačiau šiuo atveju svarbu ne tik tai, kad per tokias atostogas moterys atsilieka nuo mokslo naujovių; čia svarbiausia formalūs struktūriniai barjerai. Konkursų (pareigoms užimti, tapti eksperte ar vykti į stažuotę) bei atestacijų metu mokslinė veikla vertinama pagal mokslinės produkcijos kiekį per tam tikrą laikotarpį (dažniausiai – 5 metus). Jeigu šis laikotarpis sutampa su vaiko priežiūros atostogomis, savaime suprantama, kad moterys vertinimui pateikia mažiau produkcijos. Ir nelaimi konkursų ar lieka žemesnėse pareigose. Ir atsilieka nuo vyrų. Panašiai susiklosto ir su jaunųjų mokslininkių ir mokslininkų galimybėmis (specialiomis stažuotėmis, konferencijomis, publikacijomis, konkursais). Moterys, gimdančios ir auginančios vaikus, paprasčiausiai nespėja pasinaudoti jaunoms(-iems) mokslininkėms(-ams) siūlomomis galimybėmis. Pastarieji struktūriniai barjerai ir yra viena iš priežasčių, kodėl moterys, atsilikusios karjeros starte, vėliau nebepasiveja vyrų, kopiant į akademines aukštumas.

4. Kitos svarbios moterų diskriminacijos priežastys glūdi visuomenėje įsišaknijusiuose lyčių stereotipuose. Vėl gi, paliečiant tik šeimos ir darbo derinimo aspektą, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad rinktis tarp mokslinės karjeros ir šeimos (vaikų turėjimo) tenka tik moterims. Akivaizdu, šis pasirinkimas nėra toks jau laisvas, kaip teigia respondentės. Priešingai, šį pasirinkimą taip pat apsprendžia stereotipai, kurie net vakarienės gaminimą paaiškina moterų prigimtimi. Tiesą sakant, kai kurios respondentės pačios mato, kad šie stereotipai (visuomenės nuomonė) trukdo vyrams prisidėti prie vaikų priežiūros. Tačiau moterys nemato čia diskriminacijos. Stereotipai susiformavo, matyt, tais laikais, kai moterys beveik visą gyvenimą buvo besilaukiančios ir/arba žindančios, tačiau keista, kad mūsų visuomenėje jie tebeišlieka ir XXI amžiuje. Ir tyrimo metu buvo galima pastebėti, kad šie stereotipai ypač gajūs tarp fizinių ir technologijos mokslų atstovų. Todėl kalbant apie bendrą visuomenės švietimą stereotipų panaikinimo tikslu, reikia atkreipti dėmesį ir į akademinę bendruomenę, jai priklausančias pačias moteris.

Taigi apibendrinant moterų karjeros moksle ypatumų, derinant mokslinės karjeros siekius ir šeimos pareigas, analizę, galima pasakyti, kad šeimos pareigos sudaro kliūtis trijuose lygmenyse: *makro* (visuomenės), *mezo* (mokslo sistemos) ir mikro (pačių mokslininkų). *Makro* lygmenyje pagrindines kliūtys – lyčių stereotipai, vaiko priežiūros institucijų stoka ir nelankstumas bei mechanizmo, skatinančio tėvą imti vaiko priežiūros atostogas, nebuvimas. *Mezo* lygmenyje – mokslinės produkcijos vertinimas per tam tikrą laikotarpį, iš kurio nėra eliminuojamos vaiko priežiūros atostogos; lyčių kvotų valdymo organuose, komisijose ar darbo grupėse nebuvimas; grįžusių iš vaiko priežiūros atostogų tėvų skatinimo nebuvimas; mažesnės galimybės pasinaudoti „jaunojo mokslininko" statusu to iš tėvų, kuris ima vaiko priežiūros atostogas. *Mikro* lygmenyje – pačių tiksliųjų mokslų mokslininkų ir mokslininkių vadovavimasis lyčių stereotipais, kurie galimai kyla iš visuomenės pokyčių nesuvokimo (išsilavinimo socialinių mokslų srityje stokos).

Atliekant paskutinį šios studijos ***tyrimą (6) – keturių techniškiausių Lietuvos universitetų (KU, KTU, VGTU ir VU) laikraščių monitoringą*** buvo peržiūrėta 324 portatyvaus dokumento puslapiai ir papildomai, nesuskaičiuojamas kiekis interaktyvios internetinės informacijos, kuria buvo pateiktas VU laikraštis. Analizuota informacija (įskaičiuojant ir neapibrėžiamą VU laikraščio puslapių skaičių) sudarė apie 50 proc. visos 2007 m. publikuotos informacijos, pasirodžiusios Lietuvos universitetų, kuriuose vyksta fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijos, laikraščiuose. Iš viso buvo užfiksuota 1012 informaciniai analizės vienetai, o visa sukaupta ir išanalizuota informacija sudarė 1013 analizės eilutes ir 40 analizės stulpelius (taigi, iš viso 40520 celes) apimančią duomenų matricą. Pastarosios informacijos analizės rezultate galima teigti, kad:

5. Bendrąją prasme, dažniausia analizuotuose laikraščiuose publikuojama informacija – tai tekstas su nuotrauka, kuris, vertinant kiekybiškai, užima vidutiniškai 0,4 puslapio. Tekstas (ir nuotrauka) devyniais iš dešimties atvejų informuoja apie tiesiogiai su universiteto dabartimi susijusius Lietuvoje vykstančius įvykius. Konkrečiau – dominuojanti laikraščiuose tema – tai įvairiausios akademinės veiklos ir universitete vykstantys įvykiai.

6. Moterys minimos ir/arba cituojamos ir/arba vaizduojamos, apytiksliai, dviejuose trečdaliuose universitetiniuose laikraščiuose 2007 m. pateiktų publikacijų. Be to, moterys santykinai dažniau minimos/cituojamos tuose straipsniuose, kurie pristatomi skaitytojoms ir skaitytojams kartu su nuotraukomis ir rečiau tik tekstinės formos publikacijose. Visumoje, publikacijų, kuriose būtų minimos/cituojamos/vaizduojamos moterys, santykinis pasiskirstymas pagal analizuotus kriterijus (sąsaja su universitetu laike, geografinė aprėptis, tema) nesiskiria nuo visų užfiksuotų duomenų pasiskirstymo pagal analizuotus kriterijus. Taigi net nežinant KTU, VGTU, VU ir KU personalo pasiskirstymo pagal lytį, reikia pripažinti, kad universitetinėje spaudoje vyrų nuomonė yra svarbesnė ir svaresnė (tiesiog ji laikraščiuose skelbiama dažniau).

7. Simptomatiška, dažniausiai universitetų laikraščiuose minima ir/arba cituojama ir/arba vaizduojama moterų kategorija – tai studentės. Pavyzdžiui, iš viso monitoringo metu buvo užfiksuota 1061 nuotrauka, kuriose buvo matomi vyrai ir/arba moterys. Daugiausiai nuotraukose užfiksuotų asmenų yra ir moterys, ir vyrai kartu. Tačiau jei beveik penktadalyje laikraščiuose publikuotų nuotraukų buvo matomi tik vyrai, išskirtinai tik moterų atvaizdai buvo beveik perpus retesni. Analogiškai kaip ir cituojant moterų ir vyrų pasisakymus straipsniuose, nuotraukose pristatomos moterys – tai, dažniausiai, studentės; teksto turiniui

pasiekus mokslinių, akademinių temų aukštumas, moters (studentės) nuotrauka pradingsta ir vietoj jos atsiranda (mokslininko, pedagogo, akademiko) vyro atvaizdas.

8. Daugiausiai straipsnių universitetiniams laikraščiams 2007 m. parengė moterys; vyrai tais metais parengė 2 kartus mažiau publikacijų. Svarbu pastebėti, kad santykinai dažniau straipsnius, kuriuose minimos, cituojamos ir/arba vaizduojamos moterys, rašo pačios moterys.

Apibendrinant reikia pripažinti, kad moteris – kaip nepriklausoma mokslininkė ir/arba universitetinio lygio pedagogė analizuotuose laikraščiuose skaitytojoms ir skaitytojams pristatoma labai retai ir, akivaizdu, žymiai rečiau nei vyras. Taigi universitetų laikraščiuose publikuojamuose tekstuose ir nuotraukose pristatomas moters-mokslininkės įvaizdis yra gana skurdus; platesne prasme, laikraščiuose pristatoma moteris akademinės bendruomenės narė – tai iškalbinga (dažnai cituojama) ir išvaizdi (dažnai pasirodanti nuotraukose) studentė. Sekant tuo, tikėtina, universitetinių laikraščių dėka merginos susikuria gana vienprasmį (ir realybės neatitinkantį) moters (nesėkmingos?) mokslininkės įvaizdį: jos nėra konferencijose, jos nėra disertacijų gynimuose; gal ji nieko neveikia, tik kartais bendrauja su visuomenės veikėjomis? O gal jos – moters-mokslininkės fizinių ir technologijos mokslų srityse apskritai nėra? Tuo tarpu moters – laikraščiuose publikuojamos informacijos autorės vaidmuo gana aiškus: tai ta, kuri rašo, informuoja...

* * *

Visumoje, šios studijos rezultatai įrodo, kad skirtinguose – mokyklos, universiteto, profesinės (mokslinės) veiklos lygmenyse vykstantys procesai yra tarpusavyje tiesiogiai susiję ir būtent tų procesų sąveikos rezultate moksleivės nusprendžia nestudijuoti fizinių ar technologijos mokslų sričių, tos moksleivės, kurios visi gi studijuoja šias sritis, – baigusios pirmosios pakopos studijas pasitraukia iš jų, tos, kurios išlieka ir tampa mokslininkėmis, – dažniausiai atsisako karjeros galimybių. Schematiškai šių procesų eiga, šioje studijoje tirtų tikslinių grupių ir atliktų tyrimų objektų terminais, pateikta Schemoje 5.

Tiksliau, Schemoje 5 pirmiausiai atvaizduojamas faktas, jog iš mokyklos merginos eina (arba, dažniau, neina) į universitetą studijuoti fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybių, o pabaigę universitetines studijas tampa (arba, dažniau, netampa) tų sričių mokslininkėmis. Tačiau čia egzistuoja ir tam tikri grįžtamieji procesai. Tai yra, bet kuriuo atveju moksleivėms domintis universitetuose vykstančiais procesais, vienokia ar kitokia (kaip rodo šio tyrimo duomenys – dažnai skurdžią ir ne visada atspindinčią realybę) informacija jas pasiekia. Neabejotina, jog ši informacija turi reikšmingos įtakos moksleivių sprendimams rinktis ar nesirinkti fizinių ar technologijos mokslų sričių studijas aukštojoje mokykloje. Vėliau, studijų proceso eigoje, fizinių ir technologijos mokslų sričių specialybių studentės jau tiesiogiai susiduria su jų srityse dirbančiomis moterimis mokslininkėmis ir vyrais mokslininkais, ir patiriamos informacijos pagrindu formuoja savo nuostatas mokslinės veiklos srityje atžvilgiu. Studentės ir universitetuose dirbančios mokslininkės, jų veiklą – tai analizuotuosiuose universitetiniuose laikraščiuose pristatomos informacijos šaltiniai. Kita vertus, laikraščiai yra ir moksleivių, studenčių ir mokslininkių gaunamos informacijos (ir apie jas pačias, ir apie moters padėtį universitete, ir pan.) šaltiniai.

Schema 5. Studijoje tirtos tikslinės grupės ir atliktų tyrimų objektai bei jų tarpusavio sąsajos procesų, sąlygojančių merginų ir moterų neįsitraukimą į fizinius ir technologijos mokslus, terminais

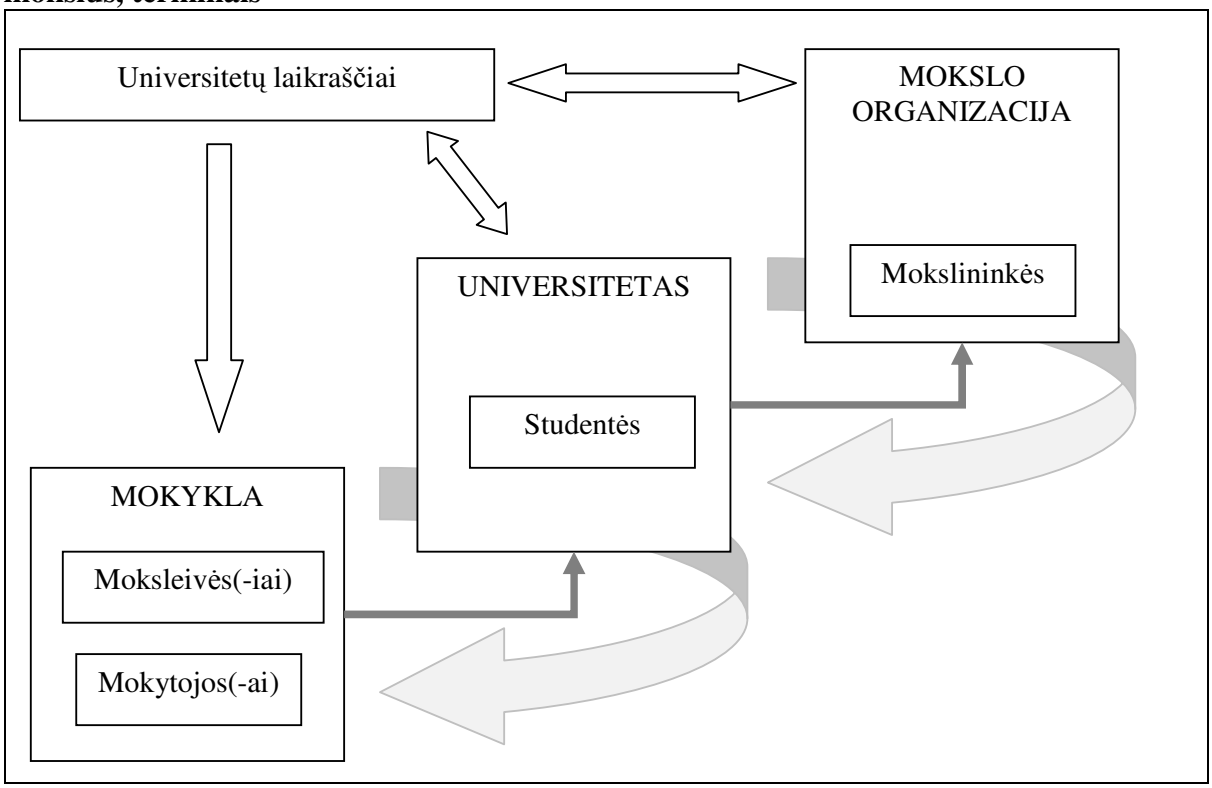

Taigi faktines Schemoje 5 atvaizduotų procesų išdavas demonstruoja statistiniai duomenys. Ši studija leido atskleisti specifinius giluminius šių procesų ypatumus. Tai yra, pirmiausiai, pirminiame – mokyklos lygmenyje – mergaitėms ir merginoms yra formuojamos stereotipinės nuostatos, kad „panelėms fizikos nereikia“. Tuo tarpu vaikinams fiziniai ir technologijos mokslai pristatomi kaip vienas iš jų vyriškumo įrodymų. Mokykloje priminis tokių nuostatų šaltinis – tai konkrečių mokymo dalykų mokytojos(-ai), o pastarosios/pastarieji gi tik „nekaltai“ perduoda visuomenėje egzistuojančią tvarką socializuodamos(-i) jaunąją kartą. Tokiais požiūriais pagrįstų mokytojų ir moksleivių sąveikų rezultate kruopščiosios mergaitės nepasitiki savo turimomis chemijos, matematikos, fizikos ir pan. dalykų žiniomis ir jaučia nerimą ar net baimę kiekvieno atsiskaitymo (o gal net ir kiekvienos pamokos) metu; baigiamosiose klasėse dauguma merginų jau tvirtai žino, kad fiziniai ir technologijos mokslai yra neįdomūs, joms nereikalingi, kad tose srityse jos neturės tokių karjeros, reikšmingų mokslinių atradimų darymo ar kvalifikacijos kėlimo galimybių, kokias turi vyrija. Taigi tol, kol nebus įveiktos tradicinės stereotipinės mokyklose dirbančio pedagoginio personalo nuostatos, tikėtina, situacija reikšmingai nesikeis ir tik labai nedaugelis merginų, pažeidusių masiškai diegiamas socialines normas, pasiryš eiti į joms „uždraustą“ profesinės veiklos sritį.

Sekantis, studijų aukštojoje mokykloje etapas, taip pat yra nužymėtas stereotipinių ir, dažniausiai, neigiamų požiūrių į fizinių ar technologijos mokslų sritis studijuojančias merginas. Nepaisant, kad dauguma jų suvokia sulaukiančios tiesioginio palaikymo iš savo šeimos narių (ar neverta didžiuotis „vyriškoje“ srityje sėkmingai veikiančia dukra? – ji gi nukonkuravo vaikiną!), jos jaučiasi priėmusios iššūkį. Iššūkį, kurį retransliuoja bendramoksliai tiesiogiai demonstruodami savo vyriškas ambicijas ir menkindami kartu besimokančių merginų pasiekimus; iššūkį, kurį perduoda dėstytojai ir net dėstytojos; iššūkį, kurį merginos girdi iš dažno sutikto asmens, klausiančio „ką tu ten veiki?“ ir tvirtinančio, kad

„tau gi ten labai sunku?...“ Apklausos dalyvės savo realiu elgesiu patvirtina, kad šį iššūkį ne tik priima, bet ir galį jį įveikti. Tačiau tai – tik laikina pergalė. Studijų proceso rezultate merginos įsisąmonina, kad mokslinė veikla fizinių ar technologijos mokslų srityse yra neįdomi, nepatraukli ir vis gi naudingiau yra įgyti šiandien madingas socialinių mokslų sričių specialybes, bet ne likti toje pačioje aplinkoje ir toliau studijuoti fizinius ar technologijos mokslus. Šiuo atveju, jei nebus kuriamos ir diegiamos specialios fizinius ir technologijos mokslus (o ypatingai – tas sritis, kuriose merginos yra mažuma) studijuojančias merginas palaikančios priemonės ir jei nebus dedamos pastangos didinti universitetuose dirbančių dėstytojų sąmoningumą socialinės lyties ypatumų klausimais, labai tikėtina, situacija išliks nepakitus ar - - remiantis statistinių duomenų analizės atskleista merginų įsitraukimo į analizuojamas mokslų sritis mažėjimo tendencija - - dar ir blogės.

Trečias šioje studijoje analizuotas moters įsitrauki į fizinius ir technologijos mokslus etapas – tai mokslinė veikla. Akivaizdu, šį lygmenį pasiekia tik labai nedaugelis moterų; dar mažiau jų pasiekia aukščius mokslo hierarchijos lygmenis. Moterys mokslininkės tvirtina, kad jos yra laisvos rinktis tarp pareigų šeimai ir mokslinės veiklos keliamų reikalavimų. Dauguma jų „laisvai“ pasirenka tai, ką (jos pačios ir supanti visuomenė) mano esant ne tik moters pareiga, bet net ir jos fiziologinis poreikis. Suprantama, tai – šeima; mokslinė karjera lieka vyrui, kuriam, žinoma, rinktis nereikia. Mokslininkių nuomone, jų profesinėje aplinkoje diskriminacija neegzistuoja. Pastarieji atlikto tyrimo eigoje nustatyti moterų mokslininkių požiūrio į savo profesinę veiklą ir profesinę aplinką ypatumai bei moterų mokslininkių tarpe vyraujantis (dažniausiai – neigiamas) požiūris į mokslinę karjerą sudaro labai palankias sąlygas viešėti ir stiprėti moters – nesėkmingos (ar net pseudo) mokslininkės įvaizdžiui. Be to, būtent tokių požiūrių ir įvaizdžių dominavimas ne tik atitinkamai sumodeliuoja naujai ateinančių jaunų moterų mokslininkių prioritetus bei apibrėžia fizinių ar technologijos mokslų srityse dirbančios moters galimybes, bet ir sukuria „natūraliai“ palankias aplinkybes vyrijos dominavimui. Žvelgiant giliau, moteris mokslininkė, dirbanti fizinių ar technologijos mokslų srityse, yra priversta nuolatos spręsti pasirinkimo tarp šeimos ir profesinės veiklos dilemą; „teisingas“ iki šiol buvęs dažniausiu sprendimas – atsisakyti ambicijų bet kokių socialiai vertų atlygių atžvilgiu. Taigi, viena vertus, tol, kol mokslo bendruomenėje (kaip ir visoje visuomenėje) neįsivyravus įvairius latentinius procesus nulemiantis sąmoningumas socialinės lyties ypatumų atžvilgiu, moters mokslininkės padėtis nesikeis. Kita vertus, nesikeis moters mokslininkės padėtis ir tuo atveju, jei nebus instituciškai užtikrintos lygios mokslinės veiklos galimybės moterims ir vyrams.

Galiausiai, kaip rodo paskutinio šios studijos tyrimo rezultatai, esama moters padėtis fizinių ir technologijos mokslų srityse, tiesiogiai (bent universitetinei bendruomenei, kurios daugumą, tačiau, sudaro mokslininkės ir mokslininkai) retransliuojama per universitetinius laikraščius. Nėra abejonės, sąmoningai ar nesąmoningai laikraščiuose perduodama socialinė žinutė - - moters mokslininkės čia nėra, čia tėra jauna, nepatyrus studentė, čia yra tik aukštas akademines pareigas užimantis solidus vyras - - yra pagaunama universitetinės bendruomenės. Tokią informaciją turinčios studentės aiškiai suvokia, jog referentinių modelių nėra. Nėra precedento. Taigi, ką patvirtina šios studijos rezultatai, mergina studentė atmeta mokslinės karjeros (ir net veiklos) galimybę kaip jai nepriimtiną perspektyvą. Dar daugiau, pastaroji universitetinių laikraščių skleidžiama (pseudo? – ar tikrai nėra moterų, apie kurias verta rašyti?) informacija pasiekia ir moksleivę su tokiu pačiu užtaisu, kaip ir studentę. Ratas užsidarė.

Rekomendacijos

I Potemė: *Moksleivės ir tikslieji mokslai*

Remiantis ***pirmojo šios studijos tyrimo (1)*** rezultatais ir bendru situacijos suvokimu, šiandieninėje situacijoje ypatingai svarbu šviesti visuomenę socialinių lyčių ypatumų ir skirtumų apskritai ir, konkrečiai, moterų ir vyrų dalyvavimo skirtinguose moksluose klausimais. Visuomenės švietimas turėtų būti tikslingai nukreiptas į atskiras socialines grupes. Šio tyrimo atveju reikšmingiausios grupės būtų:

c. *Vidurinių mokyklų ir gimnazijų mokytojos ir mokytojai (ypač – mokančios(-tys) fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų)*. Remiantis šio tyrimo rezultatais, pedagogių ir pedagogų švietimas turėtų būti orientuotas tiek į bendro sąmoningo socialinės lyties skirtumų klausimais kėlimą, tiek į įvairesnių mokymo(si) metodų, patrauklių mokinėms/mokiniams, paieškas. Tikėtina, įvairesni ir modernesni mokymo(si) metodai padėtų sudominti moksleives tomis mokslų sritimis, kurios tradiciškai jų laikomomis neįdomiomis ir nevertomis dėmesio. Taip pat čia būtų ypatingai aktualus sąmoningas moksleivių palaikymas ir skatinimas (gi nėra pakankama iš mergaitės tikėtis, kad ji tik stengsis gerai mokytis). Tai galėtų būti:

a) Specialūs mokyklų darbuotojoms(-ams) skirti leidiniai;
b) Specialūs teminiai mokymai, seminarai, konferencijos.

d. *Moksleivių tėvai*. Nors tai nėra specifinė visuomenės grupė, tačiau, pripažįstant jų vaidmens svarbą šiame tyrime nagrinėjamos problemos sprendimui, būtina joms/jiems skirti atskirą dėmesį. Vėl gi šio tyrimo kontekste dalis sprendimų būtų susijusių su visos visuomenės švietimu apskritai (kas, tikėtina, pakeltų tėvų, kaip visuomenės narių, bendrą sąmoningumo lygį) ir, konkrečiai, su glaudesnių santykių tarp mokytojų ir tėvų, tarp šeimos ir mokyklos užmezgimu ir palaikymu. Šioje plotmėje būtų aktualu:

a) Diegti specialias priemones, skatinančias moksleivių šeimų narius giliau įsitraukti į jų atžalų mokymo procesą tiek bendradarbiavimo su mokytojomis(-ais), tiek bendradarbiavimo su savo vaikais terminais;
b) Platinti specialias visuomenės švietimo priemones (leidinius, informacines laidas, ir t.t.).

e. *Moksleivės ir moksleiviai*. Nors ši grupė šio tyrimo kontekste turėtų būti laikoma visuomenėje vyraujančių stereotipų ir tėvų bei mokytojų poveikio auka, specialios priemonės jaunimo švietimui taip pat turėtų būti diegiamos. Remiantis šio tyrimo rezultatais, aktualiausios iš jų turėtų būti nukreiptos į moksleivių informavimą apie fizinių ir technologijos mokslų sritis. Konkrečiau:

a) Turėtų būti peržiūrėta teminių vadovėlių ir mokymo medžiagos turinys, tai turėtų būti redaguojama ir koreguojama priklausomai nuo jų atitikimo lyties keliamiems reikalavimams;
b) Turėtų būti generuojama ir moksleivių tarpe platinama informacija apie moteris mokslininke (ir vyrus mokslininkus) bei jų veiklą.

Galiausiai, akivaizdu, jog šis tyrimas palietė tik kai kuriuose moksleivių (ne)suvokiamus lyčių stereotipų fiziniuose ir technologijos moksluose aspektus bei tokiais stereotipais pagrįstos elgsenos padarinius. Taigi tolimesnio ir dar gilesnio šio reiškinio supratimo prasme

rekomenduojama ir toliau inicijuoti ir vykdyti čia analizuoto reiškinio (ypač – atskirų jo aspektų) studijas.

Remiantis ***antrojo šios studijos tyrimo (2)*** rezultatais, siekiant išspręsti moterų dalyvavimo fiziniuose (tiksliuosiuose) ir technologijos (inžinerijos) moksluose problemą, pirmiausiai reikėtų nedviprasmiškai pripažinti, kad problema egzistuoja ir aiškiai įvardinti, kad ji apima įvairias visuomenės gyvenimo sritis, neaplenkdama mokyklos, todėl rekomenduotina:

- Į mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programas įtraukti kursus apie lytį ir visuomenę;
- Inspiruoti diskusijas pedagoginėje spaudoje, ne tik apie atvirai reiškiamų, bet ir užslėptų, neįvardintų stereotipų žalą moksleivių savivokai ir savivertei;
- Pedagoginėje kalboje (tiek mokytojams skirtoje literatūroje, tiek vadovėliuose, tiek kasdieniame ugdymo)-si) procese) vengti seksistinės lingvistikos, ypač frazių apie „tikroms“ mergaitėms ir „tikriems“ berniukams deramą ar nederamą elgseną ir jauseną, apie tinkamus užsiėmimus ir pan.;
- Mokykloje taikyti vienodą abiejų lyčių moksleivių elgesio ir mokymosi rezultatų vertinimo ir skatinimo sistemą;
- Sukurti palankias sąlygas moksleivių saviraiškai nepriklausomai nuo jų lyties, organizuojant tiek formalųjį, tiek neformaliųjų ugdymo turinį, parenkant įvairias ugdymo technologijas ir metodus ir t.t.

Profesiniame orientavime atkreipti didesnį dėmesį į mokslininkės(-o) karjeros galimybes, organizuoti susitikimus su reikšmingų pasiekimų fizinių (tiksliųjų) ir technologijos mokslų srityse turinčiais mokslininkais ir ypač mokslininkėmis.

II Potemė: *Merginos ir tiksliųjų mokslų studijos universitetuose*

Remiantis ***trečiojo šios studijos tyrimo (3)*** rezultatais, siekiant didinti merginų įsitraukimą į fizinių (konkrečiau – fizikos, informatikos) ir technologijos (konkrečiai – elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt.) mokslų sričių specialybių studijas, remiantis šio tyrimo rezultatais, **rekomenduotina**:

4. Perdėlioti akademinio ir politinio dėmesio centrus ir akcentuoti ne lyties problemą fiziniuose (tiksliuosiuose) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityse apskritai, bet aiškiai identifikuoti problemines specialybes. Tai leistų tikslinius merginų pritraukimo į fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų studijas veiksmus koncentruoti į konkrečias aukščiau įvardintas specialybes ir/arba įvardintus Lietuvos universitetus.

5. Sukurti ir įdiegti priemones, skatinančias merginas įsitraukti į fizikos, informatikos, elektros inžinerija, elektronikos inžinerija, informatikos inžinerija, transporto inžinerija, ir kt. ne tik pirmuosiuose, bakalauro studijų pakopos lygmenyse, bet ir aukštesniuose.

6. Atlikti seriją papildomų studijų:
   a) Rasti galimybes išanalizuoti LAMA BPO statistinius duomenis, kurie leistų vienareikšmiškai atsakyti į klausimus tiek apie merginų siekius studijuoti konkrečias

fizinių ar technologijos mokslų sričių specialybes, tiek ir apie jų prioritetus konkrečių specialybių atžvilgiu;

b) Toliau kaupti skirtingų lyčių įsitraukimą į fizinių ir technologijos mokslų sričių specialybių studijas atspindinčius statistinius duomenis ir periodiškai atlikti ilgesnių laikotarpių analizę, kuri pagrįstai įrodytų merginų įsitraukimo kaitos (didėjimo/ mažėjimo) tendencijas;

c) Atlikti kokybinę atskirų fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymo programų ir specialybių turinio analizę, kuri leistų nustatyti merginoms patrauklius/atstumiančius specialybinius aspektus. Tokios studijos rezultate būtų tobulinamas pats mokymo procesas jį geriau pritaikant abiejų lyčių studentėms(-ams).

d) Atlikti giluminę atskiruose universitetiniuose padaliniuose, kuriuose vykdomos fizinių ir technologijos mokslų sričių studijos, vyraujančios organizacinės kultūros analizę. Tokia analizė leistų identifikuoti realiai vykstančius procesus, kurie yra tiesiogiai susiję su skirtingų lyčių dalyvavimo ir (savi)raiškos galimybėmis padaliniuose. Atitinkamai, analizės rezultate būtų sukurtos prielaidos universiteto organizacinės kultūros tobulinimui ir, tuo pačiu, patrauklesnio įvaizdžio formavimui.

Remiantis ***ketvirtojo šios studijos tyrimo (4)*** rezultatais ir siekiant, kad studentės aktyviau įsitrauktų į fizinių ir technologijos mokslų sritis, rekomenduotina kurti ir diegti specialias priemones trijuose lygmenyse:

IV. Visuomenės lygmenyje reikalinga šviesti visuomenę ir didinti lyčių vaidmenų stereotipų suvokimą bei tų stereotipų daromą žalą (ne tik moterims, bet ir vyrams).

V. Mokyklos lygmenyje rekomenduotina į mokytojų kvalifikacijos tobulinimą įtraukti pamatinius kursus apie socialinius lyčių skirtumus visuomenėje.

VI. Universitetų lygmenyje rekomenduotina:

1. Mokytojų rengimo srityje įvesti privalomus kursus apie lytį ir visuomenę;

2. Fizinių ir technologijos mokslų srityse:
   a) Skatinti studenčių dalyvavimą moksliniuose tyrimuose;
   b) Patobulinti praktikos už universiteto ribų sistemą (pvz., sukurti ir palaikyti glaudesnius ryšius su darbo rinkos objektais, stengtis įtraukti studentes į verslo sritį, susijusią su aukštosiomis technologijomis ir pan.);
   c) Parengti studenčių diskriminacijos panaikinimo (mažinimo) fizinių (tiksliųjų) ir technologijos (inžinerijos) mokslų srityse programas universiteto lygmenyje.

Galiausiai, rekomenduotina atlikti papildomą tyrimą, apklausiant merginas, kurios turėjo gabumų fiziniams (tiksliesiems) ar technologijos mokslams ir kurios mokykloje jau turėjo tam tikrų pasiekimų šiose srityse, tačiau kurios savo studijų objektu aukštojoje mokykloje pasirinko humanitarinės ar socialinės krypties mokslus.

Remiantis ***penktojo šios studijos tyrimo (5)*** rezultatais, norint padidinti moterų mokslininkių fizinių ir technologijos mokslų srityse, o ypač aukštose akademinėse pozicijose, skaičių, būtina sudaryti vienodas karjeros galimybes abiejų lyčių atstovėms(-ams). Šiuo požiūriu reikia imtis priemonių trijuose lygmenyse:

I. Makro (visuomenės) lygmenyje:
   a) keisti lyčių stereotipus, šviečiant visuomenę ir keliant jos sąmoningumą;
   b) mažinti skirtumus tarp moterų ir vyrų šeimos ir darbo pareigų pasidalijime, sukuriant mechanizmą, skatinantį tėvą imti dalį vaiko priežiūros atostogų;
   c) plėsti ir tobulinti ikimokyklinio ugdymo sistemą, kitas vaikų priežiūros bei neformalaus ugdymo formas; plėsti ir tobulinti slaugos sistemą.

II. Mezo (mokslo organizacijų) lygmenyje:
   a) išanalizuoti teisės aktus, susijusius su mokslinės produkcijos vertinimu ir suvienodinti sąlygas mokslinei karjerai mokslininkėms ir mokslininkams, kurios/kurie ne/prisiima vaikų auginimo įsipareigojimus;
   b) taikyti specialias pozityvios diskriminacijos priemones (stipendijas, stažuotes, kursus ir pan.) grįžusioms iš vaiko priežiūros atostogų motinoms (tėvams).
   c) taikyti pozityvią lyčių diskriminaciją mokslo sistemos valdymo bei išteklių paskirstymo organuose;
   d) kurti vaikų priežiūros centrus pačiose mokslo ir studijų institucijose.

III. Mikro (mokslininkių ir mokslininkų) lygmenyje:
   a) supažindinti mokslininkes ir mokslininkus (čia – fizinių ir technologijos mokslų sričių atstoves ir atstovus) su šiuolaikinėmis visuomenės raidos tendencijomis bei kitų šalių patirtimi socialinių lyčių vaidmenų pasiskirstymo srityje;
   b) organizuoti lyderystės mokymus moterims mokslininkėms.

Remiantis ***šeštojo šios studijos tyrimo (6)*** rezultatais, rekomendacijos, pirmiausiai, būtų skirtos tiesiogiai universitetinių laikraščių redakcinėms grupėms. Tai yra, šalia jau ne kartą karto bendro sąmoningumo socialiniams lyties ypatumams kėlimo, būtų tikslinga sąmoningai atkreipti dėmesį į moterį mokslininkę. Ši informacija šiandien ypatingai aktuali tiek formuojant visos universitetinės bendruomenės nuostatas, tiek kuriant palankesnę terpę moterims mokslininkėms ir merginoms studentėms, tiek formuojant pozityvesnes merginų moksleivių nuostatas fizinių ir technologijos (bet ir ne tik) mokslų

Papildomai, gilesnio lyties stereotipų formavimo visuomenėje procesų supratimo prasme, būtų naudinga atlikti ir kitų masinės informacijos priemonių (TV, internete, radijuje pateikiama informacija apie mokslo bendruomenę ir išskirtinai apie moterį mokslininkę).

Literatūra

1. *11–12 klasių mokinių sveikata ir jos pokyčiai per 5 metus*. 2006. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/11_12_moks_sveik.pdf
2. 14 - 19 metų paauglių, linkusių į praktinę veiklą, mokymosi krypties pasirinkimo galimybės. 2004. Tyrimo ataskaita. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/Ataskaita_baig.doc
3. Acker, Joan. 1992. From Sex Roles to Gendered Institutions. *Contemporary Sociology*, 21(5):565-569.
4. Aramavičiūtė, Vanda ir Elvyda Martišauskienė. 2007. School Learners' Relationships as an Object of Educational Research under Globalization. *Acta Paedagogica Vilnensia* 18:93-103.
5. Beghetto, Ronald A. 2007. Factors Associated with Middle and Secondary Students' Perceived Science Competence. *Journal of Research in Science Teaching* 44(6):800-814.
6. Bornholt, Laurel and Jens Möller. 2003. Attributions about achievement and intentions about further study in social context. *Social Psychology of Education* 6:217–231.
7. Brownlow, Sheila and Tamara K. McPheron, Cheryl N. Acks. 2003. Science Background and Spatial Abilities in Men andWomen. *Journal of Science Education and Technology* 12(4):371-380.
8. Carlone, Heidi B. and Angela Johnson. 2007. Understanding the Science Experiences of Successful Women of Color: Science Identity as an Analytic Lens. *Journal of Research in Science Teaching* 44(8):1187-1218.
9. Coleman, M., Briggs, A., Eds. 2002. *Research Methods in Educational Leadership and Management.* London: Paul Chapman Publishing
10. Darmody, Merike and Smyth Emer. 2005. *Gender and Subject Choice. Take-up of Technological Subjects in Second Level Education.* Dublin: The Economic and Social Research Institute.
11. Elgqvist-Saltzman, Inga. 1991. Research on Gender and Education – What is going on at Umea? In Inga Elgqvist-Saltzman (Ed.), Education and the Construction of Gender. Kvinnovetenskapligt forums Rapportserie, Nr. 2, 65-77. Umea: Umea universitet.
12. Erb, T.O., & Smith,W.S. 1984. Validation of the Attitude toward Women in Science Scale for early adolescents. *Journal of Research in Science Teaching*, 21:391-397.
13. Frankfort-Nachmias, Chava and Anna Leon-Guerrero. 2006. *Social Statistics for a Diverse Society*. 4th ed. London: Pine Forge Press.
14. Frankfort-Nachmias, Chava and David Nachmias. 1993. *Research Methods in the Social Sciences*, 4th ed., London: Biddles Ltd.
15. Gilmartin, Shannon and Nida Denson, Erika Li, Alyssa Bryant, Pamela Aschbacher. 2007. Gender Ratios in High School Science Departments: The Effect of Percent Female Faculty on Multiple Dimensions of Students' Science Identities. *Journal of Research in Science Teaching* 44(7): 980-1009.
16. Girdzijauskas, Arvydas. 2007. Mokyklos tipo įtaka vyresniųjų mokinių dorovinei kultūrai. *Acta Paedagogica Vilnensia* 18:34-45.
17. Glynn, Shawn M. and Gita Taasoobshirazi, Peggy Brickman. 2007. Nonscience Majors Learning Science: A Theoretical Model of Motivation. *Journal of Research in Science Teaching* 44(8):1088–1107
18. Greenwald, Anthony G. And Mahzarin R. Banaji. 1995. Implicit Social Cognition: Attitudes, Self-Esteem, and Stereotypes. *Psychological Review* 102(1):4-27
19. Gungor, Almer (Abak) and Ali Eryılmaz, Turgut Fakıoglu. 2007. The Relationship of Freshmen's Physics Achievement and Their Related Affective Characteristics. 44(8):1036-1056
20. *Informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas gerinant mokymo ir mokymosi mokykloje kokybę.* 2006. Moksinio tyrimo ataskaita. Kaunas: UAB "Factus Dominus". http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/IKT%20taikymas.pdf
21. Israel, Glenn D. 2003. *Determining Sample Size*. http://edis.ifas.ufl.edu/pdffiles/PD/PD00600.pdf
22. Kanopienė, Vida ir Danutė Tureikytė. 2002. Vilniaus universiteto studentų požiūris į studijas. *Filosofija, sociologija* 1:68-76.
23. Ketelhut, Diane Jass. 2007. The Impact of Student Self-efficacy on Scientific Inquiry Skills: An Exploratory Investigation in River City, a Multi-user Virtual Environment. *Journal of Science Education and Technology* 16(1): 99-111.
24. Legkauskas, Visvaldas ir Aušra Jakimavičiūtė. 2007. Mokinių dalyvavimo patyčiose mokykloje ir šeimoje patiriamos fizinės ar emocinės prievartos sąsajos. *Socialiniai mokslai* 3 (57).
25. Li, Qing. 2007. Mathematics, Science, and Technology in Secondary Schools: Do Gender and Region Make a Difference? *Canadian Journal of Learning and Technology* 33(1) Winter http://www.cjlt.ca/content/vol33.1/li.html
26. *Lietuvos profesijų klasifikatorius*. http://www.ldrmt.lt/mod/klasifikatorius/?p=0_3

27. Miles, M., Huberman, A. 1994. *Qualitative Data Analysis. An Expanded Sourcebook*, Thousand Oaks: Sage Publications.
28. *Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose.* 2006. Tyrimo ataskaita. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/prof_inf_paskut_paskutiniausias.pdf
29. *Moterys ir vyrai Lietuvoje 2006* . 2007. Vilnius: Statistikos Dept. ISSN: 1648-052X
30. Murphy, Patricia, Whitelegg, Elizabeth. 2006. *Girls in the Physics Classroom: A Review of the Research into the Participation of Girls in Physics*. London: Institute of Physics.
31. Nieswandt, Martina. 2007. Student Affect and Conceptual Understanding in Learning Chemistry. *Journal of Research in Science Teaching* 44(7): 908–937
32. Novelskaitė, Aurelija. 2005. Akademinė (mokslinė) veikla ir lyties stereotipai socialinėse klasėse / Alvydas V. Matulionis et al. (tame tarpe A. Novelskaitė) Lietuvos socialinė struktūra. Vilnius: STI, Firidas. ISBN 9955-531-18-5. pp. 73-79.
33. Novelskaitė, Aurelija. 2007. Studenčių ir studentų nuostatos tęsti fizikos, informatikos ir mechanikos mokslų studijas lyties kontekste: preliminarūs rezultatai ir kelios metodologinės įžvalgos. V. Jurėnienė, A. Urbonienė, moksl. red. *Lyčių studijos Baltijos šalių regione.* Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga. Kaunas: VU KHF, ISBN 978-9986-492-98-6, pp. 170-180.
34. Owen, Steven V. and Mary Anne Toepperwein, Linda A. Pruski, Cheryl L. Blalock, Yan Liu, Carolyn E. Marshall, Michael J. Lichtenstein. 2007. Psychometric Reevaluation of the Women in Science Scale (WiSS). *Journal of Research in Science Teaching* 44(10):1461-1478
35. Owens, Anthony M. and Ian Newbegin. 2000. Academic Procrastination of Adolescents in English and Mathematics: Gender and Personality Variations. *Journal of Social Behavior and Personality* 15(5):111–124.
36. Parsons, J. E., Adler, T. F., Kaczala, C. M. 1982. Socialization of Achievement Attidudes and Beliefs: Parental Influences. *Child Development* 53:310 -321.
37. *Pasirinktų studijų ir mokykloje pasirinkto ugdymo turinio dermė.* 2005. Moksinio tyrimo ataskaita. Kaunas: UAB "Factus Dominus". http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Ugdymo_turinio_dermes_atask_.doc
38. *Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos veiksmingumas*. 2006. Tyrimo ataskaita. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/PPT_ataskaita.pdf
39. *Priemonių, skirtų vyresniųjų klasių mokinių mokymosi krūvio mažinimui, veiksmingumas*. 2006. Moksinio tyrimo ataskaita. Kaunas: UAB "Factus Dominus". http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Kruviu_ataskaita_0702.pdf
40. Purvaneckiene, Giedre. 2000. Education of women in Lithuania. *European Manual of Continuing Education*. Luchterhand, Sept, pp.1-18.
41. Ruškus, Jonas ir Ilona Kazlauskaitė. 2000. Moksleivių ir mokytojų požiūris į lyčių skirtumus. V. Šidlauskienė, ats. red., G. Purvaneckienė, sud. *Lyčių skirtumai švietimo sistemoje.* Vilnius: MIC, pp. 61-81.
42. Smith, W.S. and T.O. Erb. 1986. Effect of women science career role models on early adolescents' attitudes toward scientists and women in science. Journal of Research in Science Teaching, 23(8), 667–676.
43. Stanišauskienė, Vilija. 2007. Karjeros sprendimų pagrįstumas lyčių aspektu. V. Jurėnienė, A. Urbonienė, moksl. red. *Lyčių studijos Baltijos šalių regione*. Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga. Kaunas: VU KHF, ISBN 978-9986-492-98-6, pp. 212-222.
44. Stulpinas, Tomas. 2003. Pagrindinės mokyklos auklėtinių profesiniai idealai. *Acta Paedagogica Vilnensia* 10:1-5.
45. Sungur, Semra and Ceren Tekkaya. 2003. Students' Achievement in Human Circulatory System Unit: The Effect of Reasoning Ability and Gender. *Journal of Science Education and Technology* 12(1):59-64.
46. Šiaučiukėnienė Liuda, Stankevičienė Nida. 2003. Bendrosios didaktikos pagrindai. Kaunas: Technologija.
47. *Švietimo pagalba bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams.* 2005. Tyrimo atskaita. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Svietimo_pagalba_b_l_vid_mok_ataskaita.pdf
48. Udo, M. K. and G. P. Ramsey, J. V. Mallow. 2004. Science Anxiety and Gender in Students Taking General Education Science Courses. *Journal of Science Education and Technology* 13(4):435-446.
49. Urbonienė, Aistė ir Irena Leliūgienė. 2004. Profesinio pasirinkimo motyvacijos raiška renkantis socioedukacinio darbo profesijas: tarpkultūrinis palyginimas. *Acta Paedagogika Vilnensia* 13:63-73.
50. Urbonienė, Aistė. 2007. Ar technologiniai ir fiziniai mokslai tinkami tik vyrams? Studentų nuostatos lyčių aspektu. V. Jurėnienė, A. Urbonienė, moksl. red. *Lyčių studijos Baltijos šalių regione*. Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga. Kaunas: VU KHF, ISBN 978-9986-492-98-6, pp. 116-126.
51. Vaicekauskienė, V. 2002. Sąžinės ugdymo pagrindinės mokyklos etikos pamokose galimybės ir ribos. Nepublikuota edukologijos daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.
52. Vogt, W. Paul. 2005. *Dictionary of Statistics and Methodology. A. nontechnical guide for the social sciences.* 3rd ed. London: SAGE.

53. Wang, Jianjun and John R. Staver. 1996. An Empirical Approach toward the Prediction of Students' Science Achievement in the United States and Hubei, Chna. *Journal of Research in Science Teaching* 33(3):283-301
54. Ware N. C., Steckler N. A., Leserman J. Undergraduate Women: Who chooses a Science Major? *The journal of higher education* 56(1):73-84.
55. *Women in Sciences and High Technology: problems and solutions*. BP 6 BASNET projektas Baltijos šalių tinklas "Moterys moksluose ir aukštosiose technologijose", ISBN: 9 789986 885115, 2007. Vilnius

PRIEDAI

PRIEDŲ SĄRAŠAS

Priedas 1. Klausimynas mokinėms(-ams) 4
Priedas 2. Klausimynas mokytojoms(-ams) (interviu) 10
Priedas 3. Klausimynas mokytojoms(-ams) (paštu) 13
Priedas 4. Moksleivių pasiskirstymas pagal sprendimus studijuoti fizinius arba technologijos mokslus aukštojoje mokykloje pagal lytį ir mokslo kryptį 20
Priedas 5. Respondenčių(-tų) mokymosi rezultatai pagal lytį, mokymosi dalyką, lokalizaciją ir mokyklos tipą 22
Priedas 6. Moksleivių pasitenkinimas turimais skirtingų dalykų mokymosi rezultatais 24
Priedas 7. Moksleivių pasitenkinimo turimais skirtingų dalykų mokymosi rezultatais statistinis* palyginimas merginų ir vaikinų grupėse 34
Priedas 8. Asmeninių pasiekimų vertinimas mokantis fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų. Kategorija „kita“. 44
Priedas 9. Priežastys, lemiančios fizinių ir technologijos mokymosi dalykų pasiekimus 45
Priedas 10. Priežastys, lemiančios fizinių ir technologijos mokymosi dalykų nepasirinkimą. 50
Priedas 11. Mokymosi dalykų nepasirinkimo priežasčių statistinis* palyginimas merginų ir vaikinų grupėse 60
Priedas 12. Dalykų nepasirinkimo priežastys. Kategorija „kita“ 75
Priedas 13. Teigiama ir neigiama motyvacija studijuoti fizinių ir technologijos mokslų sritis pagal lytį 76
Priedas 14. Priklausomybė tarp konkrečių dalykų mokymosi rezultatų ir motyvacijos studijuoti atskiras mokslų sritis 79
Priedas 15. Statistinė ryšio tarp atskirų dalykų mokymosi rezultatų ir sprendimų studijuoti konkrečias mokslų sritis analizė 84
Priedas 16. Statistinė ryšio tarp sprendimų studijuoti konkrečias mokslų sritis ir teigiamos ir neigiamos motyvacijos jas pasirinkti analizė (krostabuliacijos) 87
Priedas 17. Požiūris į skirtingus mokymosi dalykus pagal mokymosi dalyką ir lytį 88
Priedas 18. Domėjimasis papildomai fizinių ir tiksliųjų mokslų sritimis pagal mokslų sritį ir lytį 93
Priedas 19. Papildomas domėjimasis fizinių ir technologijos mokslų sritimis. Kategorija „kita“ 96
Priedas 20. Tiesinė priklausomybė tarp atskirų požiūrio į fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymosi dalykus ir pasiekimų 97
Priedas 21. Tiesinė priklausomybė tarp požiūrio į fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymosi dalykus ir motyvacijos studijuoti tas sritis 101
Priedas 22. Moterų ir vyrų galimybių fizinių ir technologijos mokslų srityse vertinimas pagal mokslų sritį, lytį ir mokymo įstaigos tipą 102
Priedas 23. Moksleivių pasitenkinimo turimais skirtingų dalykų mokymosi rezultatais statistinis* palyginimas merginų ir vaikinų grupėse 117
Priedas 24. Požiūrio į moterų ir vyrų galimybes fiziniuose ir technologijos moksluose vertinimo vidurkiai pagal sprendimus studijuoti ir lytį 120
Priedas 25. Mokytojų ir šeimos narių vaidmens mokantis skirtingų dalykų palyginimas merginų ir vaikinų grupėse 123
Priedas 26. Mokytojų ir tėvų vaidmuo mokantis fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų. Kategorija „kita“ 126
Priedas 27. Statistinė ryšio tarp sprendimų studijuoti konkrečias mokslų sritis ir motinos ir/arba tėvo profesijos analizė 127
Priedas 28. Statistiniai mokymosi metodų vertinimo palyginimai pagal mokymosi dalyką ir lytį 128

Priedas 29. Fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymosi metodai. Kategorija „kita“ 133
Priedas 30. Savybės, reikalingos sėkmingam fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų mokymuisi 134
Priedas 31. Tiesinė priklausomybė tarp požiūrio į lytį atskirose mokslų srityse ir domėjimosi mokslų sritimis masinės informacijos priemonėse (Merginos) 137
Priedas 32. Tiesinė priklausomybė tarp požiūrio į lytį atskirose mokslų srityse ir domėjimosi mokslų sritimis masinės informacijos priemonėse (Vaikinai) 138
Priedas 33. Tyrimo 2 interviu analitinės kategorijos ir tematiniai diskursai 139
Priedas 34. Tyrimo 4 interviu analitinės kategorijos ir tematiniai diskursai. 164
Priedas 35. Tyrimo 5 interviu analitinės kategorijos ir tematiniai diskursai 177

Priedas 1. Klausimynas mokinėms(-ams)

Miela/-s Moksleive/ -i,

Kviečiame Tave dalyvauti Švietimo ir mokslo ministerijos inicijuotame tyrime, kurio vienas iš pagrindinių tikslų – išsiaiškinti, kaip Lietuvos moksleivėms ir moksleiviams sekasi mokytis dalykų, susijusių su tiksliaisiais (fiziniais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais. Šio tyrimo rezultatai bus naudojami tobulinant ne tik minimų dalykų mokymo programas, bet ir visą mokymo(si) aukštesniosiose vidurinės mokyklos ir gimnazijos klasėse procesą. Kadangi tik Tu, moksleive(-i), tiesiogiai dalyvaudama(-s) mokymosi procese gali pasakyti, koks yra tas procesas, **kiekvienas Tavo atsakymas yra ypatingai svarbus.**

Taigi prašom Tave užpildyti toliau esantį klausimyną pagal pateiktą instrukciją. Čia tikrai negali būti nei teisingų, nei klaidingų atsakymų. Mums svarbi Tavo asmeninė patirtis ir nuomonė. Todėl labai prašome į klausimus atsakinėti ne tik atidžiai, bet ir atvirai ir nuoširdžiai. Klausimynas yra visiškai **anonimiškas**. Užtikriname, kad Tavo asmeniniai atsakymai nebus rodomi niekam; visi užpildyti klausimynai bus analizuojami bendrai ir viešai pristatomi **tik apibendrinti duomenys**.

Šį tyrimą atlieka Vilniaus universiteto mokslininkių grupė. Jei turi papildomų klausimų dėl toliau esančio klausimyno ar dėl tyrimo, jei nori išsakyti savo komentarus, savo asmeninę nuomonę ar kt. – prašome drąsiai rašyti ar skambinti toliau nurodytu el. adresu ar telefonu.

Filosofijos ir kultūros studijų katedra
Vilniaus universitetas Kauno humanitarinis fakultetas
Muitinės g. 12, LT-44280, Kaunas
tel.: (8~37) 20 26 27
el. paštas: filosofija@vukhf.lt

K L A U S I M Y N A S

INSTRUKCIJA: šiame klausimyne yra kelių tipų klausimai:
a) keli klausimai, kuriuose reikia įrašyti informaciją, atitinkančią tavo esamą situaciją (pvz., klausimas Nr. 2 apie Tavo pažymys iš konkretaus dalyko);
b) keli klausimai, kuriuose tereikia pažymėti langelį prie Tavo nuomonę/situaciją atitinkančio atsakymo (pvz., klausimas Nr. 3 apie Tavo studijų aukštojoje mokykloje planus);
c) dauguma klausimų, į kuriuos atsakant reikia apibūdinti pateiktus mokymosi dalykus ir mokslo sritis. Šiuose klausimuose atsakymas – tai *visų* pateiktų teiginių įvertinimas 5 balų sistemoje:
Į atitinkamą langelį lentelėje įrašyk 5, jei su pateiktu teiginiu *visiškai sutinki;*
Į atitinkamą langelį lentelėje įrašyk 4, jei su pateiktu teiginiu *labiau sutinki nei nesutinki;*
Į atitinkamą langelį lentelėje įrašyk 3, jei su pateiktu teiginiu *nei sutinki nei nesutinki;*
Į atitinkamą langelį lentelėje įrašyk 2, jei su pateiktu teiginiu *labiau nesutinki nei sutinki;*
Į atitinkamą langelį lentelėje įrašyk 1, jei su pateiktu teiginiu *visiškai nesutinki;*
Į atitinkamą langelį lentelėje įrašyk 0, jei apie pateiktą teiginį *neturi nuomonės, nesi apie tai galvojus(-ęs) ir pan.*

1. Žemiau išvardintų dalykų mokytoja(-s) tavo mokykloje/gimnazijoje yra:

1. Chemijos	Moteris ☐	Vyras ☐
2. Informacinių technologijų	Moteris ☐	Vyras ☐
3. Integruoto gamtos mokslų kurso	Moteris ☐	Vyras ☐
4. Fizikos	Moteris ☐	Vyras ☐
5. Matematikos	Moteris ☐	Vyras ☐

2. Žemiau išvardinti mokymosi dalykai. Prie tų dalykų, kuriuos iš jų mokeisi praeitą semestrą, parašyk, kokį įvertinimą už dalyką turėjai semestro pabaigoje.

1. Chemija	_____ balai
2. Informacinės technologijos	_____ balai
3. Integruotas gamtos mokslų kursas	_____ balai
4. Fizika	_____ balai
5. Matematika	_____ balai

3. Ar galvoji apie tolimesnes žemiau išvardintų dalykų studijas aukštojoje mokykloje?

1. Chemijos	Tikrai taip ☐	Tikrai ne ☐	Dar nenusprendžiau ☐
2. Informatikos	Tikrai taip ☐	Tikrai ne ☐	Dar nenusprendžiau ☐
3. Fizikos	Tikrai taip ☐	Tikrai ne ☐	Dar nenusprendžiau ☐
4. Matematikos	Tikrai taip ☐	Tikrai ne ☐	Dar nenusprendžiau ☐
5. Inžinerijos mokslų	Tikrai taip ☐	Tikrai ne ☐	Dar nenusprendžiau ☐

4. Kai kurie iš aukščiau įvardintų mokymosi dalykų yra privalomi, o kai kuriuos galėjai pasirinkti. Kas ir kaip stipriai nulėmė tai, jog kai kurių iš jų nepasirinkai?

	*Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*	**Chemija**	**Informacinės technologijos**	**Integr. gamtos mokslų kursas**	**Fizika**	**Matematika**
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus					
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks					
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų					
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime					
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais					
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos					
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko					
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės					
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)					
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai					
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)					
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko					
13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*					

Toliau atsakinėdama(-s) į klausimus vertink tik tuos iš išvardintų dalykų, KURIŲ MOKEISI PRAEITĄ SEMESTRĄ

5. Kaip Tu vertini savo pasiekimus mokantis toliau išvardintų dalykų?

		Chemija	**Informacinės technologijos**	**Integr. gamtos mokslų kursas**	**Fizika**	**Matematika**
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis					
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką					
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų					
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius					
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje					
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko					
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką					
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką					
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje					
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*					

6. Kaip manai, kokios priežastys nulemia tai, kad Tau sekasi arba nesiseka mokytis šių dalykų?

1. Chemijos .....

2. Informac. technologijų.....

3. Integr. gamtoms mokslų k. .....

4. Fizikos .....

5. Matematikos .....

7. Prie tų dalykų, kuriuos mokeisi praeitą semestrą, parašyk, kiek laiko per savaitę vidutiniškai mokaisi šio dalyko ne mokykloje (pvz., ruošiesi šio/šių dalyko/-ų pamokoms) :

1. Chemija _____ val.
2. Informacinės technologijos _____ val.
3. Integruotas gamtos mokslų kursas _____ val.
4. Fizika _____ val.
5. Matematika _____ val.

8. Kaip jautiesi per šio/šių dalyko/-ų pamokas, atsiskaitymus ir apskritai šio/šių dalyko/-ų atžvilgiu?

		Chemija	**Informacinės technologijos**	**Integr. gamtos mokslų kursas**	**Fizika**	**Matematika**
1.	Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus					
2.	Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius					
3.	Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus					
4.	Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius					
5.	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą					
6.	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką					
7.	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man					
8.	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų					
9.	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą					
10.	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas					
11.	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis					
12.	Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką					
13.	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą					
14.	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)					
15.	Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)					
16.	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė					
17.	Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko					
18.	Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis					
19.	Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios					
20.	Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų					
21.	Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose					
22.	Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)					
23.	Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas					
24.	Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų					
25.	Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius					
26.	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)					
27.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju					
28.	Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju					
29.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau					
30.	Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau					
31.	Man sunku gerai mokytis šį dalyką					
32.	Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas					
33.	Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką					
34.	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis					
35.	Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis					

9. Kur ir kaip Tau patinka arba patiktų mokytis toliau išvardintų dalykų?

		Chemija	Informacinės technologijos	Integr. gamtos mokslų kursas	Fizika	Matematika
	Man labai patinka (patiktų)...					
1.	... mokytis šio dalyko mokykloje					
2.	... mokytis šio dalyko namuose individualiai, be kitų pagalbos					
3.	... mokytis šio dalyko specialiame būrelyje, klube ir pan.					
4.	... mokytis šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)					
5.	... mokytis šio dalyko su drauge/-ėmis(-u/-ais)					
6.	... mokytis šio dalyko su tėvais					
7.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant visai klasei					
8.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant tik dalyko mokytojai(-ui)					
9.	... rašyti šio dalyko kontrolinius darbus					
10.	... spręsti šio dalyko uždavinius					
11.	... spręsti šio dalyko uždavinius ant lentos stebint visai klasei					
12.	... klasėje spręsti gyvenimiškas problemas, susijusias su šiuo dalyku					
13.	... skaityti tekstą savarankiškai ir pagal jį atlikti šio dalyko užduotis					
14.	... ruošti individualų mokslinį šio dalyko projektą					
15.	... dirbti prie grupinių mokslinių šio dalyko projektų					
16.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus individualiai					
17.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais)					
18.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius laboratorinius darbus stebint visai klasei					
19.	... atlikti mokslinius stebėjimus šio dalyko srityje					
20.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus klasėje					
21.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius mokslinius eksperimentus stebint visai klasei					
22.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus namuose					
23.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus specialiame būrelyje, klube ir pan.					
24.	... klausytis, kaip mokytoja(-s) dėsto šio dalyko pamokos medžiagą					
25.	... klasėje žiūrėti filmuotą šio dalyko medžiagą					
26.	... rašyti šio dalyko referatus					
27.	... diskutuoti per pamokas skirtingomis šio dalyko temomis					
28.	... diskutuoti po pamokų skirtingomis šio dalyko temomis su šio dalyko mokytoja(-u)					
29.	... diskutuoti namuose skirtingomis šio dalyko temomis su tėvais					
30.	... diskutuoti skirtingomis šio dalyko temomis su draugėmis(-ais)					
31.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*					

10. Išvardink 5 svarbiausias savybes ir/arba gebėjimus, kurių reikia tam, kad sėkmingai mokytis šių dalykų:

1. Chemijos .....

2. Informac. technologijų.....

3. Integr. gamtoms mokslų k. .....

4. Fizikos .....

5. Matematikos .....

11. Kokį vaidmenį tavo mokymesi atlieka dalyko mokytoja(-s) ir Tavo tėvai (ar kiti suaugusieji, su kuriais gyveni)?

		Chemija	Informacinės technologijos	Integr. gamtos mokslų kursas	Fizika	Matematika
	Šio dalyko mokytoja(-s) ...					
1.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų					
2.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas					
3.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas					
4.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko					
5.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko					
6.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis					
7.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*					
	Mano tėvai (ar kiti suaugusieji, su kuriais gyveni – įrašyk, kas .....)					
8.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų					
9.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas					
10.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas					
11.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko					
12.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko					
13.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis					
14.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*					

12. Ar dažnai ir daug papildomai domiesi toliau išvardintais dalykais?

		Chemija	Informacinės technologijos	Integr. gamtos mokslų kursas	Fizika	Matematika
1.	Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku					
2.	Dažnai ir daug kalbuosi su tėvais apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku					
3.	Lankau būrelį/ klubą, susijusį su šiuo dalyku					
4.	Mokausi šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)					
5.	Bent kartą esu dalyvavus(-ęs) šio dalyko olimpiadoje ar konkurse					
6.	Dažnai skaitau specializuotus žurnalus ir/arba laikraščius, papildančius mano šio dalyko žinias					
7.	Dažnai skaitau knygas, kurios papildo mano šio dalyko žinias					
8.	Internete ieškau papildomos informacijos apie šį dalyką					
9.	Ieškau papildomų šio dalyko žinių enciklopedijose, žinynuose, informacinės literatūros šaltiniuose ir pan.					
10.	Žiūriu specialias televizijos laidas, kurios papildo mano šio dalyko žinias					
11.	Namuose atlikinėju eksperimentus, susijusius su šiuo dalyku					
12.	Skaitau apie šių dalykų studijas universitetų laikraščiuose					
13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*					

13. Ką manai apie savo galimybes toliau išvardintose mokslo srityse? *(įvertink visose srityse)*

		Chemija	Informatika	Fizika	Matematika	Inžinerija
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros					
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje					
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje					
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui					
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo					
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja					
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes					
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)					
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes					
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo					
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą					
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį					
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje					
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį					
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)					
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje					

14. Įsivaizduok, kad į klasės valandėlę papasakoti apie savo darbą turi atvykti moteris mokslininkė, dirbanti tiksliųjų (fizinių) ar technologijos (inžinerijos) mokslų srityje. Apibūdink, kaip ją įsivaizduoji:

.....

.....

.....

KELETAS KLAUSIMŲ APIE TAVE

15. Tu esi: Mergina ☐ Vaikinas ☐

16. Koks Tavo mamos ir tėčio (arba kitų suaugusių artimųjų, su kuriais gyveni) išsimokslinimas, specialybės ir kuo jie dirba?

Mama: .....

Tėtis: .....

Kitos/kiti: .....

Nuoširdžiai dėkojame už bendradarbiavimą!

Priedas 2. Klausimynas mokytojoms(-ams) (interviu)

Gerbiama(-s) Mokytoja(-au),interviu

Kviečiame Jus dalyvauti Švietimo ir mokslo ministerijos inicijuotame tyrime, kurio vienas iš pagrindinių tikslų – išsiaiškinti, kaip Lietuvos moksleivėms ir moksleiviams sekasi mokytis dalykų, susijusių su tiksliaisiais (fiziniais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais. Šio tyrimo rezultatų pagrindu bus siekiama tobulinti ne tik minimų dalykų mokymo programas, bet ir visą mokymo(si) aukštesniosiose vidurinės mokyklos ir gimnazijos klasėse procesą. Kadangi Jūs, mokytoja(-u), dalyvaudama(-s) tiesiogiai mokymosi procese gali pasakyti, koks yra tas procesas iš vidaus, **kiekvienas Jūsų atsakymas yra ypatingai svarbus.**

Klausimynas yra visiškai **anonimiškas**. Užtikriname, kad Jūsų asmeniniai atsakymai nebus rodomi niekam; visa sukaupta informacija bus analizuojama bendrai ir viešai pristatomi **tik apibendrinti duomenys**. Mums ypatingai svarbi Jūsų asmeninė patirtis ir nuomonė. Todėl labai prašome į klausimus atsakinėti visiškai atvirai ir nuoširdžiai.

Šį tyrimą atlieka Vilniaus universiteto mokslininkių grupė. Jei turite papildomų klausimų dėl šio tyrimo – prašome rašyti ar skambinti toliau nurodytu el. adresu ar telefonu.

Filosofijos ir kultūros studijų katedra
Vilniaus universitetas Kauno humanitarinis fakultetas
Muitinės g. 12, LT-44280, Kaunas
tel.: (8~37) 20 26 27; el. paštas: filosofija@vukhf.lt

K L A U S I M Y N A S

PAPASAKOKITE APIE SAVE

- **Gal galite, pasakyti savo amžių ?**
- **Kokį/kokius dalyką/-us Jūs mokote ir kiek metų?**
- **Kokia Jūsų pedagoginė kvalifikacija? Jūs esate mokytojas, vyr. mokytojas, mokytojas metodininkas, ar mokytojas ekspertas?**
- **Papasakokite, kodėl Jūs pasirinkote šią specialybę? Ar jau vaikystėje žinojote, kad rinksitės fizinius ar technologijos mokslus? Kas Jums turėjo didžiausios įtakos renkantis specialybę – tėvai, mokytojai, draugai, kiti asmenys?**
- **Kodėl pasirinkote mokytojo profesiją? Ar galvojote studijų metu apie kitokio pobūdžio darbą? Ar traukė mokslinė veikla?**

PAPASAKOKITE APIE SAVO DALYKO MOKINES(-IUS)

- **Kaip manote, kokie veiksniai labiausiai skatina moksleives (-ius) pasirinkti Jūsų mokomą dalyką arba atgraso nuo Jūsų mokomo dalyko pasirinkimo?***(pvz., dalyko įdomumas, sudėtingumas, asmeniniai moksleivių planai rinktis ar nesirinkti su šiuo dalyku susijusią specialybę; Jūsų asmenybė, kt.)*
- **Ar sprendimai mokytis Jūsų dalyko priklauso nuo moksleivių lyties? Jei taip, kaip manote, kodėl?**
- **Ar esate pastebėjus(-ęs), kad berniukai arba mergaitės daugiau domėtųsi Jūsų dalyku? Jei taip, kaip tai pasireiškia?** *(pvz., dažniau ir daugiau klausinėtų per pamokas, skaitytų specializuotą literatūrą, žiūrėtų specializuotas TV laidas, namuose darytų eksperimentus, lankytų su dalyku susijusius būrelius, lankytųsi pas korepetitorius, kt.)* . **Kaip manote, kokios skirtingo domėjimosi priežastys?**
- **Kokiomis priemonėmis ir metodais skatinate savo mokines(-ius) papildomai domėtis Jūsų dalyku?**
- **Kaip manote, kokį poveikį mergaičių ir berniukų domėjimuisi Jūsų dalyku turi tai, kad (kaip ir kitų dalykų) vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai šiai sričiai, kad pagrindiniai aktyvūs veikėjai yra daugiausiai vyriškos giminės?**

- **Kaip Jums atrodo, ar skiriasi mergaičių ir berniukų gabumai mokantis Jūsų mokomo dalyko? Jei taip, tai kas yra gabesni? Kas, Jūsų nuomone, nulemia gabumų skirtumus?**

- **Apskritai, kokiomis asmeninėmis savybėmis ir gabumais pasižyminčioms(-tiems) moksleivėms(-iams) geriausiai sekasi mokytis Jūsų mokomą dalyką?**

- **Lyginant vidutiniškai, ar skiriasi Jūsų dalyko besimokančių mergaičių ir berniukų pažymiai? Jei taip, kurie iš jų mokosi geriau?**

- **Apskritai, kaip manote, ar Jūsų dalyko žinios ir pažymiai jo besimokančioms mergaitėms ir besimokantiems berniukams yra vienodai svarbūs?**

- **Ar galėtumėte palyginti, kaip per Jūsų mokomo dalyko pamokas elgiasi mergaitės ir berniukai?** *(pvz., kas bijo, nerimauja, nuobodžiauja, stengiasi pasirodyti, kt.)*

PAPASAKOKITE APIE SAVO MOKOMĄ DALYKĄ IR NAUDOJAMUS MOKYMO METODUS

- **Kaip Jums atrodo, ar Jūsų dalyko programa yra vienodai pritaikyta ir mergaitėms, ir berniukams? Jei ne, kokie jos trūkumai ir kas turėtų būti keičiama, kad ji būtų vienodai tinkama abiejų lyčių moksleivėms(-iams)?**

- **Kaip Jūs vertintumėte savo dalyko vyresnėms klasėms skirtus vadovėlius ir turimas mokymo priemones?Ar vadovėliai ir mokymo priemones vienodai patrauklios mergaitėms ir berniukams? Jei ne, tai ko jiems/joms trūksta ir kas turėtų būti keičiama?**

- **Remiantis savo patirtimi, ar galėtumėte pasakyti, kokie mokymo metodai yra tinkamiausiai baigiamosiose klasėse?**
- **Ar esate pastebėjus(-ęs), kad kažkurie iš tų mokymo metodų yra labiau tinkami mokant dalyko mergaites ar berniukus?** *(pvz., dirbti grupėse ar individualiai, atsakinėti prieš visą klasę ar rašyti rašto darbus, ar eksperimentuoti kt.)*
- **Jei mergaičių ir berniukų mėgstami mokymo ir mokymosi metodai skiriasi, kaip manote, kodėl?**

PAPASAKOKITE APIE PAPILDOMAS VEIKLAS MOKANT DALYKO

- **Ar Jūs rengiate moksleivius dalyvauti Jūsų dalyko olimpiadose? Jei taip, kokiais kriterijais vadovaujantis pasirenkate pretendentes(-us)? Kokie Jūsų auklėtinių pasiekimai olimpiadose ir ar jie yra susiję su jų lytimi?**

- **Ar skatinate savo mokines(-ius) dalyvauti su Jūsų mokomu dalyku susijusiose teminėse vasaros stovyklose (pvz., fizikų), renginiuose, būreliuose, klubuose už mokyklos ribų ir pan.? Jei taip, tai kokiais būdais? Kaip Jūsų mokinės(-iai) reaguoja į Jūsų siūlymus ir skatinimus dalyvauti papildomose veiklose? Ar reagavimas priklauso nuo lyties?**

- **Ar Jūs dalyvaujate savo mokinių profesinio orientavimo procese? Jei taip, tai kokia/-iomis forma/-omis?**

- **Ar siūlote savo mokinėms(-iams) pasirinkti specialybę, susijusią su Jūsų mokomu dalyku? Jei taip, kuo savo siūlymą pagrindžiate? Jei ne, kodėl nesiūlote?**

Gal norite papildomai pakomentuoti šiame klausimyne pateiktas temas? Gal kažkurios iš reikšmingų temų klausimyne nebuvo paliestos?

Ką manote apie moteris ir jų veiklą Jūsų mokomo dalyko srityje

		visiškai sutinku	labiau sutinku nei nesutinku	nei sutinku nei nesutinku	labiau nesutinku nei sutinku	visiškai nesutinku
17.	Šioje mokslo srityje moterys gali taip pat sėkmingai siekti karjeros, kaip ir vyrai					
18.	Moterys gali padaryti svarbius mokslinius atradimus šioje mokslo srityje					
19.	Moterys nėra pakankamai patikimos, kad užimtų aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje					
20.	Moteris turėtų teikti prioritetą pagrindinei savo pareigai - vaikų auginimui darbo šioje mokslo srityje atžvilgiu					
21.	Karjeros šioje mokslo srityje siekianti moteris nebus laiminga šeimoje					
22.	Jei abu sutuoktiniai dirba šioje mokslo srityje, tai žmona turėtų dėti daugiau pastangų padėdama savo vyrui siekti karjeros, nei siekdama savo karjerą					
23.	Moterys turi turėti tokias pačias įsidarbinimo šioje mokslo srityje galimybes, kokias turi vyrai					
24.	Moterys turi turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi vyrai					
25.	Moterys turi turėti tokias pačias kvalifikacijos kėlimo šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi vyrai					
26.	Moterims mažiau nei vyrams reikalinga studijuoti šią mokslo sritį					
27.	Vyrams labiau nei moterims reikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje					
28.	Moterims yra svarbiau studijuoti mokslo sritis, susijusias su namų ūkiu, nei šią mokslo sritį					
29.	Kai šioje mokslo srityje trūksta darbo vietų joje norintiems dirbti vyrams, moterys neturėtų siekti dirbti joje					
30.	Sėkminga karjera šioje mokslo srityje yra vienodai svarbi tiek moterims, tiek vyrams					

Priedas 3. Klausimynas mokytojoms(-ams) (paštu)

Gerbiama(-s) Mokytoja(-au),

Kviečiame Jus dalyvauti Švietimo ir mokslo ministerijos inicijuotame tyrime, kurio vienas iš pagrindinių tikslų – išsiaiškinti, kaip Lietuvos moksleivėms ir moksleiviams sekasi mokytis dalykų, susijusių su tiksliaisiais (fiziniais) ir technologijos (inžinerijos) mokslais. Šio tyrimo rezultatų pagrindu bus siekiama tobulinti ne tik minimų dalykų mokymo programas, bet ir visą mokymo(si) aukštesniosiose vidurinės mokyklos ir gimnazijos klasėse procesą. Kadangi Jūs, mokytoja(-u), dalyvaudama(-s) tiesiogiai mokymosi procese gali pasakyti, koks yra tas procesas iš vidaus, **kiekvienas Jūsų atsakymas yra ypatingai svarbus.**

Klausimynas yra visiškai **anonimiškas**. Užtikriname, kad Jūsų asmeniniai atsakymai nebus rodomi niekam; visa sukaupta informacija bus analizuojama bendrai ir viešai pristatomi **tik apibendrinti duomenys**. Mums ypatingai svarbi Jūsų asmeninė patirtis ir nuomonė. Todėl labai prašome į klausimus atsakinėti visiškai atvirai ir nuoširdžiai.

Šį tyrimą atlieka Vilniaus universiteto mokslininkių grupė. Jei turite papildomų klausimų dėl šio tyrimo – prašome rašyti ar skambinti toliau nurodytu el. adresu ar telefonu.

Filosofijos ir kultūros studijų katedra
Vilniaus universitetas Kauno humanitarinis fakultetas
Muitinės g. 12, LT-44280, Kaunas
tel.: (8~37) 20 26 27; el. paštas: filosofija@vukhf.lt

K L A U S I M Y N A S

PAPASAKOKITE APIE SAVE

1. Jūs esate: Moteris ☐ Vyras ☐

2. Jūsų amžius _____

3. Kokį/kokius dalyką/-us iš toliau išvardintų Jūs mokote ir kiek metų?

1. Chemija ☐ _____ metų
2. Informacinės technologijos ☐ _____ metų
3. Integruotas gamtos mokslų kursas ☐ _____ metų
4. Fizika ☐ _____ metų
5. Matematika ☐ _____ metų

4. Jūsų pedagoginė kvalifikacija:

Mokytojas ☐ Vyr. mokytojas ☐ Mokytojas metodininkas ☐ Mokytojas ekspertas ☐

5. Papasakokite, kodėl Jūs pasirinkote šią specialybę?

.....

.....

.....

.....

5.1.Ar jau vaikystėje žinojote, kad rinksitės fizinius ar technologijos mokslus?

.....

.....

.....

5.2. Kas Jums turėjo didžiausios įtakos renkantis specialybę – tėvai, mokytojai, draugai, kiti asmenys?

.....

.....

6. Kodėl pasirinkote mokytojo profesiją?

6.1. Ar galvojote studijų metu apie kitokio pobūdžio darbą? Ar traukė mokslinė veikla?

PAPASAKOKITE APIE SAVO DALYKO MOKINES(-IUS)

7. Kaip manote, kokie veiksniai labiausiai skatina moksleives (-ius) pasirinkti Jūsų mokomą dalyką arba atgraso nuo Jūsų mokomo dalyko pasirinkimo?
(pvz., dalyko įdomumas, sudėtingumas, asmeniniai moksleivių planai rinktis ar nesirinkti su šiuo dalyku susijusią specialybę; Jūsų asmenybė, kt.)

7.1. Ar sprendimai mokytis Jūsų dalyko priklauso nuo moksleivių lyties? Jei taip, kaip manote, kodėl?

8. Ar esate pastebėjus(-ęs), kad berniukai arba mergaitės daugiau domėtųsi Jūsų dalyku? Jei taip, kaip tai pasireiškia? *(pvz., dažniau ir daugiau klausinėtų per pamokas, skaitytų specializuotą literatūrą, žiūrėtų specializuotas TV laidas, namuose darytų eksperimentus, lankytų su dalyku susijusius būrelius, lankytųsi pas korepetitorius, kt.)*

8.1. Kaip manote, kokios skirtingo domėjimosi priežastys?

8.2. Kokiomis priemonėmis ir metodais skatinate savo mokines(-ius) papildomai domėtis Jūsų dalyku?

8.3. Kaip manote, kokį poveikį mergaičių ir berniukų domėjimuisi Jūsų dalyku turi tai, kad (kaip ir kitų dalykų) vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai šiai sričiai, kad pagrindiniai aktyvūs veikėjai yra daugiausiai vyriškos giminės?

9. Kaip Jums atrodo, ar skiriasi mergaičių ir berniukų gabumai mokantis Jūsų mokomo dalyko? Jei taip, tai kas yra gabesni?

9.1. Kas, Jūsų nuomone, nulemia gabumų skirtumus?

9. 2. Apskritai, kokiomis asmeninėmis savybėmis ir gabumais pasižyminčioms(-tiems) moksleivėms(-iams) geriausiai sekasi mokytis Jūsų mokomą dalyką?

10. Lyginant vidutiniškai, ar skiriasi Jūsų dalyko besimokančių mergaičių ir berniukų pažymiai? Jei taip, kurie iš jų mokosi geriau?

10.1. Apskritai, kaip manote, ar Jūsų dalyko žinios ir pažymiai jo besimokančioms mergaitėms ir besimokantiems berniukams yra vienodai svarbūs?

11. Ar galėtumėte palyginti, kaip per Jūsų mokomo dalyko pamokas elgiasi mergaitės ir berniukai?
(pvz., kas bijo, nerimauja, nuobodžiauja, stengiasi pasirodyti, kt.)

PAPASAKOKITE APIE SAVO MOKOMĄ DALYKĄ IR NAUDOJAMUS MOKYMO METODUS

12. Kaip Jums atrodo, ar Jūsų dalyko programa yra vienodai pritaikyta ir mergaitėms, ir berniukams? Jei ne, kokie jos trūkumai ir kas turėtų būti keičiama, kad ji būtų vienodai tinkama abiejų lyčių moksleivėms(-iams)?

13. Kaip Jūs vertintumėte savo dalyko vyresnėms klasėms skirtus vadovėlius ir turimas mokymo priemones?

13.1.Ar vadovėliai ir mokymo priemones vienodai patrauklios mergaitėms ir berniukams? Jei ne, tai ko jiems/joms trūksta ir kas turėtų būti keičiama?

14. Remiantis savo patirtimi, ar galėtumėte pasakyti, kokie mokymo metodai yra tinkamiausiai baigiamosiose klasėse?

14.1. Ar esate pastebėjus(-ęs), kad kažkurie iš tų mokymo metodų yra labiau tinkami mokant dalyko mergaites ar berniukus? *(pvz., dirbti grupėse ar individualiai, atsakinėti prieš visą klasę ar rašyti rašto darbus, ar eksperimentuoti kt.)*

14.2. Jei mergaičių ir berniukų mėgstami mokymo ir mokymosi metodai skiriasi, kaip manote, kodėl?

PAPASAKOKITE APIE PAPILDOMAS VEIKLAS MOKANT DALYKO

15. Ar Jūs rengiate moksleivius dalyvauti Jūsų dalyko olimpiadose? Jei taip, kokiais kriterijais vadovaujantis pasirenkate pretendentes(-us)?

15.1. Kokie Jūsų auklėtinių pasiekimai olimpiadose ir ar jie yra susiję su jų lytimi?

16. Ar skatinate savo mokines(-ius) dalyvauti su Jūsų mokomu dalyku susijusiose teminėse vasaros stovyklose (pvz., fizikų), renginiuose, būreliuose, klubuose už mokyklos ribų ir pan.? Jei taip, tai kokiais būdais?

16.1. Kaip Jūsų mokinės(-iai) reaguoja į Jūsų siūlymus ir skatinimus dalyvauti papildomose veiklose? Ar reagavimas priklauso nuo lyties?

17. Ar Jūs dalyvaujate savo mokinių profesinio orientavimo procese? Jei taip, tai kokia/-iomis forma/-omis?

17.1. Ar siūlote savo mokinėms(-iams) pasirinkti specialybę, susijusią su Jūsų mokomu dalyku? Jei taip, kuo savo siūlymą pagrindžiate? Jei ne, kodėl nesiūlote?

Ką manote apie moteris ir jų veiklą Jūsų mokomo dalyko srityje

		visiškai sutinku	labiau sutinku nei nesutinku	nei sutinku nei nesutinku	labiau nesutinku nei sutinku	visiškai nesutinku
31.	Šioje mokslo srityje moterys gali taip pat sėkmingai siekti karjeros, kaip ir vyrai					
32.	Moterys gali padaryti svarbius mokslinius atradimus šioje mokslo srityje					
33.	Moterys nėra pakankamai patikimos, kad užimtų aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje					
34.	Moteris turėtų teikti prioritetą pagrindinei savo pareigai - vaikų auginimui darbo šioje mokslo srityje atžvilgiu					
35.	Karjeros šioje mokslo srityje siekianti moteris nebus laiminga šeimoje					
36.	Jei abu sutuoktiniai dirba šioje mokslo srityje, tai žmona turėtų dėti daugiau pastangų padėdama savo vyrui siekti karjeros, nei siekdama savo karjerą					
37.	Moterys turi turėti tokias pačias įsidarbinimo šioje mokslo srityje galimybes, kokias turi vyrai					
38.	Moterys turi turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi vyrai					
39.	Moterys turi turėti tokias pačias kvalifikacijos kėlimo šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi vyrai					
40.	Moterims mažiau nei vyrams reikalinga studijuoti šią mokslo sritį					
41.	Vyrams labiau nei moterims reikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje					
42.	Moterims yra svarbiau studijuoti mokslo sritis, susijusias su namų ūkiu, nei šią mokslo sritį					
43.	Kai šioje mokslo srityje trūksta darbo vietų joje norintiems dirbti vyrams, moterys neturėtų siekti dirbti joje					
44.	Sėkminga karjera šioje mokslo srityje yra vienodai svarbi tiek moterims, tiek vyrams					

Gal norite papildomai pakomentuoti šiame klausimyne pateiktas temas? Gal kažkurios iš reikšmingų temų klausimyne nebuvo paliestos?

Priedas 4. **Moksleivių pasiskirstymas pagal sprendimus studijuoti fizinius arba technologijos mokslus aukštojoje mokykloje pagal lytį ir mokslo kryptį**

		Iš viso							Miestas													
									Vidurinė m-kla							Gimnazija						
		Merginos			Vaikinai			N.i.	Merginos			Vaikinai			N.i.	Merginos			Vaikinai			N.i.
		n	%	*Tikrasis %*	*n*	%	*Tikrasis %*	*n*	*n*	%	*Tikrasis %*	*n*	%	*Tikrasis %*	*n*	*n*	%	*Tikrasis %*	*n*	%	*Tikrasis %*	*n*
Chemija	Tikrai taip	78	9,6	10,0	44	8,4	9,0	9	17	9,3	9,7	10	9,3	9,7	1	34	10,2	10,7	21	11,8	12,7	6
	Tikrai ne	583	71,9	74,8	352	67,3	72,1	37	142	78,0	81,1	80	74,8	77,7	10	236	70,9	74,2	115	64,6	69,3	18
	Dar nenusprendžiau	118	14,5	15,1	92	17,6	18,9	11	16	8,8	9,1	13	12,1	12,6	4	48	14,4	15,1	30	16,9	18,1	4
	Iš viso:	779	96,1	100	488	93,3	100	57	175	96,2	100	103	96,3	100	15	318	95,5	100,0	166	93,3	100,0	28
	N.i.	32	3,9		35	6,7			7	3,8		4	3,7			15	4,5		12	6,7		
Iš viso:		811	100		523	100			182	100		107	100			333	100		178	100		
Informatika	Tikrai taip	54	6,7	6,9	93	17,8	18,8	5	9	4,9	5,1	14	13,1	13,9		19	5,7	5,9	34	19,1	19,9	3
	Tikrai ne	447	55,1	57,3	161	30,8	32,5	33	99	54,4	55,9	32	29,9	31,7	7	205	61,6	63,9	65	36,5	38,0	17
	Dar nenusprendžiau	279	34,4	35,8	242	46,3	48,8	23	69	37,9	39,0	55	51,4	54,5	7	97	29,1	30,2	72	40,4	42,1	11
	Iš viso:	780	96,2	100	496	94,8	100	61	177	97,3	100	101	94,4	100	14	321	96,4	100	171	96,1	100	31
	N.i.	31	3,8		27	5,2			5	2,7		6	5,6			12	3,6		7	3,9		
Iš viso:		811	100		523	100			182	100		107	100			333	100		178	100		
Fizika	Tikrai taip	26	3,2	3,4	103	19,7	20,9	8	3	1,6	1,7	19	17,8	18,6	3	14	4,2	4,5	37	20,8	21,8	3
	Tikrai ne	614	75,7	80,1	207	39,6	41,9	31	134	73,6	77,9	44	41,1	43,1	7	251	75,4	79,9	62	34,8	36,5	17
	Dar nenusprendžiau	127	15,7	16,6	184	35,2	37,2	16	35	19,2	20,3	39	36,4	38,2	4	49	14,7	15,6	71	39,9	41,8	6
	Iš viso:	767	94,6	100	494	94,5	100	55	172	94,5	100	102	95,3	100	14	314	94,3	100	170	95,5	100	26
	N.i.	44	5,4		29	5,5			10	5,5		5	4,7			19	5,7		8	4,5		
Iš viso:		811	100		523	100			182	100		107	100			333	100		178	100		
Matematika	Tikrai taip	247	30,5	31,0	216	41,3	42,7	26	55	30,2	30,4	52	48,6	49,5	8	109	32,7	33,2	77	43,3	44,5	14
	Tikrai ne	284	35,0	35,7	133	25,4	26,3	20	67	36,8	37,0	21	19,6	20,0	2	109	32,7	33,2	42	23,6	24,3	11
	Dar nenusprendžiau	265	32,7	33,3	157	30,0	31,0	14	59	32,4	32,6	32	29,9	30,5	4	110	33,0	33,5	54	30,3	31,2	6
	Iš viso:	796	98,2	100	506	96,7	100	60	181	99,5	100	105	98,1	100	14	328	98,5	100	173	97,2	100	31
	N.i.	15	1,8		17	3,3			1	0,5		2	1,9			5	1,5		5	2,8		
Iš viso:		811	100		523	100			182	100		107	100			333	100		178	100		
Inžinerijos mokslai	Tikrai taip	47	5,8	6,1	128	24,5	25,8	8	5	2,7	2,9	25	23,4	24,3	2	23	6,9	7,3	43	24,2	25,4	3
	Tikrai ne	482	59,4	62,8	135	25,8	27,2	26	103	56,6	59,2	29	27,1	28,2	3	208	62,5	66,0	48	27,0	28,4	15
	Dar nenusprendžiau	238	29,3	31,0	234	44,7	47,1	22	66	36,3	37,9	49	45,8	47,6	9	84	25,2	26,7	78	43,8	46,2	9
	Iš viso:	767	94,6	100	497	95,0	100	56	174	95,6	100	103	96,3	100	14	315	94,6	100	169	94,9	100	27
	N.i.	44	5,4		26	5,0			8	4,4		4	3,7			18	5,4		9	5,1		
Iš viso:		811	100		523	100			182	100		107	100			333	100		178	100		

Priedas 4. ***Tęsinys***

		Rajonas													
		Vidurinė m-kla							**Gimnazija**						
		Merginos			**Vaikinai**			**N.i.**	**Merginos**			**Vaikinai**			**N.i.**
		n	*%*	*Tikrasis %*	*n*	*%*	*Tikrasis %*	*n*	*n*	*%*	*Tikrasis %*	*n*	*%*	*Tikrasis %*	*n*
Chemija	Tikrai taip	4	3,8	4,0	4	4,3	4,6		23	12,0	12,3	9	6,3	6,9	2
	Tikrai ne	75	72,1	75,8	64	68,1	73,6	4	130	67,7	69,5	92	64,3	70,2	5
	Dar nenusprendžiau	20	19,2	20,2	19	20,2	21,8		34	17,7	18,2	30	21,0	22,9	3
	Iš viso:	99	95,2	100	87	92,6	100	4	187	97,4	100	131	91,6	100	10
	N.i.	5	4,8		7	7,4			5	2,6		12	8,4		
Iš viso:		104	100		94	100			192	100		143	100		
Informatika	Tikrai taip	9	8,7	9,0	26	27,7	28,9	1	17	8,9	9,3	19	13,3	14,3	1
	Tikrai ne	45	43,3	45,0	22	23,4	24,4	4	98	51,0	53,8	42	29,4	31,6	5
	Dar nenusprendžiau	46	44,2	46,0	42	44,7	46,7		67	34,9	36,8	72	50,3	54,1	5
	Iš viso:	100	96,2	100	90	95,7	100	5	182	94,8	100	133	93,0	100	11
	N.i.	4	3,8		4	4,3			10	5,2		10	7,0		
Iš viso:		104	100		94	100			192	100		143	100		
Fizika	Tikrai taip	1	1,0	1,0	21	22,3	23,9		8	4,2	4,4	26	18,2	19,5	2
	Tikrai ne	82	78,8	83,7	36	38,3	40,9	3	147	76,6	80,3	64	44,8	48,1	4
	Dar nenusprendžiau	15	14,4	15,3	31	33,0	35,2	1	28	14,6	15,3	43	30,1	32,3	5
	Iš viso:	98	94,2	100	88	93,6	100	4	183	95,3	100	133	93,0	100	11
	N.i.	6	5,8		6	6,4			9	4,7		10	7,0		
Iš viso:		104	100		94	100			192	100		143	100		
Matematika	Tikrai taip	22	21,2	22,0	40	42,6	44,9		61	31,8	32,6	47	32,9	34,1	4
	Tikrai ne	45	43,3	45,0	26	27,7	29,2	3	63	32,8	33,7	43	30,1	31,2	4
	Dar nenusprendžiau	33	31,7	33,0	23	24,5	25,8	1	63	32,8	33,7	48	33,6	34,8	3
	Iš viso:	100	96,2	100	89	94,7	100	4	187	97,4	100	138	96,5	100	11
	N.i.	4	3,8		5	5,3			5	2,6		5	3,5		
Iš viso:		104	100		94	100			192	100		143	100		
Inžinerijos mokslai	Tikrai taip	5	4,8	5,2	27	28,7	29,7		14	7,3	7,7	33	23,1	24,6	3
	Tikrai ne	59	56,7	60,8	26	27,7	28,6	4	112	58,3	61,9	32	22,4	23,9	4
	Dar nenusprendžiau	33	31,7	34,0	38	40,4	41,8		55	28,6	30,4	69	48,3	51,5	4
	Iš viso:	97	93,3	100	91	96,8	100	4	181	94,3	100	134	93,7	100	11
	N.i.	7	6,7		3	3,2			11	5,7		9	6,3		
Iš viso:		104	100		94	100			192	100		143	100		

Priedas 5. Respondenčių(-tų) mokymosi rezultatai pagal lytį, mokymosi dalyką, lokalizaciją ir mokyklos tipą

			Merginos					Vaikinai					N.i.				
			N	*Mažiausia reikšmė*	*Didžiausia reikšmė*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Mažiausia reikšmė*	*Didžiausia reikšmė*	*Vidurkis*	*Std. Nuokrypis*	*N*	*Mažiausia reikšmė*	*Didžiausia reikšmė*	*Vidurkis*	*Std. Nuokrypis*
Miestas	**Vid. m-kla**	Chemija	78	1	10	7,8	1,789	52	4	10	6,7	1,644	9	5	9	6,0	1,323
		Informacinės technologijos	98	4	10	8,4	1,633	73	4	10	8,5	1,435	12	6	10	8,3	1,138
		Integruotas gamtos mokslų kursas	85	4	10	7,9	1,554	32	5	10	7,5	1,606	5	1	9	6,0	3,391
		Fizika	87	4	10	7,6	1,681	89	2	10	7,1	1,752	14	4	9	7,1	1,512
		Matematika	177	3	10	6,8	1,745	106	3	10	6,5	1,827	15	4	10	6,8	1,699
	Gimnazija	Chemija	162	3	10	7,9	1,598	88	4	10	7,6	1,937	15	3	9	6,8	2,111
		Informacinės technologijos	263	4	10	9,2	1,076	151	3	10	8,9	1,371	28	6	10	9,1	1,120
		Integruotas gamtos mokslų kursas	148	4	10	8,6	1,540	51	2	10	7,7	1,925	13	4	10	8,4	1,981
		Fizika	185	4	10	8,2	1,567	145	3	10	7,1	1,822	16	4	10	7,4	1,746
		Matematika	325	1	10	7,5	1,742	176	3	10	7,2	1,762	29	4	9	6,9	1,557
Rajonas	**Vid. m-kla**	Chemija	58	4	10	6,8	1,788	51	3	10	6,6	2,108	2	4	9	6,5	3,536
		Informacinės technologijos	77	5	10	8,6	1,214	76	5	10	8,4	1,358	4	6	9	7,8	1,258
		Integruotas gamtos mokslų kursas	53	4	10	7,9	1,277	44	4	10	7,4	1,648	3	5	8	6,3	1,528
		Fizika	57	3	10	7,1	1,827	80	3	10	6,9	1,880	5	4	7	5,4	1,140
		Matematika	103	3	10	6,2	1,663	91	3	10	6,0	1,636	5	4	6	5,0	1,000
	Gimnazija	Chemija	112	2	10	7,5	1,821	76	4	10	6,6	1,807	9	5	10	6,8	1,563
		Informacinės technologijos	145	2	10	8,7	1,656	120	4	10	8,7	1,498	12	2	10	8,7	2,188
		Integruotas gamtos mokslų kursas	122	2	10	7,8	1,698	76	3	10	7,2	1,878	10	2	9	6,8	2,150
		Fizika	98	3	10	7,9	1,620	105	3	10	7,0	1,652	10	3	9	6,6	1,776
		Matematika	190	1	10	7,1	1,835	140	2	10	6,3	1,776	12	4	9	6,8	1,485

Priedas 5. ***Tęsinys***

			Merginos					Vaikinai					N.i.				
			N	*Mažiausia reikšmė*	*Didžiausia reikšmė*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Mažiausia reikšmė*	*Didžiausia reikšmė*	*Vidurkis*	*Std. Nuokrypis*	*N*	*Mažiausia reikšmė*	*Didžiausia reikšmė*	*Vidurkis*	*Std. Nuokrypis*
Iš viso	**Iš viso**	Chemija	410	1	10	7,6	1,758	267	3	10	6,9	1,934	35	3	10	6,6	1,820
		Informacinės technologijos	583	2	10	8,8	1,391	420	3	10	8,7	1,425	56	2	10	8,7	1,449
		Integruotas gamtos mokslų kursas	408	2	10	8,1	1,591	203	2	10	7,4	1,799	31	1	10	7,3	2,369
		Fizika	427	3	10	7,8	1,675	419	2	10	7,0	1,774	45	3	10	6,9	1,690
		Matematika	795	1	10	7,0	1,804	513	2	10	6,6	1,811	61	4	10	6,7	1,595
	Miestas	Chemija	240	1	10	7,9	1,661	140	4	10	7,3	1,888	24	3	9	6,5	1,865
		Informacinės technologijos	361	4	10	8,9	1,298	224	3	10	8,8	1,400	40	6	10	8,8	1,174
		Integruotas gamtos mokslų kursas	233	4	10	8,3	1,575	83	2	10	7,6	1,801	18	1	10	7,7	2,585
		Fizika	272	4	10	8,0	1,623	234	2	10	7,1	1,792	30	4	10	7,3	1,617
		Matematika	502	1	10	7,2	1,769	282	3	10	6,9	1,816	44	4	10	6,9	1,588
	Rajonas	Chemija	170	2	10	7,3	1,832	127	3	10	6,6	1,925	11	4	10	6,7	1,794
		Informacinės technologijos	222	2	10	8,6	1,514	196	4	10	8,6	1,451	16	2	10	8,4	1,999
		Integruotas gamtos mokslų kursas	175	2	10	7,9	1,580	120	3	10	7,3	1,794	13	2	9	6,7	1,974
		Fizika	155	3	10	7,6	1,745	185	3	10	7,0	1,750	15	3	9	6,2	1,656
		Matematika	293	1	10	6,7	1,823	231	2	10	6,2	1,724	17	4	9	6,2	1,562
	Vid. m-kla	Chemija	136	1	10	7,4	1,841	103	3	10	6,6	1,879	11	4	9	6,1	1,640
		Informacinės technologijos	175	4	10	8,5	1,465	149	4	10	8,5	1,393	16	6	10	8,1	1,147
		Integruotas gamtos mokslų kursas	138	4	10	7,9	1,449	76	4	10	7,5	1,620	8	1	9	6,1	2,696
		Fizika	144	3	10	7,4	1,754	169	2	10	7,0	1,811	19	4	9	6,7	1,600
		Matematika	280	3	10	6,6	1,740	197	3	10	6,3	1,752	20	4	10	6,4	1,725
	Gimnazija	Chemija	274	2	10	7,8	1,704	164	4	10	7,1	1,949	24	3	10	6,8	1,888
		Informacinės technologijos	408	2	10	9,0	1,332	271	3	10	8,8	1,428	40	2	10	9,0	1,501
		Integruotas gamtos mokslų kursas	270	2	10	8,2	1,652	127	2	10	7,4	1,903	23	2	10	7,7	2,162
		Fizika	283	3	10	8,1	1,586	250	3	10	7,1	1,751	26	3	10	7,1	1,765
		Matematika	515	1	10	7,3	1,786	316	2	10	6,8	1,820	41	4	9	6,9	1,520

Priedas 6. Moksleivių pasitenkinimas turimais skirtingų dalykų mokymosi rezultatais

Chemija				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso		1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	210	3,5	1,246	150	3,2	1,446
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	217	3,8	1,375	147	3,1	1,478
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	210	4,1	1,245	148	4,0	1,320
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	211	2,9	1,382	144	2,6	1,426
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	199	2,8	1,527	127	2,4	1,482
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	209	3,2	1,332	141	2,7	1,452
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	216	4,2	1,250	147	4,0	1,334
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	212	4,0	1,462	146	4,0	1,473
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	191	2,7	1,470	134	2,4	1,499
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	8	2,6	1,768	15	2,8	1,821
Mietas	Vidurinė m-kla	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	49	3,5	1,227	25	3,0	1,485
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	54	3,8	1,370	27	3,4	1,334
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	54	4,2	1,208	29	3,9	1,302
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	53	2,8	1,221	28	2,9	1,423
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	50	2,6	1,535	25	1,8	1,225
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	50	2,9	1,226	26	2,2	1,327
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	54	4,2	1,203	28	3,9	1,464
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	54	4,2	1,270	27	4,1	1,357
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	47	2,6	1,510	26	2,0	1,280
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	3,0	2,828	1	5,0	.
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	65	3,5	1,288	40	3,2	1,539
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	64	4,0	1,253	39	3,3	1,493
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	63	4,0	1,361	37	4,2	1,371
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	62	3,1	1,406	34	2,2	1,513
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	61	3,1	1,620	35	2,8	1,605
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	65	3,3	1,375	35	2,8	1,573
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	68	4,1	1,301	40	4,1	1,336
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	65	3,7	1,627	37	4,1	1,498
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	54	2,6	1,532	35	2,6	1,631
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	4	2,5	1,732	3	4,0	1,732

Priedas 6. ***Tęsinys***

Chemija				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	Vidurinė m-kla	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	23	3,6	1,270	35	2,9	1,502
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	26	3,7	1,548	32	2,3	1,424
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	25	4,1	1,256	33	3,6	1,578
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	23	3,0	1,430	35	2,6	1,461
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	23	2,3	1,229	28	2,5	1,503
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	23	3,0	1,477	34	2,6	1,415
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	24	4,4	1,060	32	3,6	1,540
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	24	4,3	1,274	33	3,4	1,733
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	23	2,7	1,490	28	2,3	1,560
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	1,0	.	8	2,3	1,581
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	73	3,5	1,237	50	3,6	1,263
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	73	3,5	1,396	49	3,2	1,447
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	68	4,3	1,157	49	4,1	1,061
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	73	2,7	1,452	47	2,7	1,314
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	65	2,9	1,497	39	2,4	1,429
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	71	3,3	1,317	46	2,9	1,427
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	70	4,2	1,307	47	4,3	1,041
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	69	3,9	1,478	49	4,1	1,275
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	67	2,8	1,415	45	2,6	1,448
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	4,0	.	3	2,3	2,309

Priedas 6. *Tęsinys*

Informacinės technologijos				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis		342	3,8	1,151	240	3,8	1,174
	2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką		342	4,1	1,250	242	3,8	1,388
	3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų		339	3,6	1,513	241	3,7	1,531
	4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius		339	3,2	1,479	230	3,0	1,545
	5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje		313	3,0	1,544	214	2,9	1,582
	6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko		340	3,4	1,360	231	3,3	1,438
	7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką		353	4,1	1,175	236	4,1	1,228
	8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką		339	3,9	1,418	232	3,8	1,489
	9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje		296	2,5	1,392	215	2,8	1,554
	10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*		10	3,5	1,650	22	2,5	1,471
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	72	3,7	1,374	51	3,8	1,217
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	74	4,0	1,308	49	3,8	1,313
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	73	3,7	1,519	52	3,9	1,472
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	71	3,4	1,469	47	2,7	1,461
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	67	3,1	1,594	46	2,6	1,638
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	67	3,3	1,318	48	3,3	1,473
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	75	4,2	1,135	49	4,0	1,274
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	75	4,1	1,402	48	4,0	1,352
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	57	2,3	1,431	43	2,3	1,469
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	5,0	0,000	0		
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	130	3,8	1,119	75	3,9	1,185
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	130	4,2	1,217	79	4,1	1,408
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	129	3,7	1,498	74	3,6	1,640
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	134	3,2	1,539	71	3,1	1,657
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	121	3,0	1,620	71	3,0	1,607
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	133	3,3	1,402	73	3,3	1,535
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	136	4,0	1,226	79	4,2	1,285
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	125	3,7	1,515	74	4,0	1,443
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	114	2,6	1,447	75	2,8	1,611
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	5	3,0	2,000	4	3,3	2,062

Priedas 6. ***Tęsinys***

Informacinės technologijos				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	Vidurinė m-kla	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	42	4,2	1,057	46	3,3	1,212
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	40	4,2	1,292	50	3,2	1,525
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	41	3,4	1,498	50	3,7	1,485
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	37	3,1	1,390	47	2,7	1,562
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	35	3,4	1,333	43	2,6	1,500
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	42	3,2	1,507	49	2,8	1,349
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	42	4,4	1,106	46	4,1	1,244
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	42	4,2	1,078	47	3,7	1,517
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	37	2,4	1,279	40	2,7	1,562
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	2,0	.	15	2,5	1,407
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	98	3,9	1,035	68	4,2	0,981
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	98	4,1	1,247	64	4,1	1,159
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	96	3,7	1,547	65	3,7	1,501
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	97	3,1	1,443	65	3,4	1,380
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	90	2,9	1,479	54	3,4	1,462
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	98	3,5	1,270	61	3,6	1,278
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	100	4,2	1,151	62	4,2	1,114
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	97	3,9	1,409	63	3,5	1,585
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	88	2,6	1,346	57	3,4	1,395
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	4,0	0,000	3	1,7	0,577

Priedas 6. ***Tęsinys***

Integr. gamtos mokslų kursas				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso		1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	232	3,9	1,152	115	3,4	1,311
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	235	3,9	1,337	109	3,3	1,435
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	228	4,0	1,329	110	3,8	1,426
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	223	3,0	1,442	112	2,8	1,343
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	210	3,0	1,517	95	2,7	1,459
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	225	3,5	1,316	110	2,9	1,357
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	228	4,1	1,136	111	3,9	1,355
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	234	4,0	1,351	110	3,9	1,389
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	199	2,8	1,487	103	2,7	1,487
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	11	4,1	1,578	16	3,3	0,775
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	48	3,7	1,144	15	3,5	1,302
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	49	3,7	1,297	15	2,9	1,457
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	50	4,0	1,355	16	4,0	1,506
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	47	3,1	1,387	16	2,4	1,258
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	43	3,0	1,463	14	2,1	1,231
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	43	3,3	1,186	17	2,7	1,572
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	46	4,3	1,026	17	3,9	1,364
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	49	4,3	1,194	17	3,7	1,490
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	36	2,7	1,390	15	2,1	1,223
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	3,0	2,828	1	3,0	.
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	65	4,0	1,060	27	3,4	1,334
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	64	4,1	1,207	24	3,0	1,628
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	63	4,0	1,314	23	4,0	1,567
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	64	3,1	1,536	23	2,3	1,453
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	60	3,2	1,631	22	3,0	1,731
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	65	3,5	1,393	25	2,9	1,716
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	67	3,9	1,235	24	4,1	1,530
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	68	3,7	1,520	24	4,0	1,588
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	55	2,8	1,638	21	2,6	1,746
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	5	4,0	1,732	2	4,5	0,707

Priedas 6. ***Tęsinys***

Integr. gamtos mokslų kursas				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	Vidurinė m-kla	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	33	3,8	1,341	32	3,4	1,289
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	38	3,5	1,466	32	3,4	1,385
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	36	3,7	1,531	33	3,5	1,523
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	33	3,2	1,349	37	3,2	1,411
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	30	2,4	1,189	31	2,7	1,553
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	32	3,3	1,450	34	2,7	1,194
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	33	4,2	1,173	35	3,7	1,409
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	36	4,4	1,153	31	3,8	1,276
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	35	2,9	1,458	31	2,6	1,539
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	5,0	0,000	11	3,2	0,603
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	86	3,9	1,152	41	3,4	1,361
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	84	3,9	1,364	38	3,7	1,297
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	79	4,2	1,217	38	3,9	1,226
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	79	2,9	1,452	36	2,9	1,105
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	77	3,1	1,530	28	2,8	1,206
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	85	3,5	1,278	34	3,2	1,086
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	82	4,2	1,090	35	4,0	1,188
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	81	4,0	1,318	38	4,1	1,335
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	73	2,7	1,455	36	2,9	1,360
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	4,5	0,707	2	2,5	0,707

Priedas 6. *Tęsinys*

Fizika			Merginos			Vaikinai		
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	231	3,4	1,273	234	3,4	1,270
	2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	226	3,8	1,300	229	3,3	1,346
	3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	226	4,0	1,356	236	4,2	1,182
	4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	220	3,1	1,430	219	2,6	1,411
	5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	206	2,9	1,497	210	2,5	1,474
	6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	225	3,0	1,349	222	2,8	1,370
	7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	228	3,9	1,238	232	4,1	1,250
	8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	227	4,0	1,376	230	4,2	1,264
	9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	198	2,5	1,438	210	2,4	1,403
	10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	5	3,4	1,517	19	3,1	1,353
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1. Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	52	3,7	1,242	50	3,4	1,340
		2. Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	50	3,3	1,437	47	3,5	1,231
		3. Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	53	3,9	1,458	51	4,2	1,138
		4. Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	50	2,9	1,335	44	2,6	1,469
		5. Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	46	2,7	1,489	45	2,2	1,330
		6. Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	49	3,1	1,288	46	3,1	1,497
		7. Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	51	4,0	1,248	50	4,0	1,309
		8. Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	49	4,3	1,197	50	3,9	1,316
		9. Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	44	2,4	1,366	42	2,0	1,230
		10 Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	5,0	.	1	1,0	.
	Gimnazija	1. Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	90	3,4	1,167	72	3,5	1,210
		2. Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	92	4,0	1,181	73	3,3	1,375
		3. Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	90	4,1	1,171	69	4,3	1,146
		4. Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	88	3,1	1,451	67	2,5	1,531
		5. Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	82	3,0	1,567	64	2,7	1,626
		6. Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	95	2,9	1,324	66	3,0	1,462
		7. Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	93	3,9	1,146	72	4,3	1,242
		8. Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	93	3,8	1,447	70	4,3	1,255
		9. Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	76	2,6	1,506	65	2,8	1,591
		10 Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	2,0	1,414	3	2,7	2,082

Priedas 6. ***Tęsinys***

Fizika				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	Vidurinė m-kla	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	24	3,3	1,429	49	3,2	1,302
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	21	3,5	1,289	46	3,3	1,486
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	20	3,9	1,631	52	4,1	1,284
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	21	2,9	1,424	44	2,4	1,403
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	18	2,7	1,372	44	2,2	1,446
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	21	2,7	1,560	48	2,3	1,216
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	22	4,0	1,345	49	4,1	1,373
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	24	4,3	1,189	47	4,2	1,284
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	20	2,1	1,234	43	2,1	1,373
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	4,0	.	11	3,0	1,183
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	65	3,3	1,371	63	3,3	1,265
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	63	4,1	1,259	63	3,4	1,311
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	63	4,0	1,442	64	4,1	1,180
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	61	3,3	1,482	64	2,7	1,261
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	60	3,1	1,448	57	2,5	1,390
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	60	3,3	1,344	62	2,8	1,199
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	62	3,7	1,326	61	4,1	1,118
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	61	3,9	1,434	63	4,1	1,220
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	58	2,6	1,464	60	2,6	1,227
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	4,0	.	4	4,0	0,816

Priedas 6. ***Tęsinys***

Matematika				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis		478	3,5	1,239	285	3,5	1,249
	2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką		476	3,3	1,366	283	3,2	1,359
	3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų		484	4,3	1,133	284	4,3	1,156
	4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius		461	2,5	1,300	265	2,5	1,309
	5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje		433	2,5	1,486	245	2,3	1,387
	6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko		467	3,1	1,368	267	2,7	1,350
	7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką		492	4,6	0,876	280	4,3	1,141
	8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką		487	4,5	1,003	281	4,4	1,103
	9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje		406	2,4	1,398	247	2,4	1,373
	10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*		13	3,5	1,198	20	3,3	1,490
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	117	3,6	1,321	60	3,5	1,213
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	116	3,2	1,435	57	3,2	1,199
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	122	4,2	1,127	60	4,4	1,012
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	112	2,6	1,341	54	2,4	1,252
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	104	2,4	1,409	50	2,0	1,245
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	106	2,9	1,339	54	2,8	1,365
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	121	4,5	0,886	58	4,4	1,059
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	123	4,7	0,878	60	4,3	1,133
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	98	2,2	1,336	49	1,8	1,011
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	5	3,8	1,304	2	3,5	2,121
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	173	3,6	1,156	87	3,7	1,265
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	174	3,5	1,311	91	3,4	1,349
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	177	4,3	1,061	90	4,3	1,190
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	167	2,5	1,317	83	2,4	1,422
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	154	2,7	1,629	76	2,6	1,560
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	170	3,0	1,395	85	2,8	1,473
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	182	4,6	0,804	88	4,3	1,238
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	176	4,4	1,110	88	4,5	1,184
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	142	2,6	1,530	82	2,6	1,502
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	6	3,0	1,265	4	3,3	2,062

Priedas 6. ***Tęsinys***

Matematika				Merginos			Vaikinai		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	Vidurinė m-kla	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	59	3,1	1,285	56	3,3	1,286
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	57	2,7	1,286	55	3,0	1,427
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	56	4,2	1,217	53	4,2	1,316
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	58	2,1	1,097	52	2,4	1,320
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	57	2,1	1,205	49	2,0	1,331
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	59	2,8	1,375	54	2,4	1,265
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	56	4,7	0,789	53	4,3	1,176
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	57	4,7	0,726	49	4,3	1,114
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	53	2,1	1,244	43	2,2	1,413
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	0			12	3,2	1,403
	Gimnazija	1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	129	3,7	1,215	82	3,5	1,229
		2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	129	3,5	1,329	80	3,1	1,413
		3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	129	4,2	1,202	81	4,2	1,118
		4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	124	2,6	1,306	76	2,7	1,215
		5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	118	2,6	1,442	70	2,6	1,234
		6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	132	3,4	1,302	74	2,8	1,235
		7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	133	4,5	0,989	81	4,3	1,084
		8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	131	4,5	1,055	84	4,5	0,987
		9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	113	2,5	1,316	73	2,6	1,277
		10	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	4,0	0,000	2	4,0	1,414

Priedas 7. Moksleivių pasitenkinimo turimais skirtingų dalykų mokymosi rezultatais statistinis* palyginimas merginų ir vaikinų grupėse

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Chemija						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	14024	25349	-1,82	0,069	1,247	0,089
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	11724,5	22602,5	-4,434	0	2,019	0,001
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	14462	25488	-1,237	0,216	0,61	0,851
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	13437,5	23877,5	-1,896	0,058	0,979	0,293
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	10705	18833	-2,403	0,016	1,483	0,025
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	11920	21931	-3,096	0,002	1,676	0,007
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	14875,5	25753,5	-1,144	0,253	0,519	0,951
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	15331,5	26062,5	-0,168	0,866	0,133	1
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	11461,5	20506,5	-1,66	0,097	0,971	0,302
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	57,5	93,5	-0,169	0,865	0,209	1
	Informacinės technologijos						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	40539	99192	-0,262	0,793	0,268	1
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	37182,5	66585,5	-2,266	0,023	1,069	0,203
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	39763	97393	-0,578	0,563	0,447	0,988
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	36471	63036	-1,339	0,181	0,92	0,365
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	32261,5	55266,5	-0,735	0,462	0,472	0,979
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	38563,5	65359,5	-0,374	0,708	0,654	0,785
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	41537	104018	-0,064	0,949	0,299	1
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	38384,5	65412,5	-0,528	0,598	0,393	0,998
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	28608	72564	-2,016	0,044	1,315	0,063
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	75	328	-1,464	0,143	0,882	0,418
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	10585,5	17255,5	-3,253	0,001	1,852	0,002
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	10085,5	16080,5	-3,318	0,001	1,764	0,004
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	11667	17772	-1,131	0,258	0,532	0,94
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	11271	17599	-1,49	0,136	0,825	0,504
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	8798,5	13358,5	-1,69	0,091	0,951	0,327
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	9462	15567	-3,587	0	1,611	0,011
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	11726,5	17942,5	-1,189	0,234	0,758	0,614
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	12220	18325	-0,834	0,404	0,502	0,963
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	9799,5	15155,5	-0,641	0,521	0,312	1
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	41,5	177,5	-2,384	0,017	1,465	0,027

Priedas 7. ***Tęsinys***

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Fizika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	26182	53677	-0,6	0,548	0,405	0,997
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	20278	46613	-4,127	0	1,955	0,001
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	25097,5	50748,5	-1,209	0,227	0,578	0,892
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	19224,5	43314,5	-3,749	0	1,834	0,002
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	17849,5	40004,5	-3,18	0,001	1,721	0,005
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	22322,5	47075,5	-1,984	0,047	0,801	0,542
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	23086	49192	-2,558	0,011	1,396	0,041
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	24702,5	50580,5	-1,11	0,267	0,646	0,798
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	20351	42506	-0,383	0,702	0,52	0,95
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	40	230	-0,553	0,58	0,251	1
	Matematika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	67032	107787	-0,38	0,704	0,287	1
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	63172,5	103358,5	-1,465	0,143	0,824	0,506
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	67807	185177	-0,357	0,721	0,271	1
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	60842,5	96087,5	-0,091	0,927	0,381	0,999
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	49946,5	80081,5	-1,315	0,189	0,827	0,501
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	53506,5	89284,5	-3,267	0,001	1,525	0,019
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	62911	102251	-2,52	0,012	1,036	0,233
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	63319	102940	-2,238	0,025	0,961	0,315
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	49632,5	80260,5	-0,228	0,82	0,43	0,993
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	125,5	335,5	-0,17	0,865	0,41	0,996

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 7. ***Tęsinys***

Miesto vidurinės mokyklos

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Chemija						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	476,5	801,5	-1,595	0,111	1,043	0,227
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	565,5	943,5	-1,708	0,088	1,1	0,178
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	635	1070	-1,547	0,122	0,777	0,583
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	739,5	2170,5	-0,026	0,98	0,433	0,992
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	431	756	-2,289	0,022	1,47	0,027
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	433,5	784,5	-2,43	0,015	1,171	0,129
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	690,5	1096,5	-0,715	0,475	0,375	0,999
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	699	1077	-0,339	0,734	0,236	1
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	455	806	-1,893	0,058	0,881	0,42
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	0,5	3,5	-0,707	0,48		
	Informacinės technologijos						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	1834	3160	-0,011	0,991	0,286	1
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	1639	2864	-0,966	0,334	0,608	0,854
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	1734	4435	-0,881	0,378	0,524	0,946
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	1214,5	2342,5	-2,555	0,011	1,218	0,103
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	1301,5	2382,5	-1,445	0,149	0,734	0,655
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	1572	3850	-0,21	0,834	0,39	0,998
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	1666,5	2891,5	-0,966	0,334	0,437	0,991
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	1735	2911	-0,381	0,704	0,275	1
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	1189,5	2135,5	-0,266	0,79	0,246	1
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……						

Priedas 7. ***Tęsinys***

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	319,5	439,5	-0,676	0,499	0,408	0,996
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	248,5	368,5	-1,94	0,052	0,724	0,671
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	376	1651	-0,395	0,693	0,366	0,999
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	264	400	-1,809	0,071	0,694	0,722
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	197	302	-1,979	0,048	1,031	0,238
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	282,5	435,5	-1,396	0,163	0,907	0,383
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	328	481	-1,067	0,286	0,464	0,982
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	306,5	459,5	-1,836	0,066	0,93	0,353
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	201,5	321,5	-1,461	0,144	0,723	0,673
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	1	2	0	1		
	Fizika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	1136,5	2411,5	-1,131	0,258	0,633	0,818
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	1134	2409	-0,304	0,761	0,473	0,978
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	1285	2716	-0,472	0,637	0,651	0,791
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	949	1939	-1,171	0,241	1,007	0,262
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	849	1884	-1,542	0,123	0,813	0,523
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	1115	2196	-0,092	0,927	0,482	0,974
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	1264	2539	-0,081	0,935	0,311	1
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	987,5	2262,5	-1,858	0,063	0,962	0,312
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	790	1693	-1,226	0,22	0,778	0,581
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	0	1	-1	0,317		
	Matematika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	3248	5078	-0,837	0,403	0,84	0,481
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	3267,5	4920,5	-0,127	0,899	0,685	0,735
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	3392,5	10895,5	-0,906	0,365	0,665	0,768
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	2850,5	4335,5	-0,616	0,538	0,832	0,493
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	2174,5	3449,5	-1,733	0,083	0,999	0,271
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	2750	4235	-0,414	0,679	0,677	0,749
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	3405	5116	-0,386	0,699	0,22	1
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	2939,5	4769,5	-2,957	0,003	1,298	0,069
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	1965,5	3190,5	-1,926	0,054	0,875	0,428
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)* ……	4,5	7,5	-0,203	0,839	0,359	1

Priedas 7. ***Tęsinys***

Miesto gimnazijos

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Chemija						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	1173,5	1993,5	-0,856	0,392	0,995	0,275
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	896,5	1676,5	-2,507	0,012	1,199	0,113
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	1025	3041	-1,129	0,259	0,657	0,782
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	695	1290	-2,828	0,005	1,574	0,014
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	967,5	1597,5	-0,787	0,432	0,802	0,541
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	922,5	1552,5	-1,589	0,112	0,975	0,298
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	1330	3676	-0,213	0,831	0,207	1
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	1039,5	3184,5	-1,277	0,202	0,666	0,766
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	942,5	1572,5	-0,022	0,983	0,632	0,82
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	3	13	-1,146	0,252	0,546	0,927
	Informacinės technologijos						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	4491,5	13006,5	-0,978	0,328	0,598	0,867
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	5101	8261	-0,089	0,929	0,545	0,928
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	4626	7401	-0,387	0,699	0,512	0,956
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	4659	7215	-0,25	0,803	0,484	0,973
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	4273	6829	-0,062	0,95	0,386	0,998
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	4803,5	13714,5	-0,128	0,898	0,407	0,996
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	4654,5	13970,5	-1,788	0,074	1,044	0,226
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	4067,5	11942,5	-1,549	0,121	0,819	0,514
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	4041	10596	-0,659	0,51	0,651	0,79
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	9	24	-0,261	0,794	0,224	1

Priedas 7. ***Tęsinys***

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	618	996	-2,331	0,02	1,095	0,182
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	468,5	768,5	-3,016	0,003	1,327	0,059
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	684,5	2700,5	-0,434	0,664	0,462	0,983
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	514	790	-2,208	0,027	1,053	0,217
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	621	874	-0,422	0,673	0,602	0,862
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	657	982	-1,441	0,15	1,124	0,159
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	685	2963	-1,161	0,245	0,857	0,454
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	682	3028	-1,288	0,198	0,888	0,41
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	546	777	-0,383	0,702	0,597	0,868
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	5	8	0	1	0,239	1
	Fizika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	3057	7152	-0,636	0,525	0,316	1
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	2341	5042	-3,459	0,001	1,693	0,006
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	2694,5	6789,5	-1,609	0,108	0,833	0,491
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	2301,5	4579,5	-2,405	0,016	1,294	0,07
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	2404,5	4484,5	-0,894	0,371	0,971	0,302
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	3133,5	7693,5	-0,005	0,996	0,517	0,952
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	2683,5	7054,5	-2,382	0,017	1,418	0,036
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	2579	6950	-2,541	0,011	1,298	0,069
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	2334,5	5260,5	-0,578	0,563	0,536	0,937
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2,5	5,5	-0,296	0,767	0,365	0,999
	Matematika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	7172	22223	-0,641	0,522	0,69	0,729
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	7657	11843	-0,451	0,652	0,491	0,97
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	7702	23455	-0,522	0,601	0,39	0,998
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	6473,5	9959,5	-0,88	0,379	0,508	0,958
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	5588,5	8514,5	-0,577	0,564	0,623	0,833
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	6710,5	10365,5	-0,946	0,344	0,886	0,413
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	7321,5	11237,5	-1,485	0,138	0,616	0,843
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	7427	23003	-0,707	0,48	0,348	1
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	5707	15860	-0,256	0,798	0,381	0,999
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	10	31	-0,436	0,663	0,775	0,586

Priedas 7. ***Tęsinys***

Rajono vidurinės mokyklos

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Chemija						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	295	925	-1,747	0,081	1,152	0,14
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	228,5	756,5	-3,026	0,002	1,766	0,004
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	358,5	919,5	-0,907	0,365	0,576	0,894
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	328	958	-1,218	0,223	0,574	0,897
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	319	595	-0,059	0,953	0,353	1
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	328	923	-1,051	0,293	0,554	0,919
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	273	801	-2,009	0,045	0,926	0,358
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	279	840	-2,096	0,036	0,96	0,315
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	266,5	672,5	-1,093	0,274	0,712	0,692
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	3	-0,849	0,396		
	Informacinės technologijos						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	582,5	1663,5	-3,329	0,001	1,436	0,032
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	630	1905	-3,149	0,002	1,508	0,021
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	882	1743	-1,188	0,235	0,678	0,747
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	731,5	1859,5	-1,274	0,203	0,971	0,303
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	522,5	1468,5	-2,369	0,018	1,369	0,047
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	870,5	2095,5	-1,289	0,197	0,809	0,53
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	842	1923	-1,206	0,228	0,757	0,616
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	823	1951	-1,467	0,142	0,895	0,4
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	689	1392	-0,538	0,591	0,521	0,949
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	6,5	7,5	-0,225	0,822		

Priedas 7. ***Tęsinys***

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	430	958	-1,329	0,184	1,042	0,228
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	564,5	1092,5	-0,528	0,597	0,569	0,903
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	559	1120	-0,442	0,659	0,325	1
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	600	1161	-0,126	0,9	0,257	1
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	415,5	880,5	-0,734	0,463	0,626	0,829
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	397,5	992,5	-1,92	0,055	1,202	0,111
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	439,5	1069,5	-1,824	0,068	0,849	0,466
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	396	892	-2,264	0,024	1,123	0,161
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	491,5	987,5	-0,672	0,501	0,497	0,966
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	0	66	-2,38	0,017	1,301	0,068
	Fizika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	554,5	1779,5	-0,403	0,687	0,287	1
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	444	1525	-0,541	0,589	0,515	0,954
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	497	707	-0,324	0,746	0,526	0,945
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	374	1364	-1,272	0,203	0,824	0,505
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	300	1290	-1,558	0,119	0,912	0,377
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	441,5	1617,5	-0,842	0,4	0,637	0,812
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	506	759	-0,462	0,644	0,365	0,999
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	562	862	-0,028	0,977	0,173	1
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	424,5	634,5	-0,086	0,931	0,245	1
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2,5	68,5	-0,937	0,349		
	Matematika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	1489,5	3259,5	-0,933	0,351	0,586	0,883
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	1390,5	3043,5	-1,056	0,291	0,597	0,868
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	1461,5	3057,5	-0,156	0,876	0,218	1
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	1293,5	3004,5	-1,338	0,181	0,656	0,782
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	1291,5	2516,5	-0,707	0,48	0,544	0,929
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	1293	2778	-1,769	0,077	0,682	0,742
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	1281	2712	-1,607	0,108	0,649	0,794
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	1090	2315	-2,453	0,014	1	0,27
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	1137	2568	-0,02	0,984	0,404	0,997
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*						

Priedas 7. ***Tęsinys***

Rajono gimnazijos

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Chemija						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	1762	4463	-0,335	0,738	0,325	1
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	1601,5	2826,5	-1,005	0,315	0,624	0,831
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	1480	2705	-1,159	0,247	0,73	0,66
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	1666,5	4367,5	-0,272	0,786	0,443	0,99
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	1039	1819	-1,585	0,113	0,861	0,449
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	1413,5	2494,5	-1,255	0,21	0,634	0,816
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	1636,5	2764,5	-0,054	0,957	0,382	0,999
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	1607	4022	-0,511	0,609	0,431	0,992
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	1431	2466	-0,47	0,639	0,373	0,999
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	7	-0,471	0,637	0,5	0,964
	Informacinės technologijos						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	2681,5	7532,5	-2,254	0,024	1,071	0,202
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	3107,5	5187,5	-0,106	0,916	0,19	1
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	3113	5258	-0,025	0,98	0,19	1
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	2797	7550	-1,245	0,213	0,658	0,78
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	1966,5	6061,5	-1,965	0,049	0,839	0,482
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	2797,5	7648,5	-0,7	0,484	0,484	0,973
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	3001	4954	-0,383	0,702	0,319	1
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	2660	4676	-1,467	0,142	0,772	0,591
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	1732,5	5648,5	-3,234	0,001	1,377	0,045
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	0	6	-1,826	0,068	1,095	0,181

Priedas 7. ***Tęsinys***

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	1431	2292	-1,781	0,075	1,167	0,131
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	1403	2144	-1,135	0,256	0,84	0,481
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	1258	1999	-1,563	0,118	1,009	0,26
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	1419	2085	-0,019	0,985	0,769	0,595
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	908	1314	-1,265	0,206	0,868	0,438
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	1149	1744	-1,803	0,071	0,986	0,286
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	1327,5	1957,5	-0,699	0,484	0,692	0,724
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	1509,5	4830,5	-0,186	0,853	0,182	1
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	1205	3906	-0,721	0,471	0,65	0,792
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	0	3	-1,549	0,121	1	0,27
	Fizika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	2019	4035	-0,14	0,888	0,312	1
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	1300,5	3316,5	-3,488	0	1,693	0,006
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	2013	4093	-0,016	0,987	0,541	0,932
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	1487,5	3567,5	-2,345	0,019	1,125	0,159
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	1366,5	3019,5	-1,924	0,054	0,816	0,519
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	1428	3381	-2,274	0,023	1,342	0,055
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	1541	3494	-1,879	0,06	0,871	0,434
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	1830	3721	-0,501	0,617	0,5	0,964
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	1716	3427	-0,134	0,893	0,571	0,9
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	12	0	1		
	Matematika						
1.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimomis šio dalyko žiniomis	5017,5	8420,5	-0,652	0,514	0,39	0,998
2.	Esu visiškai patenkinta(-s) turimu įvertinimu už šį dalyką	4218	7458	-2,272	0,023	0,881	0,419
3.	Manau, turėčiau geresnius šio dalyko pažymius, jei įdėčiau daugiau pastangų	5017,5	8338,5	-0,552	0,581	0,478	0,976
4.	Man tiesiog sekasi gauti gerus šio dalyko pažymius	4499,5	12249,5	-0,549	0,583	0,358	1
5.	Didžiuojuosi tuo, kad mano šio dalyko pažymiai yra vieni iš geriausių klasėje	3983	11004	-0,422	0,673	0,719	0,679
6.	Esu patenkinta(-s) tuo, kiek įdedu pastangų mokantis šio dalyko	3630	6405	-3,131	0,002	1,396	0,041
7.	Norėčiau geriau išmanyti šį dalyką	4789,5	8110,5	-1,684	0,092	0,814	0,521
8.	Norėčiau turėti geresnius pažymius už šį dalyką	5331	8901	-0,496	0,62	0,242	1
9.	Didžiuojuosi tuo, jog esu viena(-s) geriausių šio dalyko žinovių(-ų) klasėje	3833,5	10274,5	-0,846	0,397	0,501	0,964
10.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	5	0	1		

Priedas 8. Asmeninių pasiekimų vertinimas mokantis fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų. Kategorija „kita“.

5. Kaip Tu vertini savo pasiekimus mokantis toliau išvardintų dalykų? Kita:

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Prasti mokymosi rezultatai	Susidomėjimo stoka	…Sis dalykas man nelabai rūpi…
	Prastas savo žinių vertinimas	…mano žinios išlieka tik vienam kontroliniui…, …griežtas vertinimas, žemi balai…, …stengiuosi, bet nesiseka…, …nelabai gerai, todėl antrąjame semestre atsisakiau…
	Neigiama mokytojo įtaka	…Jei nebūtų tiek laiko nebuvę mokytojo, pažymiai tikrai būtų buvę geresni…, …jei mokytojas nebūtų durnas…
Puikūs mokymosi rezultatai	Įdedamos pastangos	…lengva mokintis, jeigu mokiniesi…, …Sunku, tačiau siekiu geresnių įvertinimų…
	Teigiama mokytojo įtaka	…esu patenkintas mokytojo dėstymu…, …Patinka informatikos informatikos mokytoja…, …Gera mokytoja…
	Polinkis	…patinka šie mokslai…, …Man patinka ir įdomus šis dalykas…, …man patinka šis dalykas…
	Gabumai	…man lengva mokytis šį dalyką…, …šio dalyko mokausi geriausiai…, …vienas iš geriausių visoje mokykloje…
	Geras savo žinių vertinimas	…esu visiškai patenkinta turimomis žiniomis, norėčiau turėti daugiau įgūdžių šiam dalykui…

Priedas 9. Priežastys, lemiančios fizinių ir technologijos mokymosi dalykų pasiekimus.

Kaip manai, kokios priežastys nulemia tai, kad Tau sekasi arba nesiseka mokytis chemijos mokomojo dalyko?

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginiai
Priežastys, nulemiančios sėkmingą mokinimąsi	Įdedamos pastangos	...labai stengiuosi įsisavinti žinias, lankau pamokas..., ...daug praleista laiko mokantis..., ...sistemingas mokymasis, nors dalykas nėra pats įdomiausias...
	Profesinė motyvacija	...tiesiog man šis dalykas patinka ir padės toliau ateitį...
	Ptofesinis interesas	...įdomu...
	Savybės	...užsispyrimas..., ...stropumas..., ...atidumas...
	Pedagogo suinteresuotumas	...gera mokytoja, kuri sudomina savo dalyku, elgiasi žmoniškai, todėl malonu lankyti pamokas...,...mokytoja labai daug padeda ir duoda man užduočių individualiai..., ...mokytojos noras padėti..., ...gera atmosfera klasėje...
	Pedagogo kompetencija	...kompetetinga mokytoja..., ...aiškiai ir konkrečiai išaiškintą kursą lengva išmokti...
	Pedagogų ir mokinių bendradarbiavimas	...nuo mokytojos dėstymo ir mokinių pastangų gauti pažymį...
	Nuolaidos mokiniams	...na mokytoja leidžia naudotis sąsiuviniais..., ...lengvi kontroliniai darbai...
	Mokymosi lygis	...daugiau sekasi, nei nesiseka, nes lankau B lygį...
	Papildoma veikla	...padeda domėjimasis ir praktika atskirai nuo pamokų..., ...nes aš daug mokausi namie..., ...sekasi, nes šis dalykas man patinka ir einu privačiai...
	Artimųjų įtaka	...jei nesuprantu padeda draugai..., ...mama chemijos mokytoja...
	Specialybiniai gabumai	gera atmintis ir matematiškas mąstymas..., ...man sekasi, nors pastangu nereikia dėti daug..., ...esu gabi..., ...Sekasi, nes gelbėja loginis mąstymas sprendžiant uždavinius..., ...sekasi, nes sukčiauju...
	Paveldimumas	...priklauso nuo to, kur buvo gabūs tavo tėvai, seneliai…, ...turiu įgimtų įgūdžių...
	Kitos aplinkybės	...atsitiktinumas..., ...sėkmė...
Priežastys, nulemiančios nesėkmingą mokinimąsi	Asmeninis nesuinteresuotumas	...aš nelabai ja domėjausi, o nuo to ir pažymiai maži buvo..., ...tai, kad man šis mokslas neįdomus..., ...nesiseka, nes šis dalykas man nebuvo įdomus ir suprantamas..., ...mane domina sprogmenys..., ...per mažai pastangų..., ...nesimokymas..., ...nežinau, labiausiai nėra noro sėdėti prie pamokų..., ...nedarau namų darbų..., ...tinginys..., ...nesusikaupimas...
	Profesinis nesuinteresuotumas	...nesistengiu, nes man nereikės šio dalyko..., ...neišmanau šio dalyko, nes nesistengiu jo mokintis todėl, kad žinau, jog jo neprireiks man ateityje...
	Pedagogo nesuinteresuotumas	...paaiškina, bet nelabai suprantu..., ...mokytoja beveik neaiškina, tenka daugiau dirbti patiems..., ...nes buvo bloga mokytoja..., ...mokytojas monotoniškai, mažai ką akcentuodamas dėstydavo pamoką..., ...mokytoja yra labai silpna specialistė..., ...mokytojos mokymo metodai nelabai tinkami šių dienų mokyklose...
	Moksleivių ir pedagogų bendradarbiavimo sunkumai	...nesutarimai su mokytoja..., ...sunki programa, griežta mokytoja, nėra noro mokytis dėl to..., ...sunku dirbti su mokytoja, nes ji pencijinio amžiaus, bijome jos klausti...,
	Pedagogų trūkumas	...nes neturėjau mokytojo 2 metus...
	Specialybinių gabumų trūkumas	...nesuprantu, nesu gabi jai (chemija)..., ...nesiseka, nes man ją sunku suprasti..., ...neturiu loginio mąstymo, nesiseka..., ...prasta atmintis..., ...nesisekė jos mokytis pirmąjį pusmetį, nes trūko žinių iš žemesnių klasių ir mokytoja mažai aiškindavo per pamokas..., ...silpnos žinios, blogi pagrindai..., ...dėjau per mažai pastangų ankstesnėse klasėse..., ...silpnos pagrindinės žinios apie chemijos mokslą..., ...pramiegojau 9-10 kl. kursą...
	Apribojimai	...mažai skiriu tam laiko..., ...per mažai mokausi namie..., ...nesiseka, nes trūksta poilsio..., ...blogas pažymys, nes tai B lygiu, buvo nesvarbu ir nesimokiau...
	Mokomojo dalyko specifika	...nemokėjimas formulių..., ...loginis mąstymas, palyginti nedaug reikia mokintis teorijos..., ...sunku..., ...nelabai sekėsai, nes nesuprasdavau uždavinių..., ...sunku lygtyse lyginti skaičius...

Priedas 9. *Tęsinys*

Kaip manai, kokios priežastys nulemia tai, kad Tau sekasi arba nesiseka mokytis informacines technologijas

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginiai
Priežastys, nulemiančios sėkmingą mokinimąsi	Įdedamos pastangos	...patinka kompiuteriniai žaidimai..., ...man įdomi pamoka...
	Profesinė motyvacija	...nes ateityje prireiks šio dalyko... ,...nes tai bus reikalinga tolimesniame gyvenime, dėl to stengiuosi...
	Profesinis interesas	...sekasi, nes domiuosi šiuo dalyku..., ...padeda domėjimasis ne pamokos metu..., ...domiuosi informacinėmis technologijomis..., ...domiuosi, tai mano hobis..., ...šis dalykas yra mano aistra...
	Visuomenės poreikis	...šis dalykas labai svarbus šiuolaikinėje visuomenėje, todėl ir aš stengiuosi kuo daugiau išmokti...
	Pedagogo suinteresuotumas	...viską paaiškina mokytojas man atskirai..., ...mokytoja, kuri tikrai turi didelį žinių bagažą, yra padedanti, moka aiškinti, netingi dirbti..., ...sekasi, nes mokytojas duoda lengvai suprantamas užduotis, padeda ir paaiškina...
	Asmeninė patirtis	...turiu daug patirties, susijusios su kompiuteriais, todėl šis dalykas sekasi..., ...Turiu daug praktinių žinių iš savo gyvenimo..., ...daug laiko praleidžiu prie kompiuterio...
	Žinių pritaikomumas praktikoje	...praktinis žinių panaudojimas...
	Papildoma veikla	...mokinuosi namie..., ...turbūt, kad lankau informatikos būrelį..., ...papildomas mokymasis...
	Artimųjų įtaka	...tėčio įtaka..., ...sekasi, nes padeda mama programuotoja..., ...brolis daug ko išmoko..., ...bendraklasiai padeda mokintis..., ...mano abu tėvai dirba šioje srityje, todėl jau nuo seniai su tuo susiduriu ir jie paaiškina, kas neaišku...
	Mokomojo dalyko specifika	...lengva..., ...nesudėtingas mokslas..., ...sekasi, nes labai lengvas mokslas..., ...nėra formulių..., ...nesunkios užduotys...
	Turimos žinios	...geri pagrindai..., ...nes moku anglų k., todėl lengviau...
	Mokymosi lygis	...B lygiu nesunku..., ...lengvas B lygio kursas...
	Savybės	...kruopštumas..., ...loginis mąstymas...
	Specialybiniai gabumai	...gabumai..., ...talentas..., ...atidumas ir gera atmintis..., ...moku labai gerai kopijuoti darbus...
	Paveldimumas	...priklauso nuo to, kur buvo gabūs tavo tėvai, seneliai..., ...genų fondas...
	Kitos aplinkybės	...sėkmė..., ...atsitiktinumas..., ...nes turiu namie kompiuterį...
Priežastys, nulemiančios nesėkmingą mokinimąsi	Profesinis nesuinteresuotumas	...nereikės man jo, todėl tingiu mokintis..., ...neįdomu...
	Asmeninis nesuinteresuotumas	...tiesiog nemėgstu skaičiavimų..., ...nemėgstu kompiuterių nuo jų man skauda galvą..., ...nesimokau..., ...nesusikaupimas..., ...tingiu...
	Pedagogo nekompetencijos	...manau mokytojas blogai išaiškina..., ...prastas mokytojas, dirbame savarankiškai su vadovėliais, niekas nėra aiškinama..., ...mokytojas gaili pažymių ir klausinėja nesąmonių..., ...nuobodu..., ...nes per tą pamoką nieko naudingo nemoko...
	Moksleivių ir pedagogų bendradarbiavimo sunkumai	...nesiseka, nes nemalonus mokytojas dėsto šią pamoką..., ...kad piktas mokytojas..., ...mokytoja bjauri..., ...nesveika mokytoja...
	Pedagogų trūkumas	...beveik visus metus nebuvo mokytojo...
	Tvarkaraščio trūkumai	...pamokos vyksta labai vėlai, būnu išsiblaškęs..., ...nesiseka programavimas, nes valdžia padarė jį septintą pamoką, mokytis neįmanoma...
	Specialybinių gabumų trūkumas	...nesuprantu..., ...esu negabi..., ...sunkus kursas, mažai pamokų...
	Apribojimai	...mažai skiriu tam laiko..., ...visiškai nesimokau namuose..., ...per mažai pastangų..., ...nedarau namų darbų..., ...nesiseka, nes per mažai paskaitau informacinių technologijų knygą..., ...daug praleista pamokų..., ...nelankau pamokų...
	Mokomojo dalyko specifika	...sudėtinga įsiminti komandas..., ...nes labai sunkius uždavinius duoda..., ...sunku įsiminti funkcijas..., ...neturiu namuose kompiuterio..., ...nemoku anglų k....
	Stereotipai	...technika+mergina=katastrofa...

Priedas 9. *Tęsinys*

Kaip manai, kokios priežastys nulemia tai, kad tau sekasi arba nesiseka mokytis integruotus gamtos mokslus?

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginiai
Priežastys, nulemiančios sėkmingą mokinimąsi	Įdedamos pastangos	...kalimas..., ...pakankamai mokinuosi namie..., ...sekasi, nes daug mokausi...
	Profesinė motyvacija	...man įdomus ir reikalingas ateityje šis dalykas..., ...labai įdomu ir tikslai susiję su šiuo dalyku...
	Profesinis interesas	…labai įdomu dėl to stengiuosi skirti daug laiko..., ...mėgstu gamtą..., ...patinka nuo mažens domėtis gamta..., ...patinka, kas susiję su gamta..., ...patinka gamta, žvėreliai, augalai..., ...domiuosi gamta ir biologija...
	Pedagogo kompetencija	...sekasi, nes mokytoja gerai išaiškina temas..., ...įdomi, vaizdžiai pateikiama informacija..., ...sekasi, nes mokytoja labai supratinga ir gerai išaiškina..., ...mokytojas įdomiai veda pamoką yra paskatinimų sistema..., ...įdomios pamokos...
	Papildoma veikla	...daug skaitau knygų apie gamtą..., ...sekasi, nes daug skaitau ir žiūriu atitinkamas laidas...
	Mokomojo dalyko specifika	...gana lengvas dalykas..., ...sekėsi, nes lengvas kursas..., ...nes tai labai paprasta...
	Mokymosi lygis	...pasirinkau B lygį, kur nereikia daug mokytis, reikia žinoti tik pagrindus todėl ir lengva gauti gerus pažymius...,. ..t iesiog iškalu teoriją ir gaunu gerus pažymius...
	Turimos žinios	...pradmenys...
	Specialybiniai gabumai	...talentas..., ...sekasi, nes manau turiu gabumų šiam mokslui..., ...atmintis..., ...esu profa ir vunderkindas...
	Mokymosi metodai	...geri vadovėliai, ne itin sunkūs kontroliniai...
	Savybės	...nuovokumas..., ...kruopštumas..., ...užsispyrimas..., ...kantrybė...
	Kitos aplinkybės	...sėkmė..., ...atsitiktinumas..., ...buvimas gamtoje...
Priežastys, nulemiančios nesėkmingą mokinimąsi	Profesinis nesuinteresuotumas	...man ji nebus reikalinga..., ...stojimui man nereikės..., ...nesieju su ateities planais..., ...nėra poreikio laikyti valstybinio egzamino..., ...dalykas man neįdomus..., ...nepatinka šis mokslas...
	Asmeninis nesuinteresuotumas	...mažai skiriu laiko..., ...nepatinka skaityti knygų apie gyvūnus, gamtą..., ...nesiseka, nes per mažai stengiuos..., ...nesimokau..., ...tingiu..., ...nesusikaupimas...
	Pedagogo nekompetencija	...blogai perteikiamos žinios..., ...mokytoja duoda labai sunkius kontrolinius..., ...dėl mokytojos blogo aiškinimo...
	Moksleivių ir pedagogų bendradarbiavimo sunkumai	...pakankamai sekasi tik mokytoja manęs nemėgsta..., ...griežta, nesupratinga mokytoja..., ...nesiseka, nes bloga mokytoja...
	Tvarkaraščio trūkumai	...Dažnai nebūna pamokų..., ...Nesiseka, nes pamoka dubliuojasi su fizika, todėl negaliu jos lankyti...
	Apribojimai	...trūksta laiko pasimokinti papildomai..., ...nesimokau namie..., ...praleistos pamokos...
	Mokomojo dalyko specifika	...sudėtingas..., ...nelabai sekas, nes prasta atmintis..., ...reikia daug mokintis mintinai..., ...per daug teorijos per mažai praktinės veiklos...

Priedas 9. *Tęsinys*

Kaip manai, kokios priežastys nulemia tai, kad tau sekasi arba nesiseka mokytis fizikos?

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginiai
Priežastys, nulemiančios sėkmingą mokinimąsi	Įdedamos pastangos	...namų darbų darymas...
	Profesinis interesas	...nes patinka spręsti įvairius uždavinius, susijusius su gamtos dėsniais..., ...įdomus mokslas, reikalingas planuojamai profesijai..., ...įdomu..., ...patinka...
	Pedagogo kompetencija	...mokytojo paaiškinimai padeda suprasti, ko trūksta..., ...sekasi dėl mokytojos..., ...mokytojo mokymo technika...
	Mokymosi metodai	...bandymai..., ...patinka laboratoriniai darbai...
	Nuolaidos mokiniams	...sekasi, nes lengva gauti gerus pažymius..., ...žema kontrolė..., ...mokytojas nuolaidžiauja ir per jo atsiskaitymus lengva nusirašyti...
	Turimos žinios	...turėjau gerus pagrindus..., ...turėtos žinios iš ankstesnių mokymosi metų...
	Mokymosi lygis	...B lygiu, tad lengva..., ...B lygis, tai nėra labai sunku...
	Papildoma veikla	...įdomu todėl pasidomiu papildomai..., ...domėjimasis fizika laisvalaikiu, nes įdomu..., ...padeda domėjimasis ir praktika ne pamokų metu..., ...sekasi, lankau būrelį...
	Pritaikymas praktikoje	...įdomūs uždaviniai, pritaikomi gyvenime..., ...įdomu pritaikyti kasdieniniame gyvenime ir juos suprasti...
	Specialybiniai gabumai	...dėl asmeninių sugebėjimų..., ...talentas..., ...nes turiu gerą fizikinį mąstymą..., ...nesimokindamas pasiekiu gerus rezultatus, tikriausiai gimiau su šia dovana...
	Paveldimumas	...genetika..., ...tėčio genai matematikos...
	Artimųjų įtaka	...didelę įtaką daro draugai..., ...turiu draugę fizikę..., ...mamos (mokytojos) pagalba..., ...padeda mokintis dėdė..., ...tėtis fizikas...
	Kitos aplinkybės	...sėkmė...,...atsitiktinumas...
Priežastys, nulemiančios nesėkmingą mokinimąsi	Asmeninis nesuinteresuotumas	...mažai skiriu tam laiko..., ...manęs nedomina įvairiausi reiškiniai..., ...trūksta pastangų..., ...Noro trūkumas..., ...nedarau namų darbų..., ...tingiu...
	Profesinio nesuinteresuotumas	...nesieju savo ateities su šiuo dalyku..., ...neįdomus mokslas, sunkus...
	Pedagogo nekompetencija	...nekorektiškas vertinimas, per aukšti reikalavimai..., ...bloga mokytoja, nepatinka..., ...griežta mokytoja..., ...mokytojas per daug atlaidus..., ...fizikos mokytoja nemoka dėstyti savo pamokos, nieko nenusimano...
	Žinių stoka	...spragos iš septintos, aštuntos klasės..., ...trūksta žinių...
	Specialybinių gabumų trūkumas	...nesuprantu..., ...nesu jam gabi..., ...Labai daug reikia prisiminti...
	Apribojimai	...nesiseka, nes trūksta poilsio..., ...nes reikia daug kantrybės...
	Mokomojo dalyko specifika	...nemokėjimas formulių..., ...nemoku spręsti uždavinių..., ...nesiseka, nes reikia išmanyti daug formulių...
	Stereotipai	...moteriškas protas nedaneša, fizikos dažnai nesuprantu...

Priedas 9. *Tęsinys*

Kaip manai, kokios priežastys nulemia tai, kad tau sekasi arba nesiseka mokytis matematiką?

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginiai
Priežastys, nulemiančios sėkmingą mokinimąsi	Profesinė motyvacija	...visi gyvenimo planai su ja susiję todėl ir stengiuosi..., ...nes noriu studijuoti su matematika susijusią specialybę..., …žinau, kad gyvenime man tikrai reikės šio mokslo, todėl stengiuos kuo geriau išmokti...
	Profesinis interesas	...patinka matematika..., ...patinka skaičiavimai..., ..sekasi, nes tai įdomu...
	Įdedamos pastangos	...nes mokausi namuose ir klasėje..., ...stengiuosi ir visada darau namų darbus..., ...daug ruošiuosi kontroliniams darbams...
	Mokinimosi lygis	...sekasi, kadangi mokinuosi B lygiu...
	Pedagogo kompetencija	...gera mokytoja..., ...mokytoja labai gerai išaiškina..., ...puiki mokytoja...
	Mokymo metodai	...suplanuota pamoka, darbas prie lentos, individuali pagalba...
	Žinių pritaikomumas praktikoje	...žinias galima pritaikyti gyvenime...
	Papildoma veikla	...nes reikia daug papildomai dirbti..., ...gerai, ir skiriama didelė laisvalaikio dalis..., ...vaikštau į papildomas pamokas, todėl sekasi geriau...
	Artimųjų įtaka	...mamos įtaka..., ...padeda draugai...
	Paveldimumas	...šiek tiek lėmė genai..., ...mama matematikos mokytoja, matematiški genai..., ... prigimtiniai gabumai...
	Savybės	...kruopštumas, atidumas, atsakingumas, kantrybė, pastabumas..., ...susikaupimas..., … sekasi, nes logiškai mąstau, turiu gerą atmintį...
	Kitos aplinkybės	...sėkmė..., ...atsitiktinumas...
Priežastys, nulemiančios nesėkmingą mokinimąsi	Profesinis nesuinteresuotumas	...nes sunkus kursas, įdedu per mažai pastangų, nes žinau, jog ateityje man jos nereikės...
	Asmeninis nesuinteresuotumas	...nesiseka, nes baisiai sunku..., ...nemėgstu skaičiuoti..., ...man yra visai neįdomu mokintis matematikos..., ...per mažai pastangų..., ...tingiu, nededu pastangų, tada nesiseka..., ...nesimokymas namuose..., ...nedarau namų darbų..., ...mažai skiriu tam laiko...
	Apribojimai	...nesiseka, nes trūksta poilsio..., ...nesiseka, nes daug pamokų esu praleidusi dėl ligos...
	Mokomojo dalyko specifika	...sunkios pamokos ir uždaviniai..., ...nemokėjimas formulių..., ...dauguma formulių ir skaičiavimų būdų yra labai sudėtingi..., ...sunkiai suprantu dėstomą teoriją...
	Specialybinių gabumų trūkumas	...neturiu gabumų, todėl man nelabai sekasi...
	Žinių stoka	...spragos praeityje, todėl nelabai gerai sekasi...
	Pedagogo nekompetencija	...didelėje klasėje sunku suvokti dėstomą dalyką..., ...mokytojas neaiškina, klasėje triukšmas..., ...mokytoja nesugeba susitvarkyti su mokiniais...
	Moksleivių ir pedagogų bendradarbiavimo sunkumai	...bijau mokytojos, manau ji manęs nekenčia...
	Pedagogo nesuinteresuotumas	...nesiseka, nes mokytojas ne tik neišaiškina temos, bet ir nenori ką nors aiškinti...
	Dideli mokymosi krūviai	...labai platus kursas, mažai laiko įsigilint..., ...didelis krūvis..., nesiseka, nes per mažai pamokų...

Priedas 10. Priežastys, lemiančios fizinių ir technologijos mokymosi dalykų nepasirinkimą

Konkrečių mokymosi dalykų nepasirinkimą lėmusios priežasčių reikšmingumas merginų ir vaikinų tarpe

Chemija *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*			**Merginos**			**Vaikinai**		
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	317	3,6	1,497	192	3,4	1,583
	2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	319	3,5	1,504	189	3,3	1,547
	3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	310	3,3	1,554	180	3,0	1,517
	4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	307	3,2	1,419	183	2,9	1,520
	5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	320	3,9	1,383	188	3,8	1,403
	6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	319	3,5	1,373	184	3,4	1,453
	7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	304	2,4	1,448	178	2,7	1,513
	8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	320	4,1	1,425	190	3,9	1,405
	9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	278	1,8	1,337	167	2,2	1,498
	10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	267	1,5	1,115	171	2,0	1,403
	11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	254	1,6	1,224	166	2,2	1,459
	12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	247	1,4	1,004	148	1,9	1,467
	13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	25	3,3	1,792	20	3,0	1,717
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1. ... šis dalykas man visiškai neįdomus	71	3,8	1,460	38	3,9	1,359
		2. ... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	73	3,9	1,456	37	3,6	1,460
		3. ... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	68	3,8	1,455	33	3,5	1,416
		4. … šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	66	3,2	1,470	33	3,0	1,630
		5. … šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	70	3,9	1,386	37	4,1	1,177
		6. … galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	69	3,6	1,366	35	3,3	1,434
		7. ... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	64	2,7	1,415	32	2,7	1,578
		8. ... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	72	4,1	1,433	35	4,0	1,260
		9. ... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	60	2,1	1,510	29	2,6	1,427
		10. ... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	60	1,5	1,157	35	1,7	1,282
		11. ... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	55	1,6	1,238	33	1,8	1,269
		12. ... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	56	1,2	0,724	32	1,6	1,214
		13. Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	6	2,7	1,966	1	1,0	.
	Gimnazija	1. ... šis dalykas man visiškai neįdomus	123	3,7	1,475	65	3,6	1,497
		2. ... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	119	3,5	1,466	61	3,4	1,596
		3. ... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	117	3,3	1,492	56	2,9	1,566
		4. … šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	115	3,4	1,273	60	3,0	1,588
		5. … šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	125	4,3	1,063	63	3,9	1,404
		6. … galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	123	3,8	1,138	61	3,3	1,491
		7. ... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	115	2,4	1,498	59	2,5	1,478
		8. ... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	126	4,3	1,253	64	4,2	1,279
		9. ... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	106	1,8	1,313	55	1,9	1,393
		10. ... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	97	1,5	1,165	53	1,8	1,336
		11. ... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	97	1,5	1,156	51	2,1	1,567
		12. ... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	89	1,4	1,017	44	1,8	1,445
		13. Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	11	4,0	1,414	5	4,2	1,789

Priedas 10. ***Tęsinys***

			Chemija *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*	**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	38	3,9	1,355	39	2,9	1,791
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	39	3,5	1,411	37	3,3	1,488
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	40	2,7	1,623	36	2,7	1,365
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	39	2,8	1,615	39	2,8	1,587
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	39	3,5	1,652	38	3,5	1,538
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	38	3,3	1,671	39	3,7	1,510
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	37	2,4	1,519	35	3,0	1,689
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	37	4,2	1,385	39	3,7	1,578
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	36	2,1	1,433	37	2,2	1,652
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	39	1,6	1,287	36	2,1	1,489
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	32	1,7	1,234	35	2,1	1,375
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	34	1,5	1,187	31	1,9	1,413
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	5	2,2	1,789	11	2,8	1,601
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	85	3,0	1,511	50	3,2	1,587
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	88	3,2	1,577	54	3,1	1,588
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	85	3,0	1,547	55	3,0	1,598
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	87	3,0	1,451	51	3,0	1,341
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	86	3,6	1,507	50	3,6	1,430
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	89	3,1	1,442	49	3,3	1,393
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	88	2,2	1,366	52	2,7	1,399
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	85	3,8	1,630	52	3,8	1,496
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	76	1,6	1,143	46	2,2	1,525
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	71	1,5	0,907	47	2,2	1,478
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	70	1,8	1,313	47	2,5	1,487
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	68	1,5	1,085	41	2,4	1,641
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	3	3,7	2,309	3	2,3	1,528

Priedas 10. *Tęsinys*

			Informacinės technologijos *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*	**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso		1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	213	2,9	1,566	129	2,2	1,429
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	218	2,6	1,505	131	2,2	1,411
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	216	2,5	1,463	135	2,2	1,420
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	209	2,3	1,426	132	2,1	1,342
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	213	2,9	1,511	128	2,6	1,500
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	210	2,4	1,447	131	2,3	1,472
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	214	2,2	1,445	127	2,3	1,469
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	206	3,4	1,578	132	2,7	1,509
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	199	1,7	1,202	127	2,0	1,365
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	184	1,5	1,086	122	1,8	1,244
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	186	1,5	1,101	123	2,0	1,308
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	176	1,4	0,955	109	1,9	1,320
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	24	3,3	1,736	26	3,0	1,562
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	49	3,1	1,447	19	2,5	1,679
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	50	2,7	1,531	18	2,1	1,349
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	50	2,6	1,565	18	2,3	1,534
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	48	2,5	1,487	17	2,6	1,583
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	51	3,2	1,436	17	2,7	1,572
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	49	2,7	1,519	19	2,8	1,537
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	49	2,7	1,458	17	2,7	1,611
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	49	3,6	1,553	19	3,2	1,475
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	46	1,7	1,129	22	1,9	1,269
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	45	1,2	0,773	21	1,7	1,111
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	46	1,3	0,861	20	1,9	1,210
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	46	1,2	0,582	18	1,3	0,686
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	6	4,0	1,673	3	3,7	2,309
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	62	3,1	1,594	34	2,3	1,624
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	62	2,9	1,436	36	2,4	1,573
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	62	2,9	1,435	34	2,4	1,615
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	60	2,3	1,348	36	1,8	1,222
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	64	3,1	1,413	34	2,4	1,577
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	59	2,4	1,351	34	1,8	1,403
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	63	2,3	1,524	33	2,0	1,425
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	60	3,5	1,467	38	2,5	1,672
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	54	1,7	1,146	34	1,6	1,178
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	48	1,6	1,106	34	1,6	1,280
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	49	1,6	1,074	35	2,0	1,553
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	43	1,5	1,032	28	1,5	1,262
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	11	3,3	1,618	6	3,0	2,191

Priedas 10. ***Tęsinys***

			Informacinės technologijos *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*	**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	31	2,6	1,743	35	2,0	1,237
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	33	2,1	1,548	35	2,5	1,540
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	33	2,4	1,619	39	2,2	1,355
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	32	2,6	1,703	35	2,0	1,175
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	28	2,4	1,707	35	2,4	1,308
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	31	2,1	1,578	37	2,1	1,211
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	32	1,8	1,469	35	2,5	1,421
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	26	3,0	1,777	35	2,5	1,337
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	30	2,1	1,596	32	2,3	1,464
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	27	1,7	1,583	31	1,9	1,204
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	28	2,0	1,610	28	1,9	1,052
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	28	1,8	1,430	27	2,3	1,403
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	5	2,8	2,049	12	2,6	0,996
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	71	2,7	1,521	41	2,2	1,302
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	73	2,4	1,470	42	1,7	1,061
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	71	2,2	1,292	44	2,0	1,285
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	69	2,0	1,283	44	2,2	1,435
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	70	2,6	1,489	42	2,8	1,570
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	71	2,3	1,412	41	2,7	1,591
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	70	2,0	1,268	42	2,3	1,466
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	71	3,3	1,609	40	2,8	1,488
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	69	1,5	1,079	39	2,1	1,468
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	64	1,4	0,984	36	2,0	1,331
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	63	1,4	0,941	40	2,2	1,310
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	59	1,3	0,811	36	2,1	1,417
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	3,0	2,828	5	3,4	1,673

Priedas 10. *Tęsinys*

			Integr. gamtos mokslų kursas *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*	**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso		1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	229	2,9	1,474	174	3,1	1,509
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	209	2,4	1,399	175	2,7	1,565
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	219	2,4	1,409	168	2,6	1,534
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	217	2,6	1,468	166	2,8	1,442
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	221	3,3	1,493	168	3,6	1,457
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	218	3,0	1,441	165	3,2	1,514
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	223	2,4	1,430	167	2,6	1,536
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	221	3,7	1,552	170	3,7	1,541
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	192	1,7	1,251	162	2,1	1,441
		10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	189	1,5	1,050	155	2,0	1,353
		11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	189	1,6	1,127	153	2,2	1,441
		12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	168	1,5	1,088	145	2,0	1,417
		13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	24	3,8	1,641	24	3,1	1,454
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	58	3,2	1,448	28	3,0	1,598
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	56	2,6	1,605	28	2,6	1,729
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	59	2,6	1,619	28	2,6	1,569
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	54	2,8	1,449	27	3,3	1,430
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	55	3,5	1,451	28	3,5	1,598
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	56	3,2	1,321	29	3,2	1,527
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	57	2,7	1,411	31	2,9	1,599
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	57	3,8	1,548	29	3,5	1,639
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	50	1,9	1,338	31	2,0	1,426
		10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	49	1,4	1,019	27	2,1	1,517
		11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	48	1,5	1,185	28	1,9	1,474
		12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	45	1,5	1,140	29	1,7	1,203
		13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	6	3,3	1,862	1	5,0	.
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	75	3,0	1,414	55	3,2	1,492
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	65	2,5	1,276	56	2,9	1,524
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	67	2,4	1,205	54	2,7	1,576
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	70	2,9	1,401	52	2,8	1,505
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	74	3,8	1,330	52	3,8	1,463
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	72	3,3	1,311	51	3,2	1,531
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	71	2,6	1,471	50	2,4	1,578
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	74	4,1	1,316	55	3,8	1,575
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	58	1,8	1,387	52	2,1	1,597
		10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	58	1,7	1,145	46	1,7	1,227
		11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	61	1,6	1,086	45	2,1	1,555
		12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	51	1,6	1,199	39	1,6	1,314
		13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	8	3,8	1,753	5	3,2	1,789

Priedas 10. ***Tęsinys***

			Integr. gamtos mokslų kursas *Šio/šių dalyką/-o* ***NEpasirinkau****, nes ...*	**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	31	2,4	1,628	37	2,8	1,480
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	26	1,8	1,132	35	2,8	1,516
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	28	1,8	1,258	32	2,8	1,518
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	31	2,3	1,616	32	2,4	1,390
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	30	2,4	1,589	32	3,2	1,497
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	28	2,6	1,641	33	2,9	1,508
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	30	2,3	1,561	33	2,5	1,439
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	26	3,2	1,891	31	3,2	1,627
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	30	1,4	0,932	30	2,3	1,437
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	30	1,7	1,241	31	2,1	1,258
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	29	1,6	1,268	30	2,3	1,322
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	27	1,4	1,118	31	2,5	1,410
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	8	4,4	1,188	14	2,8	1,188
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	65	2,6	1,414	54	3,4	1,485
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	62	2,5	1,388	56	2,6	1,570
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	65	2,5	1,416	54	2,5	1,514
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	62	2,3	1,421	55	2,8	1,393
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	62	2,9	1,424	56	3,8	1,336
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	62	2,7	1,503	52	3,3	1,515
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	65	2,0	1,269	53	2,7	1,524
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	64	3,5	1,584	55	3,9	1,367
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	54	1,6	1,143	49	1,9	1,298
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	52	1,4	0,817	51	2,1	1,426
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	51	1,5	1,065	50	2,3	1,394
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	45	1,3	0,879	46	2,3	1,512
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	2	3,0	2,828	4	3,8	1,893

Priedas 10. *Tęsinys*

Fizika *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*			**Merginos**			**Vaikinai**		
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	281	3,7	1,427	136	2,7	1,500
	2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	273	3,6	1,449	138	2,9	1,441
	3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	273	3,3	1,445	129	2,7	1,339
	4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	276	3,1	1,454	134	2,5	1,397
	5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	285	4,1	1,258	128	2,7	1,410
	6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	278	3,6	1,374	131	2,5	1,422
	7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	272	2,5	1,539	134	2,2	1,430
	8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	280	4,2	1,400	136	2,9	1,552
	9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	248	1,8	1,370	125	1,9	1,239
	10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	247	1,6	1,167	126	1,9	1,280
	11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	231	1,6	1,239	120	2,1	1,435
	12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	230	1,5	1,242	107	1,7	1,282
	13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	19	3,2	1,834	22	2,8	1,593
Mietas **Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	58	3,7	1,371	22	2,8	1,688
	2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	56	3,9	1,407	22	3,2	1,368
	3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	59	3,7	1,491	22	2,7	1,323
	4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	54	3,1	1,497	23	2,7	1,514
	5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	57	4,0	1,362	21	2,9	1,352
	6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	53	3,7	1,403	20	2,9	1,387
	7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	51	2,9	1,465	19	1,9	1,393
	8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	58	4,4	1,227	21	2,9	1,578
	9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	45	1,5	1,079	21	1,6	1,244
	10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	46	1,5	1,224	20	1,8	1,446
	11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	45	1,4	1,007	19	2,1	1,649
	12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	43	1,2	0,895	17	1,3	0,985
	13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	6	4,2	1,602	2	4,5	0,707
Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	99	3,7	1,403	39	2,7	1,420
	2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	93	3,6	1,378	41	2,9	1,578
	3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	94	3,3	1,366	35	2,5	1,442
	4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	96	3,0	1,360	38	2,3	1,435
	5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	95	4,3	1,034	38	2,8	1,551
	6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	97	3,6	1,264	39	2,3	1,542
	7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	93	2,3	1,440	40	1,9	1,439
	8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	97	4,1	1,400	39	3,1	1,645
	9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	86	1,8	1,350	36	1,8	1,204
	10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	82	1,5	1,020	36	1,6	1,128
	11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	78	1,5	1,148	36	2,0	1,521
	12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	74	1,5	1,125	31	1,5	1,207
	13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	9	2,6	1,878	5	3,4	2,191

Priedas 10. ***Tęsinys***

			Fizika *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*	**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	31	3,7	1,596	35	2,5	1,521
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	35	3,4	1,519	34	2,7	1,360
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	34	3,0	1,487	32	2,5	1,107
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	38	3,3	1,613	33	2,3	1,232
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	40	3,7	1,556	31	2,4	1,383
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	36	3,2	1,687	35	2,4	1,308
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	38	2,3	1,596	33	2,5	1,503
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	35	3,8	1,723	34	2,8	1,671
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	34	2,3	1,543	33	1,9	1,193
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	37	1,5	1,170	36	1,9	1,237
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	29	1,6	1,270	28	1,9	1,386
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	36	1,9	1,600	28	1,9	1,286
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	3	2,3	1,528	13	2,5	1,330
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	93	3,7	1,451	40	2,9	1,488
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	89	3,4	1,498	41	2,8	1,423
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	86	3,2	1,457	40	3,0	1,423
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	88	3,0	1,466	40	2,7	1,418
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	93	4,0	1,225	38	2,6	1,326
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	92	3,6	1,329	37	2,6	1,425
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	90	2,6	1,632	42	2,4	1,358
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	90	4,2	1,358	42	2,9	1,386
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	83	1,9	1,425	35	2,2	1,302
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	82	1,7	1,274	34	2,2	1,359
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	79	1,7	1,418	37	2,3	1,292
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	77	1,6	1,298	31	2,2	1,393
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	5,0	.	2	1,5	0,707

Priedas 10. *Tęsinys*

Matematika *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*				**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Iš viso		1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	132	2,3	1,476	110	2,3	1,399
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	128	2,4	1,546	109	2,3	1,396
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	129	2,5	1,511	108	2,3	1,374
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	124	2,3	1,534	108	2,2	1,359
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	119	2,2	1,382	108	2,3	1,326
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	122	2,0	1,333	103	2,2	1,363
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	122	2,0	1,440	106	2,0	1,284
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	118	2,4	1,553	111	2,3	1,364
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	120	1,9	1,376	111	2,0	1,314
		10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	114	1,5	1,107	106	1,8	1,243
		11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	106	1,6	1,117	103	1,9	1,232
		12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	95	1,5	1,119	91	1,8	1,263
		13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	10	2,9	1,595	26	2,6	1,447
Mietas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	17	2,6	1,583	15	3,0	1,648
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	17	2,6	1,693	15	3,2	1,521
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	14	2,8	2,007	14	2,6	1,550
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	12	2,3	1,614	14	2,3	1,139
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	14	2,6	1,828	14	1,9	1,231
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	15	2,6	1,724	14	2,6	1,604
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	14	2,1	1,703	14	2,3	1,590
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	14	3,1	1,748	15	2,4	1,454
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	12	1,5	0,905	17	1,7	1,105
		10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	15	1,5	1,060	16	1,8	1,238
		11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	14	1,6	0,938	17	2,2	1,562
		12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	11	1,5	1,293	12	1,5	1,168
		13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	1	5,0	.	2	3,0	1,414
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	41	2,6	1,643	30	2,0	1,326
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	40	2,6	1,564	28	2,0	1,440
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	44	2,4	1,436	26	2,0	1,200
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	39	2,3	1,482	30	2,2	1,562
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	39	2,5	1,571	28	2,2	1,517
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	36	2,1	1,372	29	2,0	1,439
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	37	2,2	1,623	29	1,6	0,983
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	37	2,6	1,608	30	2,5	1,456
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	38	2,2	1,700	29	1,7	1,010
		10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	31	1,5	1,091	28	1,6	1,315
		11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	36	1,8	1,296	27	1,4	0,971
		12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	29	1,4	0,942	23	1,4	1,161
		13.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	6	3,0	1,414	5	3,0	2,000

Priedas 10. ***Tęsinys***

			Matematika *Šio/šių dalyką/-o **NEpasirinkau**, nes ...*	**Merginos**			**Vaikinai**		
				n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Rajonas	**Vidurinė m-kla**	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	24	2,2	1,523	33	2,3	1,398
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	22	2,5	1,655	33	2,2	1,185
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	22	2,6	1,560	35	2,3	1,363
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	25	2,6	1,705	33	2,0	1,237
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	21	1,7	0,902	34	2,4	1,300
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	21	1,9	1,062	31	2,3	1,316
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	25	1,9	1,364	31	2,3	1,346
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	20	2,1	1,373	33	1,9	1,273
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	23	1,9	1,290	32	2,5	1,646
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	26	1,8	1,415	32	1,9	1,174
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	18	1,2	0,548	28	1,6	1,162
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	20	1,5	1,277	27	2,0	1,301
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	3	2,0	1,732	15	2,5	1,457
	Gimnazija	1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	50	2,1	1,256	32	2,1	1,289
		2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	49	2,2	1,434	33	2,2	1,393
		3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	49	2,3	1,422	33	2,4	1,454
		4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	48	2,1	1,482	31	2,4	1,385
		5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	45	2,2	1,186	32	2,5	1,218
		6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	50	1,8	1,250	29	2,0	1,225
		7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	46	1,7	1,223	32	2,0	1,270
		8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	47	2,1	1,474	33	2,5	1,302
		9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	47	1,6	1,171	33	2,0	1,199
		10	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	42	1,4	0,909	30	2,0	1,273
		11	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	38	1,7	1,183	31	2,2	1,175
		12	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	35	1,6	1,145	29	2,0	1,322
		13	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	0			4	2,3	0,957

Priedas 11. Mokymosi dalykų nepasirinkimo priežasčių statistinis* palyginimas merginų ir vaikinų grupėse

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Chemija						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	29036	47564	-0,906	0,365	0,613	0,847
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	27915,5	45870,5	-1,446	0,148	0,705	0,703
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	25314,5	41604,5	-1,756	0,079	1,264	0,082
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	25708,5	42544,5	-1,609	0,108	1,029	0,24
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	27743,5	45509,5	-1,577	0,115	0,801	0,543
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	28239	45259	-0,728	0,467	0,716	0,684
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	24430,5	70790,5	-1,846	0,065	0,81	0,528
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	28175,5	46320,5	-1,564	0,118	0,882	0,418
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	19982,5	58763,5	-2,811	0,005	1,415	0,036
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	18604,5	54382,5	-4,096	0	1,842	0,002
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	16699	49084	-4,315	0	2,102	0
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	14576	45204	-4,651	0	1,913	0,001
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	230,5	440,5	-0,469	0,639	0,4	0,997
	Informacinės technologijos						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	10356,5	18741,5	-3,967	0	1,828	0,003
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	12142,5	20788,5	-2,445	0,014	1,1	0,178
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	12583	21763	-2,256	0,024	1,122	0,161
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	12819,5	21597,5	-1,172	0,241	0,545	0,928
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	11984	20240	-1,92	0,055	1,266	0,081
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	13210,5	21856,5	-0,644	0,519	0,41	0,996
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	12977	35982	-0,74	0,459	0,469	0,981
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	10239,5	19017,5	-3,943	0	2,071	0
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	11179	31079	-2,073	0,038	1,02	0,249
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	9360,5	26380,5	-3,2	0,001	1,46	0,028
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	8636	26027	-4,412	0	2,161	0
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	7584	23160	-3,935	0	1,734	0,005
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	271,5	622,5	-0,816	0,415	0,691	0,727

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	17864,5	44199,5	-1,821	0,069	1,132	0,154
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	16409	38354	-1,793	0,073	1,105	0,174
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	16971,5	41061,5	-1,357	0,175	0,771	0,592
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	16565,5	40218,5	-1,383	0,167	0,867	0,44
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	15893	40424	-2,514	0,012	1,225	0,099
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	16767,5	40638,5	-1,161	0,246	0,671	0,759
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	17311,5	42287,5	-1,235	0,217	0,706	0,702
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	18159,5	32694,5	-0,606	0,545	0,399	0,997
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	13565	32093	-2,408	0,016	1,172	0,128
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	12047,5	30002,5	-3,471	0,001	1,543	0,017
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	10729	28684	-4,877	0	2,404	0
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	9804,5	24000,5	-3,773	0	1,666	0,008
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	211	511	-1,66	0,097	1,155	0,139
	Fizika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	12114	21430	-6,273	0	-0,279	2,674
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	13715,5	23306,5	-4,629	0	-0,227	2,176
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	13285,5	21670,5	-4,06	0	-0,242	2,264
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	14491	23536	-3,638	0	-0,208	1,978
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	8671	16927	-8,912	0	-0,44	4,135
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	10834	19480	-6,791	0	-0,325	3,069
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	16200	25245	-1,908	0,056	-0,124	1,172
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	10662	19978	-7,954	0	-0,414	3,962
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	14605,5	45481,5	-1,06	0,289	-0,045	0,741
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	13198	43826	-3,029	0,002	-0,001	1,481
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	10654,5	37450,5	-4,455	0	0	2,191
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	10940	37505	-2,254	0,024	-0,022	1,075
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	191,5	444,5	-0,474	0,635	-0,096	0,542

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Matematika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	7132	13237	-0,249	0,803	0,34	1
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	6794,5	12789,5	-0,363	0,717	0,531	0,941
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	6628,5	12514,5	-0,67	0,503	0,791	0,559
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	6694	12580	-0,004	0,997	0,522	0,948
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	6202,5	13342,5	-0,475	0,635	0,355	1
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	5809	13312	-1,06	0,289	0,613	0,846
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	6069	13572	-0,893	0,372	0,713	0,69
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	6513,5	13534,5	-0,074	0,941	0,725	0,67
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	6060	13320	-1,345	0,179	0,826	0,502
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	5119	11674	-2,43	0,015	1,171	0,129
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	4898,5	10569,5	-1,523	0,128	0,693	0,723
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	3740	8300	-2,036	0,042	0,959	0,317
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	114,5	465,5	-0,564	0,573	0,269	1

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 11. ***Tęsinys***

Miesto vidurinės mokyklos

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	**Mann-Whitney U**	**Wilcoxon W**	**Z**	**p**	**Kolmogorov-Smirnov Z**	**p**
	Chemija						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	1348,5	2089,5	-0,003	0,997	0,312	1
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	1149,5	1852,5	-1,363	0,173	0,84	0,48
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	939	1500	-1,391	0,164	0,899	0,394
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	1024	1585	-0,495	0,621	0,426	0,993
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	1275,5	3760,5	-0,139	0,889	0,359	1
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	1093,5	1723,5	-0,812	0,417	0,399	0,997
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	1003	1531	-0,168	0,867	0,361	0,999
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	1098	1728	-1,225	0,22	0,878	0,424
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	667	2497	-1,914	0,056	1,281	0,075
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	1002	2832	-0,501	0,616	0,313	1
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	829	2369	-0,83	0,407	0,413	0,996
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	750,5	2346,5	-2,045	0,041	0,725	0,669
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	1,5	2,5	-0,837	0,403		
	Informacinės technologijos						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	373	563	-1,304	0,192	0,89	0,406
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	339,5	510,5	-1,599	0,11	0,784	0,57
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	413,5	584,5	-0,532	0,595	0,574	0,897
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	393,5	1569,5	-0,227	0,82	0,156	1
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	347	500	-1,255	0,209	0,91	0,379
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	436	1661	-0,414	0,679	0,231	1
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	411,5	564,5	-0,075	0,94	0,256	1
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	388	578	-1,104	0,27	0,632	0,819
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	456	1537	-0,761	0,447	0,496	0,967
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	373,5	1408,5	-1,965	0,049	0,757	0,616
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	314	1395	-2,778	0,005	1,193	0,116
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	370	1451	-1,088	0,276	0,408	0,996
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	8,5	14,5	-0,154	0,877	0,236	1

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	769	1175	-0,405	0,685	0,594	0,872
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	782	2378	-0,02	0,984	0,309	1
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	806	2576	-0,19	0,85	0,29	1
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	595	2080	-1,378	0,168	0,629	0,824
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	738,5	2278,5	-0,316	0,752	0,296	1
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	799,5	2395,5	-0,119	0,906	0,436	0,991
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	834,5	2487,5	-0,438	0,661	0,477	0,977
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	728	1163	-0,974	0,33	0,655	0,784
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	773	2048	-0,022	0,982	0,214	1
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	503	1728	-2,223	0,026	0,965	0,309
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	582	1758	-1,302	0,193	0,563	0,909
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	592,5	1627,5	-0,923	0,356	0,412	0,996
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	1	22	-1,058	0,29		
	Fizika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	425,5	678,5	-2,385	0,017	1,171	0,129
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	404	657	-2,477	0,013	1,406	0,038
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	392,5	645,5	-2,807	0,005	1,332	0,057
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	544	820	-0,877	0,38	1,106	0,173
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	328,5	559,5	-3,187	0,001	1,502	0,022
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	342,5	552,5	-2,411	0,016	1,348	0,053
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	315,5	505,5	-2,315	0,021	1,282	0,075
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	283,5	514,5	-4,114	0	1,976	0,001
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	443,5	1478,5	-0,532	0,595	0,24	1
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	416,5	1497,5	-0,828	0,408	0,39	0,998
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	332	1367	-1,942	0,052	0,778	0,58
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	349	1295	-0,565	0,572	0,167	1
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	5,5	8,5	-0,192	0,847	0,204	1

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	**Mann-Whitney U**	**Wilcoxon W**	**Z**	**p**	**Kolmogorov-Smirnov Z**	**p**
	Matematika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	112,5	265,5	-0,586	0,558	0,531	0,94
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	102,5	255,5	-0,971	0,332	0,598	0,867
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	95	200	-0,145	0,885	0,567	0,905
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	79	157	-0,267	0,789	0,545	0,928
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	79	184	-0,953	0,34	0,756	0,617
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	104	209	-0,046	0,963	0,154	1
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	93,5	198,5	-0,236	0,814	0,378	0,999
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	74,5	194,5	-1,373	0,17	0,974	0,299
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	96	174	-0,315	0,753	0,403	0,997
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	112,5	232,5	-0,371	0,711	0,325	1
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	95,5	200,5	-1,044	0,296	0,617	0,841
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	63	129	-0,256	0,798	0,236	1
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	0	3	-1,225	0,221		

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 11. ***Tęsinys***
Miesto gimnazijos

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	**Mann-Whitney U**	**Wilcoxon W**	**Z**	**p**	**Kolmogorov-Smirnov Z**	**p**
	Chemija						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	3936,5	6081,5	-0,181	0,856	0,211	1
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	3524	5415	-0,331	0,74	0,535	0,938
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	2823,5	4419,5	-1,506	0,132	1,006	0,264
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	2913,5	4743,5	-1,73	0,084	1,406	0,038
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	3327	5343	-1,974	0,048	1,172	0,128
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	3081	4972	-2,044	0,041	1,523	0,019
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	3259,5	9929,5	-0,44	0,66	0,306	1
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	3913,5	5993,5	-0,386	0,7	0,389	0,998
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	2684,5	8355,5	-0,969	0,333	0,477	0,977
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	2111	6864	-2,368	0,018	1,123	0,161
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	2035,5	6788,5	-2,284	0,022	0,962	0,313
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	1702	5707	-1,797	0,072	0,687	0,732
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	22,5	88,5	-0,652	0,514	0,472	0,979
	Informacinės technologijos						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	751	1346	-2,408	0,016	1,272	0,079
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	877,5	1543,5	-1,808	0,071	1,099	0,178
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	845,5	1440,5	-1,642	0,101	1,071	0,201
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	845	1511	-1,91	0,056	0,922	0,363
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	767,5	1362,5	-2,449	0,014	1,291	0,071
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	720,5	1315,5	-2,399	0,016	1,489	0,024
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	920	1481	-0,997	0,319	0,497	0,966
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	754,5	1495,5	-2,896	0,004	1,561	0,015
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	897,5	1492,5	-0,216	0,829	0,159	1
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	784	1379	-0,387	0,699	0,251	1
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	788	2013	-0,763	0,446	0,848	0,468
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	587,5	993,5	-0,246	0,806	0,345	1
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	33	54	0	1	0,448	0,988

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	1936,5	4786,5	-0,61	0,542	0,539	0,933
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	1551	3696	-1,434	0,152	0,875	0,427
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	1661,5	3939,5	-0,794	0,427	0,889	0,409
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	1745	3123	-0,397	0,691	0,441	0,99
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	1869	4644	-0,288	0,773	0,448	0,988
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	1800	3126	-0,189	0,85	0,495	0,967
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	1654,5	2929,5	-0,662	0,508	0,764	0,603
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	1844,5	3384,5	-1,002	0,316	0,621	0,835
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	1371	3082	-0,955	0,34	0,465	0,982
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	1332,5	2413,5	-0,012	0,99	0,224	1
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	1145,5	3036,5	-1,756	0,079	0,797	0,549
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	935	1715	-0,666	0,505	0,355	1
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	16,5	31,5	-0,562	0,574	0,395	0,998
	Fizika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	1173	1953	-3,698	0	1,726	0,005
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	1453	2314	-2,254	0,024	1,44	0,032
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	1154	1784	-2,656	0,008	1,371	0,047
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	1334,5	2075,5	-2,476	0,013	1,256	0,085
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	865	1606	-5,07	0	2,358	0
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	1006	1786	-4,367	0	2,457	0
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	1525	2345	-1,754	0,079	0,971	0,302
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	1237,5	2017,5	-3,45	0,001	1,67	0,008
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	1506,5	5247,5	-0,28	0,78	0,247	1
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	1340,5	4743,5	-1,063	0,288	0,491	0,969
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	1150	4231	-2,08	0,038	0,901	0,391
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	1147	1643	0	1	0,242	1
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	16	61	-0,951	0,342	0,677	0,749

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Matematika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	510	975	-1,293	0,196	0,68	0,744
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	436	842	-1,643	0,1	0,971	0,302
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	488	839	-1,073	0,283	0,7	0,712
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	559,5	1024,5	-0,335	0,738	0,327	1
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	484	890	-0,833	0,405	0,462	0,983
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	500	935	-0,32	0,749	0,234	1
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	445	880	-1,345	0,178	0,842	0,478
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	554,5	1257,5	-0,007	0,995	0,337	1
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	477,5	912,5	-1,074	0,283	0,894	0,401
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	410,5	906,5	-0,525	0,599	0,287	1
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	424	802	-1,128	0,259	0,473	0,979
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	333	768	-0,014	0,989	0,188	1
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	15	30	0	1	0,385	0,998

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 11. ***Tęsinys***

Rajono vidurinės mokyklos

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	**Mann-Whitney U**	**Wilcoxon W**	**Z**	**p**	**Kolmogorov-Smirnov Z**	**p**
	Chemija						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	503,5	1283,5	-2,559	0,01	1,453	0,029
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	655	1358	-0,713	0,476	0,38	0,999
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	680,5	1500,5	-0,422	0,673	0,895	0,4
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	753,5	1533,5	-0,073	0,942	0,226	1
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	739,5	1519,5	-0,016	0,987	0,391	0,998
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	654	1395	-0,928	0,354	0,832	0,493
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	530,5	1233,5	-1,371	0,17	0,678	0,748
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	606	1386	-1,342	0,18	0,746	0,634
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	627,5	1293,5	-0,47	0,638	0,568	0,904
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	568,5	1348,5	-1,671	0,095	0,814	0,522
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	443,5	971,5	-1,671	0,095	0,869	0,437
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	426	1021	-1,757	0,079	0,837	0,486
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	20,5	35,5	-0,828	0,408	0,607	0,855
	Informacinės technologijos						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	447	1077	-1,318	0,187	0,93	0,352
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	463,5	1024,5	-1,496	0,135	0,967	0,307
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	609,5	1389,5	-0,407	0,684	0,572	0,9
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	482	1112	-1,033	0,301	0,905	0,385
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	456	862	-0,491	0,624	0,732	0,657
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	531	1027	-0,563	0,573	0,684	0,738
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	366	894	-2,611	0,009	1,526	0,019
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	393	1023	-0,933	0,351	1,006	0,264
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	413,5	878,5	-1,022	0,307	0,771	0,593
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	339,5	717,5	-1,479	0,139	1,012	0,257
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	351,5	757,5	-0,738	0,46	0,802	0,541
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	282	688	-1,83	0,067	1,133	0,154
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	29,5	44,5	-0,054	0,957	0,751	0,625

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	484,5	980,5	-1,136	0,256	0,745	0,636
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	282,5	633,5	-2,621	0,009	1,235	0,095
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	277,5	683,5	-2,682	0,007	1,277	0,077
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	449	945	-0,676	0,499	0,556	0,917
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	336	801	-2,085	0,037	1,271	0,079
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	408,5	814,5	-0,799	0,425	0,552	0,921
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	450	915	-0,65	0,516	0,541	0,932
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	395,5	891,5	-0,126	0,9	0,644	0,801
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	306,5	771,5	-2,462	0,014	1,42	0,035
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	362,5	827,5	-1,684	0,092	0,974	0,299
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	270,5	705,5	-2,783	0,005	1,638	0,009
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	230,5	608,5	-3,327	0,001	1,766	0,004
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	19	124	-2,601	0,009	1,531	0,018
	Fizika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	307,5	937,5	-3,121	0,002	1,629	0,01
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	430	1025	-2,025	0,043	1,152	0,141
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	434	962	-1,447	0,148	1,037	0,232
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	389,5	950,5	-2,807	0,005	1,431	0,033
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	323	819	-3,548	0	1,712	0,006
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	450	1080	-2,133	0,033	1,398	0,04
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	580	1321	-0,57	0,569	0,583	0,886
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	394	989	-2,568	0,01	1,511	0,021
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	493	1054	-0,931	0,352	0,587	0,881
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	537,5	1240,5	-1,724	0,085	0,856	0,456
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	336	771	-1,383	0,167	0,702	0,708
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	466	1132	-0,627	0,531	0,567	0,905
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	17,5	23,5	-0,281	0,779	0,16	1

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Matematika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	366,5	666,5	-0,507	0,612	0,438	0,991
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	345,5	906,5	-0,313	0,754	0,606	0,857
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	339,5	969,5	-0,776	0,438	0,539	0,933
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	330	891	-1,37	0,171	0,827	0,5
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	259	490	-1,787	0,074	0,903	0,388
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	274	505	-1,016	0,31	0,641	0,805
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	308,5	633,5	-1,392	0,164	0,792	0,557
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	311,5	872,5	-0,367	0,713	0,38	0,999
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	290	566	-1,436	0,151	0,641	0,806
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	368	719	-0,852	0,394	0,61	0,851
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	209,5	380,5	-1,243	0,214	0,512	0,956
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	200,5	410,5	-1,81	0,07	0,998	0,272
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	18	24	-0,565	0,572	0,422	0,994

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 11. ***Tęsinys***
Rajono gimnazijos

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	**Mann-Whitney U**	**Wilcoxon W**	**Z**	**p**	**Kolmogorov-Smirnov Z**	**p**
	Chemija	2011,5	5666,5	-0,533	0,594	0,587	0,88
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	2263	3748	-0,488	0,625	0,212	1
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	2320	3860	-0,077	0,939	0,383	0,999
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	2179	3505	-0,178	0,859	0,414	0,995
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	2121	3396	-0,136	0,892	0,33	1
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	2005	6010	-0,8	0,423	0,583	0,886
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	1845	5761	-1,992	0,046	1,189	0,118
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	2188	3566	-0,107	0,915	0,371	0,999
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	1413,5	4339,5	-2,124	0,034	0,919	0,367
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	1186	3742	-3,154	0,002	1,329	0,058
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	1153	3638	-3,099	0,002	1,72	0,005
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	955	3301	-3,383	0,001	1,5	0,022
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	2,5	8,5	-0,899	0,369	0,816	0,518
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	2011,5	5666,5	-0,533	0,594	0,587	0,88
	Informacinės technologijos						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	1195,5	2056,5	-1,634	0,102	0,762	0,607
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	1147,5	2050,5	-2,374	0,018	0,97	0,304
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	1354	2344	-1,268	0,205	0,787	0,565
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	1444	3859	-0,473	0,636	0,543	0,93
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	1364,5	3849,5	-0,656	0,512	0,366	0,999
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	1288,5	3844,5	-1,054	0,292	0,545	0,928
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	1343,5	3828,5	-0,823	0,41	0,683	0,739
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	1154	1974	-1,681	0,093	1,119	0,164
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	1119,5	3534,5	-1,794	0,073	0,924	0,361
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	848,5	2928,5	-2,871	0,004	1,25	0,088
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	780,5	2796,5	-3,931	0	1,857	0,002
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	694,5	2464,5	-3,647	0	1,592	0,013
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	4,5	7,5	-0,205	0,838	0,359	1

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Integruotas gamtos mokslų kursas						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	1212,5	3357,5	-2,967	0,003	1,343	0,054
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	1683	3636	-0,299	0,765	0,422	0,994
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	1727,5	3212,5	-0,152	0,879	0,254	1
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	1348,5	3301,5	-2,015	0,044	1,075	0,198
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	1123,5	3076,5	-3,397	0,001	1,459	0,028
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	1230,5	3183,5	-2,226	0,026	1,023	0,246
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	1274,5	3419,5	-2,555	0,011	1,128	0,157
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	1504,5	3584,5	-1,448	0,148	0,739	0,646
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	1099	2584	-1,756	0,079	0,858	0,453
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	974	2352	-2,837	0,005	1,213	0,105
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	846	2172	-3,345	0,001	1,73	0,005
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	697	1732	-3,289	0,001	1,544	0,017
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	3,5	6,5	-0,25	0,803	0,289	1
	Fizika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	1286,5	2106,5	-2,926	0,003	1,375	0,046
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	1397,5	2258,5	-2,196	0,028	1,188	0,119
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	1585	2405	-0,723	0,47	0,541	0,932
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	1526,5	2346,5	-1,23	0,219	0,834	0,49
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	786	1527	-5,161	0	2,512	0
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	1052,5	1755,5	-3,481	0	1,486	0,024
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	1763	2666	-0,646	0,518	0,739	0,646
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	927	1830	-5,121	0	2,667	0
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	1228	4714	-1,492	0,136	0,96	0,315
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	1093	4496	-2,176	0,03	1,136	0,151
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	1011,5	4171,5	-3,086	0,002	1,85	0,002
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	912	3915	-2,347	0,019	1,176	0,126
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……	0	3	-1,225	0,221		

Priedas 11. ***Tęsinys***

	Šio/šių dalyką/-o NEpasirinkau, nes ...	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Matematika						
1.	... šis dalykas man visiškai neįdomus	798,5	1326,5	-0,015	0,988	0,072	1
2.	... jaučiau, kad šis dalykas man visiškai nesiseks	772,5	1997,5	-0,364	0,716	0,247	1
3.	... nesijaučiu turinti(-s) reikalingų šiam dalykui gebėjimų	804,5	2029,5	-0,039	0,969	0,146	1
4.	… šio dalyko žinių negaliu praktiškai pritaikyti savo gyvenime	629,5	1805,5	-1,227	0,22	0,901	0,391
5.	… šio dalyko mokymasis visiškai nesisieja su mano asmeniniais tikslais	602,5	1637,5	-1,272	0,203	0,61	0,851
6.	… galvojau, kad šio dalyko žinios man bus visiškai nereikalingos	636,5	1911,5	-1,017	0,309	0,526	0,945
7.	... anksčiau visiškai nesidomėjau/nesimokiau šio dalyko	632	1713	-1,211	0,226	0,62	0,837
8.	... neplanuoju įgyti su šiuo dalyku susijusios specialybės	626,5	1754,5	-1,529	0,126	0,914	0,374
9.	... šio dalyko mokytoja(-s) nemaloniai elgiasi su moksleivėmis(-iais)	618	1746	-1,795	0,073	0,917	0,37
10.	... man patarė šio dalyko nesirinkti tėvai	447	1350	-2,568	0,01	1,155	0,138
11.	... šio dalyko nepasirinko mano draugė/s(-as/-ai)	435,5	1176,5	-2,066	0,039	1,094	0,182
12.	... mokyklos konsultantė(-as), kuri(-s) padėjo sudaryti mokymosi 11 klasėje programą, man patarė nepasirinkti šio dalyko	423	1053	-1,369	0,171	0,691	0,727
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink) ……						

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 12. Dalykų nepasirinkimo priežastys. Kategorija „kita“

4. Kai kurie iš aukščiau įvardintų mokymosi dalykų yra privalomi, o kai kuriuos galėjai pasirinkti. Kas ir kaip stipriai nulėmė tai, jog kai kurių iš jų nepasirinkai?

‚Kita‘ kategorijos

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Profesinio intereso stoka	Susidomėjimo trūkumas	…kiti dalykai domina labiau…,
	Polinkio trūkumas	…šis dalykas manęs neatitinka…, …man nepatinka šie mokslai…, …man nepatinka šis mokslas…,
Menka profesinio pasirinkimo motyvacija	Naudos ateityje trūkumas	…šių dalykų man neprireiks…, …Pats buvau nusprendęs, ko man reikia…, …nes to dalyko ateityje nemanau, kad prireiks…, …šio dalyko egzamino nereiks stojant į universitetą…, ...turimu ziniu pakanka…,
	Vidinė motyvacija	…Tiesiog nenorėjau…,
Įtakos	Šeimos narių įtaka	…sesuo…,
	Draugų įtaka	…man patarė šio dalyko nesirinkti draugai…, …mūsų mokykloje tai nėra populiaru…,
	Mokytojų įtaka	…nepatiko mokytojas…, …taip liepė mokytoja…, …mokytoja nežmoniška…, …mokytoja nesudomino…,
Apribojimai renkantis	Negalia	…negalėjau šio dalyko pasirinkti dėl savo negalios (sergu epilepsija)…,
	Krūvio apribojimai	…neužteko pamokų (galima tik 32)…, …neliko valandų…, …neužteks laiko išmokti kurso…, …Per plati apimtis programos…, …Didelis krūvis…, …Netilpau į pamokų sk…, …pritrūko valandų skaičiaus…, …netilpo į valandas…, …neužteko valandų juos pasirinkti…, …netilpo mano pasirenkamų dalykų sąraše…, …Neliko vietos…, …pritrūko valandų skaičiaus…, …negalėjau pasirinkti…, …padidėtų mokslo krūvis…, …nėjo pasirinkti kito dalyko nes neužteko valandų…,
	Pamokų organizavimo trūkumai	…metus nevyko chemijos pamokos…, …Nepatinka pamokos…, …man nepatinka mokytis šio dalyko…, …per 2m. neįgavau žinių, todėl nusprendžiau negaišti laiko…, …per pamoką nebuvo įmanoma išmokti ko nors naudinga…,
	Ribotas pasirinkimas	…toks dalykas nemokomas mano mokykloje…, …tokio dalyko mūsų mokykloje nėra…, …net nežinau, ar toks kursas yra mūsų mokykloje…, …tokio kurso nėra…, …tokio dalyko nebuvo apskritai…, …nebuvo įtraukta į pasirinkimų programą 11 klasėje…, …nebuvo galimybės…, …nėra įtraukta į mokymo programą…, …šio kurso mūsų mokykloje nėra…,
	Gabumų stoka	…šį dalyką mokosi tam gabūs…,
	Nesėkmės mokantis	...tiesiog nesiseka…, ...visiškai nesuprantu…

Priedas 13. Teigiama ir neigiama motyvacija studijuoti fizinių ir technologijos mokslų sritis pagal lytį

	Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
Teigiama motyvacija												
Chemija	235	2,5	1,132	138	2,6	1,136	15399	43129	-0,815	0,415	0,649	0,793
Informatika	280	2,7	0,954	190	3,2	1,009	19934	59274	-4,624	0	1,95	0,001
Fizika	233	2,4	0,968	181	3,0	1,054	13543,5	40804,5	-6,259	0	2,973	0
Matematika	335	3,0	1,056	208	3,2	1,009	32187	88467	-1,496	0,135	1,051	0,22
Inžinerija	216	2,8	1,060	162	3,3	1,054	12660,5	36096,5	-4,608	0	1,975	0,001
Neigiama motyvacija												
Chemija	261	2,7	1,113	147	2,6	1,079	18167	29045	-0,894	0,371	0,569	0,903
Informatika	299	2,5	0,984	204	2,3	1,008	26428	47338	-2,56	0,01	1,238	0,093
Fizika	257	2,9	1,056	193	2,4	0,926	17293	36014	-5,524	0	2,414	0
Matematika	341	2,3	1,024	225	2,3	0,981	37865,5	63290,5	-0,263	0,793	0,655	0,785
Inžinerija	244	2,5	1,090	179	2,2	0,986	18069	34179	-3,055	0,002	1,478	0,025

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 13. ***Tęsinys***

Miesto vidurinė mokyklas

	Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
Teigiama motyvacija												
Chemija	51	2,4	1,206	25	2,3	1,035	629	954	-0,095	0,9	0,642	0,804
Informatika	56	2,6	1,038	36	2,8	0,910	957,5	2553,5	-0,405	0,7	0,567	0,905
Fizika	52	2,3	0,942	32	2,9	0,997	592,5	1970,5	-2,211	0,0	1,573	0,014
Matematika	74	2,9	1,055	37	3,2	0,936	1172,5	3947,5	-1,232	0,2	0,94	0,34
Inžinerija	49	2,6	1,206	29	3,4	0,780	448,5	1673,5	-2,714	0,0	1,589	0,013
Neigiama motyvacija												
Chemija	64	2,7	1,097	31	2,7	1,056	973	3053	-0,152	0,9	0,41	0,996
Informatika	68	2,6	1,115	42	2,3	0,943	1177	2080	-1,563	0,1	1,149	0,143
Fizika	65	2,9	1,121	40	2,3	0,879	948	1768	-2,332	0,0	1,464	0,027
Matematika	81	2,4	1,042	47	2,3	0,929	1745	2873	-0,789	0,4	0,915	0,372
Inžinerija	58	2,6	1,168	38	2,2	0,972	839,5	1580,5	-1,977	0,0	1,096	0,181

Miesto gimnazija

	Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
Teigiama motyvacija												
Chemija	78	2,4	1,192	42	2,6	1,188	1467,5	4548,5	-0,941	0,3	0,632	0,82
Informatika	94	2,7	0,979	57	3,3	0,996	1820,5	6285,5	-3,303	0,0	1,424	0,035
Fizika	77	2,4	1,003	60	3,2	1,087	1375	4378	-4,064	0,0	2,049	0
Matematika	112	3,1	1,158	64	3,2	1,085	3397,5	9725,5	-0,575	0,6	0,627	0,827
Inžinerija	71	2,9	1,091	44	3,5	1,091	1037,5	3593,5	-3,024	0,0	1,368	0,047
Neigiama motyvacija												
Chemija	83	2,6	1,187	46	2,4	1,036	1679	2760	-1,138	0,3	0,754	0,621
Informatika	103	2,5	1,005	63	2,1	0,977	2581	4597	-2,222	0,0	1,282	0,075
Fizika	90	2,9	1,039	63	2,3	0,919	1902	3918	-3,472	0,0	1,391	0,042
Matematika	116	2,3	1,081	71	2,3	0,986	3973	6529	-0,407	0,7	0,705	0,703
Inžinerija	82	2,5	1,104	47	1,9	0,870	1315	2443	-3,017	0,0	1,635	0,01

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 13. ***Tęsinys***

Rajono vidurinė mokykla

	Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
Teigiama motyvacija												
Chemija	34	2,4	1,028	28	2,7	1,140	405	1000	-1,008	0,3	0,626	0,829
Informatika	45	2,7	0,777	45	3,3	1,045	622,5	1657,5	-3,158	0,0	1,687	0,007
Fizika	37	2,4	0,941	39	3,4	1,025	353	1056	-3,842	0,0	1,727	0,005
Matematika	49	2,7	0,911	45	3,4	0,984	648	1873	-3,448	0,0	1,702	0,006
Inžinerija	33	2,6	0,807	38	3,5	1,167	327	888	-3,47	0,0	1,89	0,002
Neigiama motyvacija												
Chemija	35	2,7	1,188	29	3,0	1,166	440	1070	-0,915	0,4	0,612	0,848
Informatika	43	2,5	0,900	43	2,2	1,041	762,5	1708,5	-1,407	0,2	1,078	0,195
Fizika	34	2,8	1,008	37	2,4	1,004	467	1170	-1,878	0,1	1,195	0,115
Matematika	48	2,4	0,916	45	2,5	1,115	1053	2229	-0,209	0,8	0,428	0,993
Inžinerija	36	2,7	1,035	37	2,4	1,163	535	1238	-1,455	0,1	0,686	0,734

Rajono gimnazija

	Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
Teigiama motyvacija												
Chemija	72	2,6	1,071	43	2,5	1,152	1500,5	2446,5	-0,275	0,8	0,39	0,998
Informatika	85	2,8	0,965	52	3,2	1,006	1754	5409	-2,029	0,0	1,338	0,056
Fizika	67	2,4	0,980	50	2,8	0,996	1311,5	3589,5	-2,009	0,0	1,273	0,078
Matematika	100	3,1	0,981	62	2,9	0,947	2587	4540	-1,773	0,1	1,397	0,04
Inžinerija	63	2,8	1,028	51	3,0	1,018	1534	3550	-0,414	0,7	0,411	0,996
Neigiama motyvacija												
Chemija	79	2,8	1,024	41	2,5	1,030	1399,5	2260,5	-1,23	0,2	0,757	0,615
Informatika	85	2,5	0,897	56	2,5	1,037	2335,5	5990,5	-0,189	0,9	0,526	0,945
Fizika	68	3,1	1,038	53	2,5	0,928	1211,5	2642,5	-3,114	0,0	1,243	0,091
Matematika	96	2,3	1,002	62	2,3	0,913	2891	7547	-0,306	0,8	0,637	0,811
Inžinerija	68	2,4	1,040	57	2,4	0,928	1918,5	3571,5	-0,098	0,9	0,494	0,968

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 14. Priklausomybė tarp konkrečių dalykų mokymosi rezultatų ir motyvacijos studijuoti atskiras mokslų sritis

Lytis	Mokymosi dalykai	Kriterijai	Teigiama motyvacija studijuoti:					Neigiama motyvacija studijuoti:				
			Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją	Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją
Merginos	Chemija	R_S	,393(**)	0,152	,238(*)	,220(**)	0,156	-0,106	0,091	-0,006	-0,088	-0,029
		p	0	0,074	0,011	0,004	0,097	0,175	0,27	0,95	0,244	0,747
		N	150	139	114	172	114	165	148	123	176	127
	Informacinės technologijos	R_S	0,14	,135(*)	0,136	,165(**)	,208(**)	-0,02	-0,073	-0,124	-,145(*)	-,214(**)
		p	0,073	0,037	0,072	0,01	0,008	0,788	0,258	0,092	0,025	0,004
		N	165	237	176	243	160	175	242	185	241	176
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	0,034	0,038	-0,009	,197(*)	0,114	-0,04	-0,125	-0,007	-,191(*)	-,219(*)
		p	0,733	0,662	0,926	0,013	0,238	0,657	0,135	0,943	0,014	0,014
		N	106	132	111	158	109	126	144	122	167	124
	Fizika	R_S	,231(*)	0,107	,217(**)	,264(**)	,201(*)	-,195(*)	-0,063	-0,125	-,268(**)	-,311(**)
		p	0,011	0,189	0,006	0	0,027	0,029	0,422	0,103	0	0
		N	121	152	160	187	121	125	163	170	190	134
	Matematika	R_S	,298(**)	,158(**)	,160(*)	,422(**)	,167(*)	-,188(**)	-0,039	-0,085	-,238(**)	-,149(*)
		p	0	0,008	0,015	0	0,015	0,002	0,509	0,179	0	0,021
		N	231	277	230	330	214	256	295	254	335	240
vaikinas	Chemija	R_S	,282(**)	,335(**)	,250(*)	,361(**)	,433(**)	-0,164	-0,15	-,302(**)	-,228(*)	-0,195
		p	0,006	0,001	0,019	0	0	0,107	0,143	0,003	0,017	0,059
		N	93	89	88	100	88	98	97	96	109	94
	Informacinės technologijos	R_S	0,06	,256(**)	0,136	0,115	0,13	-0,066	-0,14	-0,079	-0,09	-,197(*)
		p	0,535	0,001	0,093	0,133	0,138	0,479	0,058	0,32	0,22	0,018
		N	111	171	153	173	131	119	185	161	186	144
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	0,128	0,194	0,097	,333(**)	,446(**)	-0,236	-0,191	-,315(*)	-0,206	-0,221
		p	0,362	0,107	0,463	0,003	0,001	0,086	0,108	0,012	0,07	0,087
		N	53	70	59	78	57	54	72	63	78	61
	Fizika	R_S	0,105	,192(*)	,298(**)	,280(**)	,272(**)	-0,105	-0,079	-0,148	-0,109	-0,133
		p	0,272	0,017	0	0	0,002	0,25	0,311	0,056	0,137	0,109
		N	112	155	160	171	132	122	167	166	186	147
	Matematika	R_S	0,165	0,128	,180(*)	,302(**)	,251(**)	0,017	-0,013	-0,066	-0,104	-0,101
		p	0,055	0,081	0,016	0	0,001	0,843	0,857	0,365	0,125	0,184
		N	136	188	178	205	159	143	200	188	219	175

** koreliacija reikšminga kai p<0,01; * koreliacija reikšminga kai p<0,05

Priedas 14. ***Tęsinys***

Miesto vidurinė mokykla ir miesto gimnazija (tik mergaitės)

Mokymosi įstaigos tipas	Mokymosi dalykai	Kriterijai	Teigiama motyvacija studijuoti:					Neigiama motyvacija studijuoti:				
			Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją	Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją
Vidurinė mokykla	Chemija	R_S	,420(*)	-0,004	,527(*)	0,194	0,11	0,039	0,222	0,204	0,01	0,048
		p	0,017	0,984	0,012	0,264	0,593	0,816	0,247	0,298	0,955	0,805
		N	32	24	22	35	26	38	29	28	37	29
	Informacinės technologijos	R_S	-0,102	0,131	-0,051	0,051	0,205	0,297	-0,168	0,087	0,018	-0,24
		p	0,626	0,433	0,818	0,756	0,348	0,111	0,265	0,654	0,913	0,218
		N	25	38	23	39	23	30	46	29	40	28
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	0,339	0,069	0,28	0,321	,494(*)	-0,109	0,047	0,11	-0,239	-0,038
		p	0,133	0,779	0,207	0,074	0,023	0,587	0,828	0,585	0,174	0,856
		N	21	19	22	32	21	27	24	27	34	25
	Fizika	R_S	0,103	-0,127	0,226	0,171	0,004	-0,063	-0,04	-0,075	-0,286	-0,34
		p	0,608	0,535	0,179	0,279	0,984	0,744	0,831	0,632	0,057	0,062
		N	27	26	37	42	28	29	31	43	45	31
	Matematika	R_S	,334(*)	0,162	,393(**)	,510(**)	0,216	-0,161	-0,22	-0,158	-,321(**)	-0,196
		p	0,018	0,238	0,004	0	0,136	0,207	0,073	0,211	0,004	0,141
		N	50	55	51	73	49	63	67	64	80	58
Gimnazija	Chemija	R_S	,328(*)	,404(*)	0,343	,391(**)	-0,142	-0,03	0,005	-0,158	-0,085	0,065
		p	0,032	0,013	0,059	0,006	0,461	0,838	0,976	0,345	0,546	0,704
		N	43	37	31	48	29	48	44	38	53	37
	Informacinės technologijos	R_S	0,226	,308(**)	,312(*)	,297(**)	,383(**)	-0,241	-0,159	-,295(*)	-,282(**)	-,274(*)
		p	0,083	0,005	0,011	0,005	0,004	0,059	0,136	0,011	0,006	0,027
		N	60	83	65	89	56	62	89	74	93	65
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	-0,036	0,004	0,211	0,279	-0,023	-0,14	-0,107	-0,16	-0,241	-0,284
		p	0,858	0,981	0,262	0,082	0,91	0,436	0,517	0,366	0,099	0,116
		N	27	33	30	40	26	33	39	34	48	32
	Fizika	R_S	0,03	0,114	0,225	,266(*)	0,037	-0,229	-0,012	-0,207	-0,23	-0,174
		p	0,855	0,422	0,105	0,03	0,824	0,155	0,93	0,103	0,054	0,237
		N	40	52	53	67	39	40	60	63	71	48
	Matematika	R_S	,325(**)	,288(**)	,231(*)	,450(**)	0,083	-0,143	0,115	-0,057	-,214(*)	-0,071
		p	0,004	0,005	0,045	0	0,495	0,202	0,252	0,598	0,023	0,534
		N	77	93	76	110	70	81	101	88	113	80

** koreliacija reikšminga kai p<0,01; * koreliacija reikšminga kai p<0,05

Priedas 14. ***Tęsinys***

Rajono vidurinė mokykla ir rajono gimnazija (tik mergaitės)

Mokymosi įstaigos tipas	Mokymosi dalykai	Kriterijai	Teigiama motyvacija studijuoti:					Neigiama motyvacija studijuoti:				
			Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją	Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją
Vidurinė mokykla	Chemija	R_S	0,288	0,072	-0,26	-0,178	0,02	-0,224	-0,232	-0,305	-0,209	-0,113
		p	0,193	0,728	0,254	0,384	0,936	0,303	0,265	0,204	0,328	0,646
		N	22	26	21	26	18	23	25	19	24	19
	Informacinės technologijos	R_S	-0,06	-0,083	0,043	-0,26	0,073	0,152	-0,047	-0,076	-0,071	0,014
		p	0,785	0,629	0,831	0,131	0,735	0,489	0,795	0,73	0,694	0,947
		N	23	36	27	35	24	23	33	23	33	25
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	0,248	0,074	-0,171	0,095	0,128	0,301	-0,061	-0,016	0,038	-0,153
		p	0,336	0,702	0,485	0,637	0,569	0,211	0,758	0,948	0,852	0,497
		N	17	29	19	27	22	19	28	18	27	22
	Fizika	R_S	0,424	0,259	0,31	0,31	0,363	-0,337	-0,201	-,528(*)	-0,412	-0,086
		p	0,115	0,258	0,161	0,149	0,167	0,172	0,381	0,02	0,057	0,743
		N	15	21	22	23	16	18	21	19	22	17
	Matematika	R_S	0,183	0,044	-0,05	0,282	0,132	0,093	-0,068	0,07	-0,076	0,094
		p	0,308	0,774	0,774	0,053	0,465	0,602	0,665	0,692	0,612	0,59
		N	33	45	36	48	33	34	43	34	47	35
Gimnazija	Chemija	R_S	,424(**)	0,134	0,202	0,136	0,308	-0,184	0,119	0,097	-0,111	-0,066
		p	0,002	0,342	0,212	0,286	0,05	0,174	0,41	0,561	0,391	0,678
		N	53	52	40	63	41	56	50	38	62	42
	Informacinės technologijos	R_S	0,224	0,086	0,046	0,141	0,062	-0,055	0,087	-0,101	-0,096	-0,18
		p	0,095	0,449	0,723	0,213	0,644	0,677	0,463	0,447	0,414	0,176
		N	57	80	61	80	57	60	74	59	75	58
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	-0,066	0,108	-0,137	0,062	0,029	0,037	-0,131	0,155	-0,189	-,322(*)
		p	0,682	0,45	0,399	0,641	0,86	0,805	0,349	0,322	0,155	0,031
		N	41	51	40	59	40	47	53	43	58	45
	Fizika	R_S	,440(**)	0,22	0,155	0,236	,425(**)	-0,222	-0,153	-0,026	-,295(*)	-,452(**)
		p	0,005	0,114	0,294	0,083	0,008	0,181	0,285	0,864	0,034	0,004
		N	39	53	48	55	38	38	51	45	52	38
	Matematika	R_S	,385(**)	0,115	0,05	,332(**)	0,223	-,354(**)	-0,071	-0,13	-,239(*)	-,272(*)
		p	0,001	0,298	0,688	0,001	0,081	0,001	0,523	0,289	0,019	0,026
		N	71	84	67	99	62	78	84	68	95	67

** koreliacija reikšminga kai p<0,01; * koreliacija reikšminga kai p<0,05

Priedas 14. ***Tęsinys***

Miesto vidurinė mokykla ir miesto gimnazija (tik berniukai)

Mokymosi įstaigos tipas	Mokymosi dalykai	Kriterijai	Teigiama motyvacija studijuoti:					Neigiama motyvacija studijuoti:				
			Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją	Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją
Vidurinė mokykla	Chemija	R_S	0,2	0,036	0,258	0,236	0,248	-0,308	-0,09	-0,374	-0,213	-0,291
		p	0,425	0,886	0,353	0,33	0,336	0,2	0,714	0,127	0,341	0,242
		N	18	18	15	19	17	19	19	18	22	18
	Informacinės technologijos	R_S	0,325	-0,021	0,053	-0,069	-0,315	-0,087	0,055	-0,135	-0,04	0,191
		p	0,237	0,916	0,806	0,732	0,189	0,724	0,762	0,485	0,826	0,359
		N	15	29	24	27	19	19	33	29	33	25
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	0,191	-0,019	-0,341	-0,187	-0,009	-0,289	0,115	-0,171	0,14	0,421
		p	0,682	0,965	0,408	0,63	0,981	0,53	0,786	0,637	0,681	0,298
		N	7	8	8	9	9	7	8	10	11	8
	Fizika	R_S	0,339	0,165	,441(*)	0,26	0,284	-0,313	0,086	0,078	0,135	0,11
		p	0,132	0,391	0,017	0,158	0,188	0,128	0,624	0,666	0,413	0,555
		N	21	29	29	31	23	25	35	33	39	31
	Matematika	R_S	0,295	0,1	0,339	0,222	0,189	-0,08	0,041	-0,053	0,03	0,158
		p	0,153	0,562	0,058	0,186	0,327	0,675	0,797	0,747	0,842	0,35
		N	25	36	32	37	29	30	41	39	46	37
Gimnazija	Chemija	R_S	0,049	,628(**)	0,158	0,281	,478(*)	-0,238	-0,17	-0,141	-0,221	-0,232
		p	0,821	0,002	0,45	0,148	0,038	0,232	0,386	0,467	0,209	0,287
		N	24	22	25	28	19	27	28	29	34	23
	Informacinės technologijos	R_S	0,149	,381(**)	0,24	0,255	0,221	-0,08	-0,205	-0,035	-0,002	-0,289
		p	0,378	0,005	0,087	0,063	0,194	0,613	0,112	0,799	0,986	0,071
		N	37	54	52	54	36	42	61	54	62	40
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	0,061	0,078	0,107	0,212	0,192	-0,412	-0,359	-0,371	-0,368	-0,281
		p	0,859	0,783	0,727	0,414	0,572	0,143	0,143	0,174	0,122	0,377
		N	11	15	13	17	11	14	18	15	19	12
	Fizika	R_S	0,153	,301(*)	,369(**)	,390(**)	0,183	-0,062	-0,206	-0,079	-0,126	-0,169
		p	0,374	0,036	0,006	0,004	0,286	0,702	0,136	0,561	0,333	0,304
		N	36	49	54	54	36	40	54	57	61	39
	Matematika	R_S	0,049	,263(*)	0,205	,358(**)	0,059	0,135	-0,175	-0,037	-0,153	-0,165
		p	0,757	0,048	0,12	0,004	0,706	0,377	0,172	0,778	0,209	0,274
		N	42	57	59	63	43	45	62	62	69	46

** koreliacija reikšminga kai p<0,01; * koreliacija reikšminga kai p<0,05

Priedas 14. ***Tęsinys***

Rajono vidurinė mokykla ir rajono gimnazija (tik berniukai)

Mokymosi įstaigos tipas	Mokymosi dalykai	Kriterijai	Teigiama motyvacija studijuoti:					Neigiama motyvacija studijuoti:				
			Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją	Chemiją	Informatiką	Fiziką	Matematiką	Inžineriją
Vidurinė mokykla	Chemija	R_S	0,243	,502(*)	0,303	0,266	,435(*)	0,036	-0,245	-0,309	-0,331	-0,215
		p	0,275	0,012	0,14	0,232	0,03	0,871	0,271	0,151	0,114	0,337
		N	22	24	25	22	25	23	22	23	24	22
	Informacinės technologijos	R_S	-0,183	,440(**)	0,263	0,192	0,249	0,375	-0,201	-0,162	-0,183	-0,316
		p	0,404	0,004	0,14	0,247	0,177	0,071	0,22	0,391	0,277	0,089
		N	23	40	33	38	31	24	39	30	37	30
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	-0,244	0,363	0,027	0,14	,545(*)	0,051	-0,275	-0,368	-0,37	-0,309
		p	0,421	0,105	0,92	0,535	0,044	0,869	0,254	0,216	0,098	0,263
		N	13	21	16	22	14	13	19	13	21	15
	Fizika	R_S	0,033	,407(*)	0,211	0,103	0,256	0,091	-0,141	-,349(*)	-,385(*)	-0,343
		p	0,874	0,012	0,209	0,532	0,144	0,651	0,419	0,043	0,017	0,051
		N	26	37	37	39	34	27	35	34	38	33
	Matematika	R_S	0,274	,414(**)	0,191	0,258	,456(**)	-0,049	-0,231	-0,199	-,334(*)	-0,253
		p	0,159	0,005	0,244	0,088	0,004	0,803	0,137	0,245	0,027	0,131
		N	28	45	39	45	38	29	43	36	44	37
Gimnazija	Chemija	R_S	,457(*)	0,164	0,144	,578(**)	,458(*)	-0,018	0,011	-0,216	-0,008	0,021
		p	0,013	0,434	0,513	0,001	0,016	0,925	0,956	0,289	0,969	0,911
		N	29	25	23	31	27	29	28	26	29	31
	Informacinės technologijos	R_S	-0,033	0,277	0,217	0,197	0,272	-0,291	-0,211	-0,122	-0,14	-0,263
		p	0,85	0,057	0,158	0,154	0,071	0,095	0,133	0,409	0,311	0,068
		N	36	48	44	54	45	34	52	48	54	49
	Integr. gamtos mokslų k.	R_S	0,31	0,163	0,145	,648(**)	,564(**)	-0,059	-0,103	-0,235	-0,221	-0,216
		p	0,16	0,428	0,519	0	0,005	0,804	0,609	0,258	0,267	0,29
		N	22	26	22	30	23	20	27	25	27	26
	Fizika	R_S	0,068	-0,006	,332(*)	,449(**)	,476(**)	0,052	0,038	-0,272	-0,099	-0,051
		p	0,727	0,971	0,036	0,002	0,002	0,786	0,809	0,081	0,502	0,743
		N	29	40	40	47	39	30	43	42	48	44
	Matematika	R_S	0,152	-0,007	0,19	,450(**)	,292(*)	0,204	,271(*)	0,027	0,082	0,065
		p	0,342	0,961	0,195	0	0,041	0,214	0,047	0,852	0,532	0,638
		N	41	50	48	60	49	39	54	51	60	55

** koreliacija reikšminga kai p<0,01; * koreliacija reikšminga kai p<0,05

Priedas 15. Statistinė ryšio tarp atskirų dalykų mokymosi rezultatų ir sprendimų studijuoti konkrečias mokslų sritis analizė
(krostabuliacijos)

		Chemija				**Informacinės technologijos/Informatika**				**Fizika**				**Matematika**			
		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai	
Koeficientai	Kintamieji	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p
Lambda	Simetrinis	0	1	0,027	0,27	0,003	0,157	0,022	0,335	0,017	0,492	0,032	0,293	0,081	0,001	0,054	0,004
	Pasiekimai *priklausomas*	0	.(e)	0,041	0,27	0	.(e)	0,012	0,714	0,025	0,492	0,018	0,577	0,034	0,168	0,056	0,044
	Sprendimas *priklausomas*	0	1	0	.(e)	0,007	0,157	0,034	0,274	0	.(e)	0,05	0,281	0,139	0	0,049	0,022
Goodman ir Kruskal tau	Pasiekimai *priklausomas*	0,007	,127(c)	0,017	,007(c)	0,006	,036(c)	0,017	,000(c)	0,007	,087(c)	0,005	,398(c)	0,017	,000(c)	0,012	,000(c)
	Sprendimas *priklausomas*	0,025	,353(c)	0,053	,016(c)	0,009	,856(c)	0,037	,006(c)	0,029	,049(c)	0,019	,484(c)	0,052	,000(c)	0,043	,000(c)
Netikrumo koeficientas	Simetrinis	0,018	,283(d)	0,039	,009(d)	0,01	,594(d)	0,033	,002(d)	0,016	,241(d)	0,013	,454(d)	0,036	,000(d)	0,029	,000(d)
	Pasiekimai *priklausomas*	0,014	,283(d)	0,029	,009(d)	0,008	,594(d)	0,028	,002(d)	0,011	,241(d)	0,01	,454(d)	0,028	,000(d)	0,022	,000(d)
	Sprendimas *priklausomas*	0,027	,283(d)	0,058	,009(d)	0,013	,594(d)	0,041	,002(d)	0,026	,241(d)	0,018	,454(d)	0,049	,000(d)	0,041	,000(d)
Phi		0,223	0,334	0,33	0,013	0,145	0,743	0,284	0,003	0,199	0,284	0,194	0,51	0,322	0	0,285	0,001
Cramer'io V		0,158	0,334	0,234	0,013	0,103	0,743	0,201	0,003	0,14	0,284	0,137	0,51	0,228	0	0,201	0,001
Atsitiktinumo koeficientas		0,218	0,334	0,314	0,013	0,144	0,743	0,274	0,003	0,195	0,284	0,19	0,51	0,307	0	0,274	0,001
N		401		260		569		410		418		406		782		495	

(a) Neatsižvelgiant į nulinę hipotezę;
(b) Naudojant asimptotinę standartinę paklaidą atsižvelgiant į nulinę hipotezę;
(c) Paremta chi-kvadratu apytiksle reikšme (aproksimacija);
(d) Tikėtinumo proporcija chi-kvadratu tikimybė;
(e) Negali būti paskaičiuota, nes asimptotinė standartinė paklaida lygi nuliui.

Priedas 15. ***Tęsinys***

				Chemija				Informacinės technologijos/Informatika				Fizika				Matematika			
				Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai	
		Koeficientai	Kintamieji	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p
Mietas	**Vidurinė m-kla**		Simetrinis	0	1	0,085	0,123	0,052	0,341	0,068	0,191	0,07	0,423	0,12	0,148	0,13	0,01	0,104	0,052
			Pasiekimai *priklausomas*	0	.(f)	0,125	0,087	0,016	0,563	0,087	0,096	0,046	0,531	0,09	0,253	0,078	0,128	0,108	0,102
		Lambda	Sprendimas *priklausomas*	0	1	0	1	0,098	0,409	0,037	0,739	0,114	0,504	0,16	0,178	0,196	0,008	0,096	0,091
			Pasiekimai *priklausomas*	0,037	,150(c)	0,04	,443(c)	0,017	,658(c)	0,052	,034(c)	0,032	,172(c)	0,039	,066(c)	0,025	,007(c)	0,031	,073(c)
		Goodman ir Kruskal tau	Sprendimas *priklausomas*	0,113	,133(c)	0,113	,506(c)	0,04	,805(c)	0,096	,326(c)	0,11	,097(c)	0,104	,234(c)	0,074	,025(c)	0,097	,136(c)
			Simetrinis	0,091	,086(d)	0,079	,518(d)	0,049	,445(d)	0,091	,176(d)	0,072	,179(d)	0,083	,106(d)	0,049	,025(d)	0,067	,110(d)
			Pasiekimai *priklausomas*	0,069	,086(d)	0,059	,518(d)	0,037	,445(d)	0,072	,176(d)	0,051	,179(d)	0,065	,106(d)	0,039	,025(d)	0,051	,110(d)
		Netikrumo koeficientas	Sprendimas *priklausomas*	0,132	,086(d)	0,119	,518(d)	0,07	,445(d)	0,124	,176(d)	0,119	,179(d)	0,115	,106(d)	0,067	,025(d)	0,097	,110(d)
		Phi			0,452	0,194	0,449	0,591	0,369	0,355	0,455	0,245	0,434	0,182	0,481	0,141	0,385	0,024	0,431
		Cramer'io V			0,32	0,194	0,318	0,591	0,261	0,355	0,322	0,245	0,307	0,182	0,34	0,141	0,272	0,024	0,305
		Atsitiktinumo koeficientas			0,412	0,194	0,41	0,591	0,346	0,355	0,414	0,245	0,398	0,182	0,434	0,141	0,359	0,024	0,396
		N			78		51		97		72		86		85		177		103
	Gimnazija		Simetrinis	0	1	0,046	0,514	0,008	0,316	0,018	0,655	0,036	0,176	0,027	0,587	0,107	0,002	0,048	0,091
			Pasiekimai *priklausomas*	0	1	0,016	0,796	0	.(e)	0	1	0,052	0,176	0,027	0,654	0,038	0,116	0,023	0,491
		Lambda	Sprendimas *priklausomas*	0	1	0,089	0,464	0,018	0,316	0,037	0,364	0	.(e)	0,027	0,654	0,185	0,003	0,084	0,1
			Pasiekimai *priklausomas*	0,014	,379(c)	0,044	,033(c)	0,008	,403(c)	0,023	,067(c)	0,011	,449(c)	0,011	,687(c)	0,026	,000(c)	0,015	,229(c)
		Goodman ir Kruskal tau	Sprendimas *priklausomas*	0,043	,502(c)	0,095	,178(c)	0,022	,507(c)	0,051	,256(c)	0,041	,244(c)	0,045	,542(c)	0,074	,000(c)	0,056	,159(c)
			Simetrinis	0,038	,284(d)	0,073	,107(d)	0,019	,615(d)	0,055	,070(d)	0,03	,328(d)	0,032	,493(d)	0,053	,000(d)	0,038	,156(d)
			Pasiekimai *priklausomas*	0,03	,284(d)	0,057	,107(d)	0,016	,615(d)	0,049	,070(d)	0,022	,328(d)	0,025	,493(d)	0,042	,000(d)	0,03	,156(d)
		Netikrumo koeficientas	Sprendimas *priklausomas*	0,052	,284(d)	0,1	,107(d)	0,023	,615(d)	0,064	,070(d)	0,047	,328(d)	0,045	,493(d)	0,072	,000(d)	0,053	,156(d)
		Phi			0,291	0,5	0,446	0,139	0,187	0,705	0,331	0,185	0,251	0,491	0,301	0,54	0,386	0	0,326
		Cramer'io V			0,206	0,5	0,315	0,139	0,132	0,705	0,234	0,185	0,177	0,491	0,213	0,54	0,273	0	0,231
		Atsitiktinumo koeficientas			0,28	0,5	0,407	0,139	0,184	0,705	0,315	0,185	0,243	0,491	0,288	0,54	0,36	0	0,31
		N			157		87		256		147		182		142		320		171

(c) Paremta chi-kvadratu apytiksle reikšme (aproksimacija); (d) Tikėtinumo proporcija chi-kvadratu tikimybė; (e) Negali būti paskaičiuota, nes asimptotinė standartinė paklaida lygi nuliui.

Priedas 15. ***Tęsinys***

		Koeficientai	Kintamieji	Chemija				Informacinės technologijos/Informatika				Fizika				Matematika			
				Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai	
				Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p
Rajonas	**Vidurinė m-kla**		Simetrinis	0,032	0,478	0,052	0,53	0,025	0,412	0,191	0,08	0,053	0,313	0,15	0,061	0,076	0,136	0,107	0,097
			Pasiekimai *priklausomas*	0,047	0,478	0,026	0,818	0	.(e)	0,189	0,053	0,048	0,411	0,085	0,271	0,065	0,193	0,063	0,343
		Lambda	Sprendimas *priklausomas*	0	.(f)	0,1	0,312	0,059	0,412	0,195	0,254	0,067	0,562	0,229	0,05	0,093	0,272	0,167	0,028
			Pasiekimai *priklausomas*	0,018	,918(c)	0,026	,854(c)	0,008	,980(c)	0,083	,001(c)	0,026	,771(c)	0,036	,165(c)	0,021	,421(c)	0,04	,062(c)
		Goodman ir Kruskal tau	Sprendimas *priklausomas*	0,046	,955(c)	0,109	,744(c)	0,038	,852(c)	0,143	,022(c)	0,076	,791(c)	0,13	,138(c)	0,057	,513(c)	0,105	,121(c)
			Simetrinis	0,046	,870(d)	0,083	,644(d)	0,027	,905(d)	0,142	,002(d)	0,051	,868(d)	0,091	,100(d)	0,04	,494(d)	0,073	,126(d)
			Pasiekimai *priklausomas*	0,033	,870(d)	0,06	,644(d)	0,022	,905(d)	0,117	,002(d)	0,035	,868(d)	0,072	,100(d)	0,032	,494(d)	0,059	,126(d)
		Netikrumo koeficientas	Sprendimas *priklausomas*	0,075	,870(d)	0,135	,644(d)	0,034	,905(d)	0,178	,002(d)	0,097	,868(d)	0,125	,100(d)	0,054	,494(d)	0,096	,126(d)
		Phi			0,32	0,929	0,446	0,794	0,234	0,945	0,571	0,007	0,385	0,795	0,502	0,149	0,331	0,543	0,447
		Cramer'io V			0,226	0,929	0,315	0,794	0,166	0,945	0,404	0,007	0,273	0,795	0,355	0,149	0,234	0,543	0,316
		Atsitiktinumo koeficientas			0,305	0,929	0,407	0,794	0,228	0,945	0,496	0,007	0,36	0,795	0,449	0,149	0,314	0,543	0,408
		N			56		48		74		74		53		77		99		86
	Gimnazija		Simetrinis	0,06	0,203	0,08	0,204	0,083	0,234	0,065	0,018	0,01	0,563	0,066	0,369	0,096	0,011	0,092	0,044
			Pasiekimai *priklausomas*	0,059	0,351	0,07	0,281	0,088	0,376	0	.(e)	0	.(e)	0,025	0,773	0	.(e)	0,056	0,177
		Lambda	Sprendimas *priklausomas*	0,061	0,364	0,097	0,253	0,077	0,422	0,148	0,018	0,029	0,563	0,121	0,14	0,203	0,011	0,136	0,042
			Pasiekimai *priklausomas*	0,019	,426(c)	0,034	,258(c)	0,06	,000(c)	0,027	,097(c)	0,015	,761(c)	0,024	,254(c)	0,019	,021(c)	0,018	,276(c)
		Goodman ir Kruskal tau	Sprendimas *priklausomas*	0,081	,347(c)	0,088	,382(c)	0,077	,088(c)	0,121	,006(c)	0,076	,407(c)	0,083	,267(c)	0,087	,021(c)	0,059	,467(c)
			Simetrinis	0,055	,345(d)	0,075	,212(d)	0,091	,003(d)	0,099	,004(d)	0,057	,427(d)	0,06	,210(d)	0,062	,009(d)	0,043	,336(d)
			Pasiekimai *priklausomas*	0,042	,345(d)	0,056	,212(d)	0,074	,003(d)	0,082	,004(d)	0,042	,427(d)	0,047	,210(d)	0,048	,009(d)	0,034	,336(d)
		Netikrumo koeficientas	Sprendimas *priklausomas*	0,081	,345(d)	0,113	,212(d)	0,118	,003(d)	0,124	,004(d)	0,088	,427(d)	0,082	,210(d)	0,086	,009(d)	0,06	,336(d)
		Phi			0,395	0,376	0,432	0,313	0,449	0,012	0,471	0,011	0,349	0,624	0,393	0,327	0,417	0,02	0,346
		Cramer'io V			0,279	0,376	0,305	0,313	0,318	0,012	0,333	0,011	0,246	0,624	0,278	0,327	0,295	0,02	0,244
		Atsitiktinumo koeficientas			0,367	0,376	0,397	0,313	0,41	0,012	0,426	0,011	0,329	0,624	0,366	0,327	0,385	0,02	0,327
		N			110		74		142		117		97		102		186		135

(c) Paremta chi-kvadratu apytiksle reikšme (aproksimacija); (d) Tikėtinumo proporcija chi-kvadratu tikimybė; (e) Negali būti paskaičiuota, nes asimptotinė standartinė paklaida lygi nuliui.

Priedas 16. Statistinė ryšio tarp sprendimų studijuoti konkrečias mokslų sritis ir teigiamos ir neigiamos motyvacijos jas pasirinkti analizė (krostabuliacijos)

			Chemija				Informacinės technologijos/Informatika				Fizika				Matematika			
			Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai	
	Koeficientai	Kintamieji	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p
Teigiama motyvacija	Lambda	Simetrinis	0,133	0	0,053	0,113	0,076	0	0,1	0,015	0,079	0,006	0,164	0	0,168	0	0,064	0,028
		Sprendimas *priklausomas*	0,28	0	0,091	0,283	0,188	0,001	0,215	0,022	0,174	0,044	0,333	0	0,327	0	0,163	0,012
		Motyvacija *priklausomas*	0,069	0,001	0,037	0,154	0,012	0,178	0,032	0,163	0,046	0,006	0,047	0,176	0,06	0,035	0,006	0,739
	Goodman ir Kruskal tau	Sprendimas *priklausomas*	0,36	,000(c)	0,198	,053(c)	0,141	,000(c)	0,187	,003(c)	0,239	,000(c)	0,233	,000(c)	0,236	,000(c)	0,179	,002(c)
		Motyvacija *priklausomas*	0,041	,000(c)	0,022	,051(c)	0,012	,007(c)	0,02	,001(c)	0,023	,000(c)	0,025	,000(c)	0,023	,000(c)	0,019	,001(c)
	Netikrumo koeficientas	Simetrinis	0,186	,000(d)	0,121	,015(d)	0,08	,000(d)	0,111	,000(d)	0,115	,000(d)	0,14	,000(d)	0,128	,000(d)	0,106	,000(d)
		Sprendimas *priklausomas*	0,39	,000(d)	0,255	,015(d)	0,162	,000(d)	0,208	,000(d)	0,273	,000(d)	0,255	,000(d)	0,235	,000(d)	0,201	,000(d)
		Motyvacija *priklausomas*	0,122	,000(d)	0,079	,015(d)	0,053	,000(d)	0,076	,000(d)	0,073	,000(d)	0,096	,000(d)	0,088	,000(d)	0,072	,000(d)
	Phi		0,837	0	0,616	0,074	0,539	0	0,63	0,001	0,686	0	0,689	0	0,684	0	0,605	0,001
	Cramer'io V		0,592	0	0,435	0,074	0,381	0	0,445	0,001	0,485	0	0,488	0	0,483	0	0,428	0,001
	Atsitiktinumo koeficientas		0,642	0	0,524	0,074	0,474	0	0,533	0,001	0,565	0	0,568	0	0,564	0	0,518	0,001
	N		231		129		275		184		227		168		330		200	
Neigiama motyvacija	Lambda	Simetrinis	0,027	0,168	0,013	0,413	0,057	0,033	0,083	0,01	0,025	0,436	0,06	0,191	0,096	0,003	0,038	0,099
		Sprendimas *priklausomas*	0	.(e)	0,021	0,316	0,123	0,073	0,146	0,002	0,041	0,59	0,117	0,194	0,165	0,003	0,064	0,106
		Motyvacija *priklausomas*	0,038	0,168	0,009	0,654	0,017	0,156	0,043	0,326	0,019	0,432	0,02	0,548	0,042	0,171	0,022	0,432
	Goodman ir Kruskal tau	Sprendimas *priklausomas*	0,094	,035(c)	0,079	,920(c)	0,071	,122(c)	0,131	,015(c)	0,113	,005(c)	0,083	,591(c)	0,099	,000(c)	0,081	,235(c)
		Motyvacija *priklausomas*	0,013	,018(c)	0,009	,965(c)	0,011	,013(c)	0,02	,001(c)	0,014	,007(c)	0,009	,721(c)	0,017	,000(c)	0,012	,151(c)
	Netikrumo koeficientas	Simetrinis	0,06	,010(d)	0,055	,779(d)	0,046	,063(d)	0,085	,002(d)	0,061	,017(d)	0,05	,492(d)	0,057	,000(d)	0,055	,079(d)
		Sprendimas *priklausomas*	0,117	,010(d)	0,109	,779(d)	0,086	,063(d)	0,142	,002(d)	0,141	,017(d)	0,082	,492(d)	0,093	,000(d)	0,093	,079(d)
		Motyvacija *priklausomas*	0,04	,010(d)	0,037	,779(d)	0,031	,063(d)	0,06	,002(d)	0,039	,017(d)	0,036	,492(d)	0,041	,000(d)	0,039	,079(d)
	Phi		0,405	0,112	0,388	0,936	0,404	0,036	0,514	0,013	0,448	0,021	0,397	0,652	0,442	0	0,419	0,147
	Cramer'io V		0,286	0,112	0,274	0,936	0,286	0,036	0,363	0,013	0,317	0,021	0,281	0,652	0,313	0	0,296	0,147
	Atsitiktinumo koeficientas		0,375	0,112	0,362	0,936	0,375	0,036	0,457	0,013	0,409	0,021	0,369	0,652	0,404	0	0,387	0,147
	N			256		138	293		198		250		180		336		217	

(f) Neatsižvelgiant į nulinę hipotezę;
(g) Naudojant asimptotinę standartinę paklaidą atsižvelgiant į nulinę hipotezę;
(h) Paremta chi-kvadratu apytiksle reikšme (aproksimacija);
(i) Tikėtinumo proporcija chi-kvadratu tikimybė;
(j) Negali būti paskaičiuota, nes asimptotinė standartinė paklaida lygi nuliui.

Priedas 17. Požiūris į skirtingus mokymosi dalykus pagal mokymosi dalyką ir lytį

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	P
	Chemija	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**						
1.	Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus	227	3,1	1,259	145	3,1	1,357	16407	42285	-0,051	0,959	0,397	0,998
2.	Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius	224	3,2	1,343	156	3,3	1,435	16589	41789	-0,859	0,39	0,816	0,519
3.	Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus	228	2,9	1,264	150	2,8	1,339	16438,5	27763,5	-0,652	0,514	0,451	0,987
4.	Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius	219	2,6	1,319	154	2,5	1,329	15818	27753	-1,052	0,293	0,599	0,866
5.	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą	223	3,5	1,470	148	3,0	1,486	13047	24073	-3,51	0	1,591	0,013
6.	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką	214	2,6	1,522	146	2,4	1,429	14401	25132	-1,307	0,191	0,806	0,534
7.	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man	204	2,4	1,526	146	2,1	1,450	13356	24087	-1,767	0,077	0,867	0,44
8.	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų	218	2,9	1,612	152	2,7	1,529	15432	27060	-1,157	0,247	1,01	0,259
9.	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą	208	3,3	1,580	147	3,0	1,643	13539	24417	-1,899	0,058	1,033	0,237
10.	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas	215	2,0	1,316	146	2,0	1,308	15387	26118	-0,345	0,73	0,295	1
11.	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis	210	1,8	1,265	144	1,9	1,225	14202	36357	-1,119	0,263	0,638	0,81
12.	Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką	207	2,6	1,353	153	2,6	1,356	15745	37273	-0,096	0,924	0,091	1
13.	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą	207	1,7	1,260	144	1,8	1,190	13852,5	35380,5	-1,343	0,179	0,76	0,611
14.	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)	208	1,8	1,284	145	1,8	1,192	15064,5	36800,5	-0,019	0,985	0,378	0,999
15.	Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)	202	3,4	1,426	152	3,1	1,503	13673	25301	-1,81	0,07	0,96	0,315
16.	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė	210	2,3	1,458	149	2,0	1,292	13584	24759	-2,266	0,023	0,967	0,307
17.	Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko	212	2,7	1,416	150	2,5	1,350	14929	26254	-1,021	0,307	0,661	0,775
18.	Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis	218	2,6	1,331	149	2,5	1,308	14937,5	26112,5	-1,348	0,178	0,868	0,438
19.	Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios	211	3,0	1,531	144	2,6	1,445	13012	23452	-2,354	0,019	1,268	0,08
20.	Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų	211	2,5	1,415	143	2,3	1,308	13868	24164	-1,349	0,177	0,724	0,672
21.	Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose	219	3,3	1,408	144	2,6	1,396	11224,5	21664,5	-4,748	0	1,914	0,001
22.	Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)	227	3,6	1,424	149	3,0	1,516	13418	24593	-3,481	0	1,674	0,007
23.	Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas	219	2,9	1,455	148	2,7	1,413	14824	25850	-1,422	0,155	0,787	0,566
24.	Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų	201	2,2	1,235	145	2,3	1,273	13537,5	33838,5	-1,181	0,238	0,581	0,889
25.	Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius	206	2,0	1,232	144	2,1	1,404	14351,5	35672,5	-0,558	0,577	0,775	0,585
26.	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)	214	2,6	1,442	143	2,5	1,337	15172	25468	-0,14	0,889	0,48	0,975
27.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	199	1,5	1,123	145	1,9	1,211	11530,5	31430,5	-3,909	0	1,937	0,001
28.	Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	203	1,5	1,059	143	1,7	1,106	12701,5	33407,5	-2,579	0,01	1,225	0,1
29.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	194	1,9	1,216	149	2,2	1,261	12278	31193	-2,595	0,009	1,345	0,054
30.	Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	197	1,7	1,175	146	1,8	1,221	13028	32531	-1,793	0,073	0,909	0,38
31.	Man sunku gerai mokytis šį dalyką	219	2,7	1,552	150	2,6	1,420	15854	27179	-0,584	0,559	0,782	0,574
32.	Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas	216	3,0	1,494	148	2,6	1,517	13377	24403	-2,723	0,006	1,345	0,054
33.	Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką	211	2,6	1,364	142	2,4	1,350	14013	24166	-1,063	0,288	0,76	0,61
34.	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	218	2,8	1,445	147	2,6	1,345	14997,5	25875,5	-1,064	0,287	0,677	0,749
35.	Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	207	2,7	1,366	145	2,5	1,349	13713	24298	-1,421	0,155	0,718	0,682

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 17. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	P
	Informacinės technologijos	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**						
1.	Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus	371	3,4	1,232	259	3,7	1,284	41722,5	110728,5	-2,905	0,004	1,766	0,004
2.	Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius	372	3,7	1,171	265	3,9	1,216	43790,5	113168,5	-2,509	0,012	1,263	0,082
3.	Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus	371	3,2	1,211	258	3,6	1,264	39567	108573	-3,815	0	2,233	0
4.	Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius	369	3,1	1,307	256	3,3	1,365	41900	110165	-2,467	0,014	1,186	0,12
5.	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą	368	2,7	1,490	249	2,4	1,470	39852,5	70977,5	-2,83	0,005	1,349	0,052
6.	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką	359	2,3	1,416	235	2,1	1,283	38543,5	66273,5	-1,893	0,058	1,029	0,24
7.	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man	337	2,0	1,338	225	1,9	1,264	36283,5	61708,5	-0,963	0,335	0,489	0,97
8.	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų	345	2,6	1,477	252	2,2	1,338	36340	68218	-3,579	0	1,623	0,01
9.	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą	337	2,8	1,526	236	2,1	1,360	29487	57453	-5,472	0	2,554	0
10.	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas	350	1,7	1,150	240	1,5	1,046	38055	66975	-2,325	0,02	1,116	0,165
11.	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis	343	1,5	1,039	234	1,6	1,002	39327,5	98323,5	-0,521	0,602	0,248	1
12.	Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką	352	2,9	1,337	245	3,1	1,396	40340	102468	-1,376	0,169	0,731	0,66
13.	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą	341	1,5	1,013	231	1,6	1,080	37808,5	96119,5	-1,063	0,288	0,516	0,953
14.	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)	343	1,6	1,066	232	1,6	1,106	38972,5	97968,5	-0,528	0,598	0,376	0,999
15.	Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)	333	3,8	1,349	246	3,6	1,453	38694	69075	-1,189	0,234	0,694	0,721
16.	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė	348	1,9	1,255	237	1,9	1,313	40425	68628	-0,46	0,645	0,504	0,961
17.	Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko	359	2,9	1,401	246	3,1	1,414	40502	105122	-1,775	0,076	0,765	0,602
18.	Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis	359	2,8	1,398	244	3,0	1,433	39964	104584	-1,87	0,061	0,823	0,508
19.	Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios	350	2,5	1,282	246	2,9	1,393	35245,5	96670,5	-3,873	0	1,768	0,004
20.	Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų	353	2,4	1,341	238	2,8	1,469	35138,5	97619,5	-3,488	0	1,476	0,026
21.	Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose	360	3,0	1,481	244	2,9	1,490	41555,5	71445,5	-1,15	0,25	0,679	0,745
22.	Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)	373	3,8	1,400	253	3,4	1,495	38986,5	71117,5	-3,867	0	1,936	0,001
23.	Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas	354	2,9	1,467	240	3,1	1,445	40443	103278	-1,018	0,309	0,551	0,922
24.	Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų	335	2,2	1,183	229	2,6	1,303	31520	87800	-3,743	0	1,44	0,032
25.	Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius	346	1,9	1,179	235	2,2	1,429	35711	95742	-2,713	0,007	1,284	0,074
26.	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)	351	2,3	1,384	240	2,3	1,357	41948,5	70868,5	-0,089	0,929	0,347	1
27.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	337	1,4	1,032	227	1,7	1,111	32245,5	89198,5	-4,188	0	1,894	0,002
28.	Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	341	1,4	0,935	228	1,7	1,194	33256,5	91567,5	-4,014	0	1,72	0,005
29.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	322	1,7	1,095	235	2,0	1,200	32039	84042	-3,478	0,001	1,713	0,006
30.	Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	337	1,6	1,096	233	1,8	1,139	35017,5	91970,5	-2,74	0,006	1,29	0,072
31.	Man sunku gerai mokytis šį dalyką	357	2,1	1,301	236	2,0	1,243	39675	67641	-1,288	0,198	0,738	0,648
32.	Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas	356	2,8	1,553	238	3,1	1,500	37250	100796	-2,562	0,01	1,316	0,063
33.	Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką	351	2,6	1,373	239	2,8	1,399	37537,5	99313,5	-2,229	0,026	1,069	0,203
34.	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	364	2,5	1,385	241	2,2	1,227	39686,5	68847,5	-2,061	0,039	1,112	0,168
35.	Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	351	2,6	1,362	247	2,8	1,379	40549	102325	-1,384	0,166	0,702	0,707

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 17. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	P
	Integruotas gamtos mokslų kursas	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**						
1.	Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus	252	3,5	1,205	106	3,2	1,296	11744,5	17415,5	-1,86	0,063	1,158	0,137
2.	Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius	241	3,7	1,172	116	3,2	1,404	11198,5	17984,5	-3,144	0,002	1,691	0,007
3.	Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus	247	3,3	1,236	118	2,9	1,279	11591	18612	-3,26	0,001	1,415	0,037
4.	Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius	239	2,9	1,309	112	2,6	1,228	11206	17534	-2,523	0,012	1,334	0,057
5.	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą	243	3,2	1,385	109	2,7	1,491	10757,5	16752,5	-2,878	0,004	1,549	0,017
6.	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką	236	2,3	1,387	106	2,3	1,372	12282	17953	-0,279	0,78	0,299	1
7.	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man	230	2,2	1,437	104	2,1	1,295	11359,5	16819,5	-0,79	0,429	0,505	0,961
8.	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų	232	2,5	1,408	108	2,7	1,522	11972	39000	-0,679	0,497	0,608	0,853
9.	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą	230	2,8	1,500	109	2,8	1,458	12214	38779	-0,392	0,695	0,288	1
10.	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas	233	1,7	1,118	102	2,0	1,181	10515,5	37776,5	-1,892	0,059	1,181	0,123
11.	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis	231	1,5	0,977	105	1,8	1,116	10354	37150	-2,557	0,011	1,221	0,101
12.	Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką	239	2,9	1,316	107	2,8	1,304	12712,5	18490,5	-0,088	0,93	0,11	1
13.	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą	227	1,5	0,993	97	1,8	1,096	9083,5	34961,5	-3,067	0,002	1,378	0,045
14.	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)	227	1,7	1,147	101	1,9	1,192	9818	35696	-2,419	0,016	1,239	0,093
15.	Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)	227	3,6	1,405	100	3,3	1,507	10029,5	15079,5	-1,731	0,083	0,745	0,635
16.	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė	236	2,2	1,373	105	2,3	1,371	12237	40203	-0,192	0,848	0,412	0,996
17.	Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko	240	3,0	1,420	109	2,7	1,342	11789	17784	-1,517	0,129	0,742	0,64
18.	Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis	242	3,0	1,354	113	2,6	1,298	11558	17999	-2,411	0,016	1,179	0,124
19.	Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios	236	3,0	1,539	105	2,8	1,513	11247,5	16812,5	-1,394	0,163	0,87	0,436
20.	Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų	230	2,6	1,404	110	2,5	1,304	12170,5	18275,5	-0,584	0,559	0,443	0,989
21.	Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose	245	3,3	1,426	102	2,7	1,363	9451,5	14704,5	-3,657	0	1,806	0,003
22.	Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)	250	3,8	1,369	113	3,2	1,407	10692	17133	-3,849	0	1,891	0,002
23.	Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas	247	3,2	1,382	112	2,8	1,464	11759,5	18087,5	-2,332	0,02	1,039	0,23
24.	Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų	226	2,5	1,331	104	2,6	1,184	10876,5	36527,5	-1,121	0,262	0,799	0,546
25.	Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius	238	2,2	1,301	104	2,4	1,377	11091	39532	-1,604	0,109	0,96	0,316
26.	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)	235	2,3	1,322	110	2,5	1,393	12039	39769	-1,07	0,284	0,534	0,938
27.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	225	1,6	1,228	101	1,8	1,172	9293	34718	-3,355	0,001	1,728	0,005
28.	Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	229	1,5	1,074	103	1,9	1,369	9815	36150	-3,233	0,001	1,372	0,046
29.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	225	1,9	1,236	101	2,2	1,294	9807	35232	-2,179	0,029	1,274	0,078
30.	Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	229	1,6	1,093	100	1,8	1,111	9703	36038	-2,701	0,007	1,355	0,051
31.	Man sunku gerai mokytis šį dalyką	238	2,1	1,314	107	2,5	1,488	11379	39820	-1,661	0,097	1,03	0,239
32.	Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas	234	3,0	1,493	109	2,6	1,481	10440	16435	-2,782	0,005	1,222	0,101
33.	Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką	231	2,9	1,409	103	2,7	1,318	11034,5	16390,5	-1,088	0,277	0,737	0,649
34.	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	232	2,5	1,335	105	2,4	1,141	12121	39149	-0,073	0,941	0,629	0,824
35.	Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	226	2,8	1,329	107	2,6	1,354	11089,5	16867,5	-1,257	0,209	0,785	0,568

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 17. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	P
	Fizika	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**						
1.	Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus	251	3,2	1,231	243	3,1	1,282	29762,5	59408,5	-0,476	0,634	0,411	0,996
2.	Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius	255	3,1	1,205	249	3,5	1,251	26092	58732	-3,56	0	1,596	0,012
3.	Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus	253	3,0	1,188	251	2,8	1,181	28570,5	60196,5	-2,011	0,044	0,864	0,444
4.	Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius	246	2,7	1,255	241	2,6	1,277	28350	57511	-0,857	0,391	0,731	0,659
5.	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą	243	3,3	1,417	244	3,0	1,434	25996,5	55886,5	-2,402	0,016	1,152	0,14
6.	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką	237	2,5	1,404	237	2,5	1,430	27735	55938	-0,243	0,808	0,413	0,996
7.	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man	222	2,2	1,468	221	2,1	1,368	23397	47928	-0,912	0,362	0,612	0,847
8.	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų	237	3,0	1,480	242	2,8	1,481	26409,5	55812,5	-1,532	0,126	0,769	0,596
9.	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą	220	3,3	1,599	239	3,0	1,537	23004	51684	-2,382	0,017	1,343	0,054
10.	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas	230	2,0	1,320	227	1,9	1,256	25645	51523	-0,359	0,72	0,41	0,996
11.	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis	225	1,8	1,196	228	1,7	1,147	25549,5	51655,5	-0,084	0,933	0,172	1
12.	Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką	227	2,6	1,250	232	2,7	1,272	24928,5	50806,5	-1,016	0,31	0,5	0,964
13.	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą	222	1,6	1,086	225	1,6	1,058	23895,5	48648,5	-0,985	0,325	0,479	0,976
14.	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)	229	1,7	1,148	224	1,9	1,250	23867,5	50202,5	-1,479	0,139	0,666	0,766
15.	Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)	227	3,4	1,417	232	3,4	1,459	25595,5	52623,5	-0,533	0,594	0,383	0,999
16.	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė	237	2,2	1,390	235	2,0	1,232	25232,5	52962,5	-1,888	0,059	0,827	0,501
17.	Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko	236	2,5	1,299	233	2,7	1,385	25425	53391	-1,451	0,147	1,235	0,094
18.	Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis	240	2,4	1,239	233	2,7	1,338	25041,5	53961,5	-2,026	0,043	0,947	0,332
19.	Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios	235	2,4	1,407	235	3,3	1,462	18928,5	46658,5	-6,047	0	2,445	0
20.	Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų	232	2,3	1,334	225	2,4	1,274	23498	50526	-1,925	0,054	1,185	0,12
21.	Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose	243	2,9	1,432	232	2,9	1,356	27466,5	54494,5	-0,495	0,621	0,468	0,981
22.	Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)	253	3,4	1,466	236	3,2	1,418	27152	55118	-1,776	0,076	1,044	0,226
23.	Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas	236	2,8	1,399	232	2,8	1,412	27297	55263	-0,055	0,956	0,357	1
24.	Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų	222	2,1	1,217	223	2,4	1,191	21595	46348	-2,435	0,015	1,298	0,069
25.	Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius	232	1,9	1,290	217	2,0	1,312	24183	51211	-0,798	0,425	0,404	0,997
26.	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)	238	2,4	1,439	228	2,6	1,418	25730	54171	-1,004	0,315	0,564	0,908
27.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	227	1,4	1,076	216	1,7	1,149	20060,5	45938,5	-4,234	0	2,043	0
28.	Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	230	1,4	0,935	219	1,6	1,013	21513	48078	-3,62	0	1,631	0,01
29.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	220	1,7	1,098	225	2,1	1,251	20511	44821	-3,417	0,001	1,682	0,007
30.	Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	222	1,6	1,168	215	1,8	1,240	21624,5	46377,5	-2,035	0,042	0,972	0,302
31.	Man sunku gerai mokytis šį dalyką	241	2,6	1,436	233	2,7	1,410	27621,5	56782,5	-0,313	0,754	0,53	0,942
32.	Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas	230	2,7	1,520	236	2,9	1,446	24912	51477	-1,573	0,116	0,857	0,455
33.	Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką	225	2,6	1,348	227	2,6	1,352	25336,5	50761,5	-0,149	0,881	0,259	1
34.	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	237	2,5	1,370	234	2,4	1,263	27182,5	54677,5	-0,382	0,703	0,539	0,933
35.	Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	219	2,6	1,311	231	2,6	1,317	24841,5	51637,5	-0,339	0,735	0,255	1

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 17. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	P
	Matematika	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**	**n**	**Vidurkis**	**Std. nuokrypis**						
1.	Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus	499	2,9	1,180	297	3,2	1,207	66029,5	190779,5	-2,658	0,008	1,011	0,259
2.	Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius	511	3,4	1,229	309	3,6	1,177	71516,5	202332,5	-2,336	0,02	0,986	0,285
3.	Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus	517	2,8	1,193	299	3,0	1,118	69997,5	203900,5	-2,323	0,02	1,23	0,097
4.	Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius	499	2,5	1,239	302	2,6	1,220	72157	196907	-1,039	0,299	0,651	0,79
5.	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą	525	3,6	1,410	293	3,0	1,471	58887,5	101958,5	-5,725	0	2,679	0
6.	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką	498	2,6	1,498	290	2,5	1,467	67344	109539	-1,636	0,102	0,825	0,504
7.	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man	480	2,5	1,518	273	2,1	1,433	56382,5	93783,5	-3,376	0,001	1,703	0,006
8.	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų	500	2,9	1,483	298	2,7	1,427	67625,5	112176,5	-2,236	0,025	0,976	0,297
9.	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą	511	3,3	1,542	293	2,7	1,501	57504,5	100575,5	-5,624	0	3,032	0
10.	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas	480	2,0	1,316	283	2,0	1,307	66696	106882	-0,457	0,648	0,353	1
11.	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis	476	1,8	1,236	274	1,7	1,167	63719	101394	-0,624	0,533	0,392	0,998
12.	Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką	489	2,6	1,300	286	2,8	1,309	65480,5	185285,5	-1,52	0,128	0,664	0,771
13.	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą	471	1,6	1,153	266	1,7	1,212	60262,5	171418,5	-1,071	0,284	0,601	0,863
14.	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)	484	1,9	1,310	275	1,8	1,196	64980,5	102930,5	-0,625	0,532	0,55	0,922
15.	Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)	469	3,5	1,400	294	3,4	1,489	67092	110457	-0,644	0,519	0,709	0,696
16.	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė	476	2,2	1,412	283	2,1	1,347	63232,5	103418,5	-1,511	0,131	0,67	0,76
17.	Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko	488	2,9	1,374	289	2,7	1,329	67162	109067	-1,137	0,255	0,739	0,646
18.	Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis	495	2,8	1,375	292	2,8	1,381	70616,5	193376,5	-0,55	0,582	0,677	0,749
19.	Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios	491	3,7	1,447	296	3,8	1,427	69193,5	189979,5	-1,18	0,238	0,662	0,772
20.	Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų	474	2,5	1,334	288	2,5	1,364	67967,5	180542,5	-0,101	0,919	0,206	1
21.	Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose	517	3,6	1,352	296	3,1	1,468	62628	106584	-4,431	0	2,128	0
22.	Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)	516	3,8	1,312	301	3,4	1,394	62477	107928	-4,857	0	2,294	0
23.	Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas	491	3,0	1,421	291	3,0	1,418	70380,5	191166,5	-0,355	0,722	0,434	0,992
24.	Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų	457	2,2	1,241	271	2,4	1,276	56959	161612	-1,892	0,058	1,014	0,255
25.	Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius	477	2,1	1,300	278	2,2	1,357	64691	178694	-0,597	0,551	0,323	1
26.	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)	491	2,4	1,431	280	2,5	1,427	66461	187247	-0,797	0,426	0,483	0,974
27.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	459	1,4	0,955	270	1,8	1,181	49363	154933	-6,049	0	2,73	0
28.	Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	456	1,4	1,010	267	1,7	1,199	51238,5	155434,5	-4,933	0	2,159	0
29.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	447	1,8	1,179	274	2,1	1,261	53162	153290	-3,335	0,001	1,629	0,01
30.	Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	457	1,5	1,092	269	1,7	1,174	56403	161056	-2,377	0,017	1,105	0,174
31.	Man sunku gerai mokytis šį dalyką	508	2,8	1,536	283	2,6	1,432	64663	104849	-2,408	0,016	1,201	0,112
32.	Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas	499	3,3	1,494	301	3,2	1,490	71965,5	117416,5	-1,016	0,309	0,784	0,571
33.	Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką	481	2,6	1,373	282	2,7	1,346	65377,5	181298,5	-0,855	0,393	0,754	0,621
34.	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	506	2,7	1,374	291	2,6	1,271	68934	111420	-1,536	0,125	0,987	0,284
35.	Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	479	2,8	1,316	287	2,6	1,296	63432	104760	-1,839	0,066	0,956	0,321

**Neparametrinis 2 nepriklausomų imčių testas*

Priedas 18. Domėjimasis papildomai fizinių ir tiksliųjų mokslų sritimis pagal mokslų sritį ir lytį

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Chemija												
1.	Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	224	2,4	1,467	147	2,3	1,457	15721,5	26599,5	-0,775	0,438	0,493	0,968
2.	Dažnai ir daug kalbuosi su tėvais apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	222	2,2	1,336	148	2,3	1,374	16246	40999	-0,19	0,849	0,276	1
3.	Lankau būrelį/ klubą, susijusį su šiuo dalyku	214	1,5	1,189	141	1,8	1,261	12925,5	35930,5	-2,936	0,003	1,439	0,032
4.	Mokausi šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	212	1,4	1,039	142	1,8	1,279	11939,5	34517,5	-4,466	0	1,964	0,001
5.	Bent kartą esu dalyvavus(-ęs) šio dalyko olimpiadoje ar konkurse	217	2,0	1,660	140	2,2	1,629	13815,5	37468,5	-1,719	0,086	1,101	0,177
6.	Dažnai skaitau specializuotus žurnalus ir/arba laikraščius, papildančius mano šio dalyko žinias	215	1,9	1,300	141	2,2	1,454	13361	36581	-2,121	0,034	1,106	0,173
7.	Dažnai skaitau knygas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	224	1,8	1,275	145	2,2	1,350	12893,5	38093,5	-3,716	0	1,974	0,001
8.	Internete ieškau papildomos informacijos apie šį dalyką	232	2,3	1,501	149	2,4	1,429	16345,5	43373,5	-0,955	0,34	0,835	0,488
9.	Ieškau papildomų šio dalyko žinių enciklopedijose, žinynuose, informacinės literatūros šaltiniuose ir pan.	227	2,2	1,502	144	2,3	1,379	15611,5	41489,5	-0,777	0,437	0,838	0,484
10.	Žiūriu specialias televizijos laidas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	228	2,0	1,392	145	2,2	1,437	14820	40926	-1,842	0,065	0,97	0,303
11.	Namuose atlikinėju eksperimentus, susijusius su šiuo dalyku	220	1,6	1,076	140	2,1	1,423	12826,5	37136,5	-3,185	0,001	1,532	0,018
12.	Skaitau apie šių dalykų studijas universitetų laikraščiuose	220	1,9	1,432	143	2,1	1,418	14626,5	38936,5	-1,292	0,196	0,797	0,548
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	19	2,3	1,661	29	2,7	1,471	229	419	-1,029	0,304	0,916	0,371
	Informacinės technologijos												
1.	Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	338	2,2	1,313	244	2,8	1,465	31733	89024	-4,926	0	2,153	0
2.	Dažnai ir daug kalbuosi su tėvais apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	334	2,1	1,276	230	2,4	1,398	33572,5	89517,5	-2,685	0,007	1,224	0,1
3.	Lankau būrelį/ klubą, susijusį su šiuo dalyku	326	1,3	0,896	224	1,8	1,252	28886	82187	-5,714	0	2,422	0
4.	Mokausi šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	325	1,2	0,691	222	1,7	1,204	27615	80590	-6,864	0	2,665	0
5.	Bent kartą esu dalyvavus(-ęs) šio dalyko olimpiadoje ar konkurse	324	1,5	1,192	221	2,3	1,609	24540,5	77190,5	-7,821	0	3,693	0
6.	Dažnai skaitau specializuotus žurnalus ir/arba laikraščius, papildančius mano šio dalyko žinias	328	1,8	1,265	239	2,6	1,582	27639	81595	-6,568	0	2,928	0
7.	Dažnai skaitau knygas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	337	1,7	1,123	236	2,4	1,438	27965	84918	-6,745	0	3,183	0
8.	Internete ieškau papildomos informacijos apie šį dalyką	344	2,2	1,513	242	2,9	1,549	30722	90062	-5,699	0	3,037	0
9.	Ieškau papildomų šio dalyko žinių enciklopedijose, žinynuose, informacinės literatūros šaltiniuose ir pan.	345	1,9	1,292	233	2,4	1,456	31967	91652	-4,586	0	2,322	0
10.	Žiūriu specialias televizijos laidas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	337	1,9	1,250	241	2,6	1,507	28434,5	85387,5	-6,632	0	3,002	0
11.	Namuose atlikinėju eksperimentus, susijusius su šiuo dalyku	332	1,5	1,130	233	2,3	1,491	27973	83251	-6,653	0	3,147	0
12.	Skaitau apie šių dalykų studijas universitetų laikraščiuose	337	1,7	1,211	222	2,3	1,502	28664	85617	-5,437	0	2,505	0
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	31	2,7	1,692	40	3,1	1,457	555,5	1051,5	-0,767	0,443	0,725	0,67

Priedas 18. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Integruotas gamtos mokslų kursas												
1.	Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	243	2,6	1,482	114	2,4	1,249	12718,5	19273,5	-1,288	0,198	1,251	0,088
2.	Dažnai ir daug kalbuosi su tėvais apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	244	2,6	1,434	116	2,4	1,322	13116	19902	-1,163	0,245	0,942	0,337
3.	Lankau būrelį/ klubą, susijusį su šiuo dalyku	227	1,5	1,122	110	1,9	1,243	10581,5	36459,5	-2,897	0,004	1,391	0,042
4.	Mokausi šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	230	1,5	1,096	103	1,7	0,994	9982,5	36547,5	-3,037	0,002	1,498	0,022
5.	Bent kartą esu dalyvavus(-ęs) šio dalyko olimpiadoje ar konkurse	229	2,0	1,595	105	2,4	1,551	9957,5	36292,5	-2,915	0,004	1,851	0,002
6.	Dažnai skaitau specializuotus žurnalus ir/arba laikraščius, papildančius mano šio dalyko žinias	246	2,3	1,565	113	2,1	1,329	13143,5	19584,5	-0,888	0,375	0,946	0,332
7.	Dažnai skaitau knygas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	251	2,4	1,518	116	2,2	1,329	13783	20569	-0,868	0,386	0,826	0,502
8.	Internete ieškau papildomos informacijos apie šį dalyką	257	2,9	1,620	111	2,6	1,510	12775	18991	-1,645	0,1	0,981	0,29
9.	Ieškau papildomų šio dalyko žinių enciklopedijose, žinynuose, informacinės literatūros šaltiniuose ir pan.	258	2,6	1,595	111	2,2	1,321	12560,5	18776,5	-1,957	0,05	1,519	0,02
10.	Žiūriu specialias televizijos laidas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	256	2,7	1,604	118	2,5	1,500	14382	21403	-0,773	0,439	0,904	0,387
11.	Namuose atlikinėju eksperimentus, susijusius su šiuo dalyku	242	1,7	1,194	104	1,9	1,224	11265,5	40668,5	-1,839	0,066	1,002	0,267
12.	Skaitau apie šių dalykų studijas universitetų laikraščiuose	241	2,0	1,437	106	2,1	1,410	11811	40972	-1,263	0,207	0,843	0,476
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	24	2,3	1,546	30	2,4	1,382	329,5	629,5	-0,556	0,578	0,487	0,972
	Fizika												
1.	Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	237	2,2	1,306	230	2,6	1,338	22113	50316	-3,665	0	1,761	0,004
2.	Dažnai ir daug kalbuosi su tėvais apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	231	2,1	1,308	223	2,3	1,356	23530	50326	-1,68	0,093	0,819	0,513
3.	Lankau būrelį/ klubą, susijusį su šiuo dalyku	221	1,3	0,897	211	1,8	1,221	19062	43593	-4,377	0	1,848	0,002
4.	Mokausi šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	220	1,3	0,913	209	1,8	1,275	18700	43010	-4,532	0	1,91	0,001
5.	Bent kartą esu dalyvavus(-ęs) šio dalyko olimpiadoje ar konkurse	224	2,0	1,604	216	2,5	1,673	19831	45031	-3,705	0	2,157	0
6.	Dažnai skaitau specializuotus žurnalus ir/arba laikraščius, papildančius mano šio dalyko žinias	222	1,8	1,199	223	2,3	1,427	19373	44126	-4,328	0	1,928	0,001
7.	Dažnai skaitau knygas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	231	1,7	1,113	224	2,3	1,335	19332,5	46128,5	-5,071	0	2,594	0
8.	Internete ieškau papildomos informacijos apie šį dalyką	240	2,1	1,357	230	2,5	1,494	23327	52247	-3,096	0,002	1,439	0,032
9.	Ieškau papildomų šio dalyko žinių enciklopedijose, žinynuose, informacinės literatūros šaltiniuose ir pan.	238	2,0	1,336	218	2,3	1,401	22377,5	50818,5	-2,716	0,007	1,602	0,012
10.	Žiūriu specialias televizijos laidas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	242	1,9	1,236	229	2,4	1,445	22051	51454	-4,12	0	1,836	0,002
11.	Namuose atlikinėju eksperimentus, susijusius su šiuo dalyku	230	1,5	0,988	220	2,1	1,371	19494,5	46059,5	-4,887	0	2,2	0
12.	Skaitau apie šių dalykų studijas universitetų laikraščiuose	235	1,6	1,103	207	2,2	1,476	19403,5	47133,5	-4,224	0	1,791	0,003
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	18	2,4	1,577	44	2,8	1,549	337,5	508,5	-0,937	0,349	0,478	0,976

Priedas 18. ***Tęsinys***

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Matematika												
1.	Dažnai ir daug kalbuosi su draugėmis(-ais)apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	477	2,7	1,388	284	2,6	1,414	65176,5	105646,5	-0,899	0,369	0,516	0,952
2.	Dažnai ir daug kalbuosi su tėvais apie reiškinius, procesus, produktus ir pan., kurie yra susiję su šiuo dalyku	473	2,4	1,309	275	2,3	1,390	63036,5	100986,5	-0,732	0,464	0,648	0,795
3.	Lankau būrelį/ klubą, susijusį su šiuo dalyku	449	1,5	1,178	264	1,9	1,320	49810,5	150835,5	-4,566	0	2,165	0
4.	Mokausi šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	457	2,0	1,619	256	2,0	1,478	56638,5	161291,5	-0,832	0,405	0,843	0,475
5.	Bent kartą esu dalyvavus(-ęs) šio dalyko olimpiadoje ar konkurse	474	3,3	1,848	281	3,3	1,712	65005,5	104626,5	-0,591	0,554	1,132	0,154
6.	Dažnai skaitau specializuotus žurnalus ir/arba laikraščius, papildančius mano šio dalyko žinias	461	1,8	1,213	264	2,2	1,405	51854	158345	-3,744	0	1,634	0,01
7.	Dažnai skaitau knygas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	465	2,0	1,276	276	2,1	1,306	60246	168591	-1,531	0,126	0,853	0,461
8.	Internete ieškau papildomos informacijos apie šį dalyką	472	2,2	1,426	275	2,4	1,450	60585,5	172213,5	-1,62	0,105	0,931	0,352
9.	Ieškau papildomų šio dalyko žinių enciklopedijose, žinynuose, informacinės literatūros šaltiniuose ir pan.	478	2,1	1,363	267	2,2	1,385	59691	174172	-1,591	0,112	0,954	0,322
10.	Žiūriu specialias televizijos laidas, kurios papildo mano šio dalyko žinias	456	1,8	1,141	273	2,0	1,303	55054,5	159250,5	-2,948	0,003	1,28	0,075
11.	Namuose atlikinėju eksperimentus, susijusius su šiuo dalyku	454	1,5	0,973	265	1,9	1,277	51005	154290	-4,26	0	1,804	0,003
12.	Skaitau apie šių dalykų studijas universitetų laikraščiuose	470	2,1	1,491	258	2,2	1,447	57740	168425	-1,181	0,238	0,853	0,461
13.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	39	2,9	1,797	54	2,9	1,379	1028,5	2513,5	-0,196	0,844	1,091	0,185

Priedas 19. Papildomas domėjimasis fizinių ir technologijos mokslų sritimis. Kategorija „kita“

12. Ar dažnai ir daug papildomai domiesi toliau išvardintais dalykais? Kita:

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Domėjimasis kaip mokymasis	Kruopštus mokymasis	…kartoju tai, ką užsirašau per pamokas…, …skaitau vadovėlį…, …mokiniesi iš vadovėlių…, …atidžiai atlieku namų darbus…, …tik tiek kiek moko mokykloje…,
	Papildomas mokymasis	…darau daug papildomų užduočių namuose…, …papildomai mažai domiuosi, tik kartais, kai pati to noriu…, …mokausi Lietuvos jaunųjų matematikų mokykloje…,
	Domėjimasis egzaminais	…domiuosi egzaminais…,
Papildomos informacijos paieška	Informacija internete	…jei ko nežinau, internete ieškau atsakymų į man rūpimus klausimus…,
	Informacija iš kitų asmenų	…apsilankau dažnai mamos darbe, kuris susijęs su šiuo dalyku…, …daug informacijos gaunu iš kitų asmenų…,

Priedas 20. Tiesinė priklausomybė tarp atskirų požiūrio į fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymosi dalykus ir pasiekimų

			Chemija		Informacinės technologijos		Integr. gamtos mokslų k.		Fizika		Matematika	
	Teiginiai		**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**
1.	Visada esu tikra(-s), kad gerai atliksiu šio dalyko laboratorinius, projektinius ir kitus praktinius darbus	R_S	,319(**)	,229(**)	,301(**)	,260(**)	,206(**)	,200(*)	,258(**)	,305(**)	,404(**)	,357(**)
		p	0	0,003	0	0	0,001	0,035	0	0	0	0
		N	235	164	407	305	254	112	265	279	531	339
2.	Esu visiškai tikra(-s), kad galiu įvaldyti šio dalyko žinias bei įgūdžius	R_S	,305(**)	,343(**)	,274(**)	,163(**)	0,086	,264(**)	,268(**)	,261(**)	,361(**)	,200(**)
		p	0	0	0	0,004	0,168	0,004	0	0	0	0
		N	241	163	411	311	258	118	271	282	566	359
3.	Visada esu tikra(-s), kad gerai parašysiu šio dalyko kontrolinius darbus	R_S	,345(**)	,374(**)	,272(**)	,273(**)	,287(**)	0,181	,353(**)	,367(**)	,418(**)	,334(**)
		p	0	0	0	0	0	0,057	0	0	0	0
		N	236	151	404	288	252	111	267	269	545	337
4.	Visada esu tikra(-s), kad gausiu geriausius šio dalyko pažymius	R_S	,388(**)	,439(**)	,321(**)	,280(**)	,327(**)	,263(**)	,417(**)	,273(**)	,416(**)	,287(**)
		p	0	0	0	0	0	0,006	0	0	0	0
		N	232	155	395	294	237	108	263	268	540	333
5.	Visada nerimauju, kai reikia rašyti šio dalyko kontrolinį darbą	R_S	-,327(**)	-0,11	-,306(**)	-,218(**)	-,262(**)	-0,075	-,278(**)	-,210(**)	-,318(**)	-,185(**)
		p	0	0,158	0	0	0	0,429	0	0	0	0
		N	259	168	391	273	255	114	282	301	647	385
6.	Visada nerimauju, kad nesugebėsiu atsiskaityti už šį dalyką	R_S	-,379(**)	-,203(*)	-,384(**)	-,174(**)	-,249(**)	-,223(*)	-,392(**)	-,328(**)	-,386(**)	-,304(**)
		p	0	0,012	0	0,005	0	0,023	0	0	0	0
		N	232	154	380	266	229	103	265	278	569	343
7.	Man kelia nerimą tai, kad mano bendraklasėms(-iams) šis dalykas sekasi geriau, nei man	R_S	-,256(**)	-0,097	-,236(**)	-0,026	-,202(**)	0,037	-,376(**)	-0,069	-,322(**)	-0,102
		p	0	0,234	0	0,668	0,002	0,711	0	0,261	0	0,059
		N	227	153	378	270	233	104	262	268	580	348
8.	Nepakenčiu šio dalyko kontrolinių darbų ir atsiskaitymų	R_S	-,378(**)	-,262(**)	-,334(**)	-,189(**)	-,160(*)	-0,07	-,287(**)	-,238(**)	-,420(**)	-,188(**)
		p	0	0,001	0	0,002	0,013	0,471	0	0	0	0
		N	236	167	399	273	239	108	271	283	587	342
9.	Bijau net pagalvoti apie šio dalyko egzaminą	R_S	-,247(**)	-,168(*)	-,299(**)	-,184(**)	-,215(**)	-0,064	-,193(**)	-,317(**)	-,358(**)	-,283(**)
		p	0	0,034	0	0,002	0,001	0,524	0,002	0	0	0
		N	240	160	385	269	234	102	262	280	607	350
10.	Visada jaudinuosi ir nerimauju per šio dalyko pamokas	R_S	-,299(**)	-0,089	-,315(**)	-,122(*)	-,198(**)	-0,063	-,277(**)	-,225(**)	-,268(**)	-,155(**)
		p	0	0,267	0	0,045	0,003	0,526	0	0	0	0,005
		N	225	156	378	272	230	104	258	272	556	332

Priedas 20. ***Tęsinys***

			Chemija		Informacinės technologijos		Integr. gamtos mokslų k.		Fizika		Matematika	
	Teiginiai		**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**
11.	Aš tiesiog bijau atlikinėti šio dalyko užduotis	R_S	-,220(**)	-0,109	-,233(**)	-,125(*)	-,152(*)	-0,024	-,196(**)	-,210(**)	-,215(**)	-0,107
		p	0,001	0,175	0	0,042	0,021	0,809	0,002	0,001	0	0,053
		N	225	157	374	264	231	105	247	261	540	327
12.	Visada jaučiuosi puikiai, kada reikia atsiskaitinėti už šį dalyką	R_S	,282(**)	,322(**)	,168(**)	,122(*)	,129(*)	0,111	,188(**)	,272(**)	,292(**)	,156(**)
		p	0	0	0,001	0,036	0,044	0,241	0,003	0	0	0,005
		N	235	162	390	294	244	113	254	266	548	328
13.	Man kyla nerimas vien įėjus į šio dalyko kabinetą	R_S	-,221(**)	-0,104	-,247(**)	-0,011	-,174(**)	-0,06	-,164(**)	-,159(*)	-,200(**)	-0,056
		p	0,001	0,195	0	0,859	0,008	0,554	0,01	0,01	0	0,317
		N	229	156	378	266	230	101	248	260	544	322
14.	Per šio dalyko pamokas dažniausiai jaučiuosi sumišusi(-ęs) ir suvaržyta(-s)	R_S	-,285(**)	-,203(*)	-,225(**)	-,128(*)	-,269(**)	-0,062	-,211(**)	-,229(**)	-,280(**)	-,154(**)
		p	0	0,012	0	0,037	0	0,534	0,001	0	0	0,006
		N	225	154	376	266	228	104	255	271	542	324
15.	Mokantis šio dalyko jaučiuosi taip pat gerai, kaip ir kitos(-i) bendraklasės(-iai)	R_S	,210(**)	,193(*)	0,029	0,054	0,031	,224(*)	0,081	,158(**)	,202(**)	,194(**)
		p	0,001	0,014	0,558	0,36	0,624	0,019	0,183	0,008	0	0
		N	244	161	410	290	255	110	270	279	576	352
16.	Atsakinėjant per šio dalyko pamokas mane apima baimė	R_S	-,357(**)	-,189(*)	-,285(**)	-,214(**)	-,306(**)	-0,09	-,176(**)	-,183(**)	-,255(**)	-,151(**)
		p	0	0,02	0	0	0	0,361	0,004	0,003	0	0,006
		N	220	151	372	267	233	106	261	269	536	327
17.	Visada su džiugesiu mokausi šio dalyko	R_S	,193(**)	,222(**)	,122(*)	,199(**)	-0,011	,195(*)	,142(*)	,186(**)	,291(**)	,234(**)
		p	0,003	0,005	0,016	0,001	0,859	0,044	0,024	0,002	0	0
		N	234	156	393	282	247	107	254	265	549	338
18.	Man visada labai smagu atlikinėti šio dalyko užduotis	R_S	0,116	,204(*)	,113(*)	,121(*)	-0,046	,225(*)	,189(**)	,171(**)	,353(**)	,267(**)
		p	0,077	0,011	0,025	0,044	0,477	0,02	0,003	0,005	0	0
		N	234	154	398	278	245	106	254	265	551	329
19.	Šio dalyko pamokos man yra pačios svarbiausios	R_S	0,116	,271(**)	0,009	,156(**)	-,185(**)	-0,038	0,013	,131(*)	,208(**)	0,096
		p	0,078	0,001	0,87	0,009	0,004	0,69	0,839	0,027	0	0,067
		N	233	152	373	283	238	110	250	284	601	367
20.	Aš visada labai laukiu šio dalyko pamokų	R_S	,269(**)	,214(**)	0,093	,144(*)	-0,084	,195(*)	0,093	,131(*)	,304(**)	,157(**)
		p	0	0,007	0,071	0,018	0,197	0,042	0,138	0,033	0	0,005
		N	226	155	382	270	240	109	254	265	540	323

Priedas 20. ***Tęsinys***

			Chemija		Informacinės technologijos		Integr. gamtos mokslų k.		Fizika		Matematika	
	Teiginiai		**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**
21.	Visada stengiuosi išsiaiškinti tai, kas man nesiseka mokantis šio dalyko savarankiškai namuose	R_S	0,045	,257(**)	0,008	0,102	-0,088	0,115	0,049	,143(*)	,106(**)	,223(**)
		p	0,487	0,002	0,869	0,093	0,17	0,251	0,422	0,018	0,009	0
		N	241	147	382	273	246	102	270	271	603	348
22.	Jei man kažkas neaišku mokantis šio dalyko, visada klausiu mokytojos(-o)	R_S	0,088	,266(**)	0,087	0,08	0,113	0,104	0,113	,230(**)	,134(**)	0,07
		p	0,168	0,001	0,083	0,185	0,077	0,27	0,063	0	0,001	0,19
		N	247	157	402	279	246	114	272	276	602	356
23.	Visada stengiuosi aktyviai dalyvauti klasės diskusijose per šio dalyko pamokas	R_S	0,077	,244(**)	0,045	0,115	0,103	0,18	0,035	,137(*)	,179(**)	,134(*)
		p	0,239	0,002	0,375	0,054	0,11	0,056	0,574	0,023	0	0,014
		N	234	154	385	283	244	113	258	272	549	337
24.	Per šio dalyko pamokas visada pateikiu daug įdomių idėjų	R_S	0,03	,194(*)	0,034	0,062	,135(*)	-0,019	0,12	,192(**)	,164(**)	,116(*)
		p	0,658	0,018	0,509	0,308	0,039	0,846	0,057	0,002	0	0,038
		N	222	147	376	274	235	104	254	260	528	322
25.	Visada pati/pats siūlausi atsakinėti ir spręsti uždavinius	R_S	0,061	0,126	-0,016	0,017	0,064	-0,011	,152(*)	,124(*)	,184(**)	0,015
		p	0,365	0,127	0,762	0,785	0,331	0,915	0,016	0,048	0	0,783
		N	226	148	375	265	233	103	254	256	543	322
26.	Per šio dalyko pamokas visada stengiuosi išlikti nepastebėta(-u)	R_S	-,306(**)	-0,058	-,231(**)	-,183(**)	-,195(**)	-0,1	-,228(**)	-,148(*)	-,265(**)	-,158(**)
		p	0	0,474	0	0,003	0,003	0,294	0	0,016	0	0,004
		N	231	153	388	267	234	112	266	267	570	333
27.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	R_S	-,220(**)	-0,142	-,226(**)	-0,106	-,233(**)	-0,048	-0,124	-,156(*)	-,089(*)	-0,102
		p	0,001	0,085	0	0,086	0	0,633	0,051	0,012	0,039	0,067
		N	221	149	373	262	224	103	249	256	537	321
28.	Mokytoja(-s) dažnai šaiposi iš to, kaip aš atsakinėju	R_S	-,171(*)	0,016	-,186(**)	-0,06	-,229(**)	-0,073	-,194(**)	-0,089	-,101(*)	0,033
		p	0,011	0,848	0	0,338	0,001	0,466	0,002	0,156	0,019	0,553
		N	219	143	377	259	224	101	254	257	534	322
29.	Mano bendraklasės(-iai) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	R_S	-0,093	-0,045	-,226(**)	-0,116	-,139(*)	0,036	-,156(*)	-0,038	-,141(**)	-0,073
		p	0,165	0,59	0	0,058	0,037	0,715	0,014	0,544	0,001	0,194
		N	225	146	380	267	227	103	250	257	542	318
30.	Šio dalyko mokytoja(-s) dažnai nekreipia dėmesio į tai, ką aš sakau	R_S	-0,075	-0,004	-,177(**)	-,181(**)	-,270(**)	-0,11	-,138(*)	-0,047	-,145(**)	-0,029
		p	0,271	0,961	0,001	0,003	0	0,269	0,03	0,452	0,001	0,605
		N	217	148	379	261	228	102	249	256	529	322

Priedas 20. ***Tęsinys***

			Chemija		Informacinės technologijos		Integr. gamtos mokslų k.		Fizika		Matematika	
	Teiginiai		**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**	**Merginos**	**Vaikinai**
31.	Man sunku gerai mokytis šį dalyką	R_S	-,491(**)	-,260(**)	-,302(**)	-,255(**)	-,280(**)	-0,17	-,409(**)	-,325(**)	-,492(**)	-,311(**)
		p	0	0,001	0	0	0	0,087	0	0	0	0
		N	247	156	381	268	228	102	262	269	595	344
32.	Dažnai atsitinka, kad atlikinėdama(-s) šio dalyko užduotis nepajuntu, kaip prabėga laikas	R_S	0,074	,172(*)	0,029	0,013	-0,035	0,074	0,052	0,105	,150(**)	0,048
		p	0,258	0,035	0,571	0,825	0,589	0,461	0,41	0,083	0	0,371
		N	233	151	396	281	237	102	253	274	571	348
33.	Visada stengiuosi parodyti, jog puikiai išmanau šį dalyką	R_S	,212(**)	,310(**)	0,096	,171(**)	,143(*)	0,093	,150(*)	,233(**)	,273(**)	,205(**)
		p	0,001	0	0,058	0,004	0,029	0,352	0,017	0	0	0
		N	225	149	390	277	233	103	253	260	545	321
34.	Visada prašau klasės draugių(-ų) pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	R_S	-,259(**)	-0,091	-,164(**)	-,154(*)	-,176(**)	0,069	-,185(**)	-,205(**)	-,259(**)	-,165(**)
		p	0	0,266	0,001	0,013	0,008	0,489	0,003	0,001	0	0,003
		N	229	150	389	263	229	104	263	264	574	332
35.	Manęs visada klasės draugės(-ai) prašo pagalbos atlikinėjant šio dalyko užduotis	R_S	,271(**)	,330(**)	,175(**)	,191(**)	,217(**)	,351(**)	,321(**)	,323(**)	,415(**)	,375(**)
		p	0	0	0,001	0,001	0,001	0	0	0	0	0
		N	232	146	388	277	238	101	253	270	560	329

Priedas 21. Tiesinė priklausomybė tarp požiūrio į fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymosi dalykus ir motyvacijos studijuoti tas sritis

Lyt.	MS	Motyvacija		Chemija						Informacinės technologijos/Informatika						Fizika						Matematika					
				Žinios		Jausmai		Elgsena		Žinios		Jausmai		Elgsena		Žinios		Jausmai		Elgsena		Žinios		Jausmai		Elgsena	
				T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N	T	N
Merginos	Chemija	Teigiama	R_S	,518(**)	-0,007	,585(**)	-,217(*)	,423(**)	-,297(**)	,170(*)	0,093	,180(*)	0,076	,225(**)	0,052	,264(*)	-0,111	,276(*)	-0,08	0,147	-0,005	,288(**)	-0,062	,277(**)	-0,132	,255(**)	-0,102
			p	0	0,942	0	0,021	0	0,001	0,04	0,293	0,044	0,395	0,008	0,526	0,011	0,312	0,011	0,473	0,173	0,961	0	0,385	0	0,072	0	0,137
			N	124	117	113	112	120	132	146	130	126	126	138	149	92	85	83	83	87	101	206	197	189	185	197	214
		Neigiama	R_S	-0,132	0,158	-,209(*)	,284(**)	-,278(**)	,292(**)	-0,029	0,004	-0,062	0,035	-0,137	0,078	0,071	0,102	0,063	0,144	0,006	0,156	-0,008	,155(*)	-0,123	,205(**)	-0,099	,290(**)
			p	0,131	0,071	0,021	0,001	0,001	0	0,717	0,963	0,48	0,696	0,106	0,329	0,506	0,353	0,566	0,198	0,959	0,117	0,91	0,022	0,079	0,003	0,155	0
			N	133	132	122	125	130	144	155	141	132	130	141	157	89	85	86	81	87	102	218	219	206	207	209	233
	technologijo s/ informatika	Teigiama	R_S	,206(*)	-0,054	,231(*)	-0,04	0,121	-0,181	,369(**)	-0,007	,539(**)	-,251(**)	,411(**)	-,175(*)	0,065	0,035	,233(*)	-0,028	,193(*)	0,001	,214(**)	-0,065	,228(**)	-0,126	,243(**)	-,146(*)
			p	0,045	0,608	0,031	0,714	0,244	0,066	0	0,922	0	0,001	0	0,01	0,493	0,724	0,018	0,783	0,044	0,991	0,001	0,315	0,001	0,063	0	0,02
			N	95	93	87	86	94	104	209	194	186	178	198	215	112	107	102	102	109	120	245	239	222	219	237	255
		Neigiama	R_S	-0,073	,208(*)	-0,085	0,106	-0,11	,275(**)	-,142(*)	0,103	-,189(**)	,222(**)	-,164(*)	,270(**)	0,027	0,023	-0,016	0,075	-0,085	0,091	0,008	0,081	-0,047	,149(*)	-0,045	,202(**)
			p	0,461	0,035	0,412	0,303	0,256	0,003	0,038	0,143	0,009	0,002	0,02	0	0,775	0,814	0,869	0,451	0,363	0,308	0,901	0,194	0,481	0,021	0,481	0,001
			N	105	103	96	96	108	118	215	204	190	187	202	224	117	112	109	104	117	128	252	258	230	239	247	268
	Fizika	Teigiama	R_S	,234(*)	0,013	,287(*)	-0,078	-0,024	-0,023	,231(**)	-0,045	,332(**)	-0,088	0,146	-0,056	,389(**)	-0,167	,543(**)	-,243(**)	,413(**)	-0,139	,177(*)	-0,084	,204(**)	-0,127	0,08	0
			p	0,038	0,909	0,012	0,51	0,832	0,828	0,004	0,597	0	0,313	0,084	0,491	0	0,068	0	0,01	0	0,107	0,013	0,236	0,006	0,087	0,269	0,997
			N	79	80	76	74	81	90	151	142	134	133	142	156	127	120	116	112	121	136	197	200	183	183	194	214
		Neigiama	R_S	-0,082	0,173	-0,077	0,156	-0,075	,299(**)	0,009	0,063	-0,067	0,037	-0,021	0,061	-0,004	,216(*)	-0,1	,288(**)	-0,129	,201(*)	-0,008	,174(**)	-0,098	,177(*)	0,037	,213(**)
			p	0,453	0,106	0,49	0,158	0,483	0,003	0,912	0,444	0,424	0,666	0,796	0,43	0,966	0,015	0,271	0,002	0,142	0,016	0,905	0,009	0,166	0,011	0,596	0,001
			N	86	89	83	83	90	99	157	151	143	138	150	168	131	127	122	117	131	144	213	224	201	207	212	233
	Matematika	Teigiama	R_S	,318(**)	-0,103	,310(**)	-0,183	,224(*)	-,282(**)	,296(**)	-0,113	,393(**)	-,189(*)	,212(**)	-,170(*)	,216(*)	-0,164	,286(**)	-,194(*)	0,103	-,290(**)	,477(**)	-,249(**)	,595(**)	-,375(**)	,464(**)	-,374(**)
			p	0	0,264	0,001	0,057	0,014	0,001	0	0,117	0	0,012	0,003	0,013	0,011	0,058	0,001	0,031	0,24	0	0	0	0	0	0	0
			N	120	119	108	109	119	132	207	195	181	177	195	215	138	135	128	124	133	150	282	287	262	263	278	304
		Neigiama	R_S	-0,063	0,142	-0,181	0,147	-,201(*)	,323(**)	-0,116	0,081	-0,131	0,133	-0,097	,328(**)	-0,091	0,163	-0,053	0,106	-0,1	,260(**)	-0,116	,223(**)	-,272(**)	,297(**)	-,169(**)	,373(**)
			p	0,479	0,118	0,055	0,119	0,025	0	0,095	0,256	0,078	0,08	0,178	0	0,287	0,06	0,551	0,245	0,241	0,001	0,051	0	0	0	0,004	0
			N	128	122	114	114	124	137	209	197	183	175	193	216	140	134	129	123	139	151	283	298	262	272	281	306
	Inžinerija	Teigiama	R_S	0,179	0,023	,272(*)	-0,087	0,084	-0,162	,229(**)	-0,127	,264(**)	-0,17	0,065	-0,097	0,189	-0,128	,305(**)	-0,108	0,099	-0,042	,250(**)	-0,118	,314(**)	-0,123	,193(**)	-,141(*)
			p	0,1	0,835	0,012	0,442	0,434	0,117	0,007	0,151	0,003	0,06	0,446	0,249	0,075	0,239	0,005	0,34	0,353	0,678	0,001	0,108	0	0,105	0,008	0,048
			N	86	86	84	80	89	95	137	130	124	123	138	143	90	87	82	80	90	99	182	186	173	174	188	196
		Neigiama	R_S	-0,061	0,164	-0,099	,217(*)	-0,107	,260(**)	-,185(*)	0,126	-0,112	0,163	-0,141	0,084	-0,162	0,147	-0,136	0,035	-0,153	0,059	-0,055	,161(*)	-0,103	,154(*)	-0,041	,201(**)
			p	0,549	0,118	0,348	0,042	0,291	0,007	0,023	0,139	0,198	0,064	0,092	0,299	0,103	0,163	0,198	0,746	0,129	0,546	0,434	0,02	0,163	0,031	0,559	0,003
			N	99	92	91	88	99	105	151	140	134	131	145	155	102	92	91	89	99	107	202	210	185	196	203	216
Vaikinai	Chemija	Teigiama	R_S	,577(**)	0,055	,615(**)	-0,142	,540(**)	-,228(*)	-0,094	0,077	-0,044	0,107	0,085	0,131	,293(**)	-0,043	,309(**)	0,013	,244(*)	-0,011	,198(*)	0,002	0,173	0,094	,230(*)	0,1
			p	0	0,615	0	0,212	0	0,03	0,357	0,466	0,68	0,32	0,441	0,206	0,003	0,681	0,003	0,906	0,025	0,912	0,032	0,984	0,073	0,331	0,017	0,277
			N	88	87	83	79	81	91	98	92	92	88	84	95	102	93	88	91	85	97	117	115	108	110	107	119
		Neigiama	R_S	0,027	,245(*)	-0,167	,368(**)	-0,165	,353(**)	0,08	-0,006	0,074	0,04	-0,109	0,142	0,05	,205(*)	-0,124	0,187	-0,119	0,128	0,058	,194(*)	-0,057	0,074	-0,113	0,108
			p	0,796	0,019	0,115	0	0,13	0	0,429	0,951	0,459	0,697	0,306	0,146	0,613	0,042	0,228	0,06	0,259	0,194	0,532	0,033	0,551	0,425	0,239	0,227
			N	92	92	90	89	86	99	101	100	102	97	90	106	106	99	96	102	92	105	117	121	112	118	110	127
	technologijo s/ informatika	Teigiama	R_S	0,105	-0,069	0,076	-0,21	0,085	-0,138	,307(**)	-,178(*)	,424(**)	-,229(**)	,376(**)	-0,141	,269(**)	-0,159	,352(**)	-0,157	,269(**)	-0,11	,274(**)	-0,094	,310(**)	-0,157	,212(*)	-0,125
			p	0,373	0,566	0,532	0,096	0,503	0,238	0	0,04	0	0,007	0	0,091	0,002	0,085	0	0,086	0,004	0,211	0	0,257	0	0,062	0,013	0,119
			N	74	71	70	64	64	75	151	133	137	135	127	146	134	118	119	121	112	130	159	148	145	142	138	158
		Neigiama	R_S	-0,034	0,131	-0,031	,231(*)	0,056	0,182	-0,114	,294(**)	-0,136	,329(**)	0,02	,248(**)	0,122	0,154	0,071	,230(**)	,186(*)	0,079	0,019	,224(**)	-0,105	,264(**)	0,029	,197(**)
			p	0,764	0,255	0,787	0,046	0,635	0,098	0,152	0	0,095	0	0,809	0,001	0,149	0,081	0,422	0,007	0,037	0,341	0,804	0,004	0,194	0,001	0,725	0,009
			N	79	78	78	75	74	84	160	147	152	147	143	163	141	130	130	135	126	146	166	164	155	156	152	173
	Fizika	Teigiama	R_S	,279(*)	0,049	,297(**)	-0,06	0,23	-0,037	0,024	0,046	,242(**)	-0,028	,274(**)	0,038	,366(**)	-0,158	,568(**)	-,186(*)	,448(**)	-,184(*)	,179(*)	-0,089	,346(**)	-0,067	,212(*)	-0,024
			p	0,014	0,681	0,01	0,632	0,055	0,748	0,779	0,618	0,007	0,759	0,003	0,668	0	0,079	0	0,034	0	0,03	0,025	0,289	0	0,43	0,012	0,766
			N	77	73	75	66	70	78	136	120	122	121	116	129	144	125	128	130	125	139	156	145	144	140	139	156
		Neigiama	R_S	0,006	0,221	-0,005	0,207	0,036	0,118	0,005	,206(*)	-0,02	,195(*)	0,047	,231(**)	0,021	,264(**)	-0,114	,262(**)	-0,027	,184(*)	0,022	,223(**)	-0,105	,241(**)	-0,024	,214(**)
			p	0,956	0,052	0,964	0,077	0,758	0,287	0,951	0,02	0,82	0,029	0,607	0,006	0,799	0,002	0,188	0,002	0,753	0,025	0,788	0,005	0,203	0,003	0,775	0,006
			N	79	78	79	74	76	84	136	128	129	125	120	138	145	134	136	138	134	149	159	155	148	148	147	164
	Inžinerija	Teigiama	R_S	,267(*)	-0,107	,250(*)	-0,112	,316(**)	-,245(*)	-0,072	0,023	0,131	-0,089	,202(*)	-0,006	,280(**)	-,171(*)	,417(**)	-,206(*)	,273(**)	-,179(*)	,326(**)	-,175(*)	,459(**)	-,233(**)	,246(**)	-,194(*)
			p	0,013	0,331	0,022	0,338	0,004	0,019	0,379	0,791	0,128	0,308	0,021	0,947	0	0,047	0	0,016	0,002	0,03	0	0,025	0	0,003	0,002	0,01
			N	87	85	83	75	80	91	153	134	137	134	131	146	152	136	136	137	130	148	176	165	161	158	158	175
		Neigiama	R_S	0,03	0,132	0,095	0,142	0,025	0,128	-0,003	,211(*)	-0,038	,240(**)	0,027	,234(**)	0,092	,183(*)	0,029	,223(**)	0,061	0,11	0,023	,275(**)	-0,134	,274(**)	0,036	,240(**)
			p	0,779	0,22	0,38	0,196	0,819	0,21	0,967	0,011	0,646	0,004	0,75	0,003	0,251	0,027	0,733	0,006	0,47	0,171	0,758	0	0,083	0	0,643	0,001
			N	92	88	88	85	86	97	156	144	147	142	138	156	159	145	145	150	144	158	184	177	168	174	169	191
	Matematika	Teigiama	R_S	0,164	-0,045	0,113	-0,197	0,125	-0,142	0,04	-0,011	,276(**)	-0,116	,219(*)	-0,091	,329(**)	-0,134	,470(**)	-0,178	,358(**)	-,315(**)	,288(**)	-0,097	,396(**)	-0,163	,252(**)	-,174(*)
			p	0,144	0,7	0,336	0,112	0,312	0,215	0,673	0,911	0,004	0,242	0,029	0,336	0	0,171	0	0,065	0	0,001	0,001	0,27	0	0,069	0,005	0,043
			N	81	75	75	66	67	78	116	104	105	103	100	114	122	106	103	108	105	113	137	130	125	125	124	137
		Neigiama	R_S	0,173	,268(*)	0,126	,239(*)	0,085	0,184	-0,13	,225(*)	-0,084	,273(**)	0,088	,238(**)	0,033	0,142	-0,112	,224(*)	-0,054	0,131	0,016	,250(**)	-,188(*)	,233(**)	0,003	,166(*)
			p	0,12	0,019	0,276	0,045	0,468	0,093	0,149	0,015	0,365	0,004	0,362	0,008	0,713	0,126	0,231	0,014	0,564	0,143	0,846	0,003	0,029	0,006	0,972	0,039
			N	82	76	77	71	75	85	124	115	118	111	109	124	127	117	116	119	116	126	147	143	135	136	136	155

T – teigiamas, N – neigiamas.

Priedas 22. Moterų ir vyrų galimybių fizinių ir technologijos mokslų srityse vertinimas pagal mokslų sritį, lytį ir mokymo įstaigos tipą

		CHEMIJA	Merginos			Vaikinai		
			N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
Iš viso	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	401	1,78	1,547	224	1,96	1,626
	2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	402	1,62	1,456	230	1,77	1,496
	3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	406	2,82	1,827	225	2,21	1,666
	4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	399	2,15	1,69	228	2,05	1,585
	5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	406	1,78	1,598	229	1,96	1,646
	6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	402	1,49	1,361	225	2,04	1,59
	7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	401	1,98	1,619	228	2,17	1,68
	8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	401	3,02	1,965	224	2,77	1,961
	9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	399	2,19	1,747	227	2,23	1,686
	10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	406	1,83	1,625	224	1,91	1,548
	11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	403	1,82	1,605	226	1,85	1,519
	12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	407	2,75	1,893	227	2,27	1,753
	13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	407	2,62	1,894	224	2,5	1,836
	14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	403	2,03	1,778	226	1,97	1,664
	15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	403	1,9	1,727	226	1,81	1,627
	16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	395	2,23	1,879	223	2,22	1,802

Priedas 22. ***Tęsinys***

			CHEMIJA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
miestas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	88	1,8	1,613	39	2	1,487
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	87	1,57	1,395	41	1,49	1,121
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	90	3,01	1,827	41	2,44	1,582
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	87	2,13	1,697	41	2,22	1,589
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	87	1,83	1,586	40	2,25	1,613
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	86	1,51	1,387	40	2,2	1,636
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	87	1,9	1,57	40	2	1,32
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	85	2,86	1,947	41	3,02	1,904
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	86	2,03	1,683	39	1,97	1,478
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	86	2,09	1,786	39	2,44	1,483
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	88	1,89	1,65	38	2,42	1,5
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	89	2,96	1,833	41	2,63	1,639
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	93	2,62	1,893	42	2,69	1,893
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	89	1,9	1,659	40	2,02	1,544
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	88	1,86	1,73	41	1,9	1,463
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	85	2,33	2,008	38	2,18	1,722
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	145	1,61	1,551	67	1,99	1,638
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	147	1,62	1,576	68	2,07	1,642
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	147	2,61	1,918	67	2,21	1,701
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	147	2,03	1,771	67	1,84	1,639
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	149	1,64	1,661	67	1,63	1,555
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	147	1,31	1,323	66	1,94	1,578
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	146	1,9	1,737	68	2,35	1,818
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	147	3,22	1,999	66	2,7	2,015
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	148	2,07	1,852	67	2,28	1,807
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	149	1,63	1,565	66	1,64	1,377
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	150	1,59	1,602	68	1,72	1,413
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	149	2,6	2,02	67	1,99	1,754
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	149	2,5	2,002	66	2,52	1,858
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	149	1,92	1,891	66	1,48	1,511
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	148	1,72	1,776	65	1,58	1,56
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	146	1,99	1,899	67	2,39	1,899

Priedas 22. ***Tęsinys***

			CHEMIJA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
rajonas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	54	1,76	1,427	48	1,75	1,591
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	54	1,7	1,487	50	1,5	1,432
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	53	2,77	1,694	49	2,18	1,667
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	50	2,36	1,758	50	2,22	1,556
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	54	1,93	1,452	51	2,2	1,662
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	54	1,67	1,374	49	2,18	1,728
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	53	2,08	1,492	50	2,18	1,722
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	54	3,15	1,867	50	2,78	2,013
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	51	2,35	1,573	52	2,5	1,81
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	54	2,11	1,574	48	1,96	1,637
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	51	2,27	1,65	50	2,08	1,724
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	52	2,65	1,814	50	2,42	1,896
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	50	2,68	1,72	49	2,65	1,888
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	51	2,39	1,79	50	2,42	1,842
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	52	2,37	1,692	50	1,9	1,705
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	52	2,33	1,712	51	2,1	1,781
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	114	1,98	1,54	70	2,04	1,732
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	114	1,63	1,339	71	1,83	1,549
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	116	2,95	1,759	68	2,1	1,703
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	115	2,23	1,552	70	2,03	1,56
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	116	1,84	1,599	71	1,93	1,71
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	115	1,61	1,375	70	1,94	1,493
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	115	2,1	1,567	70	2,09	1,709
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	115	2,83	1,973	67	2,69	1,932
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	114	2,37	1,726	69	2,12	1,577
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	117	1,76	1,574	71	1,85	1,627
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	114	1,87	1,52	70	1,5	1,381
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	117	2,85	1,808	69	2,22	1,697
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	115	2,74	1,836	67	2,27	1,754
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	114	2,11	1,706	70	2,07	1,653
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	115	1,94	1,656	70	1,89	1,732
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	112	2,4	1,818	67	2,18	1,792

Priedas 22. ***Tęsinys***

		INFORMACINĖS TECHNOLOGIJOS	Merginos			Vaikinai		
			N	***Vidurkis***	***Std. nuokrypis***	***N***	***Vidurkis***	***Std. nuokrypis***
Iš viso	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	453	2,23	1,485	286	2,99	1,677
	2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	455	1,7	1,373	293	2,31	1,614
	3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	458	2,8	1,672	293	2,1	1,488
	4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	453	2,33	1,686	290	2,2	1,59
	5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	453	1,83	1,565	289	2,09	1,573
	6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	452	1,7	1,409	289	2,22	1,569
	7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	451	2,33	1,686	282	2,81	1,674
	8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	458	3,15	1,899	281	2,94	1,843
	9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	456	2,49	1,742	284	2,89	1,673
	10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	454	1,72	1,418	285	1,89	1,433
	11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	451	1,69	1,405	284	1,76	1,358
	12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	449	2,56	1,697	282	1,96	1,523
	13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	446	2,61	1,744	282	2,16	1,54
	14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	455	2,03	1,654	284	1,85	1,504
	15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	453	2,05	1,671	284	1,95	1,575
	16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	452	2,49	1,802	279	2,92	1,852

Priedas 22. ***Tęsinys***

			INFORMACINĖS TECHNOLOGIJOS	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
miestas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	93	2,25	1,544	59	2,64	1,679
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	95	1,65	1,327	60	1,9	1,537
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	99	3,13	1,652	60	2,38	1,53
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	95	2,43	1,736	60	2,2	1,549
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	94	1,84	1,588	59	2,22	1,576
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	93	1,75	1,404	59	2,29	1,532
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	94	2,09	1,597	58	2,43	1,523
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	96	3,01	1,922	58	3,02	1,821
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	97	2,23	1,723	57	2,33	1,596
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	96	2,07	1,558	56	1,95	1,42
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	94	1,71	1,434	56	2,04	1,414
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	96	2,76	1,709	57	1,82	1,39
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	97	2,78	1,793	56	2,05	1,566
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	96	1,97	1,532	57	1,7	1,388
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	96	2,02	1,711	57	2	1,547
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	93	2,54	1,874	54	2,59	1,817
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	174	2,16	1,541	83	3,2	1,629
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	173	1,6	1,43	85	2,45	1,607
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	171	2,72	1,763	85	2	1,496
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	174	2,11	1,739	86	1,95	1,608
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	173	1,65	1,55	85	1,89	1,566
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	172	1,59	1,45	84	2,13	1,634
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	171	2,32	1,823	83	3,2	1,651
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	174	3,27	1,957	82	2,9	1,954
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	174	2,45	1,861	81	3,15	1,726
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	172	1,48	1,357	83	1,81	1,339
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	171	1,51	1,386	84	1,58	1,234
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	169	2,41	1,791	82	1,83	1,447
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	169	2,53	1,839	83	2,2	1,583
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	171	1,84	1,693	83	1,86	1,616
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	174	1,88	1,697	81	1,63	1,47
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	174	2,38	1,864	82	3,2	1,882

Priedas 22. ***Tęsinys***

			INFORMACINĖS TECHNOLOGIJOS	Merginos			Vaikinai		
				N	***Vidurkis***	***Std. nuokrypis***	***N***	***Vidurkis***	***Std. nuokrypis***
rajonas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	64	2,31	1,435	64	3	1,737
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	66	1,76	1,302	67	2,24	1,715
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	64	2,41	1,678	67	2	1,382
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	63	2,65	1,715	65	2,37	1,557
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	64	2,05	1,43	65	2,18	1,57
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	64	1,77	1,389	67	2,3	1,487
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	62	2,47	1,576	62	2,9	1,657
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	65	3,28	1,816	63	2,89	1,867
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	63	2,49	1,635	67	3,13	1,613
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	65	1,77	1,378	67	1,9	1,426
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	62	1,9	1,457	65	1,86	1,356
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	62	2,48	1,607	65	1,89	1,552
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	62	2,48	1,555	65	1,98	1,495
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	64	2,48	1,718	66	1,74	1,46
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	61	2,41	1,637	66	1,92	1,572
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	66	2,58	1,655	66	3,03	1,889
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	122	2,3	1,395	80	3,03	1,669
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	121	1,84	1,366	81	2,53	1,558
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	124	2,85	1,513	81	2,07	1,531
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	121	2,4	1,525	79	2,34	1,624
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	122	1,95	1,625	80	2,11	1,591
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	123	1,77	1,372	79	2,19	1,618
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	124	2,48	1,6	79	2,59	1,751
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	123	3,02	1,847	78	2,97	1,751
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	122	2,77	1,61	79	2,81	1,649
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	121	1,77	1,359	79	1,95	1,56
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	124	1,81	1,37	79	1,67	1,43
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	122	2,64	1,596	78	2,27	1,649
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	118	2,65	1,666	78	2,35	1,519
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	124	2,11	1,624	78	2,05	1,502
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	122	2,15	1,604	80	2,25	1,665
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	119	2,56	1,745	77	2,75	1,793

Priedas 22. ***Tęsinys***

		FIZIKA	Merginos			Vaikinai		
			N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
Iš viso:	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	398	1,65	1,315	276	2,72	1,614
	2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	402	1,51	1,289	288	2,24	1,624
	3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	402	2,9	1,792	280	2,31	1,615
	4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	401	2,49	5,087	284	2,2	1,601
	5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	402	1,81	1,612	283	2,05	1,544
	6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	402	1,59	1,417	278	2,12	1,525
	7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	403	1,95	1,551	277	2,57	1,615
	8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	404	3,02	1,957	278	2,95	1,845
	9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	403	2,23	1,723	277	2,62	1,625
	10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	403	1,95	1,605	279	2,05	1,491
	11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	400	1,95	1,626	274	1,95	1,422
	12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	399	2,93	1,861	275	2,13	1,617
	13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	403	2,89	1,903	278	2,14	1,564
	14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	396	2,11	1,791	281	1,9	1,542
	15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	404	2,07	1,785	276	1,97	1,629
	16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	397	2,12	1,797	278	2,77	1,839

Priedas 22. ***Tęsinys***

			FIZIKA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
miestas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	89	1,6	1,303	49	2,57	1,581
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	92	1,43	1,082	51	1,94	1,542
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	95	3,08	1,778	51	2,37	1,612
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	92	2,17	1,675	52	2,29	1,661
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	92	1,82	1,497	52	2,12	1,504
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	91	1,67	1,43	51	2,06	1,529
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	92	1,75	1,434	51	2,29	1,474
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	91	2,74	1,937	50	3,18	1,881
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	92	2,03	1,558	49	2,12	1,495
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	91	2,18	1,704	49	2,1	1,503
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	93	1,97	1,625	49	1,96	1,443
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	93	3,08	1,813	51	2,1	1,628
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	96	2,92	1,939	52	2,17	1,568
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	93	1,98	1,7	51	1,63	1,326
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	92	1,89	1,693	51	2,04	1,549
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	87	2,2	1,898	50	2,64	1,816
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	152	1,64	1,412	87	2,91	1,597
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	152	1,45	1,39	90	2,51	1,657
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	151	2,86	1,915	88	2,4	1,712
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	154	2,18	1,837	88	1,94	1,593
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	151	1,69	1,686	88	1,9	1,539
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	152	1,47	1,451	87	2,03	1,544
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	151	1,95	1,675	87	2,86	1,686
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	153	3,25	1,972	85	2,98	1,921
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	152	2,15	1,819	86	2,93	1,714
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	153	1,84	1,604	85	1,99	1,427
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	151	1,83	1,663	85	1,94	1,348
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	149	2,83	1,944	85	2,13	1,617
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	151	2,73	1,949	85	2,26	1,582
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	148	2,07	1,883	86	1,69	1,497
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	152	1,99	1,856	84	1,92	1,666
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	152	2,04	1,837	87	3,03	1,82

Priedas 22. ***Tęsinys***.

			FIZIKA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
rajonas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	55	1,62	1,194	59	2,69	1,764
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	54	1,57	1,222	64	2,2	1,683
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	53	2,43	1,611	62	2,13	1,443
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	51	2,53	1,748	61	2,33	1,65
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	53	2,08	1,53	62	2,16	1,611
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	54	1,78	1,41	59	2,25	1,538
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	55	2,22	1,524	60	2,75	1,633
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	55	3,05	1,909	63	2,87	1,963
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	54	2,54	1,777	63	2,92	1,599
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	53	1,96	1,441	63	2,19	1,605
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	53	2,19	1,606	61	2,15	1,59
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	53	2,49	1,683	59	1,69	1,5
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	49	2,88	1,763	61	1,72	1,473
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	51	2,45	1,736	63	1,89	1,676
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	54	2,61	1,709	62	1,66	1,599
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	55	2,11	1,663	62	2,92	1,944
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	102	1,73	1,252	81	2,62	1,546
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	104	1,62	1,346	83	2,16	1,573
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	103	3,03	1,683	79	2,3	1,651
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	104	3,21	9,526	83	2,33	1,531
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	106	1,84	1,645	81	2,1	1,538
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	105	1,6	1,363	81	2,16	1,512
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	105	1,96	1,474	79	2,28	1,56
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	105	2,9	1,961	80	2,84	1,657
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	105	2,35	1,681	79	2,35	1,528
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	106	1,91	1,601	82	1,96	1,478
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	103	2	1,59	79	1,78	1,356
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	104	3,19	1,839	80	2,46	1,645
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	107	3,1	1,868	80	2,31	1,58
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	104	2,11	1,768	81	2,3	1,553
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	106	2,08	1,768	79	2,23	1,648
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	103	2,18	1,736	79	2,44	1,767

Priedas 22. ***Tęsinys***

		MATEMATIKA	Merginos			Vaikinai		
			N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
Iš viso	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	510	2,76	1,601	314	2,99	1,611
	2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	512	1,97	1,468	325	2,28	1,577
	3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	512	2,78	1,621	322	2,25	1,503
	4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	510	2,33	1,657	323	2,23	1,571
	5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	511	1,88	1,557	320	1,95	1,49
	6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	510	1,79	1,452	320	2,27	1,557
	7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	508	2,59	1,667	318	2,78	1,608
	8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	510	3,25	1,867	313	2,98	1,833
	9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	510	2,74	1,745	314	2,81	1,63
	10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	508	1,82	1,435	316	1,99	1,441
	11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	502	1,78	1,429	318	1,98	1,472
	12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	501	2,26	1,613	317	1,9	1,514
	13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	502	2,26	1,656	315	2,01	1,51
	14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	500	1,94	1,582	317	1,87	1,502
	15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	506	2,05	1,63	312	1,97	1,633
	16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	501	3,01	1,857	310	2,91	1,823

Priedas 22. ***Tęsinys***

			MATEMATIKA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
miestas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	115	2,51	1,541	63	2,92	1,649
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	119	1,86	1,44	65	2,09	1,518
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	120	2,87	1,634	66	2,42	1,608
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	118	2,27	1,688	66	2,36	1,697
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	117	1,81	1,479	65	2,29	1,558
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	117	1,71	1,327	64	2,22	1,548
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	118	2,32	1,611	64	2,59	1,581
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	119	2,98	1,882	64	3,2	1,853
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	120	2,6	1,682	62	2,4	1,634
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	116	1,96	1,574	62	2,08	1,474
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	117	1,8	1,533	62	2,13	1,454
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	117	2,39	1,613	64	1,8	1,482
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	117	2,32	1,654	63	1,86	1,435
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	114	1,84	1,485	63	1,62	1,408
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	115	2,12	1,681	63	2,06	1,625
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	114	2,98	1,9	61	2,84	1,872
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	190	2,89	1,704	94	3,1	1,672
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	187	1,99	1,554	96	2,35	1,635
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	186	2,58	1,717	95	2,32	1,586
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	187	2,24	1,748	95	2,04	1,591
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	185	1,86	1,651	95	1,73	1,38
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	185	1,71	1,547	94	2,13	1,628
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	185	2,61	1,8	93	3,02	1,615
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	186	3,4	1,91	92	2,98	1,898
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	187	2,63	1,9	93	3,06	1,68
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	187	1,73	1,465	93	1,84	1,338
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	183	1,67	1,446	93	1,92	1,446
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	182	2,11	1,708	93	1,89	1,528
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	182	2,18	1,687	92	2,08	1,549
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	183	1,83	1,613	91	1,75	1,495
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	187	1,96	1,665	90	1,87	1,697
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	185	3,01	1,91	91	3,03	1,9

Priedas 22. ***Tęsinys***

			MATEMATIKA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
rajonas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	66	2,26	1,351	64	2,98	1,647
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	69	1,83	1,339	71	2,3	1,589
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	67	2,85	1,663	68	2,03	1,349
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	67	2,45	1,589	69	2,26	1,559
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	69	2,06	1,474	69	1,88	1,52
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	69	1,97	1,475	69	2,45	1,549
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	66	2,44	1,437	70	2,91	1,648
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	67	3,52	1,682	68	2,84	1,936
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	65	2,78	1,606	68	3,06	1,582
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	67	2,01	1,249	69	2,17	1,581
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	67	2,18	1,435	70	2,1	1,678
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	66	2,3	1,559	69	1,86	1,593
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	66	2,39	1,663	67	1,91	1,649
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	67	2,43	1,734	71	1,94	1,603
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	67	2,27	1,601	67	1,9	1,643
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	66	2,71	1,743	69	3,06	1,893
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	139	3,03	1,546	93	2,95	1,513
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	137	2,12	1,435	93	2,33	1,563
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	139	2,95	1,436	93	2,24	1,448
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	138	2,46	1,538	93	2,29	1,471
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	140	1,89	1,541	91	2	1,506
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	139	1,88	1,411	93	2,33	1,506
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	139	2,86	1,603	91	2,55	1,565
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	138	3,14	1,865	89	2,92	1,68
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	138	2,97	1,63	91	2,63	1,554
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	138	1,74	1,353	92	1,96	1,414
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	135	1,71	1,281	93	1,84	1,346
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	136	2,31	1,508	91	2,02	1,476
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	137	2,26	1,624	93	2,11	1,425
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	136	1,92	1,511	92	2,1	1,476
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	137	1,99	1,555	92	2,05	1,585
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	136	3,19	1,799	89	2,72	1,658

Priedas 22. ***Tęsinys***

		INŽINERIJA	Merginos			Vaikinai		
			N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
Iš viso	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	385	2,09	1,584	249	2,94	1,701
	2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	389	1,61	1,424	259	2,31	1,685
	3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	391	2,67	1,76	259	2,21	1,601
	4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	390	2,15	1,693	259	2,31	1,635
	5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	388	1,67	1,55	259	1,94	1,56
	6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	395	1,59	1,442	256	2,27	1,604
	7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	385	2,37	1,832	259	2,9	1,709
	8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	391	2,99	2,001	252	3,04	1,871
	9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	389	2,43	1,854	257	2,88	1,733
	10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	388	1,66	1,465	257	1,95	1,47
	11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	384	1,64	1,486	257	1,79	1,406
	12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	388	2,43	1,846	255	1,83	1,527
	13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	392	2,44	1,893	254	1,92	1,549
	14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	382	1,94	1,682	254	1,73	1,453
	15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	388	1,86	1,715	254	1,92	1,629
	16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	379	2,43	1,973	248	3,01	1,888

Priedas 22. ***Tęsinys***

			INŽINERIJA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
miestas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	86	2,15	1,598	48	2,9	1,741
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	87	1,64	1,406	50	1,98	1,647
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	91	3,05	1,741	49	2,18	1,59
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	89	2,25	1,694	49	2,41	1,67
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	88	1,94	1,621	49	1,82	1,453
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	90	1,57	1,391	49	2,29	1,594
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	85	2,26	1,794	50	2,76	1,611
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	87	2,94	1,996	49	3,43	1,768
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	87	2,39	1,781	49	2,82	1,776
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	87	1,93	1,612	47	2,17	1,372
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	86	1,87	1,57	47	2	1,268
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	88	2,77	1,811	49	1,96	1,513
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	90	2,58	1,92	48	1,88	1,453
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	86	2	1,708	48	1,6	1,233
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	87	1,84	1,724	47	1,91	1,544
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	84	2,48	2,056	46	3,15	1,837
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	146	1,98	1,638	65	2,91	1,818
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	143	1,45	1,437	66	2,35	1,802
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	143	2,56	1,833	64	2,25	1,791
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	143	1,94	1,741	66	2,08	1,73
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	142	1,42	1,489	66	1,8	1,551
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	148	1,52	1,527	66	2,2	1,675
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	142	2,46	1,948	67	3,31	1,868
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	146	3,16	2,073	66	3,02	2,049
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	145	2,37	1,961	67	3,16	1,864
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	143	1,46	1,462	66	1,64	1,377
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	141	1,35	1,379	67	1,48	1,159
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	142	2,2	1,952	66	1,52	1,438
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	144	2,36	1,949	65	1,91	1,598
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	141	1,77	1,738	65	1,6	1,539
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	143	1,73	1,753	65	1,69	1,59
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	142	2,27	2,063	67	3,07	2,01

Priedas 22. ***Tęsinys***

			INŽINERIJA	Merginos			Vaikinai		
				N	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*	*N*	*Vidurkis*	*Std. nuokrypis*
rajonas	vid. m-kla	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	52	2,1	1,498	55	2,96	1,753
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	55	1,62	1,34	62	2,35	1,756
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	53	2,36	1,642	64	2,06	1,5
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	52	2,42	1,73	63	2,24	1,72
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	52	2	1,547	64	1,83	1,579
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	53	1,87	1,401	61	2,46	1,747
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	51	2,37	1,673	61	3,11	1,723
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	53	3,15	1,865	59	2,66	1,881
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	51	2,63	1,8	60	2,97	1,794
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	53	2,02	1,525	64	2,19	1,689
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	53	2,08	1,719	63	1,84	1,609
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	52	2,44	1,72	62	1,71	1,603
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	52	2,38	1,806	62	1,74	1,639
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	53	2,32	1,763	63	1,84	1,537
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	53	2,3	1,682	62	1,98	1,713
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	50	2,56	1,82	55	3,05	1,929
	gimnazija	1	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	101	2,2	1,549	81	2,99	1,569
		2	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	104	1,81	1,455	81	2,43	1,557
		3	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	104	2,64	1,7	82	2,32	1,547
		4	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	106	2,22	1,598	81	2,51	1,459
		5	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	106	1,63	1,526	80	2,23	1,607
		6	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	104	1,57	1,385	80	2,17	1,448
		7	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	107	2,33	1,795	81	2,48	1,534
		8	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	105	2,72	1,964	78	3,12	1,743
		9	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	106	2,46	1,806	81	2,63	1,528
		10	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	105	1,52	1,249	80	1,9	1,383
		11	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	104	1,63	1,36	80	1,9	1,481
		12	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	106	2,44	1,768	78	2,1	1,517
		13	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	106	2,44	1,852	79	2,09	1,504
		14	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	102	1,91	1,523	78	1,83	1,445
		15	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	105	1,85	1,657	80	2,05	1,653
		16	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	103	2,53	1,857	80	2,84	1,803

Priedas 23. Moksleivių pasitenkinimo turimais skirtingų dalykų mokymosi rezultatais statistinis* palyginimas merginų ir vaikinų grupėse

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Chemija						
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	27806	84422	-2,156	0,031	1,27	0,079
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	27245,5	79895,5	-1,856	0,063	1,143	0,146
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	27615,5	44820,5	-3,359	0,001	1,992	0,001
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	29762	47340	-0,636	0,525	0,675	0,752
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	26649	76419	-1,382	0,167	0,772	0,59
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	18811,5	66397,5	-5,859	0	2,967	0
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	26641	77362	-1,625	0,104	0,785	0,569
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	27638	43214	-1,117	0,264	0,856	0,457
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	26956	43246	-0,341	0,733	0,323	1
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	26852,5	73823,5	-0,161	0,872	0,453	0,987
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	26569	42500	-0,344	0,731	0,783	0,572
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	27255,5	44833,5	-3,204	0,001	1,67	0,008
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	30671,5	48249,5	-0,804	0,421	0,586	0,882
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	27111,5	43401,5	-0,726	0,468	0,59	0,877
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	24492	38520	-0,478	0,632	0,817	0,517
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	26285,5	42395,5	-0,707	0,48	0,478	0,976
	Informacinės technologijos						
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	36806	118616	-6,681	0	3,107	0
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	35531	110997	-6,174	0	2,832	0
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	39777,5	71152,5	-5,298	0	2,496	0
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	46031,5	76412,5	-0,887	0,375	0,756	0,617
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	41645,5	107711,5	-1,486	0,137	0,879	0,423
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	31098,5	99733,5	-6,192	0	3,022	0
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	38529,5	106057,5	-3,084	0,002	1,314	0,063
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	43253	71456	-1,684	0,092	1,078	0,195
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	41295,5	108823,5	-1,926	0,054	1,04	0,23
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	40732	105712	-0,982	0,326	0,641	0,806
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	42405,5	70846,5	-0,162	0,871	0,226	1
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	37649,5	65144,5	-4,154	0	1,873	0,002
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	39193,5	68354,5	-3,61	0	2,082	0
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	38496,5	65524,5	-2,009	0,045	1,298	0,069
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	38441	64092	-1,112	0,266	0,607	0,854
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	36974,5	106725,5	-3,423	0,001	1,648	0,009

Priedas 23. ***Tęsinys***

		Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Fizika						
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	24611	82581	-9,138	0	4,081	0
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	28187,5	82143,5	-6,653	0	2,971	0
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	34948,5	63628,5	-4,043	0	2,336	0
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	38454	67374	-0,671	0,503	0,739	0,646
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	35176	86216	-1,728	0,084	1,481	0,025
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	27713	77483	-5,021	0	2,512	0
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	30011	80732	-4,371	0	1,853	0,002
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	37075	65516	-1,624	0,104	1,141	0,148
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	33774,5	82602,5	-1,708	0,088	0,945	0,333
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	36658	64153	-0,177	0,859	0,65	0,792
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	31344	58605	-2,372	0,018	1,316	0,063
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	27617,5	54413,5	-6,426	0	3,03	0
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	27860,5	57263,5	-6,984	0	3,579	0
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	31374	58170	-2,566	0,01	1,506	0,021
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	31243,5	55114,5	-1,468	0,142	0,984	0,288
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	29261	78089	-4,172	0	1,903	0,001
	Matematima						
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	60297	171925	-2,597	0,009	1,207	0,109
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	53072	153648	-3,712	0	1,862	0,002
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	56620	95680	-3,505	0	2,102	0
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	58762,5	96988,5	-0,801	0,423	0,719	0,679
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	53806,5	142637,5	-0,908	0,364	1,036	0,234
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	42085,5	132610,5	-5,918	0	3,041	0
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	57484,5	151879,5	-1,171	0,242	0,767	0,598
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	53964	88944	-2,014	0,044	1,354	0,051
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	56168,5	93296,5	-0,648	0,517	0,422	0,994
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	49143	136296	-2,226	0,026	1,44	0,032
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	50125	133561	-1,76	0,078	1,002	0,268
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	54403,5	88594,5	-1,61	0,107	1,062	0,209
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	54841,5	91156,5	-1,759	0,079	1,135	0,152
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	52454	86645	-0,564	0,573	0,437	0,991
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	50033,5	80414,5	-0,23	0,818	0,257	1
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	57241	92486	-0,472	0,637	0,697	0,716

Priedas 23. ***Tęsinys***

		Mann-Whitney U	***Wilcoxon W***	***Z***	***p***	***Kolmogorov-Smirnov Z***	***p***
	Inžinerija						
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros	24479,5	76805,5	-6,391	0	2,774	0
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	23831,5	72347,5	-5,979	0	2,701	0
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	31471	54691	-2,937	0,003	1,75	0,004
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	33569	85572	-1,067	0,286	0,935	0,347
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	29081,5	73931,5	-1,784	0,074	1,137	0,151
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	21877,5	69155,5	-6,438	0	3,144	0
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	29475	74926	-2,448	0,014	1,459	0,028
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	32506,5	55297,5	-0,896	0,37	0,787	0,566
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	29001	72957	-1,761	0,078	1,04	0,23
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	29059	73909	-1,868	0,062	1,233	0,095
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	29699,5	71894,5	-0,498	0,618	0,642	0,805
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	24924,5	46039,5	-4,752	0	2,228	0
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	25503	47658	-4,708	0	2,366	0
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	26811	47721	-2,297	0,022	1,158	0,137
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	27806,5	47112,5	-0,154	0,878	0,42	0,994
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	27875	71240	-2,289	0,022	1,142	0,147

Priedas 24. Požiūrio į moterų ir vyrų galimybes fiziniuose ir technologijos moksluose vertinimo vidurkiai pagal sprendimus studijuoti ir lytį

Moksl. sr.	Teiginio Nr. *	Tikrai taip						Tikrai ne						Dar nenusprendžiau					
		Merginos			Vaikinai			Merginos			Vaikinai			Merginos			Vaikinai		
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Chemija	1.	47	4,1	1,187	23	3,9	1,254	219	1,5	1,055	112	1,9	1,307	64	2,8	1,392	41	2,8	1,406
	2.	43	3,3	1,206	20	3,2	1,361	215	1,6	1,138	114	1,9	1,171	60	2,6	1,454	42	2,5	1,401
	3.	47	2,5	1,397	21	2,5	1,123	242	3,4	1,659	117	2,9	1,502	65	2,8	1,420	37	2,3	1,387
	4.	42	2,5	1,365	21	2,5	1,327	219	2,6	1,563	116	2,6	1,434	63	2,6	1,406	40	2,3	1,296
	5.	39	2,0	1,347	20	3,0	1,504	209	2,3	1,528	111	2,5	1,548	61	2,3	1,267	41	2,2	1,220
	6.	37	2,4	1,443	20	3,1	1,191	208	1,8	1,154	108	2,6	1,369	58	2,2	1,201	38	2,6	1,200
	7.	45	3,6	1,246	21	3,6	0,926	206	2,1	1,340	113	2,4	1,430	61	3,0	1,251	40	3,1	1,355
	8.	44	4,2	1,198	20	3,5	1,318	223	3,5	1,643	113	3,5	1,547	60	4,0	1,235	35	3,7	1,471
	9.	45	3,6	1,388	21	3,4	1,028	197	2,6	1,463	107	2,6	1,421	58	3,2	1,136	42	3,0	1,287
	10.	44	2,5	1,438	20	2,8	1,152	199	2,4	1,475	108	2,4	1,385	57	2,3	1,236	39	2,3	1,325
	11.	43	2,3	1,274	21	2,6	0,921	200	2,4	1,408	111	2,3	1,389	56	2,4	1,448	37	2,4	1,320
	12.	44	1,7	0,987	17	2,0	1,275	239	3,7	1,592	117	3,0	1,603	60	2,5	1,255	43	2,5	1,351
	13.	43	1,5	0,909	18	2,0	1,237	231	3,6	1,600	116	3,3	1,624	63	2,3	1,173	43	2,8	1,446
	14.	41	1,8	1,340	16	1,9	1,258	211	2,8	1,665	115	2,7	1,551	57	2,3	1,270	40	2,2	1,285
	15.	42	2,1	1,324	16	2,4	1,088	195	2,7	1,621	106	2,6	1,513	59	2,5	1,318	36	2,2	1,298
	16.	44	4,3	1,029	20	3,7	1,342	199	2,3	1,531	110	2,4	1,517	57	3,8	1,272	40	3,1	1,588
Informacinės technologijos/ informatika	1.	32	3,7	1,143	64	4,1	1,286	203	2,0	1,171	63	2,5	1,354	162	2,9	1,282	127	3,3	1,394
	2.	32	2,4	1,390	62	3,3	1,425	193	1,7	1,193	65	2,4	1,334	156	2,2	1,289	118	2,5	1,388
	3.	31	2,9	1,335	59	2,5	1,490	215	3,3	1,556	62	2,3	1,292	165	2,9	1,426	122	2,5	1,214
	4.	31	2,7	1,465	58	2,6	1,541	196	2,8	1,610	62	2,3	1,285	157	2,7	1,392	119	2,7	1,376
	5.	26	2,3	1,458	60	2,7	1,580	189	2,3	1,477	60	2,3	1,349	141	2,3	1,367	120	2,4	1,365
	6.	28	1,8	1,166	55	2,8	1,358	186	2,0	1,214	57	2,5	1,325	150	2,3	1,357	117	2,8	1,243
	7.	33	3,5	1,228	62	3,8	1,204	186	2,6	1,447	60	2,9	1,446	142	3,1	1,292	117	3,1	1,321
	8.	31	3,7	1,579	57	3,7	1,535	205	3,7	1,582	59	3,3	1,570	153	3,7	1,433	115	3,5	1,385
	9.	27	3,5	1,341	59	3,9	1,314	189	3,0	1,429	62	3,0	1,487	145	3,2	1,294	120	3,2	1,208
	10.	28	1,9	1,133	58	2,5	1,501	184	2,1	1,227	60	2,1	1,191	142	2,3	1,279	113	2,3	1,182
	11.	27	2,0	1,055	59	2,1	1,363	185	2,1	1,216	61	2,0	1,146	141	2,2	1,298	112	2,2	1,204
	12.	26	2,2	1,234	56	2,0	1,427	206	3,2	1,555	61	2,7	1,377	160	2,6	1,395	111	2,4	1,282
	13.	25	2,0	1,258	58	2,1	1,480	205	3,4	1,562	63	3,0	1,385	152	2,6	1,354	114	2,6	1,227
	14.	28	2,1	1,297	57	2,1	1,387	187	2,6	1,547	60	2,7	1,566	145	2,5	1,390	109	2,2	1,188
	15.	27	1,7	0,944	52	2,4	1,510	183	2,7	1,545	60	2,5	1,524	142	2,6	1,388	108	2,4	1,239
	16.	31	4,0	1,278	57	4,0	1,452	183	2,6	1,488	56	2,6	1,407	153	3,3	1,460	117	3,6	1,392

Priedas 24. ***Tęsinys***

Moksl. sr.	Teiginio Nr. *	Tikrai taip						Tikrai ne						Dar nenusprendžiau					
		Merginos			Vaikinai			Merginos			Vaikinai			Merginos			Vaikinai		
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Fizika	1.	14	3,6	0,929	57	4,1	1,042	242	1,6	0,987	79	2,0	1,132	75	2,8	1,298	99	3,3	1,308
	2.	15	3,2	1,424	56	3,4	1,371	232	1,6	1,021	83	2,0	1,269	73	2,5	1,226	94	2,7	1,396
	3.	14	2,9	0,997	50	2,6	1,472	262	3,4	1,644	80	2,7	1,424	77	2,6	1,276	94	2,8	1,372
	4.	15	2,6	1,502	48	2,8	1,429	236	2,7	1,585	84	2,4	1,397	72	2,9	1,402	94	2,7	1,388
	5.	14	2,0	1,359	50	2,5	1,373	228	2,3	1,520	84	2,4	1,520	69	2,4	1,408	94	2,4	1,300
	6.	13	1,9	1,144	48	2,4	1,235	225	2,0	1,242	81	2,4	1,407	70	2,3	1,393	88	2,7	1,184
	7.	15	3,6	1,121	53	3,5	1,264	221	2,3	1,266	80	2,7	1,450	73	2,8	1,385	91	3,0	1,243
	8.	16	4,6	0,619	50	3,7	1,485	242	3,5	1,630	82	3,1	1,605	72	3,8	1,373	92	3,5	1,441
	9.	13	3,8	1,092	51	3,5	1,155	216	2,7	1,424	82	2,7	1,409	76	3,3	1,284	88	3,2	1,186
	10.	14	2,4	1,216	50	2,6	1,214	221	2,5	1,448	77	2,3	1,371	73	2,4	1,224	93	2,5	1,291
	11.	13	2,4	1,193	46	2,5	1,394	213	2,6	1,388	79	2,2	1,305	71	2,5	1,319	93	2,3	1,115
	12.	14	2,2	1,369	49	2,1	1,314	254	3,7	1,554	80	2,9	1,485	70	2,6	1,253	88	2,4	1,346
	13.	13	1,5	0,967	52	2,0	1,229	250	3,7	1,550	84	2,8	1,518	73	2,7	1,389	92	2,5	1,355
	14.	15	2,0	1,254	49	1,9	1,170	221	2,9	1,647	80	2,5	1,534	68	2,3	1,378	88	2,3	1,317
	15.	13	2,0	1,225	48	2,0	1,238	220	2,8	1,598	73	2,8	1,500	70	2,6	1,456	84	2,4	1,400
	16.	15	4,6	0,737	57	3,6	1,410	216	2,3	1,484	75	2,7	1,554	74	3,5	1,436	89	3,5	1,462
Matematika	1.	167	4,0	1,147	133	3,9	1,198	144	1,9	1,163	58	2,1	1,189	156	2,9	1,299	88	3,2	1,327
	2.	156	2,8	1,405	134	3,0	1,416	144	1,7	1,116	56	1,9	1,096	143	2,2	1,301	83	2,7	1,337
	3.	160	2,7	1,393	127	2,7	1,370	156	3,2	1,591	56	2,1	1,283	156	3,1	1,428	87	2,7	1,210
	4.	153	2,7	1,431	128	2,7	1,379	141	2,7	1,528	58	2,3	1,345	142	2,8	1,479	82	2,6	1,410
	5.	137	2,1	1,306	125	2,4	1,321	141	2,3	1,487	56	2,1	1,313	138	2,5	1,450	78	2,5	1,335
	6.	145	2,1	1,299	122	2,7	1,259	137	2,1	1,296	57	2,4	1,346	138	2,2	1,361	80	2,9	1,256
	7.	152	3,6	1,213	129	3,4	1,234	136	2,5	1,430	58	2,6	1,360	141	2,9	1,288	84	3,2	1,369
	8.	155	4,0	1,341	122	3,8	1,377	145	3,4	1,620	55	3,1	1,613	141	3,7	1,505	80	3,4	1,339
	9.	147	3,8	1,178	125	3,6	1,141	131	2,8	1,431	56	2,6	1,411	142	3,2	1,269	83	3,1	1,247
	10.	147	2,1	1,232	120	2,6	1,228	130	2,4	1,374	56	2,2	1,358	134	2,2	1,188	77	2,4	1,075
	11.	147	2,0	1,184	127	2,5	1,308	127	2,4	1,340	55	2,2	1,423	129	2,2	1,261	76	2,4	1,163
	12.	150	1,9	1,157	124	2,0	1,262	147	3,3	1,545	55	2,7	1,557	146	2,4	1,366	74	2,5	1,252
	13.	150	1,9	1,254	127	2,1	1,337	144	3,5	1,556	58	2,8	1,579	141	2,3	1,248	76	2,5	1,172
	14.	143	2,1	1,306	124	2,1	1,325	130	2,7	1,578	57	2,6	1,580	133	2,3	1,328	72	2,3	1,175
	15.	138	2,3	1,406	120	2,4	1,406	132	2,9	1,559	50	2,6	1,663	136	2,4	1,305	69	2,5	1,335
	16.	161	4,1	1,356	133	3,7	1,397	133	2,4	1,531	48	2,5	1,473	142	3,6	1,373	76	3,5	1,437

* žr. Priedas 1 Klausimyno moksleivėms(-iams) klausimas nr. 13

Priedas 24. ***Tęsinys***

Moksl. sr.	Teiginio Nr. *	Tikrai taip						Tikrai ne						Dar nenusprendžiau					
		Merginos			Vaikinai			Merginos			Vaikinai			Merginos			Vaikinai		
		n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis
Inžinerija	1.	29	4,0	1,210	62	4,1	1,191	164	1,9	1,185	45	2,4	1,370	117	3,0	1,313	103	3,3	1,302
	2.	29	3,0	1,592	65	3,2	1,449	166	1,7	1,178	45	2,3	1,552	104	2,2	1,320	96	2,7	1,362
	3.	28	3,0	1,347	61	2,4	1,359	183	3,2	1,622	42	2,6	1,428	119	2,9	1,459	101	2,8	1,350
	4.	25	2,7	1,429	61	2,9	1,360	170	2,8	1,632	42	2,4	1,529	115	2,4	1,332	106	2,8	1,426
	5.	27	2,2	1,562	60	2,2	1,347	159	2,3	1,474	41	2,5	1,451	101	2,0	1,326	102	2,4	1,442
	6.	27	2,2	1,388	55	2,8	1,315	159	2,0	1,253	41	2,5	1,416	107	2,1	1,388	102	2,9	1,277
	7.	29	3,7	1,365	61	3,6	1,191	157	2,8	1,577	47	3,0	1,539	104	3,3	1,394	104	3,4	1,343
	8.	29	4,0	1,295	57	3,9	1,345	167	3,5	1,646	44	3,3	1,670	113	3,9	1,454	102	3,5	1,461
	9.	29	3,9	1,302	58	3,9	1,195	158	2,9	1,508	43	3,0	1,389	100	3,5	1,290	103	3,4	1,242
	10.	27	2,5	1,424	61	2,4	1,441	158	2,1	1,394	42	2,3	1,231	104	2,0	1,157	100	2,3	1,265
	11.	28	2,4	1,499	58	2,0	1,154	153	2,1	1,343	43	2,2	1,390	100	2,1	1,269	98	2,3	1,233
	12.	29	2,2	1,405	60	1,8	1,144	178	3,5	1,602	40	2,8	1,597	101	2,3	1,377	95	2,4	1,341
	13.	29	2,2	1,480	58	1,7	1,018	168	3,6	1,614	43	3,2	1,588	107	2,3	1,389	99	2,3	1,342
	14.	27	2,2	1,322	60	1,7	0,976	156	2,8	1,594	40	2,7	1,552	104	2,1	1,302	94	2,1	1,260
	15.	29	1,9	1,334	53	2,0	1,337	148	2,8	1,570	41	2,8	1,470	103	2,3	1,458	92	2,6	1,415
	16.	30	3,9	1,470	61	4,0	1,408	149	2,5	1,671	41	2,4	1,596	107	3,7	1,444	102	3,6	1,466

* žr. Priedas 1 Klausimyno moksleivėms(-iams) klausimas nr. 13

Priedas 25. Mokytojų ir šeimos narių vaidmens mokantis skirtingų dalykų palyginimas merginų ir vaikinų grupėse

			Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
		Chemija												
Dalyko mokytoja(-s)	1.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	227	3,5	1,555	153	3,5	1,560	17325	43203	-0,04	0,968	0,18	1
	2.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	213	3,0	1,419	145	3,2	1,475	14592	37383	-0,905	0,366	0,751	0,625
	3.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	216	3,3	1,402	148	3,0	1,475	14563,5	25589,5	-1,477	0,14	0,903	0,389
	4.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	214	3,5	1,383	144	3,0	1,429	12264	22704	-3,358	0,001	1,768	0,004
	5.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	216	3,6	1,436	146	3,3	1,394	14111	24842	-1,749	0,08	0,986	0,285
	6.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	216	3,7	1,478	141	3,4	1,412	13013	23024	-2,417	0,016	1,489	0,024
	7.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	19	3,0	1,580	23	2,5	1,592	183	459	-0,928	0,353	0,554	0,919
Tėvai	8.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	216	3,8	1,459	137	3,7	1,521	14074	23527	-0,827	0,408	0,521	0,949
	9.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	215	3,4	1,475	135	3,4	1,448	14365,5	37585,5	-0,164	0,869	0,32	1
	10.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	211	2,8	1,408	139	2,9	1,497	13928	36294	-0,814	0,416	0,759	0,612
	11.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	215	3,8	1,336	144	3,1	1,517	11487	21927	-4,302	0	2,135	0
	12.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	212	3,1	1,512	133	2,8	1,521	12438	21349	-1,886	0,059	0,944	0,335
	13.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	209	2,4	1,528	133	2,5	1,490	13170	35115	-0,86	0,39	0,598	0,867
	14.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	22	3,3	1,810	24	2,5	1,532	190,5	490,5	-1,687	0,092	1,129	0,156
		Informacinės technologijos												
Dalyko mokytoja(-s)	1.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	356	3,4	1,476	243	3,5	1,495	42048,5	105594,5	-0,602	0,547	0,476	0,977
	2.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	340	3,0	1,464	244	3,2	1,400	37639,5	95609,5	-1,959	0,05	0,914	0,374
	3.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	342	3,1	1,398	238	3,2	1,407	38940,5	97593,5	-0,906	0,365	0,577	0,893
	4.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	337	3,6	1,311	238	3,4	1,364	36258,5	64699,5	-2,021	0,043	1,01	0,259
	5.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	342	3,5	1,410	238	3,4	1,427	39486	67927	-0,63	0,529	0,301	1
	6.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	347	3,7	1,398	240	3,4	1,386	37129	66049	-2,318	0,02	1,156	0,138
	7.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	24	3,3	1,523	40	3,2	1,454	454	1274	-0,37	0,712	0,226	1
Tėvai	8.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	350	3,9	1,404	236	3,8	1,417	39835,5	67801,5	-0,778	0,437	0,435	0,991
	9.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	342	3,4	1,423	230	3,6	1,369	36795	95448	-1,349	0,177	0,629	0,823
	10.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	329	2,7	1,416	228	3,1	1,443	32867	87152	-2,547	0,011	1,312	0,064
	11.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	352	3,8	1,304	231	3,6	1,367	36559	63355	-2,149	0,032	0,927	0,357
	12.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	341	3,2	1,517	226	3,0	1,495	35815	61466	-1,459	0,145	0,754	0,621
	13.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	331	2,5	1,514	218	2,8	1,490	32085	87031	-2,283	0,022	1,24	0,092
	14.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	23	3,7	1,521	35	3,1	1,697	311	941	-1,523	0,128	0,847	0,47

Priedas 25. *Tęsinys*

			Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
		Integruotas gamtos mokslų kursas	244	3,7	1,456	118	3,3	1,440	12259	19280	-2,381	0,017	1,229	0,097
Dalyko mokytoja(-s)	1.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	232	3,3	1,416	115	3,1	1,447	12610,5	19280,5	-0,852	0,394	0,441	0,99
	2.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	237	3,3	1,405	120	3,1	1,367	13125	20385	-1,218	0,223	0,7	0,71
	3.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	236	3,8	1,302	116	3,2	1,342	9988	16774	-4,262	0	1,956	0,001
	4.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	239	3,6	1,362	112	3,2	1,381	10750,5	17078,5	-3,064	0,002	1,373	0,046
	5.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	232	3,7	1,407	111	3,3	1,314	10596,5	16812,5	-2,75	0,006	1,705	0,006
	6.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	19	3,0	1,682	24	3,0	1,532	223,5	413,5	-0,113	0,91	0,214	1
	7.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	244	3,7	1,456	118	3,3	1,440	12259	19280	-2,381	0,017	1,229	0,097
Tėvai	8.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	236	3,8	1,467	114	3,5	1,506	11588	18143	-2,234	0,025	1,225	0,099
	9.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	229	3,4	1,444	114	3,2	1,534	12068,5	18623,5	-1,172	0,241	1,004	0,266
	10.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	224	2,9	1,464	116	2,9	1,515	12891,5	19677,5	-0,12	0,904	0,61	0,851
	11.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	236	3,9	1,314	116	3,2	1,507	10123,5	16909,5	-4,15	0	1,715	0,006
	12.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	230	3,2	1,485	114	2,9	1,547	11707,5	18262,5	-1,658	0,097	0,858	0,454
	13.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	216	2,6	1,581	115	2,6	1,486	12065	35501	-0,447	0,655	0,521	0,949
	14.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	17	3,8	1,425	24	2,9	1,530	136	436	-1,865	0,062	0,881	0,419
		Fizika												
Dalyko mokytoja(-s)	1.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	245	3,5	1,398	247	3,5	1,405	29962	60590	-0,194	0,846	0,122	1
	2.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	230	3,0	1,329	240	3,3	1,365	24538	51103	-2,139	0,032	1,245	0,09
	3.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	239	3,2	1,369	238	3,2	1,336	28391,5	56832,5	-0,034	0,973	0,266	1
	4.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	234	3,6	1,258	234	3,2	1,328	22271,5	49766,5	-3,587	0	1,572	0,014
	5.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	237	3,6	1,306	233	3,4	1,381	25154	52415	-1,721	0,085	0,68	0,744
	6.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	239	3,6	1,366	233	3,5	1,396	26068	53329	-1,24	0,215	0,568	0,904
	7.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	19	3,6	1,427	39	2,9	1,472	273,5	1053,5	-1,653	0,098	0,82	0,512
Tėvai	8.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	238	3,9	1,362	236	3,8	1,404	27089	55055	-0,71	0,477	0,583	0,886
	9.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	233	3,5	1,396	224	3,5	1,421	25726	52987	-0,271	0,787	0,329	1
	10.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	223	2,9	1,360	228	3,0	1,429	24308,5	49284,5	-0,823	0,41	0,618	0,84
	11.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	237	3,8	1,315	225	3,3	1,387	21097,5	46522,5	-4,011	0	1,867	0,002
	12.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	230	3,3	1,406	222	2,9	1,459	21429,5	46182,5	-3,022	0,003	1,208	0,108
	13.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	221	2,8	1,531	219	2,8	1,496	23894	48425	-0,236	0,814	0,255	1
	14.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	18	3,5	1,654	35	2,9	1,560	250,5	880,5	-1,248	0,212	0,646	0,799

Priedas 25. ***Tęsinys***

			Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
			n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
		Matematika	506	3,9	1,288	307	3,8	1,318	74732,5	122010,5	-0,957	0,339	0,529	0,942
Dalyko mokytoja(-s)	1.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	478	3,4	1,844	304	3,4	1,424	70571	185052	-0,696	0,487	0,677	0,75
	2.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	495	3,5	1,364	299	3,4	1,367	71996,5	116846,5	-0,659	0,51	0,568	0,904
	3.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	489	3,7	1,262	288	3,4	1,317	61765,5	103381,5	-2,957	0,003	1,244	0,09
	4.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	494	3,8	1,311	298	3,6	1,396	67093	111644	-2,181	0,029	1,054	0,217
	5.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	499	4,0	1,292	291	3,6	1,383	61354,5	103840,5	-3,856	0	1,823	0,003
	6.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	37	3,7	1,457	48	3,0	1,544	674	1850	-1,952	0,051	0,916	0,371
	7.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	506	3,9	1,288	307	3,8	1,318	74732,5	122010,5	-0,957	0,339	0,529	0,942
Tėvai	8.	... nuolatos skatina mane siekti gerų šio dalyko mokymosi rezultatų	494	4,3	1,187	295	3,9	1,371	62787	106447	-3,654	0	1,625	0,01
	9.	... nuolatos skatina mane savarankiškai įveikti su šio dalyko mokymusi susijusias problemas	474	3,7	1,361	289	3,5	1,407	65185	107090	-1,161	0,246	0,534	0,938
	10.	... visada stengiasi įsitikinti, ar gerai suprantu atskiras šio dalyko temas	473	3,0	1,430	286	3,2	1,430	62943	175044	-1,644	0,1	0,95	0,328
	11.	... tiki, kad aš stengiuosi gerai mokytis šio dalyko	491	4,0	1,233	293	3,5	1,386	56115,5	99186,5	-5,402	0	2,286	0
	12.	... visada pataria, kai neįveikiu iškilusių sunkumų mokantis šio dalyko	480	3,3	1,491	283	3,1	1,486	60486	100672	-2,593	0,01	1,244	0,091
	13.	... visada padeda atlikti sunkias šio dalyko užduotis	454	2,7	1,588	277	2,8	1,498	60385	163670	-0,929	0,353	0,866	0,442
	14.	Kita (įrašyk ir atitinkamai įvertink)	30	3,6	1,610	50	3,1	1,517	594	1869	-1,6	0,11	1,039	0,23

Priedas 26. Mokytojų ir tėvų vaidmuo mokantis fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų. Kategorija „kita“

11. Kokį vaidmenį tavo mokymesi atlieka dalyko mokytoja(-s) ir Tavo tėvai (ar kiti suaugusieji, su kuriais gyveni)? Kita:

Mokytojos(-ai)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Mokytojų nesuinteresuotumas darbo klasėje rezultatais	Abejingumas	…manęs net nepažįsta..., …nekreipia dėmesio į mokinius…, …išlieka apatiška bet kuriuo atveju…, …nedėsto jokių sunkių temų, tik užduoda namų darbus…, …absoliučiai vienodai jam kaip mum sekasi…, …nedaro nieko…, …neįsigilina į vaikus ir neskiria jiems dėmesio…,
	Žeminantis elgesys su moksleiviais	…visada smerkia prieš visą klasę…, …manęs nekenčia kaip ir visų kitų mokinių…, …šaukia jei nesuprantu…,
	Nesuinteresuotumas mokymosi rezultatais	…nepadeda…, …nieko nepadeda…, …nekalba ir neatsako į užduodamus klausimus…, …mano, kad atliekam užduotis be jos pagalbos…, …jiems visai nerūpi, kiek pastangų įdėsi į darbą…,
	Paskatinimo mokytis trūkumas	…moko visus bendrai, asmeniškai neskatina mokytis…, …nieko neskatina…, …neskatina ir nepadeda…,
Mokytojų suinteresuotumas darbo klasėje rezultatais	Motyvuojantis mokymas	…gerai išaiškina dalyko medžiagą…, …mokytoja yra gera specialistė…, ...Išaiškina pamokos temą, viską išaiškina, kad būtų lengviau suprasti…, …domisi ar viskas gerai suprantama…,
	Pagalba mokantis	...pamoko individualiai…, …paaiškina ir tiek…, …jei pati klausiu, visad paaiškina…, …visada paaiškina, kai ko nors nesuprantu…, , …paaiškina kas neaišku per pertraukas…, …visada patars, kaip geriau atlikti darbą…, …dirba papildomai…,
	Skatinimas	…paskatina…,

Tėvai ir kitos/kiti kartu gyvenančios(-tys)suaugusiosios(-ieji)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Tėvų nesuinteresuotumas vaikų mokymusi rezultatais	Abejingumas	…neskatina ir nepataria…, …nesidomi…,
	Savarankiškumo ribojimas	…per daug įsakinėja, kas man tai nepatinka…, …nuvertina mano pastangas…,
Savarankiškumo vaikams suteikimas	Savarankiško mokymosi skatinimas	…nesikiša…, …pats suprantu ką moku ir ko turiu išmokti…, …leidžia man savarankiškai dirbti…, …skatina savarankiškumą…, …tėvai nesikiša į mano gyvenimą dėl mokslų…, …leidžia man pačiai spręsti iškilusias problemas…, …pasitiki manimi ir nesikiša…, ...leidžia tvarkytis savarankiškai…, …nesikiša į mano mokymąsi…,
Tėvų suinteresuotumas vaikų mokymusi rezultatais	Papildomos pagalbos mokantis organizavimas	…samdo korepetitorių…, …duoda pinigų papildomom pamokom…,
	Pagalba mokantis	…tėvai gali patarti…, …pamoko individualiai…, …išaiškina pamokos temą, viską išaiškina, kad būtų lengviau suprasti…, …jei pati pasakau ar paklausiu, atkreipia dėmesį…, …Padeda morališkai…,
	Skatinimas	…skatina geriau mokintis…, …tėvai nori, kad visi dalykai sektųsi gerai…, …skatina pasitarti su bendraklasiais…,
	Domėjimasis rezultatais	…domisi ar viskas gerai suprantama…,

Priedas 27. Statistinė ryšio tarp sprendimų studijuoti konkrečias mokslų sritis ir motinos ir/arba tėvo profesijos analizė

(kros-tabuliacijos)

		Chemija				**Informacinės technologijos/ Informatika**				**Fizika**				**Matematika**				**Inžinerija**			
		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai		Merginos		Vaikinai	
Koeficientai	Kintamieji	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p	Reikšmė	p
	Simetrinis	0	.(e)	0,004	0,705	0,006	0,577	0,007	0,563	0,005	0,317	0,026	0,266	0,022	0,204	0,039	0,01	0	1	0,016	0,445
	Sprendimas *priklausomas*	0	.(e)	0,012	0,705	0,016	0,577	0,014	0,563	0,024	0,317	0,053	0,266	0,045	0,204	0,082	0,01	0	1	0,035	0,445
Lambda	Mamos profesija *priklausomas*	0	.(e)	0	.(e)	0	.(d)	0	.(d)	0	.(e)	0	.(e)	0	.(e)	0	.(e)	0	.(e)	0	.(e)
	Sprendimas *priklausomas*	0,017	,789(c)	0,035	,595(c)	0,034	,067(e)	0,015	,992(e)	0,048	,002(c)	0,036	,588(c)	0,018	,723(c)	0,048	,196(c)	0,013	,947(c)	0,051	,155(c)
Goodman ir Kruskal tau	Mamos profesija *priklausomas*	0,003	,917(c)	0,008	,508(c)	0,006	,099(e)	0,003	,990(e)	0,003	,697(c)	0,004	,983(c)	0,003	,740(c)	0,007	,546(c)	0,001	,999(c)	0,011	,072(c)
	Simetrinis	0,013	,732(d)	0,028	,513(d)	0,026	,031(c)	0,013	,974(c)	0,025	,108(d)	0,03	,312(d)	0,013	,563(d)	0,035	,114(d)	0,01	,936(d)	0,043	,031(d)
	Sprendimas *priklausomas*	0,025	,732(d)	0,046	,513(d)	0,044	,031(c)	0,018	,974(c)	0,059	,108(d)	0,042	,312(d)	0,019	,563(d)	0,049	,114(d)	0,017	,936(d)	0,06	,031(d)
Netikrumo koeficientas	Mamos profesija *priklausomas*	0,009	,732(d)	0,02	,513(d)	0,019	,031(c)	0,01	,974(c)	0,016	,108(d)	0,023	,312(d)	0,01	,563(d)	0,028	,114(d)	0,007	,936(d)	0,033	,031(d)
Phi		0,182	0,818	0,254	0,695	0,314	0,001	0,176	0,991	0,264	0,061	0,273	0,525	0,189	0,722	0,305	0,22	0,187	0,784	0,329	0,105
Cramer'io V		0,129	0,818	0,179	0,695	0,222	0,001	0,125	0,991	0,187	0,061	0,193	0,525	0,134	0,722	0,216	0,22	0,132	0,784	0,232	0,105
Atsitiktinumo koeficientas		0,179	0,818	0,246	0,695	0,3	0,001	0,174	0,991	0,255	0,061	0,264	0,525	0,186	0,722	0,292	0,22	0,183	0,784	0,312	0,105
N		482		254		480		259		474		254		495		263		477		261	
	Simetrinis	0,002	0,841	0,008	0,414	0	.(e)	0,02	0,288	0,005	0,414	0,06	0,161	0,032	0,226	0,022	0,285	0,006	0,317	0,041	0,185
	Sprendimas *priklausomas*	0	.(d)	0	.(d)	0	.(e)	0,017	0,316	0	.(e)	0,125	0,098	0,071	0,106	0,024	0,512	0,02	0,317	0,053	0,412
Lambda	Tėvo profesija *priklausomas*	0,003	0,841	0,011	0,414	0	.(e)	0,022	0,449	0,006	0,414	0,011	0,816	0	1	0,021	0,393	0	.(e)	0,032	0,219
	Sprendimas *priklausomas*	0,043	,042(c)	0,049	,563(c)	0,019	,875(c)	0,041	,739(c)	0,032	,270(c)	0,06	,289(c)	0,032	,249(c)	0,035	,860(c)	0,032	,290(c)	0,053	,408(c)
Goodman ir Kruskal tau	Tėvo profesija *priklausomas*	0,008	,010(c)	0,01	,321(c)	0,004	,711(c)	0,008	,519(c)	0,005	,263(c)	0,012	,107(c)	0,006	,113(c)	0,006	,899(c)	0,003	,855(c)	0,009	,408(c)
	Simetrinis	0,033	,014(d)	0,045	,149(d)	0,016	,611(d)	0,031	,459(d)	0,024	,237(d)	0,047	,058(d)	0,022	,144(d)	0,023	,786(d)	0,021	,331(d)	0,033	,357(d)
	Sprendimas *priklausomas*	0,066	,014(d)	0,089	,149(d)	0,029	,611(d)	0,05	,459(d)	0,059	,237(d)	0,074	,058(d)	0,032	,144(d)	0,036	,786(d)	0,038	,331(d)	0,051	,357(d)
Netikrumo koeficientas	Tėvo profesija *priklausomas*	0,022	,014(d)	0,03	,149(d)	0,011	,611(d)	0,023	,459(d)	0,015	,237(d)	0,034	,058(d)	0,016	,144(d)	0,017	,786(d)	0,014	,331(d)	0,024	,357(d)
Phi		0,29	0,047	0,367	0,164	0,219	0,657	0,294	0,686	0,265	0,183	0,359	0,199	0,253	0,244	0,266	0,853	0,238	0,444	0,327	0,391
Cramer'io V		0,205	0,047	0,259	0,164	0,155	0,657	0,208	0,686	0,187	0,183	0,254	0,199	0,179	0,244	0,188	0,853	0,168	0,444	0,231	0,391
Atsitiktinumo koeficientas		0,279	0,047	0,344	0,164	0,214	0,657	0,282	0,686	0,256	0,183	0,338	0,199	0,246	0,244	0,257	0,853	0,232	0,444	0,311	0,391
N		435		228		432		233		429		230		442		238		429		236	

(k) Neatsižvelgiant į nulinę hipotezę;
(l) Naudojant asimptotinę standartinę paklaidą atsižvelgiant į nulinę hipotezę;
(m) Paremta chi-kvadratu apytiksle reikšme (aproksimacija);
(n) Tikėtinumo proporcija chi-kvadratu tikimybė;
(o) Negali būti paskaičiuota, nes asimptotinė standartinė paklaida lygi nuliui.

Priedas 28. Statistiniai mokymosi metodų vertinimo palyginimai pagal mokymosi dalyką ir lytį

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Man labai patinka (patiktų)...	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Chemija												
1.	... mokytis šio dalyko mokykloje	249	3,3	1,644	172	2,9	1,660	18120,5	32998,5	-2,788	0,005	1,477	0,026
2.	... mokytis šio dalyko namuose individualiai, be kitų pagalbos	249	2,1	1,317	166	2,2	1,389	19435,5	50560,5	-1,106	0,269	0,581	0,888
3.	... mokytis šio dalyko specialiame būrelyje, klube ir pan.	239	2,3	1,523	158	2,3	1,471	18840	31401	-0,039	0,969	0,247	1
4.	... mokytis šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	235	2,4	1,601	161	2,1	1,484	16938	29979	-1,904	0,057	0,839	0,482
5.	... mokytis šio dalyko su drauge/-ėmis(-u/-ais)	247	2,7	1,572	166	2,6	1,524	19619	33480	-0,771	0,44	0,748	0,63
6.	... mokytis šio dalyko su tėvais	236	1,6	1,167	157	1,8	1,154	17404	45370	-1,234	0,217	0,624	0,83
7.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant visai klasei	247	1,7	1,206	165	2,0	1,326	18586,5	49214,5	-1,756	0,079	0,857	0,454
8.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant tik dalyko mokytojai(-ui)	257	2,6	1,506	169	2,4	1,409	20196,5	34561,5	-1,268	0,205	1,269	0,08
9.	... rašyti šio dalyko kontrolinius darbus	253	2,4	1,429	172	2,4	1,439	21421,5	36299,5	-0,284	0,776	0,289	1
10.	... spręsti šio dalyko uždavinius	257	2,8	1,507	167	2,4	1,399	18677	32705	-2,335	0,02	1,586	0,013
11.	... spręsti šio dalyko uždavinius ant lentos stebint visai klasei	250	2,2	1,411	165	2,0	1,304	19209	32904	-1,275	0,202	0,592	0,875
12.	... klasėje spręsti gyvenimiškas problemas, susijusias su šiuo dalyku	245	2,7	1,602	168	2,5	1,532	19315	33511	-1,106	0,269	0,752	0,624
13.	... skaityti tekstą savarankiškai ir pagal jį atlikti šio dalyko užduotis	254	2,4	1,375	168	2,3	1,343	20549,5	34745,5	-0,669	0,503	0,539	0,933
14.	... ruošti individualų mokslinį šio dalyko projektą	246	2,3	1,515	167	2,3	1,412	20497,5	50878,5	-0,039	0,969	0,385	0,998
15.	... dirbti prie grupinių mokslinių šio dalyko projektų	254	2,7	1,553	174	2,6	1,511	20735	35960	-1,125	0,261	0,921	0,365
16.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus individualiai	253	2,2	1,417	170	2,3	1,482	20567,5	52698,5	-0,811	0,417	0,367	0,999
17.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais)	259	3,3	1,563	166	2,9	1,570	18186	32047	-2,76	0,006	1,377	0,045
18.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius laboratorinius darbus stebint visai klasei	240	2,4	1,507	170	2,3	1,471	19872	34407	-0,471	0,637	0,589	0,878
19.	... atlikti mokslinius stebėjimus šio dalyko srityje	259	2,9	1,602	171	2,6	1,525	20553,5	35259,5	-1,302	0,193	1,048	0,222
20.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus klasėje	256	3,1	1,658	170	2,9	1,602	20131	34666	-1,353	0,176	1,031	0,239
21.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius mokslinius eksperimentus stebint visai klasei	256	2,4	1,523	161	2,5	1,533	19968	52864	-0,564	0,573	0,428	0,993
22.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus namuose	247	2,2	1,434	167	2,5	1,571	18549,5	49177,5	-1,858	0,063	0,889	0,408
23.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus specialiame būrelyje, klube ir pan.	241	2,7	1,565	158	2,4	1,557	17373,5	29934,5	-1,544	0,123	0,891	0,405
24.	... klausytis, kaip mokytoja(-s) dėsto šio dalyko pamokos medžiagą	271	3,3	1,545	170	2,9	1,470	18719	33254	-3,403	0,001	1,748	0,004
25.	... klasėje žiūrėti filmuotą šio dalyko medžiagą	258	3,8	1,470	164	3,4	1,506	17182	30712	-3,429	0,001	1,93	0,001
26.	... rašyti šio dalyko referatus	247	2,3	1,432	164	2,1	1,393	18739	32269	-1,372	0,17	0,805	0,536
27.	... diskutuoti per pamokas skirtingomis šio dalyko temomis	254	3,0	1,549	169	2,7	1,519	19118,5	33483,5	-1,957	0,05	1,362	0,049
28.	... diskutuoti po pamokų skirtingomis šio dalyko temomis su šio dalyko mokytoja(-u)	241	2,4	1,497	162	2,3	1,520	19119,5	32322,5	-0,372	0,71	0,442	0,99
29.	... diskutuoti namuose skirtingomis šio dalyko temomis su tėvais	240	2,0	1,352	157	2,0	1,333	18721	31124	-0,118	0,906	0,17	1
30.	... diskutuoti skirtingomis šio dalyko temomis su draugėmis(-ais)	253	2,3	1,451	166	2,4	1,476	20035	52166	-0,842	0,4	0,546	0,927
31.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	18	2,9	1,626	31	2,2	1,558	208,5	704,5	-1,554	0,12	0,865	0,443

Priedas 28. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Man labai patinka (patiktų)...	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Informacinės technologijos												
1.	... mokytis šio dalyko mokykloje	377	3,7	1,521	260	3,6	1,451	46864,5	80794,5	-0,981	0,327	0,523	0,947
2.	... mokytis šio dalyko namuose individualiai, be kitų pagalbos	364	2,5	1,438	243	2,7	1,491	39822	106252	-2,151	0,032	0,89	0,407
3.	... mokytis šio dalyko specialiame būrelyje, klube ir pan.	349	2,6	1,545	234	2,6	1,486	40071,5	101146,5	-0,398	0,691	0,592	0,875
4.	... mokytis šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	340	2,2	1,479	220	2,2	1,374	36937	94907	-0,267	0,79	0,581	0,888
5.	... mokytis šio dalyko su drauge/-ėmis(-u/-ais)	358	2,9	1,535	242	2,9	1,510	42635,5	72038,5	-0,336	0,737	0,464	0,983
6.	... mokytis šio dalyko su tėvais	335	1,8	1,209	221	1,9	1,292	34782,5	91062,5	-1,395	0,163	0,617	0,841
7.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant visai klasei	358	1,8	1,257	237	2,1	1,347	35704	99965	-3,685	0	1,994	0,001
8.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant tik dalyko mokytojai(-ui)	367	2,6	1,517	237	2,7	1,461	41483,5	109011,5	-0,991	0,322	0,768	0,596
9.	... rašyti šio dalyko kontrolinius darbus	361	2,4	1,415	242	2,7	1,470	39325,5	104666,5	-2,15	0,032	0,945	0,333
10.	... spręsti šio dalyko uždavinius	364	2,7	1,376	240	3,0	1,459	38619,5	105049,5	-2,479	0,013	1,333	0,057
11.	... spręsti šio dalyko uždavinius ant lentos stebint visai klasei	348	2,0	1,306	238	2,4	1,354	35074,5	95800,5	-3,374	0,001	1,73	0,005
12.	... klasėje spręsti gyvenimiškas problemas, susijusias su šiuo dalyku	349	2,8	1,573	238	2,7	1,448	40816,5	69257,5	-0,365	0,715	0,891	0,405
13.	... skaityti tekstą savarankiškai ir pagal jį atlikti šio dalyko užduotis	362	2,6	1,436	245	2,6	1,444	44326,5	74461,5	-0,009	0,993	0,333	1
14.	... ruošti individualų mokslinį šio dalyko projektą	370	2,3	1,447	241	2,5	1,489	40214,5	108849,5	-2,153	0,031	1,087	0,188
15.	... dirbti prie grupinių mokslinių šio dalyko projektų	364	2,6	1,514	246	3,0	1,534	39321,5	105751,5	-2,64	0,008	1,211	0,106
16.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus individualiai	346	2,1	1,311	241	2,5	1,447	34438	94469	-3,81	0	1,853	0,002
17.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais)	351	3,1	1,565	243	3,1	1,469	42039	71685	-0,303	0,762	0,626	0,828
18.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius laboratorinius darbus stebint visai klasei	324	2,0	1,286	239	2,5	1,429	31187,5	83837,5	-4,221	0	2,099	0
19.	... atlikti mokslinius stebėjimus šio dalyko srityje	339	2,3	1,471	241	2,7	1,470	34449,5	92079,5	-3,352	0,001	1,937	0,001
20.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus klasėje	335	2,4	1,477	244	2,8	1,461	34311	90591	-3,423	0,001	1,925	0,001
21.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius mokslinius eksperimentus stebint visai klasei	329	2,0	1,344	240	2,6	1,465	30513	84798	-4,915	0	2,322	0
22.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus namuose	336	2,0	1,338	239	2,6	1,480	30345	86961	-5,351	0	2,507	0
23.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus specialiame būrelyje, klube ir pan.	328	2,4	1,492	237	2,6	1,480	34880	88836	-2,186	0,029	1,358	0,05
24.	... klausytis, kaip mokytoja(-s) dėsto šio dalyko pamokos medžiagą	379	3,4	1,449	255	3,1	1,451	43266	75906	-2,294	0,022	1,107	0,172
25.	... klasėje žiūrėti filmuotą šio dalyko medžiagą	371	3,7	1,527	247	3,5	1,487	42206	72834	-1,744	0,081	1,225	0,1
26.	... rašyti šio dalyko referatus	363	2,2	1,380	236	2,3	1,430	40516,5	106582,5	-1,193	0,233	0,609	0,852
27.	... diskutuoti per pamokas skirtingomis šio dalyko temomis	365	3,0	1,501	241	3,1	1,486	41123	107918	-1,388	0,165	0,92	0,366
28.	... diskutuoti po pamokų skirtingomis šio dalyko temomis su šio dalyko mokytoja(-u)	346	2,3	1,454	231	2,4	1,473	37947	97978	-1,084	0,278	0,738	0,647
29.	... diskutuoti namuose skirtingomis šio dalyko temomis su tėvais	344	2,0	1,351	232	2,2	1,407	36310,5	95650,5	-2,02	0,043	1,111	0,169
30.	... diskutuoti skirtingomis šio dalyko temomis su draugėmis(-ais)	358	2,4	1,454	244	2,6	1,437	40419,5	104680,5	-1,618	0,106	1,3	0,068
31.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	30	2,7	1,601	38	2,5	1,370	529,5	1270,5	-0,517	0,605	0,46	0,984

Priedas 28. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Man labai patinka (patiktų)...	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Integruotas gamtos mokslų kursas												
1.	... mokytis šio dalyko mokykloje	257	3,6	1,496	140	3,0	1,476	14319,5	24189,5	-3,468	0,001	2,064	0
2.	... mokytis šio dalyko namuose individualiai, be kitų pagalbos	243	2,4	1,443	131	2,3	1,315	15462,5	24108,5	-0,474	0,635	0,707	0,699
3.	... mokytis šio dalyko specialiame būrelyje, klube ir pan.	234	2,5	1,503	124	2,3	1,431	13119	20869	-1,555	0,12	0,864	0,445
4.	... mokytis šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	225	2,4	1,584	119	2,1	1,320	12304	19444	-1,326	0,185	1,057	0,213
5.	... mokytis šio dalyko su drauge/-ėmis(-u/-ais)	248	2,7	1,548	128	2,7	1,520	15702	46578	-0,176	0,861	0,53	0,941
6.	... mokytis šio dalyko su tėvais	237	1,7	1,199	124	1,9	1,271	13227	41430	-1,815	0,07	0,887	0,411
7.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant visai klasei	247	1,8	1,262	125	2,1	1,263	13101	43729	-2,68	0,007	1,455	0,029
8.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant tik dalyko mokytojai(-ui)	261	2,8	1,564	131	2,5	1,421	15397,5	24043,5	-1,656	0,098	1,19	0,118
9.	... rašyti šio dalyko kontrolinius darbus	260	2,6	1,491	124	2,2	1,244	14021,5	21771,5	-2,142	0,032	1,338	0,056
10.	... spręsti šio dalyko uždavinius	254	2,7	1,438	124	2,4	1,297	13879	21629	-1,935	0,053	1,071	0,202
11.	... spręsti šio dalyko uždavinius ant lentos stebint visai klasei	241	2,1	1,401	125	2,3	1,331	13439	42600	-1,833	0,067	1,311	0,064
12.	... klasėje spręsti gyvenimiškas problemas, susijusias su šiuo dalyku	243	2,9	1,618	118	2,8	1,444	13684	20705	-0,723	0,47	0,946	0,332
13.	... skaityti tekstą savarankiškai ir pagal jį atlikti šio dalyko užduotis	257	2,7	1,444	126	2,5	1,378	14378	22379	-1,834	0,067	0,998	0,272
14.	... ruošti individualų mokslinį šio dalyko projektą	256	2,4	1,486	129	2,4	1,349	16214	49110	-0,304	0,761	0,679	0,746
15.	... dirbti prie grupinių mokslinių šio dalyko projektų	258	2,8	1,547	132	2,7	1,376	16284,5	25062,5	-0,726	0,468	0,929	0,355
16.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus individualiai	248	2,2	1,433	133	2,3	1,373	16025,5	46901,5	-0,486	0,627	0,455	0,986
17.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais)	253	3,3	1,598	131	2,9	1,429	13775,5	22421,5	-2,787	0,005	1,595	0,012
18.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius laboratorinius darbus stebint visai klasei	244	2,3	1,439	123	2,4	1,337	14363,5	44253,5	-0,708	0,479	0,586	0,882
19.	... atlikti mokslinius stebėjimus šio dalyko srityje	257	2,9	1,585	127	2,6	1,486	15011	23139	-1,317	0,188	0,938	0,342
20.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus klasėje	254	2,9	1,637	128	2,8	1,407	15912,5	24168,5	-0,347	0,729	1,035	0,234
21.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius mokslinius eksperimentus stebint visai klasei	251	2,3	1,476	118	2,4	1,352	13675,5	45301,5	-1,252	0,211	1,09	0,186
22.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus namuose	241	2,2	1,454	127	2,3	1,419	14643,5	43804,5	-0,725	0,469	0,52	0,95
23.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus specialiame būrelyje, klube ir pan.	239	2,6	1,580	124	2,4	1,460	13911,5	21661,5	-0,997	0,319	0,728	0,665
24.	... klausytis, kaip mokytoja(-s) dėsto šio dalyko pamokos medžiagą	272	3,6	1,474	127	2,9	1,424	12509,5	20637,5	-4,577	0	2,25	0
25.	... klasėje žiūrėti filmuotą šio dalyko medžiagą	270	3,9	1,416	128	3,5	1,521	14148	22404	-3,137	0,002	1,503	0,022
26.	... rašyti šio dalyko referatus	254	2,4	1,483	121	2,3	1,414	14731	22112	-0,682	0,495	0,482	0,974
27.	... diskutuoti per pamokas skirtingomis šio dalyko temomis	262	3,3	1,551	134	2,9	1,478	15000,5	24045,5	-2,434	0,015	1,337	0,056
28.	... diskutuoti po pamokų skirtingomis šio dalyko temomis su šio dalyko mokytoja(-u)	253	2,5	1,547	118	2,3	1,460	13566,5	20587,5	-1,487	0,137	0,865	0,443
29.	... diskutuoti namuose skirtingomis šio dalyko temomis su tėvais	245	2,2	1,445	124	2,1	1,373	14660	22410	-0,592	0,554	0,445	0,989
30.	... diskutuoti skirtingomis šio dalyko temomis su draugėmis(-ais)	250	2,6	1,513	128	2,4	1,327	15174,5	23430,5	-0,855	0,393	0,816	0,518
31.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	24	3,1	1,586	29	2,6	1,240	284	719	-1,17	0,242	0,807	0,533

Priedas 28. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Man labai patinka (patiktų)...	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Fizika												
1.	... mokytis šio dalyko mokykloje	261	3,2	1,561	248	3,4	1,421	30391,5	64582,5	-1,222	0,222	1,244	0,09
2.	... mokytis šio dalyko namuose individualiai, be kitų pagalbos	260	2,1	1,350	230	2,4	1,340	25840,5	59770,5	-2,741	0,006	1,52	0,02
3.	... mokytis šio dalyko specialiame būrelyje, klube ir pan.	247	2,1	1,346	226	2,3	1,454	25921	56549	-1,435	0,151	0,985	0,287
4.	... mokytis šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	245	2,4	1,500	222	2,4	1,447	27169	57304	-0,019	0,985	0,37	0,999
5.	... mokytis šio dalyko su drauge/-ėmis(-u/-ais)	258	2,6	1,500	231	2,9	1,457	26283	59694	-2,331	0,02	1,314	0,063
6.	... mokytis šio dalyko su tėvais	244	1,8	1,257	219	1,9	1,228	25169,5	55059,5	-1,234	0,217	0,727	0,667
7.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant visai klasei	258	1,7	1,196	226	2,0	1,264	24655	58066	-3,306	0,001	1,641	0,009
8.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant tik dalyko mokytojai(-ui)	264	2,5	1,480	233	2,7	1,369	28453	63433	-1,49	0,136	1,04	0,229
9.	... rašyti šio dalyko kontrolinius darbus	259	2,3	1,352	233	2,4	1,344	28169,5	61839,5	-1,329	0,184	0,701	0,709
10.	... spręsti šio dalyko uždavinius	269	2,6	1,444	234	2,7	1,367	30305	66620	-0,74	0,459	0,741	0,642
11.	... spręsti šio dalyko uždavinius ant lentos stebint visai klasei	258	2,1	1,324	228	2,3	1,358	26902,5	60313,5	-1,715	0,086	0,891	0,405
12.	... klasėje spręsti gyvenimiškas problemas, susijusias su šiuo dalyku	255	2,6	1,542	233	2,7	1,521	28489	61129	-0,812	0,417	0,487	0,972
13.	... skaityti tekstą savarankiškai ir pagal jį atlikti šio dalyko užduotis	256	2,4	1,389	223	2,4	1,319	28309,5	61205,5	-0,161	0,872	0,539	0,934
14.	... ruošti individualų mokslinį šio dalyko projektą	261	2,2	1,424	231	2,4	1,383	27116	61307	-2,026	0,043	1,44	0,032
15.	... dirbti prie grupinių mokslinių šio dalyko projektų	269	2,4	1,454	240	2,8	1,439	28327,5	64642,5	-2,465	0,014	1,316	0,063
16.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus individualiai	257	2,1	1,310	230	2,4	1,436	25322,5	58475,5	-2,885	0,004	1,514	0,02
17.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais)	261	3,1	1,565	241	3,2	1,491	31050,5	65241,5	-0,253	0,8	0,444	0,989
18.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius laboratorinius darbus stebint visai klasei	247	2,2	1,351	230	2,5	1,403	25429,5	56057,5	-2,073	0,038	1,107	0,172
19.	... atlikti mokslinius stebėjimus šio dalyko srityje	260	2,6	1,535	235	2,9	1,516	27042	60972	-2,276	0,023	1,243	0,091
20.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus klasėje	265	2,8	1,555	234	3,0	1,495	29024,5	64269,5	-1,263	0,207	1,171	0,129
21.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius mokslinius eksperimentus stebint visai klasei	251	2,3	1,396	227	2,6	1,468	24928	56554	-2,47	0,014	1,243	0,091
22.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus namuose	252	2,1	1,387	226	2,5	1,449	23809,5	55687,5	-3,278	0,001	1,626	0,01
23.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus specialiame būrelyje, klube ir pan.	245	2,4	1,496	226	2,5	1,485	26666,5	56801,5	-0,721	0,471	0,59	0,877
24.	... klausytis, kaip mokytoja(-s) dėsto šio dalyko pamokos medžiagą	273	3,3	1,526	238	3,1	1,434	29744	58185	-1,69	0,091	0,994	0,277
25.	... klasėje žiūrėti filmuotą šio dalyko medžiagą	265	3,8	1,472	234	3,5	1,477	28175	55670	-1,85	0,064	0,971	0,303
26.	... rašyti šio dalyko referatus	249	2,2	1,390	229	2,3	1,362	27755,5	58880,5	-0,531	0,595	0,494	0,968
27.	... diskutuoti per pamokas skirtingomis šio dalyko temomis	259	2,9	1,571	236	2,9	1,520	30112,5	63782,5	-0,29	0,772	0,419	0,995
28.	... diskutuoti po pamokų skirtingomis šio dalyko temomis su šio dalyko mokytoja(-u)	252	2,1	1,375	223	2,4	1,466	25809	57687	-1,635	0,102	0,739	0,645
29.	... diskutuoti namuose skirtingomis šio dalyko temomis su tėvais	253	2,1	1,324	226	2,2	1,354	27280,5	59411,5	-0,93	0,353	0,454	0,986
30.	... diskutuoti skirtingomis šio dalyko temomis su draugėmis(-ais)	254	2,2	1,363	230	2,5	1,419	25794	58179	-2,323	0,02	1,192	0,117
31.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	22	3,2	1,708	43	2,5	1,517	352,5	1298,5	-1,737	0,082	0,855	0,458

Priedas 28. *Tęsinys*

		Merginos			Vaikinai			Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p	Kolmogorov-Smirnov Z	p
	Man labai patinka (patiktų)...	n	Vidurkis	Std. nuokrypis	n	Vidurkis	Std. nuokrypis						
	Matematika												
1.	... mokytis šio dalyko mokykloje	495	3,8	1,331	306	3,6	1,387	69695	116666	-1,986	0,047	1,008	0,261
2.	... mokytis šio dalyko namuose individualiai, be kitų pagalbos	484	2,5	1,438	286	2,5	1,411	69150	110191	-0,022	0,983	0,39	0,998
3.	... mokytis šio dalyko specialiame būrelyje, klube ir pan.	453	2,7	1,531	267	2,5	1,520	56564	92342	-1,507	0,132	0,764	0,603
4.	... mokytis šio dalyko papildomai su korepetitore(-iumi)	481	3,4	1,583	278	2,7	1,516	50481	89262	-5,79	0	2,804	0
5.	... mokytis šio dalyko su drauge/-ėmis(-u/-ais)	479	3,2	1,462	285	3,0	1,494	64262,5	105017,5	-1,388	0,165	0,671	0,759
6.	... mokytis šio dalyko su tėvais	443	1,9	1,312	271	2,1	1,346	56482,5	154828,5	-1,477	0,14	0,742	0,641
7.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant visai klasei	462	1,8	1,219	273	2,2	1,446	52773,5	159726,5	-4,134	0	1,821	0,003
8.	... atsakinėti šį dalyką žodžiu klausant tik dalyko mokytojai(-ui)	486	2,7	1,484	277	2,9	1,458	62620,5	180961,5	-1,645	0,1	1,067	0,205
9.	... rašyti šio dalyko kontrolinius darbus	483	2,6	1,412	282	2,6	1,418	67513	107416	-0,206	0,836	0,185	1
10.	... spręsti šio dalyko uždavinius	501	3,2	1,417	288	3,1	1,436	67611,5	109227,5	-1,508	0,132	0,816	0,519
11.	... spręsti šio dalyko uždavinius ant lentos stebint visai klasei	480	2,5	1,465	288	2,6	1,435	65821	181261	-1,153	0,249	0,801	0,542
12.	... klasėje spręsti gyvenimiškas problemas, susijusias su šiuo dalyku	465	2,8	1,552	277	2,8	1,616	64047,5	102550,5	-0,129	0,897	0,682	0,741
13.	... skaityti tekstą savarankiškai ir pagal jį atlikti šio dalyko užduotis	468	2,5	1,379	280	2,6	1,379	64713	174459	-0,292	0,77	0,339	1
14.	... ruošti individualų mokslinį šio dalyko projektą	468	2,3	1,412	280	2,4	1,374	60501	170247	-1,842	0,066	1,382	0,044
15.	... dirbti prie grupinių mokslinių šio dalyko projektų	474	2,6	1,470	288	2,8	1,467	63052,5	175627,5	-1,82	0,069	0,943	0,336
16.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus individualiai	452	2,1	1,313	275	2,5	1,433	51598	153976	-4,089	0	1,921	0,001
17.	... atlikinėti šio dalyko laboratorinius darbus kartu su bendraklasėmis(-iais)	460	3,1	1,548	282	3,0	1,545	62175	102078	-0,973	0,33	0,817	0,517
18.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius laboratorinius darbus stebint visai klasei	429	2,2	1,381	271	2,5	1,426	51436,5	143671,5	-2,717	0,007	1,423	0,035
19.	... atlikti mokslinius stebėjimus šio dalyko srityje	447	2,4	1,476	279	2,6	1,458	57409	157537	-1,868	0,062	1,302	0,067
20.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus klasėje	438	2,5	1,503	274	2,7	1,471	54282,5	150423,5	-2,217	0,027	1,563	0,015
21.	... atlikinėti šio dalyko demonstracinius mokslinius eksperimentus stebint visai klasei	430	2,1	1,375	269	2,6	1,452	48257,5	140922,5	-3,905	0	1,895	0,002
22.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus namuose	439	2,0	1,310	268	2,4	1,425	49899	146479	-3,624	0	1,662	0,008
23.	... atlikinėti šio dalyko mokslinius eksperimentus specialiame būrelyje, klube ir pan.	422	2,4	1,473	266	2,4	1,450	56095,5	145348,5	-0,013	0,99	0,388	0,998
24.	... klausytis, kaip mokytoja(-s) dėsto šio dalyko pamokos medžiagą	506	3,8	1,330	293	3,2	1,378	56885	99956	-5,665	0	2,737	0
25.	... klasėje žiūrėti filmuotą šio dalyko medžiagą	464	3,6	1,500	273	3,3	1,518	54930	92331	-3,14	0,002	1,736	0,005
26.	... rašyti šio dalyko referatus	457	2,2	1,346	265	2,3	1,430	57823,5	162476,5	-1,078	0,281	0,783	0,571
27.	... diskutuoti per pamokas skirtingomis šio dalyko temomis	467	2,9	1,493	282	3,0	1,506	65208,5	174486,5	-0,228	0,82	0,387	0,998
28.	... diskutuoti po pamokų skirtingomis šio dalyko temomis su šio dalyko mokytoja(-u)	459	2,3	1,424	269	2,4	1,468	60852	166422	-0,34	0,734	0,526	0,945
29.	... diskutuoti namuose skirtingomis šio dalyko temomis su tėvais	448	2,0	1,315	268	2,2	1,391	55404	155980	-1,874	0,061	0,945	0,333
30.	... diskutuoti skirtingomis šio dalyko temomis su draugėmis(-ais)	468	2,4	1,403	271	2,6	1,425	58756	168502	-1,735	0,083	1,087	0,188
31.	Kita *(įrašyk ir atitinkamai įvertink)*	38	2,8	1,478	53	2,7	1,544	962	2393	-0,373	0,709	0,413	0,996

Priedas 29. Fizinių ir technologijos mokslų sričių mokymosi metodai. Kategorija „kita“

9. Kur ir kaip Tau patinka arba patiktų mokytis toliau išvardintų dalykų? Kita:

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Patraukli mokymosi vieta	Tėvų darbovietė	…mokytis pas tėvus darbe…
	Namai	…matematiką man patinka mokytis namuose sprendžiant uždavinius…,
	Mokykla	…patinka matematiką mokytis mokykloje…, …patinka matematika mokykloje, nes mokytoja labai gera…,
Nenoras mokytis	Noro mokytis trūkumas	…Man nepatinka mokytis…, …nepatiktų nei vienas dalykas, nes jie per daug nuobodūs mokslai, neteikiantys jokio malonumo…, …nieko nedaryti…, …man šie dalykai išvis nepatinka…, …nepatinka ir nepatiktų mokintis…,
Patrauklūs mokymosi būdai	Žaidimai	…žaisti žaidimus, susijusius su tuo…,
	Eksperimentai	kad būtų daugiau eksperimentų, o rašyt reiktų mažiau…,
	Namų darbų ribojimas	…neužduoti daug namų darbų…,
	Praktinės užduotys	…pritaikyti žinias praktikoje…, …atlikti kuo daugiau praktinių užduočių…,
	TV laidos	…žiūrėti „Discovery” apie šiuos mokslus…,
	Individualus mokymasis	…užduotis daryti individualiai…,

Priedas 30. Savybės, reikalingos sėkmingam fizinių ir technologijos mokslų sričių dalykų mokymuisi

10.1 Išvardink 5 svarbiausias savybes ir / arba gebėjimus, kurių reikia tam, kad sėkmingai mokytis chemijos:

Kategorijos	Subkategorijos	Merginų teiginiai	Vaikinų teiginiai
Asmeninės savybės	**Su vyriškumu siejamos savybės**	...savarankiškumas..., ...ištvermės..., ...racionalumas...	…būt protingam..., ...atkaklumas..., ...verslumas..., ...drąsa..., ...valia..., ...užsispyrimas..., ...pasitikėjimas savimi..., …loginis mąstymas..., ...išradingumas…
	Su moteriškumu siejamos savybės	...atidumas..., ...nuoširdumas..., ...dėmesingumas...	...kantrybė..., ...darbštumas..., ...stropumas...,...atsargumas..., ...kūrybiškumas..., ...vaizduotė...
	Neutralios savybės lyčių aspektu	...įžvalgumas..., ...optimizmo..., ...improvizacija..., …sumanumo...	...žingeidumas..., ...susikaupimas..., ..imlumas..., ...tikslumas..., ...konkretumas..., ...atsipalaidavimas..., ...greita reakcija...
Gebėjimai	**Perkeliamieji gebėjimai**	...mėgti daryti laboratorinius darbus...	-
	Bendrieji gebėjimai	...mokėti formules..., ...išmanyti matematiką..., ...geros atminties..., …geros uoslės ir geros regos…, ...gebėjimo pakęsti kvapą...	...geros klausos..., ...puikiai skaičiuoti..., ...matematiniai gabumai..., ...mokėti Mendelejevo lentelę..., ...erdvinį mąstymą...., ...mokėti teoriją...

10.2 Išvardink 5 svarbiausias savybes ir / arba gebėjimus, kurių reikia tam, kad sėkmingai mokytis informacinių technologijų:

Kategorijos	Subkategorijos	Merginų teiginiai	Vaikinų teiginiai
Asmeninės savybės	**Su vyriškumu siejamos savybės**	...savarankiškumas..., ...valia..., ...pasiryžimo..., ...protingumas..., ...konkretumas..., ...nesileidimas į asmeniškumus..., ...strategiškumas..., ...atkaklumas..., ...struktūrinis ir loginis mąstymas...	...proto..., ...atkaklumas..., ...drąsa..., ...užsispyrimas..., ...valia..., ...savarankiškumas..., ...loginio mąstymo..., ...analitinis mąstymas..., ...praktiškumas..., ...pasitikėjimas..., ...erdvinis mąstymas..., ...ištvermė...
	Su moteriškumu siejamos savybės	...kantrybė..., ...vaizduotė..., ...atidumas..., ...darbštumas..., ...kruopštumas..., ...pastabumas..., ...komunikabilumas...,...dėmesingumas.. ., ...fantazija...	...kruopštumas..., ...darbštumas..., ...stropumas..., ...atidumas..., ...kantrybė..., ...kūrybiškumas..., ...tolerancija..., ...atsidavimas..., ...komunikabilumo…
	Neutralios savybės lyčių aspektu	...įžvalgumas..., ...linksmumas..., …smalsumas…, ...talentas..., ...atsakingumas..., ...gudrumo..., ...smulkmeniškumas..., ...budrumas..., ...sumanumas..., ...greita reakcija...	...susikoncentravimas..., ...imlumas..., ...budrumas..., ...žingeidumo..., …nuovoka..., ...geros nuotaikos..., ...talentas..., ...supratingumas..., ...gudrumas..., ...greita reakcija..., ...entuziazmas...
Gebėjimai	**Pažintiniai gebėjimai**	...gilinimasis į pateiktas žinias..., ...domėjimasis šiuo dalyku..., ...gauti reikiamos informacijos apie tai..., ...naršymas..., ...ieškojimas..., ...mokėjimas ieškoti informacijos...	...domėjimasis naujausiomis technologijomis...
	Praktiniai gebėjimai	...sugebėjimas panaudoti...	
	Perkeliamieji gebėjimai	...gebėjimas dirbti kompiuteriu..., ...bendravimas..., ...novatoriškumas...	...greitos analizės..., ...sugebėjimas dirbti grupėje..., ...vaizdinė atmintis..., ...gera atmintis...
	Bendrieji gebėjimai	...gero regėjimo..., ...klausos..., ...anglų kalbos žinių..., ...matematinių gebėjimų...	...anglų kalbos žinios..., ...gerų matematinių gebėjimų...

Priedas 30. ***Tęsinys***

10.3 Išvardink 5 svarbiausias savybes ir / arba gebėjimus, kurių reikia tam, kad sėkmingai mokytis integruotų gamtos mokslų:

Kategorijos	Subkategorijos	Merginų teiginiai	Vaikinų teiginiai
Asmeninės savybės	**Su vyriškumu siejamos savybės**	...proto..., ...atkaklumas..., ...savarankiškumas…, ...valia..., ...praktiškumas...., ...stiprumas..., ...logiškai mąstyti..., ...mąstymas..., ...analitinis mąstymas..., ...išradingumas..., ...ištvermės...	...užsispyrimas..., ...pasitikėjimas..., ...ryžtingumas..., ...drąsa..., ...loginis mąstymas..., ...savarankiškumas..., ...protinių sugebėjimų...
	Su moteriškumu siejamos savybės	...kantrybė..., ...kruopštumas..., ...darbštumas..., ...tolerantiškumas..., ...atidumas...,...komunikabilumas..., ...dėmesingumas..., ...vaizduotė..., ...smalsumas..., ...įžvalgumas..., ...netingumas..., ...bendravimas...	...stropumas..., ...kūrybiškumas..., ...vaizduotės..., ...paklusnumo...
	Neutralios savybės lyčių aspektu	...optimizmo..., ...atsakomybė..., ...gerumas..., ...susikaupimas..., ...orientacija..., ...budrumas..., ...žingeidumas..., ...sumanumo...	...susikaupimas..., ...imlumas..., ...žingeidumas..., ...išmintingumas..., ...smalsumas..., ...sąžiningumas..., ...nuovokumas..., ...sąmojingumas...
Gebėjimai	Pažintiniai gebėjimai	-	...greitas suvokimas..., ...gebėjimas suprasti aplinką...
	Perkeliamieji gebėjimai	...domėtis gamta..., ...sugebėjimo įsigilinti į užduotį..., ...nebijoti eksperimentuoti..., ...laboratoriniai darbai..., ...gebėjimo piešti..., ...sugebėjimas įsiminti daug sąvokų...	...mokėjimo bendrauti..., ...iškalbos..., ...geros atminties...
	Bendrieji gebėjimai	...gebėjimo klausyti...	...matematinės žinios..., ...erdvinio mąstymo...

10.4 Išvardink 5 svarbiausias savybes ir / arba gebėjimus, kurių reikia tam, kad sėkmingai mokytis fizikos:

Kategorijos	Subkategorijos	Merginų teiginiai	Vaikinų teiginiai
Asmeninės savybės	**Su vyriškumu siejamos savybės**	...valios..., ...proto..., ...ryžtingumo..., ...užsispyrimas..., ...racionalumo..., ...savarankiškumas..., ...konkretumas..., ...nepasiduoti, jeigu nepasiseka..., ...loginis mąstymas..., ...analitinio mąstymo..., ...fizikinis mąstymas..., ...ištvermės...	...būti protingam..., ...savarankiškumo..., ...atkaklumas..., ...užsispyrimo..., ...valios..., ...blaivaus mąstymo..., ...drąsos...,...analitinio mąstymo...
	Su moteriškumu siejamos savybės	...kantrybė..., ...stropumo..., ...uolumo..., ...fantazijos..., ...kruopštumas..., ...atidumo..., ...atsargus..., ...netingėti..., ...vaizduotės..., ...pastabumo..., ...darbštumas..., ...dėmesingumas...	...stropumo..., ...darbštumas..., ...kruopštumo..., ...tolerancijos..., ...kantrybė..., ...atidumo..., ...pasišventimas..., ...kantrybės..., ...vaizduotės..., ...paklusnumo..., ...kūrybiškumo..., ...pastabumo...
	Neutralios savybės lyčių aspektu	...nuovokumas..., ...įžvalgumas..., ...tikslumo..., ...supratimo..., ...žingeidumo..., ...nuoseklumo..., ...susikaupimo..., ...gudrus..., ...sistemingumo..., ...reiklumo..., ...pareigingumas..., ...išmintingumo...	...nuoseklumas..., ...susikaupimas..., ...atsakingumas..., ...tikslumas..., ...gudrumo..., ...atsipalaidavimas..., ...imlumo..., ...talento..., ...gero humoro jausmo..., ...sąmojingumas..., ...sąžiningumas..., ...koncentracija..., ...žingeidumas..., ...įžvalgumo...
Gebėjimai	**Pažintiniai gebėjimai**	...erdvinis mastymas..., ...suprasti gamtos procesus..., ...greitos reakcijos..., ...įsigilinimas..., ...suvokti veiksmų seką...	...erdvinio mąstymo... , ...greitas reagavimas...
	Perkeliamieji gebėjimai	...sugebėjimas mintinai skaičiuot..., ...domėjimasis dalyku...	...gebėti greitai ir tiksliai viską apskaičiuoti...

Priedas 30. ***Tęsinys***

10.5 Išvardink 5 svarbiausias savybes ir / arba gebėjimus, kurių reikia tam, kad sėkmingai mokytis matematikos:

Kategorijos	Subkategorijos	Merginų teiginiai	Vaikinų teiginiai
Asmeninės savybės	**Su vyriškumu siejamos savybės**	...valios..., ...racionalumas..., ...ryžtas..., ...protas..., ...savarankiškumas..., ...užsispyrimas..., ...atkaklumas..., ...sugebėti nepasiduoti jeigu nepasiseka..., ...loginio mastymo...	...pasitikėjimas savimi..., ...protingumas..., ...tvirta valia..., ...atkaklumas..., ...blaivus mąstymas..., ...savarankiškumas..., ...užsispyrimas...
	Su moteriškumu siejamos savybės	...atidumo..., ...vaizduotė..., ...pastabumas..., ...stropumas..., ...netingėti..., ...atsidavimas..., pastabumo..., ...nuoširdumas..., ...kantrybė..., ...uolumas..., ...dėmesingumas..., ...kruopštumas…	...stropumo..., ...atidumas..., ...pastabumas..., ...puikios vaizduotės..., ...kruopštumas..., ...kantrybė..., ...darbštumas..., ...netingėti...
	Neutralios savybės lyčių aspektu	...susikaupimas..., ...apsukrumas..., ...tikslumas..., ...susikoncentruoti..., ...imlumas..., ...supratimo..., ...įžvalgumas..., ...nuovoka..., ...smalsumas..., ...sąžiningumas...	...gudrumo..., ...susikaupimas..., ...gera koncentracija..., ...humoras..., ...atsipalaidavimas..., ...imlumas..., ...talentas..., ...sumanumas..., ...žingeidumas..., ...nuovokumas...
Gebėjimai	**Praktiniai gebėjimai**	...mokėti formules ir jas taikyti uždaviniams...	-
	Perkeliamijei gebėjimai	...geros atminties..., ...domėjimasis..., ...įsigilinimas..., ...greitos orientacijos...	...greito mąstymo..., ...tikslaus mąstymo…, ...erdvinis mąstymas..., ...motyvacija...
	Bendrieji gebėjimai	-	...reikia mokėti formules...

Priedas 31. Tiesinė priklausomybė tarp požiūrio į lytį atskirose mokslų srityse ir domėjimosi mokslų sritimis masinės informacijos priemonėse (Merginos)

Eil. Nr.	Teiginiai		Chemija				Informacinės technologijos				Fizika				Matematika			
			Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai	Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai	Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai	Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros. chem	R_S	,331(**)	,368(**)	,371(**)	,414(**)	,196(**)	,248(**)	,164(**)	,252(**)	,208(**)	,313(**)	,272(**)	,370(**)	,172(**)	,218(**)	,178(**)	,279(**)
		p	0	0	0	0	0,001	0	0,004	0	0,004	0	0	0	0	0	0	0
		n	200	209	206	201	300	308	304	303	194	206	207	202	412	416	408	417
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	R_S	,332(**)	,335(**)	,289(**)	,344(**)	,186(**)	,224(**)	,181(**)	,257(**)	,366(**)	,351(**)	,331(**)	,434(**)	,274(**)	,278(**)	,221(**)	,257(**)
		p	0	0	0	0	0,001	0	0,002	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		n	189	200	197	194	290	297	296	296	192	199	202	197	404	405	399	403
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	R_S	-0,127	-0,114	-0,102	-0,125	0,063	0,047	-0,026	-0,061	-0,067	-,144(*)	-0,08	-,158(*)	-0,02	-0,062	-0,057	-0,04
		p	0,073	0,098	0,141	0,075	0,277	0,415	0,654	0,293	0,34	0,035	0,243	0,022	0,682	0,203	0,249	0,414
		n	199	210	210	205	297	306	306	304	204	214	216	210	415	421	413	420
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	R_S	0,097	0,023	0,04	,148(*)	0,074	-0,047	0,096	0,047	0,081	0,105	,238(**)	,144(*)	0,058	0,018	,125(*)	,131(**)
		p	0,189	0,753	0,582	0,043	0,216	0,424	0,1	0,425	0,282	0,143	0,001	0,046	0,25	0,713	0,013	0,009
		n	184	196	194	188	282	295	292	289	180	195	197	192	393	400	396	398
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	R_S	0,113	0,052	0,1	,155(*)	,189(**)	0,095	,143(*)	,195(**)	,217(**)	,205(**)	,161(*)	,150(*)	,140(**)	0,048	0,021	0,092
		p	0,127	0,475	0,168	0,035	0,002	0,114	0,018	0,001	0,003	0,004	0,023	0,036	0,007	0,35	0,682	0,074
		n	182	191	190	185	265	276	273	275	184	196	198	196	376	380	372	382
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savaja	R_S	,202(**)	0,058	,188(*)	,149(*)	,173(**)	,164(**)	,206(**)	,206(**)	,292(**)	,278(**)	,314(**)	,187(*)	,184(**)	,176(**)	,199(**)	,128(*)
		p	0,007	0,432	0,01	0,046	0,004	0,006	0,001	0	0	0	0	0,011	0	0,001	0	0,012
		n	177	185	185	181	273	283	278	283	174	187	190	186	382	384	376	386
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	R_S	,218(**)	,257(**)	,290(**)	,323(**)	0,1	,196(**)	,168(**)	,167(**)	0,093	,214(**)	0,12	,242(**)	,129(*)	,229(**)	,111(*)	,249(**)
		p	0,003	0	0	0	0,106	0,001	0,006	0,006	0,217	0,004	0,102	0,001	0,012	0	0,032	0
		n	183	194	190	186	263	273	270	268	177	184	187	182	381	387	377	385
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	R_S	0,094	0,121	-0,026	0,052	-0,018	0,042	-0,045	-0,093	-0,085	-0,002	0,019	0,099	-,101(*)	-0,022	-0,075	0,096
		p	0,195	0,09	0,715	0,476	0,763	0,472	0,445	0,115	0,25	0,977	0,791	0,174	0,045	0,666	0,137	0,054
		n	191	197	193	187	281	292	290	288	184	197	198	191	396	403	395	401
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	R_S	,189(*)	,154(*)	,221(**)	,233(**)	0,012	,166(**)	,140(*)	-0,023	0,017	0,141	0,14	,263(**)	0,06	,134(**)	0,046	,190(**)
		p	0,013	0,039	0,003	0,002	0,846	0,006	0,022	0,703	0,828	0,053	0,055	0	0,252	0,009	0,383	0
		n	172	181	179	174	262	275	270	270	175	190	188	182	371	379	369	379
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	R_S	-0,035	-0,112	-0,049	-0,039	-0,102	-0,044	-0,023	0,025	0,091	0,123	-0,016	-0,005	-0,046	-0,059	-0,066	-0,045
		p	0,646	0,134	0,522	0,61	0,097	0,467	0,709	0,683	0,232	0,092	0,832	0,949	0,378	0,253	0,206	0,376
		n	174	179	173	173	264	272	269	267	175	190	189	185	373	380	370	381
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	R_S	-0,021	-0,136	-0,061	0,082	0,046	-0,069	0,043	0,064	0,147	0,126	0,092	0,054	0,008	-0,059	-0,061	-0,063
		p	0,782	0,071	0,423	0,283	0,455	0,254	0,484	0,294	0,057	0,094	0,224	0,476	0,876	0,256	0,249	0,223
		n	169	176	174	172	263	271	268	270	168	178	178	175	365	367	359	373
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	R_S	-,236(**)	-,208(**)	-,228(**)	-,258(**)	-,194(**)	-,160(**)	-,116(*)	-,181(**)	0,001	-,152(*)	-0,027	-,141(*)	-0,067	-0,068	-0,07	-,204(**)
		p	0,001	0,003	0,002	0	0,001	0,006	0,048	0,002	0,993	0,032	0,703	0,05	0,182	0,172	0,166	0
		n	183	196	191	185	284	298	291	290	185	200	199	194	393	400	390	399
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	R_S	-,232(**)	-,231(**)	-,175(*)	-,276(**)	-,195(**)	-,219(**)	-,146(*)	-,182(**)	-0,022	-0,078	-0,074	-,189(**)	-0,092	-,133(**)	-0,082	-,213(**)
		p	0,001	0,001	0,015	0	0,001	0	0,014	0,002	0,772	0,284	0,306	0,009	0,072	0,008	0,109	0
		n	187	197	192	189	281	291	283	285	182	193	193	192	386	395	383	396
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	R_S	-0,016	-,154(*)	-0,042	-0,055	-0,035	-0,095	-0,021	0,002	0,022	0,034	0,063	-0,01	0,01	-0,045	0,014	-0,012
		p	0,832	0,038	0,579	0,471	0,574	0,119	0,733	0,975	0,773	0,649	0,392	0,895	0,845	0,391	0,791	0,815
		n	173	181	179	177	264	270	271	271	175	184	186	185	368	372	367	377
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	R_S	0,006	-0,06	0,007	-0,089	-0,023	-,130(*)	-0,019	-0,072	0,101	-0,03	0,004	0,015	-0,027	-0,063	0,003	-0,069
		p	0,935	0,43	0,925	0,243	0,719	0,035	0,765	0,243	0,191	0,691	0,957	0,839	0,612	0,227	0,95	0,184
		n	168	178	176	172	251	265	262	262	168	179	181	176	366	375	366	376
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	R_S	,236(**)	,288(**)	,261(**)	,324(**)	0,101	,236(**)	0,103	0,091	0,06	,302(**)	0,122	,213(**)	0,072	,145(**)	0,082	,192(**)
		p	0,002	0	0	0	0,095	0	0,087	0,127	0,42	0	0,092	0,003	0,157	0,004	0,107	0
		n	174	180	179	175	276	284	280	281	182	190	192	191	393	399	387	398

Priedas 32. Tiesinė priklausomybė tarp požiūrio į lytį atskirose mokslų srityse ir domėjimosi mokslų sritimis masinės informacijos priemonėse (Vaikinai)

Eil. Nr.	Teiginiai		Chemija				Informacinės technologijos				Fizika				Matematika			
			Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai	Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai	Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai	Spec. žurnalai	Internetas	Spec. TV laidos	Universitetų. laikraščiai
1.	Šioje mokslo srityje aš galėčiau labai sėkmingai siekti karjeros. chem	R_S	,346(**)	,288(**)	,385(**)	,331(**)	,347(**)	,394(**)	,399(**)	,258(**)	0,13	,203(**)	,223(**)	,185(*)	0,079	,201(**)	,168(**)	,233(**)
		p	0	0,001	0	0	0	0	0	0	0,072	0,004	0,002	0,013	0,234	0,002	0,008	0
		n	124	127	128	121	216	214	217	201	191	197	195	181	231	247	246	233
2.	Tinkamai pasiruošus(-ęs) aš galėčiau padaryti svarbių mokslinių atradimų šioje mokslo srityje	R_S	,373(**)	,301(**)	,381(**)	,440(**)	,381(**)	,347(**)	,454(**)	,300(**)	,323(**)	,246(**)	,271(**)	,364(**)	,291(**)	,276(**)	,277(**)	,295(**)
		p	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,001	0	0	0	0	0	0
		n	124	131	131	124	206	211	208	195	187	194	190	175	230	243	240	226
3.	Aš nesijaučiu esanti(-s) pakankamai patikima(-u), kad galėčiau kada nors užimti aukščiausias pozicijas šioje mokslo srityje	R_S	-0,016	0,056	-0,144	-0,071	0,104	0,024	0,1	,159(*)	-0,063	-0,138	-0,013	-0,019	0,078	0,025	0,091	0,039
		p	0,864	0,53	0,11	0,436	0,14	0,727	0,15	0,026	0,396	0,058	0,861	0,798	0,237	0,698	0,159	0,557
		n	121	127	124	123	204	210	210	197	186	190	189	176	231	241	240	228
4.	Net jei ir dirbčiau šioje mokslo srityje, prioritetą teikčiau pagrindinei pareigai - vaikų auginimui	R_S	0,167	0,035	0,049	-0,022	,142(*)	0,056	0,105	0,012	0,049	0,024	0,074	-0,092	,229(**)	0,058	0,12	-0,001
		p	0,065	0,691	0,585	0,803	0,043	0,419	0,135	0,865	0,517	0,746	0,316	0,235	0	0,371	0,065	0,99
		n	123	132	128	127	204	207	205	194	180	186	185	169	229	239	236	224
5.	Jei siekčiau karjeros šioje mokslo srityje, tai tikrai neturėčiau laimingo šeimyninio gyvenimo	R_S	0,126	0,062	0,083	0,154	,153(*)	-0,005	,142(*)	,196(**)	,158(*)	0,007	0,042	0,108	,318(**)	0,047	0,125	0,113
		p	0,169	0,489	0,351	0,09	0,03	0,946	0,042	0,007	0,034	0,92	0,573	0,163	0	0,474	0,059	0,094
		n	121	127	127	123	202	205	206	190	181	186	185	169	221	231	230	220
6.	Jei mano sutuoktinis(-ė) dirbtų šioje mokslo srityje, aš pirmiausiai stengčiausi padėti jam/jai siekti karjeros, ir tik paskui rūpinčiausi savąja	R_S	,309(**)	,201(*)	,242(**)	,218(*)	,152(*)	0,134	,221(**)	,180(*)	0,071	0,092	,172(*)	0,019	,219(**)	0,08	,176(**)	0,101
		p	0,001	0,027	0,008	0,018	0,035	0,063	0,002	0,015	0,353	0,222	0,023	0,815	0,001	0,228	0,008	0,138
		n	113	121	121	117	194	194	193	182	172	176	173	159	217	227	226	215
7.	Šioje mokslo srityje tikrai turėčiau puikias įsidarbinimo galimybes	R_S	,239(**)	,373(**)	,326(**)	,248(**)	,187(**)	,287(**)	,229(**)	0,026	0,026	0,137	0,058	0,009	0,023	,184(**)	0,032	0,053
		p	0,008	0	0	0,006	0,008	0	0,001	0,723	0,732	0,066	0,437	0,912	0,731	0,004	0,621	0,431
		n	121	125	123	120	200	202	204	188	177	182	183	169	224	238	235	222
8.	Aš privalau turėti tokias pačias karjeros šioje mokslo srityje galimybės, kokias turi ir kitos lyties atstovės(-ai)	R_S	-0,02	,195(*)	0,118	0,022	0,07	,204(**)	0,116	0,057	-0,04	0,091	0,103	0,05	-0,119	0,059	-0,055	0,022
		p	0,831	0,029	0,19	0,81	0,333	0,004	0,1	0,445	0,592	0,22	0,16	0,517	0,078	0,372	0,406	0,747
		n	117	126	124	119	193	196	200	181	180	185	186	170	220	231	228	217
9.	Jei dirbčiau šioje mokslo srityje, tikrai turėčiau puikias kvalifikacijos kėlimo galimybes	R_S	0,149	,245(**)	,176(*)	0,165	,203(**)	,370(**)	,300(**)	0,142	0,139	,156(*)	0,078	,172(*)	0,014	,153(*)	0,072	,156(*)
		p	0,109	0,006	0,05	0,073	0,004	0	0	0,052	0,067	0,036	0,301	0,026	0,836	0,019	0,275	0,02
		n	116	123	124	120	202	204	203	189	175	180	180	166	222	235	232	223
10.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, tai nesusirasčiau gerai apmokamo darbo	R_S	0,17	0,114	,266(**)	0,151	,192(**)	0,019	,172(*)	0,142	,199(**)	,151(*)	,175(*)	0,115	,171(*)	0,088	,183(**)	0,048
		p	0,064	0,201	0,003	0,095	0,007	0,793	0,015	0,051	0,008	0,041	0,019	0,14	0,012	0,184	0,006	0,483
		n	120	127	125	123	199	202	201	188	179	183	181	167	216	227	225	215
11.	Jei įgyčiau su šia mokslo sritimi susijusią specialybę, man būtų labai sunku susirasti darbą	R_S	0,004	-0,018	0,103	0,142	0,058	-0,017	,145(*)	,164(*)	0,044	0,06	0,082	,205(**)	,228(**)	,145(*)	,244(**)	,168(*)
		p	0,968	0,845	0,262	0,121	0,422	0,809	0,04	0,025	0,559	0,426	0,277	0,008	0,001	0,029	0	0,013
		n	117	122	121	120	197	199	199	187	175	177	177	165	219	227	227	217
12.	Manau, kad man visiškai nereikalinga studijuoti šią mokslo sritį	R_S	-0,058	-0,107	-0,106	0,028	-0,096	-,198(**)	-0,111	0,13	-0,097	-0,086	-,176(*)	0,091	0,121	-0,021	0,091	0,053
		p	0,534	0,233	0,241	0,758	0,184	0,005	0,121	0,076	0,204	0,251	0,018	0,242	0,072	0,747	0,169	0,431
		n	116	126	124	123	193	198	198	187	174	180	179	166	221	233	229	219
13.	Man visiškai nereikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje	R_S	-0,138	-,202(*)	-0,106	0,029	-0,114	-,167(*)	-0,09	0,095	-0,125	-0,084	-,174(*)	0,079	0,084	-0,015	0,019	-0,014
		p	0,136	0,022	0,239	0,752	0,11	0,017	0,204	0,192	0,095	0,255	0,019	0,306	0,211	0,817	0,772	0,83
		n	118	128	125	123	199	204	203	190	181	185	183	171	224	236	233	223
14.	Man būtų svarbiau studijuoti namų ekonomiką negu šią mokslo sritį	R_S	-0,014	-0,048	0,005	0,129	0,068	-0,011	-0,035	,226(**)	0,082	0,018	-0,026	,273(**)	,199(**)	0,048	0,092	,143(*)
		p	0,883	0,598	0,957	0,16	0,35	0,874	0,623	0,002	0,286	0,816	0,726	0	0,003	0,472	0,164	0,035
		n	116	122	122	120	191	194	195	185	173	178	178	167	221	230	229	218
15.	Aš nesistengčiau dirbti šioje mokslo srityje, jei joje būtų permažai darbo vietų visoms(-iems) norinčioms(-tiems)	R_S	0,083	0,028	0,063	,194(*)	0,042	-0,05	0,044	,168(*)	0,01	-0,058	0,005	,184(*)	,275(**)	0,13	,258(**)	,149(*)
		p	0,393	0,767	0,511	0,043	0,573	0,49	0,552	0,025	0,902	0,446	0,948	0,02	0	0,055	0	0,033
		n	108	114	112	110	186	190	189	178	168	173	173	160	205	217	215	206
16.	Man tikrai būtų svarbi sėkminga karjera šioje mokslo srityje	R_S	,257(**)	,304(**)	,238(**)	0,16	0,093	,280(**)	,213(**)	-0,017	0,127	,197(**)	,180(*)	0,066	-0,04	,144(*)	0,052	0,044
		p	0,005	0,001	0,009	0,088	0,196	0	0,003	0,814	0,092	0,007	0,014	0,397	0,561	0,028	0,434	0,522
		n	117	123	120	114	195	200	198	184	178	185	184	166	217	232	227	216

Priedas 33. Tyrimo 2 interviu analitinės kategorijos ir tematiniai diskursai

Tyrimo parametrai	Tyrimo indikatoriai	Diskursas
		Papasakokite, kodėl Jūs pasirinkote šią specialybę? Ar jau vaikystėje žinojote, kad rinksitės fizinius ar technologijos mokslus? Kas Jums turėjo didžiausios įtakos renkantis specialybę – tėvai, mokytojai, draugai, kiti asmenys?
Asmeninė Mokytojų patirtis	Polinkiai ir gebėjimai:	Man visą laiką matematika labai gerai sekėsi. Aš visada buvau tokia labai (rodo ranka, kaip „dėlioja į lentynėles). Aš visada labai gerai spręsdavau uždavinius. Sekdavosi aišku ir kiti dalykai, bet matematika kažkaip geriausiai sekėsi.. (M I1) Nebuvau aš ten mokykloj baisiai stiprus matematikas, truputį gal tikslieji mokslai gal lengviau, gal paprasčiau man atrodė (M I2). Mokykloj man labai sekėsi, aš dalyvaudavau olimpiadose jau respublikinėse, ten ir prizus laimėdavau. Ir kai baigiau mokyklą, labai norėjau studijuoti Vilniaus universitete, nu ir galvoju, kur man reikia – į fiziką. Nu ir aš tikrai nesigailiu. Aišku mokytis buvo labai sunku. Bet iki šių metų mes kiekvieną birželio paskutinį savaitgalį organizuojam kurso susitikimą. Ir nors metai bėga, susitinkam. Tikrai tie studijų metai buvo tokie... Nu o ką, fizika – mokslas toksai įdomus (F I9). Manęs matematika niekada nebaugino. Aš turbūt jau nuo pradinių klasių pirmiausia mokytoja kad būsiu buvo aišku. Net rašinėlius turiu pradinių klasių, kur aišku, kad būsiu mokytoja. Ir taip ir buvo. O po to, labai gerai sekės. Aš tiksliukas esu. Ir matematika man buvo labai visada gerai. Nebuvo jokių svarstymų. Buvo labai aišku, kad matematika. (M I5). Specialybę pasirinkau todėl, kad jau vaikystėje patiko mokytojo darbas. Matematika – vienas iš labiau patikusių ir mėgstamų dalykų buvo (M A56). Patiko mokytojo profesija(M A58). Jau vaikystėje žaidžiau mokytoją (M A2) Mėgau matematiką, domėjausi, sugebėdavau trumpai paaiškinti temas, suprantamai (M A50) Tai buvo vaikystės svajonė. Gal pirmosios mokytojos, kuri buvo l. gera ir graži pavyzdys (F A30) Patiko matematika, dar mokykloje mokiausi jaunųjų matematikų mokykloje (M A114) Dar vaikystėje visada su vaikais žaisdavau mokyklą ir aš buvau mokytoja. Taip ir tapau mokytoja (IT A11). Maždaug nuo 14 m. aš žinojau, kad aš būsiu matematikos mokytoja. Ir mano nesikeitė... Aš ir dabar galiu pasakyt, kad aš nenusivyliau (M IT I 0)
	Įvairios aplinkybės :	Nu tais laikais tai ėjau, ko gero, lengviausiu keliu, kur stojamasis buvo tik lietuvių egzaminas, eksperimentas (M I13) Pasirinkau, nes taip susiklostė aplinkybės (IGMK A51) Pasirinkau... Gal taip kažkaip gyvenime lemia kažkaip ... (M I2). Nu sekėsi ta fizika, o galų gale norėjosi tais laikais ten Vilniuj likt, o fizikai likdavo Vilniuje. Tai va tokia motyvacija buvo. Dabar jau tas neaktualu (F I9). Aš norėjau į matematiką nes man mokykloje fizika buvo kažkaip labai silpnai dėstoma, matematika labai patiko. Taip išėjo, kad tada Pedagoginiam institute vienais metais į fiziką buvo priimami studentai, kitais į matematiką. Ir aš patekau, kad matematikų tuomet nepriiminėjo ir stojau į fiziką. (F I7) Atsitiktinumas. Ruošiausi stoti į mediciną – neįstojau. Nunešiau dokumentus į Pedagoginį, ten nebuvo konkurso (F A47). Atsitiktinai, ieškojau darbo, todėl buvo pasiūlyta dirbti matematikos mokytoja ir aš sutikau (M A27). Žinojau nuo 14 metų ir apsisprendimas nepasikeitė <...>Dar besimokant teko išbandyti matematikos mokytojo darbą.<..> Manau, kad tai pašaukimas (M A26).
	Tėvai:	Gal kad mokytojų šeimoj išaugus ir buvo daug prieštarų ir visą laiką sakydavau, kad aš būsiu geresnė ir geriau suprasiu vaikus, negu kiti mokytojai. Tai ir tas užsispyrimas./juokiasi/(M I13) Visi dalykai daugmaž vienodai sekėsi, galvojau apie istoriją, bet, bet tėtis pasakė, moteris ir politika – du nesuderinami dalykai. Istorija keičiasi kasdien, jeigu nori lengvesnės duonos, tai rinkis matematiką./juokiasi/ nu tai va, tai baigiau ir dirbu (M I13) Tėvai tarnautojai ar kas – siuvėjas tėvas buvo. Tai didelės reakcijos jokios nebuvo ir kur norėjai vaikeli, ten ir ėjai pagal savo sugebėjimus, pagal norą. Nebuvo tokio kaip dabar profesinis orientavimas ir taip toliau. Aš neatsimenu tokių dalykų. Kiekvienas nusprendžia ir pasirenka(M I2). Mama buvo pradinių klasių mokytoja. Nuo mažens buvo kalbama apie mokyklą (M A25). Nes gerai sekėsi mokykloje be to, ten kur norėjau mokytis, neleido tėvai (M A24) Tėvai tai norėjo, kad aš stočiau į mediciną, vat. Bet manęs tai visiškai tas nedomino, ypač kai ten bijai pagalvot apie lavonus, prozektoriumą. Ne, ne, ne.. čia jau man buvo... Bet jie nebuvo tokie, kurie ten kategoriškai reikalavo, jie tiktai.. Bet tėvas tarp kitko sakė, kad jeigu rinksies kitą dalyką studijuot, tai rinkis matematiką. Nes, sako, tai nepriklauso nei nuo politikos, nei... ir koks laikmetis bebūtų, sako, jinai išliks tokia pati. Tai aš šitą labai prisiminiau. Jau tėtės seniai nėra. Bet kai iš tikrųjų visas tas perversmas vyko ir kai supratau, kai p istorikai vargsta, kai viskas apvirto aukštyn kojom, tai matematika iš tikrųjų toks dalykas, kuris universalus pasaulyje (M I4) Tėvai... Man patarinėjo tokia dėdės šeima. Dėdės žmona matematikos mokytoja man patarinėjo ir mano mama pasikliovė tuo patarimu. O mano fizikos mokytojais provincijoj, vyras ir žmona (dabar vienas jau miręs yra, vyras), buvo labai šaunūs ir fizikos atžvilgiu, tikrai nuteikė palankiai(F I6). Mano tėvai mokytojai, pabaigęs kažkaip įsidarbinau ir tebedirbu iki šiol. Mačiau kaip jie dirba, patiko (IT A53)

Priedas 33. ***Tęsinys***

	Mokytojai:	Stiprus geras mokytojų kolektyvas (M A50) Ir dabar rinkčiausi chemiją. Mokytojai patiko, labai mane mylėjo ir net jei ko nemokėjau, vis tiek 5 rašydavo☺. O šiaip kodėl chemija patiko? Todėl, kad ji tiksli, aiški, be beletristikos. Išmokai – žinai. Ir dabar ji man labai patinka (Ch I3). Nu, žinokit, taip savotiškai susiklostė. Šiaip mokykloje man visi dalykai vienodai sekėsi puikiai. Bet auklėtoja mano buvo literatūros mokytoja ir taip jinai man jau rekomendacijas... norėjo, kad stočiau į žurnalistiką. Bet taip gavosi, žinot, kad jaunystėj, jaunam amžiui žmogus maksimalistas. Ir buvo tokia situacija, kad aš nusivyliau ta auklėtoja kažkaip. Buvo...Gal neverta ten gilintis į tuos dalykus. Vienu žodžiu, kaip protestą aš nuėjau ir įstojau į matematiką /juokiasi/. Į visiškai priešingą. Bet tarp kitko labai džiaugiuosi, kad būtent taip susiklostė viskas, nes matematika man kaip tik kažkokį, galima sakyt, kaip stuburą gyvenime davė stiprų tokį –ir dėl pažiūrų, ir dėl apskritai tokio darbštumo, loginio mąstymo. O poezija, literatūra liko tas gražus kampelis, į kurį gali pabėgti nuo kasdienybės. Ir manau, kad netgi labai gerai, kad literatūroj toj, kūryboj nesi priklausomas nei materialiai, nei kažkaip kitaip. Esi laisvas. Yra noras, būna kūrybos momentai, jeigu ne tai ne. Niekam nesi įsipareigojęs visiškai. O čia vienu žodžiu yra ta gyvenimo duona. Ir iš tiesų, manau, labai teisus mūsų buvęs dėstytojas, buvęs rektorius Kubilius, kuris sakė, kad... buvo toks pasakymas... nu, sako, jam pritrūko fantazijos būt matematiku, tai išėjo į poetus /juokiasi/. Tai tos fantazijos iš tikrųjų mąstymo... matematikoj yra ji daug platesnė. Ir iš tikrųjų visai kitaip išsiskleidžia pasaulis, reali tikrovė matematikos pagalba. Ir matymas kitoks visko (M I4). Kodėl fizika? Todėl kad aš jau mokykloje, baigiau Panevėžio šiais laikais jau gimnaziją, ten buvo labai labai geras fizikos mokytojas, amžiną atilsį Juozapas B...ys. (F I9) Mokykloje turėjau labai gerą fizikos mokytoją (F A4) Norėjau būti mokytoja, nes turėjau gerų mokytojų (M A15) Mokytojai, ypač fizikos, kuri sakė, kad nesirinkčiau fizikos, nes vyriškas mokslas ir giminaičiai mokytojai, kad nesirinkčiau mokytojo profesijos (M A16) Turėjau nuostabią matematikos mokytoją (M A14) Šiek tiek turėjo įtakos chemijos mokytoja : griežta, reikli, teisinga – norėjau būti į ją panaši (Ch A48).
	Draugai; Giminės, Kiti:	Pats tas pasirinkimas buvo atsitiktinis kažkiek tai. Bet kas man rūpėjo, tai man visada rūpėjo daugiau techniniai dalykai. Tai, kas dalykiška, aišku, konkretu. Man labiau rūpėjo techniniai dalykai. Ir važiuojant mokytis, iš vakaro galvojau, ar Kauno Politechnikoj tekstilė, ar Universitete fizika. Ir čia lėmė draugai klasės, kurie važiavo į vilnių iš provincijos. Ir aš vis dėlto sugalvojau į Vilnių mokytis fizikos. Tikslieji mokslai man buvo labiau priimtinesni (F I6). Vis tiek tai vyriškas mokslas, aš tokia, kaip sakant. Tarp brolių augau, du broliai, aš buvau, nu tai, taip jau matyt ir išėjo tas polinkis toks. (F I14) Stojo keletas draugų (M A43) Augau mokytojų giminėj (M A16) Didžiausios įtakos turėjo draugė (M A33) Pasirinkti padėjo pusbrolis fizikas (M A34)
	Savarankiškas apsisprendimas:	Tada savarankiškai. Kai parėjau namo, tada tėvam pasakiau, kad įstojau į matematiką ir jie ramiai taip viską priėmė, jokių ten... Kažkaip aš labai savarankiška buvau. Niekas ten man nesakė, kad tu ten stok, ar tu ten stok. ... Kur tu nori, ten tu stok.. <...> Ne ne...Nieko. Visiškai nieko. Nors aš visada normaliai mokiausi tą matematiką. Ir studijuodama jokių problemų neturėjau su matematika. Man visada gerai viskas ėjosi. Olimpiadose tekdavo dalyvaut. Bet kad kažkur ten labai patekčiau, taip nebuvo... Niekas nenukreipė. Man matematika ir sekėsi, ir patiko. Ir aš visada pamąstydavau... (M I1) Niekas. Aš tai nusprendžiau savarankiškai (MF A54) Savo ateitį planavau pati (M A10)

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Kodėl pasirinkote mokytojo profesiją? Jums buvo svarbiau mokytojo profesija, ar specialybė? Ar galvojote studijų metu apie kitokio pobūdžio darbą? Ar traukė mokslinė veikla? Mokytojo darbas – Jūsų pasirinkimas, aplinkybių susiklostymas, ar karjeros nesėkmė?
		Aha... Kad aš mokytoja būsiu, tai aš kažkaip jau mokykloje galvodavau. Būdavo ten prailgintos dienos grupės. Tai būdavo paruošiam ten pamokas, lieka laiko, tai susisodinu tuos, kurie nieko nemoka ir mokau visą laiką. Tai būdavo aš visą laiką kaip mokytoja, o jie mokiniai mano. Taip būdavo. Tai visada galvodavau ir mokykloj, kokio aš dalyko galėčiau būt mokytoja. Tai sėdi, mąstai- aha, lietuvių.... tai čia tas, čia tas, čia anas...Ne negalėčiau. Istorijos? Ne. Lietuvių dar dar, bet istorijos jokiais būdais. Man visada nepatiko labai istorija mokykloj, nors aš ją mokėjau, turėjau ten tą penketą anais laikais, bet kad turėčiau kažkokį ten baisų susižavėjimą... Mokytoja buvo įdomus, įdomios tos pamokos, nu bet man mokytis jos visai nepatiko, istorijos. Niekada. Ir paskui ten kai būdavo TSKP istorija jau aukštojoj mokykloj, man visada nepatikdavo. O matematikos..... aš visada galvodavau, kad aš galėčiau būt matematikos ar vokiečių kalbos mokytoja. Va šitaip galvodavau...Bet matematikos man tai kažkaip labiausiai priimtina buvo. Atrodydavo, kad čia yra geriausia /Šypsosi/ <...> Ne ne, būtent mokytoja. Aš jau ėjau. ...Kai kitas, pavyzdžiui, stoja į matematiką, tai galvoja, kad jau aš mokytoju tai tikrai nedirbsiu. O aš galvojau, kad tik mokytoja ir galėčiau dirbti, nes kur kitur tai... Nu, nežinau... Gal ten kokio buhalterijos sėdėtum, kapstytumės su tais skaičiukais. Dabar tenka taisyti valstybinių egzaminų ten tuos darbus, tai sėdi visą dieną kaip koks buhalteris palinkęs ties tais darbais tiktai...Tai pagalvoji, kad gal geriau vis tik pamokas vesti. Daug įdomiau. Su tais vaikais bendrauji kažkaip. O ten tai toks monotoniškas, neįdomus darbas. (M I1) Matot, Pedagoginis gal todėl, kad Universiteto vis tiek kažkaip bijojom. Universitete tikrai jau žmonės gal iš pašaukimo eina, gal geri matematikai, arba labai stiprūs mokiniai. O kadangi tokiu nesu buvęs labai jau stipriu, tai liko Pedagoginis (M I2). Atėjus iš armijos siūlė milicijoj ar kur, kadangi aš su pedagoginiu išsilavinimu žmogus. Bet kad kažkaip nesusižavėjau tokiais dalykais, atėjau į mokyklą ir niekada negalvojau iš jos bėgt. Čia yra dabar mano kolegos, mokytojai sako, kad ai mažai uždirbam, už nieką dirbam. Mes tada irgi ne per daugiausiai uždirbdavom pedagogai, bet apie tai nebūdavo kalbos kažkaip tai. Pinigai yra pinigai. Kiekvienas galvojo, kad aš čia sugebu, aš čia ruošiausi, aš čia ir dirbsiu. Neieškojom, kaip čia tas sako... Va dabar ir muitinėj mokytojai įsidarbina, jei „užsieniečiai“, tai išvažiuoja į užsienį. Va dabar anglistės jaunos baigia, padirba metus ir iš karto ieško. Arba tik pradėję dirbt ieško persikvalifikuot, kitur įstot mokytis, kad įsigyt profesiją kitokią. Matot, sunku labai. Aš kaip pedagogas, jau pasigirsiu dabar truputėlį, ir patirties jau turiu. Kai girdžiu, kad oi jau 15 metų atidirbau, tai man tik juokas ima (M I2). Bet kai baigiau fiziką, tai visiškai patinka man fiziką dėstyti. Gal kaip mokytojo darbas yra kitoks.. Nu nesutvarkytas ta prasme, kad laboratorijoj nėra kam padėti. Ten mums duoda laborantą, kuris neturi nei jokio išsilavinimo, nei supratimo apie fiziką. Tai jis ką gali – nebent dulkes pavalyti toks laborantas. Nu ir dar yra tokių niuansų, kad mums visai už sąsiuvinius nemoka, o mes tikrai nemažiau tikrinam negu matematikai. Nu bet čia tokie niuansai. Bet šiaip tai patinka man fizika, bandymai patinka, su vaikais bendrauti patinka. Galbūt net reikia pasakyti, kad aš norėjau tapti mokytoja. Aš toks žmogus, kuris norėjo tapti mokytoja ir tapo, ir atidirbo jau visą gyvenimą. Dabar tai jau gal gėda norėti tapti mokytoja. Kažkoks toks visai... į mokytojus niekas neina. Bet Jūs dėl to nesigailite? Aš tai kaip... jei ten įsigilinti, tai .. na kaip ten man sūnus sako... kad būtum tu ekonomistė kokia ar teisininkė, tai galėtum tiek uždirbti ir važinėti į tokius kraštus... Bet šiaip tai aš myliu savo darbą, tik kartais galbūt liūdna kažkiek, kad ten mums neužmoka ir apgauna kaip paskutinė vyriausybė taip truputėlį ciniškai elgiasi su mumis. Bet pats darbas, bendravimas su vaikais... aš nežinau, pas mus mokykla lietuviška tai anksčiau buvo išvis mažos klasės ir nors dabar augam, bet tai toks bendravimas šiltas yra tarp mūsų ir vaikų mūsų mokykloj. Nu kiekvienoj mokykloj gal atskira atmosfera, o mūsų atmosfera tokia šilta, šeimyninė (F I7).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Tai čia aš iš vaikystės norėjau būti arba mokytoja, arba medike. Nuo mažens mes taip žaisdavom su vaikais. Aš būdavau visada mokytoja savo kieme, arba gydytoja savo kieme buvau, o kieme apie 10 vaikų susirinkdavo. Nu, ir taip pavyko, kad aš įstojau į Pedagoginį, į tą chemiją. Vadinasi, nesigailite, kad mokytojos profesiją rinkotės? Kad mokytojos galbūt ir ne. Tik tiek, kad chemija sunkus dalykas, daug reikalaujantis papildomų darbų. Visi bandymai, eksperimentai tai irgi papildomai yra (Ch I8). ....nu, kažkaip tai, nors niekad nenorėjau būt mokytoja. Nu nebuvo, negalvojau, bet kažkaip va taip išėjo ir.. (F I14) Ne, ne. Aš mokykloje jaučiuosi labai gerai, man patinka su mokiniais ir niekur nenorėčiau dirbt kitur, jei siūlytų kokį darbą. Va siūlė direktoriaut. Ne. Man su vaikais yra geriau. Nei vaistų kurti, nei mokslinį darbą dirbt nenorėčiau. Su popieriais dirbt nenoriu ir su negyvais daiktais. Su mokiniais geriau (Ch I3). Mano istorija tokia: baigiau Vilniaus universitete Fizikos fakultetą prieš jau 20 metų. Ir kai aš atlikinėjau šitoj mokykloj pedagoginę praktiką 5 kurse dar pas mokytoją G....ną, aš uždariau šitos mokyklos duris ir galvojau „Ne, mokytoja aš tikrai nebūsiu. Čia ne mano. Aš negriežta ir t.t. Neturiu ten tų savybių“ . Taip man tuomet atrodė. Nu ir vat gyvenimas taip parodė, susiklostė, kad aš iš pradžių ten dirbau mokslinį darbą. Po to buvo toks periodas, kai aš vaikus savo namuose auginau ir kai mano vaikai pradėjo šitą mokyklą lankyt, žinojo, kad aš čia esu tokia fizikė nedirbant. Jiems tuo metu reikėjo trečio mokytojo, nes ten visokios grupės susidarydavo. Tai vat aš prieš 4 metus pabandžiau, pradėjau dirbti. Kadangi tas laiko tarpas apie 10 metų buvo toksai, kad aš nieko neveikiau tik namuose buvau. Tai man buvo labai sunku. Pilnas krūvis, klasės. Nu tikrai nelengva. Aš galvojau, ką aš čia veikiu ir ką aš čia darau ir man reikia dingt iš čia. Nu o paskui kažkaip tai įsivažiavau, lyg ir patinka, kitais mokslo metais ketinu gal jau ir vyr. mokytoja pasidaryt, ir tą vardą, kad jau truputį daugiau tų pinigėlių gauti. Nu tai vat. Tokia ta mano istorija būtų. <..> Aš dabar kai pagalvoju, tai nenorėčiau. Nu mokslininkas...tai užsidarai, darai kažkokius tai eksperimentus. Aš diplominį darbą kai atlikinėjau Lazerių tyrimo centre. Ištisas dienas kažkokius tai matavimus darai, ten skaičiuoji, suvedinėji. Man patinka bendraut su žmonėm (FI9). Taip. Iš tiesų visi nustebo ir sakė, nu kaip čia taip – aukščiausius čia balus turi ir važiuoja kažkur į periferiją mokytojaut. Nes mes ir Skaičiavimo centre atlikom gi praktiką. Aš pati pasirinkau ir dar mano draugė, mes abidvi atvažiavom į Zigmo Žemaičio vidurinę, o paskui jau ištekėjau į savo kraštą. Aš taip norėjau. Aš Skaičiavimo centre, kai reikėjo tą praktiką atlikau visą, bet, suprantat, man reikia su gyvais žmonėm dirbt. Aš negalėčiau užsidaryt tenai. Tuo labiau, kad teko vienus metus ar dvejus su Skaičiavimo centro darbuotojom, tokiom senom panom, vienam kambary gyvent. Kai aš pamačiau, koks jų ten gyvenimą, kaip jos tik knisasi ir jos ten nieko daugiau nemato visai. Ne, galvoju, niekada neisiu aš į tą skaičiavimo centrą, jokiu būdu ☺ ☺. Nors pirmą vasarą po studijų, kai apsisprendžiau eit, tai beveik kasnakt sapnuodavau, kaip einu į pamoką ir manęs niekas neklauso (M I4). Galėčiau pasakyti, kad stodama į fiziką, negalvojau. Turėjau truputį kitokių planų, ten tėtis turėjo planų, kur man įsidarbinti būtų galima. Bet tuoj po baigimo tėtis mano mirė. Ir aš gavau paskyrimą čia. Prie vyro gavau, kuris irgi fizikas, Vilniaus mieste. O tada jau paskyrimas į šią mokyklą. Tai vat. Ir galėčiau pasakyti, kad nors ir negalvojau apie mokytojos darbą, bet nesigailiu dėl šito darbo. Aišku, būta keleto metų ir sunkių, kol pritampi, kol perpranti, kol viską, o paskui iki pavaduotojos buvo toks laikotarpis, kad labai puikiai jaučiausi ir mokytoja (F I6). Rinkausi iš matematikos ir chemijos, bet chemiją visada suprasdavau – maniau, kad ir mokyti šio dalyko vaikus bus lengviau (Ch A48) Anuomet mokytojo profesija buvo gerbiama (F A41). Maniau, kad matematiką taip išaiškinsiu, kad supras visi (naivuolė!) (M A38) Mokytojo profesijos pasirinkimą lėmė ekonominiai veiksniai (F A46) Negalvojau būti mokytoju, rinkausi programuotojo darbą (IT A53). Gailiuosi, būčiau buvęs geras gydytojas (FCh A55) Studijų metu nuolat galvojau apie kitokį darbą. Mokslinė veikla traukė visada, tačiau tik ne pedagoginėje srityje (F A47) Turėjau skaičiavimo matematikos dėstytojo specialybę (M A42) Labai traukė mokslinė veikla, buvau inžinierė technologė. Negalėjau rasti darbo rajono centre, todėl pasirinkau chemijos mokytojos darbą (Ch A40) Labai myliu vaikus, todėl labai norėjau tapti mokytoja, kad kuo daugiau bendrauti su vaikais, juos pažinti (IGMK A51). Mano specialybė inžinierius sistemininkas. Neradau Prienuose kitokio darbo (IT A24). Po pirmos praktikos mokykloje, sakiau tikrai nedirbsiu su žmonėmis. <..> Sustabdė tai, kad tą sesiją išsilaikiau vien 5. Mokslinė veikla netraukė (M I11). Aš rašiau į studentų konferencijas studentų. <...>Į programavimą buvau labai pasinešus, bet paskui nusprendžiau, kad ne man. (M IT A10).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Kaip manote, kokie veiksniai labiausiai skatina moksleives (-ius) pasirinkti Jūsų mokomą dalyką? Ar sprendimai mokytis Jūsų dalyko priklauso nuo moksleivių lyties? Jei taip – kaip manote, kodėl?
Domėjimasis, motyvacija, sprendimai	Dalyko įdomumas, reikalingumas:	Matematika - tai universalus pasaulio metodas, tinkantis visiems mokslams ir tuo pačiu, netgi sakyčiau ir pasaulėžiūrai. Buvo Katalikų Mokslo Akademijos suvažiavimas, kuriame teko dalyvaut, tai dabartinis vyskupas Boruta, jis fizikos - matematikos mokslų daktaras, tai jis ten mums tokią statistiką pasakė, kad iš tiksliųjų mokslų atstovų yra daugiausiai tikinčių žmonių. Taip, tokia statistika. Jis sako, kad galbūt todėl, kad matematikai yra įvaldę begalybės sąvoką. Tai iš tikrųjų yra ypatinga ta sąvoka begalybės (M I4). Tai, kad matematika – ne visiems įkandama (M A38). Dalyko svarba realiame gyvenime. Daugeliui specialybių reikalingos matematikos žinios (M A 58). Matematikos dalyką mano mokiniai mokytis mėgsta, prieš porą metų matematikos specialybę VDU ir KTU pasirinko net 8 mokiniai (M A50). Mergaitės renkasi, nes labai mažai sričių, kur matematikos nereikia. Gal į programavimą daugiau berniukai linksta (MIT A10).
	Moksleivių gebėjimai ir polinkiai:	Nu kaip čia pasakius. Su matematika apskritai tai turbūt labai nedaug tokių, kurie supranta, renkasi. Nes žinau pagal tarptautinius tyrimus, tai tik 20 procentų žmonių supranta matematiką (M I4) Nu tai, ypatingai ten tiem, kuriem gerai sekasi. Kuriem nesiseka, tai čia motyvuok, nemotyvavęs. Ir jie bijo. Pavyzdžiui, dabar dešimtokai, aš jau va vis paklausiu, kas pasirinko fiziką? Vienetai, vienetai. Vienetai fiziką kitąmet. Daugiau jie humanitarai. O jie kaip paaiškina? Nu kad visi netikę. Šiemet pas mus dešimtokai visi netikę.(F I14) Chemiją renkasi nedaug vaikų apskritai. Ir va paskutiniais metais turim A lygį, ir B lygį. Aš turiu tik A, nes mano kolegė nenori jau taip labiau gilintis. Aš turiu dukrą, kuri studijuoja chemiją Pedagoginiam. Tai aš dabar jau su aukštąja mokykla turiu jau šiokį tokį ryšį. Ir visą laiką turiu A lygį. Ir vaikai renkas. Dabar jau ir egzaminą daug kas laiko. Ir daugiau vaikų renkasi. Bet renkasi tik tie, kurie gabūs. Tokie, kurie mažiau gabūs, nesirenka chemijos. Jiems tai sunku (Ch I3). Pats dalykas yra, savaime suprantama, nelengvas, nelengvas. Bet yra, kaip čia pasakius, ne masiškai, drįsčiau palyginti su kokia istorija, kur gal 80 procentų gali perskaityti ir suprasti ar susigaudyti, o čia jau mažesnioji ta dalis mokinių. Bet yra dalis žmonių, kuriems visiškai tinka, kai yra konkretu, dalykiška, aišku, kur nereikia daug plepėti, o tiesiog išspręsti. Yra vaikų, kuriems lengviau išspręsti uždavinį, negu parašyti puslapį kažkokių tai žodžių (FI6) Pirmiausiai – vaikų gebėjimai. Vaikų nuomone, chemija lengviausia iš tiksliųjų mokslų (Ch A48)
	Asmeniniai moksleivių planai rinktis ar nesirinkti su šiuo dalyku susijusią specialybę:	Mokinio karjera- kur pritaikyti chemijos žinias. Medicina jau nemadinga, chemijos pramonė atsigauna. (Ch A48) Aš galvoju, kad mokiniams pagrindinis dalykas yra tikslas, kur jie stoja. Egzaminų visa sistema nusprendžia, ką renkasi. Ir tą aukštesnį lygį ir renkasi pagal tai, ko reikės, matematiką tik tas renkasi, kam reikės valstybinio(M I5). Yra daug atvejų buvę, kad labai geri mokiniai 11 klasėj dar pasirenka, 12 – perbėga į B lygį. Nu- stosiu į mediciną, man nereikia. O čia reikia labai daug dirbti. Nes tikrai, jei nori valstybinį egzaminą gerai išlaikyt, tai turi būt be galo gabus, o jei nesi be galo gabus, tai turi be galo daug dirbti. Ir vat yra tokių vaikų, kurie tikrai labai geri mokiniai pereina į B lygį. Vien dėl gero pažymio, kad turėtų geresnį pažymį metinį ir egzamino tiesiog nesirenka, būna ir taip. Bet paskui jie vis tiek ateina pas tave, kalbasi su tavim. Ateina ir jau baigę mokyklą, nors buvo išėję į B lygį. Bet kažkaip.. jiems nereikia tiesiog. Jis ruošiasi mediciną studijuot, tai jam reikia chemijai susitelkti, fizikai, biologijai ir matematikai jau nėra laiko. Tiek pamokų reikia sėdėt... Visgi po 6 savaitines pamokas...(M I1) Kompiuteris domina daugelį. <.Programuotojo darbas gerai apmokamas (IT A29) Yra tokių laidų, kur į matematiką įstojo ir sėkmingai baigė 7_10 mokinių (M A16) Reikia stojant į aukštąsias (M A15) Dauguma besirenkančių chemiją, žada studijuoti KMU (Ch A18) Su matematika yra susijusios beveik visos specialybės. (M A27) Matematikos mokytojo darbą, dažniausiai renkasi merginos (M A14) Nu nelabai jie ten žiauriai renkasi, nes sunkus mokslas. Aš juos vis dar paagituoju 10 klasėse. Nu ką, sakau, humanitarų čia pilna. Sakau, pavartykit darbo skelbimus. Tikrai trūksta inžinerinių specialybių ir tikrai neliksit be darbo. Tai fiziką tie, kurie tikrai jau orientuoti, motyvuoti pasiima A lygiu ir mokosi, ir stoja, laiko fizikos valstybinį egzaminą. Bet tokių nedaug. O kas juos paskatina rinktis? Na Jūs... Na, tarkim, aš papasakoju ir apie savo studijas. Bet man atrodo, kad didžiausią įtaką šeima turi, šeimoje viskas, nuo šeimos. Nu gal ten mokytojas kažkiek kažkiek (F I9). Na čia yra tie gamtos mokslai, kuriuos jiems reikia pasirinkt kažką tai. Ir renkasi... Berniukai gal dažniau renkasi fiziką, nors ten yra ir mergaičių. Kaip pas mus vat grupėse yra . Ir chemijoj yra ir mergaičių, ir berniukų. Žiūrint, ką jie galvoja ateityje studijuot. Jeigu su medicina kažką tai, tada renkasi irgi. Na sakykim, silpniau besimokantys, mergaitės silpniau besimokančios daleiskim, jos irgi renkasi chemiją, todėl, kad jos galvoja į medicinos mokyklas stot, ar ten kosmetologiją, ar ten kokia kinezeterapiaute ten būti... Čia priklauso nuo to, ar vaikas suprato tą chemiją pradžioj, arba tą fiziką. Nes jeigu ne, tai paskui jis jau sako, kad aš ten nieko nesuprantu 10 klasėj. Vis tiek gi jie, kas lengviau žiūri. Šiemet, pvz., laikė 3 valstybinį egzaminą, 3 berniukai. Na jie ne į mediciną stojo, ten turbūt nestos, o stos į VGTU. Jiems ten chemija reikalinga. Vienas žinau stos į aplinkosaugą ten, tai jam irgi ta chemija reikalinga. Nes jeigu jie nepasirenka ypač berniukai chemijos po 10 klasės, jeigu jie stoja į VGTU, tai jie jau 2 metus būna nesimokę tos chemijos. Tai ten tada jau irgi jiems sunku būna. Kai kurie va taip renkasi, dėl to. (Ch I8)

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Dabar renkasi tik dėl egzaminų tikrai. Yra vaikų, kuriems įdomu. Yra. Bet kadangi juos riboja dalykų skaičius, jie negali rinktis to, kas įdomu. Jie renkasi tai, ko reikia. Jie negali, pasirinkti, nors jiems ir įdomu. Negali... Čia jau tie, kuriems reikia stot, kuriems reikės mokytis. O renkasi daugiau berniukai ar mergaitės? O beveik vienodai. Vat 11 klasėj yra gal 2 berniukais daugiau, o šiaip tai apylygiai (Ch I3). Chemiją renkasi nedaug vaikų apskritai. Ir va paskutiniais metais turim A lygį, ir B lygį. Aš turiu tik A, nes mano kolegė nenori jau taip labiau gilintis. Aš turiu dukrą, kuri studijuoja chemiją Pedagoginiam. Tai aš dabar jau su aukštąja mokykla turiu jau šiokį tokį ryšį. Ir visą laiką turiu A lygį. Ir vaikai renkas. Dabar jau ir egzaminą daug kas laiko. Ir daugiau vaikų renkasi. Bet renkasi tik tie, kurie gabūs. Tokie, kurie mažiau gabūs, nesirenka chemijos. Jiems tai sunku (Ch I3). Na, kaip pasakyti... Aš nežinau... Dar kol kas nebuvo tokio pasirinkimo – buvo humanitarinis, arba realinis. Dabar tik gali rinktis tuos dalykus... Tai tada, jeigu pasirinkdavo realinį, o vis tiek suvokdavo matyt tokią perspektyvą, kad ji praktiškesnė. Tai tada iš tų gamtos mokslų ką turėdavo pasirinkti, tai nesibijodavo pasirinkti ir fiziką. Paskutiniuoju laikotarpiu aš tų pamokų turėjau mažai.. bet galėčiau pasakyti, kad ir dėl to mano mokymo vienas kitas pasirinkdavo (F I6) Jaučiama tendencija, kad berniukai fiziką renkasi dažniau nei mergaitės. Tai gali būti susiję su tuo, kad tolimesnio mokymosi specialybės berniukams dažniausiai susietos su techniniais ir tiksliaisiais mokslais. (F A46)
	Mokytojo asmenybė:	Nežinau ar atgraso... Pas mane vaikai laisvai sėdi... Pamokos metu jie klausia. Ne tai, kad sėdėtų išmirę ir bijotų. Gal 9 kai ateina, gal iš pradžių dar prisibijo. Galvoja, kad čia ji griežta... Bet 11-12, tai tikrai laisvai... Iš licėjaus buvo atėję vaikai. Buvo mainų programa. Buvo keletas vaikų iš licėjaus, tai visi čia subėgo ir sėdėjo visas mano pamokas per du srautus ištisai. Tai sakau... Kitą kartą net galvodavau „O jeteu, ir vėl jie man visą savaitę ant sprando. Bet sėdėdavo ir paskui sakė, kad geriausios pamokos. Ir paskui jie direktoriui rašė atsiliepimus. Gerus labai atsiliepimus parašė. Parašė, kad jiems labai patiko, kad vaikai laisvai bendrauja su mokytoju. Bendrauja, kalbasi jie per pamokas, bet ir sprendžia kartu, dirba.(M I1) Paskutiniuoju laiku dirbo jaunas kolega... dėl jo pasirinkdavo tą dalyką. Ta prasme, kad tikrai nesibaidė dalyko dėl mokytojo (F I6) Gal mokytojo asmenybė. Jei fiziką, kaip dėstomą dalyką pateiksi nuobodžiai, tai 11 kl. išplėstiniame kurse mokinių nebus (F A4) Labiausiai veikia mokytojo asmenybė, po to dalyko įdomumas (F A30) Ai buvo pas mus čia fizikos mokytojas <?> , jis dabar išėjo į Jėzuitų ir Vienuolio gimnazijas. Tai jos gal rinkdavosi, kad jis va vyras. Ai, va eisim pas S...taį, ir jos ten chi chi cha cha, nu vis tiek gal įdomiau mokytojas (F I9) Nuoširdus mūsų bendravimas (M A34) Gal mokytojo asmenybė. Jeigu fiziką kaip dėstomą dalyką dėstysi nuobodžiai, tai 11 kl. išplėstiniame kurse mokinių nebus (F A4).
	Tėvų nuomonė:	Paprasti veiksniai. Na, pavyzdžiui, tėvų nuomonė. Tėvai sako, o kur gi berniukui be matematikos? Kad jis ir nesugeba, bet bandys laikyt valstybinį egzaminą, o jei neišlaikys, mokyklinį laikys. Nu taigi, mama, tiek pasirinkimo... Matematiką todėl, kad, aš manau, kurie renkasi matematiką (o jų labai daug renkasi laikyt... Pirmiausiai, kaip sakiau, tėvų nuomonė – „Berniukas, kur tu be matematikos?“. Toliau... kitų dalykų reikia daug skaityt, daugiau darbo įdėt. O matematiką, jei mokytojas gerai dirba, reikalauja, dar jam truputį paskaityt liepia, priverčia gražiais būdais. Nors labai neverčiam, tačiau turi būt konfliktas su vaiku kažkoks tai retkarčiais, tada jį išmokysi. Jei visą laiką gražiai, o tas vaikas prie tinginio, jis nesimokys niekaip. Kuris gabus, nereikia jo labai mokyt. 10- 15 procentų, jie patys viską moka. Stebiesi pats, kaip tas vaikas... ,atrodo tu jam ir nedavei gal šito, o vaikas moka. Jiems tai yra duota. O tie blogesni galvoja, kad daug lengviau matematikos mokyklinį išlaikyt, negu, sakysim, istorijos egzaminą ar ten, sakysim, chemijos, biologijos. Chemijos, aš jaučiu, jie ten nieko nesusigaudo (M I2). Bet Jūs paminėjote vieną labai įdomų dalyką... kad tėvai sako, kaip gi berniukas be matematikos. Taip, ne iš vienas tėvas man taip sakė...O mergaitė? Apie mergaites taip nešneka. Nors jei mergaitė gabesnė, žino kur stos... nors vaikai nežino, tėvai žino....(M I2) Aš jau ir 9, 10 klasėj, kada jau jiems yra toks apsisprendimo metai, tai visada paaiškinu ką reikės, kaip reikės mokytis tais lygiais, A lygiu, kiek reikės matematikos žinoti, kad tai yra ir sunkus darbas. Paaiškinu, koks egzaminas, kokia programa. Ir pasirinka tie, kurie tikrai nori susisieti su tiksliaisiais mokslais. Nors tikrai būna ir tokių, kurie pasirenka... galbūt ir tėvai pasirenka. Yra vaikai, kurie pasirenka patys, bet yra vaikai, kur tėvai jiems parenka. Žinokit, pasirenka pas mane tai vien berniukai. Aš ten tyrinėju... turiu tokių tyrimų vaikų, kaip jie ten tą fiziką, kaip mane priima. Nu atrodo, kad nėra taip, kad ten skriausčiau mergaites, ar ten kas. Bet dabar 11-okai vien berniukai. Ir iš vis egzaminą valstybinį per tiek laiko, kiek jis yra, nežinau kiek čia to laiko, tai gal dvi mergaitės laikė. Yra tyrimų pas mane, galėsim pažiūrėt prie kompiuterio. Vien berniukai laiko (F I7)

Priedas 33. ***Tęsinys***

	Kita:	Ko gero, šiuo laiku tai tinginys. Aišku, ne kiekvienas ir sugeba logiškai mąstyt, tam sunkiau, bet, kitas dalykas, matematika – raštu, visada laikančių daug ir bandos principas veikia. Nemoku nieko, tai kur vienas, jau gal aš čia ką nors pasisukiojęs nusirašysiu.(F I13) Tai kai kas ir išeina į B lygį. O kai kas ne. Sakau, į istoriją stojo... ir žinojo, kad į ją stos, bet iki galo sėdėjo ir valstybiniame. Sako, o ką aš su tais durniais veiksiu. Nes B lygiu daugiausiai tie silpnieji eina arba tie, kurie matematikos nu... nu nenori jie mokytis jos. Jiems neįdomu ar kas, nežinau. O kai kurie sėdi čia ir sako, aš nenoriu... Taip jie tiesiai šviesiai ir sako. Tėvai taip atėję sako. Gal jie prie draugų taip ir nereiškia tiesiai šviesiai, kad su durniais, bet... Bet kartais pasako taip man, pasako tėvams: „Ką aš ten veiksiu B lygy?“ <...> Ne. Jie... Kai kurie yra, kad ten nueina ir 10 varo B lygy. Jiems tiesiog šalia, nereikės jiems tos matematikos. Bet kai kurie neina iš principo, kadangi jie save laiko aukščiau. Ambicijos neleidžia. Ir dabar turiu tokią 11 Aureliją. Irgi jinai sėdi... Jinai, reiškia, ruošiasi tikrai į mediciną stoti. Jinai ten daug laiko chemijai skiria, labai daug laiko fizikai, o matematikoj vis tiek A lygiu sėdi, visas užduotis stengias atlikt, viską. Tai, sakau, ir nėra noro pereit į B lygį? Nu, sako, kol kas ne, 12 klasėj matysim, jeigu jau nesusidorosiu, tai gal ir reikės, bet dabar kol kas ne. (M I1) Kai kas ir išeina į B lygi. O kai kas ne. Sakau, į istoriją stojo... ir žinojo, kad į ją stos, bet iki galo sėdėjo ir valstybiniame. Sako, o ką aš su tais durniais veiksiu. Nes B lygiu daugiausiai tie silpnieji eina arba tie kurie matematikos nu... nu nenori jie mokytis jos. Jiems neįdomu ar kas, nežinau. O kai kurie sėdi čia ir sako, aš nenoriu... Taip jie tiesiai šviesiai ir sako. Tėvai taip atėję sako. Gal jie prie draugų taip ir nereiškia tiesiai šviesiai, kad su durniais, bet... Bet kartais pasako taip man, pasako tėvams: „Ką aš ten veiksiu B lygy?“ Mergaitės sakydavo, kad jeigu žinotų, kur būtų galima dirbti ir būtų normalus tas atlyginimas, tai pasirinktų tik astronomiją. Romantika... (F I6) Kompiuterių naudojimas įvairiose gyvenimo srityse (IT A37) Po tokios dabartinės valdžios žingsnių, moksleiviai, norinčių tapti mokytoju nerasi net su „žiburiu“ (M A44) Skatina rinktis naujovės, įvairiapusiškumas (IT A52). Mokykloje nusistovėjusi tokia nuostata, kad labiau nori humanitarinių dalykų (F I 12). Čia priklauso nuo pačio žmogaus nuostatos, ne nuo lyties. Ir mergaitės gali gerai mokintis fiziką. (F I 12)
		Kas atgraso nuo Jūsų mokomo dalyko pasirinkimo?
	Dalyko sudėtingumas Prasti rezultatai Menki mokinių gebėjimai	Mano patirtyje tai yra taip, kad matematikos nesirenka tie, kuriems yra problema nuo pradinių klasių. Todėl ir nesirenka. Minimumą tai jie visi turi turėti aišku. Šiaip vyresni, jie tai ir sako, kad vis dėl to yra sunkus dalykas mokykloj. Mūsų programos mokyklinės yra labai didelės, sudėtingos ir apimtim, ir turiniu(M I5). Daug formulių, sudėtingi uždaviniai. Mokiniai apskritai neturi motyvacijos mokymuisi (MF A54) O tai kas mergaites gąsdina? Kodėl taip? Nu visų pirma, mato, kad tai yra... nu aš nežinau... Nu visų pirma, yra toks didelis matematinis aparatas, ir toks loginis mąstymas. Daug kas nemėgsta matematikos, o gal tiksliau sakyt, jiems nesiseka matematika. Tai jie renkasi biologiją, sako, kad ten nereikės spręsti uždavinių tokių matematinių. Nu ir šiaip fizika gi apibrėžimas vienas iš kito, vienas iš kito, dar tą paaiškinti, ne tik bandymą pastebėti. Iš tiesų, tai aš manau... Paskui ta fizika taigi su technika... mato, kad ten reikia ir tą laidelį prisukt, prijungti. Mergaitės, kada daro laboratorinius galbūt nagučius ten kur pagadina ☺. Nežinau... gal moterims dabar daugiau kai galima savo gyvenimą aiškiai suorganizuoti ir be tų tiksliųjų mokslų... (F I7) O tam kuriam išmokt reikia, labai daug reikia įdėt jėgų. Bet jis galvoja, kad jeigu aš nebūsiu matematiku, kam įdėt man to darbo. Jis jau vaikas pasiskirsto. Jeigu jam istorijos, anglų reikia, tai jos ir dirba. O jis žino, kad jam to nereiks, yra ir labai nusistačiusių, vaikai žino nuo 7-os - 8-os klasės, kad jam to nereiks. Nu tai tik truputį atleisk vadžias ir tuoj nueis. Gal reikia gimt geram matematikui <...> Be abejo. Na išvystyt juos irgi galima, bet reikia jau specialiai atsiduot. Bet kam man, kur neįgimta. Gal aš rasiu, kur įgimta. Nors gyvenime taip nesusiklosto. (M I2). Atgraso kas... Atgraso 10 klasė, kur chemija yra tokia sunki, yra dvyliktokų lygio. Tą, ką dvyliktokai mokosi per metus, jiems reikia išmokt per du mėnesius. Va ir visas atgrasymas. Kol jie prieina 10 klasės pabaigą, 11 klasėj chemiją renkasi labai nedaug. Nes juos išgąsdina. Būtent programa juos išgąsdina. Renkasi tik tie, kurie stos į mediciną, į biochemiją, į ekologiją, tik tie, kuriems reikia (Ch I3). Tas pats nesupratimas. Arba jam nereikia to ir viskas. Dabar kai yra tie pasirinkimai, yra jau kažkur tai 12 klasėj, jau į pabaigą labai sunkiai. Jie jau ruošiasi egzaminams, jiems jau 4-5 egzaminai, ir jie jau jeigu chemijos nelaikys arba fizikos, tai jie jau.. jiems tai jau nereikalingas dalykas (Ch I8). Nu tai, ypatingai ten tiem, kuriem gerai sekasi. Kuriem nesiseka, tai čia motyvuok, nemotyvavęs. Ir jie bijo. Pavyzdžiui, dabar dešimtokai, aš jau va vis paklausiu, kas pasirinko fiziką? Vienetai, vienetai. Vienetai fiziką kitąmet. Daugiau jie humanitarai. O jie kaip paaiškina? Nu kad visi netikę. Šiemet pas mus dešimtokai visi netikę.(F I14) Sovietiniais laikais buvo ypatingai kreipiamas dėmesys. Ir egzaminą visi laikėm ir daugiau. Nu gal daugiau technokratai buvo, ta visuomenė tokia, o dabar labai jau ta fizika mažai, faktiškai mažai reikalinga. Nes jie, vaikai, pagrinde, ką jie žiūri, ar jiem reikės, stojant į aukštąją mokyklą, o ten – nu, beveik niekur nereikia. Jeigu ten į informatiką stoja, tai jie ir gali laikyt informatiką, arba gali laikyt fiziką. Nu tai jie geriau informatiką laiko, suprantat. Nes vaikai nu, ir tas jų požiūris į tą, ar toliau bus reikalinga ar nereikalinga. O dabar, kažkaip, /pauzė/, nereikalinga /atsidūsta/ faktiškai. Ir labai blogai, kad toks požiūris mūsų visuomenėj, kažkada atsirūgs, bet tai jau bus jau. Žiūrėkit, dabar inžinierių – nėra. Nėra. Nėra. Nėra. Tik vadybininkai ir vadybininkai. Tai paskui ir namai griūna ir visa kita. /pauzė/ kitų ir nėr specialybių kažkaip, ir vat kur, yra kokios firmos techniškos, jiem, jiem problema, jiem didžiausia problema inžinierius kokius surast. (F I14) Mokinius atgraso rinktis mokomą dalyką , nes tai sudėtinga, mokiniai mažai kas turi loginį mąstymą.<....>mokiniai apskritai neturi motyvacijos mokymuisi (MF A54).

Priedas 33. ***Tęsinys***

	Tai sunki vyriška specialybė	Iš tiesų tai daugiau vyriška specialybė. Moteris gali mokėti teoriją, uždavinius spręsti, bet remontuoti sugedusius prietaisus, konstruoti yra sunku. (MF A54). Bet kitam jos nereikia. Tai aš sakau tokios gražios šaunios mergaitės ir jas dar matematiką versk mokytis. Nu nereikia.. Nu matematikos jai gal nereikia, tai kam tuo dusint ją. Laisvai čia aš kalbu, suprantat. Bet toks gyvenimas. Kaip aš kalbu, taip ir yra. Tai leidžiu sau kalbėt, ką noriu, nes Jūsų nepažįstu ☺☺ (M I2).
		7. Ar esate pastebėjus(-ęs), kad berniukai arba mergaitės daugiau domėtųsi Jūsų dalyku? Jei taip – kaip manote, kokios skirtingo domėjimosi priežastys? Ar domėjimosi tendencijos kinta vaikams augant*? (pvz., dažniau ir daugiau klausinėtų per pamokas, skaitytų specializuotą literatūrą, žiūrėtų specializuotas TV laidas, namuose darytų eksperimentus, kt.)*
		Statistiškai aš galvočiau, kad merginų iš vis yra daugiau. Net nežinau kodėl. Bet tokių tikrų matematikų, to matematinio proto, tai vis dėl to vaikinų tarpe daugiau. Merginos yra stropios paprastai, siekiančios savo tikslų ir jos tada renkasi(M I5). Yra tokių, kurie prašo papildomai ir kurie domis. Yra vienas mokinys, kuris domisi daugiau negu jam reikia, apskritai viskuo domisi. O visi kiti tai ateina į pamoką ir daro tai, kas reikia ir nė kiek nedaugiau. Dabar jau taip nėra... Jie papildomo nori to, kas gražu... Jeigu papildomai būtų, pvz.., „Įdomieji chemijos bandymai“ Arba „Eksperimentai“ ir vaikų reikėtų mažiau negu 10, jų susirinktų. Nes šiemet gaminom, pavyzdžiui, rankų kremą. Ir vaikai nori... Bet aš negaliu visų paimti. Įsivaizduokit, buvo konkursas. Ir berniukai, ir mergaitės nori visi. O man reikia 4 žmonių. <...> Nori visi. Sako, o kodėl mums neleidžiate? Kodėl? – sako. Eksperimentai, tyrimai, bandymai juos domina. Ir eitų beveik visi. Bet kadangi reikia daug žmonių susirinkti moduliui, tada taip neišeina. Be to, vaikus valandos riboja (Ch I1). Įvairiai būna, įvairiai. Čia nuo mokinio priklauso. Pvz., dabar vat šiemet yra toks mokinys vienas, kuris tikrai domisi, klausinėja ir kur ką galima papildomai rast ir panašiai. Ir ateina su kokiais tai tekstais. O kiti tiesiog tam, kad krūvis tas būtų.Ar berniukai aktyvesni domėdamiesi? O gal mergaitės? Nu čia labai, žinokit, priklauso nuo klasės, ar nuo to, koks eina srautas tų vaikų. Vienais metais būna mergaitės aktyvesnės, kitais berniukai(Ch I8). Tiksliaisiais mokslais domisi tik tos, jei tai yra jų svajonė, jei jos ten stoja... Jos ir domisi. Bet apskritai, tokiais mokslais kaip fizika, chemija panelės nesidomi, nes tai yra per sunku. Jos nori būti gražios, bet kuo būna gražios, tas jų nedomina. Apskritai jos nesigilina, jos daugiau tokios paviršutiniškos. Panelės dabar daugiau vaikinais domisi, o ne dalykais... (Ch I3). Mergaitės domisi daugiau,<...> jos siekia aukštesnių rezultatų, anksčiau supranta, kas joms svarbu ir siekia tikslo (Ch A22). Tiksliejі mokslai yra sunku...Kaip jau sakiau, jie reikalauja loginio mąstymo. O mūsų panelės šiais laikais loginiu mąstymu nepasižymi. Jų daugiau mąstymas kalbom, jis yra literatūrinis, humanitarinis. Joms ištisai tiksliejі mokslai nesiseka: nei chemija, nei fizika, nei matematika. Aš nežinau, arba jos užsiėmusios nu va kaip panelės ne mokslu... Nu yra vaikų kurie mokosi, mergaitės, kurioms reikia tų tiksliųjų mokslų, bet nedaug. Tikrai nesidomi tiksliaisiais, tai visai nedomina ir jom sunkiai sekasi. Nežinau kodėl, bet sunkiau sekasi. Be to, ateina vaikų, kurie buvo adaptuoti, modifikuoti. Ir ne kiekvienas vaikas ruošiasi stoti į tiksliuosius mokslus. Panelės visos ruošias stoti į humanitarinius mokslus. Tiksliejі jų nedomina (Ch I3). Nežinau... Kalbos daugiausiai domina, istorija, politologija. Aš manau, kad ten yra lengviau. Mergaitės renkasi, kur yra lengviau. O vaikinai loginiu mąstymu daugiau pasižymi, jie nebijo sunkumų. Panelės bijo sunkumų. Aš taip suprantu, kad jom chemija, fizika ir matematika yra per sunku. Ten sunku, ten reikia mokytis, reikia kalt, reikia suprast ir logiškai mąstyt. Vaikinui tai normalu. Aš manau, kad prigimtis turi reikšmės. Nu, kodėl visi vyrai, dauguma jų samprotauja logiškiau, ir mąsto, ir vadovauja protingiau ir viskas. Nu pažiūrėkit kolektyve, kur vyras direktorius- tai visai kas kita. Visai kitokia logika vadovavimo. Moteris yra moteris, jos jausmais daugiau vadovaujasi, o logikos joms mažai reikia <.>. Aš nemanau, kad kažkokios priemonės sudomintų panelę, kuriai tikrai nesiseka, arba kuri nesidomi. Niekuo jos nesužadinsi. Jos gali pasakyti, kad va šiandien pamoka buvo labai graži, įdomi, nes ten kažką darėm ir panašiai. Bet kitą pamoką – ai, vėl ta chemija, vėl reikia kalt, formules mokytis, uždavinius spręst. (Ch I3). Domisi berniukai, berniukai, berniukai.<...> Vis tiek tai vyriškas mokslas... (F I14) Papildomai... Nu nepasakysi, kad masiškai, bet atsiranda, kur.. va dabar laidų kokių pasižiūri apie mokslą, arba šiaip ką pasiklauso – ar astronomijos kažkokių įvykių, ar .. Tai klausia. O šiaip tai gal to laiko jiems stinga. Kuris neatsakingas, tai jam vienodai rodo. O kuris atsakingas... tai gi visiems dalykams reikia skirti dėmesio. Domisi, na kad ir astronominiais reiškiniais, daugiau berniukai ar mergaitės? O čia jau yra ir tų, ir tų. Kai anksčiau buvo toks dalykas kaip astronomija, dar mes į planetariumą keliaudavom visi bent tris kartus per metus. Jiems labai patikdavo, pripažindavo, kad čia tiesiog relaksas, su malonumu eidavo... Čia po pietų, jau ne pamokų metu... Tai kokį žiemos vakarą ten sėdėti, ten būdavo tokia Vangelio muzika, labai tokia savotiškai nuteikianti. Tai labai patikdavo. Mergaitės sakydavo, kad jeigu žinotų, kur būtų galima dirbti ir būtų normalus tas atlyginimas, tai pasirinktų tik astronomiją. Romantika... (F I6) Klausinėja per pamokas. Būna, kad ir po pamokų užsisėdi, rašai kokius pažymius ar ką į elektroninį dienyną, ar šiaip ką darai kabinete, žiūrėk ir įvirsta jau. Kaip čia daryt tą ar aną. Turi kažkokį langą, sėdi, sprendžia užduotis kažkur tai ir iškilo klausimas, tai ateina, klausia. Bet sprendžia tai, ką tu jiems pateiki. Ir kad jau būtų kažkoks susidomėjimas tais visokiais olimpiadiniais uždaviniais... Sako, neįdomu. Tai va vienas, tas pats mano geriausias, kuris atrodo ir mąsto ir... Tai, sakau, gal tu... .(M I1) Nu mergaitės tai klausinėja.... kai nesupranta, tai visi klausinėja. Bet daugiau mergaitės klausinėja. Iš berniukų tai ten tai tik kurie stropesni, kurie sprendžia, viską daro. O mergaitės tai.. mergaitės daugiau klausinėja. Jos drąsiau kažkaip. O berniukai, tai jie mažiau ir daro tų namų darbų (M I1). Vaikai aplamai niekuo nesidomi, niekas jiems neįdomu, jų tikslas pinigai, darbas užsienyje. Apie gyvenimą, šeimą - negalvoja(MF A54), Vienodai domisi ir berniukai ir mergaitės. Jaunesniame amžiuje 5-7 klasėse labiau klausinėja mergaitės, o 11-12 kl. daugiau aktyvesni berniukai (M A 58). Gabūs ir stropūs mokiniai nepriklausomai nuo lyties domisi matematika (M A57). Manau, kad jei domisi, tai nesvarbu, ar berniukai, ar mergaitės (Ch A21). 13-14 m. mergaitės jau domisi madomis, drabužiais, o tiksliesiems mokslams lieka mažiau laiko, berniukų interesai – technika (F A46). Dažniau suinteresuotumą rodo berniukai, kadangi jie tiesiog labiau linksta į tiksliuosius mokslus, jie dažniau klausinėja dėl įvairių programų, su kuriomis susiduria namuose atlikdami įvairias užduotis (IT A53). Daugiau domisi mergaitės, daugiau domisi pamokų metu, lanko būrelius (IGMK A51). Dažniausiai mano dalyku domisi berniukai, daugiau klausinėja per pamokas, žiūri specializuotas TV laidas, namuose daro eksperimentus (ChIT A40). Tik tarybiniais laikais buvo manoma, kad moteris prie kastuvo, moteris – kranistė nuostabu. Bet gamta taip sutvarkė, kad moteris ir siūlai geriau! Todėl, kad mano dėstomo dalyko reikia specialybėse, kur reikalinga fizinė jėga. (F A4). Aš sakyčiau, kad čia pusiausvyra. Berniukai gal tik dažniau užduoda klausimus apie techniką, automobilius. Bet kad būtų tokių, kaip sako“ pramušta galva“ fizikai, neteko susitikt (F I12)

Priedas 33. ***Tęsinys***

	Korepetitorius	Vadinasi, nėra linkę girtis, kad pas korepetitorių vaikšto? Ot ir nežinau... Patys vyriausi gal ir ne. O tarp mažesnių, tai aš negarantuočiau. Nes jiems kartais... kaip jie gali nusipirkti mobilų gerą, tai jiems tas pats ir gali samdyti mokytoją. Man atrodo, kad paauglystėj prestižui tas vos ne pliusas (F I6). Aš manau, kad norint gaut 90 ir daugiau, korepetitoriai yra neišvengiami. Jie taip mano ir taip yra. O Jūs taip pat taip manote? Nesvarbu, ką aš manau. Vaikas taip įsitikinęs yra, kad korepetitorius padarys daugiau negu mokykloje ir jie važiuoja. Nors aš pati turiu vaikų, kurie ateina, pvz., iš <?>mokyklos ir mokosi papildomai. Renkasi jie ir mus kiti. Ir išlaiko nė kiek neprasčiau, ar net geriau, bet kitų įsitikinimas yra toks, kad geras korepetitorius – Vilniuj. Nu aš dabar turiu mergaitę, kuri mokėsi pas korepetitorių, kuri yra vertinimų komisijos pirmininkė. Nu, savaime suprantama, kad jos kaip vertinimų komisijos pirmininkės prestižas yra kitoks, negu mano. Nes jinai žino, kaip vertins, o gal žino ir kai ką daugiau, nu kas ten žino.... Va taip. Gal tai yra ir tėvų....Aš manau, kad taip. Nu gi mes egzaminui neruošiam, mes ruošiam baigt vidurinę mokyklą. Vaikas žinių įgyja. Ten jie tiesiai egzaminui ruošia, nes korepetitoriai yra tie, kurie vertinimo komisijose, arba vien tam dirba. O mum tai reikia išmokyt bet kokį, juk į grupę susirenka nuo 4 iki 10 turintys. Aš gi negaliu ruošt egzaminui ketvertukininko, kuris jo visai nelaikys. Tada vaikas renkas korepetitorių ir važinėja. Nu, pvz., du iš dvidešimties. Ne visi tėvai gali, matyt, sau leist.. (Ch I1).
		Ar Jūs skatinate savo mokines(-ius) papildomai domėtis Jūsų dalyku? Kokiomis priemonėmis ir metodais?
		Aš nuteikinėju taip, kad ta fizika ne vien tam, kad tu ją studijuotum, kad prisimintum dėsnius ir formules, o tiesiog tam, kad tu logiškai mąstytum, nes fizikoj yra pirmas klausimas „Kodėl?“. „Taip ir taip įvyko... . Kodėl ? Kas čia vyko? Kaip čia vyko? Ir svarbiausia - kodėl?“(F I6) Bet iš pradžių buvau įsitikinus, kad galima kiekvieną išmokyti matematikos. Kad kiekvieną aš turiu išmokyt. Bet taip gi nėra, nes ne visiem duota (M I4). Nors visada pabrėžiu, kad /atsidūsta/, kad matematika – mokslų karalienė, bet fizikos – tarnaitė. Tai kas karalienė?.../juokiasi (F I14) Darom mes kažkokius darbus. Su parabolėm prikuriam kažkokių uždavinių, va vaikštom visokių arkų ieškom, visokių piešinukų. Darom visokius vitražus. Va ir dabar darom tokį projektinį darbą. Jie klijuoja su dailės mokytoja ten vitražus, o mes stengiamės supažindint su įbrėžtiniais apibrėžtiniais daugiakampiais, kad kažkas įdomiau būtų ir kad jie skaičiuotų ir kad kažkoks susidomėjimas būtų. Tai šitą daug kas mėgsta daryt ir jiems tas patinka (M I1). Taip, stengiamės, visada stengiamės. Pilnos spintos prigrūstos visokių darbelių. Esu susivedus ir čia, ką jie daro, kaip daro. Nes grynai sudominti sausa matematika. Jie paskui ir rašo, jei kažkokias anketėles duodi, kad įdomu, kas neįdomu, tai rašo, kad neįdomu, jeigu viską labai sausai perteiki. O 11-12 klasėj, jau gaunas tas vadinamas „sausai“. Jau nėra laiko kažkokiom diskusijom, kažkokios istorijos nagrinėjimui matematinės, nėra laiko. Nespėjam to padaryt, kas yra duota. O ten su devintokais ar dešimtokais dar stengiesi kažkur tai... Štai ir apie Užupio architektūrą. Būtent matematikai. Su viena mokytoja darėm. Mes kartu sumąstėm. Abi čia vaikščiojom po Užupį, žiūrėjom ką čia galima, po to davėm mokiniams. Ir vaikai darė, kūrė uždavinius visokiausius su parabolėm, su trikampiais. Čia ko tik nori gi gali rasti pasižiūrėjęs į tuos visus statinius. Darėm. (M I1). O kai trigonometrija ir jau nėra laiko žaisti, nes paskui, kai su išvestinėm dirbi, tas praktinis pritaikymas būna jau. Tai gaunasi toks sausas mokslas. Tada jau pradeda aiškint, kam čia to reiks. Tai pradedi aiškint, kad ateity prireiks, studijuojant, jeigu tu ten fiziką, ar mediciną, ar kažkur tai... Ir šiaip visokių sprendimų reikia. Nu, pradedi aiškint tokius dalykus, kur reikia, kaip reikia, bet kad jie kartais galvoja, kad jiems neprireiks ir kam čia to mokytis.... (MI1). Mokytojai truputį, atvirai pasakius, esam ir atsilikę. Mes kompiuteriu taip nemokam kaip vaikai, taip nenaršom. Jie ten viską moka. Turim dabar tokį vienuoliktoką, jo brolis buvo informatikos olimpiadą laimėjęs trečią vietą respublikoj, o jis, tas mokinys laimėjo trečią vietą matematikoj. Atvirai pasakius, aš jį mokau tik kiek klasėj, nu dar truputį taip... Jis čia pats, jo pačio nuopelnas. Bet jis domisi. Ir aš jam geras, ir jis man geras. Ir jis ko nori truputį paklausia, o taip pats viską sužino. Tai jei moterim ko reikia apie kompiuterius, tai jį pakviečia, jis sutvarko, parodo viską, viską supranta, jokių problemų. Inžinieriai mūsų negali sutvarkyt, nu, mes neturim tokių kvalifikuotų inžinierių, inžinierius mūsų mokytojas fizikas, jis susigaudo žmogus. Ačiū jam tiek, kiek jis susigaudo, bet tas vaikas daugiau žino. Vienuoliktokas. Ko nori klausk, jis viską žino. Ir jis nesididžiuoja (M I1). Stengiuosi spręsti praktiškai pritaikomus uždaviniu, vedu netradicines – integruotas pamokas (IT A53). Ką čia priskatinsi!(M A44). Manau reikėtų kalbėti, ką daryti, kad mokinius pritraukti į pamokas. Aš buvau „išsimušusi“ kabinetą ir mes sprendėm elektronines pratybas. Šimtaprocentinis lankomumas. Jie ėjo ir sprendė. O klasėj pusės nėra. O ketvirtadieniais visi būna, n raidžių nėra. Jei sakau, kad šiandien nesivesiu, tai jie pikti būna. Reikia pačiam daug darbo įdėt, kad pritraukt mokinį. O vaiką pritraukt galima (MIT A10).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Kaip manote, kokį poveikį mergaičių ir berniukų domėjimuisi Jūsų dalyku turi tai, kad (kaip ir kitų dalykų) vadovėliuose ir uždavinynuose nėra pilnai atspindėti moterų nuopelnai šiai sričiai, kad pagrindiniai aktyvūs veikėjai yra daugiausiai vyriškos giminės?
		Nu kodėl, kodėl? Marija Skladovska, suprantat, vat visada pabrėžiu, kad vat būtent lenkė, suprantat, kad jos yra Kiuri giminė tokia plati ir dukra vat, Nobelio premiją gavus ir žentas ir visa šeimyna, suprantat, kažkaip taip visada vat užakcentuoju, kad čia žinot, taip. Mes – lietuviai neturim kuo pasigirt, va, mokslininkų beveik neturim pasaulinio masto (F I14). Atskirai šiaip niekad nesusimąstom šiuo klausimu... (M I1) Pirmoji programuotoja buvo moteris- Ada Lavleis. O matematikoj, tai aš net nelabai žinau moterų. Jei paimti senus laikus, tai moterys kur buvo - vienuolynuose, kur ruošė būtį geromis žmonėmis, o mokslai tik vyrams buvo prieinami. XIX a. jei moteris gydytoja, tai pas ją žmonės bijodavo eit. Neprisimenu, kada moterims leista studijuoti. Bet aš manau, kad tas neturi įtakos. Turim veikėją D...nę. Su Wordu ji dirbt nemoka, bet ji moka programuoti ji moka juodai kietai. Ir vadovėliai moterų daugiau, ir jie „nušauna“ kitus vadovėlius (MIT A10). Nu faktiškai, taip. Nors aplamai, matematikos vadovėliai yra labai tokie sausi, nieko įdomaus. Dar anksčiau tai būdavo kokia tema, ar kas nors ką išrado, tai būdavo išrašai apie tą mokslininką, aprašyta, dabar – brėžiniai, uždaviniai ir tokie, faktiškai – negyvenimiški, kaip mum reikia va dabar, daleiskim kad ir tą ELOS projektas, ane, tarp Europos, tipo pamoka tarptautinė, kad kažkas sietųsi. Pats turi užduotis kurt, palygint ar panašiai, tokie sausi ir faktiškai nurašyti nuo, nu nežinau, kiek metų. Kiek tą matematiką mokausi, jau virš keturiasdešimt, ane, nes mokykloj, institute ir dabar čia, tai faktiškai mažai kas keičiasi, su sąlygėlėm bent jau, nu aišku, sunkėja, bet tokių įdomių uždavinių tai nėra. Kad būtų šiuolaikiški tokie. (M I13) Na chemijoje mes turime vadovėlius kaip tik moterų parašytus. Ir turim vyro vadovėlį parašytą. Bet moterų vadovėliai yra tokie... reiškia seni jie jau yra, ir dėstytojų iš Pedagoginio... ir pati autorė, reiškia, vienaip ar kitaip dirba tą pedagoginį darbą. Ir turim vadovėlį vyro, kuris irgi dirba Universitete, parašytą. Aišku, jie skiriasi. Tas universitetinis gal daugiau artimesnis jau tam lygiui, paprastesnis, suprantamesnis yra gal ir tas senesnis vadovėlis, gal vaikam.... Ir kita problema yra ta, kad mokiniai kažkaip labai sunkiai... nemėgsta jie skaityti, nemėgsta daug dirbti vis tiktai. Vat kuo greičiau, kuo greičiau. Ir čia jau lytis nieko dėta. Nežinau, gal aš ko nesuprantu... Bet jiems paprastai išaiškini, kad tik paimt iš tavęs, išsiurbtų, o kad patys paimtų skaitytų. Nu, vadovėly, kaip aš sakau, ta pati medžiaga yra. „Ne, Jūs išaiškinat, mes tada suprantam“. O su vadovėliu kad dirbt... Nu tai stengiamės, nagrinėjam, ieškom raktinių žodžių ir panašiai, bet vat... (Ch I8) O vadovėliai.? Paminėjote Kiuri. Viena ko gero ji vadovėliuose ir atsispindi? Ar yra ten dar apie kokią nors moterį? Ne, ne nėra. Vat ir aš ten greitai perbėgau... Visi tie pagrindiniai dėsniai, tai vyrai, vyrai, vyrai. Nu bet kada tie dėsniai buvo atrasti – XVII-XIX a. Tada gi moterys visos namuose sėdėjo. (F I9) Šiaip tai fizikoj mažai jų ir buvo. Kas ten? Iš tikrųjų fizikų nelabai ir buvo moterų. Man atrodo, kad ten viskas tvarkoj, ta prasme istoriškai. Dabar ten viską pakeitė, apie Lietuvą rašo, apie mūsų mokslininkus (F I7). Taip, tai didelė klaida (FCh A 55). Negirdėjau, kad mokiniai diskutuotų šia tema (Ch A 22). Kas tie nuopelnai! Nusileiskime ant žemės! (M A44). Tokia buvo mokslo vystymosi raida – istorijos nepaneigsi. Pats gyvenimas, socialinė aplinka sudaro sąlygas išreikšti save (Ch A48). Matyt taip jau žmonijos istorija susiklostė, kad daugiau atradimų padarė vyrai. Bet yra ir moterų, sakykim, Kiuri. <...> Aš nemanyčiau, kad čia kažkokia moterų diskriminacija. Galbūt jos natūraliai daugiau rūpesčių turi šeimoje, todėl ne kiekviena gali sau leisti prabangą būti mokslininke (F I12). Manu, kad lemia tai, jog susiformavusi nuostata , apie moterų pasiekimus tik tuo atveju, jei moteris turi tvirtą užnugarį. Vyrams siekti mokslo aukštumų yra paprasčiau (neužgožia buitis) (M A49). Manau, jei vadovėliuose ir uždavinynuose būtų pilnai atspindėti moterų nuopelnai, tai šiek tiek daugiau mergaičių sudomintų dėstomas dalykas (ChITA 40). Fizikos srityje yra labiau nusipelnę vvrai. Moterų yra, bet nedaug. Negalima jų nuopelnų labiau sureikšmint!(F A4). „Įdomus“ klausimas?! (F A32).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		8. Kaip Jums atrodo, ar skiriasi mergaičių ir berniukų gabumai mokantis Jūsų mokomo dalyko? Jei taip, tai kas yra gabesni? Kas, Jūsų nuomone, šiuos skirtumus nulemia?
Gabumai		Pavyzdys yra dabartinė mano dvyliktokų grupė, baigianti A lygiu, reiškia baigė, va dabar baigė 21mokinys, iš jų 1 mergaitė. Buvo dvi, viena ten neatlaikė, o paskui išėjo iš vis iš šitos mokyklos, ne tik fizikos. Tai iš tos išplėstinės grupės A lygiu baigė tik viena mergaitė. Kodėl tik viena? Kodėl mergaitės nesirenka fizikos? Nu sunkoka. Vis tiek tai toks techniškesnis dalykas yra, techniškesnis. Ir čia reikia jau tokio specialaus pašaukimo. Kodėl, sakykim, ne kiekvienas į muzikos mokyklą stoja ir groja kokia violončele? Taigi yra vienetai, tiesa? Tai ir čia reikia truputį tokio dalykiškesnio suvokimo, logikos reikia (F I6) Nu pasakyčiau, kad mergaitės daugiau pasiekia viską stropumu. O berniukai perdaug nedirbdami... Pernai turėjau tokių atvejų: mano auklėtiniai.. Aš gi žinojau kaip jie gyvena ir dirba. Tai vieno vaikino tėvas ten universitete dirbo, dabar gal ir nebedirba, kažkur kitur perėjęs, bet dirbo anksčiau. Mama matematikė. Nu jis nesimokydavo. Jis nieko nedarydavo. Bet jis grynai per tuos savo gabumus. Jis labai gerus pagrindus turėjo. Aš jį nuo 5 klasės mokiau. Tai jis pasėdėjo nuo penktos klasės, tai paskui ramiai sau sėdėdavo. Per egzaminą - 98. Ir taip jis visą laiką gaudavo... mažiau 9 niekada negaudavo iš kontrolinio. Per pamokas ramiai sėdėjo, ką mes čia dirbdavom, viską padarydavo, bet namų darbų tai nelabai darydavo. Taip sau plaukdavo pasroviui. Kitiems duodi ir daro jie daug tų namų darbų. Jisai ne. Ir kitas ten toksai buvo. Istorija jis labai domėjosi. Jis sakė, neturiu aš ten laiko matematikos spręst. Bet irgi ir egzaminą gerai laikė, ir visa kita, bet kad ten labai dirbtų, tai tikrai ne. Nors mergaitės... Pernai turėjau tokią, kuri rinkosi ir įstojo jinai į taikomąją matematiką. Tokią Miglę, auklėtinę irgi nuo senų laikų, nuo 5 klasės.(M I1) Jeigu joms neaišku, jos ir klausia. Jos yra stropesnės. Stropesnės ir jos stengiasi, ką duodi, viską atlikti. O berniukai kartais va taip ir plaukia, tai nepadarė, tai vėl... O kontrolinį parašo kartais prasčiau, o kartais, žiūrėk, ir geriau už tas mergaites. Nes mergaitėm ... jos kažkaip lėtesnės, jos, nu kaip pasakyt, tokios „zubrylos“ liaudiškai sakant. O berniukai, ne. Berniukai suprato, nesuprato, suprato - padarė, nesuprato- ne. O mergaitės, jos stengiasi išsiaiškint, kad suprastų, daugiau stengiasi ieškoti tų tokių trafaretų. Matematikoj tai yra blogai, jos ne visada supranta kaip, bet stropiai viską padaro. Bet per egzaminus rezultatai nieko, visai neblogi ir jų būna, tų „zubrylų“ vadinamų. Bet jeigu jos nueina į universitetą ir matematika ten yra, jos tada jau ten paskęsta ir sako, kad jau sudėtinga. Nes dėstytojai aiškina kaip - atėjo, parašė, nuvalė, vėl parašė, nuvalė. O čia nesuprato, tai aiškini tol, kol jai apsisuka ten viskas ir kol jinai suvokia, ką tu čia jai nori pasakyt. O ten, sakė, atseit neaiškina niekas taip. Ten atėjo, viena ranka rašo, kita trina. Ir labai daug. Čia kokią teoremą paėmei su įrodymu, tai kam čia to įrodymo reikia... netgi tėvai(M I1). Nu kaip,/pauzė/. Nu kad, nu nepasakyčiau, bet berniukai, jie kažkaip, kitoks mąstymas, visai kitoks, vis tiek toks jau žinot, jų kitoks mąstymas nei mergaičių. Mergaitės galbūt jos tokios kruopštesnės, jos tokios daugiau vat, nu daugiau zubrina, a bernai, jie kažkaip taip vat, visai kažkaip jie jau, kitaip jiem visa šita, mažiau to zubrinimo, o /pauzė/ kažkaip jau matyt gamtos apdovanota jau taip, kad vyrai prie techniškų mokslų. Nors panelių irgi yra, kurios taip ir, bet jos jau daugiau, taip žinot, nu, zubrylos (F I14). Nu nepasakyčiau. /pauzė/ Turėjau mokinių labai gudrių mergaičių, aišku, ir berniukų. O kad ten ypatingai kad skirtųsi, tai sakau, tiktai vienetai, ir tai negali sakyti, kad tas ar tas. Proto vingiai turbūt vienodi visuose, čia priklauso nuo darbo, gal (M I13). Mergaitės yra kaip – jos yra kruopštesnės, jos namų darbus padaro, jos geriau mokosi. O berniukai tingi gi rašyt, tingi kažką tai, jie ... bet jie greičiau kartais pagauna. Bet neįdeda to triūso, darbo ir rezultatas būna kartais vis tiek silpnesnis. O gabumai skiriasi, sakote, ar ne? Įvairiai irgi būna. Vat šiemet yra sakykime daug gerų, vaikai yra tiesiog gabūs, jie gaudo tą....O šiemetiniai, (tai vienuoliktokai mano), turiu galvoje, dvyliktokai tai nu tokie šiaip sau, šiaip sau. I: Vadinasi, čia kitos priežastys, o ne lytis nulemia? R: Žinoma, taip. Čia iš tikrųjų labai priklauso, kažkaip tai nežinau nuo ko bendrai, bet kartais klasėj yra daug stiprių, o kartais šiaip sau. Jau kaip susirenka į pirmą klasę. Yra gi ir stipresni vaikai, ir silpnesni vaikai ir paskui jie... O 11 klasėj pradėdami tą vidurinį ugdymą, jie gi renkasi dalykus ir jau renkasi jau šiek tiek žinodami, ką jie norės studijuoti, ką jie norės dirbti (Ch I8). Na, kad susigaudytų ir kompiuteriuos, ir matematikoj, ir visur, tai vis tik tai berniukų. Ir technikoj, sakysim, ir fizikoj, tai daugiau berniukų. Matematikų mažai yra mergaičių, tiksliukų jau tokių stiprių, su technika surištų. Mūsų mokykloj taip nebent. Gal yra kitur... Bet jos domisi. Būna atiduodi kontrolinį, tai jos klausia- „Mokytojau, ar negaliu paimt sąlygų“. Gal namuose išspręs, gal tėvai padės (M I1). Sakote, mergaitės mažiau logika pasižymi? u kaip čia pasakius, gal šiek tiek ir mažiau... Gal ir mažiau loginio mąstymo, tokio intuityvaus jos turi. Tarp kitko, galėčiau pasakyti, kai Jūs dabar paklausėt... Tarp kitko, jeigu, pavyzdžiui, vertinant apibendrintai, tai gal būtų kiek ir mažiau, juk moterų toks daugiau intuityvus mąstymas, kuris fizikoj irgi labai daug reiškia. Bet iš tų, kurios pasirenka, kurios jau ryžtasi pasirinkt, tai jų mąstymas nenusileidžia. Aš net nežinau, koks santykis to loginio mąstymo ir to intuityvaus. Nes, pvz., buvo tokių labai protingų jaunuolių ir praeitos grupės to mano išplėstinio kurso, tai tokia mergaitė

		Adelė, ji surinko balų daugiausiai, daugiau net už kokį labai protingą jaunuolį. Tos, kurios pasirenka, jos ten puikiai tvarkosi. Ir šita vienintelė mergaitė, pas ją geri rezultatai, viskas tvarkoj. Nes tiesiog parašius mintį, labai iš tų žodžių puikiai matai, koks tas sakinys, ar jis tikslai pasakantis, ar jis toks nurašytas, atmintinai išmoktas – labai matosi (F I6) Nu, mano praktikoj pasitaikydavo berniukų daugiau gabių, matematikų – berniukų. Bet... turėjom nu jau labai gabų vaiką – ir skaitovas geras, ir fizikas geras, ir matematikas. Ir visi jį gyrėm. O jis įstojo, kaip anksčiau sakydavo, į VISIuką, su elektronika ten, su kuo... Ir vaikas įstojo, pasimokė iki naujų ir iškrito. Po metų vėl įstojo, vėl pasimokė, vėl iškrito. Pradėjom mąstyt, kokios priežastys, mes patys, mes jo nei klausėm, nei niek. Padarėm tokią išvadą, kad vaikas nebuvo pripratintas dirbt. Jis labai lengvai ėmė viską suprato, mokytojam atsakė programos lygio, gavo 10, išlaikė mokyklinius egzaminus (tada dar nebuvo valstybinių). O kai reikia dirbt, sudėtingesnius paimt, jis dirbt neįpratęs. Ir negali mokytis. Tai labai svarbu vaiką įpratint dirbt, motyvuotai dirbt. Tai kad ir silpnas vaikas ... (M I2). Nu, žinot, kaip čia yra... Berniukai... pas juos intuityvus mąstymas kažkaip išlavintas yra... Jie kažkaip intuityviai net ir prastai besimokantys savais būdais kažkaip suskaičiuoja kažkaip. Jie gal ir logiškesni yra. Mergaitės stropesnės ir darbštesnės. Tai žemesnėse klasėse, tą paauglystės amžių gal ramiau, sakysim, praeina, aišku, ne visos, yra ir išimčių. Tai jos geresnius pagrindus turi. Tai jų tarpe daugiau geresnių. O berniukai dažnai būna... Irgi ne be išimčių. Būna ir berniukų gabesnių. Bet jie daugiau gabumais eina. Vadinasi, berniukai vis tik matematikoj gabesni? Nu, aš manau, kad ne visi, bet tai logiškiau jie mąsto. Bet, sakau, jiems darbštumo, stropumo... mergaitės visada stropesnės ir jos daugiau darbu pasiekia (M I4). Nors va tas Andrius P..kas, kaip atsimenu, tai jis ir žemesnėse klasėse. Vat išimtis – labai tvarkingas, labai kruopštus, labai darbštus ir gerai mokėsi. 121, reiškia 4 klasėj, atsipalaidavo – jam gal vėliau prasidėjo ta paauglystė. Tai jisai auklėja ten savo draugę, jai ten aiškina ką, o sau nieko nerašo. Nu, sako, tai čia nėra ką, aš viską žinau. Sakau, palauk, Andriau, ateis egzaminai, tai bus tau. Nu ir kas, sako. Nu, ir 100 balų surinko. Bet tai jo buvo iki tol. Tai kad jis ir atsipalaidavo pabaigoj, tai kai yra visi pagrindai viskas, tai nieko. Bet čia tokia išimtis. Taip tai berniukai dabar labai... ypač ta rašto kultūra ... Ir tos informacinės technologijos padarė savo, ir lietuvių kalboj aišku bėda, bet ta rašto kultūra ir matematikoj atsiliepia. Ir matematikoj, jeigu tu tvarkingai užsirašai, tai paskui mažiau klaidų padarai. Paprasčiausia ir dėl šito klaidos atsiranda, dėl to neraštingumo. Ir nenori jie, vat ir nemėgsta tada užrašinėt. O kai skaičiuoja daugiau mintinai, tada vėl daugiau klaidų atsiranda. Vėl vat irgi tokios priežastys objektyvios(M I4). Nu čia aišku reikėtų tirt, reikėtų statistikos, bet aš manau, kad skiriasi. Vaikinai yra... na duodi uždavinį ir jie pagauna greičiau. Jei jau jis gabus matematikai... Paimkime gabų žmogų tą ir tą, tai vaikino gabumai, man atrodo, vis tiek būna tokie tikslesni, greitesni, tas mąstymo tempas yra kitoks visiškai negu merginų. O kas tuos skirtumus lemia? Jie prigimtiniai ar kažkas kita? Gal prigimtiniai. Gal prigimtiniai. Gal prigimtiniai. Aišku yra ir merginų, yra tokių ryškių ir mokykloj irgi, kur lenkia visus (M I5). Mąstymas kitoks truputį. Gal berniukai daugiau praktiški, jie geriau greičiau... Mergaitės gal taip smulkmeniškai moka atlikt.... O tuos gabumų skirtumus kas nulemia- auklėjimas, prigimtis, ar kita? Aš čia galvoju, kad prigimtis visų pirma, paskui, aišku, ir auklėjimas kažkiek gal. Bet man atrodo, kad žmogus nuo gimimo turi jau iškart – vienas vaikas jau viską klausinėja ir ištyrinėja iš mažens kaip, kodėl, o kitas tiesiog.. man atrodo čia jau...(F I7) Nežinau. Gal ir iš šeimos ateina, kažkokie genai yra. Būna aišku ir mergaičių, aš nesakau, kad čia tikrai tik berniukai, o mergaitės visos negabios. Ne, yra ir mergaičių. Va turiu 11- okę tokią Liną. Tai jinai tiek veikloj paskendus ta mergaitė, kad visur laksto. Ir matematikos jinai namie tikrai nepersidirba, ten minimaliai, nieko nespėja. Visur lekia lekia – tai vaidina, tai... ir žirgyną lanko, ir lenktyninė yra, ir... Vienu žodžiu, visur. Bet jinai suspėja. Ir kontrolinius, ir viską parašo neįdėdama pastangų didelių. Aiškini kokią temą, tai iš paskos tau pritaria, iš paskos skaičiuoja, jau iš karto viską suvokia nebuvus trijose pamokose, ten kažkur tai išvažiavus dainuot ar šokt, ar dar ką. Ateina ir iš karto suvokia viską greitai ir dirba, ir viskas tvarkoj. Bet čia vienetai. Vienetai. Apskritai, gimnazijoj pas mus tų tokių gabių vaikų tai yra žinokit vienetai, kurie matematikai gabūs. Tai tie patys eina ir fizikoj, ir chemijoj. Nėra, kad matematikoj labai gabus, o jau fizikoj ir chemijoj nieko nemoka, arba atvirkščiai – chemijoj 10, o matematikos 4. Taip nebūna. Būna balu dviem skiriasi, arba tas pats tiesiog. Nu kad... Su lytimis tai aš tiesiog šito nesieju. Nei matematikos, nei žinių, nes labai įvairia būna. Mergaitės stropesnės. Šitą tai tikrai galiu pasakyt. O berniukų stropumas tai tikrai labai retas. Retai kuris yra stropus. Ir kuris moka, tai iš savo patirties galiu pasakyt, kad tie berniukai (ir iš ankstesnių metų baigimo), tai atrodo, kad jie nei čia labai mokėsi, nei ką... Kitą kartą būna ir apmaudu – mergaitės turi 9 semestre, išvedi 9, nes grynai viską padaro... O būna, kad berniukas turi semestre 8, o nueina 95, 97 per egzaminą. O mergaitė turi 9, o per egzaminą gauna 70. Taip būna... Taip ir yra buvę ne vieną kartą. Dėl to, kad jos viską tau padaro iki smulkmenų, bet kai reikia kažkur ir logikos parodyti, ir kaip tu ten susigaudai, susiorientuoji, tai ir stop (M I1).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Bet va ten, kur jau visai prileist ar neprileist prie egzamino , tai daugiau yra berniukų. Dėl to, kad ... ne dėl to, kad jie būtų labai negabūs, o dėl to, kad jie nieko nedaro, pamokas praleidinėja, iš pamokų laksto. O kodėl laksto? Mokytojas reikalauja atsiskaityt, o jis nepasiruošęs, gal kokių reikalų taip turėjo, ai gal „neturėjau laiko“ (M I1). Mergaitės darbštesnės. <....> Berniukai daugiau mąstantys (MF A54). Iš prigimties berniukai imlesni tiksliesiems dalykams (FCh A 55). Gabesni yra vaikinai, tai jau jie mažiau darbštūs(M A57). Mergaitės darbštesnės. Berniukai (kai kurie) logiškesnio mąstymo(M A 58). Neugdomi gabumai yra beverčiai (Ch A22). Tai nepriklauso nuo lyties!!! (Ch A20). Merginoms geriau sekasi vartotojiški dalykai, vaikinams programavimo dalis (IT A52). Iš prigimties berniukai yra imlesni tiksliesiems dalykams. Bėda tik ta, kad berniukams trūksta darbštumo (FCh A55). Berniukai daugiau gabesni, gabumai, manau, yra paveldimi (M A24). Gabesni berniukai (nors yra labai gabių mergaičių), bet berniukai nemėgsta kruopštaus darbo, todėl gabumai vėliau būna iššvaistomi. Gabumų skirtumus lemia psichofiziniai veiksniai, o motyvacija leidžia gabumus vystyti <...> Tai lemia amžiaus tarpsnių psichofizinės priežastys – mergaitės anksčiau brėsta, jų požiūris į mokslą teigiamas, o motyvacija didesnė. (F A46). Berniukai aštresnio mąstymo (M A50). Berniukai gabesni. Jie pasižymi fizine jėga, geresne sveikata, valia (F A41). Viskas priklauso nuo paties mokinio noro mokytis. Gabumai mokytis vienodi! Tik mergaitės kruopštesnės, atsakingesnės (F A36). Berniukai gabesni. Mergaičių mąstymas labiau ribotas. Berniukai nuo mažens labiau domisi technologijomis. Gal kiek lemia ir genai (M A25). Berniukams geriau sekasi stereometrija (M A15); Berniukai gabesni. <...> Gabumų skirtumai išryškėja uždavinių temose. Berniukai geriau sprendžia geometrijos, tikimybių uždavinius, mergaitės – algebrą, kur reikia formulių. Mergaitėms sunkiau mąstyti abstrakčiai (M A 16). Taip, gabesni berniukai<...> Čia prigimtiniai gabumai, mąstymo kryptingumas (intuityvus, abstraktus, erdvinis) (M A42). Mano laikais, kai aš mokiausi, dar buvo toks aktualus dalykas, kaip mergaitės, berniukai, ir informatikos mokymas. Aš galiu pasakyti, kad dabar tikrai šito nėra. Tada sakydavo berniukai gabesni tiksliesiems mokslams, mergaitės humanitariniams. Apie save galiu iš karto pasakyt, kad aš visiškai negabi kalboms, visiškai. Mergaitės yra stropios, o berniukai, net ir gabūs yra tinginiai (MIT A10). Merginoms geriau sekasi vartotojiški dalykai, vaikinams programavimo dalis (IT A52). Gabesni yra berniukai, gal kad jie reiklesni, mažiau emocingi, nebijo rizikuoti (Ch A48). Gal truputėlį ir skiriasi, bet mergaitės yra stropesnės <..> Genai. Šeimos požiūris į mokymą (M A49). Jeigu sąžiningai dirba – nesiskiria. <..> Gal berniukų logiškesnis mąstymas ir leidžia turėt pranašumą, bet paprastai yra jų nenoras sistemingai dirbti ir rezultatai būna prastesni (F I 12). Manyčiau, kad gabumai beveik nesiskiria, tik kad berniukai lengviau sumąsto kažką originalaus. <..>Kai duodi probleminį uždavinį, tai mergaitės sprendžia tokiu būdu, kokį aš jau buvau aiškinusi, o berniukai kažką parodo naujo. Netikėtas sprendimas dažniausia būna iš berniukų pusės (M I11). Bernai geriau kontrolinius geometrijos parašo, o mergaitės lygtis geriau (MIT A10)

Priedas 33. ***Tęsinys***

		8.1. Apskritai, kokiomis asmeninėmis savybėmis ir gabumais pasižyminčioms(-tiems) moksleivėms(-iams) geriausiai sekasi mokytis Jūsų mokomą dalyką?
		Nu kurie matematiką. Tai jeigu matematiką gerai moka, tai ir fiziką. Fiziką, chemiją. Gi čia visi mokslai susiję, niekad nebūna taip, kad fiziką, daleiskim, matematiką moka gerai, o fizikos ne. Nes nu, fizika – ką, kol parašei formulę, o toliau – matematika. Tai tie, kurie turi sugebėjimų matematikai, tie ir fizikai (F I14) Logika, intuityvumas... kokios dar savybės, kokie gebėjimai geram fizikui dar reikalingi? Vaizduotė. Vaizduotė, sakyčiau, ne tik menininkams reikalinga. Tai ir čia... jeigu suvokia gerai geometriją, jei įsivaizduoja. Nes reikia įsivaizduoti reiškinį. O darbštumas visiems dalykams reikalingas. Aš vadinu net ne darbštumu, o atsakomybe, taip įvardinčiau. Ir kai mokinius mokau, tai aš sakau, kad neprivalu sėdėti ilgai prie tų pamokų, bet girdėti pamokoj ir namuose atsiversti ir pagalvoti kažkiek, ką mes ten girdėjom, ką aš suvokiu, tai yra privalu. Iš bendros Jūsų patirties, kas labiau ta atsakomybe pasižymi, berniukai, ar mergaitės? Šiek tiek mergaitės labiau. Galbūt jos ir tų rezultatų pasiekia kitą kartą geresnių negu berniukai, nors tas jų loginis mąstymas taip vos vos mažesnis, bet jos ta savo atsakomybe pasiekia (F I6). Nu reikalingas pastovumas, kad nebūtų spragų, domėjimasis, aišku, ir faktiškai reikalinga matematinė atmintis. Nes yra tokių vaikų, kur per pamoką labai greit išmoksta, bet po savaitės paklausk, netgi yra tokių, sekančią dieną paklausk, klausi kaip naujo dalyko. Yra tokių. Turiu vieną mokinę. Gavo devynis. Auklėtoja, galima, perrašysiu? Sakau, prašau. Praėjo trys dienos, atėjo – gavo kuolą. Neparašė nė to paties, ką parašius. Vis tik šiokią tokią turi turėt savybę. (M I13) Reikia suprast viską gyvenimiškai. Jeigu tu nesupranti... O tam, kuriam duota, tai jis savaime supranta. (M I2). Na čia pirmiausia turi būti įgimti gabumai aišku, nes vis tiek tas proto aštrumas, taiklumas, greitumas reikalingas, ir darbštus turi būt labai. Darbštumas turi būti, nes neužtenka vien žinių, gabumų. Yra daug, ir dabar turiu, kai jis praktiškai labai gabus, bet jis nepasiekia aukščiausio rezultato, jeigu nėra darbo<> Mergaitės. Čia jau griežtai mergaitės yra. Dažniausiai taip ir būna, kad berniukai turi tą įgimtą galimybę, vėlgi žinau atvejį ne vieną, bet nepasiekia to aukščiausio rezultato. O mergaitės savo darbštumu pasiekia. (M I5). Turi būt darbštus vaikas, stropus, turintis loginį mąstymą vaikas žinoma, žingeidus turėtų būti. Čia pagrindinės savybės. O šiaip tai visos kitos... Na nuoširdus vaikas... Jis bent dirbt kažką norėtų, bent būtų motyvacija pas jį. Tai svarbiausia. O dabar daugumai motyvacijos nėra (Ch I3). Turi labai gerą loginį mąstymą turėt išugdytą, gal ir neišugdytą, bet tiesiog tiesiog turėt logikos visur. Va tas berniukas, kuris labai gerai jau sprendžia ir mąsto, tai jis ir atrodo toks kaip robotas toksai, su akinukais toks –Šurikas ☺, jeigu galima taip pasakyti, ir toks... nei jisai perdaug bendrauja su kitais vaikais, ar kokie vaidinimai, tai kiti, pvz., aktyvūs visuomeninėj veikloj. Jis – ne. Jeigu jį pastato kažkur kažką daryt, jis padarys, bet šiaip daugiau toks moksliukas. Bet jeigu jau tiksliukas, tai jis ir chemija domisi, ir fizika, ir matematika, bet jis toj visuomeninėj veikloj prastai pasireiškia. Jeigu ta mergaitė, kur sakiau, tai ji visur eina, visur jos pilna, tai ji vienetinis toks variantas, ją gali iškart išskirti, tai ...Tai geras matematikas ir „moksliukas“ – tas pats? Taip. Taip. Bet kad jis labai daug ten spręstų ar dirbtų... pas jį labai viskas taip sudėliota ir jisai taip.... Jis visuomeninėj veikloj nesireiškia... Gal jis labai tos chemijos daug sprendžia, gal fizikos, gal jam matematika ir nelabai įdomu. Tų olimpiadinių... jis sprendžia, jeigu reikia, bet jeigu nesupranta, tai jis jų labiau ir nejudina (M I1) Kurios tvirtai turi užsibrėžtą tikslą (MF A54). Sugebantys nuosekliai dirbti (Ch A22). Geriau fiziką išmano dešiniarankiai! (F A46) Šie moksleiviai turi turėti gerą loginį mąstymą, kantrybę, užsispyrimą, gebėjimą įsivaizduoti, kas nematoma (FCh A55). Fizikai iš prigimties gabesni berniukai, nors mokosi ir silpniau. Jų mąstymas logiškesnis (F A30). Berniukų aštresnis gilesnis mąstymas. Mergaitės rečiau būna tokio mąstymo. Greičiausiai lemia genai, gamta (M A2). Turi būti sistemingas darbas, nes jei praleisi kokias temas, nepamatysi bendro pasaulio vaizdo (F I 12). Darbas, darbas, darbas. Žinai, kaip sako 5 procentai gabumų ir 95 darbo. Vat bernai mano auklėtiniai... vienas gal 6 uždavinynus išsprendė, o kitiems reikia atidirbt. Reikalinga valia, užsispyrimas. Ir turiu tokių mokinių <...> Net pats gabiausias tinginys nieko nemokės. Žinau tikrai, kad gabus vaikinas, bet jis eina ir su chebra stumia, likęs antriems metams, geria ir rūko aikštėj. Tai kas iš jo gabumų? (MIT A10).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Lyginant vidutiniškai, ar skiriasi Jūsų dalyko besimokančių mergaičių ir berniukų pažymiai? Jei taip, kurie iš jų mokosi geriau? Kaip manote, kodėl?
Žinios, vertinimas		Paprastai, kaip visada mergaitės – stropesnės, tai bent jau pradžioj atrodo, kad jos yra gabesnės ir daugiau moka ir visa kita. Bet vyrų galvos, jeigu jie paklauso, dirba vėl kitaip. Nu aišku, negali sakyt, kad berniukai geriau mąsto, mergaitės – prasčiau. Ne. Bet, rezultatai tai daugiausia merginų būna geresni. Tie vyrai, nebent jau kurie jau tikrai motyvuotai dirba, žino, ko jiem reikės, stengiasi ir mokosi.(M I13) Nu, ko gero, kažkiek gal skiriasi, nes kaip sakiau, mergaitės stropesnės, jos, jau jau jau ir atsiskaito daugiau ir pažymiai vis tik geresni.(M1 I13) Pačių geruųjų, tai sunku pasakyt, ar berniukų ar mergaičių geresni. Jeigu gerai mokosi, tai ir mergaitės 10, ir berniuko 10, arba ten devintukai. O jeigu žemyn, tai blogai besimokančių, vis tik berniukų daugiau. O mergaitės... jos vis tiek dar savo stropumu... juk mes mokytojai ir už norą dirbt rašom, pažymį truputį keliam. Ir už pažangą, ir už atsinešimą, už viską, už namų darbų darymą. Viskas susideda ir tai mergaitei kaip ir geresnis pažymys išeina. (M I2) Nepasakyčiau, kad išskirt galima. Jeigu vaikas su motyvacija, tai vienodai. Mergaitės daugiau kala ir dirba, ir pažymius geriau užsitarnauja, o berniukai daugiau išmąsto. Ir pažymiai nesiskiria labai, nepasakysi, kad mergaitė ar berniukas turi geresnį pažymį, nėra taip. Dabar apskritai dėl pažymio niekas nekovoja. Žemesnėse klasėse rašai 4, sako "valio", kad 4 – taip anksčiau nebūdavo, 11 klasėj pažymys neturi jokios reikšmės, nes dar nebaigimas, o vat jau 12-okai kovoja tik dėl pažymio, o žinių jiems nereikia. Jie reikalauja šitaip „Rašykit man gerą pažymį, aš egzamino nelaikau". 12 –oj pažymys pasidaro viskas, nenorint žinių visiškai. Bet čia tarp tų, kurie nelaiko egzamino. Kurie laiko egzaminą, jie, aišku, nori geresnio pažymio, bet jiems pažymys nėra rodiklis, jie nori ir žinių. Ir lyčių skirtumo čia jokio...(Ch I3). Vienodai mokosi .Tai kai dabar visi tingi, tai ne.(F I14) Nu gal iš tiesų tai mergaičių geresni pažymiai, jeigu jau taip mokosi mergaitės. Jos stropios labai. Aš sakau, kad jeigu ir fiziką pasirenka, tai jos labai jau stengiasi tą gerą pažymį gaut, jei nepasiseka, bando dar kartą, kad geresnį gauti. O paskui, pasižiūrėkit, kas į Universitetą, į prestižiškiausias specialybes įstoja – mergaitės. Todėl, kad jos turi geresnius pažymius. Ir man atrodo, kad tai yra labai blogai. Vienu metu, čia aišku gal ir žmogaus teisių pažeidimas, bet vienu metu Vilniaus universitetas priėmė 50 procentų mergaitėms vietų davė, 50 –berniukams. Man patiko šitas, nors... Tai gal ir į fiziką, ar į chemiją, kur mažai mergaičių stoja, gal taip pat gerai kvotos būtų? Mergaitės ten nestoja, nes jos ten nenori tenai stoti tiesiog. Man atrodo, kad su tiksliaisiais mokslais čia gal... Dabar jie turi visas galimybes tenai stot. Bet į ekonomiką, teisę visi nori. Nežinau, kas čia yra kažkaip, gal yra stimulas kažkoks. Bet jei tiksliuosius jie norėtų, tai gali... konkursų gi ten nėra. Bet vis dėl to, jie ten neina. Gal todėl, kad žino, jog nieko ten negalės pasiekti dauguma (F I7) Čia irgi labai sunku pasakyti. Yra ir tokios, kurios turi aukštesnius pažymius. Bet kaip yra – už tą kruopštumą tai vienas toksai įvertinimas, bet už suvokimą, už pritaikymą jau ... Kitą kartą berniukas gal ir nepadaro to visko iki galo, bet jis suvokia, atsako ir pritaiko, realizuoja. Čia jau kitas įvertinimas (Ch8) Pažymiai gal ir nesiskiria, tačiau skiriasi žinių kokybė (berniukai daugiau įsimena, mergaitės telkiasi žinynus (M A42). Berniukų geresni (F A41). Priklauso nuo kolektyvo nuostatos. Šiemetinėj laidoj yra vyrukų, kuriems pažymiai labai svarbūs. (M A16). Yra vienodai ir tų ir tų, va tuoj 12- okus pasižiūrėsiu: 9 -10 yra bernų, bet yra ir mergaičių. Tik tiek kad tų mergaičių mažai, nelabai ir suskaičiuosiu. Sunku pasakyt... (MIT A10).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Apskritai, kaip manote, ar Jūsų dalyko žinios ir pažymiai dalyko besimokančioms mergaitėms ir besimokantiems berniukams yra vienodai svarbūs?
		O tas berniukas.... matai, kad jis labai apsileidęs, jis nieko nenori, nieko jam nereikia.... Va taip pasakyčiau Berniukas greičiau nusispjauna. O jam tas pats – moka ar nemoka. O mergaitė tai nors pažymį nori atnešt truputėlį geresnį. Sutikčiau su tuo... Jos dėl pažymių gal labiau pasistengia. Sakysim, jeigu berniukas gauna žemesnį pažymį, tai jam vienodai prieš klasę. O mergaitė gavusi nepatenkinamą pažymį, tai ji gal truputį daugiau susigėsta, gal nepatogu jai prieš draugus, gal prieš viską. Nes būna parašei blogesnį pažymį, jau matai, kad žmogui nepatogu, jau jis nutilo, nulenkė galvą ir taip toliau. O berniukas dėl blogesnio pažymio gali ir patriukšmaut, gali ir nesutikt, ir darytis toks įžūlus, ir taip toliau. (M I2). Nu taip tai visaip. Priklauso ir nuo tėvų vienus tėvai labai spaudžia dėl tų pažymių, bet šiaip tai turbūt mergaitėms labiau rūpi, negu berniukams. Berniukai jie jau paskui susigriebia. Jeigu, gabumų kaip sakoma turi (M I4) Mergaitėm. Gal kaip tik vat pasiekti tokį pasitenkinimą, tai berniukui labai svarbu- „Aš padariau pirmas.“, o pažymiai mergaitėm(M I5). Čia kiek nedrąsu sakyti, bet mergaitėm gal labiau svarbūs pažymiai, šiek tiek, o po to žinios. O berniukai į pažymius gal šiek tiek mažiau dėmesio kreipia. Tas tiesa. Šiaip jau... Bet tie, kurie turi kažkokią atsakomybę, tai ir tie, ir tie nori suprasti (F I6). Turbūt, turbūt. Kai kuriom. Berniukams... nu gi jie iš tiesų nėra kaip sako tie zubrylos, jiems gi kartais net gėda pasirodyti, kad aš čia zubrinu, čia perdaug mokausi. O mergaitės, taigi jos visada daugmaž jau visada yra tokios kruopštesnės ir padaro daugiau, ir kitą kartą rezultatai gaunasi geresni. (Ch I8) Nu jiems kas: „Gerai turėt va tokį pažymį. Turėčiau, jei pasistengčiau, bet neturiu laiko, gal kitais metais susigriebsiu... Kartais gal galvoja, kad tėvai kokį korepetitorių pasamdys“. Na, jis gal ir pastatys į vietą. Kartais jeigu iš tikrųjų gabų vaiką pasiima koks korepetitorius, tai jis nors ir nesimokė nesimokė, bet viens du ir su juo padirbai ir tvarka. Jei negabų, tai niekas jam nepadės, nei korepetitorius. Jeigu jis nesimoko, tai galima sakyt, kad jau žlugęs, gal minimaliam balui išlaikys kaip tai egzaminui. Berniukai į pažymius atsainiau žiūri, iš tikrųjų taip. Nors paskui jau studijuojant, jie lenkia tas stropuoles mergaites, jei juos kažkas sudomina, jei uždega koks dėstytojas ar kas, tai lenkia, o jei kaip nesimokė, taip nesimoko, tai ir renka skolas (M I4) Ir vieniems, ir kitiems svarbu (M A 58). Neskirstant į lytis dalykas yra labai svarbus tiems, kurie savo ateitį sieja su šiuo mokslu(Ch A22). Taip, tik ne visada vaikinai parodo, bet jiems l. svarbu geras pažymys (M AS 49). Pažymių nori visi. Net ir pats didžiausias tinginys. Va vienas toks jau visiškas tinginys, jis verkia pažymius matydamas. Ar aš įdedu darbo, ar ne, bet pažymio noriu, nors to 4-5. <..> Bet turėjau klasę, kur buvo neprestižas mokytis bernams. Ten jau reikalas buvo juodas. O mergaitės beveik visos buvo 10-kininkės(MIT A10). Priklauso nuo to, kur ruošiasi studijuoti. Jeigu ruošiasi studijuoti, kur reikia fizikos, tai daugiau dėmesio skiria, jei ne, tai tik tiek, kad baigtų teigiamu pažymiu (F I12).
		Ar galėtumėte palyginti, kaip per Jūsų mokomo dalyko pamokas elgiasi mergaitės ir berniukai?
Elgsena	Bijo	Tai kaip, aš griežtas mokytojas, ir pas mane žinai. Manęs prisibijo, iš kartos į kartą persiduoda ir viskas, ir taip, kad čia man atpuola drausmės klausimas. Ihm. O ar yra skirtumas, kaip berniukai, mergaitės elgiasi per pamokas, ne vien tik drausmės prasme, be visom kitom. Nu kaip, žinot, dabar tos mergaitės aktyvios pasidarė (F I14) Mergaitės labiau bijo kontrolinių (M A16).
	Nerimauja	Jos iš tikrųjų labiau stresuoja. Iš tikrųjų taip. Nes aš ir savo asmeninius berniukus išleidus turiu, jau baigia. Ne aš pati juos mokiau, jie kitoj mokykloj mokės. Tai neatrodo, kad jie stresuotų. Kiek egzaminų laikė, tai ramiai sau nueidavo – nu, kas čia tokio baisaus. Baisu čia? Išlaikysiu aš tuos egzaminus (M I1) Gal labiau pergyvena, nerimauja 9-12 kl.mokinės (M A 58). Nerimauja labiau gerai besimokančios mergaitės (MIT A9). Mergaitės gal daugiau nerimauja, jaudinasi, berniukai nori pirmauti (M A10)
	Stengiasi pasirodyti	Aš apie save kalbėsiu... na mergaičių, kad reiktų drausmint vyresnėse klasėse, jau neturim. Jeigu ji nemoka, tai tyli, stengiasi sužinot. Jeigu moka, tai irgi. Dabar jau niekas rankų nebekelia, atvirai pasakius. Na o berniukus, kai kuriuos reikia.... Jie ateina iš lauko, dar nori ir pasikalbėt, ir kažką pasakyt t ir iš vis, gal jie išeit nori, gal jau jiems reikia apsitart. Ir iš vis jau atrodo nieko nieko, bet kartais reikia žodelį užmest – „Na jau dirbam, dirbam. Jau po skambučio esi“. Tenka pasakyt kartais. Atsiranda tokių išdidžių, ne tai kad išdykusių, bet save jau... nu jis jau geras šokėjas, literatas geras. Na ir jis pasijunta kartais aukščiau gal už kitus ir gali sau leist. Gal tėvai dirba mokykloje? Gal buvai pas tėvus ir jis kartu buvo? Čia gi mes visi broliai, kaip sako. Lietuva iš vis brolių... Taip atsiranda vis. Ir pasirodyt, ir pašnekėt, ir drąsesni jie. Ir prieš mergaites pasirodyt nori. Žiūrint kokia klasė (M I2). Nu kaip čia pasakius. Klasę turiu tokią pakankamai problemišką, kur berniukų daugiau dar beveik yra, tai taip – berniukai daugiau paauglystėj tokių problemų turi. Bet dar žiūrint, kokia klasė. Būna klasė, kur kaip sakoma susikomplektavę tokie jau į mokslą linkę vaikai, o yra ir turintys, kaip sakoma, problemų mokymosi. Tai jiems nesiseka, tai jie tada vis tiek nori save sureikšmint kaip tai, kad visi pamatytų, nu, nori jis, kad dėmesį atkreiptų. Bet tik tiek, kad matematika tokia pamoka yra, kad disciplinuota yra. Tai čia dar ne tokios bėdos... Tik tiek, kad tie rezultatai, kaip sakoma, nelabai guodžiantys (M I4). Mergaitės gal viena kita iššaukiančiai elgiasi, o taip berniukai (MIT A10).

Priedas 33. ***Tęsinys***

	Aktyviai dalyvauja pamokoje	O kas aktyvesni pamokoje? Berniukai. Berniukai. Mergaitės bijo pasirodyt kvailesnėms, jos taip sako. O berniukas nebijo. Jis, kad ir nesąmonę sako... Bet čia matyt nuo vaiko priklauso. Jei jis nori reikštis, tai ir daro taip, nesvarbu ką pasakys. Bet dauguma žino, bet tyli. Mergaitės tokios kuklesnės, gal abejoja savo gebėjimais... Nežinau... Nors tie kurie pasirenka, tai jau vaikai yra drąsūs, mintis moka reikšti. Nesvarbu, gerai ar ne, bet reiškiasi (Ch I3). Jeigu pagal mergaites ir berniukus, tai aš nežinau. Vat aktyvesni gal, jeigu jau įdomu, tai berniukai būna dažniau – klausimų jiems daugiau kyla. Mergaitės stropiai dirba ir klauso kas vyksta. Va toks skirtumas iš tikrųjų yra, jeigu taip žiūrėti. Bet labai didelio skirtumo tai nėra tokio. Jeigu jau dirba klasė, tai dirba visi (M I5) . Normaliai visi... Būna kartais, kad šurmuliuoja. Bet jie šurmuliuoja kaip. Pas mus tankiai būna tokia darbinė atmosfera. Jei aš prie lentos aiškinu, visi klauso tikrai normaliai, ir netrukdo, ir viskas gerai. Bet kai jau duodi darbą, ar grupėmis, ar ką, tai jie tada jau dirba intensyviai ir pasikalbėdami, ir šurmulys būna, ir kviečiasi mokytoją – ateikit čia prie mūsų, pažiūrėkit, kas čia mums nesigauna. Arba net jei grupėj dirba, ir individualiai, kažkas neaišku, padėkit. Tas triukšmas grynai darbinis gaunasi. Tokio, kad nei iš šio nei iš to rėktų, ar kalbėtųsi kokiom kitom temom, taip jau nebūna. Paprastai tai būna .. nu gal kartais. Jei vaikai kalbasi pamokoj, tai sakau pati kalta. Todėl, kad kartais ateini, pasakai ką nors ir užvedi juos ir paskui išsivysto diskusija, apie ką nors, pvz., iš mokyklos. Tada, kai jau užsiveda, sunku nutildyti. Tai čia grynai jau mokytojas pats kaltas. O šiaip kad jie patys ten – neįdomu, neklausysiu... Ne, jie jau ateina ypač į A lygį, tai jau normaliai sėdi, stengiasi, žino, kad reikia (M I1) Mergaitės būna aktyvios, turi daug klausimų (IT A53). Aktyvumą ko gero daugiau rodo mergaitės, daugiau domisi, užduoda klausimus (F I12).
	KITA	Nu vienuoliktokai šįmet labai silpni. Tai visko būna. Vaikinai tenais ten kaip bobutės plepasi, panos mokosi. (M I13) Nu dvyliktokai pas mane.. Tai taip jau buvo, kad ta viena mergaitė geriausiai ir mokėsi, tai jinai ir vadovavo ten trupučiuką. Vadovavo... Bet ten klasė buvo bloga. Nebuvo lyderių berniukų. Jinai buvo lyderė. Bet jinai nelaiko egzamino fizikos. Jinai nenori ten eit stot. Jinai bendrai gal į Daniją išvažiuoja mokytis. O šiaip tai mergaitės... nu kaip viena, dvi mergaitės, tai jos kažkaip vis tiek jau, jei yra berniukų, kurie mokosi gerai, tai jos jau nėra lyderės. Jei sujungti kažką, išspręsti kažką tokio jau sudėtingesnio jiems sekasi geriau. Kažkaip jau vyrų yra mąstymas toks. Galų gale ir aš kaip fizikė paprašau vyro, pas mane vyras irgi fizikas. Tas jų mąstymas vyrų kitoks, prie fizikos, matematikos...(F I7) Nematau aš čia esminio skirtumo, nematau. Nepasakyčiau... yra ir mergaičių tokių... Dar berniukai išdykę, tai jie man lengviau suvokiami ir valdomi, jei apie tokius paauglius jau kalbėti. O jeigu jau kokia pasiutus mergaitė, tai tada su ja jau sunkiau rasti bendrą kalbą, po teisybei. Jeigu jau kokia užsispyrus mergaitė. O tarp vyresniųjų šito klausimo jau nėra. Jeigu esi pats pasiruošęs, turi jiems ką pasakyti, tai čia tos problemos ir nėra (F I6). Drausmės atžvilgiu? Aš manau, kad berniukai yra drausmingesni. Dabar žemesnėse klasėse 9 –10- ose berniuką lengviau sutramdyt negu mergaitę. Ir apskritai žemesnėse klasėse drausmės problema dabar yra baisi. Nes ateina iš pagrindinės mokyklos, kur jiems buvo leista šiek tiek laisviau. Jie egzaminų nelaiko nei nieko... O pas mus tada per pamoką tai kalbasi, tai daiktus renkasi, tai dar kažką. Tai berniuką lengviau nuramint negu mergaitę, nes mergaitėm rūpi tai auskarus viena kitos pačiupinėt, tai dažus pažiūrėt, kaip nagus nusidažyt, kokią gumutę ar panašiai... Berniukai to neturi, davei pastabą ir viskas, išsitraukė – dirba. O vyresnėse klasėse nei mergaitėm, nei berniukam pastabų duot nereikia. Jie pasirinkę kryptingai, jei jau jis pasirinko, tai ir sėdi normaliai. Nu aš nežinau, man sunku pasakyt. Nėra taip... (Ch I3) Merginos daugiau susikaupę, savarankiškai atlieka užduotis, randa įdomesnių problemos sprendimo variantų. Vaikinai daugiau išsiblaškę, bijo pasirodyti negabūs (F A36) Aš jau dabar eilę metų dirbu tik vyresnėse klasėse. O šiaip dėl disciplinos ar kaip tai man, pvz., problemų nėra, tai aš ir nežinau (Ch I8). Be abejo, geriau dirbt vyresnėse klasėse, nes vaikai labiau motyvuoti, ramūs vaikai, tai ne 5-okai, ne 8-okai, ir net ne 10-okai (M I2). Vienodai. Jei mokytojas valdo klasę, geba su vaikais bendraut, tai darbas vyksta sklandžiai (Ch A22). Mergaitės labiau nori dėmesio ((IT A52).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Kaip Jums atrodo, ar Jūsų dalyko programa yra vienodai pritaikyta ir mergaitėms, ir berniukams? Jei ne, kokie jos trūkumai ir kas turėtų būti keičiama, kad ji būtų vienodai tinkama abiejų lyčių moksleivėms(-iams)?
Mokymo (-si) turinys ir metodai		Programos, kaip aš sakysiu, išpūstos, sunkios, tema keičia viena kitą, vaikai nesuspėja išmokt, vienos dar neįtvirtino, jau kita ateina, trečios neįtvirtino ir vėl. Jis nesuspėja ir net nebejaučia to pulso, sakysim, kaip sportininkas kamuolio nejaučia. Jei kuo nori užsiimi, turi jaust, ar ne. Pasižiūri ir jau žinau iš kurios srities. O jie dar nejaučia, nesusigaudo. Ir teorijos neskaito, nemoka savo minčių reikšt, nemoka, sakysim, matematinės kalbos. O aiškini jiems tai vis tiek matematine kalba ir jis tada nieko nesupranta. Sąlygą paima skaityt geometrijos ir pusė klasės, o ten kirstinė, liestinė, kampas kažkoks, erdvinė figūra ir jie nesusigaudo ir visiškai negali padaryt. Nors vaizduotę gal ir turi. Sąvokų trūkumas (M I2). /išsigąsta/ Vienodai. Vienodai. Nėra jokio skirtumo. Nei vadovėliai, nei programos, nei mokymo priemonės niekuo nesiskiria (M I2). Aš apie tai net nesusimąstau, ar programos pritaikytos abiems lytims. Kadangi tos programos taip perkrautos (M I1). Lygios teisės ir pareigos visiems (M A44). Programa skirta visiems mokiniams. <..>Bet mokymo turinys per sunkus, per platus (M A 58). Kadangi egzistuoja lygios galimybės visiems ir visur, todėl ir matematikos programa neturi išimčių (M A42). Greičiau vienodai nepritaikyta neatitinka skiriamo pamokų skaičiaus (M A43). Programa gera, tik vaikai ateina su žemesniais gebėjimais, galimybėmis (M A49). Be abejo, visiems vienodai ,...> Manau, kad ir kiti neturėtų skirstyti užduočių pagal lytį (IGMK A51). Nevienodai. Šios programos trūkumas, kad ji yra per sudėtinga mergaitėms įsisavinti: daug teorinių žinių, sudėtingi uždaviniai ir t.t. Turėtų dalyko programa būti paprastesnė, susieta su gyvenimiška patirtimi (ChIT A 40). Fizika ir tikslieji mokslai yra podukros vietoj. Per daug sureikšminti humanitariniai, socialiniai mokslai ir meninis ugdymas. Aš tvirtai įsitikinęs, kad be fizikos, chemijos, informatikos, kažkokių atradimų nebus padaryta nei buitį, nei sakykim medicinai. Tiek pamokų kiek skirta dabar per mažai. Nesubalansuota ugdymo programa. Nežinau, kur mes taip nueisim? (F I 12). Dalyko programa yra per sunki, nesusisteminta, bet kai mokytojas turi didelę patirtį, susistemina (M I11). Trečiokams – ketvirtokams (gimnazistams) programa gera. Programos 9- 10 labai blogos, labai perkištos (MIT A50).
		Kaip Jūs vertintumėte savo dalyko vyresnėms klasėms skirtus vadovėlius ir turimas mokymo priemones? Ar jie/jos vienodai patrauklios mergaitėms ir berniukams? Jei ne, tai ko jiems/joms trūksta ir kas turėtų būti keičiama?
		Va trumpai pasakysiu apie multimediją.... Užtektų ir kreidos, bet su multimedia geriau. Duodi sąlygas, pakoreguoji iš karto sprendimą, parodai, viskas yra. Kartais va tokių pamokų reikia, bet reikia ir paprastų, skaičiavimo (M I2). Na, sakote, darbas su vadovėliu nepatrauklus. O kokie metodai vyresnėse klasėse labiau tinka? Nu, mes naudojame ir tas... Ir kompiuterį naudojam, ir multimediją. Pvz., aš turiu visas programas, kurias...Nu mažoka gal chemijai jų yra. Ten fizikos, sakykim, tai labai daug yra įvairių ir taip toliau. Nu mes chemijoj turim, irgi naudojam, ir rodom, ir žiūrim. Bet jie ką – nu pažiūri, užsirašom, pasinagrinėjam, nu bet kažkaip vis tiek vat...(Ch I8) Aš taip galvojau... pvz., astronomijos kursas 10 klasėj. Aš juos ten vedžiau į planetariumą, kad parodyt, nes vis tiek, ką jau čia klasėj gali- parodyt su pirštu kažkokius plakatus ar ką? Ir po to tas pats kursas, kai jie tikrai susidomėję, nes gali kažką papasakot. Pvz., pasakoji ten elektromagnetizmą, kaip ten indukuojasi srovė ir t.t. Jie nesuvokia, o kas nesuvokiama, jie atmeta. Nu tai kaip tie elektronai gali tekėti? Ir jiems tai, kas nesuvokiama, jie taip – ai, ai... Arba yra tokių temų. Aš galvoju, pvz., 10 klasėj, ten toks lempinis generatorius kaip susidaro, elektromagnetiniai virpesiai. Tai jie to nesuvokia, jiems tai nesuprantama ir jie to nesimoko tokių dalyko. O po to aš galvoju – kam jiems to reikia? Ten energetiniai virsmai, kaip kondensatoriaus energija virsta ten ritės induktyvumo energija. Kartais galvoju, kad kartais gal reikėtų tokių apčiuopiamesnių dalykų, kažkokių tų praktinių darbų. Nu aš čia turiu tų senų visokių... aš paruošiu tuos laboratorinius darbus... Bet vėl... visur čia nėra nei fazės, čia nei rozetės. Atsineša jie ten tuos elementus, sujungia grandinę, ten duodu jiems pažaisti (F I6) Vadovėliai vyresnėms klasėms labai prasti. Medžiagą tenka rinkti iš kelių šaltinių(Ch A22). Čia ne darželis (M A44). Prastokai, bet jau beveik „susitvarkiau“ metodiškai reikiamą medžiagą. Mokymo priemonės arba negaminamos, arba nekokybiškos ir brangios (M A43). Labiau prieinamos berniukams ir patrauklios (M A 50). Chemijos vadovėliai daugiau orientuoti į teorines žinias, mažai praktinių žinių, nurodymų, kur tas žinias galės pritaikyti, panaudoti (ChIT A 40). Dabartinės priemonės yra pasenę. Po truputėlį bandom atnaujinti, bet supirkti visas naujas priemones tikrai reikės daug laiko. Iš kitos pusės, netgi naudojant senas priemones, galima pasiekt puikių rezultatų. Ir aš tai mačiau Vokietijos mokyklose, kur priemonės dar senesnės negu mūsų. Svarbu, kad jos būtų veikiančios. (F I12). Na negaliu aš persikūnyti į mergaitę. Čia priklauso nuo žmogaus mąstymo tipo – jeigu jis mąsto vaizdiniais, tai jam reikia papildomų iliustracijų , o kitam tai būtų nereikalinga medžiaga. Praktiškai turėtų šiek tiek skirtis (F I12).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		13. Remiantis savo patirtimi, ar galėtumėte pasakyti, kokie mokymo metodai yra tinkamiausiai baigiamosiose klasėse? Mokant Jūsų dalyko? Ar esate pastebėjus(-ęs), kad kažkurie iš tų mokymo metodų yra labiau tinkami mokant dalyko mergaites ar berniukus? Apskritai, kaip manote, ar berniukai ir mergaitės labiau mėgsta skirtingus Jūsų dalyko mokymo ir mokymosi metodus? Jei taip, kuo mergaičių ir berniukų mėgstami metodai skiriasi? Kaip manote, kodėl jie skiriasi?
	Darbas grupėje: Diskusijos	Apskritai, berniukai įsitraukia lengviau ir noras pas juos didesnis negu mergaitėm. Mergaitėm užtenka ir to, kad aiškini, sprendi ir pan. Joms to užtenka. Berniukam noris kažko daugiau. Juos lengviau įtraukti į kokį netradicinį metodą. O mergaitėms tas pats. Joms liepsi skaityt – skaitys, liepsi iškalt – iškals, liepsi parašyt - parašys. Berniukams, pvz., grupėj dirbti... Jie kažkaip laisviau elgias, jie kažkaip motyvuoti, o mergaitėm tai.. Tam dalyke, kurį pasirinko, kai reikia pareikšt savo mintis, jie labiau motyvuoti, negu mergaitės <>O grupiniam darbe mergaitės darbštesnės, bet berniukai greitesni ir logiškesnį sprendimą priima. Jos jei gaunas, padarys sprendimą, nesigauna – ne. O šitie nesvarbu teisingą ar ne, bet padarys sprendimą. Čia jau lytis – taip... (Ch I3) ...darbas grupėmis labai populiarus įvairiai organizuojamas, ir stipresniems patiem duodi, su silpnesniais dirbi prie lentos, ir skirstai taip, kad tuos silpnesnius sodini šalia stipresnių, kad tie padėtų. Bet dar pasakysiu, kad darbas grupėmis... tie kurie labai gerai moka, jie labai nenori grupėmis dirbti. Jiems nepatinka. „O kodėl, -sako, -aš turiu Jūsų darbą dirbt?“ Yra man ir taip pasakęs vienas kartą. Sako, o kodėl aš turiu Jūsų darbą dirbt? Kaip, sakau, mano darbą? O, ką čia man davėt? – sako. Prie tų draugų taip sako. Reiškia, ką aš čia jam į grupę daviau. Jis jau taip įsivaizduoja, kad pats viską moka viską labai gerai ir tada jau toks bendravimas... Čia tie, kurie matematiką moka labai gerai, tie, kurie jau matematikoj asmenybės, sakykim taip, tai jie labai nenori grupėmis dirbt. Ir jei pasodini, jei silpnesni vaikai šalia sėdi, tai gaunas, kad jie vis kviečiasi mokytoją, o pats nesistengia aiškinti. Jam visai neįdomu. Jau geriau jam duok atskirai ir jis spręs. O čia taip dažniau daro berniukai, ar mergaitės? Berniukai. Mergaitės, tai jos kažkaip kultūringesnės šituo atžvilgiu. O berniukai, tai ... tarp vienuoliktokų turiu tokių pora, kurie nenori... Berniukai daugiau individualistai. Jei jis gerai moka, tai jau geriau jį atskirai įvertink, jis pats išspęs, bet kitiems aiškint jam visai neįdomu. O tarp kitko tas darbas grupėmis, jei kitą kartą kažką prirenki užduočių, tai ir duoda naudos, ypač tiems, kurie, sakau, silpnesni. Bet ir jis, beaiškindamas kitam, taip pat mokosi. Kuo tu kitam daugiau aiškini, kuo tu giliau lendi, tuo geriau tau (M I1) . Nu kaip čia pasakius. Buvo kuriozas žinau savo auklėtinių klasėj, per pirmą kartą darbą grupėse paskelbiau ir norėjau, kadangi ten silpna klasė, tik keletas tokių, kurie stipresni, kad grupei vadovautų šitie stipresni. Tai viena mergaitė, kuri atrodo pati gabiausia: „Nedirbsiu aš su jais, nedirbsiu aš su jais!!!“ Nu, kaip čia dabar dirbt? Paskui jinai atsiprašė, bet taip sukregavo staigiai, kad aš pirmą kart gyvenime... Kad jinai nedirbs, kad jos darbo rezultatais kažkas naudosis. Va tokios silpnybės išlenda (M I4). Tos grupės, ar tai dirbtinai suskirstai, ar jie patys, tai būna mišrios paprastai. Aš nepastebėjau, kad būtų skirtumai kažkokie (M I5). Mergaitės yra drąsesnės, todėl jos yra linkę diskutuoti, išreikšti savo nuomonę žodžiu (IT A53). Geriausias mokymasis – mokant kitus. Todėl darbas grupėmis yra geras veiksnys mokantis (M A42). Dirbti grupėse geriau sekasi vaikinams <..> Darbas grupėse geras iki tam tikros ribos (M A 49)
	Individualus, savarankiškas darbas:	Labai sunku dirbt. Jie tiek iš tavęs traukia, tiek klausia, bet tiek patys nenori dirbt. Iš vadovėlio nenori dirbt, tik iš pratybų, namų darbų nedaro. Skaičiuot nenori, skaičiuokliai atsirado, daugybos niekas nemoka, vadovėliai irgi taip parašyti ... Nauji vadovėliai, matot, moko vaiką mokytis ir taip toliau, viską gyvenimiškai, praktiškai. Bet kad reikia ir skaičiavimo didelių įgūdžių ir daug darbo įdėt. O kai šito neįdeda, vaikas vyresnėse klasėse nemoka, namų darbų nedaro ir dar įžūlus pakankamai (M I2). Nu daugiau savarankiško mokymosi, daugiau kad jie savarankiškai. Vis tiktai, taip sakant, o, nes vėliau, kai nueina į aukštąją mokyklą, būna problemų. Tai vat aš stengiuosi, kad, jau pasirinko A lygį, kad jie daugiau savarankiškai, kad daugiau spręstų, kad daugiau savarankiškai mokytųsi ir va, nes, kaip patirtis rodo, nueina į aukštąją mokyklą, įstoja, atrodo viskas gerai, iki pirmos sesijos. Po pirmos sesijos jų jau ten nelieka. Aš va iš eilės išleidau dvi laidas vienuoliktokų, vienais kitais metais man čia davė, nes čia buvo tokių probleminių, tai ir matau, kad vaikai nemoka mokytis, nueina į aukštąją mokyklą ir daugiau kaip pusė ir iškrenta. Viskas. Nes nesugeba savarankiškai mokytis. O šitas savarankiško mokymosi metodas, kaip manot, ar tinka labiau mergaitėms/berniukams, ar yra koks skirtumas? A koks, tas pats. Ir vieniem ir kitiem reikia savarankiškai mokytis, tai savarankiškai daugiau gilintis kažkur tai, nu daugiau kaip kaip studijas vat jiem reikėtų, nes sakau, paskui problemos, problemos aukštojoj mokykloj. O tas kas įpratęs mokytis, tam nebūna problemų. Pati žinai. Nu tai va. (F I14) Žinau, kad vienas atėjo iš pagrindinės mokyklos, iš kaimo ir jam patenkinamas pažymys, patenkinamas matematikos. Rašo kontrolinius, nepasiseka, nepatenkinamas uždavinys. Bet jis kai ima iš manęs paspręst bilietais užduotis. Pas mane medžiagos daug, - tik imkit, tik imkit. Ir tikrai ėmė jie, tiksliukai buvo. Ir šitas vaikelis imasi, sprendžia, gauna nepatenkinamą pažymį, ir vėl kabinas. Jis 90 per valstybinį surinko. Tas vaikelis savo darbu, grynai pasiekė savo darbu. Vieną mergaitę turėjau anksčiau, dar anoj mokykloj, auklėtinę savo. Irgi iš kaimo mokyklos atėjo, irgi matematika sunku, bet labai darbšti, stropi buvo. O dabar jinai Cirklišky matematikos dėstytoja. Taip, kad pagrindinis dalykas vis dėlto yra darbas. Ir ypač matematikoj (M I4). Daugiau dėmesio reikia skirt savarankiškam mokymuisi (FCh A 55). Mergaitės geriau įsisaviną mokomą medžiagą dirbant su jomis individualiai (ChIT A 40). Savarankiškas darbas, kuris dabar beveik išnykęs (M A44).

Priedas 33. ***Tęsinys***

	Rašto darbai:	Ai, tie metodai... Jaunesnių paklausinėsit apie metodus. Diferencijuojam darbą. Iš paprastų metodų – savarankiškas darbas. Diktantus vedam, klausinėjam, na ir darbas grupėmis ir sodinam juos, ir suolai kitaip, ir visa... Nu stengiasi mokytojai. Mes aišku ir instruktažus vedam, kviečiam lektorius....Bet metodai metodais, o vis tiek reikia kasdieninio kruopštaus darbo su vaikais, su klase. Ir uždavinių paskirstom geresniems, blogesniems. Bet nelieka to laiko. Pabandyk dabartinį kontrolinį pravedus ištikrint. Vaikas rašo ką nori, nesupranti, nepagauni minties, o jis prirašo tau tris lapus. Ir viską reikia perskaityt. O jei dar diferencijuosi, tai kiek uždavinių? Tikrinsi jau visą parą. O tikrint reikia. Bet nors per porą valandų ištikrint reikia, per tris. Pavargsta žmonės. (M I2). Labiau mėgsta mergaitės (FCh A 55).
	Eksperimentai, laboratoriniai, praktiniai darbai:	Pagalvoju... Nu tie praktiniai darbai. Tiesiog matosi, kad tas, kuris... va taip greit tie vaikinai susiorientuoja ir padaro tuos darbus, o merginos net nežino iš kurios pusės pradėt (F I9). Berniukai labiau linkę į eksperimentus (F I12). Tie eksperimentiniai metodai domina visus (Ch I3) Eksperimentai domina visus, tik eksperimentui geriau pasiruošia mergaitės(Ch A22). Visi bandymai, eksperimentai tai irgi papildomai yra. O su laborantų pagalba irgi... nėra dažniausia tokios pagalbos, kadangi laborantai dažniausia ne specialistai būna, arba jų visai nebūdavo, jeigu mokykla nedidelė. Nu įvairių buvo momentų. Tai tenka viską tau pačiai vienai daryt. Pagal galimybes reiškia turėtų skirti į grupes, jeigu vaikų 30, kažkada aš net 40 turėjau klasę. Tai kaip su tokiais vaikais laboratorinį arba praktikos darbą padaryt? Su tokia grupe vaikų sudėtinga yra (Ch I8). Jiems patinka. Bandymai jiems patinka, daro bandymus, užsirašo, nagrinėja. Bet vat ir vėlgi. Kai yra tų vaikų didesnės grupės, jau sudėtingiau. Bet, aišku, pasiseka – išsiaiškinam, padarom. Ir jeigu jau jisai pamatė, jau jam suvokimas yra kitas, jam jau geriau. O eksperimentai kam geriau sekasi – berniukams ar mergaitėms? Turbūt, kad šiek tiek berniukam gal... Nes vis tiek va tame tarpe būna, kad jie suvokia greičiau, ką jie turi padaryti. Nu bet vis tiek visuomet būna viskas nurodyta, ką jie turi padaryti. Bet šiaip nepasakyčiau... neišskirčiau ar berniukai, ar mergaitės. Vėlgi priklauso nuo klasės... (Ch I8). Nu metodus įvairius pas mus visi taiko. Nu, bandymus stengiuosi rodyti demonstracinius klasėj, ypatingai laboratorinius eksperimentus, kai, reiškia, jie patys atlieka. Laboratorinius darbus, kurie pagal programą yra pas mus, ir dar kartais duodu jiems eksperimentą ten, pvz., dėsnį patvirtint. Pvz., dabar Archimedo jėgą mokėmės, Archimedo dėsnį, nu ir paskui reikia eksperimentiniu būdu tą dėsnį patikrint. Nu ir žinokit, atrodo, taip paprasta ten mums – pamatuoti, paskaičiuoti. Nu ir pas mane pusė vaikų jo nepatikrino. Panardino, paskaičiavo Archimedo jėgą, bet paskui, kad paskaičiuotų, kad ta jėga lygi išstumto skysčio svoriui, to nepaskaičiavo, nors atrodo ir aiškinam ir tą svorį, ir kaip rasti. Ir nepaskaičiavo (F I7). Nu tokie praktiniai darbai jiems įdomu, jie tad čia užsiima. Būna toks, jis visai nieko nesimoko, nieko nežino, o praktiką va duodi ir jis vienas pirmųjų susiorientuoja, padaro viską. O kokia mergaitė, gerietė, ten viską iškalus, duodi kokį elementarų darbelį, jinai nesiorientuoja. Tai va toks vat... Man atrodo, daugiau tų praktinių darbų reikėtų. Bet tie darbai vėlgi – man reikia paruošti, man reikia sutvarkyt po to, man reikia prižiūrėti juos, galų gale man niekas nemoka už juos. Tai kartais ir pagalvoji – ai, paaiškinsiu va taip va, ant lentos pabraižysiu. Jeigu už tai būtų kažkoks papildomas... žinau ten laboratorinio priežiūra, ten .... Tarybiniais laikais žinau, kad būdavo net laborantas prie fizikos kabineto ir jisai ten padėdavo, paruošdavo, išdėliodavo. Pati turi... Ir būna po tų laboratorinių visa šlapia suplūkus ateini, o tau dar kita pamoka, tarkim, 9 klasei laboratorinis, 10 ta, 11 tas ir taip vat varai, varai...(F I9). Darant praktikos darbus mergaitės labai nepatikliai naudojasi prietaisais, bijo prisiliesti, kad nenutrenktų elektros srovė ir pan. Nors laboratorijos yras saugios, bet jos atsargesnės. Berniukai su elektros schemomis susiduria šiek tiek ir per technologijų pamokas <...> Mano credo, kad namų virtuvė yra fizikos ir chemijos laboratorija. Pradedant peiliu, kuris pjauna gerai dėl to, kad yra pagaląstas. (F I12)
	Atsakinėjimas prieš klasę	Gaila, kad mokinių nemokome garsiai kalbėti, mąstyti, reikšti savo mintis. <...>mokiniai nejaukiai jaučiasi atsakinėdami prieš visą klasę, nes patiria patyčias, užgauliojimus, pažeminimus, net apkalbas (MF A54).
	Aiškinimas prie lentos	Įvairiai stengiuos jiem įkalt tą visą. Bet pastebėjau, kad tas rašymas lentoj, kai vaikai nurašinėja, jiems viskas aišku. Kai pradeda dirbt patys, jau sunku. Tai daugiau pamoka išaiškinta ir konsultuojamojo pobūdžio. Kiekvienas dirba ir mane tampo už virvelių. Vienu žodžiu, kiekvienas taip. Nu tai aišku, čia iš pirmų pamokų taip negali, bet jau kaip tu įsidirbi tą metodiką, tai jau kas nori, tai tikrai moka ir išmoksta. Užtenka. Tiktai, nu tik tiek, kad jau pamokoj tada jau tiek turi būt įsitempęs, nes tas dirba tą, tas tą, tas tą.(M I13)
	Paskaita	Kadangi labai didelės programos, tai pagrindinis metodas jau 11 kl. yra pratiškai paskaita, mokytojas tampa konsultantu, o jie turi dirbti patys. Aišku labai vaikam patinka grupinis darbas. Bet nėra laiko tai daryti. Praktiškai programa labai didelės apimties. Kažkokių tokių varžybų elementų kartą per metus pabandai, vaikam labai patinka, aktyvumas yra didelis tikrai, bet tikrai labai mažai galima – kartą kitą per metus. Pagrinde, sakau, yra paskaitos su klausimais vyresniokams (M I 5).

Priedas 33. ***Tęsinys***

	Kita:	Nu tai taip. Būna mokykloj kokios dienos, ar šventės sutampa, tai kas, tai tada kokių netradicinių metodų, kokių žaidimo forma prisitaikai. Tada jau išsijudina darbas grupėse. Yra tokių visokių netradicinių pamokų. Tada kažkaip jau nenueina veltui tas laikas. Tai skatinu kaupiamąjį“ ir tą pažymį – taškus renka iš namų darbų, nu ir 20 taškų kai surenka, tada jau 10. Yra, kad kitas kelis 10 susirenka. Aš negailiu pažymių, pas mane pažymių daug. O kai daug pažymių, tada ir objektyvumas didesnis, vis tiek matosi vaiko darbas. O kitas ir patenkinamo pažymio niekaip nesusirenka. Nu tai vis tiek tada spaudi per projektinius, darbelį ar kokį modelį ten pagamint, kad kažkur vaikas jaustų, kad uždirbo, kad būtų priverstas kažkaip pasidomėt. Kadangi dabar, sakau, internete daug medžiagos yra, tai panaudokit tas informacines technologijas, susiraskit, laisvai pasirinkit įdomią temą, vat raskit, kas gyvenime su matematika susiję. Ir atranda kiti, atranda ir atneša, parenka. Na, pvz., vieni užsiėmė, tie kuriems sunkiai sekasi ir teigiamą pažymį sunku sukrapštyt. Tai, pvz., „Egiptiečių matematika“ vienas atnešė, tada čia buvau pasiūliusi „Erdvinės figūros geometrijoje ir architektūroje“, irgi ir pririnko ir padarė skaidres, viską. Paskui vis norėjau, pati rinkausi tokį darbą, man buvo įdomu – „Matematikos folkloras“. Tai bulgarų, pvz., labai daug tokio yra, yra ir kitų tautų nu vat lietuvių...Lietuviai nejuokauja su matematika ☺Lietuvių kalboj nėra labai tokių, bet vis tiek kalbėjom, kas su muzika siejasi, su tautosaka, kokie ten skaičiai „9“ ir t.t. Kokie čia šiemet dar buvo įdomesni? Ai dar viena darė stochastinį <?> tyrimą, kokie charakteriai paplitę gimnazistų tarpe. O matematikos folkloro prisikalbinau tik tiek, kad tie uždaviniai kur visų tautų padaryt skaidre, susiet su to krašto (čia kartu su geografija) kultūra ir t.t. Tai gana įdomių tokių skaidrių padarė. Vadinasi, matematikos mokytojai gali puikiai bendradarbiaut ir su kitų dalykų mokytojais? Gali, gali... Taip taip taip. Tai pabendradarbiaujam. Vat galima ... tam kad būtų laiko skirta programoj daugiau. O kai ta programa tokia, tai tam džiaugsmui tokiam kūrybiniam vis mažiau to laiko. Tai tik duodi, kad tie vaikai, kuriems nesiseka, jie tada jau sukrapšto kokį darbelį ar modelį. Ir jis jaučiasi, kad jis uždirbo, jis jau pataiso savo situaciją. Vadinasi, tokis darbus renkasi tik tie, kuriems reikia situacija taisyti? O kiti? Nu aš kadangi stengiuos vaikų neapkraut labai, tai aš visada apeliuoju į laisvą apsisprendimą, kad turėtų ne vieną pasirinkimą, o keletą pasirinkimų. Nu arba kokis užduotis atlieka, arba geometrijoj kokius modelius gamina, ar projektinį darbą vat, ar kam su kompiuteriu geriau sekas viskas – ten, kur jis gali save geriau pritaikyti. O tokius darbus daugiau renkasi berniukai ar mergaitės? Dabar reikia pagalvot.... Žinokit, vat šiemet berniukai buvo daugiau. Ne mergaitės.. Vienas kitas darbas buvo mergaičių (M I4) Pats metodas mokymo kokybės nelemia, kokybę lemia darbas, darbas ir dar kartą darbas (F I12). Mokiniai metodus renkasi pagal asmenines savybes (Ch A22). Priklausomai nuo klasės. Vienoms klasėms gali būti naudojami vieni metodai, kitoms – jie gali ir netikti (Ch A21). Berniukams labiau tinka veiklos metodai, mergaitėms intelektualesni, kruopštesnio darbo reikalaujantys metodai (Ch A48). Geras metodas, kada mokinys yra konsultantas ir jis padeda draugams, bet tai retai būna, nes ne visi moka paaiškinti, nors sprendžia puikiai (M A49). Berniukas nori greičiau gauti rezultatą ir pirmas sušukti – padariau (M A 38). 9-10 klasėj naudoju aktyvius metodus. Bet kai užkrauta egzamino programa užkrauta, tai daugiau akademinis mokymas. Bet su B lygiu, tai ir minčių lietus, ir diskusijos, ir frontalinės tos visos apklausos. Į mėnesį vieną pamoką padaryt su aktyviais ir tai labai gerai (MIT A10). Jūsų nurodytais metodais galima „žaisti“ iki 10 klasės. Fizikos programa labai apkrauta, norint, kad vaikai išlaikytų valstybinį egzaminą gerai, žaisti nebegalima!(F A4)
		Ar Jūs rengiate moksleivius dalyvauti Jūsų dalyko olimpiadose? Kokiais kriterijais vadovaujantis pasirenkate pretendentes(-us)? Kokie Jūsų auklėtinių pasiekimai ir ar jie yra susiję su jų lytimi?
Papildomos veiklos, skatinimo domėtis ir palaikymas		Nu vis tiek matai, kuris greit mąsto. Kur, per pamoką gi matosi, kad ir frontaliai aptarinėji uždavinį, leidi, šnekamės visi, kas ką žino, tai matai. Ir galų gale, ir per kontrolinius ir duodi darbą, matai, kaip vaikas imasi ir ką jisai, kaip kaip kaip kaip. Paskui jau bandai tuos gabumus vystyti kažkiek.Ar tai su lytim turi kažką tai bendra? Ne, man atrodo. Jau kas gabus, tai gabus, jau čia lytis nei prie ko.(M I13) Į olimpiadas važiuoja ir berniukai ir mergaitės. Tik kai buvo iš 29, tik 8 mergaitės, tai, aišku, kad tada mergaičių mažiau (MIT A10) O olimpiados... Ar ruošiat vaikus olimpiadoms? Truputį ruošiam. Mes konsultuojam vaikus, yra savaitės dienos paskirstytos. Aš , pvz., konsultacijas trečiadieniais po 7 pamokų turiu. Vaikai gali ateiti ir konsultuotis. Geresnius truputį ir ruošiam. O olimpiados vedamos mokykloj, paskui rajonų vyksta, ir tada jau komisija ten yra ir vieną kitą siunčia į respublikines (M I2).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		O papildomas domėjimasis... Kurie iš jų dažniau domisi papildomai? Daugiau mergaitės. Olimpiadose daugiau mergaitės nori dalyvaut, užklasinėj veikloj mergaitės, darbą padaryt kokį nors papildomą. Mergaitės daugiau. Jos matyt darbštesnės, jas lengviau prisikalbint. O vaikinai tai ką... jie pasitenkina tuo, ką turi, jiems to užtenka. Nu nebent įtrauksi, mokėsi kažką pasiūlyt tokio, kad čia bus įdomiau, tai taip... Arba drausi kažką, tada jie norės. O šiaip tai jie patys ne... Na o dar apie olimpiadas... Ar rengiate joms? Taip. Kažkada turėjom valandą papildomą. Bet kadangi olimpiadom rengti reikia 10 mokinių, tai įsivaizduok, kai tame dešimtuke yra du devintokai, du dešimtokai, du... taigi kartu jų ruošt negali. O jei rengsi du, tai ateis patikrint ir vėl negerai. Tai dabar ruošiam individualiai. Tokios valandos neimam. Nu , pvz., parenku užduočių tam vaikui kitokių netradicinių paspręst. Čia tiems, kurie patys pasiprašo ir nori dalyvaut olimpiadose. Tai ir todėl, kad pasiūlai pažymį. 10-uką užsidirba už dalyvavimą olimpiadose, jeigu surenka pusę taškų ir daugiau, o jei tik kelis, tai prie kontrolinio prisideda. Tas motyvuoja, tada nori. Čia kam labiau aktualu, berniukam ar mergaitėm? Nepasakysiu kuriems... Čia aktualu tiems, kurie nori pasitempt pažymį. Čia ne lytis.. ir nebūtinai gabiausi. Netgi prašos tas, kuris turi vos ne neigiamą pažymį. Sako, galima man i olimpiadą ateiti. Sakau, vaikeli, ką tu ten veiksi? Sako, o gal 1 balą surinksiu, man prie kontrolinio pridės. Bet mes jau taip nuteikiam, kad į olimpiadą jau eitų tie, kurie moka gerai, kuriems yra šansų. O tuos, kurie tik dėl to, tai bandom atkalbėt. Kam jam eit, jeigu ten 0 surinks, taigi tik sarmata. Bet čia beniukai ar mergaitės neturi reikšmės. Dabar daug ką pažymys daro Į konkursą taip pat prisikalbini pats. Matai, kad turi, pvz., dailės gebėjimų, dar kažkokių, tai prisikalbini, užima vietą, gauna dovanėlę. Juos va tai paskatina kažkiek tai. Nu, dar ir 10 parašai. Pažymys... (Ch I3) Suprantat, kai turi stipresnius vaikus, tai juos ir nukreipi. O kai tenka dirbt, pvz., susidaro, kad šiuo momentu turiu tokias silpnas grupes. .. Nu tai konkursas „Kengūros“ taip, iš tų net palygint silpnų vaikelių, 9-okų 2 ir 3 vietą užėmė gimnazijoj, 11-okų vienas į pirmą dešimtuką pateko. Bet šiuo metu, sakau, aš neturiu tokių aukselių. Bet stengiuosi dirbti su tais ir skatinti motyvaciją tų, kuriems nesiseka (M I4). Vyresnių, tai sakiau, nėra noro tą daryti. Gal čia mūsų mokykloj nėra to noro, nes patys gabiausi įstoja į licėjų. Pagrindiniai matematikai kurie galėtų būti, jie išeina. Mažiukai jie noriai dalyvauja, juos gali priagituoti ruoštis, jie nori to tikslo. Ir aišku, jeigu vienais metais nepasiseka, matematikoj labai sunku, kad pasisektų, olimpiados mūsų labai sudėtingos. Tai paskui su metais noras aišku mažėja. Jei pradinėse klasėse nepasiseka, entuziazmas gęsta, nes jie rezultato nemato. Ir aš manau, kad matematikoje mes turim tą problemą, kad olimpiados labai sunkios. Gal žodis olimpiada ir reiškia, kad ten turi būti tik patys patys, bet tada tokioj paprastoj, normalioj mokykloj labai sunku rasti vaikų. Jei vaikas gabus, tai dirbti jis nori. Jis reikalauja, nori dirbti ir su jais dirbti reikia. Kai būna lengvesnių, ne olimpiadų, kaip „Kengūros“ matematikoj konkursas, ten vaikai nori dalyvauti, ypač iki kokios 8 klasės. Paskui gęsta noras, nes nėra to rezultato, aš taip suprantu vaikus. Mažesni nori visko, neskirsto matematika ar ne (M I5). Nu tai, kas gerai sprendžia, tai tuos ir pasiimu. I: Ar tai yra susiję su lytim? Dažniausiai tai berniukai. Kiek va pas mane užima jie prizines vietas mieste va, dabar va antrą vietą užėmė, į respublikinę važiavo, nu ten ne, bet mieste, va, antrą vietą užėmė berniukas, prieš tai buvo irgi. Nu vien berniukai, kažkaip jau jie daugiau. O mergaičių kodėl neimat? Imu, kodėl, va, buvo ir va dabar devintokė, nu jinai užėmė dešimtą vietą, /pauzė/ ir mergaites imu, bet kažkaip, nu kažkaip tai papuola, kad berniukai vat. Aišku. Kaip iš chemijos, tai labai įvairiai būna –būna ir berniukų, būna ir mergaičių (Ch I8) Ir į olimpiadą ne prieš yra nueiti. Bet kas yra pakankamai ryšku, kad tų labai gabių vaikų nėra tiek daug ir tai natūralu. Kartais norima gal dirbtinai tą padaryti, kad čia jau visi gabūs ir kad viską daro, viską supranta. Bet kas visiškai ryšku, kad jei koks vaikas pasitaiko, tu jį pagauni, kad jis gabus ir tu galėtum jį truputėlį paruošti olimpiadai, tai paskui sužinai, kad biologas sako tą patį, chemikas tą patį ir taip toliau ir paskui tą vaiką plėšo į visas puses. Reiškia, tokių kad ten būtų daug ir tu galėtum rinktis nepasakysi, kad ten būtų labai daug. Aišku, Licėjui ar kur ten jau kitas reikalas. O čia tai mokykloj normalioj vidurinėj, tai tas kontingentas nėra toks, kad ... (F I6). Jie tiesiog labai gerai dirbdavo per pamokas.Ir namie ji ten padarydavo, bet labai minimaliai, kad laibai jau ten persistengtų, tai ne. Į olimpiadas neidavo. Kontrolinius rašydavo 9-10. Jeigu paprašai, kad nu va bus olimpiada.... Ne, nenoriu ir viskas. Berniukai nueina, bet jie nieko nesiruošia ir tada stebuklų kažkokių neparodo. Dabar turiu tokį vienuoliktoką. Tai olimpiadose jis kartais pasižymi. Va dabar „Euklido“ buvo olimpiada. Ten biškį kitokio pobūdžio. Lenkai ten organizuoja „Jono Pauliaus“ mokykloj. Tai antras iš visų dalyvavusių ten. 96 vaikai dalyvavo, tai jisai antras iš visų vaikų sąraše. Ir kiti trys mano vaikai ėjo į tą olimpiadą ir visi trys pakliuvo į finalą, va dabar bus finalas birželio mėnesį. Tai yra tų vienetai. Vienetai. Yra po kelis stiprius klasėje. O šiaip tai žinokit nėra stiprūs mūsų vaikai. Jie ateina nestiprūs. Daug menininkų visokių vaikų. Už tai jiems ir nereikia tos matematikos. Jie ruošiasi su kitkuo susiet savo gyvenimą, į tuos mokslininkus nesiveržia...(M I1). Daugiausiai mes pasiūlom tiems gabiausiems, kuriems geriausia sekasi. O paskui dar, ar jie nori dalyvauti. Nes kai kurie ... yra vienas toks gabus berniukas, tai jis pasirenka „Aš matematiką važiuosiu, nes aš fizikos nei egzamino laikysiu, nei ten stosiu. Aš noriu programavimą studijuoti“. Tai reiškia, pagal gabumus renkamės ir dar žiūrim jų norus. O toje „Fotono“ mokykloje kam geriau sekasi – tiems 5 berniukams, ar 1 mergaitei? Mergaitei, kaip čia pasakius... Ta mergaitė yra labai kruopšti. Jei pati neišsprendžia, tai aš padedu ir jai gerai sekasi. O berniukai... berniukas vienas yra toks gabus, tai jis daugiau išsprendžia, negu jinai. Jis daugiau tenai pasiekia. Bet jinai paima tuo savo kruopštumu, o jis savo gabumais daugiau (F I7). Pagrindinis kriterijus- mokinio noras. Respublikinio olimpiadų finalinio etapo dalyviai vien berniukai (IT A52). Olimpiadose dalyvauja tik berniukai (IT A37). Turiu būrelį. Kai man reikia atsirinkti į olimpiadą, daviau užduotis. Nes norinčių buvo žymiai daugiau, nei ten galima. Šiek tiek berniukų buvo daugiau prizais įvertintų. Bet lyderę matematikoj dabar turim 10- okę, kuri ir respublikinėj , kuri krašto olimpiadoj surinko už visus daugiau taškų. Čia yra darbštume, įdirbyje, jinai sėdi, jai patinka (MIT A10) Mokiniai dalyvauja respublikinėse ir tarptautinėse olimpiadose. Kriterijai? Pamokose duotus kontrolinius parašo tik 10.<…> Domisi sudėtingais uždaviniais. (F A4) Kai į olimpiadas nueina mano vaikai, tai beveik visada prizines vietas turi. Na bet daugiau berniukai , didžioji dalis (F I11). Kai turi mokiny, kur matai, kad verta dirbti, tai ir dirbi (MIT A10).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Ar skatinate savo mokines(-ius) dalyvauti su Jūsų mokomu dalyku susijusiose teminėse vasaros stovyklose (pvz., fizikų), renginiuose, būreliuose, klubuose už mokyklos ribų ir pan.? Jei taip, tai kokiais būdais? Kaip Jūsų mokinės(-iai) reaguoja į Jūsų siūlymus ir skatinimus? Ar reagavimas priklauso nuo lyties?
		Po to aš pagalvojau, kad jeigu aš su jais ten papildomai dirbčiau daugiau, tai kiti nukentėtų. Tai taip bendrą lygį einam, o to papildomo darbo... nu nebent su tais, kurie „Fotono“ mokykloj ten. Bet vėl gi, ta „Fotono“ mokykla.. į ją labiau mergaitės eina, nes jos galvoja apie ateitį. Ir jos nu... Nežinau. Man sunku pasakyti, bet aš manau, kad berniukai kažkaip daugiau susiorientuoja, o merginos daugiau savo darbu (F I9). Būrelių pas mus daug. Bet chemikų nei mieste, nei rajone niekur nėra. Modulių mes turėdavom. O pastaruoju metu, kadangi pamokų turim normaliai, mums neleidžia daugiau negu krūvis, tai paskutiniu metu nebeturim (ChI3). Dalyvauja KTU rengiamuose forumuose (IT A37). Kviečiu dalyvauti Janickio chemijos konkurse (Ch A 18). Nenori jie, nenori jie niekur. Tie Fotonai ir ką, ten yra gi Šiaulių Universitete, nenori jie papildomai spręsti, nenori sukt galvos.(F I14) Na bet jei mokykloj kokį fizikų būrelį suorganizuotumėt, kaip manote, ar atsirastų norinčių lankyti ar ne? Aš galvoju, kad kokių apie 8 ar 10, pateikus (viską reikia daryti, kaip sako, ne iš piršto)... pateikus, kas tai galėtų būti, ką mes ten veiksime, aš manau, kad rastųsi. Paspėliokime... Berniukai ar mergaitės rinktųsi dažniau? Aš manu, kad jeigu jaunesnių, tai, manau, ir tie, ir tie, vyresnių gal daugiau berniukai. Taip aš manau, taip mano patirtis sako (F I6). Yra. Ne pas mus mokykloj. Bet, pvz., yra reiškia užsiiminėja papildomai. O šiaip būrelis būna. Dabar kaip – būrelį pasirenka, kurie nori ne tai kaip būrelį, bet papildomai. Ir 5-6 vaikai vaikšto papildomai. Moduliais dabar vadinam (Ch I8). Yra. Pvz., dabar turiu 11-okus A lygiu, kurie jau ketina laikyti fizikos valstybinį egzaminą. Tai vienas, pvz., jisai tuos modeliukus kuria ten kur Technikos rūmuose, ten tuos variklius žino tikrai, „Fotono“ neakivaizdinėje mokykloje jis dalyvauja. Ten aš irgi turiu... Tiesiog aš skatinu, kad jie dalyvautų, aš jiems padedu, kas neaišku, paaiškinu. Nes ir stojant kai kurios aukštosios mokyklos daug balų prideda. Tai jie tada domisi daugiau. Bet aš jau ką dabar imu, tai grynai pagal programą, va tas valstybiniame egzamine bus, va tokie klausimai būna. Jau ruošiesi grynai gerai išlaikyti tą egzaminą, o jau kas už egzamino ribų, tai neperkrauna savęs, jau nepersimoko (F I9). Buvau du vaikus ten nuvedus. Tai viena mergaitė pernai 11 klasėj įstojo į Licėjų, į tą bakalauriato klasę. Irgi pradėjo lankyt.... tai neturiu laiko, tai dar kažkas, tai kažko nesuprato, ten sunku suprast, studentai atėjo ten, aiškino kažką... Nu kai kuriem patinka, kai kuriem nepatinka. Mūsiškiai kažkaip nenorėjo lankyt. Neįdomu, sako. Aš nuvedžiau pati juos, pristačiau. Bet jiems neįdomu. O į neakivaizdinę mokyklą taip pat buvo užsigriebę kažką spęst... Kai kurie ir sprendžia, yra tokių vaikų. Bet kad labai didelis susidomėjimas būtų, tai taip nėra (M I) Ir kad jau būtų kažkoks susidomėjimas tais visokiais olimpiadiniais uždaviniais... Sako, neįdomu. Tai va vienas, tas pats mano geriausias, kuris atrodo ir mąsto ir... Tai, sakau, gal tu... Buvo gi nuvedę ir ten kur Universiteto dėstytojai organizuoja... Tai porą kartų nuėjo į tuos užsiėmimus ir sako, neįdomu, aš neisiu, kam man ten mokytis tai, ką aš mokysiuos pirmam kurse. Jis taip man pareiškė. Tai jis buvo 10 klasėj tada. O aš su tokiu malonumu nuvedžiau, galvoju jau vis tiek ten bus įdomiau, kai dėstytojai pateiks. Čia sėdi 5-6 vaikai, kurie tikrai moka, o kiti vidutiniai, daug yra ir nemokančių. Pabuvo, sako, man neįdomu ir viskas.<...> Eina man laurus skina.... Jeigu reikia nueina jisai. Pasakei, kad reikia nueit, jisai nueis, padarys, ką ten reikia ir kiek ten jam išeis. Bet kad jam kažkoks įdomumas būtų, tai ne. Kaip sudomint, nežinau /balse jaučiamas nusivylimas/ (M I1) Olimpiadoms ruoštis, reikėtų koncentruotis vienoje įstaigoje (MF A54). Vienuoliktokams visada siūlau dalyvauti neakivaizdinėse matematikų mokyklose. <...> Jie turi įstoti, po to 4 užduotis turi išsiusti 11 kl., po to 4 – dvyliktoj. Kas pusantro mėnesio ateina užduotis su 10 uždavinių ir dar teorinė medžiagą. Po dar važiuojam į Universitetą, laikyti kaip ir egzaminą ir tik tada gauna pažymėjimą, kad baigė. Tai šiemet studijavo 10, 8 , nes mergaitė ir berniukas pakeliui iškrito, nes nusprendė rinktis tolimą nuo matematikos dalyką. Vienuoliktokų irgi 10 (F I11). Tai nepopuliaru (FCh A 55). Tokių stovyklų beveik nebūna arba brangiai kainuoja, todėl pasiūlymų vaikams nedarau (IGMK A45). Gabesnės mergaitės sutinka ruoštis, gabesni berniukai kratosi papildomo darbo (Ch A48). Ne, nes tam turėčiau skirti daug laiko nuo šeimos (M A 38). Vasaros stovyklų nėra. Ne mums su menais konkuruot. Pas mus tokia nuostata yra, kad dailė, istorija. O matematika, net nėra ko šnekėt, vis tiek finansavimo negausi (MIT A10).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Ar Jūs dalyvaujate savo mokinių profesinio orientavimo procese? Jei taip, tai kokia/-iomis forma/-omis? Ar siūlote savo mokinėms(-iams) pasirinkti specialybę, susijusią su Jūsų mokomu dalyku? Jei taip, kokias specialybes siūlote? Kuo savo siūlymą pagrindžiate? Jei ne, kodėl nesiūlote? Apskritai, su Jūsų mokomu dalyku susijusios specialybės yra labiau tinkamos merginoms ar vaikinams, ar vienodai visiems? Kodėl?
Profesinis orientavimas		**Na, aš pati čia labai nesiūlau, kad tu čia būtinai stok į ta matematiką. Paklausi, ar tu čia nenori, pasikalbi. Bet kad labai siūlyčiau... Tikrai ne. Gal kiti mokytojai ir siūlo. Mūsų mokykloj gi ne aš viena matematikos mokytoja, yra ir daugiau ☺. Bet kad aš ten labai siūlyčiau į matematiką stot... Sunku gi ten labai mokytis, ir jauti gi, ar gali pavežti, ar ne. Va tas kur sakiau toks moksliukas atrodo, jis visur gerai pasirodo, tai tas gal ir galėtų, gal jis ir susigraibytų. Dėstytojai paaiškintų, jam jau ir būtų aišku viskas, jis ir mokytųsi tas vaikinas. O kiti... tai aš net nežinau, ar jie sugebėtų matematiką studijuot. Gal kokioj ekonomikoj, kur yra aukštoji matematika, tai gal ir .. O jau grynai matematikoj, tai tikrai yra labai sudėtinga. Ten jau reikia būt pasišventusiam. Ir žinot tikrai tą matematiką. O jeigu tik grynai tai mokyklinio stropumo būdu tai pasieki, tai ..(M I1)** Ir aš pastebėjau va dar kas yra – tie mokiniai, kurie yra jau motyvuoti, kurie gerai mokosi, jie kažkaip susiranda. Ai, va aš čia stosiu, va ten stosiu.. <..> O VU! Aš ir į fizikų dienas kviečiu visuomet, kad ateitų. Vienas mano auklėtinis ketina stot į VU, į fiziką. Bet sakau, kad čia tai šiaip nelengva duona, sunku mokytis. Jie kažkaip iš anksto, jau tie kurie žino ko nori iš gyvenimo, tai jie ir žino. Ir su jais ten nereikia perdaug vargti, jie žinom, kad aš va ten stosiu (F I9) Ir be rinkimo pasirenka, nereikia baisiai ir skatint. Aš prijaučiu tuos mokinius, ir visa... Bet geras vaikas gali ir geresnę profesiją pasirinkt. Kaip ten... Euklido geometrija.. tėvas rašo sūnui, kad aš, sūnau, jau visą gyvenimą pašvenčiau tam dalykui nagrinėt, nepradėk bent tu, o tai visą gyvenimą nagrinėsi... Jei matai, kad vaikas... matai, kokios šeimos, nu tai taip. Aišku, aš noriu, kad stotų, man tai ir pliusas ir t.t. (M I2) Kaip chemikas būt visai nieko. Dabar visokiose firmose ar įmonėse, pvz., „Fermentas“, reikia žmonių, kurie kuria vaistus ir pan. Bet į mokyklą eiti kaip chemikui aš ir dukrai nerekomenduoju. Kodėl? Juk Jūs sakėte, kad esate labai patenkinta...Aš tai patenkinta. Bet su jos charakteriu mokykloj nereikėtų dirbti. Aš bijau, kad vaikai kentėtų. Ir kiek aš turėjau praktikančių iš eilės kiek metų. Tai viena dirbo mokykloj visai gerai. Kita norėjo dirbti tol, kol nepabuvo klasėj, kur yra probleminių ir jau sako aš nenoriu eiti. Mokykloj chemija lengvesnė negu aukštojoj, bet čia reikia turėt gebėjimą dirbt mokykloj. Chemiko specialybę galima rinktis, daug kur jos reika dabar – ir gamyboj, ir... O jau mokykloj, tai nežinau ar rekomenduot. Dabar tokių vaikų, kurie tiktų į mokytojus, retai yra. Paprastai į Pedagoginį stoja, kaip niekur kitur neįstoja. Kai kas stoja, užkemša skyli, kiti ir dėl specialybės (Ch I3). Suprantat, aš nenoriu niekada nieko nuleist iš viršaus, žmogus turi mąstyti ir pats save turi atrasti. Aš kai savo mokinius auklėtinius turėjau, tai nuvažiavom ten į Vilnių ten viską ir čia psichologus kviečiausi, kad vaikas pats atrastų. Galiu patart, bet negalima jo stumt, nes tai gali duot ir blogus rezultatus. Paskui vaikas visą gyvenimą prisimins, kad tu sugadinai jam gyvenimą. Tegul jis pats pasirenka, pats apsisprendžia. Bet kad jis turėtų pagrindus, pažinimo kriterijus, kaip jam rinktis, kaip jam save pažint, kaip save atrast (M I4). ... kad ir pernai, pvz., įstojo į chemiją. Yra kad įstoja. Ir pasakojam ir, aišku, kalbam apie tai. Na bet čia gal priklauso nuo to, kad chemija nėra labai paplitęs... nėra tos pramonės išsivysčiusios, kad ten grynai jau baigę chemiją galėtų...O mergaitėms ar siūlote rinktis chemiją? Ar kaip tik nėra joms ten ką veikti? ☺Ne, yra. Nes, pvz., ir iš mano mokinių yra mergaitė, kuri mokėsi doktorantūroj chemiją. Yra ir viena, ir kita, daleiskim, kurios net ir Prancūzijoj mokėsi. Yra. Bet tai nepasirenka labai daug. Vienas kitas...(Ch I8) Bet ar tai skatintų susieti su mokslu savo gyvenimą... Aš, pvz., jiems drąsiai sakau, kad jeigu jūs tikitės, kad aš moku pataisyt televizorių, tai aš nemoku. Sakau, jūs įsivaizduokit mane besikrapštančią po televizorių... Sakau, gal man labiau patinka megzti, pvz. Ir drąsiai tą pasakau. Nes jie, ypatingai jaunesni, norėtų gal pagaudyti, ar tu kažką supranti, ar nesupranti, žinai, ar nežinai. Aš tiesiai šviesiai ir sakau, kad šitos srities aš nežinau, nes jeigu aš viską žinočiau, tai kam reikalingas visas Technikos universitetas, kur yra radioelektronikos fakultetas atskiras... Ar ne taip? O čia yra daugiau teorija, toks daugiau bendras supratimas. Tai ar mergaitės norėtų savo gyvenimą susiet su mokslu... Aš manau, kad tai nėra toks patrauklus dalykas, gal ir šeimos beveik atsisakyt reikia, tarkim, jeigu jau taip rimtai norint dirbt, o ne šiaip sau būti kieno nors parankiniu, pačiam kažką kurti. Tai jau vis tiek reikia ir to šeimos riboti tuos reikalus, ne tiesa. O šiaip kiek reikalinga tokiam gyvenimui, praktiniam panaudojimui...(F I6) Šitoj vietoj tai aš negalėčiau labai pasigirti. Ta prasme, kad aš jiems to Fizikos fakulteto nenuneigiau, skatinau visą laiką, bet šiek tiek kitokia prasme. Ir tai buvo tiesa. Dabar gal vėl truputį pasikeistų. Nes aš bendravau su nemažai žmonių, kurie baigę Fizikos fakultetą, puikiausiai dirba visai kitur, suprantat. Va čia ir yra tos fizikos esmė ir aš jiems tai pasakydavau. Aš pažįstu žmonių dirbančių ir bankuose, ir finansų direktoriais firmose ir t.t., baigusius būtent fiziką. Dabar jau tų žmonių randasi grynai tos specialybės, o jų tokių nebuvo. Fizikai per mėnesį prisitaikydavo bet kur dirbti. Jie su savo tuo mąstymu tuoj pat suvokdavo, ko čia reikia, ką jie turi daryti tame darbe. Tegul specialybė ir netiesiogiai to dalyko, to darbo (F I6).

Priedas 33. ***Tęsinys***

		Fizika yra fizika, tai yra mokslas ir aš manau, kad fizikų daug ir nereikia. O Pedagoginis .. gal jos gali būti ir pedagogės. Aišku blogai, kad dabar į Pedagoginį stoja... Mano yra ten du mokiniai: vienas berniukas į fiziką –kompiuteriją... tai aš nemanau... apie mokyklą jis net nekalba, nuėjo, kad aukštąjį gaut, o mergaitė dabar įstojo, nežinau, kaip jai seksis. Jinai buvo gana vidutiniška, kaip ten jai... tą matematiką aukštąją reikia du metus mokytis, iškalti, paskui jau fiziką (F I7). Mokiniai abejingi viskam, nenoriai įsijungia į papildomą veiklą nes dauguma važinėja į mokyklą (MF A54). Taip. Deja pasiūlymai nepatraukia. (FCh A 55). Savo matematikos mokytojos specialybės visiškai nesiūlau pasirinkti, nes būčiau nesuprasta (M A 58). Nei siūlau, nei nesiūlau, tiesiog galvoju, kad mokiniai turi patys nuspręsti (M A57). Dabar, manau, net nedera siūlyt. Jie renkasi patys (M A43). Taip, nes matematika mokslų karalienė (M A42). Visada sakau, kad matematika – proto mankšta, jos mokytis privalu. O jei nori ko pasiekti, tai mokytis sistemingai (M A49). Mergaitėms siūlau nesirinkti matematikos studijų (penkios nepaklausė) <...> Siūlau rinktis taikomuosius mokslus: ekonomiką, finansus, informatiką (M A 38). Ne tegul pasirenka normalią profesiją (M A44). Tiesmukai nesiūlau, bet papasakoju apie sio mokslo galimybes ir pritaikymą praktinėje veikloje(Ch A22). Rengiu išvykas į gamyklas, individualiai konsultuoju <...> mokiniai prieš rinkdamiesi chemijos kursą jau klausia „kur galėsim pritaikyti chemiją?“ Kiti jau būna apsisprendę, tai dažniausiai berniukai. <...> Dažniau konsultuoju mergaites, supažindinu su studijų programomis, įsidarbinimo galimybėmis, darbo pobūdžiu (Ch A48). Labai dažnai mergaitės atsisako dalyvauti neakivaizdinėse mokyklose, nes žino, kad jų specialybė nebus susijusi su fizika (F A4). Taip, dabartinis laikmetis reikalauja gerų mano dalyko žinių norit sėkmingai įsitvirtinti visuomenėje (MIT A9).. Matematikos mokytojo profesija nėra populiari, nes tikrai sunki, gal sunkesnė nei kitų mokytojų (M A15). Mano mokiniai dalyvavo Matematikų mokykloje ir 8 iš jų baiginėjo. Tai išėjęs Kašuba pradėjo kviesti stot.<..> Na ir pradėjo minėti, kokie geri yra Lietuvos universitetai. Ir užteko paminėti, kad labai yra geras Vilniaus pedagoginis, salėje buvo susirinkę 300 moksleivių ir visi cha cha cha. Tai požiūris aiškus į pedagogo darbą. <..> Į Pedagoginį stoja tik tie, kurie niekur neįstoja, bet ne todėl, kad čia yra jų pašaukimas. Bet siūlau. Ir pagrindinis argumentas, sakau, kas mokys jūsų vaikus matematikos (M I11). **Mokytoju nesiūlau būti, nes visi mato, koks tai sunkus darbas ir kaip mažai vertinamas tiek visuomenės, tiek pinigine prasme (M A1).**
Stereotipai		Taip kaip ir manęs: „Mokytoja, kodėl Jūs čia nesutvarkot tų rozečių?“ Nu sakau, kad pas mane šeimoj vyras tą padaro. Bet, sakau, nu jeigu mane gyvenimas priverstų, tai taip. O ką, eis vyrai lygint... Nu marškinius tai išsilygina... Bet ten tarkim koks namų tvarkymas, namų ruoša, maisto gaminimas... nu aišku dabar ten irgi vyrai veržiasi... nu, bet vis tiek moterys... Yra toks susiformavęs... Ai, viskas iš šeimos čia pareina (F I9). Iš tiesų, fizika, chemija ir nėra moteriška. Kad jos, mergaitės... Va, pavyzdžiui, kai kalbam apie alkoholį, sakau, kad dabar kalbės vyrai. Jie: „O kodėl vyrai?“. Bet pasako. O čia, sakau, daugiau mergaitės pasakys. Iš tiesų, nė velnio. Nepasako mergaitė, tą, kas atrodo reikia mergaitėms, pasako berniukai. Pvz., su maistu. Kur naudojama soda? Nė viena nepasakė, kad soda naudojama blynus kepant. Berniukai sako. Ar jie blynus kepa? jie gi nekepa. Reiškia, ir panelės jų nekepa, namuose nieko nedaro. Bet jos mažiau ir kreipia dėmesį, koks skirtumas, kas su kuo ten blynus kepa. O berniukai žino. Su dabartiniais vaikais surast tą stereotipą labai sunku. Kažkoks naujas stereotipas formuojasi, kažkas labai keisto ir neįprasto (Ch I3). Berniukai mergaitės... Tuo požiūriu aš manyčiau, kad mergaitėms techniniai dalykai mažiau artimi pagal prigimtį. Ne tai, kad visai ten negali, netinka, nu bet tiesiog šiek tiek ne pagal prigimtį ir viskas. Juk nepasidarys vieną gražią dieną taip, kad mergaitės pradės žaisti su mašinėlėm, o berniukai su lėlėm. Ne tokia prigimtis yra. O kad gali ir vieni su lėlėm pažaist, ir kiti su mašinėlėm, tai čia visiškai natūralu ir nieko tokio. Bet priešingai neturėtų pasikeisti gamtoj. Ir sakyčiau, kad techniniai dalykai, ne vairavimas, o, tarkim, taisymas, vis tiek tai yra artimiau, nors aš pati fizikė, bet galėčiau pasakyt, kad tai artimiau vyriškam... na gal ne protui, o mąstysenai, gyvenimo būdui ir pan (F I6). Fizika tai vis tiek toks mokslas, toks tinka vyriškam mąstymui. Jų gi mąstymas tas... jie gi mąsto apibendrinamai, o mes taip smulkmeniškai daugiau. Aišku, moksle reikia ir tokio, ir tokio mąstymo, bet... Gerai, kad yra kažkur moterys šalia – tas kruopštumas, tas smulkmeniškumas. Bet vis tiek, matyt, čia taip yra ir čia jau nieko nepakeisi. Vyriškas tas mąstymas.. o mes moterys, jeigu vyriškas žodis kažkur seminaruose ten ar pokalbiuose mums svarbus... (F I7) Vyrams labiau nei moterims reikalinga siekti karjeros šioje mokslo srityje. Tai aišku, vyrams. Vyras neturi būt lepšis, jis turi šeimą išlaikyt ir viską, moteris, tai ką.<...> Tai gali būt, aš pasakysiu, pavyzdžiui, jeigu mokykloj, tai, kas mokykloj dirba, vyrai – lepšiai visokie, argi matėt normalų vyrą, kad jis dirbtų mokykloje? (F I14) Manau, kad turiu bent minimaliai įgūdžių ir galiu padėti mokiniams. Dalyvauju ir kaip klasės vadovas ir kaip profesinio orientavimo specialistas. Kai akreditavo, tai turiu viltį slaptą susimažint pamokų ir eit ten dirbt. Nes iš tiesų įdomi veikla. Bet niekam neperšu savo nuomonės. Aš galvoju, kad jaunam žmogui reikia apsispręsti pačiam. Aš ir sūnui sakau, kad net jei tu ir puikiai baigsi mokyklą, ir nežinosi ko nori, tai geriau eik dirbt, pakeliauk (MIT A10)
Komentarai		Gaila medžių, kurie buvo nukirsti ir iš jų pagamintas popierius nenaudingai išeikvotas. Yra svarbesnių problemų, kurias reikia analizuoti ir šalinti(Ch A22)

Priedas 34. Tyrimo 4 interviu analitinės kategorijos ir tematiniai diskursai.

Eil. Nr.	Tema	Diskursas (citatos)
I	**SPRENDIMAS PASIRINKTI**	
1.	**Asmeninė motyvacija**	
1.1.	Įvaizdis	„O kitas dalykas kad darbe nėra monotonijos, aš labai nemėgstu monotonijos, tai visą laiką siejau su tuo, kad norėčiau dirbti logistikoje, ir dabar dirbu, man patinka, ir, sakau, tai buvo ta sritis, kuri man buvo priimtinausia“ **(VGTU1)**
		„Ne, nes turėjo pažįstamų, bet ten jau baigę, ten VU kur yra gamtos fakultete, ekologiją man atrodo, tai sakė, tai gal panašiai bus, tada gerai...“ (**VGTU2)**
		„Čia tos karjeros dienos kai buvo, tai atrodo, tų matematikų visur reikia, ir taip tokią šviesią ateitį bent jau kaip aš matau, tai manau ir tėvai galvoja, kad ji tokia bus.“, „Ir šiaip man, humanitariniai mokslai, nu tai čia, šiaip, mano nuomone, nėra tokie rimti, man taip bent jau atrodo. Gal tokia nuostata buvo, nežinau, nu va taip, susiformavo, tai aš visąlaik link tų tikslesnių mokslų, atrodo taip gyvenimiškesni, jau čia, jeigu taip, tai jau taip ir bus. **(KTU1)**
		„Nu tas požiūris buvo, buvo iš tikrųjų, kai aš įstojau į fiziką, ir aš kai atėjau nu ir mano, į mokyklą ir kai aš pasakiau, tai buvo tas toksai, va čia yra berniukiška specialybė ir ir iš tikro kaip, visi, net ir, nu visi galvojo, kad čia yra berniukiška specialybė“. **(KTU6**)
1.2.	Perspektyvos	Kad keturis metus mokytis iš tuščio į kiaurą ir nežinoti, kuo tu būsi, ir kai pasiskaitai laikraščiuose, kad vadybininkai dirba maximos kasoj ir taip toliau, tiesiog, nu privertė susimąstyti ir sustoti. Tai perskaičius knyga nusprendžiau, kad kad, nu vis tiek skaitai, matai ko reikia ir panašiai, tai nusprendžiau kad transporto inžinerija yra ta specialybė, kurią aš norėčiau , kaip pasakyti, mokytis ir tiesiog ir dirbti vėliau savo gyvenime“, „Tai perskaičius knyga nusprendžiau, kad kad, nu vis tiek skaitai, matai ko reikia ir panašiai, tai nusprendžiau kad transporto inžinerija yra ta specialybė, kurią aš norėčiau , kaip pasakyti, mokytis ir tiesiog ir dirbti vėliau savo gyvenime <…>“ Visų pirma, dėl to, kad tai yra perspektyvi specialybė, nes transportas buvo, bus ir yra, visų pirma dėl to. Kitas dalykas, kas man buvo svarbu, ta prasme, kad pabaigus šią specialybę, kaip čia išsireiškus, vis tiek tai yra tikslieji mokslai, kai pasiskaičiau ir šiaip pamąsčiau, kad žmonių, baigę šią specialybę, nu tikrai žmonės turės visada darbą, ta prasme, tai yra technikos universitetas, o technikos universitetai visada tikrai iš darbdavių turi paklausą“ **(VGTU1)**
		„Dabar tai reaguoja tikrai labai gerai, nes iš tikrųjų specialybė yra perspektyvi, aišku tokių kaip ir moteriškos lyties atstovių ten labai mažai, tai gal biški sunkiau būtų dėl priėmimo į darbą. Nu kaip sakant visur daro pažintys arba gera galva.“ **(VGTU3)**
		„bet iš inžinerijų civilinė buvo pirmutinė, nes manau viena perspektyvesnių“ **(VGTU4)**
		„ir šiaip biomechanika tai yra visi protezai, viskas yra iš tikrųjų brangu, tai todėl atrodo, kad ir kai baigsi ją tai vis tiek nebūsi eiline, neisi parduotuvėj pardavėja dirbt.“ **(VGTU5)**
		„Aaš sakiau, va iš pat pradžių, galvojau, kad čia bus labai perspektyvu, iš karto galvojau, kad bus labai įdomu, nieko nebuvo, bet va dabar va, kai tie visi moduliai, kaip minėjau, finansai ten visokie, apskaitos prasidėjo, jau įdomu pasidarė, jau galvoji, kur galėsi pritaikyt, tai aš manau, kad čia perspektyvu bus**.“ (KTU1)**
		O tai pavyzdžiui, aš neįsivaizduoju, kaip lietuvių filologiją pavyzdžiui, studijuoja žmonės, man tokie atrodo be perspektyvų jie tokie, tokie svajojantys, tokie, nu nežinau**.“(KTU1)**
		„Nu galimybių daugiau. Bent jau aš jau po to ir pati jau įvertinu.Ir šiandien jie jokių priekaištų neturi, kad gal geriau eitum į psichologiją ar pan?“ **(KTU3)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

1.3.	Kita:	
1.3.1.	Gabumai tiksliesiems mokslams	„Iš tikrųjų mokykloje sekėsi puikiai, o mokyklą pabaigiau puikiai/juokiasi/, su pagyrimu ir, geriausiai sekėsi, aišku, matematika, tas ir pastūmėjo studijuot matematiką.“ (**KTU2)**
		„Tai va tai tikslieji pas mane devintukai dešimtukai, o iš lietuvių šešis turėjau. Ir tai, manau, viską paaiškina**.“ (KTU3)**
		„Visą laiką semestre mažiausiai turėjau lietuvių kalbos, nes, o šiaip, tikslieji daugiau sekėsi, ten matematika, chemija, fizika, vat šiti toki, šiaip, nu, iš tikrųjų, mokiausi iš klasės geriausiai“ **(KTU6)**
		„Matematikai praktiškai nereikėjo ruoštis, netgi egzaminams nesiruošiau <...> Fiziką reikėdavo pasimokyt, bet irgi būdavo įdomu, o humanitarinių neduok Dieve.. Juos reikėdavo kalti.“ **(VU1)**
		Šiaip visi dalykai sekėsi vienodai gerai, nu gal užsienio kalbos mažiau, kadangi ten reikėdavo sėdėt ir skaityt, o ne suprast.“ **(VU2)**
		„Mokykloj sekės matematika, šiaip tikslieji mokslai, tai kai dešimtoje klasėje reikėjo pasirinkti profilį, tai galvojau, jog nenoriu aš tų kalbų, na nebuvo prie širdies, arba istorija, arba humanitariniai mokslai.“ **(VU3)**
		„ Man visada matematika kažkaip sekės.“ **(VU6)**
1.3.2.	Pomėgiai	**„**Man pavyzdžiui, būdavo geriau atsisėsti ir dvidešimt matematikos uždavinių išspręsti nei sėdėti ir rašyti interpretaciją. <...>Labiausiai mokykloje iš tų dalykų, sakau, matematika patikdavo ir chemija.“ **(VGTU1)**
		„Iš tikrųjų mėgau matematiką nuo mažens...kažką va su skaičiavimais, biologija...bet tikrai nekenčiau nei fizikos, nei chemijos, nei va tokių dalykų, kurie dabar yra tuose moksluose, bet kažkaip iš tikrųjų kai įsigilini, tai visai įdomu. O humanitarinių tai kaip velnias kryžiaus tikrai niekada...“ **(VGTU3)**
		„Nu man visą laiką galbūt tikslieji...kalbos man nepatiko. O tikslieji mokslai man labiau patiko. Tai užtat ir mokykloj pasirinkimas yra tikslieji ar humanitarai...tai aš pasiėmiau tiksliuosius mokslus.“ **(VGTU5)**
		Nes iš patiko, iš tikrųjų man fizika, į matematiką nenorėjau stot <...> dėl to ir kažkaip nebuvo, nu dėlto, kad patiko fizika, įdomus iš tikrųjų mokslas, išmokti jį ir įsigilinti tai dar daug daug reikės.“ **(KTU6)**
		„ patiko gamta, patiko pati chemija, aa žinojau, kad bus toks dalykas, kaip specifikacija į vandentvarką ir norėjau grynai su vandens valymu, jo tvarkymu, tai dėl to rinkausi.“ **(VGTU2)**
		„kad esu vis tiek prie skaičiavimų, prie matematikos, prie va tokių visokių dalykų.“ **(VGTU 3)**
		„Labiausiai mėgau matematiką, aš galėjau vien tik prie to sėdėt.“ **(VU2)**
		„Bet patiko, matematika tai sausas mokslas, o fizikai tai ir eksperimentai, moksliniai tyrinėjimai, iš tikrųjų įdomu buvo, nesigailiu...“ **(VU3)**
		„Ne, tiesiog niekas neatkalbinėjo, nes visi gerai žinojo, kad man sekasi ir be to kur tai matyta, vaikas sėdi prie kompiuterio, bet jisai ne žaidimus žaidžia, o pavyzdžiui word‘ą nagrinėja. Tai čia vos ne ir pašaukimas, tai ką kiti besakys.“ **(VU4)**
		„Gal iš esmės dėl to, kad pradėjau skaityti fantastiką, tas gal kažkiek. Žinau kažkokioj klasėj perskaičiau knygą, kuri buvo būtent apie lazerius, lazerinius ginklus, nu ten buvo būtent fantastikos sritis, ir žinau kad buvo toks noras, kad aš stosiu, nes noriu su lazeriais ką nors veikt.“ **(VU6)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

1.3.3.	Pasiekimai/ dalyvavimai olimpiadose	„Taip matematikos keliose teko dalyvaut. Mokytoja manė, kad visai man neblogai turėtų pasisekti ir atrinko kelis mokinius, bet kad būčiau laimėjusi ką, tai ne...“ **(VGTU4)**
		„Aha, olimpiadose tai dalyvavau, iš tikrųjų. Matematikos olimpiadose, aišku, dalyvaudavau. Netgi 12-oj klasėj, atsimenu, dalyvavau, ir rajoninėj olimpiadoj pirmą vietą laimėjau ir iš tikrųjų būtume važiavę į respublikinę, bet kadangi 12-a klasė, niekas nebeorganizuoja, nes egzaminai.“ **(KTU2)**
		„Dalyvaudavau rajoninėse, visur dalyvaudavau su matematika.“, „Tiesiog todėl, kad jeigu tu laimi mokykloj, tai tu gauni 10. Važiuoji į rajoninę. Jei ten rajoninei gerai, tu irgi gauni 10, tai kam neit?! Vien dėl to.“ **(KTU3)**
		„Taip, dalyvavau chemijos olimpiadoj vieną kartą.<…> Ta prasme, nu kaip, aš kai mokiausi dar, taip ir būdavo, siųsdavo, nu taip ateina, kaip sakoma, kaip kaime, neklausia, ar nori, nes nėra iš ko rinktis, tai pasako, kad važiuosi ir viskas.“ **(KTU6)**
		„Teko matematikos olimpiadoj dalyvauti, du kartus buvau miesto olimpiadoj, bet toliau nepatekau...“ **(VU1)**
		„Matematikos olimpiadose dalyvavau kasmet, rodos nuo šeštos klasės. <..> Pradžioj, šeštoj-septintoj klasėj tai būdavo atrankos visokios, o po to pamatė, kad, na mūsų mokykla nebuvo iš tiesų stipri, matematikos geriausia buvai, tai tada jau be atrankos siųsdavo ir viskas.“ **(VU2)**
		„Fizikos olimpiadoje dalyvavau du kartus - vieną kartą trečia vieta, matematikos vieną kartą trečia vieta - rajone, informatikos du kartus dalyvavau abu kartus antra vieta, biologijos dalyvavau nuo 8 iki 12 klasės ir visada prizinės vietos ir 11 klasėj respublikinėj olimpiadoj buvau penkiolikta.“ (**VU4)**
		Mūsų gimnazijoje reikėjo padaryti du mokslinius darbus per keturis metus, ten buvo viskas taip artinama prie universiteto, kad nebūtų šoko išėjus ir tie moksliniai darbai irgi buvo pristatinėjami moksleivių valstybinėse ten tiesiog konferencijose, tai va tai vienus metus dalyvavau, antrus metus dalyvavau, trečius metus dalyvavau ir du kartus laureate tapau ir paskui galėjau važiuoti į Europos tarptautinį su savo projektu, tada buvo iš astrofizikos darbas, tai sudalyvavau dvyliktoj klasėje Vienoje.“ **(VU5)**
		„Matematikos. O skatino dalyvauti tai mokytoja mūsų mokyklos. Bet čia kai atėjau į tą naują mokyklą sakau, nelabai besimokinančių mūsų klasėj buvo ir tiesiog kažką reikėjo į olimpiadą, tai aš manau gal daugiau dėl to.“ **(VU6)**
1.3.4.	Universiteto geografinė vieta/ konkursinis balas	„Ir iš tikrųjų aš norėjau, kad va būtent į Vilnių. Nu ta prasme į kitą miestą nenorėjau, tiktai į Vilnių. Nu sakau vat balas buvo pagrindinis, kur tu turėjai jau žinojai arba čia, arba kažkur kitur. <…> Mano balas turėjo tam įtakos, kur aš įstosiu, nes jisai super aukštas nebuvo.“ **(VGTU5)**
1.3.5.	Studijos anglų kalba	„Mano pagrindinis pasirinkimas buvo, kad studijos vyksta anglų kalba. Kaip jau sakiau, nes labai mėgstu šitą kalbą, labai mėgau ją mokytis ir todėl pagrindinis pasirinkimas buvo anglų kalba, netgi tiksliai nesidomėjau, ką aš mokysiuos, tik žinojau, kad studijos angliškai ir mane tai, kaip sakant, prikabino.“ (**KTU5)**
1.3.6.	Noras išbandyti save/savo galimybes	„Iš tiesų galima sakyti, jog specialybę pasirinkau gana impulsyviai. Tiesiog galvojau, jog nenoriu būti tokia tradicinė, va ekonomika tai būtų tai, ko visi iš manęs tikisi ir tai, kas labai priimta. Tiesiog norėjau pabandyti kažką kitokio, galima netgi sakyti mesti sau iššūkį kažkuria prasme.“ **(VU2)**
		„o daugiau tai nežinau gal buvo įdomu, kad panelių mažuma ir tiesiog vat save išbandyt...“ **(VGTU3)**
1.3.7.	Šeimos verslo perėmimas	„Aišku pirmas tai, kad, kaip sakiau, esu šeimoj vienturtė, tai ar taip, ar taip vis tiek kažkam reikėtų perimt verslą, nes šiaip tai palikt tikrai nesinori…“ **(VGTU3**)
1.3.8.	Apsisprendė tik pati	„Atsimenu, kad viena iš tų pirmųjų tuom, kuo norėčiau būti tai buvo mechanika, o paskui iš tikrųjų jau nuo devintos klasės žinojau tiksliai ir konkrečiai, kad noriu studijuoti fiziką, jau devintoj klasėj.<…>Iš tikrųjų aš nepavadinčiau to skatinimu, kad šita mintis pasirinkti fiziką, tiksliuosius mokslus buvo iš pašalies. Tai iš tikrųjų atėjo iš manęs, tai buvo mano susidomėjimas ir mano pasirinkimas, bet mano šeimoje nebuvo jokio atkalbinėjimo, kaip tik visą laiką skatinimas.“ **(VU5)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

2.	**Išoriniai veiksniai**	
2.1.	Socialiniai agentai: Šeimos nariai	**„**Mano tėtis yra tiksliukas, ir .... mano tėtis dirba su tiksliaisiais mokslais labiau. Mano mama yra pedagogė, va dirba su vaikais. Tai va, gal labiau esu linkus į tėtį, nes tėtis visada dirbo.“ **(VGTU1)**
		„Tėtis su tiksliaisiais mokslais, mama į biologiją labiau.“ **(VGTU2)**
		„Tėvai baigė irgi inžinerinius mokslus, tai ir mane taip sakant į tą šeimos tokį nugrūdo...va...<…> aš norėjau visiškai į kitą kryptį, o iš tikrųjų ten išėjo taip, kad mes su tėčiu susilažinom...nu tai va taip ir gavosi, kad aš paėmiau ir įrašiau pirmu numeriu ir įstojau. Tai va toks dalykas.“ „Tėčio tai aišku buvo labai gera...nes jau kaip sakant viskam paveldėt ir panašiai. Mama kaip ir irgi nieko prieš neturėjo, nu seneliai tai jau buvo pakraupę...sako, kur čia tave vaikeli dievas nunešė.“ **(VGTU3)**
		„Mano tėtis labai džiaugėsi, kad KTU <…> Atrodo, kad jam irgi smagu girdėti tai, o mama tai irgi džiaugiasi, nu sako, rimta specialybė, tik visą laiką va skundžiuosi, kad labai sunku, iš tikrųjų, mokytis.“ (**KTU1)**
		„Ne, mama neskatino, tiesiog ne tai, kad neskatino, bet nebuvo aišku, ir stabdymo, bet jinai labiau norėjo, kad aš kitą specialybę studijuočiau, tiesiog nebuvo niekada to tokio vertimo, kad kažką tai konkrečiai studijuot, tiesiog jos nuomonė buvo, kad man geriau pasirinkt kitą specialybę.“ **(KTU2)**
		„Čia sesė gal greičiau nusprendė. Tokioje situacijoje stojant, kai tu nelabai žinai ko nori, nežinai kas sekasi, tai į vyresnę sesę kreipiausi ir jinai padėjo man apsispręsti, pati ir įrašė, aš gal būt nelabai ir norėjau, nes aš maniau, kad bus be galo sunku, nes aš žinojau kaip jai buvo sunku. Bet po to įvertinus tai, kokios galimybės atsiveria, tai aš pasiryžau ir dabar mokausi“ , „Aš norėjau psichologiją mokytis ir mane nuo šito bandė atkalbėti. Ir atkalbėjo.“ **(KTU3)**
		„Abu mano tėvai baigę KTU universitetą. Tėtis – statybos inžineriją, mama – chemiją. Todėl ir aš matyt, sekiau jų pėdom ir stojau į taikomąją matematiką, nors norėjau labiau gal į ekonomiką, bet pasikonsultavus su žmonėm, kokių dabar specialistų reikia, labiau patarė matematiką, todėl aš ir čia.“ (**KTU4)**
		„Ne, man tėvai jokio pasirinkimo, ta prasme man išvis jie nesikišo į tai, sakė, rinkis, ką tu nori, tačiau tėtis norėjo, kad studijuočiau būtent KTU, kadangi pats baigęs ir kadangi norėjo, kad ne kokios kosmetologės imčiausi, o kad imčiausi kažkokios rimtesnės specialybės.“ **(KTU5)**
		„O tėtis buvo institutą baigęs – elektroniką, jis dabar miręs. Jisai vedžiodavo signalizacijas pastatuose, mano mama sako, kad čia viskas nuo tėčio.“ (**VU3)**
		„Iš pat pradžių gerai kad tėvai buvo tokie – visur stūmė, visą laiką kažkaip buvau užsiėmusi“, „ Man visada matematika kažkaip sekės, čia gal tėvo įtaka, nes vaikystėje visada su tėvu spręsdavome uždavinius kartu ir kažkaip taip prasidėjo.“ **(VU6)**
2.2.	Socialiniai agentai: draugės(-ai)	„Tai aš buvau girdėjus apie tą specialybę. Šiaip gal netgi draugė daugiau įtakojo nei tėvai...kad va stok čianai ir viskas.“ **(VGTU5**)
		„Iš draugų – buvo nuomonė, kad specialybė yra visiškai ne, tiesiog ne, nieko gero ateityje iš jos nebus, bet aš jau įsitikinau, /juokiasi/kad bus ir tiesiog, ne, iš tikrųjų visi džiaugiasi.**“ (KTU2)**
		„Bet buvo tokia viena panelė, jinai taikomąją fiziką studijuoja VU universitete, jinai buvo prieš mane įstojus. Ir aš atsimenu, ją susitik, aš jau jos ieškojau, man jau buvo labai įdomu paklaust, kaip ten labai baisu, tai jinai, iš tikrųjų, man taip pašnekėjo, ten taip mane, nu vat jinai, iš tikrųjų mane, man kaip papasakojo, man taip kažkaip geriau pasidarė, nes jinai pasakė, kad irgi, ten pas jas mažai tų mergaičių, bet jin sakė, įmanoma ir čia nėra berniukiška būtent specialybė“ (**KTU6)**
		„Draugė pirmam kurse studijavo matematiką, tai sako stok ir tu į matematiką, o aš, ai ką tu čia nusišneki. Kai pagalvojau, kad daugiau nebėra variantų, nes man niekas nebepatinka ir įstojau taip.“ (**VU1)**
		„Artimiausi draugai nebandė atkalbėti, bet sakė, kad tau netiks, nes aš nesu tokia tikra matematikė <…>“ **(VU2)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

2.3.	Socialiniai agentai: bendramokslės(-iai)	„Mokykloj būtent ne. Kadangi mano mokykloje gerai besimokančių vaikinų buvo tik vienetai, tai apskritai į universitetą aš ėjau su požiūriu, jog vaikinai negali gerai mokytis.“ **(VU2)**
		„Mūsų mokykloj, tiesą pasakius, buvo atvirkščiai, mergaitėms geriau sekėsi tikslieji, o berniukam – humanitariniai.“ (**VU4)**
		„O gimnazijoje... Jo šiaip tai daugiau berniukams sekėsi tikslieji mokslai... Jie tiksliuosiuose moksluose daug drąsiau jautėsi, diskutavo ten su mokytoja kaip lygus su lygiu, parodydami, kad va mes čia išmanom... Pas mus 12 klasėj visi buvo susimaišę, tai būdavo taip kad tarp berniukų buvo daugiau tų, kuriems labai labai gerai sekėsi tikslieji mokslai.. o humanitariniai galbūt labiau sekėsi mergaitėms.“ (**VU1)**
		„Kad pas mus atvirkščiai turbūt buvo. Mokykloje pas mus vaikinai nelabai kaip mokinosi, nu aš tokioj klasėj buvau ne kokioj, pas mus apskritai turbūt niekas normaliai nesimokino.“ **(VU6)**
2.4.	Socialiniai agentai: dėstytojos(-a)/ mokytojos(-ai)	„Aš esu pati konkretus žmogus, ir man vat kaip sakyt, tie tikslieji mokytojai, kurie dėstydavo ten matematiką, chemiją, fiziką, su jais būdavo man lengviau susišnekėt, ta prasme, tokie konkretūs.“ **(VGTU1)**
		„Tai pasakydavo tiesiai mokytojai kai kurie, tarkim kai pasirinkau, pati buvau humanitarinėj klasėj ir pasirinkau chemijos valstybinį egzaminą, tai atėjo pas mane auklėtoja ir pasakė, ką tu darai, nes neišlaikysi ir bus blogai čia“ **(VGTU2)**
		„Mėgau iš tikrųjų tuos mokytojus, kurių dalykus mėgdavau. Nes vis tiek kai tu bandai įsigilinti į dalyką...automatiškai jis tau pradeda patikti, eini pas mokytoją, teiraujiesi...“ **(VGTU3)**
		„Pati mėgstamiausia būdavo matematikos mokytoja...ji buvo tokia griežta, daug kas jos nemėgdavo, bet man patikdavo, nes sugebėjo paaiškint ir išmokyt. Gal tiesiog kai dalykas patinka ir kai jis tau sekasi, tada neišvengiamai ir mokytojas patinka...?“ (**VGTU4)**
		„Man labiausiai patiko fizikos mokytoja, pavyzdžiui, jinai visiem buvo bjauri, bet man jinai buvo labai gera...“ (**VGTU5)**
		„Mūsų labai toks, kai, vis tiek tikslieji mokslai labiau asocijuojasi su vaikinais, nu vaikinų daugiau, tai ir ten, tos kelios panelės, vat mes ir fiziką mokėmės, visą laiką nu tai čia mergaitėm lengvesnius uždavinius, lengviau lengviau, lengviau lengviau, vat tai, tai vat tas labai smagu būdavo. Nu aišku, rezultatas tai irgi tai ir atsispindėtų, kai nelaikiau egzamino fizikos, tai mokytoja sako, va čia dešimtuką išvesiu, kad tik nelaikot egzamino.“ (**KTU1)**
		„Be abejo, kad turėjau. Matematikos mokytoja, aišku, buvo labiausiai, geriausia mokytoja, iš tikrųjų. Ir ir jinai, iš tikrųjų, man ir patarė, kur stoti. <…> Buvo lietuvių kalbos mokytoja – direktorė, kuri mane atkalbinėjo nuo matematikos studijų, dėl to, kad jinai tiesiog norėjo į savo pusę palenkti, ji norėjo, kad aš galbūt labiau į tokias, į humanitarinius mokslus būčiau linkusi.“ **(KTU2)**
		„Tik vieną kart gal būt toks buvo atvejis, kai išskiria merginai, tai kai fizikos mokytojas buvo pasakęs, kad „jums vaikinai ne gėda, kad panelė už jus geriau parašė?“. Tik toks buvo palyginimas, kad jau vaikinai turėtų mokėti, o panom jau kaip ir neverta. Bet šiaip nesijautė, nebuvo nieko.“ **(KTU3)**
		„Labai buvo gera fizikos mokytoja ir iš tikrųjų, jinai ir paskatino gal daugiau rinktis man tą fiziką, nes, nu jinai tokia buvo gera iš tikrųjų, mokėjo sudomint ir jinai ir privertė mokytis,<…>. Aš taip visąlaik galvojau, bet jinai sako, laikyk, čia supranti, laikyk, tai penktą egzaminą jau pasirink, jau čia, jei ko neišlaikysi, tai bus, nu kaip, kaip koks rezervas. Nu tai ir gavosi, ėjau, laikiau ir įstojau į fiziką.“ (**KTU6)**
		„Turėjau dvi matematikos mokytojas mokykloje ir gimnazijoje, ir abidvi labiausiai atsimenu, nes jos tokios griežtos būdavo, viską išaiškindavo ir labai įdomu būdavo, ir matematikai praktiškai namuose nereikėdavo ruoštis, netgi egzaminams nesiruošiau.“ **(VU1)**
		„O paskui mokykloj, devintoj klasėje, ir ten toliau gimnazijoje mokytoja buvo įspūdinga fizikos ir tikrai buvo labai įdomi.“ **(VU5)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

2.4.1.	Kiti agentai: šeimos pažįstami, žmonės iš šalies	**„**Iš tikrųjų labai norėjau studijuoti vadybą ir galvojau vis tiek, nu ten irgi buvo daugiau tokių tikslesnių mokslų, bet bet aišku amžinatilsy vienam žmogui, kuris mane tikrai paprotino ir, kaip sakyt, aš perskaičiau tą knygą apie VGTU <...> Tiesiog jis buvo ne giminaitis, tiesiog mamos pažįstamas. Padarė įtaką, iš tikrųjų, aš sakau, paskutinėm dienom.“ **(VGTU1)**
		„Čia mama man didžiausia patarėja, čia tas ir taip, nieko nežino, kas gražiau skamba, tas geriau, ir aš taip. Tokia mergaitė šalia manęs tikriausiai su daugiau argumentavimų, turinti daugiau norų, sako, pasakoja kitai, čia kokia gera specialybė, čia kaip viskas gerai, kokios perspektyvos. Ir aš taip sėdžiu ir galvoju, kas čia per ta specialybė, nu ir dar jai pasakoja, giria giria, giria giria, nu ir paskui sužinojau, čia taikomąją matematiką. Todėl su mama kažkaip tai pasitarėm, gal čia tikrai neblogai <…> Nu tai va, tai kitą dieną nueinu, užpildau, kad būčiau, kad taikomoji matematika būtų prie pirmesnių tų vietų, nu va ir įstojau.“ **(KTU1)**
		„Na artimiausias buvo sesės draugas. Jis baigęs informatiką, tai va aš jo kažkiek paklausydavau, kaip jis dirbdavo, ką darydavo ir man tas patiko iš tikrųjų. Gal tai šiek tiek paskatino, net nežinau...“ **(VU2)**
2.5.	Visuomenėje (tame tarpe šeimoje, draugų rate ir pan.) dominuojantis įvaizdis	„Jo kokia reakcija buvo... Reakcija buvo iš tikrųjų labai keista, dėl to kad, kai pasakai žmogui transporto inžinerija ir žmogus nesupranta, kas čia per specialybė <…> Aišku buvo, kai kurių žmonių nuomonė, tai iš tikrųjų yra tokia susidarius, kaip ir Jūs sakėt, kad vaikinams yra tikslieji, merginoms – humanitariniai. Bet aš tai manau, kad ne tiesa iš tikrųjų....“(**VGTU1)**
		„Nu va...čia bet kam pasakai, ką mokaisi, sako tai ką...biomechnika...kas čia per daiktas?“ (**VGTU5)**
		„Sakė - išprotėjai? - Ką ten darysi, sako, taigi inžinerija, matematikos nemėgsti, fizikos nemėgsti, ten reikės.“ (**VGTU2**)
		„Visi klausė, ką tu darai, ar žinai, kur stoji, ar bent įsivaizduoji, kaip ten sunku bus ir tikrai neištempsi, iškrisi ir visa kita, bet va…<..> Ir iš draugų ir šiaip, taikomoji matematika ir tarp suaugusių ir draugų, tiesiog sklinda gandas, kad labai sudėtinga mokytis. Bet kažkaip paneigiau šitą gandą.“ **(KTU4)**
		„Reakcija tai, iš tikrųjų būdavo, nu aš jau kaip įstojau, ir visi, kas paklausdavo, kur įstojusi, sakydavo: ach, a Jėzau, tai ką tu ten darysi, čia fizika – siaubas, čia fizika – labai baisu. <…> Ne, ne, tikrai visi, dabar visi kažkaip net ir labiau supranta ir galvoja, kad čia jau ir mergaitiška specialybė, nes seniau visi galvojo, kad čia fizika – tai berniukam, kažkaip, o dabar tai taip jau, visiems viskas normaliai.“ **(KTU6)**
		„O tarkim pažįstamų reakcija, tai labai pastebėjau pirmam kurse, va iš mokyklos laikų su kuom susitinki ir paklausia kur įstojai, ir pasakai tą specialybę, tai reakcija tokia: „ vargšelė, geriau neįstojai...“. Nes tai nėra ta prestižinė specialybė, ypač merginai. Kas mane pažinojo, tai visi galvojo, jau į kokią ekonomiką įstos tai tikrai.“ **(VU2)**
		Tai visada taip standartiškai tiktai sužino žmonės, kad aš studijuoju fiziką arba domiuosi fizika, tai iš karto „tai čia nemergaitiška, kaip čia dabar, tai tau turbūt sunku“. Visą laiką taip, bet aišku nemalonu tiesiog – tas toksai komentavimas nesuteikia savimi pasitikėjimo, visą laiką eini ir sieki savo tikslo, tiesiog kabiniesi iš visų jėgų, o vaikinams nemanau, kad taip yra, pavyzdžiui net jeigu vaikinas, kuris niekada nemėgo fizikos, niekada nemėgo matematikos, visiškai yra kito susidomėjimo, bet jeigu jis pasakys, kad nori stoti į fiziką – niekas nenustebs.“ **(VU5**)

Priedas 34. ***Tęsinys***

II	**SPRENDIMAS TĘSTI (likti srityje)**	
3.	**Asmeninė motyvacija**	
3.1.	Įvaizdis	„Kai tu perskaitai apie transporto inžineriją ir kai aš įstojau, ir tuos pirmus metus aš įsivaizdavau, kad aš mokysiuos tokius dalykus ten transportas, na kažkas tokio, ir kai tu pirmus metus mokaisi tuos bendrus dalykus, nu aš, nu buvo biškelį šokas. Ir laukiau, laukiau iš tikrųjų trečio kurso, kai tu galėsi kažką, ta prasme, pamatyti, pačiupinėti ir paskaityti tą, kas jau yra link tavo specialybės.“(**VGTU1)**
		„Aš manau kad tai žavi iš principo dėl to, kad tą galima analizuoti, galima pasiremti tuom kas yra dabar sukurta ir galima eiti toliau, tą analizuojant ir tą suvokiant ir taip pat domintis aplinkiniais mokslais, tokiais kaip astrofizika, gimsta naujos idėjos, naujos mintys, tą išanalizavus galima ir toliau kažką tiesiog pamatyti naujo.“ **(VU5)**
3.2.	Perspektyvos:	
3.2.1.	Perspektyvos: lyties faktoriaus atžvilgiu	„Galimybės tai man atrodo yra labai geros, tiesiog yra tas neigiamas požiūris iš moteriškos pusės...nes iš tikrųjų jeigu nuėjus į tą pačią statybos aiškelę su šalmu, visi atsisuka ir žiūri, nes nesupranta, kaip taip gali būt, o vis tiek dirba vyresnio amžiaus žmonės, kaip sakiau, kurie turi tuos senesnius įsitikinimus ir tiesiog būna kartais nejauku, bet iš tikrųjų visi juk pripranta.“ **(VGTU3)**
		„Ai, manau, kad yra visos galimybės. Priklauso nuo to kokai tavo specializacija, ką tu dirbi, kokioj srity. Šiaip tai peržvelgus, tai vyram aišku daugiau galimybių, kas perspektyviausia tai dirbti kažkur statybose, būti nekilnojamojo turto agentais- šitose srityse visur sekasi labiau vaikinams. Galų gale visi investavimo eina per vaikinus, didžioji dauguma. Šitoje vietoje riek labai daug užsispyrimo.“ (**KTU3**)
		„Bet šiaip jo yra juokeliai, bet nežinau ar jie pasitvirtina, aš netikiu, nes mano kursiokės, tiek apskritai merginos neprastesnės, čia net ne tas klausimas prastesnės ar geresnės, svarbiausia žmogus ar savo kely. O kiek įstoja ir kiek pasiryžta, aš nežinau kodėl taip yra, gal tiesiog moterims sunkiau derinti šeimyninį gyvenimą su mokslininkės darbu, jeigu taip žiūrint į ateitį, gal dėl to, o gal spaudimas šeimos....“ (**VU3)**
		„Sakyčiau mažesnės, bet ne universitete. Tiesiog ateity darbdaviai į tokį darbą mieliau priima vaikiną. Mano galva, aš nežinau kaip yra iš tikrųjų, nes nebandžiau darbintis tiesą pasakius. Mano galva darbdaviai mieliau į tokį darbą priima vaikiną.“ **(VU4)**
		„Aš dabar galvoju, kad galimybės yra vienodos. Tikrai yra merginų, moterų, kurios ir pasiekusios, tik tiek kad jų nėra tiek 50 ant 50, yra viena, dvi. Ir jos tikrai yra gerbiamos, ir ta prasme ne už savo kažkokį tai grožį, ir tikrai žinau, jeigu tu nori, tai tikrai gali pasiekti ir kad tu nejausi diskriminacijos.. Aš dabar taip galvoju, bet aš ten nesu dar, ir nežinau galbūt yra ir kitaip.“ **(VU3)**
		„Būtent va dabar, kai aš dirbu, tai galimybės yra visiškai lygios. Apskritai nežinau, nebandžiau daugiau nieko su tiksliaisiais dirbt. Bet manau kad turėtų būti lygiai, visgi priklauso nuo žmogaus, koks specialistas, ne kaip atrodo, ne kokia lytis...“ **(VU6)**
3.2.2.	Perspektyvos: specialybės atžvilgiu	„Ne nu tai man atrodo mano specialybė yra tokia nenuvertėjanti. Vis tiek ten statybos naujos, keliai, kelių tiesimas. Jų visda reikėjo ir reiks. Aišku į tai patekt ir prasimušt gal nėra lengva, bet nemanau, kad nuvertės šita specialybė.“ (**VGTU4)**
		„Aš manau, kad iš tikrųjų, yra nemažos perspektyvos, nes dabar kažkaip vis tos lygios teisės, lygios teisės ir moterys vat ir prezidentės ir t.t., tai aš manau, kad ir čia, tiksliuosiuose moksluose, viskas bus, kaip, išsilygins ir aš turėsiu neblogas perspektyvas ir jeigu tik bus noras, tai galima visko pasiekti.“ (**KTU6)**
		„Specialybė mano yra pakankamai plati ir ją baigus galima dirbti ne vieną darbą, taip kad žiūrint koks darbas <…> Bet kad merginai būtų sunku labai dirbti programuotoja, dabar labai trūksta tokių žmonių, taip kad jeigu esi geras specialistas, tai tikrai nežiūrės ar mergina, ar vaikinas.“ (**VU2)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

3.3.	Kita:	
3.3.1.	Noras šalia dabartinės specialybės įgyti dar vieną specialybę iš kitos srities	„Kad pakeisti ne, bet per tuos visus tris metus, ta prasme, pamąstydavau, kad dar kažką baigus tą specialybę, kad dar norėčiau kažką kitą pasibaigti.**“ (VGTU1)**
		„Mokytis galvoju, tik dar neapsisprendžiau magistrantūrą kitos specialybės imt, ar imt antrą bakalaurą, tikrai neapsisprendžiau, bet magistrantūros statybos inžinerijos tikrai neimčiau, dėl to, kad nu ten mokintis nepasimoka.“ (**VGTU3)**
		“Marketingo. Čia vadybos. Visiškai ne matematika žinau. <...>Aš visada galvoju apie perspektyvas. Su matematika, fizika jei tu studijuoji magistrą, tai tavo perspektyvos yra būti profesoriumi, dėstytoju ir taip toliau. O mano tai nėra tikslas. Mano tikslas yra kažkur kitur.” (**KTU3)**
		„Šiaip žadu keisti, bet imti ką nors teisės, vadybos kažką tokio, nes tai gyvenime tikrai pravers.“ (**VU4)**
3.3.2.	Mokymasis dėl diplomo	„Nes iš tikrųjų taip ir yra...aišku gal man pasiseks labai gal aš ir dirbsiu pagal tą specialybę, bet tai mes daugelis mokomės, kad mes turėtumėm aukštąjį išsilavinimą.“ **(VGTU5)**
		„Požiūris tas pats, kad gerai, svarbu pabaigti, svarbu, svarbu gauti diplomą, tada jau rinktis kažką toliau gyvenime, bet požiūris geras, toks pats, nepasikeitęs.“ (**KTU5)**
		„Ji buvo vienintelė moteris dėstytoja, šiaip visi vyrai dėstė, bet nežinau, buvo kažkokia priešprieša jai - mano atveju. Gal tai buvo daugiau iš mano pusės, nes ji labai atsainiai žiūri į savo darbą, o aš labai nemėgstu tokių žmonių. Tikrai ji į tą darbą žiūrėjo tiesiog ateinu, atsėdžiu ir viskas. Aš nemačiau prasmės lankyt ir nelankiau ir todėl turbūt jai nepatikau...tai buvo pirmoji skola, čia buvo sunkumas, aš buvau įpratus būti visada geriausia, o čia bac skola... galima sakyti kad tas dalykas pirmiausia ir pradėjo keisti požiūrį į mokslą. Pačioj pradžioj man tai tikrai buvo įdomu mokslo požiūriu, o dabar tai, nu, mokaisi tiesiog dėl diplomo ir tiek.“ (**VU2)**
		„Stojau dėl bendro išsilavinimo, dabar gal daugiau dėl diplomo. Bet manau kad su fizika ir ateitį siesiu.“(**VU6)**
3.3.3.	Patinkantys studijų programos dalykai/ pomėgiai	„O dabar jau, kai mokomės ten investicijų matematiką, gyvybės draudimo matematiką, nu tu kaip mokaisi, ir galvoji, nu čia tas tikrai naudinga, čia galiu taip paskaičiuot, galiu taip čia, kokią pensiją pasiimt, kaip investuot. Ir tada jau azartas pradeda, ir pats nori mokytis.“ (**KTU1)**
		„Viskas... viskas, kad su investicijom, kaip daryti pinigus. Šiaip tokie skaičiavimai, nu jie nerealūs, bet suvokimą tokį gauni bendrą. Nu man tai labai aptinka. Arba draudimas, visokie tokie.“ (**KTU3)**
		„Ir aš studijuoju ne dėl to kad aš kažką nustebinčiau ir ne dėl to kad aš kažkam kažką įrodyčiau, paprasčiausiai dėl to, kas aš tai manau, kad tai yra mano pomėgiai ir jie visiškai derinasi su gyvenimo būdu, kurį norėčiau gyventi ir puikiai derinasi su darbu, kurį norėčiau dirbti.“ (**VU5)**
3.3.4.	Nusivylimas dabartiniu specialybės pasirinkimu	„Labai daug tokių situacijų būdavo, bet gaila buvo prarasto laiko, prarastų pinigų, už mokslą sumokėta, todėl pasilikau ir tempiau iki, iki paskutiniųjų. Bet, bet tikrai buvo labai daug kartų, kai sakiau, kad aš visai ne čias esu, kur turėčiau būti.“ (**KTU5)**
		„Jeigu dabar įstočiau nesirinkčiau <…> Nes ne mano sritis, nu tiesiog, nu ne tas dalykas, ką aš galbūt geriausiai galėčiau daryt, <…>. Tai tikriausiai rinkčiausi labiau tokius į humanitarinę pusę.“ (**VGTU2)**
3.3.5.	Savo sugebėjimų tiksliesiems mokslams įvertinimas/pastebėjimas	„Nu galima pasakyti taip: pas mus įstojo 36, buvo 30 bernų ir 6 panos. Panos visos liko, o bernų kiek išėjo...20 galima sakyt. Tai ką tada skaičius sako, tai tikriausiai panos yra imlesnės, nori mokytis, o bernam taip yra: ai nepatinka, išeisiu. Aišku bernam yra lengviau, pavyzdžiui, aš nemoku sujungt tų laidų, elektrotechnikos, tai aš žiūriu, kaip kitas jungia. Tai vat tokiose dalykuose aišku jiem yra lengviau. Bet šiaip kuris mokosi...kita pana tikrai sugeba gudriau nei kitas bernas, kuris nieko nesupranta.“ (**VGTU5)**
		„Labai kažkaip jau priimtina, nes panos čia jau labai dažnas reikalas. Pagal statistiką dauguma vaikinų ir iškrito. Iš tų, kas iškrito, didžioji dalis buvo vaikinų.“, „Panos labiau susiima, o vaikinams yra sunkiau viską iškalti mintinai. O panelėm tai yra daug paprasčiau ir čia visos problemos esmė.“ **(KTU3)**
		„Sakyčiau visiems vienodai, nes pas mus tikrai nėra tokio suskaidymo, kad va čia vaikinai, čia merginos, yra studentai ir viskas, į lytį niekas nežiūri.“ (**VU4)**
		„Hmm... Aš pavyzdžiui manau, kad yra visiškai lygiavertiška ar vaikinas, ar mergina. Tie sunkumai jie iškyla visiems vienodi, visiems reikia pamąstyti, visiem reikia paspręsti, visiems reikia išsiaiškinti. Ne aš nemanau, kad merginoms yra sunkiau, tikrai ne.“ (**VU5)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

3.3.6.	Nesėkmės studijose	„Aišku, tų būna dažnai, silpnumo akimirkų, ypač, nu kai nepasiseka. Atrodo, nu vieną kartą kolio neišlaikai, antrąkart kokio egzamino neišlaikai čia, mane vienąkart pagavo nusirašinėjant, nu galvoju, nu kam aš vargstu, geriau mokyčiaus, kažką normaliai, kas patiktų, tai gal ir nebūtų tų tokių.“ **(KTU1)**
		„Na, kai kažkas nepasiseka, kai du kartus neišlaikai koliokviumo, kai dėstytojas sako, kad tu čia neišmokai, bet tu žinai, kad tu visą naktį mokeisi ir kad atėjusi gal, gal kažkiek ne taip pasakei.“ (**KTU5)**
3.3.7.	Nepasitikėjimas savo jėgomis/ nuomonė: ‚vaikinams yra lengviau‘	„Galėčiau pasakyti, kad merginoms sunkiau. Daugiau merginos turi įdėti darbo, o vaikinai, nežinau, ateina, išklauso, padaro. O mes gal daugiau aiškinamės, einam papildomai pas dėstytojus, klausiame, kaip galit mum padėti. Tiesiog galbūt, aš nežinau kodėl, bet gal vaikinai greičiau susivokia, aš tikrai nežinau, kodėl, bet, bet realiai vaikinams yra lengviau pas mus.“ **(KTU5)**
		„Gal lengviau iš tikrųjų, vaikinams, pas juos yra tas toks, nes yra tokių specialybių, tokios techninės daugiau, ir pas juos yra tas toks mąstymas, jie, jie viską supranta realiai, jie matę, ten jiem ten koks variklis, pavyzdžiui, ką nors sako daugiau, o mum tai ten, nu galim teoriškai kažką tai suprasti, tai vat, iš tikrųjų dėl to yra vaikinams lengviau.“ **(KTU6)**
4.	**Išoriniai veiksniai**	
4.1.	Socialiniai agentai: tėvai	„Na dabar tikrai visi labai palaiko ir sako, kad tikrai geras pasirinkimas, kad ateity yra daug perspektyvų, žodžiu giria ir nė neužsimena apie neigiamus dalykus.“ **(VGTU4)**
		„Šeimos tai, irgi, džiaugias, kad jau iki trečio kurso atėjau, nes visą laiką po kiekvieno semestro būdavo didžiulis stresas, didžiulė baimė, kad tik išlikčiau. <…> Nežinau, iš tikrųjų, sakau, tiek iš šeimos, tiek iš draugų pusės palaikymas visą laiką būdavo. Ypač sunkiais momentais, kai būdavo labai sunku, visada būdavo suteikiamos geriausios sąlygos, tarkim, mokytis.“(**KTU2)**
4.2.	Socialiniai agentai: bendramokslės/ bendramoksliai	„Ne visi, žinokit, ne visi, ta prasme vieni supranta, kad tau gal yra sunkiau ir bando paprasčiau paaiškinti, kiti dar daugiau informacijos pasako, ta prasme, kiekvienas žmogus kažkaip skirtingai, nu aišku yra ten ir tokių, kur, pavyzdžiui, kaip čia panelė, ar tau čia įdomu.“ **(VGTU1)**
		„Jeigu dėl stipendijų kariaujama vos ne, pirmam antram kurse dar nieko buvo, bet trečiam jau atsirado tas, kad vos ne kenkimas, nesidalina.“ **(VGTU2)**
		„Na gal panelėms biški šioks toks didesnis dėmesys, nes jos vis tiek gal mažiau supranta, gal kažką reik paaiškint, nes vis tiek sakau, kaip statybose jie vaikystėje yra dirbę, daugiau yra matę, daugiau gal žinantys arba įsivaizduojantys tuos dalykus, bet padeda“ (**VGTU3)**
		„gal tas, kad vaikinam greičiau daeina tas visas, gali bet ko paklausti...aišku ta konkurencija yra, bet jinai čia gerai užslėpta yra. bendravime tas neatsispindi. Vat kai sesija būna, tada gal sudėtingiau, bet tai šiaip tikrai labai ir noriai padeda ir ne tik man.“ **(VGTU4)**
		„Nu bent jau pas mus aš nesu girdėjus, kad vat, ką tu čia darai iš viso, ar ko tu čia atėjai. Nu pas mus tikria tokia grupė, kad jie nesistengia, išskyrus tuos 4, kad va mes čia labai protingi, tokie ir anokie... jūs čia mergos, jūs čia nieko nesuprantat, nu tikrai taip nėra. Jeigu nesiseka, padės ir visa kita.“ **(VGTU5)**
		„Nu aš manau, ir šiaip, vaikinai taip linkę padėt, kai tu parodai, kad tu esi silpnesnė, kad tu kažko nemoki, tai jau jie tokie didvyriai. Tai tu čia nemoki? Nu gerai, aš tau parodysiu. <…> Mes panelės, esam visos tokios vienodo lygio, sakykim, mokslų atžvilgiu. Vaikinai mūsų yra truputėlį gabesni, tai va. Tai taip jau ir gaunasi, jau jiems čia žiūrėk, mergina, ihm, gavo aštuonis, o mes tik septynis su puse. Kažin kaip čia, nusirašė... <..> ir jaučiu jie galvoja, kad mes biški gal ne tokios protingos.“ (**KTU1)**
		„Dabar nežinau iš tikrųjų, kodėl taip yra, o jaučiuos tai labai gerai ir iš tikrųjų nenorėčiau studijuot tokioj, tokioj aplinkoj, kad būtų daugiau vaikinų. Nes jau ir taip kartais pasijaučia tas vaikinų požiūris į merginas, kad jos yra silpnesnės. Ir ir kad kitą kartą mes jau , aš aš jau asmeniškai matau, kad jie būna pasijaučia labai negerai, jeigu tu gauni blogesnį pažymį, niekada su tavim nesikonsultuos, nors jie žino, kad tu turi geresnius rezultatus, dėl to, kad tu esi mergina. <…> labiausiai jaučiasi tas toksai, ta tokia nelygybė ir ir jų požiūris į merginas, tuomet, kai, kai aš matau, kad jiems reikia pagalbos. Ir matau, kad jie tikrai nesikreips, jie verčiau kreipsis į tą, kuris mažiau išmano, vaikiną, bet ne į merginą.“ **(KTU2)**
		„Iš tikrųjų gal jie kartais pyksta, kad va galbūt panelei labiau pasisekė ten atsiskaitymą parašyt negu jiems <…>“ (**KTU4)**
		„Galbūt gi net, galiu pasakyti, kad net ir geriau, nes vaikinai labiau linkę padėti, negu tos pačios merginos, nėra konkurencijos. Tiesiog vaikinas, paprašysi, jisai tau parodys, jisai tau padės. Nėra tokio dalyko, kaip tarp merginų, kad tu čia pati žiūrėk, tu čia pati išsiaiškink. <…> Viskas, manau, kad viskas, labai tolerantiškai į tai žiūri ir vaikinai, nes nu jiems patiems linksmiau, kai mūsų čia yra daugiau kažkiek tai, ta prasme, kad merginų moksluose tuose, tai labai viskas tolerantiškai, manau, kad nuomonė gera apie šituos mokslus, kad merginos pasirinko.“ **(KTU5)**
		„Nu aš manau, jie žavisi tokiom merginom. /juokiasi/ Nes iš tikrųjų, ne bet kas gali mokytis, ir jie taip mano, aš taip manyčiau.“ (**KTU6)**
		„Tik teigiamos. Patys yra sakę, kad labai gerbia panas, kurios nebijo maištauti prieš visuomenės nuomonę ir imti vyrišką specialybę. Tikrai ne iš vieno esu girdėjusi.“ **(VU4**)
		„Pirmam kurse tai labai jautėsi, kol nebuvo aišku, kuris kas yra. Tai iš kai kurių grupiokų tai buvo taip, kad jeigu tau kas geriau ir parašė, tai tik dėl to, jog tu esi mergina. Arba jeigu yra moteris dėstytoja, tai jinai parašys geriau merginoms negu vaikinams. Bet mes su griupioke savo, kuri yra labai stipri, <…> tai mes visada pasakydavo jiems, ką galvojam be jokių norėjimų patikti ir būti draugiškoms, tai tas iš tikrųjų dabar jau to nėra.“ **(VU5)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

4.3.	Socialiniai agentai: dėstytojos(-ai) /mokytojos(-ai)	„Va kas yra, aš nežinau kodėl, gal čia man toks atsitiktinumas, aš visą laiką turėjau problemų su tais dėstytojais, kur dėstytoja buvo moteris. Visąlaik turėjau, nu kiekvienam kurse man taip būdavo, kad bus viena moteris ir aš visąlaik turėdavau problemų, turėdavau perlaikymą arba šiaip mane pakankindavo iki egzaminų, kažkaip vyrai į tai žiūri paprasčiau iš tikrųjų.<..> Tiesiog dėstytojai labiau patiko vaikinai, ir sakau turėjau skolą, turėjau skolas, ta prasme, buvo pavasaris, va kaip dabar, buvo antras kursas, iš dviejų kartų tiesiog nepavyko išlaikyti, tiesiog dėl dėstytojos, nu tu kai matai, kai tą patį darbą dėstytoja vaikino tik penkias minutes jo klausinėja, o mane klausia keturiasdešimt penkias minutes ir su visokiais, kaip sakyt, nu grynai, kad tave sumautų. <...> Taip, ne per seniausiai, dėstytojas jis tiesiog pastoviai akcentuodavo, vat kad tu esi panelė, tai vat gal tau čia ne vieta. <…> Pas mus tokio bendravimo dėstytojas-studentas iš tikrųjų dar labai ilgai nebus, dėl to, kad dėstytojas yra toks kaip žandaras, jis tiesiog skaito studentą, kad jis yra kvailesnis ir jis niekada, ta prasme, nu kaip sakyt, niekada nepasieks tokio lygio.“ **(VGTU1)**
		„Dėstytojų požiūris, tai jis visą laiką lieka, kad nu pirmiausia vieni žiūri, kad vaikinai tai vaikinai, o jau panelės tai jau čia ne lygis ne ten yra <…> Moterys. Bet jaučiasi skirtingai...kai kurios nuvertina vaikinus, kai kurios paneles...nėra taip, kad palaikytų vien tiktai paneles, ar jas tik nuvertintų...ir labai taip per puse maždaug pasidalinę, bet dėstytojos moterys ant jų labiau jaučiasi jų požiūris, kad tarkim jos dalyką turi labiau mokėti vaikinai.“ **(VGTU2)**
		„Na kaip būdavo vieni dėstojai vienaip, kiti – kitaip. Kaip sako skirtumas: panelės ir vaikinai. Vieni dėstytojai tiesiog pasižiūri tokiu žvilgsniu ir taip galvoja: nu panele, ką tu čia veiki, tu ne čia įstojai ir iš vis ką tu čia darai...o kiti kaip tik skatindavo ir sakydavo va tu šaunuolė, kad tu pasiryžai, pasirinkai, tau čia gerai sekasi, kartais net ir balą pakelia...<…> Na kaip ir sakiau, kaip kurie, nuo jų požiūrio būna...irgi turėjom vieną tokią dėstytoją, kuri atėjo ir sako: aš tai pavyzdžiui nesuprantu, ką tu čia darai. Mano laikais aš viena tik iš viso universiteto baigiau savo specialybę. Na ir viskas...tada ir jautiesi taip, kad gal ne ten įstojai ar panašiai.<…> Taip buvo netgi kažkada toks bajeris, kai dvi panelės pradėjo šnekėt, ir dėstytojas atsitojo ir dėjo kumščiu į stalą, ir sako: cit vištos! Aš čia pagrindinis gaidys!“ (**VGTU3)**
		„Būdavo vat matematikos dėstytoja, jausdavai, kad yra simpatijos kai kuriems. Nors abejoju, kad ji mus įsimindavo, atpažindavo. Bet va jau iš matymo vieną kitą vaikiną...jau iškart matosi kad patinka jis jai. <…> Tai čia pirmam kurse, kai tik bandą mūsų visą pamatė, tai iškart sako, kad jūsų čia daug neliks, čia panom iš vis nelabai skirta...buvo buvo taip, kad sakydavo...tarkim, ką tokioj specialybėj veikia merginos...taip pasakydavo, paklausdavo tokiu retoriniu klausimu ir toliau dėstydavo, neišvarys gi...“ (**VGTU4)**
		„Bet šiaip dėstytojai pas mus pakankamai normaliai...priekaištų nė vienam neturiu...kiekvienas dėstytojas reikalauja, kad tu mokėtum jo dalyką. Tai tu ir turi mokėt kažkiek, bent jau minimaliai...jeigu tu nieko nesupranti, tai bent minimaliai turi jį mokėt.“ (**VGTU5)**
		„Aaaa... taip taip. Kad ir mūsų specialybėj: ką pana gali suprast tokį dalyką, kaip elektra ar dar kažką tai...?<…> Iš tikrųjų yra tokių dėstytojų, kuriem atrodo, jeigu pana, tai čia iš vis ne jos vieta tokioj specialybėj. Ir iš kitų esu girdėjusi...nes nu čia vyriškos specialybės...kitur daugiau privilegijų panom yra...“ (**VGTU5)**
		„Nu aš neskaitau, kad jei dėstytojas pasako: ateikit mergaitės su sijonu ir jūs neturėsit vargo per gynimą, kad čia priekabiavimas. Aš tai to neskaitau...jeigu kitaip tai jo...bet jeigu jisai sako ne vien tau, o sako prie visų, tai aš nežinau kaip čia..“ (**VGTU5)**
		„Ir tas dėstytojas, nu jis būdavo kai jaunas, tai ką nors pasakys, pašieps, nieko tu nemoki, tai gal vakar kokiam baliuj buvai, nu va toksai va, pašiepimo forma tokia gaunasi. Ir kai baigėsi semestras, tai sužinojom, kad kažkuri panelė įskundė dėstytoją, kad prie jos buvo seksualiai priekabiauta. Tai va tai, bet čia žinai, kaip ir tokie gandai, tai nebuvo ten, nei mūsų ten kas klausė, nei ar prie jūsų lindo, nei ką. <…> Nu šiaip, ir mūsų dėstytojai dar pabrėžia, kad merginos neturi to analitinio tokio mąstymo, tokio greito ir šiaip iš tikrųjų, čia net praktiškai yra.“ (**KTU1)**
		„Kad kartą esu girdėjus, kaip dėstytojas sakė, kad kad vaikinai, pabaigę matematiką, tai jie pasieks labai aukštai, o merginos tai, jų niekam nereikia tokių specialisčių, bet aš iš tikrųjų tuo netikiu ir aš visiškai optimistiškai žiūriu ir tikrai nesibaiminu.“ (**KTU2)**
		„Jo, buvo dėstytoja viena pasakiusi, kad „tu čia taip dažnai ateini pas mane perlaikyti kokių, kad tu čia turbūt ne ten įstojai“. Bet kai kitą kartą pradėjo mano kolį taisyt, sako „nu bet vis gi gal tu matematikė“. Va tada suabejoji, kai dėstytoja pradeda tavim nepasitikėti, tada suabejoji.“ (**KTU3**)
		„Labai gerai. Malonūs jie, nėra tikrai tokio, kad tau blogo linkėtų, nieko blogo negaliu pasakyti apie dėstytojus, aš pati jaučiuosi kalta dėl to, jeigu kas nors blogai būna. Dėstytojas tau tik gero linki, o jei tu nieko nemoki, tai jis tau nieko neduos.” (**KTU3)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

		„Kaip tik dauguma dėstytojų džiaugiasi. Mūsų laidoj iš tikrųjų, turbūt buvo pati pirmoji laida, kai stojo merginų daugiau nei vaikinų, tai dėstytojai tikrai buvo labai patenkinti, kad ir merginos ryžtasi tokiems mokslams. <…> Universitete tikrai vyksta ir seminarai, ir jeigu kokiu klausimu, bet kada galima rast dėstytojus savo kabinetuose, su jais konsultuotis ir tikrai jie visą laiką priims ir ir padės.“ (**KTU4)**
		„Taip, teko, kai pasiskundi dėstytojui, kad man čia tas neišeina, kad aš nesuprantu, ar galit dar kartą paaiškinti, tai pasako, kad aš jau šitą aiškinau, ir ką tu veiki tiksliuosiuose moksluose, jeigu tu nieko nesupranti.“ (**KTU5)**
		„Taip, iš tikrųjų patenkinta. Tikrai. Galiu pasakyt, geri dėstytojai, ir išmanantys savo dalyką ir, na žinoma, visokių būna, bet, dauguma.“(**KTU6)**
		„Bendrai paėmus esu patenkinta, nu dėstytojai matosi, beveik visi, domisi savo sritim, visąlaik tokie linksmi, bando kuo įdomiau medžiagą išdėstyti, kai kurie gal tik tai nelabai..gal jiems nelabai sekasi. <…> Iš vis dabar kai pagalvojau, tai iš dėstytojų pusės jaučiasi toks kaip ir savaiminis dalykas, kaipo savaime suprantama, jog vaikinai protingesni. Ai, nu vis tiek tos merginos, ai nu pasakei gerai čia, bet žinau, jog iš tikrųjų nesupranti, bet, ai, parašysiu, vis tiek teisingai pasakei... O su vaikinais jau labiau bendrauja, nori pažiūrėt, ar tikrai supranta“ (**VU1**)
		„Iš vis pas mus fakultete labai geri dėstytojai, kurie iš širdies dirba ir nėra tokių, kurie užsisėda ar dar kažką...“, „Na būdavo gal tokios nekaltos replikos: „Nu va čia merginoms paaiškinsim plačiau“ ar dar ką, na bet aš natūraliai priimu tokius dalykus, mūsų čia mažuma, nėra ko rėkt čia mūsų specialybė, čia mes feministės...“ (**VU2)**
		„Konkrečiai dėl merginų ar vaikinų, tai yra vienas pas mus dėstytojas, kuriam nepatinka merginos. Tu ten gali mokėt, viską parašyt, nu tau neparašys geriau nors tu ką. Nu turi tokį požiūrį, jis yra senesnio amžiaus, ir jisai turi tą stereotipą savyje, nu va moteris...<…> Būna kad paskaitų metu galvoji, nu čia dabar kas maždaug. Nu ta diskriminacija pasitaiko, tiesiog konkrečiau nelabai pamenu. Ypač jeigu senesni dėstytojai, kažkokių kitų nuostatų.“ (**VU3)**
		„Tiesiog iš to paties dėstytojo, ne man pasakė, bet mano draugei, kad panom nėra ką veikt, bet tik tiek. Ir kas svarbiausia sakė, kad panoms nėra ką veikti ne pačiom panoms, o berniukams mūsų. Tai paskui jie ir persakė, kad girdėjo tokį dalyką. O šiaip daugiau jokių replikų neteko girdėti, gan tolerantiški žmonės visi. <…> Ir dėstytojų požiūris kai kurių yra toks, kad tu esi pana ir tau čia nėra kas veikti. Pora dėstytojų buvo, nesakysiu kas tokie, bet tikrai buvo, kad tiesiog požiūris į panas labai ne koks.“ (**VU4)**
		„Bendrai kalbant apie tuos dėstytojus, kurie man patiko, tai aš nejaučiu jokio išskirtinumo. Bet buvo tokių atvejų, kad tas buvo netgi tiesiai pasakoma, kad jeigu kuo gražesnė, tuo kvailesnė – čia dėstytojo citata.“ (**VU5)**
4.4.	Visuomenėje dominuojantis įvaizdis	„Bent jau ką aš pastebėjau, ta prasme, negaliu sakyti, kad pavyzdžiui darbe, ten moteris ignoruotų, kad tokioj specialybėj jinai nesugebėtų dirbti. <…> Aišku jeigu gal rinktųsi lygiaverčius, aišku nu gi yra visokių žmonių nusistačiusių, tai gali aišku ir vyruką pasirinkti, tai yra normalu, dėl to kad, tam žmogui ten atrodo kad jis geriau priims tą informaciją ir panašiai. (**VGTU1)**
		„Sunkiau...nes tas pats mąstymas, kad vyrai gali toj srity daugiau pasiekt ir netgi jeigu moteris kyla karjeros laiptais turi daug daugiau įdėt pastangų negu vyriškis. Ir matosi statistikos duomenys, kiek yra vyrų, kiek moterų, ne tiek kad ten būtų baigę mažiau daug, bet jos labiau išeina į tuos kitus sektorius.“ (**VGTU2)**
		„Moterim labiau nu aišku prie projektavimo, tinka sąmatininkėm, ten aišku ant kelio nestatys visų pirma moterų, bet tai tas darbas nėra tiktais ant kelio. Reikia kažką suvadybint ir pasirūpink, kad medžiagas tokias atveztų, man atrodo tą puikiai gali moteris daryt.“ (**VGTU4)**
		„Nu tai va, aš sakau, kaip draugų rate, va kai pasakai, kad taikomoji matematika, tai iš karto tos tokios nu ne tokios asociacijos, atrodo, jau kaip čia taip, ne, nu taigi čia vaikinam, ar dar ką. Aš įsivaizduoju, kaip ir su informatika, jeigu panelė, tai jau kažkas ne taip. Turbūt net nežinau.“ (**KTU1)**
		„Todėl, kad vakinai turi tokį... matematini... merginos, kurios mokinasi visos yra kalikės, ir tai, mano nuomone, yra sunkiausia“, „Vaikinai turi mastymą loginį, tai čia yra toks įgimtas dalykas.“, „Nu IQ yra, jis matuoja loginį mastymą ir tikrai statistiškai pas vaikinus, vidurkį vedant, jis yra didesnis, negu pas paneles. Nes loginis mastymas pas vaikinus yra kitoks. Jiems reik mažiau mokintis, kad išmokt.“ (**KTU3)**
		„Aš manau, bet kas, išgirdęs, kad mergina studijuoja tiksliuosius mokslus, tai tik palaiko ir pagiria, kad šaunuolė. Tikrai neturi klausimų, kodėl tu ten studijuoji, tu mergina, tau ten ne vieta, nemanau tikrai.”, „ Aš manau, kad galimybės yra vienodos. Čia priklauso nuo žmogaus asmeninių savybių,jo įgytų žinių, mąstymo, ir tiesiog reikia mokėt tai parodyt. Ir aš manau, bet kuri panelė galėtų nukonkuruot ir vaikiną.“(**KTU4)**
		„Visada, per visą laiką, maždaug sutinki žmonių, pasakai ką studijuoji ir reakcija tokia visada būna, ką mergina veikia fizikoje, kodėl aš čia ją pasirinkau, tai visada tokių būna. Kartais būdavo netgi iš dėstytojų, kai, pavyzdžiui, sėdi auditorijoj ir dauguma yra vaikinai, ir dėstytojas pradeda mėtyti juokelius kokios moterys yra vairuotojai, maždaug kad jų vieta yra vos ne virtuvėj, tai tu taip sėdi, na tai ką jau kalbėt apie tai, ką tu veiki fizikoj.“ (**VU3)**
		„Tai visada taip standartiškai tiktai sužino žmonės, kad aš studijuoju fiziką arba domiuosi fizika, tai iš karto „tai čia nemergaitiška, kaip čia dabar, tai tau turbūt sunku“. Visą laiką taip, bet aišku nemalonu tiesiog – tas toksai komentavimas nesuteikia savimi pasitikėjimo, visą laiką eini ir sieki savo tikslo, tiesiog kabiniesi iš visų jėgų, o vaikinams nemanau, kad taip yra.“ (**VU5)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

4.5.	Kita:	
4.5.1.	Sunki pirminė adaptacija universiteto aplinkoje	„Tai man pirmą mėnesį univere iš tikrųjų buvo labai kraupu, ir kaip sakyt, tokia labai šalta atmosfera, nieks tau neliepia mokytis visų pirma, tu ateini atsisėdi, pirmą mėnesį kai atsimokiau tai nesupratau, ar aš čia atostogauju, ar kažką veikiu, ar mokaus, ar bus kažkoks spaudimas. Bet kai atsimokiau pirmą mėnesį tai supratau, kad čia niekas netįs tavęs už ausų ir nelieps, padaryk tą, atsiskaityk aną. Vat tas buvo labai sunku.“ **(VGTU1)**
		„Pirmais metais aš kai atsimokiau, kai įstojau pirmus metus tai galvojau nu viskas, aš eisiu iš ten, nes tikrai labai nepatiko nei tos fizikos, nei tos chemijos, tie vat bendrieji dalykai...bet paskui kai prasidėjo tie vat specializacijos dalykai, tai pasidarė ir įdomiau...“ **(VGTU3)**
		„Pačioj pradžioj buvo didelis skirtumas tarp mokyklos ir universiteto. Tas, kad mokykloj neatėjai dieną į pamokas jau skambina, ieško, gal tu susirgai ar ką...o vat universitete tu turi eiti pati, pati norėti, domėtis.“ **(VGTU4)**
		„Jo, pačiam pirmam kurse. Galvojau tikrai aš pirma sesija, nu ir ką važiuosiu namo, nes iš tikrųjų sunku buvo tikrai sunku. Ne visi tie dalykai ir atrodo nu nepatinka...tu turi mokytis tai, kas tau nepatinka.“ **(VGTU5)**
		„Ne. Iš tikrųjų, e, apskritai vos pradėjus, pirmam kurse buvo šokas, dėl to, kad aš visą laiką galvodavau, kad studijos tai yra mokyklos kurso tęsinys. Tiesiog tu pasirenki tam tikrą sritį ir tu toliau tęsi tą mokslą.“ **(KTU2)**
		„Iš tikrųjų buvo viskas daug sunkiau, negu įsivaizdavau.<…>. Aš mačiau mokslas, mokslas, ten buvo labai daug dalykų, viskas buvo, net buvo tokių, kad šneka ir nežinai apie ką ir viskas taip nauja. Ir man iš tikrųjų buvo, buvo baisu, aš sakau, po pirmo mėnesio tai kai grįžau, tai man ten iš viso buvo šokas, aš verkiau ir sakiau, daugiau nevažiuosiu.“ **(KTU6)**
		„Buvo didelis šokas, visiems būna didelis šokas įstojus į MIF‘ą. Nieko nesupranti...mokykloj viskas aišku, tikrai, jeigu ten kas neaišku, tai paklausi ir dešimt kartų tau paaiškina. O čia ateini ir tu nieko nesupranti, nu vat nė menkiausios prošvaistės, toks išeini ir o siaube, kur aš įstojau.“(**VU1)**
4.5.2.	Nusivylimas/ nepasitenkinimas mokslo kokybe	„Kokybe? Aišku, visi mes čia studentai ta kokybe nepatenkinti, norėtume naujų laboratorijų ir panašiai, bent jau mano atžvilgiu, pavyzdžiui, tie patys kursiniai darbai, gerai mes ten skaičiuojam, kažką darom, galima ten tų penki šimtai formulių įdėt ir panašiai, bet tai yra, aš sakau, tai ne kursinis darbas, nu tiesiog tai yra mechaninis atlikimas, tu tiesiog paimi ir suskaičiuoji, yra tie šablonai, nu ir kiekvienas supranta kad mes ten turim tokius dalykus“ **(VGTU1)**
		„Neee... ten tobulėjimui ribų nėra, kadangi yra vos ne nulinėj stadijoj, kai dėstoma 70 tais metais buvo, tas pats ir dabar ir taip pat...netgi dėstytojai atsineša tas pačias korteles kur pasakojo tėvai, kad vat tas dėstytojas ateidavo su tokiom kortelėm..“ (**VGTU2)**
		„Ne visų, bet daugumoj tai taip...nu ką ten jie atkalę tą sistemą, kiekvienais metais tą patį moko. Ir tuos pačius iš praeitų metų gaunam klausimus būna egzaminų, kai kurie aišku nepatingi ir pakeičia.“ (**VGTU4)**
		„Ne visada. Tarkim, kadangi aš studijuoju angliškai, labai daug dėstytojų net nemoka angliškai šnekėti. Ta prasme, jie vartoja visiškai netinkamas formas, kur jau labai krenta į, ta prasme, nu kaip čia, klausai, jau iškart jauti, kad ne taip sako, tarkim, tarkim, naudoja būtąjį laiką, kur, kur po to visa grupė juokiasi iš to pasakymo.“ (**KTU5)**
		„Visokių dėstytojų yra, yra tokių, na negalima sakyti, kad tobuli, bet matos, kad turi ką perduoti, o yra ir tokių, kurie metai iš metų moko tą patį, užsidaro tam rate.. Yra labai blogų dėstytojų, kartais pažiūri į tokius ir neatrodo, jog žmogus su aukštuoju išsilavinimu. Šį semestrą turiu vieną dėstytoją, kuris dėsto tą dalyką ir matosi jis pats to nesupranta. Jisai skaito iš to savo konspekto, daro klaidų ir pats tiek metų dėstęs tą dalyką to nesuvokia.“ **(VU2)**
		„Kai kurių. Pavyzdžiui, yra tokių, kurie kalba tyliai, nusisukę į lentą ir niekaip nesugeba minties išlaikyti, tiesiog šokinėja nuo minties prie minties, labai sunku susigaudyti.“ **(VU4)**
4.5.3.	Žinių vertinimas (neobjektyvus)	„Ne visą laiką. Nes iš tikrųjų, aišku, aš suprantu kad dėstytojai, kai mes ten prirašom ten tų sprendimų ir tų egzaminų, jiem tikrai yra nuobodu skaityt ir panašiai, bet kartais iš tikrųjų, yra dėstytojų, kurie tiesiog verčia ir, nu gal čia tiek, o čia tiek, nu nėra to objektyvumo“ „Nu buvo, bet negaliu sakyt, kad jų daug buvo, nu kartais gal iš tikrųjų pajusdavai, kad tu gaudavai mažesnį pažymį, dėl to kad tu esi panelė, bet nu gal buvo kokie keli.“ **(VGTU1)**
		„Ne, nes yra nusirašinėjimas, <…> nusirašinėja viską ir gauna gerus įvertinimus, iš karto stipendiją, ir pats taip.. ir netgi kai kurie dėstytojai pasižiūri pavardę ir viskas yra nulemta.“ **(VGTU2)**
		„Ne visus dalykus...koks čia vertinimas. Būna išvis tokių egzaminų, kad visi nusirašo, aš kai esu bailė nusirašynėti...“ (**VGTU4)**
		„Kartais ne, iš tikrųjų, kartais tikrai ne. Kaip pavyzdį galiu pateikti paskutinį kursinio darbo atsiskaitymą, kurį darėme grupelėmis, ir tiesiog dėstytojas vertino grupelėm, nes kursinis beveik toks pats, gal, gal kelis skaičius reikėjo pakeisti. Ir tiesiog dėstytojas, tu pašneki, ir tiesiog pasako, nu va, dviems galiu aštuonetus rašyti, dviem – septynetus. Pasirinkite, kaip kas norite.“ (**KTU5)**
		„Sakyčiau vienodai, nes tikrai yra ir panelės padidintą stipendiją gauna ir viskas, ir lygiai taip pat su vaikinais. Gal sakyčiau dabar į paneles netgi kiek atlaidžiau žiūri.“ **(VU4)**
		„Ne visi, bet būna mano naudai daugiausiai. Taip kad prieš būtų - neteko susidurti. <…> Nu pavyzdžiui, sakykim man per mažas pažymys, aš pradedu šnekėt, paprašau dar klausimų, nu lengviau eina susišnekėt, paprasčiau. O gal kiti nebando, nežinau...“ **(VU6)**

Priedas 34. ***Tęsinys***

4.5.4.	Žinių vertinimas (objektyvus)	„Daugmaž taip, neišskiria nei merginų, nei vaikinų. Ta prasme, labai šiaip lygybė tikrai pas mane grupėj vyrauja. Nes, net nežinau, tikrai, nepasitaikė tokio atvejo, kad būtų nuskriausta viena panelė ar vienas kažkoks tai vaikinas. Viskas daugmaž po lygiai. Gal kažkurie dėstytojai lengviau praleidžia, mėgsta, taip yra dėstytojų, kurie labiau mėgsta mergaites, yra dėstytojų, kurie labiau berniukus mėgsta, bet, realiai, jeigu tu tiek pat darbo įdėsi visada, tai tu tokį ir turėsi pažymį, taip nėra kažkokio išsiskirstymo.“ (**KTU5)**
		„Nu gal požiūris tai vienodas, bet aišku, vat kai mes esam grupėj dvi, tai nu tas būna toks dėmesys mums kažkoks, vistiek išsiskiria. O taip, bet dėl ten, sakykim, vertinimo, ar kažko tai, tai ne, viskas, kaip sakoma, lygu. <…> Iš tikrųjų aš pačiam universitete niekad nema, nu nebuvo tokios situacijos, kad kažkas pasakytų, kad čia merginoms ne vieta. Pavyzdžiui, fizikoj. Tikrai, iš jokio dėstytojo to nebuvo.“ (**KTU6)**
		„Taip. Dėstytojai iš tiesų yra labai dėl to kompetentingi ir vertina tiksliai.“ (**VU5)**
4.5.5.	Dalyvavimas moksliniuose projektuose	Jo, aš antram kurse buvau įsijungus į projektą, tai buvo navikų terapijos navikas, ten buvo eksperimentai su laboratorinėm pelėm, tyrė vėžio ląsteles. Tai buvo įdomu, bet baigėsi projekto finansavimas, tai teko rinktis kažką kito.“ (**VU3)**
		„Teko, vyksta studentų konferencijos, laisvieji skaitymai, tai yra kviečiami visi studentai, kurie daro mokslinį darbą, kurie kažką pradeda dirbti laboratorijose. Bet kuriuo atveju, jeigu laboratorijoje kažką matuoji, turi rezultatus, tai ir tavo darbo vadovas skatina, kad tu juos pristatytum. Tai laisvieji skaitymai vyksta mūsų fakultete kiekvienais metais, dėstytojai informuoja apie vyksiančias konferencijas.“ (**VU5)**
		„Dėstytojas siūlė kartą kažkokį tai mokslinį darbą daryt, bet aš atsisakiau, dėl to, kad visą laiką yra per didelis nepasitikėjimas savo jėgomis, ir aš manau, kad vaikinai, mūsų bent jau vaikinai, jie yra truputėlį stipresni, ir taip atrodo, kad jie turėtų ten eiti. Kad ten ne vieta.“ (**KTU2)**
4.6.	Ateities vizija	„Iš tikrųjų nežinau kodėl, bet įsivaizduoju save dirbančią vadovaujantį darbą <…> noriu dirbti tokį vadovaujantį ir organizacinį darbą, tai visąlaik apie tai galvojau, kaip sakyt, tai yra mano svajonė ir aš manau, kad aš ją su laiku įgyvendinsiu, tik reikia noro pačio, o noras yra, tai jei viskas gerai, tai manau viskas yra įmanoma.“ **(VGTU1**)
		„Aaa...mokslininkas....tarkim su mano specialybe jis vis tiek turi vykdyti ten tyrimus...laboratorijose darbas man per daug vienoj vietoj, per daug nejudrus yra...ti jeigu daryti kažkokius tokius dalykus su moksline puse, tai tokio aktyvesnio norisi. <…> nes pagalvojus galima čia rasi daug sričių...juo kad galvoj sukasi verslas, tai tikiuosi į tą pusę labiau nukrypti...“ (**VGTU2)**
		„Dirbt aišku...pagal specialybę bandyt...“, „na tikiuosi, kad tikrai ne statybos aikštelėj, nes tikrai jau teko pabūt, tai jau daugiau nebenoriu. Nuu nežinau, gal šiltai kur nors ofisiuke atsisėdus prie kažkokių brėžinių dirbt ar prie skaičiavimų, bet tikrai ne aikštelėj.“ (**VGTU3)**
		„Pabaigus bakalaurą ketinu būtinai dirbt pagal specialybę...čia jau būtinai...žiūrėsiu, kaip į magistrantūrą gal visai norėčiau. Gal ir į tą pačią, kad ten pasirinkimas nelabai didelis, labai tiksliai net ir nesidomėjau...“ (**VGTU4)**
		„Ne ne...ir aš tikrai neimčiau magistro tarkim biomechanikos...vat daugelis, pavyzdžiui, mokosi elektroniką, paskui pasiėmė magistrą ekonomiką. Nori turėt kažko ir tam, ir tam...galbūt savo verslą aš įkursiu...nes man užteks ir bakalauro...“ (**VGTU5)**
		„o dvidešimt penkių metų? Nu tai jau reiktų kokios gal įmonės...“ (**KTU1)**
		„Kažką tai veiksiu... nežinau ar dirbsiu nekilnojamojo turto agentę, ar ten draudimo agentė, tokios tikslios profesijos nežinau, bet rašysiu projektą, būsiu verslininkė.“ **(KTU3)**
		„Tai vistiek kažką dirbsiu, manyčiau, bent jau pradžioje, tai tikrai susijusį, kažką susijusį su savo specialybe.“ (**KTU4)**
		„Darbo tai norėčiau kažkokiam versle, kad, kad užimčiau rimtas pareigas. Aišku, iš karto gal sunku tai pasiekti, bet, bet realiai, kažkaip norėčiau iškart kabintis į kažką tai rimto <…> Galbūt man ir neprireiks to diplomo, jeigu aš kažkokį savo biznį turėsiu, bet kaip sakant, visą laiką aukštasis išsilavinimas nekenkia ir sudaro, nu, tiesiog labai juokinga, kai būna firmų bosai be aukštojo išsilavinimo. Taigi, taigi vien dėl to, kad jeigu ir galvoju kažką savo turėti, tai manau, man reikalingas, nepakenks.“ (**KTU5)**
		„Aš norėčiau praktiškai, galbūt norėčiau netgi vadovaujamą darbą dirbti. Bet net ir nenorėčiau visą gyvenimą dirbti būtent šitoj vienoj srity. Mane dar labai domina aplinkosauga, tai labai norėčiau baigus šitą dalyką, įsigilinus jame, dar norėčiau papildomai, visai nesusijusią sritį paimti.“ (**VU2)**
		„Ta prasme gal kažkiek supratau, kad grynai laboratorijoje dirbti prie projektų, gal nelabai save įsivaizduoju. Reikėtų daugiau bendravimo, kažkokio platesnio akiračio, vien tų sienų neužtektų...“ (**VU3**)
		„Šiaip tai bent jau gerbiama programuotoja būti, gera specialistė savo srities. O šiaip kad jau būtų specialybė, ir kad nesvarbu kas, bet kad vertintų mane kaip gerą specialistę.“ (**VU4)**
		„Aš norėčiau studijuoti magistrą, pavyzdžiui, Šveicarijoje ir toliau bet kuriuo atveju doktorantūros studijos ir paskui toliau įsivaizduoju save dirbančia mokslinį darbą, iki profesūros, tiesiog kuo toliau...“, „Po 25 metų jau norėčiau būti apsigynus ir jau norėčiau būti profesūroje.“ (**VU5)**
		„Nežinau, dar nežinau... aš kartais pagalvoju kad norėčiau, bet neturiu tokios vieningos nuomonės, kaip išeis gyvenime. Nu šiaip mokslinė karjera gan toksai nuobodus dalykas yra, ne tai kad nuobodus, įdomus mokslas, bet toks atrodo vietoj sėdėjimas. O norisi kažkokios judėjimo laisvės, kūrybos didesnės...“ (**VU6)**

Priedas 35. Tyrimo 5 interviu analitinės kategorijos ir tematiniai diskursai

Interviu kodas	**KARJERA**
	Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? Kodėl?
R1	I: O tarkim kilimas karjeros laiptais? Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? R: Man nesvarbu, man svarbu, kad mano darbas patiktų, kad aš galėčiau neskaičiuoti pinigų maistui, nes žinote kartais mėnesio pabaigoje reikia galvot ar gali nusipirkti vieną bananą ar du ar išvis gali (juokiasi), tai pinigai tikrai varžo, bet (ilga pauzė) Dieve, aš nesu karjeristė ir man yra labai svarbus mano asmeninis gyvenimas ir aš nenoriu sėdėti visą laiką institute ar dar kažkur, bet man reikia matyti savo namus ir draugus (juokiasi). I: O tarkime kas labiau Jūsų institucijoje turi daugiau galimybių pakilti karjeros laiptais vyrai, moterys ar vienodai? R: Man atrodo, kad pas mus yra vienodos galimybės tik tai tiek, kad pas moterų yra labai mažai ir ne visos nori imtis to, nes iš tikrųjų...(nutruko mintis) ir yra tokių, kurios turi visuomeninės veiklos, ir paskaitas dėsto, ir projektams vadovauja, ir doktorantams (galvoja), bet reikia norėti to. I: O kodėl dažniausiai moterys nenori, dėl asmeninio gyvenimo, šeimyninių reikalų ar dar dėl ko nors? Iš tikrųjų...Neigiamo vertinimo galu gale? Ne, ne dėl to, bet.(galvoja)..iš tikrųjų man atrodo visos priežastys yra svarbios, kurios Jūs vardinote, bet vis dėlto darbe (galvoja) aš nežinau, vis dėlto man atrodo darbas yra darbas, o dar yra kitas gyvenimas, negali gi skaityti straipsnius tik apie fiziką, reikia gi ir į kiną nueiti ir pas draugus nuvažiuoti, o tam reikia skirti laiko galu gale. (Galvoja) Na aš nesu tokia fanatike, kad tik apie fiziką galvočiau (juokiasi). Man fizika yra mano darbas, mano mėgstamas darbas ir galu gale (galvoja), žinote aš nežinau kokios sveikatos reikia turėti, kad intensyviai dirbti, galbūt ne tik tai visuomenine veikla užsiimti, bet ir laboratorijoje gali 12-15 valandų kokį mėnesį kitą padirbti, bet jėgų nebus ir tavo darbas nebus toks efektyvus, o visuomeninė veikla irgi reikalauja.
R2	I: O vat kalbant apie karjeros kilimą laiptais, Jus kylate bet kurio atveju. Vyriausia moksline darbuotoja esate? R: Taip. I: Apskritai kiek jums svarbu vat būtent ne pats tiriamasis darbas, o kilti karjeros laiptais? R: Na atvirai pasakius karjeros laipteliais pakilt turbūt nelabai sekasi. I: Jus daugiau domina pats darbas? R: Darbas ir jo rezultatai. Nu kaip, kad tai susiję su karjera niekad nesusimąstydavai, padarai ir viskas I: O bendrai paėmus ar vyrai ir moterys turi vienodas galimybes pakilti? R: Čia, na jeigu mes visus niuansus, tai vyrai. Bet mes visiškai vienodose situacijose esame.
R3	I: O sėdint vis tiek tas kilimas karjeros laiptais kiek jis yra Jums svarbus? R: Nu aš, aš jau maksimumą pasiekiau praktiškai. Man siūlė pavaduotojos rektoriaus, bet aš neėjau ir neeisiu. I: Kodėl? Ten daugiau administracijos ir mažiau mokslo? R: Ten mokslui tai iš viso nelieka laiko, bet aš nemėgstu tos buhalterijos visos ir aš daugiau neturiu kur dirbt.
R4	I: Na, o grįžtant konkrečiai prie Jūsų ir karjeros. Ar Jums svarbu kili karjeros laiptais? Aš nežinau, kur dar Jums...Na, tarkim kiek Jums buvo svarbu kilti karjeros laiptais? R: Man karjera buvo svarbu. Kilimas mano mokslinės veiklos buvo svarbu. Aš planavau savo gyvenimą, nors aš ištekėjau skaitai jauna, sekančiais metais po universiteto baigimo, bet mes pavyzdžiui aštuonis metus nedidinome šeimos. Aš apsigyniau disertacija, užėmiau rimtas pareigas vyresniosios mokslo darbuotojos, nu ir būdama trisdešimt dviejų metų tada jau susilaukiau sūnaus. I: Niekas niekus nesuplanuotai ar tai buvo suplanuotai...? R: Nu norint iš tikrųjų, nu aš planavau. Galbūt kas nors stichiškai gavosi. Na nesakyčiau, kad mano planavimas buvo toksai ryškiai jau labai ten, kaip jau ten pasakiau taip ir yra, būdavo ten tų aplinkybių reiškia. Aš baigus ir tą disertaciją apsigynus labai intensyvų tarptautinį bendradarbiavimą buvau pradėjus ir daug važinėjau, kiekvienais metais po kelis mėnesius, po penkis mėnesius į Daniją dirbti į tokį tarptautinį institutą ir tada buvo padaryti mano labai svarbūs darbai iš tikrųjų. Taip, kad tada *(galvoja)*, bet kaip čia dabar biški buvo...Iš tikrųjų aš su danais bendradarbiavau po vaiko gimimo ir būtent kai mane pakvietė į Daniją išvažiuoti, aš tada laukiausi vaiko ir pasakiau, kad aš dabar negaliu atvažiuoti, tai aš po metų tik pradėjau vat tą bendradarbiavimą.
R5	I: O Jums pačiai asmeniškai ar yra svarbu kilti karjeros laiptais moksle? R: Nu tai yra ne pirmas prioritetas, nu sakykim antras. Bet aišku svarbu ir aišku reiškia aš bandau daryt kiek kiek įmanoma neatsisakant savo laisvalaikio, savo gyvenimo, nes viską pašvęsti karjerai aš nenoriu, bet kiek aš skiriu, tai aš stengiuosi tai daryt.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R6	I: O Jums asmeniškai svarbu kilti karjeros laiptais? R: *(galvoja*) manau, kad kiekvienam žmogui svarbu. I: O Jums? R: Na tuo pačiu ir man (*juokiasi).* I: O kodėl Jums yra svarbu? R: *(galvoja*) kai tavo darbas yra įvertinamas, kažkokį moralinį pasitenkinimą jauti. Aišku mokslininkas jaučia moralinį pasitenkinimą kada tu planuoji eksperimentą ir kažko tikiesi. Sakykim, aha, padarysi ir šitas jutiklis bus jautrus šitom dujom ir darai, gali daryti metus ir nesigauna, darai, darai, darai ir padarai tai, ką nori ir tai yra didžiulis moralinis pasitenkinimas. Bet kada tavo moralinis pasitenkinimas ir dar kažkuo kitu yra išreikštas, tai yra dar geriau. Panašiai yra ir uždavinį kažkokį sudėtinga sprendi, sprendi ir negali išspręsti, atsiguli ir negali užmigti ir galvoj sukasi *(juokiasi*) formulės, kol ant gali atsikeli vidury nakties ir jeigu išsprendi, jau tada ramiai gali miegoti. I: O kokie yra svarbūs žmogaus asmenybės būtų bruožai, norint sekti tos mokslinės karjeros? R: Ambicijos, loginis mąstymas, komunikabilumas, daug tokių. I: O kiek svarbus yra mokėjimas lipti kitiems per galvą? R: Manau svarbus, bet mano karta šito nemoka, bent didžioji dauguma ir to nedarys.
R7	I: O ar Jums svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? R: Nu kaip pasakyt, ne nu kaip, jeigu turi aukštesnį etatą, tai tuo padidėja šiek tiek alga, tai ta prasme. Iš kitos puses, kur ten labai pakilsi? *(juokiasi*) I: O kokie bruožai yra svarbūs darant mokslinę karjerą, kylant mokslinės karjeros laiptais? Kokios savybės gali praverst? R: Turint galvoj mokslinės karjeros, o ne kažkokios ten? I: Mokslinės, mokslinės. R: Nu manau, kad labiausiai praverčia, tai jeigu turi gerų idėjų. Na aišku turi būt sugebėjimas organizuot darbą, kaip ten viską susiplanuoji galu gale. Pas mus kai eksperimentinis darbas, tai ir sėdėt reikia. Šiaip jeigu kalbant apskritai, tai idėjos yra pagrindinis dalykas.
R8	I: Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? R: Na aš blaiviai vertinu situaciją ir visai norėčiau tapt docente. Na kad pavyks daugiau aš šiandiena nelabai tikiuosi. bet kaip dabar modernioje vadyboje dažnai kalbama, kad yra ne tik vertikali, bet ir horizontali karjera, t.y. galima kiekvienais metais publikuotis, važiuot į konferencijas ir šitas dalykas ir gi svarbus yra. I: O kodėl Jus sakote, kad blaiviai vertinate ir docentas yra viršus? Tai profesoriaus Jus, na kodėl Jūsų manymu, Jus negalėtumėte pasiekti profesoriaus? R: Na pirmiausiai dabar aš dirbu matematikoje ir šiek tiek esu skaičiusi taikomąją sritį, nes man tai yra įdomiau, t.y. daugiau draudimo sferoje, finansų ir draudimo sferoje ir tokių publikacijų vargiai ar aš galėčiau prirašyt. Tai seniai taip yra, tai tikrojoj matematikoj, taikyme tai yra svarbu, [bet kylant karjeros laiptais, tas taikymas aš manau šiek tik trūksta], na ir savaime tai galbūt yra kliūtis siekti profesoriaus karjeros. Vėlgi aš manu, kad šiuo metu jeigu imčiau šį sritį man būtų kliūtis siekti karjeros. Kita vertus, po dešimt metų, kai aš galėsiu pretenduot į profesoriaus vardą moterys moksle turbūt taps įprastos ir iš tikrųjų kažkada man atrodė, kad apsiginsiu disertaciją ir tai viskas, dabar aš noriu tapti docente ir viskas, o kai tapsiu docente, tai galbūt norėsiu kažko ir daugiau. Bet taip, kaip yra šiandien, aš manau, kad docentas būtų labai gerai, bet daugiau, na aišku žinoma galima norėti skrist į mėnulį, bet to nepavyks įgyvendinti. Tai manau aš apsiriboju to, realiais tikslais.
R9	I: Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? Jums asmeniškai? R: (*galvoja*) gal man asmeniškai ir nėra svarbu. I: Ar Jūsų mokslo įstaigoje vyrai ir moterys turi vienodas galimybes pakilti karjeros laiptais tiek, kiek tai susiję su jų moksline veikla? Ar jiems vienodos sąlygos yra sudarytos? R: Taip, taip (*akcentuoja*), aš manau tai priklauso nuo kiekvieno žmogaus sugebėjimų, kiek jis gali padaryti, sugebėjimų, norų ir paties aktyvumo. I: Dabar žiūrėkit, Jūs sakėt, kad Jums kaip ir nesvarbu kilti mokslinės karjeros laiptais, o kodėl? Kokios yra priežastys? Vienam žmogui yra svarbu padaryt karjera dėl kažkokių tai priežasčių, ar ten pinigų daugiau ar ten žinot asmeninio tokio pasitenkinimo, kitam dėl to kūrybinio proceso kažką tai naujo atrasti, o Jūs sakėt, kad Jums nesvarbu, tai vėlgi turi būti kažkokios tai priežastys, tai kodėl taip va yra būtent, ar galėtumėte pasakyti? R: Na man pagrindinė priežastis yra dukros auginimas, tai man pirmenybė tenka dukrai.
R10	I: Supratau. Ar Jums svarbu yra kilti mokslinės karjeros laiptais? R: Daug užkilti tai nėra svarbu, bet vieną laiptelį iki daktaro laipsnio reikėtų (juokiasi). I: Norėtumėt. O kodėl? Kokia priežastis pagrindinė? R: Priežastis – tiesiog tam skirta daug metų ir norisi kažkokių tai taško, kažkokio rezultato. Kad tai nebūtų veltui viskas. I: Bet sakykit, ar Jūsų mokslo įstaigoj moterys ir vyrai turi vienodas galimybes kilti karjeros laiptais? R: Taip. Taip.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R11	I: O Jums ar svarbu daryti mokslininkės karjerą? Ar tai yra svarbus dalykas? Ar svarbu kilti karjeros laiptais? R: Aš niekada nemąsčiau, ar aš padariau kažkokią karjerą, ar nepadariau. Aš tiesiog kiekvieną dieną dariau tai ką reikėjo. Kas iš to išėjo, tai tas išėjo. Bet iš tikrųjų kad specialiai sau būčiau sakius, kad taip, mano tikslas ten gaut docento vardą, ar ten... aš neturėjau tokio. Aš tiesiog stengiausi susidorot su nu dienos darbais. I: Užduotimis? R: Taip. Kad dar nors kruopa liktų šeimai ir tiktai taip galvojau. O paskui tarsi tie krislai visi dedasi į vieną ir iš jų susikaupia kalniukas. Ir pamatai, kad jau tu į kažką tai įkopei. I: Ir toks dar klausimas, ar Jūsų moksluose moterys ir vyrai turi vienodas galimybes kilti karjeros laiptais? Ar yra kažkokių tai barjerų? R: (galvoja) Jeigu fakulteto, sakykim, prasme, man atrodo, kad (galvoja) nei vienam čia žmogui, kuris nu va taip panašiai jausdamasis kaip ir aš, darydamas kasdienius darbus ir kažką sukaupęs, kad tai būtų įvertinta arba docento vardo gavimu, arba ten disertacijos prasme, kad pakanka medžiagos tu rašyt ir ginsi, taip... (galvoja) Ne... niekas nėra taip pasakęs: „Aš turiu, bet ne - tu nedarysi“. Nes kažkas pirmas turi daryt ar panašiai. Dirbi, renkiesi, kaupi, turi dar... I: Tiesiog lyties faktorius šitoj vietoj kaip ir nematot? R: Nu aš nepastebėjau. Bent jau pas mus chemikus, kad tai būtų kažkaip išreikšta, nebuvo. Kažkaip labai kolegialiai. Čia nuo dekano priklauso. Jų pozicijos galbūt, aš galvoju. Bet mūsų visi šaunūs buvo. Bent tą laikotarpį, kurį man teko čia nuo šešiasdešimt šeštų metų praleist iki dabar.
R12	I: Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? R: (galvoja). Net nežinau, kaip pasakyt. Kad jau pradėjau, tai gal ir svarbu. Bet tai jeigu būčiau nestudijavus doktorantūroj, tai nemanau, gal būčiau kažkokia tai... (galvoja) jautus kažkokį trūkumą. I: Bet o šiai dienai, vat jeigu kalbėti? R: Šiai dienai tai yra svarbu, nes jeigu tu dirbi moksle, tai tu, nežinau, tu turi ten kažkiek tai tobulėti, turi kilt karjetos laiptais, aš manau. I: Ar Jūsų mokslo įstaigoj moterys ir vyrai turi vienodas galimybes pakilti karjeros laiptais tiek, kiek tai yra susiję su jų moksline veikla? R: (galvoja) I: Kaip Jum atrodo? R: Manau, kad turi lygias galimybes. Bet vyrai turi lygesnes (juokiasi). Bet net nežinau, kaip pasakyt. I: Tai gerai, tai Jūsų asmeninė nuomonė, vat kaip Jum atrodo? R: Man atrodo, kad turi lygias galimybes, bet jeigu pažiūrėti, kas vadovauja, turbūt nėra nei vienos skyriaus vadovės moters. Bet apsidairius institute kaip ir jų daugiau. Tai net ir nežinau. Tie visi postai išsidalinti dar stipriai iki manęs. Aš nežinau, ar buvo koks karas, ar nebuvo (juokiasi). Ar jos tiesiog pasidavė be kovos (juokiasi). Bet nežinau, moterų šiaip yra, pagal mane, daugiau institute nu taip apsidairius. Bet nei vieno skyriaus vadovo... aj, vieno skyriaus vadovė yra moteris, bet jinai ten vienintelė tam skyriuj turbūt ir yra. Apskritai vienintelis mokslininkas. I: Supratau, bet atrodo kaip ir lygios galimybės, ar ne, suteiktos? R: Taip. Atrodytų, kad lygios.
R13	I: Supratau. Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? Šiaip kaip vat... R: Šiaip tai yra smagu. I: Smagu? R: Smagu. Aišku, smagu. Nu tai lyg tai ir įvertina tave. I: Ar tai Jums yra svarbus dalykas? R: Nu man asmeniškai tai jau viskas praeity, žinokit. Jeigu būtų prieš dešimt metų dar man būtų dar gal keturiasdešimt kokie penki, tai būtų ir įdomu labai, ir tikrai dar pabruzdėčiau kaip reikiant. Bet... nu aš matau, iš tų jaunų žmonių, kad jie jie kaip... Nėra taip, kad veržtųsi pas mus, bet jeigu jis labai gerai dirba, iškart pastebi tokį žmogų ir iškart jį pakelia. Iškart matosi. Keli jauni va dirba tą patį darbą ir vat vienas ryškiai išsiskiria ir jis pakeltas pareigose. Įvardintas yra. I: Mhm. Dabar žiūrėkit, ar Jūsų mokslo įstaigoje moterys ir vyrai turi vienodas galimybes pakilti karjeros laiptais? R: Taip. Tiktai stenkis. Tik mokėk. Jeigu moki kažką tai. Sakau, tai tuoj pat būsi pastebėtas ir be tavo prašymo net faktiškai. I: Ir čia neturi reikšmės ar vyras, ar moteris? R: Ne, visiškai ne. Visiškai svarbu, kas galvoj.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R14	I: Supratau. Dabar žiūrėkit, Jūs padarėt tikrai įspūdingą karjerą. Ar... R: Kuom jinai įspūdinga yra? Mano supratimu, niekuo. I: Nieko? R: Absoliučiai. I: Mano manymu, kadangi Jūs pasiekėt tiek daug ir kaip Jūs pati sakėt, kad va ten BNS padarėt nu tikrai didelį indėlį. Bet ar Jums svarbu daryti karjerą? R: Visiškai, absoliučiai tai yra dalykas, kuris man absoliučiai jokioj formoj neįdomus. Niekada. I: Tai Jūs kaip ir nesiekėt?R: Niekada. Niekada. Labai nemėgstu visokio vadovaujančio darbo. Labai džiaugiuosi, kad ateidama į šitas pareigas dirbt tokių sąlygų buvo, kad jūs paliekat mane ramybėj, aš palieku jus ramybėj, aš labai sąžiningai atlieku savo darbą, kas man yra įdomu, bet aš neužsiimu tuo, nedarau to, pas mane neturiu pavaldinių. Čia suprantat, daugybė, nu nežinau (galvoja). Aš manyčiau, kad savo natūra aš esu mokslininkė. Aš nesu sėkmingas mokslininkas, kokiu aš galėčiau būti, jeigu mes turėtume kitokias... jeigu pasaulis apie mane būtų buvęs kitoks. Jeigu aš būčiau baigusi tai, kas man yra įdomu Vakaruose aštuoniasdešimt antrais metais, aš dabar tikriausiai būčiau puikus ekonominės minties istorikas tiesiogine to žodžio prasme. Dabar aš esu tiesiog tvarkingas ir geras dėstytojas, nes man tam trūko laiko ir galimybių grynai tokių materialinių, tai yra, knygų, dar kažko. Jos ir po šiai dienai man yra labai brangios. Aš turiu tikrai labai gerą biblioteką dėka savo vyro ir savo darbo kaip žurnalistės, kai man buvo daug mokama ir aš važinėjau į užsienį dirbt, tai vat. Bet kaip mokslininkas aš šito negaliu veikti. Netgi vis tiek labai komiškai galiu pasakyt, aš dabar labai sėkmingai naudojuosi Europos Sąjungos Europos parlamento biblioteka, kur vyras užsako knygas ir jie man jas atsiunčia. Nu lyg jos reikalingos vyrui. Suprantat, čia yra farsas. Valstybei arba reikia mokslo ir tada jinai prisimena, kad tam reikia, arba jai nereikia. Bet aišku, jeigu žmogus smalsus, tai jis gauna tas knygas. Aš jas gaunu. Aš žinau visas, kurios išeina. Aš mėgstu skaityt katalogus ir po to [... 32:06.] I: [...] tai nors tokia galimybe. R: Katalogų yra, jokios problemos, gali atsisiųsti. Katalogų yra. Knygų ne. I: Ar Jūsų mokslo įstaigoje yra vienodos galimybės kilti karjeros laiptais tiek moterims, tiek vyrams? Ar yra kažkokie...? R: Nesu niekada pastebėjus, kad mane kas nors ignoruotų dėl to, kad aš moteris. Aš iš tikrųjų manau, kad man labai pasisekė su kolegomis. Tai yra, mano katedra, mano supratimu, yra tobula. Pradedant nuo katedros vedėjo, kuris yra iš tikrųjų jaunas, jisai yra habilituotas, jam penkiasdešimt, jis ten jau daug [... 32:40], jis ten yra labai žinomas pasaulio mokslininkas, jisai skaito paskaitas Vakaruose. Ir ta prasme, visa katedra yra surinkta va tokių iš principo atsidavusių žmonių, tai va tai kad aš esu viena, tai ne todėl, kad kas nors moteris ignoruoja, o todėl, kad tiesiog mažai moterų tuo užsiima. Būtų moteris, jie... pavyzdžiui, netgi galiu pasakyt, aspirančių mes turim daugiau merginų ir jeigu tiktai atsiranda talentinga mergaitė, tai visą laiką sakoma: „Va šita yra.. tinka“. Ir niekas visiškai vienoda ten bus galimybė ten vaikinui, merginai. Jokių nesąmonių. I:Tai vienodos sąlygos? R: Taip, visiškai.
R15	I: O sakykit, ar Jums svarbu yra karjera, kilti pareigose, karjeros laiptais vadinamais? R: (galvoja) Nu ne per daug turbūt. Negali sakyti, kad nesvarbu. Gal todėl ne per daug, kad nėra labai realu tas kilimas, sakykim. I: Kodėl? R: Nu vėlgi čia gal asmeniniai gal dalykai. Vis tiek jau mano ir amžius yra, man ilgą laiką trukdė tai, kad aš likau našlė ir likau viena su dukra, nu kokia dvylikos metų kol ją paauginau gerokai. Tokį, sakau, štilių turėjau ir paskui labai stipriai man reikėjo temptis ir prisivyti kolegas. Nu ir tos aplinkybės kažkaip nu gal realiai vertinant... nežiūrint to aš ir vadovauju projektam ir visokių tokių pareigų yra pakankamai. Bet nežinau... pavyzdžiui, nepagalvoju apie habilituotą daktarą, nors irgi gal būtų galima pasistengus, bet kažkaip man nelabai įdomu atrodo tas. Gal tas...

Priedas 35. ***Tęsinys***

R16	I: O šiaip dar gyvenime buvo kažkokių tai laikotarpių, na kada ta Jūsų karjera buvo sulėtėjusi natūraliai? Na, tarkim, vienom moterim būna, kad vaikus gimdo, kitos kažkur vat išvažiuoja, trečios dar kažką veikia. R: Aš noriu pasakyt, kad aš karjeros niekada nedariau, nes aš, pavyzdžiui, tą visą laiką dariau mokslą ir domėjausi. Bet sakau, kadangi tai buvo nepopuliaru, nu tai reikėjo per save tenais įrodinėti, dirbti. Ir sritis labai tokia darbui imli. Tai aš, ta prasme, ir nesigyniau labai ilgai. Ta prasme, galėjau. Nu visi ten sako, kodėl tu... na aš nenorėjau ten tais laikais ten į Maskvą ten tų popierių reikėjo daug rašyt. Nu vat kažkaip tai nesiėmiau to apsiforminimo ilgainiui. Taip kad čia... nu gali sakyt, tos vietos buvo, bet kai [...] skaičiuot, tai per mėnesį parašiau ir apsigyniau (juokiasi). I: Per mėnesį? R: Taip. I: Nu labai greitai. R: Kadangi ten buvo tas toksai periodas, dar buvo nelabai tos taisyklės. Nu bet nebuvo tų formalumų visai. Tai parašiau ir per mėnesį, dar po mėnesio ir apsigyniau. Va sakau, per Vėlines pradėjau rašyt pirmą sakinį, o prieš Kūčiaus apsigyniau. O taip tai nedariau nu to.. I: Nu tiesiog, kaip suprantu, natūraliai gaunasi vieniem žmonėm. Kaip sakot, dirbot laborante, po kiek laiko... R: Ne, tai tas... ne, po to jau buvau normaliai. Ir dirbau, ir etatus turėjau. Na tą etatą, kurį gal ir nepriklausytų neapsigynus, bet kadangi pagal publikacijas, pagal darbą jau turėjau. Bet pačio to kaip čia apsigynimo nebuvau apsigynus ilgai. Taip kad nedariau aš tos karjeros. O taip, nu tai sakau, pradžioj gal dar, gal kadangi ta sritis buvo papuolusi nevisai. O dar aš sportavau ilgai, tai irgi... nu nors, aišku, netrukdė man gal tas sportas. Bet vis tiek buvo kažkoks kitas užsiėmimas. I: Sakykit, Jums svarbu, kaip čia pasakyt, nu pasakysiu kilti karjeros laiptais, tai kažkaip labai skambės ne taip, nu bet, tarkim, gauti daugiau atsakomybės, užimti aukštesnes pareigas kaip įvertinimą? Ar svarbu? R: Ne, noriu... ne, ne, noriu turėt laisvę visą laiką norėjau ir.. o tų tokių pareigų tikrai nenorėjau, kadangi atsisakydavau. Skyriaus kai vedėjo buvo ten konkursai, niekada nedaviau vat... I: O dėl ko? Vat kad laisvė ta... R: Nu kad... Aj, dėl to gal ir, kad pas mus tie skyriai tokie yra (galvoja) aš tai, nu va, jeigu būtų tas skyrius kaip mano grupė, tai aš sutikčiau būti. Bet ten skyrius, tai vat gaunasi kitos grupės, kur tu esi formalus tiktai tas vadovas nu. Ten tiktai kad nu priedą gauni ten dešimt penkiolika procentų ir turi tą administracinį darbą daryti. Nu ten surinkti ataskaitas visų. Nu sakau va, bet ir tai dar ten... dabar pas mus tai kiekvienas sau mes ką paveikiam, tai mes ... Nežinau. Sakau, nes pavyzdžiui, yra nu ir pasauly irgi Europoj gal irgi tokio tipo skyriai yra, nu laboratorijos, skyriai, kur vienas vedėjas yra ir daug ten tų darbuotojų. O kitur yra tai skyrius gali būt ir du žmonės, ir dešimt, ir... nu ta kompanija, kuri tuo metu dirba tą darbą. Gali jinai pasikeist po kiek laiko. O pas mus jau tu gavai skyrių, ir tu daryk... ne nu, aišku, atestacijos tai gal ir nebe daug. Taip būdavo iki gyvenimo beveik galo. Tu jau pasiekei tą, tai jau tada tu vedėjauji. Nu čia...
R17	I: Ar Jums yra svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? R: (galvoja) Mmm (galvoja) Taip (juokiasi). I: Aha, o kodėl? R: Ta prasme, kol kas man atrodo, kad va tas daktaras, kurį aš turiu, tai vat mano toks didžiausias pasiekimas. I: Tai kaip ir toks pirmas rimtas žingsnis? R: Taip. Ir va dabar vat toks vat gali spręsti, ar tu eisi toliau mokslo kryptim, ar tu kažką tai ieškosies, kažkur eisi kitur dirbti. I: Bet o ką galvojat? Vis tiek planai kažkokie tai yra. R: Aš kol kas va čia planuoju mokslą dirbt. I: Aha, kol kas čia. Toliau gali dar... reikia laiko kažkiek? R: Reikia laiko toliau. Nes vis tiek žiūrėsiu, kaip čia klostysis tema mano ir taip toliau, ir panašiai. I: O dabar žiūrėkit, ar va šitoj pačioj įstaigoje ar Jūs norėtumėte užimti kažkokias tai aukštesnes pareigas? Po kurio laiko, aišku, ne dabar. R: Norėčiau. I: O kuom norėtumėt būti? R: (juokiasi) Kaip pas mus yra skyriai, tai gal kokia skyriaus vadove, nežinau. I: Aišku, dabar žiūrėkit, ar chemijos institute moterys ir vyrai turi vienodas galimybes pakilti karjeros laiptais, tiek kiek tai yra susiję su jų moksline veikla? Vat yra vyrai ir moterys. Ar lygios galimybės, ar kažkokia tai diskriminacija? R: Atsižvelgiant į tai, kad skyrių vadovai daugiausia vyrai (juokiasi), tai galima manyti, kad galbūt ir yra kažkoksai tai toksai diskriminavimas. Nu kaip, negaliu sakyt, kad tai diskriminavimas. Tai galbūt tiesiog susiklostė. Tai gal vyrai iniciatyvesni, aš nežinau. I: Tiesiog vyrai užima vadovaujančias pareigas. O moterų vis tiek yra? Kokia tarkim proporcija? Ar galėtumėte pasakyt? R: Tai aš dabar, žinokit, kaip galvoju, tai man atrodo, vyr... I: Vyrų daugiau? R: Mhm. Netgi aš galvoju, ar va tų vadovių yra moterų (juokiasi). Ir kažkaip man taip nelabai. I: Aišku, tai kažkokia tai abejonė yra, kad galbūt vat kažkas tai su tuo susiję? O galbūt netgi taip tiesiog likimas susiklostė? R: Nu vat aš manau, kad galbūt tiesiog va tas likimas, tarkim.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R18	I: Ar Jums kaip ir, nežinau, ar klausimas šitas Jums tinka, ar Jums svarbu kilti mokslinės karjeros laiptais? R: Ne. Ne. Bet šitą aš turiu pasakyti – man svarbiau yra jausti malonumą iš to darbo. Ir aš manau, kad tai yra moters bruožas. Vyram, mano supratimu, kiek aš pažįstu vyrų, jiems yra, daugumai vyrų tas yra svarbu. Aš turbūt, aš negaliu garantuot už visus vyrus, yra ko gero ir tokių. Yra ir tokių žinoma. Ir tokių, kur absoliučiai pažįstu, kuriems svarbu va tai, kas jų galvoj sukasi. Taip, tas teisybė. I: Dabar žiūrėkit, ar Jūsų mokslo įstaigoje moterys ir vyrai turi vienodas galimybes pakilti karjeros laiptais, tiek kiek tai yra susiję su jų moksline veikla? R: Aš turiu atvirai pasakyti, kad dabar taip susiklostė aplinkybės ir, mano supratimu, visoj Lietuvoj tas tik gilėja, kad moksle pradeda dominuoti moterys. Ir aš laikau, kad vis dėlto va tokios administracines pareigas lengviau neša vyrai. Aš nemanau, kad vyrai ir moterys yra vienodi. Ir ačiū dievui, kad jie yra skirtingi. Ir aš nu aš džiaugiuosi, kad aš moteris. Ir tas kilimas va dabar tiesiog klostosi tokios aplinkybės, kad moterų yra daugiau ir taip išeina, kad paskui tenka ir joms eiti į tas administracines pareigas. I: Kodėl Jums atrodo, kad vyrams lengviau eiti tas pareigas? R: Todėl, kad jie nėra tokie smulkmeniški asmeninių santykių požiūriu. Man yra labai sunku... vat šiandien aš kaip tiktai šnekėjau su vyru, kad matot, aš vakar pirmą kartą buvau atėjus į darbą ir aš šiandien vėl aštriai tą visą pajutau, vat sakiau, man tikrai yra be galo sunku matyti ar susidurti su neteisybe. Kai matai, kad yra kažkas tai vat iš tavo žmonių vienas kažką ne tai kad skriaudžia nu vat grynai neteisingai ar įvertinamas, ar dar kas nors, ir kai reikia šitą sustatyti į savo vietas. Suprantat? Kai reikia kažkam duoti pastabą, kažką nuskriausti ar nubausti, man tas yra be galo sunku. I: Sunku. Tiesiog vyrui būtų tai.. R: Vyras lengviau nubaudžia. Man yra sunku. Aš atėjau, geriau renkuosi kitą kelią, aš einu skatinti tuos žmones, kurie gerai daro. Tu turėk tą vidurkį, ką tu turi dabar, bet aš tavęs neskatinsiu. Aš skatinsiu kitus. Bet nubausti man yra be galo sunku. Vyram yra lengviau. Ir be to paskui yra dar vienas dalykas, tu padarai kažkokį žingsnį ir tu jauti, kad tu ne patį geriausią variantą pasirenki. Negali atsikratyti, visą laiką suki, vat šiandien aš negerai jauč... I: Per jautriai? Tai moterys yra jautresnės? R: Taip.
R19	I: Tarkim, o kiek Jums na svarbu kilti karjeros laiptais? Mokslinės galbūt karjeros, administracinės karjeros. R: (galvoja) Na, aš tokio tikslo aš sau nesu iškėlusi. Grynai žiūrėsiu pagal aplinkybes, kaip man seksis, kaip man kas. Šiuo metu aš esu numačiusi rudenį man peratestavimas bus ir norėčiau iš tikrųjų pareigose pakilt. Tai va turiu tokių planų. I: O tarkim, ar vyrai ir moterys turi vienodų galimybių pakilt? R: Tikrai manau, kad vienodas. Nu man atrodo, tikrai.
R20	Jums svarbu pakilti karjeros laiptais? Kas kiek... kiek jus dedate, tarkim, pastangų ir ne tik tam, kad, tarkim, atlikti kokį mokslinį darbą, bet ir, na, karjerą daryti? Na, iš tikrųjų tai didelių pastangų aš labai nededu, ta prasme, kad kad kad, tarkim, aš pasirinkau tą specialybę tikrai ne dėl to, kad aš ten tapčiau kažkokiu tai ten net minties nebuvo, kad aš ten tapčiau daktaru ar dar kažkuo, tai toliau ir toliau ir toliau, ta prasme, aš tokių ambicijų neturėjau, tiesiog tai buvo, nu, ta prasme, įdomu, o paskui pasroviui taip ėjau, kad tiesiog taip gavosi, kad taip išėjo va dabar. O, tarkim, kad kažką tai toliau siekti tai, nu, ta prasme, tai man nėra labai svarbu, man man yra gerai taip, kaip yra, ta prasme. Man tas darbas yra įdomus ir man nėra svarbu pasiekti daugiau kažko tai. Aišku, jeigu taip būtų, tai nu... aš nieko prieš, bet bet, ta prasme, tikrai tai nėra labai aktyvus, ta prasme, mano siekimas nėra toks aktyvus kad aš galėčiau galėčiau ten. Bet kodėl, kodėl moterys, tarkim, nenori užimti administracinių vadovaujančių postų? Nu, sunku pasakyt, ar jos čia nenori, ar čia, ar ar kas, kokios priežastys yra iš tikrųjų.. Manau, kad čia galbūt daug galima prigalvot priežasčių. Viena iš tokių, kad, tarkim, ta pati imtis, iš kurios, reiškia, išrenkamas tas vadovas. Jeigu, tarkim mes turim vyrišką kolektyvą, tai daug, dauguma, reiškia, vyrų, tai automatiškai imtis yra didelė, iš tų, reiškia, iš daugelio žmonių, vienas atsiras, kuris turės sugebėjimus tam, tam, reiškia, vadovavimui ir taip toliau. Dabar iš moterų paėmus, tai jos sudaro, bent jau tiksliuosiuose moksluose, iš tikrųjų labai nedidelį procentą. Ir kokia tikimybė, reiškia, kad iš to nedidelio procento bus tas žmogus, kuris iš tikrųjų galės, norės vadovaut? Tai, manau, kad čia ir tas dalykas, nu, tokia kaip statistinis reiškia reiškinys, tarkim, tiesiog mažai tų žmonių, iš kurių galima kažką rinktis. Tai ir tai gali turėt įtakos, toliau nežinau, čia vat reikėtų mūsų mūsų, reiškia, tam procente yra tokia atšaka... o čia galima pavardes minėti? Tarkim, ar vyrai ir moterys, na, turi vienodai galimybių padaryti karjerą fizikos mokslo srityje? Nu, galimybės tai, manau, nėra taip jau labai ribojamos iš tikrųjų gal.... ta prasme, nėra ribojamos iš iš iš išorės.O vidinės? Galbūt vidinės yra ribojamos labiau. Vidines ribojamos natūralu, nes jau jau pati prigimtis kalba, kad, ta prasme, vis tiek bus sunkiau. Jeigu, tarkim, ten galvojant sukurt šeimą, nu, tai čia jau jau iš tikrųjų bus labai didelis... iš karto, reiškia, iškrenta keli metai, o čia jau keli metai čia yra labai didelis laiko tarpas darant darant tą karjerą mokslinę, tarkim, nes iš tikrųjų ateina jauni žmonės, vat ypač universitete, jie pastoviai būna jauni žmonės. Jauni, gabus, su naujom šviežiom galvom, ten pilni idėjų ir taip toliau, tai kam tu čia reikalingas ir tai... nu, ta prasme, po biškį galima tokius iš tikrųjų išmesti tuos žmones, kurie, kurie, tarkim.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R21	I. Kalbant apie vadovus...O Jums pati ar norėtute vadovauti, daryti administracinę karjerą? R. Nežinau. Toks idėjinis, kaip sako, vadovas gal ir norėčiau būt, bet siekt posto.. To tai nenoriu...<>Turim gerus vadovus... I. O jeigu kita institucija pasiūlytų? Ne. Man dar ne laikas. Reikia daugiau patirties. Vadovauti reikia, kai jau tikrai gali ir žinai, kad tu to nori. Aš tikrai nesu karjeristė, kad eičiau ten kažkur ir savo tvarką daryčiau. Turi jaust, kad ir aplinkiniai supranta, kad tu jau gali vadovaut. Kad jau parašei tiek ir tiek straipsnių, padarei kažką... I. O kaip Jūs galvojat, kas geriau vadovauja – moterys ar vyrai? R. Nu žiūrint iš viso visam institute, tai yra vadovė moteris. Nežinau kaip jai<> Buvo... Populiarino astronomiją, rašė knygas. Planetariumo direktorės moterys. I. Bet ar moterys būtų geresnės vadovės? R. Nežinau. Vis tiek čia daugiau yra vyrų ir jiems jau reikia tokią griežtą ranką. Moteriai sunkiau būtų būti gerbiama vadove, kurios žodžio klausytų. O būna, kad tikrai reikia paimti tikrai į ranką ir pasakyti, kad tu čia neįsijausk. Žinai, tie mokslininkai tikrai tokie ir emocionalūs ir kartais ir neišsimiegoję, persidirbę. Moteriai sunku. I. Betgi, sakėte, yra moteris vadovė... R. Nu nežinau, kaip jai ten sekasi <abejojantis tonas>. Nu bet nežinia, ar kad moteris, ar kad toks žmogus. Prieš tai ten buvo vadovas vyras kažkaip daugiau pagarbos turėjo.
R22	O kiek svarbu yra karjeros siekimas, būtent karjera? Nu kiek pačiam žmogui gal svarbu yra, aš tai tiesiog nežinau. O Jums? Man tai nesvarbu, aš mėgaujuosi gyvenimu. Man patinka daryti darbus, kuriuos man patinka ir aš darau, o aš tai nesiekiau niekuomet nieko ir nesiekiu karjeros. Gal ir blogai tai yra, bet tai yra žmogaus savybė, žmogaus gyvenimas. Ar Lietuvoje yra sudaromos vienodos galimybės tų administracinių pozicijų siekti ir vyrams ir moterims tiksliuosiuose moksluose? A, čia tokie klausimai iš spaudos...parlamentaras sakytų: taip turi būti sudaromos...(juokiasi) Bet ar yra? Vat Švietimo ministerijoj dabar abi moterys, ir ministrė ir viceministrė (nutrūksta įrašas 31min:10sek) ...jau gana normali, demokratiška valstybė. Jeigu kažkur kažkur kažkas nesudaroma, tai dažnai pačių reikalas, reikia išsikovot ar kažkur, nu sunku labai, aš ne politikas taip įvertinti, bet manyčiau, kad... nėra didelių kokių nors tai kliūčių, o jeigu kas nors kur nors nerenka tavęs dėl to, kad tu moteris, nu nu... nu visuomenės dar yra dažniausiai požiūris, kur neateina jokiu įstatymu, kas iš to, kad pasakysi dirbtinai ar kažkaip, bet jau man atrodo kad daug, administracijoj moterys gan daug aktyviai ima. O vat būtent, kad tiksliuosiuose moksluose? Nu tiksliuosiuose tai čia yra specifika. Čia yra vis tiktai jeigu imtum matematiką, fiziką, tai čia yra daug to sėdėjimo, juodo darbo užsidariusiai. Vėlgi gali galvoti, kad gal čia per mažai moterų, bet gal jos nenori, nes jeigu iš tikrųjų tapti tuo tikru mokslininku tai turi pasišvęsti valandų valandas, dienų dienas sėdėti ir...svarbu, kad nebūtų draudžiama, jeigu gal vat anksčiau tas toks požiūris neigiamas, dabar tai aš nejaučiu to tokio neigiamo požiūrio tikrai, bet jeigu nenori moterys...šiaip jau moterys apskritai yra daugiau praktiškesnės ir aktyvesnės, nu taip gamtos duota, galbūt pasikeis tos funkcijos, bet tai daugiau yra gal joms ir ne prie širdies, jeigu sėdėsi. Ir iš tikrųjų tas mokslininkas, kuris ką nors parašo, dažniausiai jis neturi nei administracinio darbo nei jis matomas. Matomas jis gal kelių dešimtmečių, Kai kažką padaro. Tai aš nežinau kiek moterų nori save... čia aš iš tos pusės žiūriu.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R23	O jums kiek svarbu yra kilti tais karjeros laiptais? Man nėra svarbu. O jūs nenorėtumėt užimti pozicijos? Ne, kaip, aš galiu pasakyt tik kad nebūtų tai kažkur afišuojama, kai mane šnekino eiti į VU, tai man vienas iš pasiūlymų buvo, tas pagrindinis pasiūlymas buvo pereiti pilnai ten dirbti, su sąlyga, kad po keturių metų tapti katedros vedėja. Aš atsisakiau. Kodėl? Ir dekanas negalėjo suprasti, kodėl aš atsisakiau. Todėl, kad visų pirma, mano dar problemos tokios: aš vis tik esu iš Rusijos, aš atvažiavau jau brandus žmogus, reiškia, man yra ir kalbos problemos. Kažkokia prasmė, aš visada komplesuoju, žinokit, aš galiu tas visas nosines neparašyt, galiu ne taip kažką sudėti, man yra (sunku 48. 15). Antra, aš nenoriu administracinio darbo, man tai nėra įdomu. Net nežinau, ta prasme, mano ambicijos ne tokios. Aš pažįstu žmonių, kuriem yra labai svarbu tapti direktoriumi ar dar kažkas, iš mano artimų rato ir aš, vat, tarkim, mano vyrui pavasarį irgi buvo pasiūlyta iš karto tapti katedros vedėju. Bet postas, vien tiktai postas, čia irgi ne. Ir jis irgi iškart atsisakė. Ta prasme, vaidino dar, kad savaitę galvojo, ir jam pasakė, tai kodėl tu atsisakei? Sakė, žmona uždraudė. Nu, mes irgi nusijuokėm. sako, nu koks tau skirtumas, nu, jeigu tau patogu manyt, kad jam žmona uždraudė, tai manyk, kad jam žmona uždraudė. Bet be abejo, kad čia yra žmogasu pasirinkimas. Toli gražu ne kiekvienam mokslininkui. Man tikria nėra svarbu, aš kartais, nu kaip, reikia kažkaip mąstyt, o kaip aš organizuosiu visų kitų žmonių darbus? Ta prasme, aš nežinau, aš nemąstau dar. Man taip nebuvo. Nu jeigu man pasakys, kad būtinai reikia, na, aišku, aš sutiksiu. I tada aš jau galvosiu, kaip man veikti toj situacijoj. Bet pati aš (nesutinku, nesuprantu). Bet pažįstate tokių žmonių, mokslininkų, kuriems yra svarbu, tarkim, etatų (...)? Be abejo. Iš psichologijos tai yra šimtu procentų paranojalinio tipo žmonės. Šimtu procentu. O jeigu mokslinėj institucijoj, t.y. insitute siūlytų vadovo pareigas? Kad aš nemanau net. Kodėl? Na, kad aš nežinau, man atrodo, kad aš nesu antro pavaldumo pagal lygį. Tai ten yra vertinama pagal (...)? Ten pagal mokslinį. Aš skaitau, ten yra žmonės, kurie turi aukštesnį mokslinį potencialą negu aš. Ir vėl tada, kaip aš jiems vadovausiu. Tai aš juos apgaudinėsiu. Bet gal jūs po kelių metų pasieksit tą lygį? Nu kad pasieksiu, jeigu atsiras kas nors, galbūt, ta prasme, aš nesakau, kad moteris negali būti skyriaus vadove ar dar kažkuo. Aišku, gali būti. Aišku, gali. Man atrodo, ir ta pati Dalia, fizikė, nu, jie ant tiek yra, Šatkauskienė, jos ir sodyba netoli mūsų, ji yra ant tiek daug energijos turi, ir gali realizuotis, tikrai. Ir ji yra. Galbūt ir reikia, aš nežinau, ar ji vadovė, gal ir ne. Bet ta prasme, ji gali, tokio tipo žmonės gali. Tokio tipo žmonės gali. Aš gal ne tokia. Bet, nu, jeigu pasiūlys, tada, matyt, ir galvosim. Ai, tada ir galvosit? Bet pati aš tikrai.
	Kiek mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu?
R5	I: Tai tada sakykite, ar mokslinė karjera turi būti susijusi su administraciniu postu? R: Nu sakyčiau, kad taip, todėl kad kuo daugiau turi galimybių, jeigu kažką tai gero padarei moksle, tai kaip ten bebūtų visiems reikia turėti savo grupę tai vat kuo tu esi aukštesniuose pareigose, tuo tu turi daugiau galimybių burti grupes, gauti patalpas, techniką ir ta prasme viso šito reikia. Kai žmogus yra priaugęs prie to, kad gali vadovauti, tai tada jam reikia duoti ir administracinius postus, kad jis galėtų tuo naudotis. O kas be ko kam dar reikia užsiimti administracine karjera.
R7	I: O kiek mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu, katedros vedėjas, kitos administravimo pareigos? R: (*galvoja*) normaliai pas mus tai turbūt, nemanau kad susiję, nebent atvirkščiai, nes turiu kolegų, kurie pasidarę prodekanais ir tuomet jų mokslo karjera smuko, nes administracinė veikla užima laiko daug ir tada reikia labai sugebėt, na aišku jeigu tu ten sugebi pajungt kad visi tau dirbtų, o tu nieko nedarytum, na pas mus tai kažkaip nelabai, mūsų katedroj nėra. Na žinau yra variantų, kad ten prirašinėja ir kad ten jokios naudos, bet pas mus to faktiškai nėra visiškai.
R10	I: Kiek vat Jūsų mokslinė karjera yra susijusi su tokiu administraciniu postu? Kažkiek tai susiję, aš suprantu, nes Jūs pati vat viską kaip ir valdot, viską organizuojat, viską tvarkot. Ar kažkas tai Jums padeda šitais dalykais rūpintis? R: Gal nelabai man kol kas ir poreikio buvo tam administraciniam darbui. Jeigu man reikėtų važiuot į užsienį į konferenciją, reikėtų ieškot finansavimo, nu tai tas paieškas turėčiau jau aš pati darytis. Rašyti prašymus... I: Aišku, žodžiu, viskas tenka kaip ir ant Jūsų pečių. R: Taip.
R11	I: Kiek mokslinė karjera yra susijusi su Jūsų administraciniu postu? Tai dabar Jūs jau kaip ir ... R: Administracinį postą baigiau. Taip, aštuoni metai ir padėtas taškas. (galvoja) Aš nežinau. Galimas daiktas, kodėl rinkosi ir kvietė prodekanaut... Šiaip (galvoja) prodekanavimo niekas netrokšta labai todėl, kad tai atima nemažai laiko. Bet dauguma fakulteto jau žmonių yra buvę prodekanais. Ir paprastai stengiasi sekančiam laikotarpiui parinktus, kurie nėra dar buvę. Tai vienas iš argumentų ir buvo. Sakė, dar nei karto nebuvo, tai galėsi pabūti ir dirbti tą darbą. Antras dalykas, gal šiek tiek turėjo reikšmės, kad aš na turėjau tokių vadybinio darbo kiek tai įgūdžių. Nes tai mokyklei jau (galvoja) vadovavau daug krūvą metų. Ir projektų turėjau. Ilgų projektų vadovė... taip kad... gal tie dalykai turėjo šiek tiek dekanui reikšmės. Kadangi rinkosi...

Priedas 35. ***Tęsinys***

R12	I: Supratau. Dabar žiūrėkit, kiek mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu? R: (galvoja) I: Tai yra, nu žinot... tarkim, nu informacijos kažkokios tai paieška, nežinau, dokumentų tvarkymas ten vat su tokiais visais administraciniais dalykais. R: (galvoja). Gal pakartokit nuo pradžių (juokiasi). I: Kiek Jūsų mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu? R: (galvoja). Ta prasme? Nelabai suprantu. I: Na aš kaip sakiau, su informacijos paieška, su dokumentų ten nežinau, kažkokiu tai tvarkymu, ten aiškinimais įvairiais. R: Gal stipriai susijusi. Informacijos paieška tai kasdien. I: Jo, bet grynai vat Jūsų vat tas, nu kaip, aš aišku, tų visų subtilybių nežinau, bet kaip įsivaizduoju, laboratorija, ane, ir Jūs ten kažką tai ar kokią tai medžiagą analizuojat, tiriat ir taip toliau. Tai vat tas prie to, tarkim, Jums reikia susirast kažkokios tai informacijos, ane? Nežinau, tų pačių net ir straipsnių kažkokių galbūt, tų pačių konferencijų... R: Tokių straipsnių, informacijos reikia, kurt tą regentą, nusipirkti. I: Tai Jūs pati užsiimat tais dalykais? R: Ne visada. Tai jeigu pats nerandi, tai eini pas vadovą. Jeigu vadovas nežino, tai jau tada išvis taip nebūna, bet ta prasme, pats ieškai, tada klausi ko nors. I: Bet kaip ir priklauso visi šitie dalykai? Jūs pati kaip ir tvarkot? R: Taip. Taip. Daugiau ar mažiau.
R13	I: Aišku. Dabar žiūrėkit, kiek mokslinė karjera, Jūsų manymu, yra susijusi su administraciniu postu? R: (galvoja) Matyt, susijusi. Todėl, kad, reiškia, į direkciją, renkama į tą tarybą visą, į tą... ir jie daugiausia pasiekia. Ir jie habilituoti. Vat ta habilitacija dabar truputį kita. Bet jie iš tikrųjų gabuoliai, protinguoliai ir vat tas tikrai yra. Taip sau nerenka iš tokių mažiukų. Nu turi būt pasiekęs būtent mokslo srity daug pasiekęs. Profesoriai ten ir taip toliau, akademikai.
R14	I: Kaip Jums atrodo, kiek mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu? R: (galvoja) Matot, čia visa problema iš karto bus tokia – kaip tu suvoki žodį „karjera“. Jeigu tavo mokslinė karjera, jos kriterijus yra tas, kurį aš pasakiau, tai niekaip nesusijusi. Jeigu tavo karjera yra, tu labai nori būti habilituotas daktaras, o po to patapti akademiku ar dar kažkuo, tai tikriausiai labai susijusi. Bet aš nemanau, kad tai yra mokslininkas. Aš manau, kad tai yra valdininkas savo mentalitetu. Kartais būna labai puikus mokslininkas, metalitetu valdininkas. Kartais pasitaiko. Bet nežinau. Šiaip tikram mokslui tai, be abejo, tik trukdo todėl, kad atima laiką. Bet... aišku, kad administruojantys pareigūnai kartais gauna tuos laipsnius, nes ten prirašo kažką tai, bet aš sakau, savo gyvenime aš kažkaip sėkmingai, man labai pasisekė, aš vat šito nemačiau.
R15	I: Supratau. Sakykit, o kiek mokslinė karjera siejasi su administraciniu postu, kurį tas mokslininkas turi? Ar čia labai svarbu, ar čia išvis nieko nesieja? R: Nu kaip (galvoja) mažai siejasi, nes mūsų tų mokslininkų yra pakankamai daug. O tie administraciniai postai nu kokie universitete – nu katedros vedėjas, ir vėliau ten prorektorius, rektorius ar dar kasnors. Aišku, jeigu sėkmingai dirbi moksle, gali siekti tos administracinės karjeros kas turi tam polinkį. Bet ne visi...
R16	I: O, tarkim, kalbėt apie tą mokslininko karjerą kaip apibūdinti kaip pasiekimus moksle. Ar tai kažkaip susiję su tom administracinėm pareigom? R: Turbūt susiję gal, nes aš čia tą karjerą, sakykim, čia tas apsigynimas, tuos etatus, nu irgi čia priklauso nu, aišku, tą etatą kokį tu gauni, tai ten vėl nuo tų vietų, nuo direktoriaus priklauso. O po to jau ten kai jau akademikai, dar jeigu korespondentai renkami, tai ten dažniausiai vis tiek nuo tų pareigų priklauso. Ten gali kartais straipsnių nelabai daug reikėti, tik kiti tokie dalykai nulemia. I: Žodžiu, kažkiek gali būti lengviau, jei tu turi tam tikras pareigas vykdyti tą mokslinę veiklą. R: Taip, taip, turbūt. Ne tai kad mokslinę. Gal mokslinę veiklą nevisada. Nu aišku, gal dabar... nu bet ir nežinau. Bet, pavyzdžiui, ten jau kilti karjeroj, tai tikrai mokslinėj, ta prasme, vardus tuos gauti.
R17	I: Neturėjot jokių. Mhm, kaip atrodo Jums, kiek mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu, t.y. su vadovaujančiom pareigom? R: (galvoja) Galit dar pakartoti? I: Kiek mokslinė karjera yra susijusi su administracinėm pareigom? Tai yra, ar būtinai, tarkim, mokslininkas turi užimti kažkokias tai pareigas, nu tai yra, vadovaujančias pareigas? Ar nebūtinai? R: Nebūtinai. I: Ar mokslininkas gali būti ir tiesiog nu vat mokslininkas? R: Gali būti, žinoma, kad gali. I: Tai visai kaip ir gali būti nesusiję dalykai, t.y. tas vadovaujantis darbas ir mokslininko darbas? R: Gali būti nesusiję.
R18	I: Tai vat kiek, Jūsų manymu, mokslinė karjera yra susijusi su administraciniu postu, su vadovaujančiu? R: Karjera – taip. Karjera be abejonės. Karjera be abejonės susijusi. Nes kas suprantama „karjera“? Karjera - tai suprantama kilimas tais administraciniais laiptais. Dabar (galvoja) iki tam tikro... nuo tam tikro laipsnio turbūt IKI tam tikro laipsnio, nes yra kas mokslinė karjera. Tai yra įvairaus sudėtingumo pareigos, taip sakykim, ir iki tam tikro laipsnio, tai kol tu esi jaunesnysis mokslo darbuotojas, mokslo darbuotojas, vyresnysis mokslo darbuotojas, nesusijusi su administracija. Tas – ne. Bet paskui kai tu pasieki tam tikrą lygį, pradeda tave traukti vis tiek įvairiausios komisijos. Ir tos komisijos paskui prasideda taip kad tu iš vienos komisijos, jau tada žino, kad tu, tai kitoj komisijoj ir taip toliau, ir taip toliau. I: Čia gyvenimo dalis. R: Taip. Ir tada va tas ir tada tu esi tiesiog priverstas lipti tais administraciniais laiptais. I: Bet kaip minėjot, tas trukdo, nes nelieka laiko. R: Tas trukdo. Moksliniam pasitenkinimui trukdo. Moteriai, aš nežinau, kaip vyram gal tai irgi vėlgi asmenybės yra sudėtingos ir jis jaučia malonumą mokslinį darbą dirbdamas, o paskui pajutęs tą administraciją, tai jisai... tai turi savo žavesio tas administracinis darbas todėl, kad susiduri su kitokiais žmonėm, išsiplečia bendravimo ratas. Tas turi to žavesio tikrai. Ir aš manau, kad yra tokių asmenybių, kurie tą pajutę pradeda labai vertinti ir labai sėkmingai dirba administracinį.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R22	I: O kiek mokslininko karjera yra siejama su administracinėmis pareigomis? Mūsų šalyje ko gero gana daug ir matyt jei nori būti žinomas, turi užimti postus. Nu ne tik mūsų šalyje, čia ko gero visam pasauly. Ir čia yra ta problema, kad mes labai daiktėjam, ko gero, aš truputėlį iš aukščiau perimsiu, mes vertinam pinigus, daiktus pirmiausiai. Ką ir mūsų televizija daro aš iškart sakau „neturiu laiko“, bet kur nors rašyt, ką mes darom, ką mes rodom, tas tiek ten turtingas, tas praturtėjęs, netgi menininkus skaičiuojam pagal pinigus pagal tuos. Tai Viešpatie, negi prie šito viso mes gyvenam. Gali gi pasidžiaugti ir gėle, ir medžiu, ir knyga. Ir kiek yra daug. O be to iš kitos pusės gi žmogus matuojamas tuo, kad jis laimingas. Ir jis laimingas, patenkintas bus tuo, gal ir bus labiausiai turtais apsikrovęs, tai šito mes nežinom. Tai čia iš filosofijos. Visi mes siejam karjerą su pinigais. Čia ne tik mano mintis, kad mes per daug daiktėjam, visas pasaulis daiktėja. Ir jeigu mes atsiplėšim nuo to daiktėjimo, tai ir karjera, viskas. Bet yra žmonių, kuriems patinka daryti karjerą, nu tai tegul. Bet aš vis tiktai matuoju, kad žmogus pats, jeigu jis jaučiasi laimingas tai manau, kad visa kita yra žymiai ne tiek labai svarbu. Ir svarbiausia išugdyt laimingus vaikus, laimingus studentus – vat šitą.
R23	K: O tarkime, ar moksliniko karjerą galima sieti su administracine pozicija? Kiek svarbu mokslininkui administraciniai dalykai? A: Oi. Čia yra vėlgi yra klaidingas toks požiūris. Administratorius yra administratorius. Ir jeigu tu tapai direktoriumi kažkokio instituto, tai nereiškia, kad tu automatiškai gali tapti ten nariu inspekto, nariu korespondento ar akademiko. Tai yra visiškai skirtingi dalykai. Ir kaip tik man atrodo, gal geras administratorius ne visada turi būti geras mokslininkas ir atvirkščiai. Geras mokslininkas, jam tai yra neįdomu. Ir aš į tą žiūrėjau, kai mūsų institute vyko direktoriaus rinkimai. Vėl, aš nieko nesakau, apie dabartinį direktorių. Aš jo mokslinį darbą, darbus nežinau aplamai, mes skirtingus dalykus, ne tam pačiam. Aš nevertinu, geras ar blogas mokslininkas, bet jis norėjo tuo užsiimti, praktiškai buvo vienintelis tada. Ta prasme, žiūrėkit, individai vienas su kitu kalbėjo. Tu nori būt direktorium? Ne. Aš noriu mokyt universitete. Aš irgi. Tai kas gali? Vat ta prasme. Jie nenori dar. Vat tas, kas nori labai ir jaučia, kad gali dirbti moksle, dažniausia jie nenori būti administratoriais. Nes čia tada jau tu turi aukot tą mokslinį darbą, nes tas administracinis darbas užima daug laiko. Jeigu rimtai dirbti administratoriumi. Suderinti, matyt, yra sunku. Ir taip mes vėl su vyru žiūrėjom su šypsena, mūsų universiteto pavyzdys, kai ten rektoriui virš aštuoniadešimt metų, jis yra informatikas ir visiškai rimtai ten mokslininkai visi sako, kad, nu, ne, jis negali išeiti, nežinau, ar jis penktą ar dar kažkokią kadenciją, žodžiu, jis nuo aštuoniadešimt penktų metų. Tai vat tiek jis yra rektorius. Jis yra ant tiek unikalus atvejis, kad jis turi pakankamai daug mokslinių darbų, ten viską ir dar labai geras administratorius. Kur jūs kitą tokį rasit? Pas mus arba, arba. Arba administratorius, arba? Taip, bet čia dažnas atvejis, kad taip, sunku suderinti. Ir buvęs mūsų direktorius kai buvo, praktiškai kai mes jį sveikinom, kadangi jis mūsų skyriaus vadovas, kai sveikinom, kai jis tapo direktorius, jis visiem neslėpė, kad aš nenorėjau būt direktoriumi. Bet kad taip atsitiko, kad aš direktorius, ta prasme, tu tada, vis tik turi skirti laiko administraciniam darbui. Tai tada kaip prievolė, o ne pasirinkimas? Taip. Mokslininkui tai yra prievolė daugiau. Tikram žmogui, kuris mokslininkas labiau tikras. Kuriam labiau įdomu daryt mokslą. I: Tokiu atveju jūs manote, kad mokslininkas, mokslinis darbas ir administracinis darbas yra, na, kaip ir visiškai skirtingi? Ir nebūtina būti, tarkim, geru mokslininku, kad būtum geru administratoriumi? Na vėlgi, žiūrint, kur. Jeigu institute, tai, matyt, turi būt ir geras mokslininkas. Jeigu universitetas, kur labiau ten katedros, krūviai ir t.t., kur mokslinis darbas, jis neturi būti pirmaeilis. Jis dabar pagal atestavimą, aišku, yra pirmaeilis. Ir ten tada nukenčia pedagoginė dalis, bet šiaip, tai svarbiausi akcentai turėtų būti nukreipti į darbą su studentais, pedagogiką, kvalifikacinio to metodinio lygio gerą. Turėtų būti. O mokslinių institucijų pinigai turėtų būti skirti moksliniams, turi jausti tos tematikos, vėl kas kam tinka, kas gali, kas negali. Turi kažkokios kryptys būti. Ne, mokslinėj institucijoj turi būti mokslinis.

Priedas 35. ***Tęsinys***

	Vadovės apie savo santykį su kitų moterų moksline karjera
R3	I: Na tarkim, kažkas susirūpino, kad čia moteriškių žiauriai mažai ir įveda grantus, stipendijas, skirtas būtent moterims, kaip Jus į tai žiūrėtumėte? R: Nežinau, aš gaunu pasiūlymus tokiems grantams. Aš parašau, kad aš tiesiog fiziškai negaliu dalyvauti tuose konkursuose. Pirmiausiai, tai ten tas...tie grantai yra absurdas. Nu kas iš to, kad tu atsistosi konferencijoje ir pradėsi pasakoti, kad va mane vyras muša arba, kad va mane institute pavadino va taip. Tai tave ir gatvėj pavadins kaip nors na ir kam tu tada pasiskųsi? Kalba neturi būti...na va ta diskriminacija, jinai staiga nu tokia, kaip arkliukas ant kuriuo galima išvažiuoti. Bet kurioje organizacijoje jeigu tu turi galvą, geras rankas, tai tu ten didelio skirtumo nėra kas tu esi vyras ar moteris. Nemanau, kad ten...Nu, o jeigu tu esi vargšė tave dar ir pastumia, tai ką? Kas kaltas? I: O tarkim vis dėlto jeigu moteris išeina dekretinių atostogų ji yra kaip ir iškritusi iš komandos, kaip jai įsijungti vėl? R: Nu viskas vėl gi priklauso nuo to kada jinai grįžta. Jinai sėdėdama namie gali po porą valandų skirti darbui. Viskas priklauso nuo žmogaus požiūrio į darbą. Čia ne sekretorė, čia gali paskaityti, gali turėti ryšį, viską gali ir gali neiškristi, tik noro reikia. I: Tai vadinasi šitos kalbos apie diskriminaciją yra šiek tiek perdėtos, ar čia tiesiog taip madinga? Ar visai nėra jokio problemos moterų-vyrų? R: Yra individų problema, kokia čia gali būti bendra problema? Yra konkretūs žmonės ir konkretūs santykiai. Aš niekad nemačiau, kad direktorius mūsų imtų ir pasakytų nu eik tu boba lauk iš čia. Ne, ne, todėl sakyti, kad vat egzistuoja...be abejo gal egzistuoja? Gal ten grupė, gal ten tarp atskirų žmonių? Nu negali gi čia visko žinoti ir nereikia, bet tai yra individų problema, o ne kažkokia tai globalinė problema.
R4	I: O kaip paskirstomi tie darbai komandoj? R: Kaip aš skirstau darbus, tai stengiuosi taip, kad kiekvienam darbas būtų lengvai atliekamas, kad turėtų tą kvalifikacijų sugebėjimą. Nu jeigu kažkas kažkuo nemoka, tai pabandau įvertinti, kad nebūtų sudėtinga tam žmogui tai išmokt. Tai aš jau jį pamokinu, ką ten reikia daryt. I: Na o ar yra tokių darbų, kurios moterims sektųsi lyg tai ir geriau atlikti negu vyrams? Ar nėra taip pagal lytį? R: Tik tai jeigu tai reikalauja didelės fizinės jėgos darbas, tai aišku tokio nepaduosiu moteriai ir ieškosiu vyro. Tik pagal fizinius, o pagal protinius tai manau čia reikia tiesiog žiūrėti pagal kiekvieno sugebėjimus. I: O tarkim jeigu grįžtant prie nelygybės problemos moksle, ar Jus matot ją? R: Aš matau pilną nesąmonių, kai mokyklose mokytojai skirsto profesijas į vyriškas ir moteriškas. Aš manau, kad jau pačioj pradinėj klasėj mokykloj jie daro didžiulę klaidą tokių skirstymu. Turėtų būti lavinami mokytojai, mokomi (*juokiasi*). I: Vienu žodžiu pirmiausiai reikia išlavinti mokytojus? R: Taip, mokytojus reikia išmokyti. Aš manau čia yra didelė spraga, kai mokykloje mokytojas pradeda spręsti, kas yra vyriška, o kas yra moteriška, nes vaikai patys, jie taip nesusiskirsto aš manau. Taip turi jau juos kažkas pamokinti ir tėvai tai gal dar ne taip žiūri. Tėvai žiūri, kur daugiau uždirbama ar dar kas nors, o va būtent tas vyriškas ir moteriškas būtent mokytojai labai dažnai daro šitą klaidą, bent jau aš taip pastebėjau.
R11	I: Kaip manote, ar reikia skatinti jaunas merginas studijuoti būtent tiksliuosius mokslus aukštosiose mokyklose ir siekti mokslininkės karjeros? R: <...> (atsidūsta) Metai ar pusantrų atgal buvo švietimo ministerijoje toks susirinkimas ir ten labai rimti ponai skaitė pranešimus. Dabartinės mokslo tarybos galva profesorius Eugenijus Butkus. Dar tuo metu viceministras švietimo ministerijoj buvo Rimantas Vaitkus. Ir jie, remdamiesi *[„Veko“* 22:16], man atrodo taip, žurnalo vienu straipsniu, analizavo situaciją iki 2010-ųjų metų. Ir pagal tai situacija štai kaip klojasi: kad iki 2010-ųjų metų Europoje stigs apie pusę milijono gamtamokslinį išsilavinimą turinčių specialistų. Įvairiose srityse. Tai ką tai reiškia? Tai reiškia, kad kažkur tai bus aplinka neprižiūrima, kažkur truks maisto produktų tyrėjų, kažkur medicinos įstaigose truks chemikų, analitikų. Dar kažkur gamtininkų truks. Va. Aišku, tuščios vietos nebus. Užims trečio pasaulio, sakykim, ar taip ryžtingi, veržlūs žmonės. Ar ne? Jie veržiasi, jie nori. Tai reikia vat kažką Europai susiimt, daryt. Tai, sakykim, skatint tiek vaikinus, tiek merginas reikia. Gamtos mokslų studijas būtina. Ir nesnaust, ir neatidėt rytdienai. Reikia stiprint mokyklų materialinę bazę, kabinetų. I: O ar Jūs pati, pavyzdžiui, asmeniškai sutiktumėte dalyvauti pokalbiuose, diskusijose su kolegomis vyrais, sprendžiant moterų ir vyrų lygybės problemas Jūsų mokslo institucijoje? R: (atsidūsta) Dievas žino... Aš nelabai pasikausčius šioj srity, kad galėčiau diskutuot. Gal per mažai susidūriau. Gal per daug skeptiškai žiūrėjau į kai kurių feminisčių pasisakymus (juokiasi) ir taip toliau (juokiasi) Ir tas nusiteikimas mano (juokiasi)

Priedas 35. ***Tęsinys***

R18	I: Gal turite minčių, pasiūlymų, kaip būtų galima paskatinti moteris aktyviau dalyvauti moksle? R: (galvoja) I: Kaip jas paskatinti, tarkim, užimti vadovaujančias pozicijas moksle ar apskritai dalyvauti moksle? Ar yra kažkokių tai minčių, pasiūlymų? R: Ne. I: Neturit? R: Tikrai neturiu. Dabar per staigiai ir pokalbio pabaigoj aš negaliu taip greitai sugalvoti todėl, kad nu kaip Jūs matot, aš pati nesmagiai jaučiuosi, todėl aš, kaip sakiau, aš užjaučiu tas moteris. Aš pripažįstu, kad būtų geriau, kad jų būtų daugiau. Tada būtų įvairesnė bent jau ta visuomenė ir tom kitom moterims lengviau dirbti būtų. Bet kaip tai padaryti? Matyt, to reikėtų siekti, tą reikėtų skatinti, bet kaip? Aš tikrai apie tai niekada negalvojau.
R23	O mokslui nereikia abiejų lyčių? O mokslui...na aš taip žiūrėčiau, pasakyčiau Jums, kad jeigu tu dirbi mokytojas, ar gydytojas, tu dirbi su žmonėmis. Jeigu tau širdis netraukia, tu geriau neik ten dirbti, nes tu dirbi su daugeliu žmonių. Jeigu tu dirbi moksle ar tu dirbi namo statyme ar dar kur, bet tu vis tiek, ten yra daiktas, nu pastatysi namą, nu netaip tai nugrius. Arba ten moksle nu neišrasi ten teoremos. O švietime aš žiūriu, kad yra svarbiau, turi matyti apylygiai. O ten tiksliuosiuose moksluose nu ten kas nukentės, ar tai bus moteris ar vyras. Bus teorema gražesnė? (juokiasi) Nu iš tos pusės reikia, bet ne atvirkščios.
	DARBO IR ŠEIMOS DERINIMAS
	Ar neturėjo pertraukų, sulėtėjimų mokslo karjeroje (dėl vaikų priežiūros atostogų, ligos ir kt.)? Jei taip, kada ir kaip ilgai?
R1	I: O tarkim, na dažniausiai moterų karjera vis dėlto sustoja susilaukus vaikelio. Ar teko susidurti su tokia diskriminacija? R: aš esu girdėJūsi, bet pas mus institute tai to nėra. Mūsų labai daug moterų, kurios pagimdė, parašė disartaciją ir toliau kyla šitais mokslinio laipsnio laiptais. Nu pas mus nėra, pas mus net gi skatinama.
R4	I: O tarkim, na sulėtėjimo po vaiko gimimo vadinasi tokio nebuvo? R: Mano po vaiko gimimo iš tikrųjų nebuvo sulėtėjimo, nes aš į gimdymą važiau po diplominių darbų gynimo mano studentų. Tada į gynimą dar buvau nuėjusi kaip vadovė ir iš ten išvažiavau žodžiu (*juokiasi).* Po to tris mėnesius buvau tuose dekretiniuose atostogose, bet mano jaunesnieji darbuotojai dirbo, aš su jais palaikiau kontaktą ir aš gana anksti išėjau dirbti, bet kas čia dar pas mane. Ko gero ir dėl mokslinių priežasčių, bet ir dėl finansinių aš dirbdavau, nes tais laikais kai jaunas esi žmogus pinigų reikėjo. I: O tarkim vaiką tada kas nors galėjo prižiūrėti? R: Mano mama, jo. Jeigu nebūtų buvę mamos, kitaip būtų viskas susiklostę. I: Vadinasi tokio dalyko kaip vaiko gimimas, kažkaip kardinaliai pakeistų Jūsų siekimus karjeros? R: Ne, man šitas didesnės įtakos nepadarė, bet esminis dalykas buvo tas, kad man padėjo motina vaiką augint ir aš manau čia buvo tikrai labai svarbus momentas.
R5	I: O Jus pačioj pradžioj minėjote, kad buvo sulėtėjimas Jūsų karjeroje kai vaikutį turėjote, o nebuvo po to sunku vėl grįžti prie darbo? R: Nu aišku sunku, visuomet sunku yra, bet mane čia įkalbėjo vat, nes aš planavausi būti trys metus, o po dviejų metų kai prasidėjo vienas iš projektų mane prikalbino, kad reikia grįžti, nėra kam ir nu kaip ten, reikėjo kažkaip įsijungti, viskas nauja yra ir čia kai ateini, kai išėjau buvo vieni kompiuteriai, o kai atėjau visai kitoki, nauja karta. Tas pereinamumas kažkiek tai yra, bet tas sunkumas, gyvenimas eina į priekį ir man tik buvo tai gerai, kad čia valstybinė įstaiga, kad mani vieta yra niekur nedingusi, kad aš galėjau normaliai grįžti, kad aš nepateiksiu čia jokią naujovę ir nieks iš manęs to nelaukė, tai va aš turėjau laiką įsivažiuoti į tą be ypatingo streso. Tai šitoje vietoje yra labai gerai, kad grįžti ir jokių problemų nėra. I: O dėl motinystės, ar reikėjo atsisakyti ko nors? R: Nu ne, aš neatsisakinėjau. Aš bandžiau suderinti, na va mama prižiūrėjo vaiką, kai aš buvau stažuotėse Vokietijoje, tai va vieną kartą manęs septinius mėnesius nebuvo, kitą kartą keturis, tai aš tada bandžiau tartis su šeimą, kad tą vaiką galėtų prižiūrėti, bet šiaip tai kai ir Danijoj buvau, Danijoj buvau mėnesį, bet vis vien reikėjo kažkaip sutvarkyti, jeigu jau buvo galimybė, tai man nereikėjo jau atsisakyti vien dėl to, kad vaikas yra. I: Na, o ar atsisakytumėte? R: Na jeigu jau nebūtų kaip, tai atsisakyčiau, bet bet jau visą laiką kažkaip tai bandžiau sutvarkyt. Kad ten vienu atveju bus mano mama, pas vyro tėvus ten. Nu visą laiką kažkaip buvo galima tą sutvarkyt, susitart. Vieną kartą mano mama, kitą – mano mamos sesuo irgi vat ten kas nors visą laiką atsirasdavo, kas pagelbėja. Na dabar jau vaikas išaugęs, dvylika metų jam, ir šiuo metu manau būtų jau ne problema.
R6	I: O Jūsų karjeroje nebuvo suletėjimo dėl santuokos, vaikų gimimo? R: Dėl vaikų ar dėl santuokos ne, bet šiaip (*galvoja*) tas karjeros judėjimas sakykim kada vyras apsigina daktaro disertaciją, tai jis iš karto gauna bent jau dvi mokslo darbuotojo etato, o aš kaip buvau mokslo darbuotoja, taip ir likau. I: Na tai tą karjera nelabai kaip ir judėjo? R: Nu taip.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R7	I: Su seserim gyvenote, ar tenka skirti šiek tiek laiko tam, ką mes siejame su šeimos rūpesčiais, tai gali būti tėvų globa, tai gali būt ligonių slauga? R: Taip, kai prisireikė tai teko, o ką? I: Tai šiuo atveju tėvus globojat savo laiku? R: Taip. I: Ar tai kažkaip trukdė karjerai? R: Ne, man sunku pasakyt, nes tai neilgai truko kažkaip tai, bet tikrai ten nebuvo jokios kalbos apie trukdymą karjerai, tai buvo gana neilgs laiko tarpas. Na nu aišku tada turi atidėti tą karjerą į šalį ir tada daryti tai, kas svarbiau ir viskas.
R8	I: Ar neturėjote pertraukų mokslo karjeroje dėl vienos ar kitos priežasties? R: Turėjau ir nė viena. Na pirmiausiai kaip minėjau baigiau penkių metų studijas, tai buvo 1992metai. Buvo pakankama suirutė Lietuvoj ir mano darbo vadovas labai norėjo pasiimti mane į doktorantūrą, be aš tuo metu turėjau darbą, žmogus buvo labai gerbiamas ir sakė iš tikrųjų aš tau pasiūlyčiau, bet nežinau, kas mūsų laukia ir iš tikrųjų kas laukė mokslo buvo neaišku ir jeigu turi darbą, tai gal tada geriau nerizikuok, nes iš tikrųjų suderinti mokslą ir darbą yra sunku. Tai vat tada buvo pertrauka, aš nuėjau dirbt, pradirbau trejus metus ir supratau, kad man trūksta kažko tai, norėjosi kažko daugiau. Kitą vertus po trejų metų pertraukos į aspirantūrą buvo gana sunku stot. Vėlgi ta pertrauka man išėjo į naudą, nes atsirodo nauja tyrimo sritis,finansų ir draudimo matematika, kuria aš labai susidomėjau. Įstojau į magistrantūrą, baigiau magistro studijas. Vėlgi taip gavosi, kad metus ilsėjausi, tik po to jau doktorantūra. Daktaro disertaciją rašiau šešis metus vietoj numatytų keturių. Turėjau akademines atostogas, užbaigiau po metų, iš tikrųjų toks atvejis, kad universitete gana toleruojama, nereikia kažkokių finansinių [situacijų]. Na ir iš tikrųjų tokia lėta karjera eina todėl, kad aš dirbau, dirbau versle, nes reikėjo užsidirbti pragyvenimui. Doktoranto stipendijos nėra tokios didelės. Na kita vertus aš neturėjau garantijų, kad mane priims į universitetą baigus studijas, na gal dar iš dalies dėl tų dvigubų standartų, taikomų vyrams ir moterims, nes rašant disertaciją, aš vėlgi sakau man nelabai sekėsi. Rašyti disertaciją man sekėsi nelabi. Pirmą straipsnį aš publikavau likus galbūt dviem metais iki gynimo. Tai yra po to visus straipsnius publikavau gana greitai, bet pirmas sekėsi labai sunkiai. Ir galbūt tuo galima paaiškinti, kodėl vadovas neskubėjo man siūlyti užimti pareigų. Galbūt sunkiai ėjosi dėl to, kad aš dirbai, tai viskas gi susiję. Dirbau, neturėjau laiko, neparašiau straipsnio, neturėjau rezultato ir todėl katedros vedėjas nesiūlo darbo, na ir galbūt kažkiek dvigubi standartai buvo. Galbūt jeigu bučiau vyras, tai man būtų greičiau pasiūlę, bet čia vėl gi negaliu nieko pasakyt. Pertraukų buvo, bet tikiuosi, kad daugiau tokių pertraukų nebus. Bent iki šiol taip nebuvo, kad sklandžiai eitųsi karjera.
R9	I: Aišku, supratau, tai yra vaikas ir jam teikiama pirmenybė, puiku *(šneka kartu su respondentė, neduoda respondentei išdėstyti savo minčių)* dabar žiūrėkit, klausimas toksai ar neturėjot pertraukų, sulėtėjimų mokslo karjeroje dėl vaikų priežiūros atostogų, ligos ar panašiai? Tai kaip suprantu dabar tai ir turit. R: Taip, taip turiu tokį periodą. I: O nuo kada tas periodas prasidėjo? R: Nuo vaiko gimimo. I: Nuo vaiko gimimo, ir jisai tęsiasi iki šiol? R: Taip. I: Dabar žiūrėkit, ar Jūs nutraukėt savo tą mokslinę veiklą kai gimė dukrą ir iki šiol na vis tiek Jūs ateinat į darbą, ar ne? R: Tai aš dirbu nuo to laiko, kai vaikui metai sukako. Dirbu, bet ne tokiais tempais, negailiu pasidžiaugt savo pasiekimais. I: Aišku, bet vis tiek Jūs dirbat pilną darbo dieną, ne puse etato? R: Taip, pilna darbo diena.
R10	I: Ar neturėjote pertraukų, sulėtėjimų mokslo karjeroje? Sakėt, kad buvo pertrauka, kai išėjote [į dekretines]. R: Taip, tris metus I: Tris metus, ir tai buvo... Metus man galit pasakyt? R: Nuo 2000–ųjų iki 2003-ių.
R11	I: O ar Jūs turėjote pertraukų savo karjeroje? Tarkim, dėl vaikų priežiūros, ligos ar kitų panašių dalykų? R: (galvoja) Kažkiek tai pauzių tokių buvo. Kuria prasme? Na, sakykim, gimė sūnus. Tai reikėjo vaiką auginti. I: Kiek laiko tas užtruko? R: Tiesą sakant, tada labai nedaug. I: Neilgai? R: Nee... Aštuoniasdešimt pirmais gimė sūnus. Gegužės 1-ą. Tai pasiauginau per vasarą. Rudenį į lopšelį ir į darbą reikėjo. Nes juk prasidėjo kaip tik... nu jau buvo prasidėję šitie tyrimai, ekspedicijos, analizė. Tai būdavo taip: vyras grįžta iš darbo po paskaitų, po savo jau darbų, tada lieka su sūnum jau vakare; aš važiuoju į čia, dirbu, grįžtu ir taip kartojasi. Kito kelio elementariai nebuvo. Nebuvo kito kelio. Reikėjo šitaip. Dar tėvai buvo, tai tėvams,tėvų pagalba, nuveždavau. Jie paskui paaugo. Paskui į ekspedicijas visi važiuodavom su savo vaikais.
R12	I: Sakykit prašom, ar Jūs neturėjot kažkokių tokių pertraukų ar sulėtėjimų mokslo karjeroje? Nežinau, dėl vaikų priežiūros ar dėl ligos. R: Nu tai kai buvo, tai buvo dėl vaikų. I: O kaip ilgai tas? R: Nu tai kiek ten buvau išėjusi į tas dekretines. I: O kelintais metais? R: Nu ten sunkus laikas buvo. Aštuoniasdešimt pirmais, reiškia, tai po to iki pusantrų metų auginau aš ją, o tada... tada ten visi kažką dirbo, o tada aš pradedu eiti į darbą, nes jau pinigų nėra, reiškia, visai. Tai ta serga, tai dvi savaites serga, dvi savaites aš darbe. Tai atbėgęs priešakiais ten padedi jiem kažką, o paskui... o paskui nu buvo ten tokių situacijų. Sako, kad tu mažai dirbai, reiškia, ko tu nori. O reikia surinkt tuos balus, kažkokius koeficientus. Bet buvo labai žmoniškas direktorius ir sakė: „Atneškit visas savo tas nedarbingumo dienas ir tada imam gryną laiką kiek Jūs dirbot. Ir tada išeina, kad dar, reiškia, tu mažai laiko dirbai, tai reiškia, tau mažiau balų reikia surinkti“. Vat labai žmoniškai elgėsi. O šiaip tai yra tas toks buvo... pačiai negerai. I: Tai čia buvo toks kartas vienas, kai Jūs pusantrų metų R: Vienas kartas, kadangi aš vieną kartą gimdžiau. Jo. Taip ilgai išėjo. Tas kartas išėjo ir tai vat ir pats pasijunti toks kažkoks... nu vat kažkaip... I: Žodžiu, nemalonu. R: Nežinau. Vat dabar man atrodo, gal lengviau yra auginti ar kaip, aš nežinau. Kad ten atsijungi visai nuo to mokslo, nuo to darbo, rūpi tik tas vaikas. Jokių gi sąlygų. Serga nei tu... nei prižiūrėt. Sunku buvo, žodžiu, buvo tikrai sunkus laikas ir ta galva, atrodo, taip jau atsiliko nuo kitų. Lyg tai toks buvo jausmas. Ir baigi tą darbą, ir vėl nervinies, kad namai. Vat tas momentas yra toks gal sunkesnis moteriškėm. Vis tiek vaikas rūpės ir be kalbų.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R13	I: Ar Jūs neturėjot pertraukų arba sulėtėjimų mokslo karjeroje? Tai yra, dėl ligos, dėl… R: Ne turbūt.
R14	I: Mhm. Ar Jūs neturėjote pertraukų Jūsų mokslo karjeroje dėl ligos, dėl motinystės, dėl dar ...R: Ne, ne. manau, kad mokslininko darbas labai tinkamas motinystei. Nes ką? Tu gali... vaikas miegot, tu gali skaityti arba gali eiti ir kepti bandelių. Nes knygą skaityt galima.
R15	R: Nu vėlgi čia gal asmeniniai gal dalykai. Vis tiek jau mano ir amžius yra, man ilgą laiką trukdė tai, kad aš likau našlė ir likau viena su dukra, nu kokia dvylikos metų kol ją paauginau gerokai. Tokį, sakau, štilių turėjau ir paskui labai stipriai man reikėjo temptis ir prisivyti kolegas. Nu ir tos aplinkybės kažkaip nu gal realiai vertinant... nežiūrint to aš ir vadovauju projektam ir visokių tokių pareigų yra pakankamai. Bet nežinau... pavyzdžiui, nepagalvoju apie habilituotą daktarą, nors irgi gal būtų galima pasistengus, bet kažkaip man nelabai įdomu atrodo tas. Gal tas... I: Kaip Jūs minėjote, kad buvo toksai štilis, ar ne, kai dukrą auginot. Ar buvo dar kažkokių tokių, kai teko pristabdyti savo darbus, savo karjerą, aš nežinau, gal asmeninių aplinkybių, ar kažkokių? R: Nu tos vienintelės ir buvo. Buvo vyro liga ir po to, reiškia, su maža mergaite metų likau aš viena. Tai buvo gan stiprios ir, kaip sakyti, ta mūsų aplinka katedros buvo pakankamai tolerantiška ir draugiška mano atžvilgiu, reiškia, kad aš išsilaikiau ir darbe faktiškai, ir pareigose. Pavyko man išsilaikyt. Tai aš dėkinga ir draugams, ir kolegoms, nes vis tiek buvo tolerancijos pakankamai. I: O galėtumėte metais įvardinti nuo kada iki kada buvo tas sulėtėjimas? R: Reiškia (galvoja, tyliai skaičiuoja)... nuo 1984, nu tai gal aš čia taip padidinau, iki kokių... nu tai panašiai... nuo 1984 iki 1992-1993 gal metų. I: Čia aš klausiu dėl to, kad reikia. Kažkaip va asmeniniai dalykai... R: Tai aš dirbau, nu kaip sakyt, tą minimumą aš padarydavau, bet aš dirbau labai intensyviai ir sėkmingai pakankamai, o paskui buvo toksai sulėtėjimas. Tiesiog aš negalėjau daugiau laiko skirt negu [24:49]
R17	I: Dabar žiūrėkit, ar Jūs neturėjot kažkokių tai pertraukų ar sulėtėjimų mokslo karjeroje? Nu vaikų, aš supratau, Jūs dar neturite, dėl ligos galbūt. R: Nea.
R18	I: Ar Jūs neturėjote kokių nors pertraukų, sulėtėjimų mokslo karjeroje dėl, tarkim, vaikų priežiūros atostogų, ligos? R: Taip, žinoma. Ačiū dievui, dėl ligos – ne. Bet vaikas – taip, žinoma. I: O kiek metų buvo ta pertrauka? R: 2-eji metai. I: O kelintais? R: 1982. Nuo aštuoniasdešimt pirmų rudens iki aš grįžau, grįžau jau aštuoniasdešimt trečių gruodžio mėnesį. I: O sunku buvo vėl grįžti? R: Ne. Grįžti buvo sunkiau socialiai, nes truputį pasikeitė situacija. Ateini jau turi vėl ieškoti savo vietos kažkiek tai. Bet labai greitai pritapau. Bet vat tas, kad... matot, vėl aš netipinis atvejis. Aš panaudojau tas dekretines atostogas. Buvau su vaiku ir verčiau knygą. Ir verčiau tokią – aš chemiją baigus ir tas darbas tuo metu buvo cheminis, - bet mane traukė biologija ir aš išverčiau tokią grynai biologijos santrauką. Tai buvo didelis pagrindas man va būtent tokios biologinės sampratos. Aš negaliu sakyt, kad tai praėjo tuščiai. Nepraėjo tuščiai. I: Ne, aš ne dėl to, kad tuščiai, aš tiesiog... R: Bet tai buvo... Aš vėliau apsigyniau disertaciją.
R22	Oho. O ar teko karjeroje patirti kažkokių sulėtėjimų dėl vaikų auginimo, ar dar kažko? Nu kaip čia pasakius, tada turėjau kūrybai laisvės daugiau, nereikėdavo administruot, užtekdavo savo šeimą administruot. Bet iš tikrųjų ir dabar pas mane, gal čia ne apie mane reikėtų šnekėt. Ir dabar pas mane skyriuj viena jauna moteris dabar turi trečią sūnų ir visi du į pirmą klasę išeina ir trečias sūnus ir puikiausiai tvarkosi, ir pamaitina ir atlekia ir su mašina ir čia staigiai jokių. Nematau didelių jokių problemų, taip kad čia yra paties psichologinės nebent nuostatos, o kaip ten... kažkur perskaičiau gana gerą tokį, kad: mes būname laimingi tik įveikę sunkumus, o didelis džiaugsmas ateina tik po darbo didelio. Didelio džiaugsmo kitaip nepatirsi, jokiu ten nupirktu daiktu ar jokiu skanėstu. Ir iš tikrųjų jeigu skanėstą palyginsi, vienas yra jeigu pats suvalgei, o kitas jeigu kažkam ir jeigu matai, kad jam labai reikėjo ir labai pamalonino. Ir yra žymiai didesnis džiaugsmas. Taip ir bet kokiuose darbuose, kaip ir irgi vaikas atrodo iš pradžių sunku, bet kai matai jį augantį ir kai su juo bendrauji, aišku man irgi patinka mokyti, aišku ir tų problemų visur būna, bet tai yra tas neatlyginamas jausmas, kurį gauni metai iš metų.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R23	K: O tarkim, dėl vaikučių, ar buvo tam tikrų sulėtėjimų mokslinėje karjeroje? A: Be abejo, taip. Be abejo. Tai ir yra moterų problema, kad kaip tu pagimdai tą vaiką, tu vis tiek, kaip, vis tiek išeini iš ten. Tu išeini ir metus praktiškai, net jei kažkiek ir bendrauji, bet tai yra ne tas. Ir tada, vat su pirmu man buvo labai ryškiai, kad tik tą universitetinį pagrindą turėti, tik truputį daugiau yra per mažai. O dar čia atvažiavau tokiu laiku, tris metus aš nedirbau, man tada buvo labai sunku, be galo sunku grįžti. Tai vat aš tokiu momentu kažką praradau. Ta prasme, matyt, prarandi daug. Kaip aš sakiau, kaip kažkokį. Tu prarandi, tu gali kažką atstatyt, atstatai lengviau, kažką ir neatstatai. Kažkas jau yra prarandama. Vat vyrai to neturi. Vyram yra kažkiek lengviau. Nes praktiškai vyram armijos jau dabar nebūna. Ypač po baigimo. Ir tada tas procesas, kuris vyksta su laiku, kai jis nenutrūkstamas. O antrą, vat aš dukrą jau pagimdžiau po disertacijos gynimo. Jau, atrodo, labai protinga, kad turi tą patirtį ir žinau, kad tas bus ir aš lygtai beveik nieko nenutraukiau. Aš kažkokius straipsnius, dar kažkokie straipsniai išėjo tuo metu. Kažką dar bandžiau, bet vėl, kai tau niekas nepadeda, kai tu su vaiku praktiškai, gali tik kartais, retkarčiais nueit kažkur vis tiek man irgi buvo sunku grįžti. Irgi prarandi, nors aš suvokiu tą situaciją, aš dariau viską, kad man to nebūtų. Bet vis tik prioritetai yra tokie, kad vaikas yra svarbiau tuo metu. Vaikas ar kažkoks darbas. Darbas, kad ir koks jis būtų įdomus, jis yra nutraukiamas.
	Kaip organizuojate šeimos gyvenimą, kad suderintumėte darbą ir šeimą?
R1	I: [Moteriško darbo reikia ir šeimos našta gi?] R: Moteris gi jinai viską gali ir man atrodo, kad tai namų, ten yra žinote įgimta, ateini ir susitvarkai, gi ir čia reikia tvarkytis ir nemanau, kad ten yra tokia didelė našta. Būna gi ir konferencijos, ir juos reikia ruošti ir sutikti svečius ir juos pavedžioti, kad ir tą Vilnių parodyti, ne tik tai institutą ir laiks nuo laiko tokia veikla yra gera, bet intensyvi visuomeninė veikla *(galvoja)* nu jau tikrai reikalauja, kad žmogus tą mėgtų, o jeigu nemėgsti, tai kam ji reikalinga.
R2	I: Nu Jus iš esmės atsakėte į klausimą, bet Jus turite dukrą, kurį iš esmės nedaro jokios įtakos Jūsų karjerai, netrukdo? Jus turite kam palikti jeigu suserga ir panašiai? R: Na tai užtai, kad esu tokia laiminga moteris, kuri turi kam palikti vaiką. O iš tikrųjų bėdų yra pakankamai daug jeigu taip atvirai. Pavyzdžiui išvažiuot dabar [...] gali gauti [...] man yra labai aktualu, nes tu ir paskaičiuoji [...] jie yra pakankamai sudėtingi ilgai trunkantis, o čia Lietuvoje ne visada užtenka [...]. Ir dabar dėl išvažiavimo aš turiu parašyti projektą, projektas trim mėnesiams aš [trys mėnesius dirbsiu be vaiko]. Augo be manęs, nes jau pažįstami sako, kad vaikai ir savi greit auga. Teisingai, nes išvažiuoju trim mėnesiams ir matai, kad tavo vaikas paaugo. I: O pačiai tai problemų nesukelia kažkokių tai? R: Morališkai taip. Nu kai aš buvau [foto] kompozicijoje dešimt mėnesių [...] jau atsigavo. I: Vadinasi derinti šeimą ir karjerą ko gero yra [pakabi]? R: Na yra, yra apribojimai kaip pasakyt. Va dabar yra Mari Curie projektas, visus metus trunka ir iš karto metams tu negali bendraut su vaiku, reiškia kaip jam ten sekasi, kaip jis mokosi. Kai mėnesiui išvažiuoju aš visada svarstau, kas man geriau, ar ją palikti čia namie su močiute ar vežtis kartu. Bet aš žinau, kad sėdėsiu darbe nuo septynių iki penkių šešių valandų, o visą šitą laikotarpį ji bus viena. Ir kas tada? I: O su vyru kai vaikas būna? Ar jam kyla tokios dilemos? R: Su vyru vaikas niekad nebūna. Na buvo vienas laikotarpis kai kartu gyvenom tai tada varom į tą pačią konferenciją.
R3	I: Na o kaip tarkim sekasi suderinti šeimą, darbą? R: Na taip ir suderini, na o ką ten derint? Darbe aš būnu po septynių penkiolika, vėliausiai pusė aštuonių. Pareinu namo septintą, aštuntą, padarau vakarienę ir viskas, o jeigu ateinu anksčiau tai namie padirbu. I: O kai vaikai mažesni buvo? R: Nu dukra buvo viena, man problemų su ja nebuvo. Jinai kol buvo mokykloje, tai po mokyklos eidavo žaisti tenisą ten labai gerai juos ten ganydavo. Po to, kai studijavo, tai tuo labiau man ja rūpintis nereikėjo.
R5	I: O kaip suderinate mokslinį ir šeimos gyvenimą? R: Na kaip ir sakiau, mūsų fakultete bent jau priimta, kad dėstytojas gali pareikšti pageidavimą tvarkaraščiui kada jis nori turėti užsiėmimus ir šituo pageidavimu kiek aš turėjai, tai mano pageidavimo yra laikomasi, jau stengiamasi, kad jeigu jau niekaip neišeina šito tvarkaraščio sudaryt, tai tada jau kalbama, kad kažkam tai reikia nusileisti, bet kad ten tai paprastai yra viskas normaliai, kada aš paprašau, tada aš ir turiu ir jeigu aš žinau, kad kažkur vyksta įdomūs seminarai, institute kuriam nors, ten matematikos-informatikos institute vyksta va, ten jie yra atviri ir labai mielai mane priima. Tai va aš galiu pasakyt, kad aš šiuo metu nenoriu turėt paskaitų, nes man vyksta įdomūs seminarai institute kuriam nors, ten matematikos-informatikos vyksta ir aš juos lankau, tai reiškia derinti yra visiškai įmanoma. Ir šiaip tai darbo vieta šita yra labai gera, čia aš turiu kompiuterį ir namuose dar iš projekto kai buvo pirktas kompiuteris. Dabar aš galiu dirbti namuose jeigu man reikia, jeigu vaikas serga, aš tą patį galiu daryti, universitetas teikia interneto paslaugas ir aš iš namų galiu naudotis internetu be kurių nors teikėjų užsakymų ir va turiu visas galimybes dirbti namuose tiek pat, kiek ir darbo vietoje, tai šituo pažiūriu ypatingai mantai reikia va kai aš turiu paskaitas, tai būtinai man jas reikia vesti, bet čia kiek, čia yra tik pora valandų, o toliau reikia ruoštis paskaitom, skaityti knygas, kurias aš čia gaunu. Tai va būtent universiteto, universitete moteriai yra labai gerai, labai gera darbo vieta, kai tokių vat labai didelių problemų dėl derinimo neiškyla, nes paskaitom gali ruoštis kur nori ir visos sąlygos tam yra sudarytos. I: Žodžiu nenukenčia nei tas, nei tas? R: Nei tas, nei tas nenukenčia. Aš visada galiu namuose prisėsti ir kažką tai padaryt, tai sakyčiau tai yra vienas iš tokių didelių pliusų.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R6	I: O kaip Jus derinate šeimos gyvenimą, asmeninį gyvenimą su darbu? R: Kažkaip derinu. Dabar jau vaikai išauginti, abu vedę, tai jau derinti nereikia. I: O anksčiau kai vaikai buvo maži ir jiems reikėjo priežiūros, ar teko būti nuvertintai, kaip nors neįvertintai? R: Na kažkiek taip, kažkiek taip. Bet mano vyras yra labai tolerantiškas tokiem dalykam. Mes susituokėm dar studijų metais, tai keisdavomės, vienas grįžta, kitas eina su vaikais ir po to, kai aš ir antrąjį pasigimdžiau, tai kai jis grįždavo iš darbo, aš eidavau į darbą ir tuos kandidato minimumo egzaminus laikiau su vaikais. Filosofiją mes kartu su mažuoju einame laikyt *(juokiasi). I:* Tai va turiu tokį klausimą, kas Jums svarbiau: šeima ar darbas? R: Jeigu reikėtų rinktis, aš visada rinkčiausi šeimą. I: O dėl to tarkim, kad čia blogesni santykiai, kas esate nuvertinta. Ar apskritai Jums darbas ir karjera nėra tokia svarbi kaip šeima? R: Man šeima yra žymiai reikšmingesnė ir aš visada taip sakau, jeigu aš pasijaučiau nuskriausta ar kažkas tokio, ar kažkokia neteisybė, aš šeimoj visada randu tokią atramą, kad man viskas nublanksta prieš mano šeimą.
R9	I: Dabar žiūrėkit, kaip organizuojat šeimos gyvenimą, kad suderintumėte darbą ir šeimą? Jūs sakėt, kad šeimai teikiat pirmenybę, tai yra normalu, aš irgi dukrytę turiu ir žinau, kas tai yra. Žiūrėkit, ar Jums teko būti na taip kabutėse „nuvertintai“ kaip mokslo darbuotojai per darbų paskirstymą, pasiekimų įvertinimą dėl Jūsų šeimyninės padėties, Jūsų atveju dėl motinystės? Ar teko na nežinau atsisakyti kažkokių tai darbo pasiūlymų dėl šeimos? Vat per tą laiką. R: Na netiek, na gal per tą laiką atsisakiau konferencijose dalyvauti. I: Aha, o kas kliudo? R: Na, tiesiog reikia išvažiuoti keletą dienų, o aš nesiryžtu palikti vaiko vieną. Seneliai pernelyg seni yra ir...
R10	I: Sakykit, kaip Jūs organizuojat šeimos gyvenimą, kad suderintumėte darbą ir šeimą? R: (galvoja). Ryte vaikai eina į darželį. (galvoja) paskui mano mama padeda. Jinai dažniausiai paima vaikus iš darželio ir būna iki šešių. Šeštą valandą jau aš turiu grįžti. Tada jinai išeina. I: Šiaip tai nesukelia jokių sunkumų, nu ta prasme, kad normaliai viskas? R: Nu taip. I: Nebūna problemų. Bet sakėt, jei Jums reikia... R: Jeigu reikia, galiu išeit. I: Jokių problemų. R: Taip. I: Ar Jums teko būti „nuvertintai“ kaip mokslo darbuotojai dėl Jūsų šeimyninės padėties arba su motinystę susijusių? R: „Nuvertintai“? Nu ne, greičiau atvirkščiai. I: Atvirkščiai, na o kas, kas? R: Nu tiesiog yra tokios kalbos kaip, nu pavyzdžiui, juokauja: vienas vaikas – daktaro disertacija, du vaikai – [... 10:17] daktaro disertacija (juokiasi) Vaikai irgi yra vertinama. I: Sakykit, ar teko atsisakyti darbo pasiūlymų dėl šeimos? Ar buvo kažkokių tai, kai jau turėjot šeimą, ar siūlė Jums kažką...? R: Į kitą darbą, taip? I: Taip. R: Siūlė. I: O kada tai maždaug buvo? R: Aš buvau aš prieš vat motinystės atostogos ir pagal sutartį dirbau vienoj firmoj, dirbau ir čia. Pagal autorinę sutartį ten rašiau sistemos dokumentaciją vienai firmai. Nu ir ta firma man siūlė iš tikrųjų pas juos eiti dirbti. Netgi siūlė, kad jie už savo pinigus samdys auklę vaikams, kad tik aš pas juos ateičiau. I: O kodėl atsisakėt? R: Nu aš manau, kad mama yra labiau reikalinga vaikams negu auklė. Aš norėjau pati augint vaikus. Be to, aš nenorėjau eit į firmą, kurioje jau būčiau prirašta prie darbo laiko. I: Tai tie pagrindiniai kaip ir kriterijai – vaikai ir toksai lankstus darbo grafikas. O jeigu šiuo metu Jums pasiūlytų į kitą vietą, nežinau, ten geresnę, sąlygos ir būtų tas pats lankstus grafikas, ar susigundytumėt? R: Toks pat grafikas? Nu galbūt netgi ir taip. Manau, kad tai įmanoma. Kad yra tokių darbų, kur būtų lankstus grafikas ir būtų reikalinga, nu vat, aš būčiau reikalinga.
R11	I: Neilgai? R: Nee... Aštuoniasdešimt pirmais gimė sūnus. Gegužės 1-ą. Tai pasiauginau per vasarą. Rudenį į lopšelį ir į darbą reikėjo. Nes juk prasidėjo kaip tik... nu jau buvo prasidėję šitie tyrimai, ekspedicijos, analizė. Tai būdavo taip: vyras grįžta iš darbo po paskaitų, po savo jau darbų, tada lieka su sūnum jau vakare; aš važiuoju į čia, dirbu, grįžtu ir taip kartojasi. Kito kelio elementariai nebuvo. Nebuvo kito kelio. Reikėjo šitaip. Dar tėvai buvo, tai tėvams,tėvų pagalba, nuveždavau. Jie paskui paaugo. Paskui į ekspedicijas visi važiuodavom su savo vaikais. I: Kartu. R: Nu taip. Sakykim, 18 žmonių grupė ir ten pilna dar mašinoj vaikų, visi susipakavę. Sūnus pradinę mokyklą taip ir baigė su kuprine ant pečių. Gauna savaitei užduotėles ir sėdi. Ir ten ruošia pamokas, na o mes darom savo darbus Ooo... tokia tvarka pas mus buvo, sakykim, ekspedicijų metu: 2 žmonės budi, daro maistą visai ekspedicijai ir kartu pridaboja tuos vaikus, kad į ežerą nesupultų kur nors. Tada kitą dieną vėl 2 budi, vėl visą vaikyną prižiūri. Paskui mamą aš savo veždavausi kartais. Tai jinai tuos visus vaikus prižiūrėdavo (juokiasi). Va taip būdavo. Ir visi... savaime aišku, kad kitaip ir būt negali. Būdavo dar vienas sėdi, ruošia pamokas, kitas jau padaręs rėkia: „Ignai, einam ten kažkokių lizdų varnų skaičiuot“. „Ne, negaliu eit, aš dar dailyraščio neparašęs“. Nu tas rašo dailyraštį, mozoja, nes labai skuba. Labai nori eit. Nu tai va taip visaip sprendėm savo problemas, bet stengėmes suderint ir šeimą, ir darbą. I: Ar buvo kada nors kilus tokia mintis, kad galbūt kažko tai reiktų atsisakyti dėl šeimos? R: (galvoja) Taip, pagalvodavau. I: Kažkokių pasiūlymų... R: Pasiūlymų, ta prasme, kad kažko geriau apmokamų negu universitete? I: Tarkim, to. R: Taip, buvo vienas. Čia atgimimo pradžioj. Į Vokietiją. Ten vienas aplinkos tyrimų institutas sudarinėjo komandą. Norėjo hidrobiologų, hidrochemikų. Na, tiesiog irgi tokiam kompleksiniams tyrimams dviem metams. Ir tuos, kuriuos kvietė, taip ir buvo, kad moterys daugumoj. Ir mes nedrįsom išvažiuot tiem dviem metam, nors sąlygas nepaprastai geras ir atlyginimą gerą, ir šventinius atvažiavimus apmokamus, ir žodžiu, ir atostogas Lietuvoj. Bet ... bet pagalvojom, kad.. bijau... pabijojom, kad gali nutrūkti tiesiog dvasinis ryšys tarp vaikų. Būtent tarp vaikų. Ir kadangi jie vis tiek turėtų likt su tėvu. I: O su vyru, tarkim. Vyras problemų kažkokių tai... bet aj Jūs sakėt, kad kartu dirbot... R: Ne nu tai taip, taip, taip (juokiasi) I: Jokių problemų. R: Tai yra du arkliai, traukiantys vežimą į tą pačią pusę. I: Ir vaikai įtraukti į tą vežimą. R: Taip konkrečiai augo sūnus vienas. Kiti jau vyro pirmos santuokos vaikai jau dideli buvo. Ten jau nebuvo problemų.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R12	I: Neturėjot, aha. Kaip organizuojate šeimos gyvenimą, kad suderintumėte darbą ir šeimą? Nu kaip, šeimos kaip sakėt ir neturit, ar ne, bet … R: Gyvenu su seserim, turim katiną. Nemiręs badu (juokiasi). Šeimoj gerai viską susiderint.
R13	I: Taip, taip. O kaip Jūs organizuojate šeimos gyvenimą, kad suderintumėte darbą ir šeimą, nu vat jeigu dabar kalbėti? R: Dabar tai derinam normaliai. Mes abu išeinam į darbą ir taip pareinam kada nori (juokiasi). O valgyt aš kažkaip tai dabar be problemų. Kažką padarai, padėta visą laiką. Nu kaip kad [... 31:32] išsiplaut neberūpi, kad būtinai būtinai būtų. Nėra taip. I: Lengvai. R: Lengvai, viskas lengvai, kadangi kitaip jau žiūri į viską. I: O dabar žiūrėkite, toks klausimas kaip ir Jūs šiek tiek minėjote. Ar Jums teko būti „nuvertintai“ kaip mokslo darbuotojai per darbų paskirstymą, ar pasiekimų įvertinimą dėl Jūsų šeimyninės padėties ar su motinyste? R: Tai vat buvo, buvo tada, kadangi šefas buvo jaunas ir mes tokie, ir tai buvo lyg tai (galvoja) nu ir kitam bendradarbiui taip buvo. Jis vyrukas buvo. Tu auginai vaiką, reiškia, žmona gydytoja, tai ką darysi - žmona negali neit į darbą, tai jisai sėdi prie vaiko. Tai priekaištų tokių būdavo, kad čia jūs vaikus auginat. Nu buvo, buvo. I: O ar teko atsisakyti kažkokio tai darbo pasiūlymo dėl šeimos? Vat per visą tą Jūsų mokslinę karjerą. R: (galvoja) Nu gal ne. Pasistengdavom, kad ... I: O ar atsisakytumėt? R: (galvoja) Taip. Aš manau, kad taip. Aš manau, kad taip. Ne, vaikas buvo svarbiausia. Vaikas buvo svarbiausia. Taip vienas ir taip sudėtingai viskas čia buvo pas mus labai tai vat tai tikrai dėl to. I: O jeigu dabar tektų? R: Jeigu vat vyras nepasiūlo neit į darbą, taip pasiūlytų: „Dar nedirbk pusę metų, kaip nors išlaikysiu“ bet nebuvo tikrai. I: O jeigu dabar gautumėt kokį pasiūlymą, ar ..? R: O dabar, žinokit, dabar jau viskas. Aš jau kažkaip tai... nu kaip pasakyt, pavargus nepavargus . I: [33:00] R: Jo, jau man yra kiti interesai. Viskas. Pagaliau matau, kad yra kiti, kurie gali daryti ir malonu. Ir galvoju, nu kiek entuziasmo to užteks, jau sveikata dabar tokia šiaip sau. Nu dar paspurdėsi kažkiek tai, bet neištempsi. Metus, pora. Nu ir kažkaip jau turbūt ne. Jau tegul kiti perima dabar. Jau dabar kažką kita.
R14	I: Kaip Jūs organizuojate šeimos gyvenimą? Tai yra, kaip Jūs suderinate darbą ir šeimą tuos du dalykus? Ar yra kažkokių tai problemų, sunkumų, aš nežinau..? R: Ne, niekada neturėjau. Nu aš turiu... mano vyras mokslininkas, irgi daktaras, tai kad jis užsiima šiuo metu politine karjerą daro, tai čia yra kitas. Aš jį labai gerai suprantu. Tai yra labai inteligentiškas ir išsilavinęs žmogus. Ir kažkaip tai suvokia tas žmogus, kažką tai daro. Nu niekada gyvenime nesu turėjus. I: Žiūrėkit, turiu tokį klausimą, tiesiog privalau jį užduoti. Ar Jums teko būti nuvertintai kaip mokslo darbuotojai dėl Jūsų šeimyninės padėties? Dėl to, kad Jūs buvote išėjusi vaiko priežiūros atostogų, nu kaip pavyzdį. R: Galiu pasakyti, kad aštuoniasdešimt antrais metais, kai aš baigiau universitetą Maskvoje su visai savo ten raudonais diplomais, aš gavau paskyrimą į Vilniaus universitetą. Tuo metu Vilniaus universitetui vadovavo toks akademikas Kubilius, kuris vis dar ne amžiną atilsį. Ir manęs į darbą... ir profesorius Čičinskas, kuris irgi dar dabar. Ir jie manęs nepriėmė į darbą. Su paskyrimu neturėjau darbo. Aš buvau įdarbinta laborante bibliotekėlėj, [...35:05] knygas, nes kaip pasakė ponas Kubilius – čia citata: „Jau kol aš gyvas, bobos šitam universitete nedirbs“. Čia citata, kuri man buvo pasakyta į akis. O Čičinskas pasakė, kad nėra matęs moters, kuri parašytų normalią disertaciją. Tai aš nebuvau nuvertinta, aš buvau tiesiog diskriminuojama. Bet tai yra aštuoniasdešimt antri metai. Disertaciją, tiesa, aš parašiau, apsigyniau po dviejų metų, tai yra, aš nebuvau aspirantūroj visų trijų metų, po viejų metų ją buvau parašiusi. Ir jinai buvo apsvarstyta ir leista ginti. Tai kai aš grįžau po trijų metų, aš jau buvau pusę metų kaip mokslo kandidatas. Tai vadinasi, tai ... bet čia yra tų žmonių vidinė kultūra daugiau apie sovietmetį [...] ir ta tikrovė patriarchalinė. Tai vat totalitarinė, ta prasme. Ar aš esu kada nors patyrus, kai mes pakeitėm santvarką, tai ne. I:Ar teko atsisakyti kažkokio tai darbo pasiūlymo dėl šeimos? Nu vat buvo Jūsų gyvenime tokių situacijų kažkokių? R: Ne, neteko, bet aš būčiau atsisakius. Man šeima svarbiau. Aš labai myliu savo šeimą. Bet aš kažkaip manyčiau, kad profesija mokslininkė yra viena tinkamesnių moteriai. Tai yra labai moteriška profesija. Aš tiesiog ne visai suprantu tas problemas. Gali būti, kad moteriai nepasiseka turėti inteligentiško vyro, tai kam už puspročio tekėti? - čia vadintųsi taip. O jeigu jinai turi normalų išsilavinusį vyrą, kas moteriai mokslininkei yra privalu, aš manyčiau, todėl, kad aš sunkiai įsivaizduoju, kad ji bus laiminga su traktorininku, kuris nesupras... nu kabutėse traktorininku, [...] traktorininku ar santechniku labai gražu, bet būna labai inteligentiškų santechnikų, bet formaliai, aš turiu galvoj. 0 šiaip tai yra profesija, kuri tau suteikia labai daug galimybių dirbti labai sąžiningai ir labai [...] nu ir atsidėti kartu šeimai. Nu tai yra, tu darai tu laisvės laipsnį kaip jis vadinasi. Tu turi pakankamai ilgas atostogas, per kurias tu gali dirbti savo darbą, nebūtinai gi ten [...]. Aš neturėjau jokių problemų.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R18	I: Gerai, dabar žiūrėkit, kaip Jums pavyksta organizuoti šeimos gyvenimą? Ta prasme, kad suderintumėte darbą ir šeimą? R: Vyras mano yra mokslininkas. I: Aha, tai kaip ir supranta Jūsų darbą? R: Taip, taip, jis labai supranta. I: Nekyla kažkokių tai ten? R: Ne, ne. Jisai kadangi dar yra buvęs dekanu, jisai puikiai supranta tą. Jis pats pirmiau negu aš pajuto tą administracinį darbo tą nemalonumą visą. Jis mane tikrai be galo palaiko. Tai tas tikrai. Nėra jokių pretenzijų. Žinot, aš manau, kad vis dėlto tai, kad aš labai daug laiko skyriau darbui, jisai jo gavo mažiau to dėmesio ir... nu ką padarysi. Bet aš manau, kad aš jeigu būčiau skyrusi tiek, kiek jam reikėjo galbūt, aš būčiau nelaimingesnė, o nelaiminga mama yra... I: Nelaiminga mama – nelaimingas vaikas. Supratau. Dabar žiūrėkit, ar Jums kada nors teko būti, nežinau, nuvertintai kaip mokslo darbuotojai dėl Jūsų šeimyninės padėties? Nu tai yra, žinot kai, tarkim, moteris išeina atostogų, ane, požiūris galbūt pasikeičia, yra įvairių žmonių. R: Aš nesusidūriau. I: Neteko susidurti, aha. Dabar žiūrėkit, vat Jūs kažkiek tai jau kalbėjot, kad Jums atrodo, kad mokslininkas neturi eiti tuo administraciniu, nu tikras mokslininkas, nes trukdo. R: Taip.
R22	I: Mhm, tai nemanote, kad moterį... R: Būsiu originali, man atrodo, kad tai tik panika. Bet jeigu mes užsikertam ir neužsiimam tuo...bet aš kaip tik, sakyčiau, kad mes moterys turim didelį pliusą, nes turim iš gamtos tą tokį gebėjimą dirbti kelis darbus, ten jau psichologai visi šitą rašo, nu tai ir tie vaikai gali būti greta. O dabar ten jau sąlygos yra žymiai žymiai geresnės ir lengvesnės. Aš kartais juokauju, kai aš auginau vaikus tai vystyklus krūvas krūvas skalbdavau kokias 3-4 valandas kiekvieną dieną. O tada tiek uždavinių sukurdavau, kol skalbiu, o dabar galvoji kad skubi ir vėl leki. Nu yra pliusai ir minusai. O čia nu tikrai vaikai yra nuostabu ir čia mes turėtumėm tą labiau propaguot ar skatint ar kažkaip. Nu tikrai tai yra labai malonu ir aš nesakyčiau, kad tai trukdo. Mano dauguma knygų parašyta su vaikais. Ir tai nelabai atostogaudavau, bet tada dar buvo prieš dešimt metų ar daugiau, kur ten10, 18 metų, tai kai eini su vienu iš tų kelių mėnesių ir posėdžiauji. Tai kai kam trupučiuką taip buvo šokas. Nu taip vat tie vyrai net kažkuriuo metu sako „O“, nes aš ten pasidėjus net nepastebėjau, posėdžiaujam ir paskui suverkė „O,kas čia dabar“. Svarbu aišku per daug netrukdyti, tai šitai vėlgi irgi pusė, jeigu tu ateisi su vaiku ir sukeli balaganą nu tai irgi, žmonės turi dirbti, bet jeigu tu ateini, dirbi irgi susitari su vaiku, kad jau nuo poros metų gali kažką susitart. Aišku žiūrėk į jį natūraliai ir dažniausiai ir vaikai natūraliai. Jeigu kas išėjai vėl atėjai, kaip ir klasėj studentai, tik reikia netrukdyt, tas pats principas. Taip ir su vaikais, kaip ir pas mane skyriuj yra, ateina dirba. I: O ar teko susidurti su neigiama reakcija, kad ten vaikai, „mums reikia išeiti“? R: Nu mes visi esam žmonės, čia gal netik vyrai ir moterys, bet ir moterys dažniausiai, moterys daugiausia tokios neigiamos būna, nu ir mes patys pagalvokim, aš kartais pagalvoju apie mūsų kartą, tai kas gi daugiau kritikuoja? Moterys viena kitą kritikuoja, nu ir šiaip moterys aktyvesnės daugiau išsako, o vyrai, kad ir burbteli, nekreipk į juos dėmesio ir jie tau nieko nedarys, pati žinau. Nes kartais daugiau moterys apkalbės, o vyrų netgi aš ta prasme ginčiau, jeigu tu darai tai vyrai netrukdys. I: Ar teko atsisakyt kažkokio darbo pasiūlymo dėl šeimos? Ne. I: O ar atsisakytumėt, jeigu vat būtų taip, kad negalėtumėte skirti pakankamai laiko? R: Nu čia negalima sakyti šeima ar kažkas, nu visą laiką turi rinktis, nes negali visko, bet atsisakai nu...gal pasveri kiek tai būtina, kiek tai maloniau, nu įvairius komponentus, bet ne čia taip šeimos... Žodžiu, Jūs nemanote, kad moteris visą laiką turi spręsti tarp šeimos ir darbo? Nu tikrai šitais laikais, kiek daug aš pažįstu, šitie klausimai nelabai jau bekyla. Čia jau tada yra pačios moters problema, jeigu jinai mano, kad jinai ten... aišku, aš nekalbu, kur reikia mums tikrai ten...socialiai remtinos ar kokios šeimos, tai su jomis yra kita problema, čia švietimo problema...

Priedas 35. ***Tęsinys***

R23	K: O sunku grįžti: tai sunku grįžti, tai pačiai prisitaikyti, ar sunkiai priima, ar? Kas yra? A: Ne, pačiai, pačiai. Priima tai taip pat.Žmonės nežiūri niekas kreivai, bet va būtent kažką dar jauti, kad kažką turi. Ir ne tik mano patirtis, aš gi ir kitų matau. Kitų tos pačios problemos. Kai grįžta, tai yra be galo sunku. K: Bet va dabar yra skelbiama, kad gali tėvelis eiti atostogų, tokiu atveju mamytė galėtų dirbti ir nebūtų to sulėtėjimo. A: Taip, gali. Taip, o jeigu, tarkim, tėvelis yra dekanas, o mama – medikė (?). Tarkim, kas eis, nu, aišku, kad mama. Čia ne mūsų atvejis, čia mūsų pažįstamų, mūsų draugų, nu tai, aišku. Nu vėl, nu kaip tėvelis eis? Problemos gi pinigų. Man tada siūlė ir dėstyti ir viską. Ir aš galėjau rasti truputį laiko. Bet tada buvo taip, kad tada visi pinigai prarandami. Tai negi aš dirbsiu ir gausiu aš mažiau negu man yra oficiali ta pašalpa, kuri buvo. Vėl tai yra nesuderinamas dalykas. Aš norėjau truputį dėstyti, truputį vat taip eiti į seminarus kažkur. Bet vat situacija buvo tokia. Už pinigus tu to negali daryt. O daryt tą nemokamai, reiškia, kažkaip, nu vėl, matyt, nebuvo tiek entuziazmo (...). Kažkaip pašnekėjom, kada tu grįši. Ar tu gali dabar grįžti? Kažkaip išsiaiškinom, tada taip ir liko. K: Tai , žodžiu, manot, kad tai riboja pinigai? Jeigu būtų sudaromos sąlygos, moterys... A: Kažkiek, aišku. Nedidelę dalį, nes negali dirbti etato. Negali dirbti etato, o kai, aš vėl, aš nežinau, kokia situacija su tom pašalpom, kaip ten mokama, gal gali kažkokius (...) turėti. Gal dabar kitaip, bet vat tuo momentu. Man buvo taip: arba aš viską prarandu ir dirbu, neaišku, iš idėjos tik dirbu ir vaiką auginu iš idėjos, arba aš vis tik gaunu kažkokią pašalpą, bet tada, nu, kaip, vėl tas, kai negali taip aktyviai dalyvauti, tai neišvengiamai kažką prarandi. Bet aš manau, kad aš dabar didelę dalį atstačiau. Dabar jau ir dukra ta didelė ir vis tik aš daugiau laiko skiriu, be abejo, darbui. K: O kaip apskritai organizuojate šeimos gyvenimą, kad suderintumėte ir darbą ir šeimą? Sakėt, kad dirbat namuose, o ar tai netrukdo, vaikai? A: Ne, tuo metu vaikų arba nėra, jie irgi užimti kur nors, arba jie jau nu ten pamokas daro, dirba arba miega. Ta prasme, man va, tai yra blogai, kad aš dažnai dirbu vakarais. Tai yra negerai. Pagal viską, man geriau iš ryto dirbt. K: O iš ryto neišeina? A: Ne visada išeina. Bet vėl, aš taip sakau, realiai, man pirmadienį. Dabar tos dienos, pirmadienį, antradienį, kad aš galiu ramiai visą dieną dirbti namuose. Čia kaip pavogta tokia diena, gali dirbt, niekas tau netrukdo, nes antradienį ten yra seminarai, vėl ten bent pusė dienos, kad kažką prarandi, bet tai irgi reikia. Tai nediskutuotinas klausimas.Trečiadienį institute, ten šimtu procentų neišeina dirbti, ten jau tos redkolegijos klausomos, kažkokie semianrai būna, su vadovu mes aptariam viską. Ketvirtadienį, penktadienį aš dėstau, reiškia, irgi kažkokius mokslinius, ten mes, mes kalbam tik, bet tą darbą, tos dalies, be kurios nieko nepadarysi, sėdėt vienai, kažką daryt, kažkas ieškot alternatyvų, kažką rašyt, kažką skaičiuot, jos nėra, tomis dienomis. Nu ir savaitgaliais, taip. K: Ir kaip šeima? A: Ir vyras toks pat. K: Tai, žodžiu, jūs susėdate visi: vyras, jūs ir ...? A: Ten visaip būna. Būna visaip. Kartais vėl, pas mus šeimoj dėkinga situacija, mes vienas kitą labai gerai suprantam ir pas mus bet kokiu atveju tikrai labai geri santykiai. Visa tai. Nu, jeigu aš matau, kad jam labai reikia, nu, aišku, aš kažką tuo metu darau, aš jam netrukdau. Lygiai taip jis, jeigu jis mato, kad man labai reikia, reiškia, jis stengiasi labiau ir tuos vaikus, ir, ta prasme, kažką. Mes nedalinam, kad, tarkim, aš griežtai gaminu valgyt, o tu ten skalbi ar dar kažką, į parduotuvę eini. Tokio pas mus nėra. Jau ir sūnus dabar, aišku, didelis, irgi padeda. Ta prasme, kas ką gali tuo momentu, tas daro. Taip ir tada išeina suderint.
	Ar šeima trukdo mokslininkės karjerai? (apibendrintai)
R2	I: O tarkim kitoms ne taip pasisiekia, na jos iškrenta iš tos sistemos dėl motinystės atostogų? R: Nu kaip pasakyt, aišku reikia labai didelio užsispyrimo ir labai didelio noro, nes vaikas daro didelę įtaką karjerai. I: Ar čia galima sakyti, kad taip yra iš prigimties? R: Ne, nu kaip pasakyt. Paprastai kaip aš susiduriu jeigu moteris turi šeimą, vyrą, šeima viskas. Vyras rūpinasi ten pakankamai saugiu, pakankamai aprūpinti ją, tai paprastai moteris karjeros nesiekia, sukuria savo pasaulį. Čia dar gal su auklėjimu susiję, kad neauklėjama moters-lyderes, visada skatinami lyderiai berniukai. Lyderiavimas mergaitėse visada yra slopinamas, jeigu jis nebūtų slopinamas, gal daugiau atsirastų moterų lyderių. I: Tai nesusiklostęs šeimyninis gyvenimas gali paskatinti moterį...? R: Na tai psichologai apie tai ir šneka, kad jeigu žmogui nesiseka vienoje srityje, tai jis tada persimeta į kitą sritį ir ten atkakliai siekia pasitenkinimo. I: Tai galima sakyti, kad šeimyninis gyvenimas [...]? R: Šeima iš principo yra stabdis.
R4	I: Bet ar tarkim yra mokslo sistemoje tokių kliūčių, su kuriais moterys susiduria, o vyrai ne? R: (*Galvoja)* nežinau (*galvoja*) galbūt dėl vaiko priežiūros apskritai galima būtų kažko daugiau nuveikt. Nes jau šiaip moterys dažniau prisiima sau šitą pareigą ir paleiskim aš nesusidūriau su šia problema, bet aš manau, kad dėl to moterys nukenčia.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R6	I: O su kuriomis konkrečiai kliūtimis susiduria moterys, siekdamos mokslinės karjeros, su kurioms nesusiduria vyrai? R: Realios tai aišku, kad moterys pareigų šitoj visuomenėj ir šeimoj jinai turi žymiai daugiau pareigų negu vyras. Jau tas tradicinis Lietuvos posakis, kad moteris turi laikyti tris kampus *(juokiasi*), o vyras tik tai vieną iš keturių, tai aišku, kol vaikus išaugina, kol juos ant kojų pastato, tai moteriai šeimoj yra mažiausiai tris kartus daugiau to darbo ir rūpesčių, ir pareigų negu vyrui. Tai jau čia tokia objektyvi priežastis. Nors dabar jau deklaruojama, kad tėvystė veža visuose plakatuose, bet dar kol tėvai, ta prasme bus namuose su vaikeli, augins vaikelius, tai čia dar labai toli.
R10	I: Dabar didesnė parama po vaiko priežiūros atostogų grįžtančioms į mokslinę veiklą moterims? Ar toksai vat dalykas būtų aktualus ir naudingas? R: (galvoja). Nu galbūt, jeigu jos kažkiek tai atitrūko nuo to ir padėti vėl sugrįžti į tas vėžes... daug kas pasikeičia per bent jau mūsų srity, informatikoj, per tris metus, tarkim, labai didelių pasikeitimų įvyksta.
R11	I: Reiškia, šeima. Tas prisirišimas prie šeimos gali būti trukdis toksai. R: Nu taip formaliai, sakykim. Bet jeigu šeima yra darni, gera, taigi vis tiek remia vienas kitą. Pagaliau, interesas. Su karjera ir pinigai susiję. Vis tiek, sakykim, aš irgi tapusi docente gaunu didesnę algą negu buvusi vyr.laborantė ir t.t. Arba tos moterys, kurios visą gyvenimą - mano kartos - augino vaikus, rūpinosi namais ir visą laiką ir liko vyr. laborantės. Savo noru. Tiesiog jom pakako tiek. Vyrai jų karjeras padarė. Joms užteko tiek. Ir tiesiog taip jau susiklostė. I: Tiesiog tai yra pasirinkimas? R: Tai yra pasirinkimas. Todėl, kad moteriai galbūt ir sunkiai paskui, jeigu šeima, vaikai prasideda. Dar ne vienas - keli. Suderint tą viską tikrai labai sunku. Ir daug, sakau, pastangų reikia. Tikrai reikia darbo, reikia, kad smegenys visą laiką pastoviai virtų ir virtų.
R12	I: Kokie bruožai, būdingi mūsų šalies mokslo sistemai, kliudo siekti mokslinės karjeros? Moterims. Kaip Jums atrodo? R: (galvoja). Net ir nežinau. Dabartinėm moterim tai gal ir nėra tų kliūčių, bet vat kurios dar yra mokslininkės iš... tai gal šiek tiek su vaikais užsižaidimas toks, bet ir dabar gal nėra kažkokios tai geros sistemos, kad tave skatintų greičiau grįžt iš dekretinių atostogų, dar ką nors. Tiesiog kad atsilieki šiek tiek. Man atrodo, visą laiką ir vejiesi paskui ten. Aišku, yra ten pas mus institute tai gali, jeigu ten mažą vaiką turi, tu gali išeit, susitart, tu gi atidirbt gali bet kada. Toks dalykas yra. Bet vis tiek nėra finansiškai, jeigu grynai pagal algą žiūrėti, tai nėra turbūt jokio nu kažkokio paskatinimo. I: Supratau. O kokias galėtumėte nurodyti kliūtis, su kuriomis mūsų mokslo sistemoje susiduria moterys mokslininkės siekdamos karjeros, su kuriomis mažiau ar visiškai nesusiduria vyrai mokslininkai? Kalbant apie karjeros siekimą, tai ar yra kažkas tai, kas labiau trukdo moterim daryti karjerą? R: Šeima (juokiasi). I: Tiesiog tų moterų skaičius yra mažesnis ir savaime gaunasi, kad vyrai užima tuos..? R: Yra šiek tiek toks, man atrodo, kad didelę dalį sudaro pašaipus žvilgnis į vyrų dekretines atostogas, ne dekretines, bet vaiko auginimo. Jeigu jų nieks neišleidžia, tai automatiškai ne kiekvienas vyras sugeba, nu ta prasme, ir mokslo srityje jeigu jau susituokia du mokslininkai, tai jau vaiko augint, aišku, išeina moteris, nors jie galbūt, ta prasme, galėtų pasiekt daugiau moteris negu vyras. Bet draugai už juos ir taip toliau. Toks dalykas.
R14	R: Ne, ne. manau, kad mokslininko darbas labai tinkamas motinystei. Nes ką? Tu gali... vaikas miegot, tu gali skaityti arba gali eiti ir kepti bandelių. Nes knygą skaityt galima.
R15	I: Sakykit, ar yra kažkokių sunkumų, kur vat moksle grynai daugiau susiduria moterys, kai jos siekia ten kažko, mokslinio laipsnio, vykdyt mokslinę veiklą negu vyrai? Ar yra tokių dalykų? R: Nu vėlgi gal aš pakankamai tolerantiška tų vyrų atžvilgiu, nežinau (juokiasi). Man atrodo, kad tai yra susiję tiktai su gebėjimu turėti to laiko. Kiek moteris pasirenka, kiek jinai skirs savo vaikams ir šeimai, ir kiek jinai skirs tam mokslui. Nes šiaip tai kitų aš tokių didelių sunkumų nematau.
R17	I: Puiku. Kas pasikeistų, jeigu moterys-mokslininkės tiksliųjų mokslų ir aukštųjų technologijų srityje sudarytų daugiau nei trečdalį darbuotojų? R: (galvoja) Niekas (juokiasi). Manau, kad būtų tas pats. (galvoja) Tik tiek... nu vis tiek moterys gimdo vaikus, jos kažkurį laiką, tarpą nedalyvauja tame. Vyrams to nereikia. Net nežinau. Gal ir pasikeistų kažkas. I: Tai kas iš to, vat kad moterys, sakėt, gimdo vaikus ir augina, tai..? R: Na jos vat iškrenta kažkiek tai laiko iš va to vat... I: Ai, tai tiesiog kaip ir ... R: Iš veiklos savo. I: Kaip ir būtų trūkumas, nes jos negali visas savo jėgas... R: Vis tiek tu turėsi daryt pertrauką kažkokią. Aišku, yra moterų, kurios... I: Sugeba. R: Arba sugeba, arba tiesiog, nežinau, (galvoja) renkasi tik karjerą. Tai va čia irgi toks...kaip ir žmonės.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R19	I: O dėl šeimos Jūs ko gero karjeros sulėtėjimų tam tikrų neturėjot, dekretinių nebuvo. Bet vis tiek matyt, moterims na tam tikra prasme tokie sulėtėjimai karjeroj vis dėlto dažniausiai būna. R: Na, aš manau. Aš manau. Dėl to ir moterų yra moksle mažiau dėl to, kad jos galbūt jaučia didesnę atsakomybę šeimai negu kad vyrai. Vyram galbūt yra svarbiau save realizuoti kažkur, kažką pasiekti, jie save įsivaizduoja kažkokiais didvyriais ar kažką tai. I: Vienu žodžiu, labai svarbu, kad būtų vis dėlto močiutės, nes pati ta sistema, na tarkim, darželių ar kitų institucijų nėra sutvarkyta, kad galima būtų ir vaikus auginti kartu ir dirbti? R: Vis viena, aš manau, 3 metų pertrauka tai tikrai būtų. O per 3 metus tai gali ir nutolti nuo to mokslo. Vis viena per 3 metus gana sparčiai pažengia viskas į priekį. Kai jau reiktų vytis, nu ir nežinau, kaip ten pavyktų. Nu man sunku nuspręsti iš tkrųjų, nes nesu to patyrusi. I: Bet vis dėlto šiaip ar taip, na kad ir ieškot ir fizikių, ir astronomių, na tarkim, socialinių mokslų atstovams tenka [*pasistengti* 28:45], na vis dėlto moterų yra labai mažai. Kodėl? R: Kodėl yra mažai? Aš manau, kad moterys gana anksti apleidžia tuos mokslus ir save (galvoja) pašvenčia grynai šeimai, šeimos reikalams ir pasitenkina tuo savo žemesniu pasiektu lygiu. Tenai jeigu galbūt va kas baigia pedagoginį, galbūt jau baigė pedagoginį, dirba mokytojomis, joms galbūt netgi ir gerai. Jos po pusės darbo dienos grįžta namo gana anksti, būna su savo vaikais. I: Jos pasitenkina ar joms vis dėlto nieko kito daugiau nelieka, nes kažkokiu metu jos būna nu tiesiog ..? R: Jos gal pačios nusigesina. I: Pačios vis dėlto nusigesina? R: Aš manau, kad jos pačios nusigesina. I: Kodėl? Na kodėl, tarkim, vaikinai nenusigesina? Kur čia slypi? Tradicijose, kultūroje, visuomenėje, šeimoj, moterų galvoj? R: Aš manau, kad tai yra moterų galvoj, moterų psichologijoj. Vyrų ir moterų psichologijos skirtumas. Moterys vis viena nuo vaikystės žaidžia lėlėm, žaidžia namus tenai. Tai jos ir gyvenime jeigu susidaro tokias sąlygas, kad reikia dirbti būtent tokius darbus, jos tuos darbus ir dirba. O vaikinai, vyrai jie siekia kažko pasiekti, kažką užkariauti, ten ar mokslą užkariauti, ar valstybę užkariauti, ar dar kažką arba direktoriaus postą užimti.
R20	O vidinės? Galbūt vidinės yra ribojamos labiau. Vidines ribojamos natūralu, nes jau jau pati prigimtis kalba, kad, ta prasme, vis tiek bus sunkiau. Jeigu, tarkim, ten galvojant sukurt šeimą, nu, tai čia jau jau iš tikrųjų bus labai didelis... iš karto, reiškia, iškrenta keli metai, o čia jau keli metai čia yra labai didelis laiko tarpas darant darant tą karjerą mokslinę, tarkim, nes iš tikrųjų ateina jauni žmonės, vat ypač universitete, jie pastoviai būna jauni žmonės. Jauni, gabus, su naujom šviežiom galvom, ten pilni idėjų ir taip toliau, tai kam tu čia reikalingas ir tai... nu, ta prasme, po biškį galima tokius iš tikrųjų išmesti tuos žmones, kurie, kurie, tarkim... Bet, vienu žodžiu, tas iškritimas iš iš iš, galima sakyt, iš žaidimo keliems metams daugiau gresia moterims negu vyrams? Manau, kad taip. Nes, nu, iš tikrųjų, aišku, vyrai tai gali, jeigu iškrenta, nežinau, gali per tą laiką vis tiek jie gali patobulėt kažkaip tai. Nu, daugiau galbūt laiko sau, savo moksliniam, reiškia, vat skirti. Moteris vis tiek neturės, reiškia, prižiūrės vaikus, ten šeimą ir taip toliau. Ta vat. Iš karto apribos jos.
R21	I. O jei Jūs, tarkim, turėtųt porą vaikučių, ar tai trukdytų Jūsų darbui? R. Be abejo, be abejo. <...> Tenka ir savaitgaliais ateit. Bet tai jei su vaikais, tai taip nebus. Nu astronomijoj kiek moterų yra viena pas mus laboratorijoj dirba. Ji neištekėjusi, kiek žinau jai su sveikata kažkas nelabai. (kužda) Jis ...Jinai pasirinko mokslą ir išsiskyrė. I. Mokslininkė ir na šeimos žmogus gali būti nesuderinama? R. Yra<>... Vadovė buvusi. Jinai turi vyrą, vaiką. Tai nori turėti vaiką, reikia turėti gerą mamą. I. O grįžtant galima sakyti prie pagrindinio klausimo... Kodėl gi moteriškių moksle nėra tiek daug? Gal apskritai šalies švietimo sistema tam nepalanki? R. Nu kaip, ta mokslinė karjera žiūrint kaip ji prasideda. Jeigu ten bestudijuojant pasigimdo, tai aišku, reikia laiko skirti daugiau šeimai. Vyras daugiau laiko gali skirti karjerai. <>>Reiškia yra vaikai. Tai reikia užsiimti šeimos tuo židiniu. Vienas iš šeimos... I. Tas vienas dažniausiai būna moteris? R. Taip, nes vyras negimdo. O moteris jinai... automatiškai gaunas, kad jinai atsilieka profesinėj srity. Po to sugrįžti, o kolektyvas tai dirbęs.... <...>O pasigimdžius turi tam vaikui atsiduot... Tokia jau moters fiziologija – gimdyt vaikus, rūpintis.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R22	O kodėl moterys bijo to? Nebijo, manyčiau, kad tiesiog truputėlį skirtinga moteris, gal taip yra gamtoj, gal nori išeiti ir pagaliau su vaikais ir šeima, turiningesnis gal sakyčiau netgi moterų gyvenimas. Ir daugelis moterų tą ir pasirenka, o vyrai yra, šitie vyrai, kurie iš tikrųjų turi tam nuopelnus, nu tai sėdi ir dirba.
R23	A: Čia gal ne tik mano nuomonė, praktiškai, matyt, institute dauguma taip pasakys, nes istoriškai pažiūrėkim, kiek Vilniaus Universitete Matematikos informatikos visada buvo moterų. Mažai. Dvi, dvi moterys visu laiku buvo. Buvo X…ūtė, o kitos aš neatsimenu. X…ūtė ir dabar dirba. Bet, tarkim, jos neturėjo savo asmeninio gyvenimo. Čia ir yra, kad motersys dažniausiai pasirenka kitus prioritetus ir tada moksle dirbti yra sunkiau. Ganėtinai daug, bet vėlgi, paskui buvo galima žiūrėti pagal specialybes ir rimčiausios specialybės, ten, kur yra sudėtingiausia, ten merginos nėjo, nes buvo pas mus vieno kurso mano draugė, Nataša Grindberg, ji buvo Tarybų Sąjungos olimpiados nugalėtoja. Reiškia, panelė buvo tokia, kad mąstymas skvarbus, kad jeigu buvo kažkokia olimpiada fakultete, kad jeigu ji ateidavo, tai vyrukai išeidavo. Bet, reiškia, antram kurse, jai buvo pasakyta, vadovas jos buvo labai garsus, antram kurse niekas iš mūsų vadovo neturėjo, turėjo tik va tokie labiausia, Nataša buvo <...> Nataša kur dirbo, aš nežinau, kažkur Amerikoj, ar ji užsiima mokslu. Tai jai antram kurse buvo pasakyta vadovo, toks garsus labai matematikas jai pasakė, tu turi apsispręst, ar tu gimdysi vaikus, ar tu užsiimsi mokslu. Toks vis tik požiūris buvo. Tad čia suderinti vieną su kitu yra pakankamai sunku, nes...
	Moterų moksle skatinimo priemonės
R2	I: O kaip čia gali padėti institucijos, turbūt yra sudaromos sąlygos motinai grįžtant po vaiko priežiūros atostogų? R: Aš manau, kad adaptacija sunkesnė. Na pačioj pradžioj sunku įsijungti į darbą, nes vis dėlto tai yra metai, o metai tai yra labai daug ir tai, ką tu darei prieš metus jau gali būti visiškai pasenę. Na specialūs kursai gali būti tiek šitoj institucijoj, tiek kitoj ar bet kurioj kokioj nors kitoj įstaigoj. Dar net jeigu jinai vaiką turi ir turi kas jį prižiūri, tai kalbėt apie tai, kad darželiai turi būti p[priimtinesni, nes daugelis darželių priima vaiką tik nuo vyresnio amžiaus ir nežiūri į tai, kad nėra km palikti tą vaiką. Šeštadieniais ir sekmadieniais darželiai uždaryti ir jeigu tėvams reikia padirbti ar turi kitų reikalų, tai yra didelė problema, kur palikti tą vaiką. Reikia, kad būtų darželis, kur gali atvesti savo vaiką, palikti jį auklėtojai ir žinoti, kad jis bus saugus.
R4	I: O tarkim, na padėtų didesnė parama išeinančioms vaiko priežiūros atostogų ir grįžtančioms po atostogų? R: Parama tai apskritai padėtų gerinant demografinę situaciją Lietuvoje. Čia ne taip kad moterims padėtų, bet pati šalis sau padėtų gerindama situaciją. O kaip dėl mokslo, tai ten dabar jau tas lankstus grafikas ten numatytas šiaip jau, bet tas jau vaiko priežiūros visas tas stresas, kas prižiūrės paieška ir panašiai, ir panašiai, va čia vat yra daug problemų. I: Vadinasi valstybė tam tikra prasme...? R: Na pavyzdžiui jei norėtum išvažiuoti į konferenciją ar į kokius stebėjimus ar ten tau reiktų vakare padirbti daugiau, tai jau tau būtų problema, nes tam tikrą valandą jau užsidaro viskas, kai tu jau ten turi rūpintis savo atžala ten reiškia. Nu jeigu būtų didesni atlyginimai, tai galėtų pasamdyti kažką daugiau tai vaiko priežiūrai, o jeigu pinigų trūksta, tai ką tada ten pasamdysi. I: Na o tarkim kalbant apie tradicijas visuomenės vis tiek yra moterų-vyrų klausimu kas nors? R: Yra, yra būtent, kad moterim namai atima daug laiko ir vaikai, man taip susiklostė, kad padėjo, bet ta problema yra. Vaiko priežiūros ir globos problema yra. Reikia, kad būtų pagerinimas toj sferos, kad daugiau teiktų paslaugas toj sferoj ir panašiai. Galėtų, kad šita sfera būtų daugiau išvystyta ir užimtumas žmonių pagerėtų, bet tam reikia, kad žmonės pakankamai uždirbti, kad galėtų mokėtiuž tas paslaugas. I: O tarkim tėvystės atostogos, kaip Jus į tai žiūrite? R: Nu tai geras dalykas tos atostogos. Aš tai teigiamai žiūriu. I: Vadinasi vyras ko gero taip pat gali pasirūpinti vaiku? R: Nu nuo vyrų priklauso, jeigu jis ten rūpestingas, visokių tų vyrų yra. Na kad yra tos galimybės, tai čia yra labai gerai.
R6	I: Kaip Jus žiūrite į tokias laikinas priemones moksle, skirtas toms diskriminacijos problemoms spręsti? Na tarkim specialių programų ar specialių pareigų, kurios yra tik tai moterims įvedimas? Nu tarkim tokia programa arba tokios pareigos, kurias galėtų užimti tik tai moteris? Arba tarkim įvesti kvotų sistema kiek moterų turi būti katedroj, institucijoje. Arba specialūs grantai, remimai grįžtančioms po pertraukos, po motinystės atostogų. R: Sakyčiau labai teigiama žiūriu, ypač grįžtančių po motinystės atostogų. Jeigu, jeigu vyras dirba visą laiką, tolygiai, pastoviai mokslinį darbą, jis turės publikacijas. Praėjo penki metai, konkursas. Jisai turės pakankamai publikacijų. Jeigu tu buvai motinystės atostogose metus arba tris metus, tai tris metai jau iškrito. Ir kada skaičiuoja, padalinus iš penkių metų, tai aišku, kad bus netolygu ir kažkokį sakykim grįžus po motinystės atostogų, nu bent jau kokis penkis metus leisti žmogui dirbt ir įrodyt savo, ką jis gali, kad nebūtų jam konkursas skelbiamas. Aha tris metus atbuvai motinystės atostogose dar metus iki išeidamas dar metus po to padirbai ir iš tų dviejų metų tau konkurso rezultatus turi pateikt, kad būtų arba atidėtas konkursas arba kažkas tokio, nu penkis metus, kad tu galėtum ramiai sau dirbti ir po to tau būtų skelbiamas konkursas.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R10	I: Supratau. Gal Jūs turite kokių nors minčių, pasiūlymų, kaip būtų galima paskatinti moteris aktyviau dalyvauti moksle? R: (galvoja) Nu kaip paskatinti? Jeigu jos... kažkokios galimybės galbūt susijusios su vaiko auginimo kažkokios galbūt, aišku, tai sumažina moters galimybes būti mokslininke, kai jinai turi augint vaiką. Ir jeigu būtų kažkokios priemonės, kad grįžtant iš motinystės atostogų kažkokios priemonės... vėlgi tas [...07:00] labai gerai skatina.
R12	I: O toks paskatinimas kaip didesnė parama po vaiko priežiūros atostogų grįžtančioms į mokslinę veiklą moterims? R: Taip, čia aš manau, būtų kažkokia (galvoja) reikšminga parama. I: Mhm, kaip Jūs ir sakėt, kad moterys išeina, tai paskui labai sunku grįžti ir nėra kaip čia būtų vienas iš būdų kaip pareiti tai moteriai. R: Taip. Manau, kad būtų, nes (galvoja) mano bent jau subjektyvia nuomone, tai taip ir atrodo, kad kiek padarai iki vaikų, tiek ir padarai. Paskui vis tiek tie... kad ir grįžęs tu vis tiek ten vaikas serga, dar kažkas jam ten. Vyrai paprastai nu kažkaip nuo to atsiriboja. Ir mokslininkai, ir ne mokslininkai
R13	I: O tokia priemonė didesnė parama po vaiko priežiūros atostogų grįžtančioms į mokslinę veiklą moterims? R: Ot gerai, gerai. Čia tai būtų gerai. Būtų gerai, nes tikrai būtų gerai. Čia tai pritariu. I: Čia kaip minėjot ... R: Taip, ypatingai. Jo, ir dabar vat irgi turėjau bendradarbių, tai jos nu ką tai gerai kai yra močiutės, seneliai ten prižiūri. Gali padėt. O taip tai tu atjungtas nuo to gyvenimo, atjungtas esi. Tu gyveni kitą gyvenimą ir taip norisi ir ten, ir ten, ir nieko nespėji. Ir blogiau moksle tada tikrai būna, visi nepatenkinti, ir namuose gal ne viskas padaryta. Turėtų būt pagalba kažkokia tai. I: O kaip Jums atrodo, vat šitos priemonės minėtos, ar nediskriminuotų tuomet vyrų? R: Oi, tegul tik jie neverkia (juokiasi). Nežinau, kaip jie, aišku, žiūrėtų į tą. Nu kol kas tai tikrai moteris taip kaip ir dar žemiau lyg tai yra negu vyrai. Nu turi priprast. Turi priprasti, o ką? Moteris iš tikro vien už tai, kad jos turi dar ir pagimdyti tuos vaikus, ir paauginti kažkiek tai. Jos daro tokį darbą, kur nedaro vyrai. Vien už tą galima joms kažkokių suteikti. Silpnesnė... nu kaip... nu reikia padėt iš tikrųjų taip, džentelmeniškai. I: Žiūrėkit, kas būtų efektyviau, ar vat būtent tų priemonių taikymas tokių laikinų, ar vat tos problemos viešas aptarimas, sprendimas ten kažkas tai nu vat, nežinau? R: Man atrodo, kad gal ir tas, ir tas būtų gerai. Va dabar žiūrėkit, ir vyram duoda jau atostogas tas prie vaiko. Tiktai tiek, kad jie dar nepripratę ir kaip jis paliks darbą, ir kaip jis sėdės su vaiku. Vat yra tokių visokių dalykų. Bet šiaip turi būt ir vieša nuomonė. Kai vieša nuomonė bus, tai tada su tom pagalbinėm priemonėm viens du jos atsiras.
R14	I: Dabar žiūrėkit, ar anksčiau minėtų priemonių... R: Nors aš, pavyzdžiui, žinot, ką liepčiau daryti. Manęs jeigu paklaustų. Geriau tuos vaikus... geriau koks nors universitetas turėtų darželį pusės dienos vaikams, kad jos galėtų palikti mažus vaikus ir eiti dirbt savo darbo, o ne po to joms grąžinti tą. Neatimti iš jų malonumo tuos tris metus ar kiek tą daryti savo darbą, galimybę tai daryti. Turėtų... mes turime nepaprastai blogai išvystytą darželių sistemą. Jie klaikūs kažkokie, neįdomūs labai, užorganizuoti. Ir visai nebūti ten vaikų šerti kažkokiais maistais dar kažkas. Tiesiog turėtų būti vietos, kur vaikas galėtų ateit ir pabūti, studentės galėtų tai daryt, reikškia, pabūti. Tiesiog yra... Aš manyčiau, kad tai yra... Va čia tos jaunos moterys mokslininkės sėkmingai galėtų susirinkti ir sukurti kokias nors nestandartines išėjimo sistemas. Ir kad joms nereikėtų grąžinti savęs, vat kad jos neprarastų. Nu ten, ta prasme, neturės didelių rezultatų tokių, bet kad jos turėtų didesnę galimybę neprarasti kontakto tiesiog. Tai tiesiog išlaikyti tą minimalų lygį, kuris joms leidžia neatitrūkti. I: Ar galima kaip nors paskatinti... R: Aš tikrai manyčiau, kad darželis tikrai yra svarbiau negu kvota, nes ne kiekviena turi vyrą-mokslininką, kuris gali pasilikti.
R15	I: Mhm. O sakykit, tarkim, jeigu dabar atsiranda kažkokios tai kvotos, stipendijos ar ne, kur va grynai moterims, tarkim, po gimdymo grįžtant į darbą, kažkokios nuolaidos. Nu va kažkokia tokia pagalba. Jeigu apvertus tą klausimą atvirkščiai, ar tai nediskriminuotų vyrų - kodėl jums čia taip gerai, o mums ne? R: Nu (galvoja) jeigu susitvarkytų tas gyvenimas taip, kad vyrai tikrai būtų lygiaverčiai pagalbininkai šeimoj, jeigu susitvarkytų ta pusė, aišku, jie turėtų teisę tada sakyti sakyti, kad jie yra diskriminuojami. Bet kolkas tai situacija yra tokia, kad turbūt, nu nežinau, aš bijau skaičius sakyti, kad aštuoniasdešimt procentų šeimų vis tiek moteris pagrindinė... I: Laiko tris kampus. R: Laiko tuos tris kampus ir, ta prasme, pagalba joms yra reikalinga.

Priedas 35. ***Tęsinys***

R17	I: O didesnė parama po vaiko priežiūros atostogų grįžtančioms į mokslinę veiklą moterims? R: Na aš manau, kad jos ir taip grįžtų. I: Tai nereikia kažkokios tai išskirtinės? R: Ne. I: Nemanot, kad yra sunku vat vėl įsitraukti, nes vis tiek pakankamai daug laiko praeina kol..? R: Galbūt ir sunku, bet tai nu bet tai yra tai, ko tu išmokai daryt. Tai tavo darbas. I: Tai tavo darbas ir kaip kažkokių tai išorinių tokių paskatinimų, tai ir nereikia? R: Aš manau, kad jeigu jinai turės galimybę, jinai tikrai grįš.
R18	I: Tuomet mes apie tai vėliau dar pakalbėsim. O dar viena priemonė - didesnė parama po vaiko priežiūros atostogų grįžimo vat moterims. Moteris grįžo iš vaiko priežiūros atostogų į darbą. Ar jinai kažkaip tai turi būti nu kaip ir paskatinama, tai yra, nežinau, palaikoma, kad va jinai grįžo į mokslinę tą visą veiklą? Ar to nereikia? Nes vis tiek nu tas laikas praeina, ane, kažkokie dalykai užsimiršta, ir ryžtis... R: Žinot, Jūs teisi. Turėtų būti palaikoma. Bet tai turėtų būti palaikoma taip, kad jai turėtų būti teikiama pirmenybė gaunant paramą išvažiuoti į konferencijas ar į kokias nors stažuotes, jeigu ji turi galimybę kažkur vaiką palikti. Taip, teisybė. Jai reikėtų padėti tą spragą pralenkti, užpildyti. I: Supratau. Dabar žiūrėkit... R: Ir už tai va tokios specialios priemonės jos galbūt, reiškia, viešai paskelbtos, kad va bus moterys kai grįš jos gaus, sakykim, iš mokslo studijų fondo, jos gali pretenduoti į kažkokią tai stipendiją, galbūt vyrams-vadovams padarytų patrauklesnes tas moteris.
R21	I. Sakote, sunku grįžti, po vaiko priežiūros atostogų? Tai gal reikėtų padėti tokioms moterims? Gal lankstesnis grafikas turėtų būti ir pan... Ar kiti sukiltų, kodėl jai privilegijos? Ar reikėtų kokių specialių priemonių? R. Hmm...Kaip čia pasakyt... Jeigu jinai spėjo iki tol kažkaip save parodyt, užsitarnaut tą gerą vardą, tai, be abejo, ją ir priims ir sudarys jai tas lengvatas. Bet kaip ir bet kuriam darbe, jeigu tu jo neatlieki, tai tavęs ir nelaikys. Manyčiau, kad daug palengvinimų gal nelabai ir reikia. Tada atsiras daugiau tokių, kurios tais palengvinimais naudojasi, nors kaip ir nėra to vertos.
R22	O tarkim, jeigu joms padėti, grįžtant po motinystės atostogų... net ir prieš tokias priemones? Jeigu joms reikia, ne aš nesu prieš jokias priemones, jeigu to pačioms reikia. Aš esu prieš jeigu kas nors daro iš išorės... bet jeigu moterys sako, kad reikia joms to, organizuojasi – puiku. Bet jeigu kažkas nusprendžia, kad vat ims dabar tuos ir trauks...
R23	K: O reiktų moteris mokslininkes kaip nors papildomai skatinti? A: Va čia sunkus klausimas. Iš vienos pusės negalima to daryti, nes tada, va tada tikrai bus pašaipa. O iš kitos pusės, vis tik moterų gyvenimas, kažkokia prasmė, ta atsakomybė, dauguma vis tik daugiau atsakomybės turi už šeimą, už viską. Vis tik realybė yra tokia, kad joms sunkiau užsiimti mokslu. Bet kaip tu čia darysi kažkokias nuolaidas. K: O, tarkim, jeigu būtų didesnė parama grįžtančios po motinystės atostogų? A: Čia kažkas turėtų būti. Nes joms iš tikrųjų yra sunku. Visos, kurios savo kailiu. Ir kai vyrai pradeda teoriškai šnekėt, o moterys visos žino iš praktikos, čia, kažką reikėtų daryti.